Gemeente Haarlem

Jaarverslag en Jaarrekening 2019

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Jaarverslag en Jaarrekening

2019

gemeente Haarlem

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Uitgave gemeente Haarlem
Juni 2020

Informatie
(023) 511 51 15
www.haarlem.nl, ook voor een digitale versie

Stadhuis, Grote Markt 2
Postbus 511
2003 PB Haarlem

Foto's: Marisa Beretta, Hans Campfens, Bibi Veth (omslag)

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Aanbieding aan gemeenteraad

Het college van burgemeester en wethouders biedt de raad met het Jaarverslag en de Jaarrekening 2019 de jaarstukken van het coalitieprogramma 'Duurzaam Doen' aan. Het college legt hiermee verantwoording af aan de gemeenteraad over de realisatie van het afgesproken beleid uit de Programmabegroting 2019-2022 en de financiële resultaten over 2019. Met deze aanbiedingsbrief wordt een aantal resultaten over 2019 uitgelicht. Zoals gebruikelijk zijn de definitieve jaarstukken ook digitaal beschikbaar. Deze jaarrekening is een verantwoording op de begroting 2019 en vanzelfsprekend zijn de effecten van de corona maatregelen hier niet bij betrokken.

Financiële hoofdlijnen
De gemeente sloot het jaar 2019 af met een positief saldo € 2,2 miljoen op een begroting van ruim € 600 miljoen. Het resultaat pakt € 7 miljoen gunstiger uit dan in december was voorzien (informatienota financieel resultaat 2019 (2019/948016). Voor een deel (€ 4 miljoen) heeft dit te maken met de extra gelden die in de decembercirculaire door het Rijk beschikbaar zijn gesteld. Voor een groot gedeelte konden deze middelen niet meer in 2019 worden besteed en daarom maken ze onderdeel uit van het voorstel bestemming rekeningresultaat.

Voor de uitvoering van de Rijksbijdrage Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG) was een voordeel voorzien ten opzichte van de raming. In werkelijkheid is dit voordeel € 1,6 miljoen hoger uitgevallen omdat het aantal uitkeringsgerechtigden is gedaald, terwijl het uitkeringsniveau BUIG gelijk bleef aan dat van 2018. Door meer bezoekers in Haarlem zijn de parkeerbaten in de garages € 0,5 miljoen hoger uitgevallen dan geraamd. Ook is er € 1,1 miljoen meer aan Waboleges ontvangen dan in december was voorzien. Dit verklaart in hoofdlijnen het gunstiger rekeningsaldo van afgerond € 7 miljoen ten opzichte van de informatienota die in december is uitgebracht.

Bij het sociaal domein was voor 2019 nog het zogenaamde hek rondom de baten en lasten van toepassing. Dat betekent dat een batig of nadelig saldo met de reserve sociaal domein is verrekend. In de informatienota van december is de prognose gegeven dat het tekort van het sociaal domein gaat toenemen van € 4,4 miljoen (Bestuursrapportage 2019) naar € 6,2 miljoen. Het definitieve tekort 2019 is per saldo € 7,2 miljoen. Dit bedrag is aan de reserve sociaal domein onttrokken voor opheffing van de reserve. De stand van de reserve sociaal domein is daarmee eind 2019 € 8,3 miljoen. Dit bedrag is toegevoegd aan de algemene reserve. Een bedrag van € 4,3 miljoen dient nog gereserveerd te worden voor de uitvoering van regionale taken opvang, wonen en herstel. Bij de Voortgangsrapportage 2020 zal een voorstel hiervoor worden voorgelegd.

Duurzaamheid
De gemeente heeft het initiatief genomen om begin 2019 een Lokaal Haarlems Klimaatakkoord te sluiten om samen met partners in de stad de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan en CO2-reductie te realiseren. Het platform Haarlems klimaatakkoord is gestart met drie centrale thema's: energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie.

Haarlem loopt voorop met de invulling van de opgaven uit het landelijk klimaatakkoord. Het afgelopen jaar zijn drie wijken geselecteerd die kansrijk zijn om al eerste van het aardgas afgekoppeld te worden. In 2019 is het ontwerp van het warmtenet in Meerwijk verder ontwikkeld. Met name de financiële onderbouwing en de organisatievorm worden steeds duidelijker ter

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

voorbereiding op het investeringsbesluit in 2020. In het Ramplaankwartier werkt de gemeente samen met een bewonersinitiatief en de TU Delft aan de Spaargasoplossing.

Het plafond van de duurzaamheidslening is wegens de grote hoeveelheid aanvragen verhoogd van € 2 miljoen naar € 4 miljoen. De bestaande sociale structuren in de wijken worden gebruikt om met energiecoaches te zorgen dat alle Haarlemmers mee kunnen doen met en profiteren van de energietransitie.

In 2019 is duurzaamheid ook steeds meer een integraal onderdeel geworden van de organisatie. Zo is onderzocht welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen voor Haarlem van belang zijn en hoe deze vertaald kunnen worden naar een integraal afwegingskader. Ook is gekeken naar de mogelijkheden om gebruik te maken van niet financiële informatie. Het vakgebied is volop in ontwikkeling, waardoor een 'perfecte blauwdruk' nog niet is te geven. De onderzoeken laten zien dat leren, experimenteren en onderzoeken centraal staan bij het streven naar een duurzame stad met een duurzaam beleid, begroting en verantwoording.

Groei van Haarlem
Begin 2019 zijn er studies opgeleverd om een antwoord te geven op de vraag in welke mate mobiliteit, werkgelegenheid en het voorzieningenniveau moeten meegroeien met het aantal woningen. De uitkomsten van de studies zijn input geweest voor de zes ontwikkelvisies die zijn opgesteld. Er is een afwegingskader gemaakt om te ondersteunen bij de keuzes in de ontwikkelzones.

Eind 2019 is gestart met nader onderzoek naar een investeringsagenda en mogelijke dekkingsmiddelen per ontwikkelzone. Daaruit kwam eind 2019 een lobby om soms met de gemeenten in Kennemerland, soms op de schaal van de Metropoolregio Amsterdam te lobbyen bij Rijk of provincie om bij te dragen aan de groeiopgaven, met name op het gebied van infrastructuur.

Economie en cultuur
In 2019 waren er verschillende acties om inwoners te betrekken bij ontwikkeling van een circulaire economie. De aandachtsgebieden binnen Haarlem Circulair 2040 zijn voedsel, consumptiegoederen, de bouw en grond-, weg- en waterbouwbedrijven en de maakindustrie.

Haarlem heeft samen met ondernemers en het onderwijs gewerkt aan meer werkgelegenheid in Haarlem, zoals diverse bedrijfsinvesteringszones en het platform Waarderpolder Werkt. In de vastgestelde visies voor de ontwikkelzones is ruimte voor bedrijvigheid nadrukkelijk opgenomen. Een nieuwe economische visie mét uitvoeringsprogramma is in 2019 voorbereid.

De belangstelling voor de culturele sector in Haarlem is van oudsher groot. In 2019 is met bijdragen van de gemeente veel gedaan aan de musea, zoals de start van de verbouwing van het Dolhuys en een onderzoek naar de exploitatie van het Frans Hals Museum. Daarnaast is een nieuwe culturele broedplaats in het Magdalenahof gerealiseerd. Er zijn verschillende voorbereidingen getroffen voor de versterking van de sector, bijvoorbeeld voor het Popcentrum en voor de modernisering van de openbare bibliotheek. Kunst, cultuur, welzijn en zorg voor ouderen zijn met elkaar verbonden op de manifestatie Haarlems Goud, die werd beloond met de BNG-titel 'Age Friendly Cultural City' en de Lang Leve Kunstprijs.

Sociale stad
In 2019 is de sociale stad Haarlem versterkt. Het percentage Haarlemmers dat vrijwillige inzet pleegt, is licht toegenomen en het percentage Haarlemmers dat mantelzorg verleent is gelijk gebleven. Het percentage Haarlemse mantelzorgers dat aangeeft (zeer) vaak overbelast te zijn, is afgenomen.

Er is gestart met de voorbereiding op de uitvraag voor de sociale basis en bijbehorende subsidies vanaf 2020. Met het actieprogramma Zorg voor de jeugd zijn stappen gezet in de regionale

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

samenwerking. Ook is gewerkt aan het versterken van de sturing in het sociaal domein om meer grip te krijgen op de oplopende uitgaven bij met name de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugdhulp.

Het sociaal wijkteam speelt een belangrijke rol in het bieden van ondersteuning dicht bij huis. Daarom is in 2019 geïnvesteerd in de bekendheid van de sociale wijkteams met de publiekscampagne Oor voor jou, door deelname aan de informatiemarkten Langer Zelfstandig Wonen en de Participatiemarkt. Daarnaast worden sociale media meer gebruikt. Per 1 december is in Schalkwijk een extra sociaal wijkteam gestart.

Het aantal bijstandsgerechtigden is in 2019 verder gedaald. Dit heeft geleid tot een daling in de uitkeringslasten. Dit is te verklaren door groei van werkgelegenheid, het teruglopen van de instroom van statushouders en het realiseren van meer banen voor mensen met een arbeidsbeperking. De BUIG bijdrage van het Rijk is echter hetzelfde gebleven als in 2018, terwijl het aantal uitkeringen daalde. Hierdoor is het financiële resultaat op de BUIG over 2019 positief.

In 2019 is de inkomensgrens voor minima-regelingen verhoogd van 115% naar 120%. Hierdoor zijn meer inwoners bereikt met minima-regelingen. Veel gezinnen hebben gekozen voor de Gemeentelijke zorgpolis en ook van de andere regelingen is meer gebruik gemaakt. Verstrekkingen vanuit de stichting Leergeld hebben gezorgd dat meer kinderen beter kunnen meedoen. Folders, informatie op de website en de aanvraagformulieren van minimaregelingen en schulddienstverlening zijn duidelijker gemaakt op B1 niveau.

Voor de sport in Haarlem is belangrijk dat in 2019 het Haarlems Sportakkoord is gesloten. Meer dan 80 sport-, zorg-, welzijns- en onderwijsinstellingen hebben in dit akkoord afgesproken nog meer mensen te laten sporten en bewegen. Het stadionveld Haarlem Kennemerland is gerenoveerd en gekanteld voor woningbouw in ontwikkelzone Orionzone. Hiermee is ook ruimte gecreëerd voor de tijdelijke sporthal die in 2019 ook al in gebruik is genomen in afwachting van de oplevering van de nieuwe sporthal die de Beijneshal gaat vervangen en ruimte biedt voor andere verenigingen om hun aanbod in Haarlem-Noord uit te breiden.

Ontwikkeling schuld
De vaste schuld van de gemeente is in 2019 gedaald naar € 462 miljoen. Dit is € 55 miljoen minder dan verwacht werd bij de Programmabegroting 2019-2023. De netto schuldquote bedraagt 89%, wat ook lager is dan de 106% die was begroot. Dit is vooral het gevolg van hogere baten en lagere rentelasten door een aanhoudende lage rente op de markt.

Ook de schuld per inwoner is gedaald. Bij de Programmabegroting 2019-2023 werd een netto schuld van € 3.454 per inwoner verwacht. Eind 2019 is de netto schuld € 3.130 per inwoner.

Belastingen en woonlasten
De belastingen zijn uitsluitend met inflatie verhoogd, met uitzondering van de toeristenbelasting waarvan het tarief is verhoogd naar € 5 per overnachting per persoon.

De lokale lastendruk wordt bepaald door de tarieven van de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De lokale lastendruk is in 2019 van gemiddeld € 756 naar € 829 per meerpersoonshuishouden gestegen.

Het afgelopen jaar is grootschalig onderzoek gedaan naar particulieren die hun woning verhuren via platforms als Airbnb. Lokale adressen waarmee is geadverteerd zijn aangeschreven. De inschatting is dat een opbrengst uit particuliere verhuur kan worden geraamd van ruim € 30.000.

Raadsbehandeling Jaarverslag en Jaarrekening 2019
Gemeenteraadsleden hebben tot 4 mei 2020 technische vragen over de jaarstukken kunnen stellen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De ambtelijke antwoorden hierop zijn donderdag 14 mei beschikbaar gesteld. Donderdag 11 juni staan de jaarstukken geagendeerd in de commissie Bestuur. Woensdag 24 juni vindt de raadsbehandeling en vaststelling plaats.

Het college van burgemeester en wethouders,

Haarlem, 26 mei 2020

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Inhoudsopgave

Aanbieding aan gemeenteraad 3
Inhoudsopgave 7
Leeswijzer 9

1 Algemeen 10
1.1 Beleidsmatige resultaten op hoofdlijnen 11
1.2 Groei van de stad 14
1.3 Duurzaamheid 15
1.4 Gebiedsgerichte vertaling 16
1.5 Financiële resultaten op hoofdlijnen 17
1.6 Algemene dekkingsmiddelen 31
1.7 Taakstellingen 32
1.8 Investeringen 33
1.9 Onderzoeken ingevolge verordening 213a 34
1.10 Interbestuurlijk toezicht 34

2 Programmaverantwoording 36
2.1 Cluster Sociaal 37
Programma 1 Maatschappelijke participatie 42
Programma 2 Ondersteuning en zorg 65
Programma 3 Werk, inkomen en schulden 81
2.2 Cluster Fysiek 96
Programma 4 Duurzame stedelijke vernieuwing 100
Programma 5 Beheer en onderhoud 116
2.3 Cluster Burger en bestuur 129
Programma 6 Burger, bestuur en veiligheid 132
Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen 146

3 Paragrafen 153
3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 154
3.2 Lokale heffingen 164
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen 179
3.4 Financiering 187
3.5 Bedrijfsvoering 193
3.6 Verbonden partijen en subsidies 197
3.7 Grondbeleid 218

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

4 Jaarrekening 225
4.1 Balans 226
4.2 Overzicht baten en lasten 228
4.3 Toelichting op de jaarrekening 231
4.4 Incidentele baten en lasten 254
4.5 Reserves en voorzieningen 258
4.6 Kadernota rechtmatigheid 264
4.7 Single informatie/single audit 270
4.8 Taakvelden 276
4.9 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 277

5 Besluit 278
5.1 Besluit 279

6 Bijlagen 280
6.1 Kerngegevens 281
6.2 Benchmarkindicatoren BZK 291
6.3 Samenstelling huidig bestuur 307
6.4 Overzicht personeel 309
6.5 Analyse en toelichting per beleidsveld 311
6.6 Investeringskredieten 331
6.7 Overzicht verworven subsidies 336
6.8 Overzicht WOB verzoeken en ingediende bezwaren 337
6.9 Productenrealisatie 340
6.10 Financiële risico's > € 50.000 360
6.11 Gebiedsjaarverslag 2019 361

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Leeswijzer

Het jaarverslag en de jaarrekening volgen de opzet van de programmabegroting van het jaar waar deze betrekking op hebben. Het Jaarverslag en Jaarrekening 2019 is als volgt opgebouwd.

In **deel 1** wordt ingegaan op het resultaat op hoofdlijnen.

Deel 2 is de programmaverantwoording. Dit is onderverdeeld in drie clusters: Sociaal, Fysiek en Burger en bestuur. In de overkoepelende teksten wordt het hoofdresultaat van het cluster beschreven. In de onderliggende zeven programma's wordt daar dieper op ingegaan.

In **deel 3** zijn de wettelijk voorgeschreven paragrafen opgenomen. Dit geeft een dwarsdoorsnede van de jaarrekening vanuit een bepaald perspectief, zoals risico's, financiering, kapitaalgoederen, bedrijfsvoering en grondbeleid.

Deel 4 bevat de jaarrekening, balans en toelichting hierop.

Deel 5 bevat het besluit tot vaststellen van het Jaarverslag en Jaarrekening 2019.

Deel 6 bevat de bijlagen. Deze zijn alleen digitaal te raadplegen. De bijlagen bestaan onder andere uit kerngegevens, samenstelling bestuur en personele informatie.

Alle in de financiële tabellen vermelden bedragen zijn maal € 1.000, tenzij anders vermeld.

Digitaal jaarverslag en jaarrekening
Naast de papieren versie is er een digitale versie (pdf) van het Jaarverslag en Jaarrekening 2019 beschikbaar op de website. De begrippenlijst en afkortingenlijst is opgenomen in een online Lexicon.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

DEEL 1 ALGEMEEN

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

1.1 Beleidsmatige resultaten op hoofdlijnen

1.1.1 Inleiding

De gemeenteraad heeft zeven programma's (resultaatgebieden) vastgesteld om op hoofdlijnen te sturen, kaders te stellen en verantwoording af te leggen. Bij elk programma staat aangegeven welk maatschappelijk effect wordt nagestreefd met het programma. De programma's zijn onderverdeeld in meerdere beleidsvelden, waarbinnen de doelstellingen en prestaties zijn benoemd. Jaarverslag en Jaarrekening 2019 is een verantwoording wat de gemeente gerealiseerd heeft van wat zij in de Programmabegroting 2019 heeft aangekondigd. De begroting is opgesteld vanuit het coalitieprogramma Duurzaam Doen! 2018-2022. Dit coalitieprogramma vormde dus de basis voor de prestaties en doelstellingen die in dit jaarverslag worden verantwoord.

Belangrijke onderdelen per programma zijn:

1. In de inleidende tekst wordt de programmadoelstelling (missie) benoemd en aangegeven in hoeverre de programmadoelstelling is bereikt. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de samenhang tussen de programmadoelstelling, de bereikte doelen en de verrichte prestaties.

2. Een systematische verantwoording over de drie zogenaamde W-vragen:
   - Wat hebben we bereikt in 2019 (doelen)?
   - Wat hebben we gedaan in 2019 (prestaties)?
   - Wat heeft het gekost in 2019?

   De beantwoording van de eerste twee W-vragen wordt vormgegeven via vier in plaats van drie categorieën. De aan deze categorieën gekoppelde kleuren hebben de volgende betekenis:

: doel of prestatie is volledig gerealiseerd;

: doel of prestatie is grotendeels gerealiseerd. Het kan ook zijn dat een doel of prestatie volledig is gerealiseerd, maar dat het meer heeft gekost, het niet binnen de tijd is gebeurd of dat gerelateerde doelen of prestaties niet zijn gerealiseerd, waardoor volledige realisatie te stellig is;

: doel of prestatie is gedeeltelijk gerealiseerd;

: doel of prestatie is niet gerealiseerd.

Externe factoren

Het bereiken van de beoogde maatschappelijke effecten wordt overigens niet volledig door de gemeente zelf bepaald. De maatschappelijke effecten worden vaak mede beïnvloed door verschillende andere factoren, zowel in positieve als in negatieve zin. Regionale, landelijke en zelfs mondiale ontwikkelingen, die buiten de invloed van de gemeente liggen, spelen daarbij een rol. Het is lastig aan te geven hoe groot de invloed van die maatschappelijke ontwikkelingen is. Als externe factoren van invloed zijn geweest op het bereiken van de beoogde maatschappelijke effecten, wordt dat in de programmateksten vermeld.

Samen met de stad

Veel van de prestaties die bijdragen aan de beleidsdoelen van de gemeente Haarlem worden niet door de gemeente zelf verricht, maar door partners in de stad, zoals woningcorporaties en gesubsidieerde instellingen. De gemeente heeft in dat geval meer een regisserende taak en voorwaardenstellende rol en levert de prestaties niet zelf. Als de gemeente samenwerkt met partners in de stad voor het bereiken van doelen en prestaties, wordt dat in de programmateksten vermeld, zoals in de overzichten van verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Indicatoren
Er wordt systematisch verantwoording afgelegd over de effect- en prestatie-indicatoren (inclusief streefwaarden) die waren opgenomen in de Programmabegroting 2019. Het streven is om indicatoren zo veel mogelijk te voorzien van de meest recente realisatiewaarden. In een aantal gevallen is dit niet haalbaar, omdat realisatiecijfers (voor 2019) bij het opstellen van het jaarverslag nog niet beschikbaar zijn. Dit is vooral van toepassing op indicatoren waarbij gebruik gemaakt wordt van een externe, niet gemeentelijke, bron. Een aantal van deze indicatoren is bijvoorbeeld afkomstig van partners van de gemeente. De gemeente werkt immers steeds meer samen met externe partners. Zij hebben vaak een eigen informatie- en verantwoordingscyclus waarbij de onderbouwing met indicatoren een afwijkende planning heeft. Voor andere indicatoren geldt dat waarden afkomstig zijn uit een 'landelijk' onderzoek, registratie of statistiek waarbij bij het opstellen van het jaarverslag (nog) geen cijfer voor 2019 is gepubliceerd. Dit geldt met name ook voor de 29 vanuit de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) verplichte indicatoren. Deze worden vanaf 2017 opgenomen in de programma's daar waar zij het meest aansluiten bij de Haarlemse doelen en prestaties. Aan de markering 'BZK' (naar het ministerie dat de set BBV indicatoren heeft opgesteld) is te herkennen dat het een verplichte indicator is van het ministerie. Naast de originele bron waar het cijfer uit voortkomt, is een digitale link opgenomen naar het platform 'waar staat je gemeente' van de VNG. Hier zijn alle landelijk verplichte indicatoren te raadplegen. Via het dashboard BBV en de onderliggende database kunnen online allerlei vergelijkingen worden gemaakt met andere gemeenten of landelijke cijfers. De belangrijkste vergelijkingen zijn daarnaast ook opgenomen in bijlage 6.2 Benchmarkindicatoren BZK. Voor vijf verplichte indicatoren geldt dat ze niet vergeleken kunnen worden met andere gemeenten omdat deze gegevens uit eigenlijk gemeentelijke registraties afkomstig zijn en niet op het dashboard worden gepubliceerd. Daarom hebben deze indicatoren geen link.

De BZK indicatoren worden met regelmaat geactualiseerd, aangevuld, aangepast of met terugwerkende kracht gecorrigeerd. Het is dus mogelijk dat deze indicatoren in dit jaarverslag afwijken van de actuele situatie op het dashboard. In dit jaarverslag zijn de indicatoren opgenomen, zoals deze op 1 mei 2020 op het dashboard zijn gepubliceerd. In dit jaarverslag zijn alleen jaarcijfers opgenomen, terwijl op het dashboard soms ook halfjaarcijfers worden gepubliceerd. Doordat in het jaarverslag links worden opgenomen naar waarstaatjegemeente.nl kan ook na publicatie van het definitieve jaarverslag langs deze weg altijd de meest recente, beschikbare cijfers worden opgezocht.

Bij de beantwoording van de derde W-vraag (Wat heeft het gekost?) worden de financiële afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de werkelijke uitkomsten geanalyseerd. Omdat de totale omvang van de gemeentebegroting ruim € 500 miljoen bedraagt, is afgesproken in de Financiële verordening 212 (2016/593253) dat alleen afwijkingen van meer dan € 100.000 op beleidsvelden kort worden toegelicht. Per programma worden de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves vermeld.
In de Programmabegroting 2019 is de beantwoording van de derde W-vraag nog per beleidsveld opgenomen. Met de Programmabegroting 2020 is gekozen om dubbele informatie zo veel mogelijk te beperken. Daarom zijn deze financiële overzichten ook in dit jaarverslag niet meer per beleidsveld weergegeven, maar gebundeld in een totaaloverzicht aan het einde van elk programma.

Naast de aan de raad aangeboden papieren versie van het jaarverslag en de jaarrekening is deze als pdf-bestand ook beschikbaar via de website van de gemeente. Vanuit de pdf kan via een link de achterliggende informatie (beleidsnota's, visie documenten, websites, etc.) worden geraadpleegd.

1.1.2 Realisatie doelen en prestaties
In de Programmabegroting 2019-2023 zijn 51 doelen geformuleerd en 157 prestaties om deze doelen te bereiken. Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de realisatie van alle doelen en prestaties van de gemeente.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

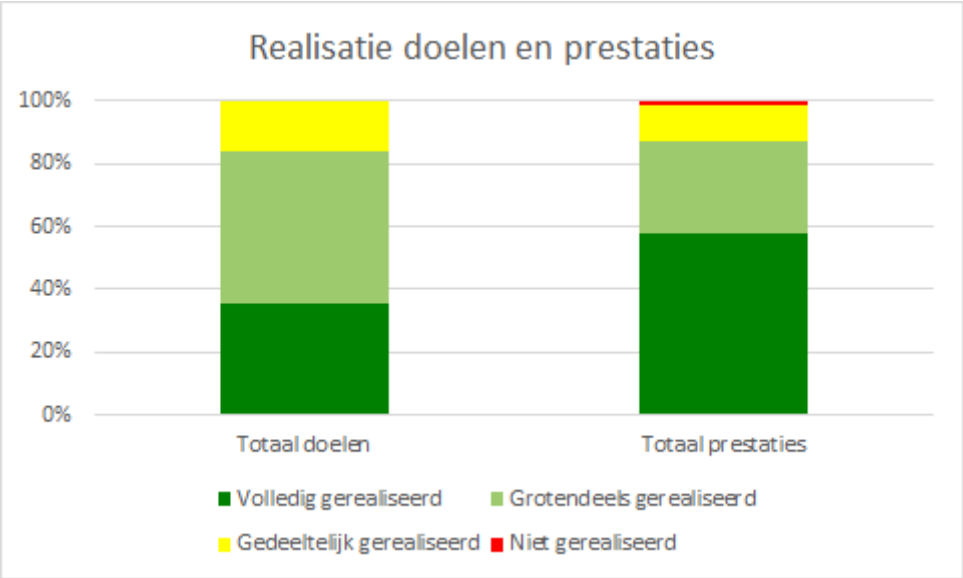

Onderstaande twee grafieken geven een beeld van de realisatie van doelen per programma en de prestaties per programma. In deel 2 vindt u per programma een gedetailleerde uitleg per doel en per prestatie terug.

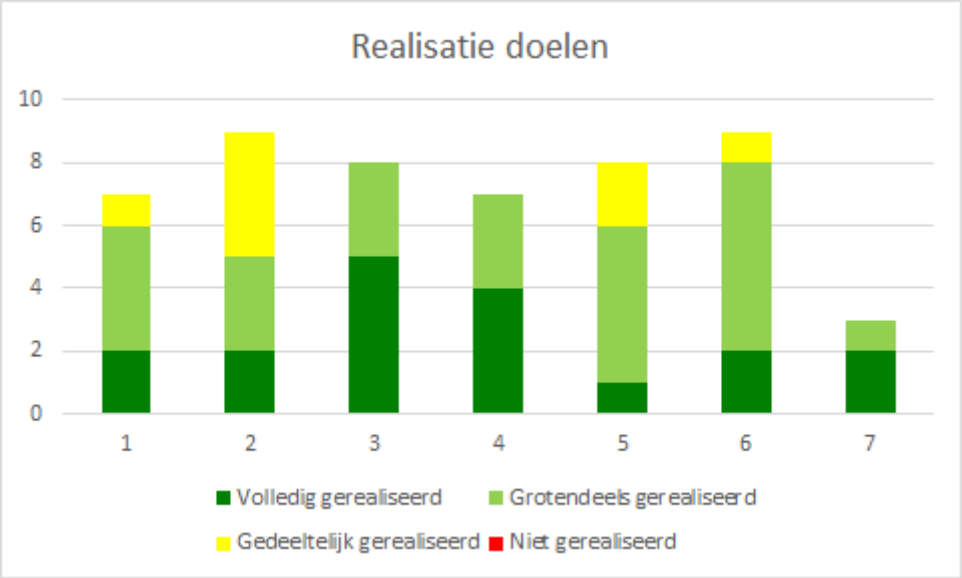

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

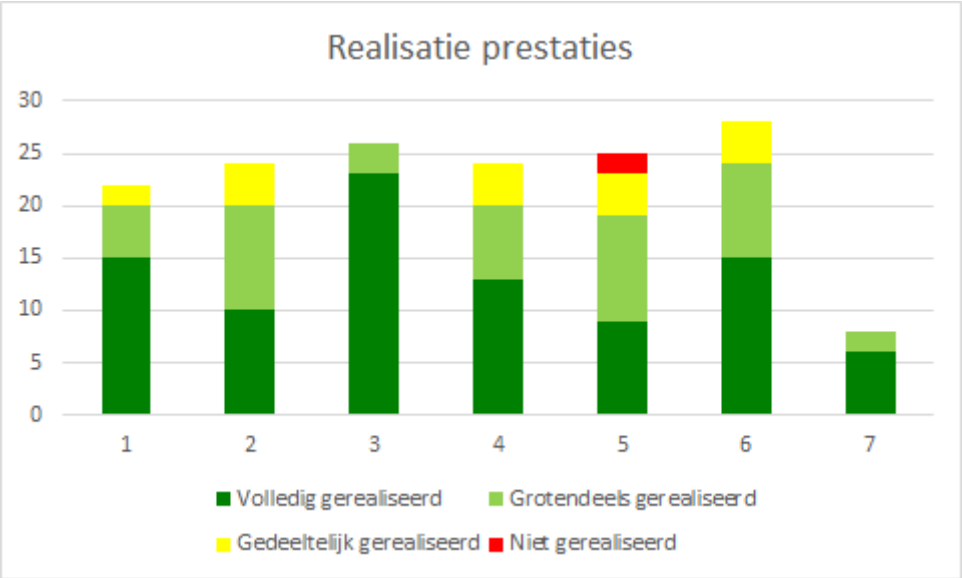

1.2 Groei van de stad

Het college heeft bij haar aantreden de woningbouwambitie verhoogd van 7.500 naar 10.000 waarvan minimaal veertig procent betaalbare huur. Het merendeel van deze woningbouwopgave krijgt een plek in acht ontwikkelzones die in 2017 al waren bepaald. Het college stuurt op een evenwichtige groei. Het gaat niet alleen om de woningbouwopgave, maar ook om het terugdringen van de wachttijden voor betaalbare woningen, het meegroeien van voorzieningen, werkgelegenheid, mobiliteit en het benutten van kansen op het gebied van duurzaamheid.

De woningbouwopgave betekent ook een groei van het aantal inwoners. Begin 2019 zijn er studies uitgevoerd om een antwoord te geven op de vraag in welke mate mobiliteit, werkgelegenheid en het voorzieningenniveau moeten meegroeien met het aantal woningen. Bij de verdeling van de schaarse ruimte in de stad, moet ook hiermee rekening worden gehouden. De studies zijn in april met een informatienota aan de commissie Ontwikkeling aangeboden (Programma Groei van Haarlem: studies groeipotentie en vervolgproces, 2019/146039). Het college heeft een afwegingskader dat behulpzaam is bij het maken van keuzes in de ontwikkelzones. Dit afwegingskader is een hulpmiddel waarmee inzichtelijk wordt gemaakt in welke mate de ambities van het college gerealiseerd kunnen worden in de ontwikkelvisies en de daaropvolgende concrete uitvoering. Het uitgangspunt is het bewaken van de kwaliteit van de stad. De resultaten van deze studies zijn input geweest voor de ontwikkelvisies.

In 2019 zijn zes ontwikkelvisies opgesteld, de ontwikkelvisie Spaarnesprong was al eerder door de raad vastgesteld, voor ontwikkelzone Schipholweg is geen nieuwe visie opgesteld. Voor deze zes visies zijn participatietrajecten doorlopen. Na een eerste behandeling in de commissie Ontwikkeling zijn de visies vervolgens vrijgegeven voor inspraak. Ook hier hebben veel Haarlemmers gebruik van gemaakt.

In de visies komen de woningmix, het voorzieningenniveau, vraagstukken op het gebied van werkgelegenheid en knelpunten op het gebied van bereikbaarheid, parkeerdruk en openbare ruimte bij elkaar. Ook het thema duurzaamheid heeft in alle visies een plek gekregen. Voor alle ontwikkelvisies geldt: de ruimte is schaars, de gemeente heeft maar een beperkt aantal

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

grondposities om strategisch in te zetten, de middelen zijn beperkt evenals de capaciteit van zowel de ambtelijke organisatie als corporaties en ontwikkelaars.

In 2019 is alle inzet gegaan naar de studies voor een evenwichtige groei en het opstellen van de ontwikkelvisies inclusief participatie- en inspraaktrajecten. Pas eind 2019 is gestart met nader onderzoek naar een investeringsagenda en mogelijke dekkingsmiddelen per ontwikkelzone. Voor alle zones geldt namelijk dat er ook kosten worden gemaakt voor het inrichten van de openbare ruimte, voor infrastructurele maatregelen of voor extra voorzieningen. Vanaf eind 2019 is een lobby gestart om soms met de gemeenten in Kennemerland, soms op de schaal van de Metropoolregio Amsterdam, te lobbyen bij Rijk of provincie voor bijdragen aan de groeiopgaven, met name op het gebied van infrastructuur. Daarbij richt de gemeente zich onder andere op de Impulsregeling Versnelling Woningbouw, het fonds van € 1 miljard dat door het Rijk op Prinsjesdag 2019 is aangekondigd.

1.3 Duurzaamheid

In opdracht van de gemeenteraad heeft het college in 2019 het volgende onderzocht:

- welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (Strategic Development Goals, SDG's) zijn voor gemeente Haarlem van belang en op welke selectie van doelstellingen kan de gemeente zich richten.
- op welke wijze kunnen de duurzaamheidsdoelstellingen worden vertaald in een praktisch toepasbaar, betrouwbaar, relevant en integraal afwegingskader voor beleid, begroting en verantwoording.

Daarnaast heeft het college een artikel 213a onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor niet-financiële informatie en data voor duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) dat voldoet aan de vereisten van betrouwbaarheid vanuit accountantsperspectief.

Uit alle onderzoeken is naar voren gekomen dat het vakgebied duurzaamheid nog volop in ontwikkeling is en gepaard gaat met veel onzekerheden. Het is zeer complexe en dynamische materie. Het zal niet mogelijk zijn om een 'perfecte blauwdruk' met doelstellingen, indicatoren, beleids- en investeringenpaden en begroting- en rapportage standaarden te ontwerpen. Het is experimenteren en ontdekken. Op basis van beschikbare SDG-meetinstrumenten en beschikbare data kan géén integraal beeld worden gemaakt over hoe Haarlem er qua duurzaamheid werkelijk voor staat. SDG's zijn simpelweg niet direct door te vertalen naar de Haarlemse praktijk en bovendien zien ze niet toe op alle aspecten van duurzaamheid die de gemeente Haarlem wil bereiken.

Uit de onderzoeken blijkt ook dat onzekerheid en duurzaamheid altijd samen gaan. De conclusies uit het onderzoek zijn geen tegenvaller. De onderzoeken hebben de gemeente doen inzien dat leren, experimenteren en onderzoeken centraal staan bij het streven naar een duurzame gemeente. Hierop is bij de Kadernota 2019 een plan vastgesteld met een aantal praktische stappen om van duurzaamheid een centrale afweging te maken.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1.4 Gebiedsgerichte vertaling

In het gebiedsprogramma staat welke projecten er worden uitgevoerd om de gebiedsopgaven te halen. De gebiedsprogramma's worden gepubliceerd op www.haarlem.nl/gebiedsprogramma. Hier zijn de gebiedsprogramma's rechtstreeks in te zien. Dit is het belangrijkste communicatiemiddel naar inwoners van de stad en partners van de gemeente Haarlem.

Over 2019 is digitaal een gebiedsjaarverslag opgesteld. Dit verslag vindt u in bijlage 6.11. In het verslag is vermeld dat in het centrum duurzaamheidsdoelstellingen zijn vastgelegd in het nieuwe Convenant voor de binnenstad. Het deelproject Green Collecting is succesvol afgerond en het verzamelen van bedrijfsafval in het centrum gebeurt door één zogenaamde White Collecting vrachtwagen. Dit jaar is opnieuw ingestemd met de verkoop van de Egelantier. Samen met de provincie Noord-Holland is een Integrale Toekomstvisie 2020-2040 voor het Stationsgebied gemaakt en de autoluwe binnenstad is per 1 juli 2019 uitgebreid.

In 2019 is in Oost verder gewerkt aan maatschappelijke participatie in het gebied. De samenwerkingsdriehoek sociaal wijkteam, gebiedsverbinder en opbouwwerker is versterkt met een extra opbouwwerker voor de Slachthuisbuurt. Het project Wijkfabriek, waarbij initiatieven van bewoners worden aangejaagd en ondersteund, is goed op stoom gekomen. In de oude slachthuisgebouwen op het Slachthuisterrein die opnieuw worden ontwikkeld, hebben dit jaar verschillende activiteiten plaatsgevonden die de plek een nieuwe functie hebben gegeven. Van slachthuis tot culturele hotspot, spookhuis en huttenbouwlocatie.

In Schalkwijk is nieuwe huisvesting gevonden voor de Fightclub in Schalkwijk. De Fightclub is meer dan een kick-boksschool omdat verschillende kwetsbare doelgroepen daar trainen en veel jongeren tijdens deze sportbeoefening een bevestiging van hun talenten vinden. Een aantal jongeren bokst inmiddels op hoog niveau. Samen met de provincie is de kruising Schipholweg – Europaweg geoptimaliseerd voor HOV bussen. In aansluiting daarop zijn ook de eerste stappen gezet voor een onderzoek naar een HOV overstap 'hub' in Schalkwijk, deels ter ontlasting van de binnenstad, deels voor een betere ontsluiting aan de oostkant van Haarlem.

In de wijkaanpak van het Rozenprieel in Zuid-West staan veiligheid en sociale weerbaarheid centraal. De samenwerking met partijen die hieraan werken is verder voortgezet. Vertegenwoordigers van het Emmaplein, de wijkraden Leidsebuurt en de Leidsevaartbuurt en van de stichting Kathedrale Basiliek Sint Bavo, hebben een initiatief ingediend om het plein rondom de koepelkathedraal anders in te richten en te vergroenen. De initiatiefgroep heeft gewerkt aan een businesscase; een landschapsarchitect heeft samen met de buurt een ontwerp gemaakt.

Eén van de speerpunten in Noord is het verbeteren van de leefbaarheid en sociale samenhang in Delftwijk. Er is een wijkplatform Delftwijk opgezet dat gezamenlijk wordt beheerd door bewoners, organisaties, woningbouwcorporaties en de gemeente. Met de wijkraad, Pré Wonen en Dock is een start gemaakt om knelpunten en kansen in de wijk in kaart te brengen. Na veel discussie is in samenspraak met omwonenden en andere belanghebbenden een nieuwe indeling van de kermis aan de Zaanenlaan gemaakt. Uit de evaluatie is gebleken dat de nieuwe opstelling er voor zorgt dat de kermis hier de komende jaren kan blijven.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1.5 Financiële resultaten op hoofdlijnen

Algemeen

In dit hoofdstuk staan de uitkomsten van de jaarrekening op hoofdlijnen. Het hoofdstuk gaat in op de belangrijkste afwijkingen op de Programmabegroting 2019. Ook staat in dit hoofdstuk een toelichting op de ontwikkeling van de algemene reserves. Een uitgebreide opsomming van afwijkingen van de vastgestelde begroting staat vermeld bij de verantwoording van de programma's bij het onderdeel 'Wat heeft het gekost?' en bij de Analyse en toelichting per beleidsveld in bijlage 6.5. Het budgetbeheer en de rechtmatigheid van de bestede middelen wordt uitgelegd in paragraaf 4.6 Kadernota rechtmatigheid.

Analyse uitkomsten jaarrekening

Gedurende het begrotingsjaar 2019 is de begroting bijgesteld. De opbouw van het begrotingssaldo kan als volgt worden samengevat:

Opbouw begrotingssaldo 2019				
Programmabegroting 2019 (uitkomst meerjarenraming)			**-3.964**	**v**
Aanvullende voorstellen Programmabegroting 2019-2023	2.363	n		
Bestuursrapportage 2018	1.601	n		
Uitkomst Septembercirculaire 2018	1.176	n		
Decemberrapportage 2018	-12	v		
Uitkomst basis begrotingskader			**1.164**	**n**
Indexatie baten en lasten	182	n		
Financiële voortgangsrapportage 2019	77	n		
Actualisatie investeringsplan	-1.802	v		
Hogere lasten cluster sociaal	-3.478	v		
Hogere lasten cluster fysiek	-102	v		
Hogere lasten cluster burger en bestuur	200	n		
Dotaties/onttrekking algemene reserve	2.000	n		
Mutaties Kadernota 2019			-2.923	v
Begrotingsuitkomst na Kadernota 2019			**-1.759**	**v**
Mutaties Bestuursrapportage 2019			6.805	n
Begrotingsuitkomst na Bestuursrapportage 2019			**5.046**	**n**

Bij de vaststelling van de Begroting 2019 was sprake van een negatief saldo van € 1,2 miljoen. Na de verwerking van de Financiële voortgangsrapportage 2019 was sprake van een positief saldo van € 1,8 miljoen. Het resultaat van de Bestuursrapportage 2019 was € 6,8 miljoen nadelig, waardoor het begrotingssaldo wijzigde naar € 5,0 miljoen nadelig.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Nr.	Programma (inclusief reserves)	Saldo begroting 2019 na wijz.	Saldo rekening 2019	Saldo begroting vs rekening 2019
1	Maatschappelijke participatie	62.088	63.146	1.058
2	Ondersteuning en Zorg	117.755	119.552	1.797
3	Werk, Inkomen en Schulden	37.245	32.850	-4.395
4	Duurz. Stedelijke Vernieuwing	39.626	39.641	15
5	Beheer en Onderhoud	26.664	26.998	334
6	Burger, Bestuur en Veiligheid	30.432	29.266	-1.166
7	Alg. Dekkingsmiddelen&Overhead	-308.763	-313.691	-4.928
	Totaal	**5.046**	**-2.238**	**-7.285**

Belangrijke financiële afwijkingen

Het volgende overzicht laat de belangrijkste financiële afwijkingen zien van de Jaarrekening 2019 ten opzichte van de bijgestelde begroting 2019. Indien een afwijking in lasten gecorrigeerd wordt door een evenredige afwijking in de baten, dan zijn die afwijkingen buiten beschouwing gelaten (budgettair-neutraal). De genoemde afwijkingen zijn divers van aard. De afwijkingen groter dan € 250.000 worden hieronder toegelicht. De verklaring voor de overige afwijkingen zijn te vinden in bijlage 6.5 Analyse en toelichting per beleidsveld.

Een aantal afwijkingen was bekend vanuit de informatienota financieel resultaat 2019 (2019/948016). In de analyse is aangegeven wanneer dit het geval is.

Analyse definitieve begroting - rekening			
Begrotingssaldo na wijzigingen 2019		5.046	n
Afwijkingen realisatie 2019			
Voorzieningen Jeugd	Voordeel op Transformatieplan Jeugd Zuid Kennemerland doordat in 2019 de voorgenomen acties op de diverse projecten gedeeltelijk tot uitvoering zijn gekomen. 2019 is een opstartjaar geweest waarin de nodige gesprekken zijn gevoerd, contacten gelegd en plannen zijn gemaakt voor de verschillende thema's. Deze worden vanaf 2020 in uitvoering gebracht, hierover zijn afspraken gemaakt met de deelnemende gemeenten uit de regio Zuid Kennemerland. Het saldo van € 267.000 (regionale gelden) wordt opgenomen in de aanvraag bestemming rekening resultaat 2019.	-267	v
Inkomen	Voordeel op het totale saldo BUIG door onder andere een hogere definitieve beschikking vanuit het Rijk en een dalend uitkeringsbestand in de tweede helft van het jaar. Daarnaast is een incidentele vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren geboekt door een gewijzigde vaststellingsmethodiek.	-3.327	v
Schulden	Voordeel op het budget bestemd voor de inhuur van budgetcoaches doordat het lastig is gebleken ervaren budgetcoaches te vinden, een nieuwe functie in de gemeentelijke sector. Daarnaast kon de werving van een aantal fte's pas starten nadat de Kadernota 2019 was vastgesteld.	-432	v

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Analyse definitieve begroting - rekening			
Duurzame stedelijke ontwikkeling	Nadeel op het Programma Duurzaamheid door een combinatie van hogere lasten dan begroot (€ 477.000) en een hogere bijdrage vanuit MRA en regiogemeenten voor duurzaamheidsprojecten (€202.000). De hogere kosten worden met name veroorzaakt door ontwikkeling van het warmtenet, extra inhuur voor het Haarlems Klimaat Akkoord, projecten voor zero emission mobiliteit en sociale energietransitie.	275	n
Openbare ruimte en mobiliteit	Nadeel op lasten openbare ruimte door afboeking van niet activeerbare kosten voor onder andere riolering, onderhoudskosten en onderzoekskosten voor onder andere Groenmarkt, de autoluwe binnenstad en bomen in Schalkwijk. Deze correctie is reeds aangekondigd in de informatienota financieel resultaat 2019.	2.551	n
Openbare ruimte en mobiliteit	Nadeel op afvalinzameling en reiniging met name veroorzaakt door het inzetten van de voorziening Afvalstoffenheffing voor het negatieve resultaat van 2018 en minder baten op grondstoffen. De nadelen worden deels gecompenseerd door een terugvordering op de kosten van nascheiding en door nagekomen baten voor plastic door brand bij de afvalverwerker.	440	n
Parkeren	Voordeel op parkeren door hogere baten uit parkeergarages (€ 525.000) gecombineerd met lagere onderhoudslasten in de aanloop naar structurele vernieuwingen (€ 432.000).	-957	v
Overige beheertaken	Voordeel op het budget voor maatregelen veiligheid Havendienst. Doordat niet alle opdrachten aan externen kon worden weggezet is een deel van het budget niet uitgegeven. Het budget voor de uitgestelde werkzaamheden in 2020 is opgenomen in het bestemmingsvoorstel 2019.	-225	v
Gemeentelijk bestuur	Nadeel op de voorziening wethouderspensioenen als gevolg van een aanzienlijke verlaging van de rekenrente. Hierdoor moet meer vermogen worden aangehouden met een extra storting in de voorziening als gevolg.	2.438	n
Openbare orde en veiligheid	Voordeel op WABO leges doordat de voortgang van projecten moeilijk te voorspellen is. Eind 2019 is voor een aantal grote projecten nog een vergunning verleend, zoals in de informatienota financieel resultaat 2019 al aangekondigd. Daarnaast zijn de kosten voor de uitvoering van de WABO lager dan begroot doordat deze bij grote projecten verhoudingsgewijs lager zijn.	-2.022	v
Openbare orde en veiligheid	Voordeel op de bijdrage aan de Veiligheidsregio Kennemerland doordat lagere kosten voor uitkeringen functioneel leeftijdsontslag voor oud-medewerkers van de gemeente Haarlem. Het bedrag is vooraf lastig in te schatten .	-340	v
Openbare orde en veiligheid	Voordeel door niet ingevulde vacatures Integraal handhaver ten gevolge van krapte op de arbeidsmarkt.	-271	v
Lokale belastingen en heffingen	Voordeel op precario opbrengsten (€ 345.000) door uitbreiding van het aantal meters kabels en leidingen. Dit voordeel is in de informatienota financieel resultaat 2019 aangekondigd. Op grond van beleid, zoals vastgelegd in de nota reserves en voorzieningen wordt via het bestemmingsresultaat aangevraagd deze precario-opbrengst te storten in de reserve beheer en onderhoud openbare ruimte. Daarnaast een voordeel op de OZB opbrengsten door areaaluitbreiding en minder leegstand dan geraamd (€ 210.000).	-555	v
Algemene dekkingsmiddelen	Voordeel op de algemene uitkering door extra baten vanuit de septembercirculaire en decembercirculaire gecombineerd met actualisaties vanuit het Rijk. Het grootste deel van deze extra baten is bestemd voor de beleidsterreinen in 2020 en wordt in de aanvraag voor het bestemmingsresultaat opgenomen.	-3.002	v
Algemene dekkingsmiddelen	Nadeel door de gevormde voorziening dubieuze debiteuren.	461	n

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Analyse definitieve begroting - rekening			
Overhead	Voordeel door lagere gerealiseerde kosten op voormalig personeel die arbeidsongeschikt of werkloos zijn geworden door een actief re-integratiebeleid.	-315	v
Overige mutaties	Diverse afwijkingen kleiner dan € 250.000.	-1.736	v
Rekeningsaldo 2019		**-2.238**	**v**

Ontwikkelingen van de algemene reserve in 2019

De algemene reserve dient als buffer voor het opvangen van uitgaven die incidenteel en onvoorzien, maar wel noodzakelijk zijn. In paragraaf 3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt hier nader op ingegaan.

Algemene reserve

De algemene reserve is in 2019 met ruim € 7 miljoen toegenomen. Bij de resultaatbestemming wordt voorgesteld om het aandeel van Beschermd wonen in de algemene reserve per 31 december 2019 toe te voegen aan de nieuw te vormen reserve Opvang, wonen en herstel voor € 4,3 miljoen. Na vaststelling door de raad van de resultaatbestemming neemt de algemene reserve daarom niet met € 10,8 miljoen, maar met € 6,5 miljoen toe.

De oorzaak hiervan is:

- Toevoeging rekeningresultaat 2018 van € 0,4 miljoen;
- Dotaties door genomen besluiten van totaal 14,4 miljoen;
- Onttrekkingen door genomen besluiten van totaal € 4,1 miljoen.

Op basis van wat nu bekend is, is hieronder de verwachte ontwikkeling van de algemene reserve voor de komende jaren weergegeven:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Algemene reserve	2019		2020		2021		2022		2023		2024	
Stand per 1-1	**-26.406**	**v**	**-37.132**	**v**	**-33.767**	**v**	**-30.721**	**v**	**-27.735**	**v**	**-28.358**	**v**
Saldi meerjarenbegroting	-2.623	v	-3.906	v			-2.691	v	-1.146	v		
Opheffen reserve WWB	-3.517	v										
Resultaat 2018 (Kadernota 2019)	-428	v										
Vrijval urban agenda					-120	v						
Saldo reserve Sociaal domein	-8.306	v										
Voormalig reserve Sociaal domein					-1.303	v						
(Voorgenomen) dotaties	**-14.875**	**v**	**-3.906**	**v**	**-1.423**	**v**	**-2.691**	**v**	**-1.146**	**v**	**0**	**v**
Uit resultaat 2018:												
Div. voorstellen (Kadernota 2019)	841	n	50	n	521	n	50	n	50	n		
Saldi meerjarenbegroting	2.828	n	423	n	3.897	n	5.000	n				
Energieneutraal part. woningen	481	n										
Bijstelling BUIG			241	n								
Versterking inkoopfunctie			60	n	50	n						
Voormalig reserve Sociaal domein			6.497	n			627	n	473	n	337	n
(Voorgenomen) onttrekkingen	**4.149**	**n**	**7.271**	**n**	**4.469**	**n**	**5.677**	**n**	**523**	**n**	**337**	**n**
Stand per 31-12	**-37.132**	**v**	**-33.767**	**v**	**-30.721**	**v**	**-27.735**	**v**	**-28.358**	**v**	**-28.021**	**v**

Ontwikkelingen sociaal domein

Financiële verantwoording 2019

In 2018 was er voor het eerst sprake van een tekort in het sociaal domein. Die lijn heeft zich in 2019 verder voortgezet. Vanaf de Begroting 2019, waarin een tekort van € 1.031.000 verwacht werd, is de prognose op elk daaropvolgend moment verder verslechterd en bijgesteld.

In de Kadernota 2019 is de lopende begroting 2019, mede op basis van de structurele tegenvallers uit de Jaarrekening 2018, met € 1,9 miljoen bijgesteld (onvermijdelijke uitgaven). In de Begroting 2019 was het tekort Jeugd nog als risico opgenomen (€ 3,0 miljoen). In de kadernota is dit risico als structureel tekort voor 2019 en verder opgenomen (zie Kadernota 2019). Het begrote tekort liep hiermee op tot € 5,9 miljoen.

In de Bestuursrapportage 2019 is de begroting verder bijgesteld. Door met name de toename van het aantal cliënten in zorg, zowel bij de Wmo als Jeugd zijn de lasten in totaal met € 4,6 miljoen naar boven bijgesteld. Daartegenover stond een toename van de rijksbijdrage (met name loon- en prijscompensatie en de incidentele middelen jeugd) van ruim € 6,0 miljoen (Meicirculaire 2019). Hiermee werd het verwachte resultaat 2019 ruim € 4,4 miljoen.

In december 2019 is een prognose voor het verwachte resultaat 2019 afgegeven (Informatienota financieel resultaat 2019, 2019/948016). Ten opzichte van de Bestuursrapportage 2019 was er sprake van verder oplopende uitgaven, voor zowel Jeugd als Wmo. Op grond van de prognose werd een tekort van € 6,2 miljoen verwacht over 2019. Het uiteindelijke resultaat 2019 is € 7,2 miljoen nadelig geworden. Het tekort wordt net als in voorgaande jaren ‘gedempt’ door de voordelen Beschermd wonen. Deze middelen zijn niet vrij besteedbaar. Exclusief dit voordeel is het tekort op de lokale taken Wmo en Jeugd ruim € 8,4 miljoen. In dit tekort is ook het financiële effect 2018 van de

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

aanpassing van de normering van tarieven bij een aantal aanbieders van Jeugdhulp meegenomen (€ 600.000).

Het resultaat is exclusief de inzet en besteding van de versnellers 2019. Eind 2019 zijn alle versnellers besteed (of al in een eerder stadium stopgezet, zie Kadernota 2019). De versneller huisvesting kwetsbare doelgroepen is voor een groot deel nog niet besteed, dit bedrag blijft beschikbaar binnen de regionale middelen voor Opvang, wonen en herstel. In 2020 zal een deel van dit bedrag in ieder geval besteed worden aan de verbouwing van Perron 18.

In de begroting 2019 is een aantal financiële risico's genoemd, die zich in 2019 ook daadwerkelijk hebben voorgedaan. Het prijsrisico heeft zich via de tarieven voorgedaan, de discussie over de hoogte van de tarieven blijft een voortdurend terugkerend onderwerp van gesprek. Bovendien is de loonontwikkeling in de zorgsector van een zodanige omvang dat dit in 2020 en 2021 een financieel risico zal blijven.

In 2019 is ook duidelijk geworden dat het zorgstelsel het op onderdelen zwaar heeft. Een aantal grote landelijke aanbieders is in 2019 in financieel zwaar weer beland. Haarlem heeft zelf direct te maken gehad met continuïteitsvraagstukken bij Jeugdhulpaanbieders Parlan, Lijn5, Kenter en (de Wmo-aanbieder) Hulpmiddelencentrale (HMC). Het bieden van zorgcontinuïteit voor cliënten en het veiligstellen van financiële belangen hebben veel inzet gevraagd en hebben nog niet in alle gevallen tot een structurele oplossing geleid. De regionale en veelal bovenregionale context waarin deze organisaties actief zijn, maakt het oplossen van de problemen over het algemeen niet eenvoudiger.

De landelijke druk op het Rijk om de structurele tekorten op te lossen, heeft in 2019 beperkt effect gehad. In de Meicirculaire 2019 is door het Rijk incidenteel (voor 3 jaar) extra Jeugdbudget beschikbaar gesteld.

De opzet en werking van de interne beheersing is in 2019 verder verbeterd. Zowel voor Wmo als Jeugd zijn de controleplannen opgesteld en uitgevoerd. De uitkomsten van deze controles zijn direct gebruikt om de interne processen, waar nodig, aan te scherpen. Elk kwartaal is de klanttevredenheid onderzocht, dat draagt bij aan een betere onderbouwing van de prestatielevering. Vanaf 2019 lopen vrijwel alle betalingen via het berichtenverkeer iWmo en iJeugd. Dat biedt eerder inzicht en hierdoor zijn de werkzaamheden voor de Jaarrekening ook binnen de reguliere planning opgeleverd. De hele administratieve inrichting leidt daarmee tot een snelle financiële afsluiting, minder correcties en opmerkingen van de interne en externe accountant.

Hier worden de financiële afwijkingen ten opzichte van Programmabegroting 2019 en de bijstellingen in de Bestuursrapportage 2019 kort toegelicht.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Saldo sociaal domein 2019	Bestuurs-rapportage 2019		Jaarrekening	
Geraamd tekort (stand Kadernota 2019)	**5.920**	**n**		
Geraamd tekort (stand Bestuursrapportage 2019)			**4.412**	**n**
Effect Meicirculaire 2019	**-6.138**	**v**		
1. Afwikkeling 2018				
Wmo en Jeugd	0		209	n
Aanpassen normering tarieven Jeugdhulp	0		600	n
2. Voorzieningen volwassenen				
Huishoudelijke ondersteuning	350	n	200	n
Dagbesteding	300	n		
Ambulante begeleiding	2.100	n	500	n
Gezinsbegeleiding en jongvolwassenen	0		510	n
Vervoer	0		294	n
Woonvoorzieningen	0		128	n
Hulpmiddelen	0		169	n
Overig (bestuursrappotage: incl. vervoer, woonvoorzieningen en hulpmiddelen	680	n	329	n
Eigen bijdrage Wmo	0		-180	v
3. Voorzieningen Jeugd				
CJG	0		-367	v
Zin	1.050	n	2.118	n
PGB	0		0	
AMHK	0		-79	v
4. Opvang, wonen en herstel				
Zin	-3.800	v	-1.250	v
PGB	0		-141	v
Eigen bijdrage	0		125	n
Dekking tekort Maatschappelijke opvang	2.900	n	0	
5. Re-integratie en WSW				
re-integratie	0		-120	v
WSW (bijdrage GR Paswerk)	0		-205	v
6. Overig				
Sociaal wijkteams	0		-322	v
Uitvoeringsorganisatie	150	n	262	n
Saldo 2019, inclusief Opvang, wonen en herstel	**3.512**	**n**	**7.192**	**n**
Saldo 2019, exclusief Opvang, wonen en herstel	**4.412**	**n**	**8.458**	**n**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1. Afwikkeling 2018

Van een tweetal aanbieders zijn pas eind 2019 facturen ontvangen die nog betrekking hebben op 2018. Hiermee was in de gemeentelijke administratie geen rekening gehouden, waardoor deze bedragen ten laste van 2019 gebracht moeten worden, in totaal een bedrag van € 210.000. Het financiële effect 2018 van de aanpassing van de normering van tarieven bij een aantal aanbieders van Jeugdhulp is hierin ook meegenomen (€ 600.000).

2. Voorzieningen volwassenen

De uitgaven voor huishoudelijke ondersteuning zijn in 2019 fors gestegen. Ten opzichte van de bijstellingen in de Kadernota 2019, zijn de uitgaven met nog eens € 0,5 miljoen toegenomen. Het aantal inwoners dat gebruik heeft gemaakt van huishoudelijke ondersteuning is gestegen. De belangrijkste oorzaak lijkt de invoering van het abonnementstarief te zijn, waardoor huishoudelijke ondersteuning via de Wmo voor een grotere groep inwoners financieel aantrekkelijk is. De extra middelen (ongeveer € 0,8 miljoen) die in de kadernota zijn toegekend zijn dus ruim overschreden.

Er is sprake van een overschrijding van € 127.000 op het budget voor woonvoorzieningen. Dit komt door toename van het aantal aanvragen, veelal in combinatie met gebrek aan geschikte woningen om naar te verhuizen. Daarnaast stijgen de kosten per woningaanpassing.

Per 1 mei 2019 is er een nieuw contract afgesloten voor hulpmiddelen met het Hulpmiddelencentrum. Dit heeft geresulteerd in een gemiddelde tariefsverhoging van 30%, waarmee in de begroting deels rekening is gehouden.

Daarnaast heeft de gemeente Haarlem, door de administratieve en financiële problemen bij het Hulpmiddelencentrum, een aantal hulpmiddelen zelf gekocht. Er is vastgelegd dat de door Haarlem gekochte hulpmiddelen door HMC worden overgenomen. Doordat HMC begin 2020 nieuwe afspraken met hun financier heeft kunnen maken, is de verwachting dat HMC inderdaad een aantal hulpmiddelen van ons terug kan kopen. Dat zal dan tot een incidentele meevaller in 2020 leiden.

De uitgaven voor het collectief vervoer zijn hoger dan begroot. De belangrijkste oorzaak is een toename van het aantal pashouders met ruim 6%. Omdat er meer gebruik is gemaakt van de collectieve vervoersvoorzieningen zijn niet alleen de kosten gestegen, maar zijn er ook meer eigen bijdragen geïnd. Dit levert een voordeel op.

De uitgaven voor gezinsbegeleiding en jongvolwassenen zijn in 2019 flink gestegen door een toename in het aantal cliënten. Dit product maakt vanaf 2018 een soepele overgang van Jeugdhulp naar Wmo hulp voor 18+ mogelijk. Van dit aanbod is in 2019 aanzienlijk meer gebruik gemaakt.

In 2019 is het aantal inwoners dat gebruik maakt van individuele begeleiding fors toegenomen, dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door toenemende vraag naar begeleiding doordat mensen langer zelfstandig thuis wonen.

3. Voorzieningen Jeugd

Alhoewel meerdere producten onder jeugdhulp met verblijf een afname laten zien aan cliënten dat gebruik maakt van Jeugdzorgplus, stijgt het aantal jeugdigen die gebruik maken van residentiële behandelgroepen. Een afname in Jeugdzorgplus is een gunstige ontwikkeling, aangezien we een gesloten plaatsing willen voorkomen. De inzet verschuift echter naar residentiële behandelgroepen en omdat er omdat er vaker om maatwerk wordt gevraagd leidt deze andere inzet nog niet tot lagere kosten.

De uitgaven voor jeugdbescherming en -reclassering zijn gedaald met ruim € 450.000. Dit is voor een groot deel te verklaren door de afname van het product Drang, dat is vervangen door het succesvolle product Samenwerken aan Veiligheid. Een drangtraject werd door een Gecertificeerde Instelling (GI) uitgevoerd met als doel het gezin een laatste mogelijkheid te geven om op vrijwillige basis de

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

veiligheid te herstellen, waarbij het niet duidelijk was wie de regie had. Bij Samenwerken aan Veiligheid ligt de regie bij het CJG. Het CJG kijkt samen met het gezin en indien nodig met de GI hoe de veiligheid kan worden hersteld. Er heeft dus een verschuiving plaatsgevonden die onder andere heeft geleid tot een efficiencyslag, waarbij de inzet korter is en er geen werk dubbel wordt gedaan.

De kosten voor ambulante jeugdhulp vallen hoger uit dan begroot. Er zijn verschillende oorzaken voor deze overschrijding. Zo is er in 2019 door meer kinderen gebruik gemaakt van ambulante begeleiding, onder andere door een jeugdige met een zeer intensieve zorgvraag die een kostbare 1 op 1 behandeling vraagt. Daarnaast ontvangen meer kinderen in 2019 een vorm van dagbehandeling. De zorgintensiteit en daarmee de gemiddelde zorgkosten per cliënt op deze behandelgroepen nam daardoor toe. Tot slot heeft Kenter (één van de grotere zorgaanbieders) in de laatste periode van 2019 het administratieve proces verbeterd waardoor het aantal declarabele uren en dus kosten voor de gemeente is toegenomen.

4. Opvang, wonen en herstel

In de Bestuursrapportage 2019 is al een flink voordeel op Beschermd wonen opgenomen. Ten opzichte van deze bijstelling is er eind 2019 nog een voordeel van ruim € 1,3 miljoen. Dit wordt vrijwel volledig veroorzaakt door de toename van de rijksbijdrage in de Mei- en Septembercirculaire 2019. Tegenover deze extra middelen hebben uiteindelijk maar beperkt extra uitgaven gestaan. Een resultaat dat overigens in lijn is met voorgaande jaren. De toegekende PGB's zijn niet volledig besteed, waardoor er een voordeel is van € 140.000.

Door de verschuiving van beschermd wonen naar beschut wonen zijn de eigen bijdragen gedaald. Voor beschut wonen is namelijk het (lagere) abonnementstarief van toepassing.

5. Re-integratie en WSW

In 2019 is in de begroting rekening gehouden met uitgaven voor re-integratie activiteiten uit 2018. Deze activiteiten worden afgerekend op no cure no pay basis. Omdat niet alle prestaties geleverd zijn is er sprake van een incidenteel voordeel van € 120.000.

De GR Paswerk heeft 2018 afgesloten met een positief resultaat. Het bestuur heeft vervolgens besloten een deel van dit positieve resultaat terug te laten vloeien naar de deelnemende gemeenten in de GR. Deze baat is in 2019 ontvangen en is een incidentele meevaller.

6. Overig

In de begroting 2019 is budget vrijgemaakt voor een extra wijkteam. Doordat dit wijkteam later dan gepland van start is gegaan is er in 2019 door lagere personeelslasten een incidenteel voordeel. Het programmabudget Sociaal Domein is overschreden met € 260.000, doordat extra uitgaven zijn gedaan voor de Aanpak Versterking Sturing Sociaal Domein.

Ontwikkeling reserve sociaal domein

Na verwerking van alle mutaties over 2019 aan de reserve sociaal domein (in totaal € 10,249 miljoen aan onttrekkingen) resteert een eindsaldo van € 8,308 miljoen in de reserve sociaal domein. Dit saldo wordt, in lijn met de besluitvorming in de Bestuursrapportage 2019 (blz. 14), toegevoegd aan de algemene reserve.

Het saldo van baten en lasten Beschermd wonen over de periode 2015-2019 maakt onderdeel uit van de totale eindstand van de reserve Sociaal domein. Dit aandeel blijft, via de reserve Opvang, wonen en herstel beschikbaar voor Beschermd wonen (en maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang), zie daarvoor ook de Bestuursrappotage 2019. Het gaat om een bedrag van € 4,338 miljoen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Om die reden wordt voorgesteld als onderdeel van de besluitvorming resultaatbestemming een bedrag van € 4,338 miljoen via een onttrekking aan algemene reserve te doteren een de reserve Opvang, wonen en herstel.

Ontwikkeling reserve sociaal domein

Reserve Sociaal domein	2019	
Stand per 1-1	**-19.156**	**v**
Correctie versneller ik doe mee	-578	v
Dotaties	**-578**	**v**
Garantiebanen	135	n
Subsidie Triple Threat	50	n
Ambities Duurzaam doen	3.000	n
Regionaal Kompas	998	n
Resultaat sociaal domein 2019	7.245	n
Saldo naar algemene reserve	8.306	n
Onttrekkingen	**19.734**	**n**
Stand per 31-12	**0**	

Analyse incidentele en structurele baten en lasten

Het overzicht van incidentele lasten en baten wordt opgesteld om te kunnen bepalen of er een structureel evenwicht is. Als structurele lasten gedekt zijn door structurele baten, is sprake van structureel evenwicht. Hiervoor is het van belang dat eenduidig en duidelijk uit de jaarrekening blijkt welke baten en lasten structureel van aard zijn en welke incidenteel. Het structureel exploitatiesaldo wordt bepaald door het exploitatiesaldo te zuiveren van incidentele baten en lasten. Het overzicht van de incidentele baten en lasten en van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves zijn hierbij belangrijke documenten.

Op verzoek van zowel de provincie Noord-Holland als toezichthouder als de rekenkamercommissie is een overzicht opgesteld waarin in één oogopslag de structurele lasten en baten per programma en per jaar zijn af te lezen.

De basis wordt gevormd door de totale lasten en baten per programma. Vervolgens worden de incidentele lasten en baten, waaronder toevoegingen en onttrekkingen aan reserves, hierop in mindering gebracht, waardoor de structurele lasten en baten resteren. De incidentele baten en lasten worden volgens een deugdelijk en consequente gedragslijn bepaald met in acht name van de voorschriften voor een aantal specifieke posten en voorbeelden vanuit het BBV. Daarnaast vindt de bepaling plaats op basis van cijferbeoordelingen, analyses op de verschillen ten opzichte van begroting en voorgaande jaren en begrotingswijzigingen. De incidentele lasten en baten worden afzonderlijk per programma vermeld, hierbij is een materialiteitsgrens gehanteerd van € 250.000.

Conclusie:
Uit het overzicht Incidentele baten en lasten in hoofdstuk 4.4 blijkt dat in 2019 de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten (een minteken in het overzicht betekent meer baten dan lasten).

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Voor 2019 zijn de gerealiseerde structurele baten ruim € 0,8 miljoen hoger dan de gerealiseerde lasten. Er is dus sprake van structureel evenwicht in 2019.

Bestemming rekening resultaat

Het rekeningresultaat 2019 bedraagt € 2.238 positief.

Budgetten kunnen alleen worden besteed in het jaar waarvoor ze zijn toegekend en de acties ook in dat jaar zijn. Als de activiteiten niet meer in het jaar gedaan kunnen worden, kan het (restant-) budget doorgeschoven worden naar het volgende jaar. Zo wordt voorkomen dat een nieuw budget moet worden aangevraagd. Deze budgetoverheveling valt onder het budgetrecht van de raad, dus moet de raad daar apart over besluiten.

Voor budgetoverheveling gelden de volgende regels:

1. De noodzaak moet worden onderbouwd en er moet een directe verbinding zijn tussen het budget en de werkzaamheden waarvoor overheveling wordt gevraagd.
2. De uitvoering moet in het 2020 plaatsvinden en passen binnen de werkplannen 2020
3. Doorschuiven naar het volgende jaar mag alleen met eenmalige budgetten of eenmalig opgehoogde budgetten als de activiteit anders niet voortgezet kan worden.
4. De budgetoverheveling moet materieel zijn. De ondergrens hiervoor is € 50.000.

Bestemmingsvoorstel Jaarrekening 2019		
Resultaat		**-2.238 v**
1. Perspectief op werk	1.000	
2. Transformatieplan Jeugd Zuid Kennemerland	267	
3. Perspectief 2020	64	
4. Slimme en Duurzame Mobiliteit MRA	604	
5. Deltaprogrammering Ruimtelijke adaptatie	71	
6. Klimaatmiddelen	286	
7. Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren	93	
8. Maatregelen havendienst	225	
9. Groeninitiatieven.	200	
10. Capaciteitsknelpunten DIA	108	
11. Coördinatie toegankelijkheid	90	
12. Hogere precariobaten nutsbedrijven	346	
13. Afboeking MVA via reserve schuldbeheersing	-2.083	
14. Overheveling saldo Beschermd wonen	-	
		1.271 n
Resterend saldo		**-967 v**

Toelichting bestemmingsvoorstellen:

1. Perspectief op werk (€ 1.000.000)
Perspectief op Werk is een extra impuls voor de arbeidstoeleiding van mensen die willen en kunnen werken, maar niet zelfstandig de weg naar werk vinden. Een intensievere samenwerking tussen publieke en private partijen moet zorgen voor goede matches tussen werkzoekenden en beschikbaar werk. Perspectief op Werk is naast een extra impuls ook een leertraject om vanuit de praktijk te

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

bezien hoe de bemiddeling van deze groep verbeterd kan worden. Werkgevers, gemeenten, UWV, MBO-Raad en de Ministeries van OCW en SZW hebben met de Intentieverklaring Perspectief op Werk een oproep aan de arbeidsmarktregio's gedaan om de kansen die de huidige arbeidsmarkt biedt optimaal te benutten. In het kader van de Intentieverklaring ontvangen nog eens 26 gemeenten namens hun arbeidsmarktregio elk een impulsfinanciering in 2019 van € 1 miljoen voor hun actieplan. Centrumgemeente Haarlem heeft in juli 2019 namens alle regionale partijen een aanvraag regionaal actieplan Perspectief op Werk ingediend en voor de uitvoering van het plan budget aangevraagd wat middels de decembercirculaire is toegekend. Het voorstel is het gehele bedrag uit de decembercirculaire € 1.000.000 over te hevelen naar 2020.

2. Transformatieplan Jeugd Zuid Kennemerland (€ 267.000)
Om de ontwikkeling van het inhoudelijke veranderproces van onder andere de Jeugdhulp te stimuleren is het landelijke Actieprogramma Zorg voor de Jeugd (ZvJ) opgesteld. Vanuit het actieprogramma zijn verschillende actielijnen omschreven om een bijdrage te leveren aan een betere jeugdhulp en jeugdreclassering voor kinderen, jongeren en gezinnen. Het Rijk heeft hiervoor een Transformatiefonds vrijgegeven voor de jeugdhulpregio Zuid Kennemerland bedoeld voor 2019, 2020 en 2021 (€471.498 per jaar). Jeugdhulpregio Zuid-Kennemerland heeft op basis daarvan specifieke thema's opgesteld om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de noodzaak binnen onze jeugdhulpregio. In 2019 is er aan elk thema gewerkt, desalniettemin zijn de daadwerkelijke uitgaven voor 2019 minimaal doordat 2019 een opstartjaar was (uitgaven 2019: €173.238). In 2019 zijn de nodige gesprekken gevoerd, contacten gelegd en plannen gemaakt voor de verschillende thema's. De geplande activiteiten van 2019 zullen vanaf 2020 in uitvoering worden gebracht, hierover zijn afspraken gemaakt met de deelnemende gemeenten uit de regio Zuid Kennemerland. Het voorstel is het resterende saldo 2019 € 267.000 over te hevelen naar 2020.

3. Bijdrage aan Perspectief 2020 (€ 64.000)
In 2019 is vanuit de opheffing van de reserve WWB een bedrag van € 111.000 voor 2019 en € 47.000 voor 2020 in de begroting opgenomen voor Perspectief. Per abuis zijn de bedragen verwisseld in de ramingen voor 2019 en 2020. Het bedrag van € 47.000 is daardoor in 2019 besteed. Het resterende bedrag is noodzakelijk omdat voor 2020 reeds afspraken zijn gemaakt met Perspectief en de deelnemende gemeenten uit de gemeenschappelijke regeling Leerplicht. Het voorstel is het resterende bedrag van € 64.000 over te hevelen naar 2020.

4. Slimme en Duurzame Mobiliteit MRA (€ 604.000)
Voor maatregelen bestemd voor de uitgaven van het pakket Slimme en Duurzame Mobiliteit MRA is vanuit de decembercirculaire € 604.000 beschikbaar gesteld. Deze financiële bijdrage van het Rijk is gebaseerd op gemaakte afspraken tussen Rijk en regio in het Bestuurlijk Overleg meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) in het kader van het gezamenlijke gebiedsprogramma "Samen Bouwen aan Bereikbaarheid". Met het oog op de eisen van de financiële-verhoudingswet verbindt het Rijk geen voorwaarden aan haar financiële bijdrage. De bijdrage wordt beschikbaar gesteld als een decentralisatie-uitkering, waarbij de betreffende gemeente bepaalt hoe de verkregen middelen worden ingezet om de doelstelling van het gebiedsprogramma te behalen. Gemeente Haarlem heeft deze gelden bestemd voor het uitvoeren van de Gebiedsaanpak Haarlem 2019 op het gebied van Slimme en Duurzame Mobiliteit. Binnen deze aanpak lopen activiteiten als e-bike probeeracties, fietsstimulering en experimenten met Mobility- en Cityhubs. Een deel van deze activiteiten is al in 2019 van start gegaan en loopt door in 2020. Het verzoek is het gehele bedrag over te hevelen naar 2020 voor de voortzetting van de Gebiedsaanpak.

5. Deltaprogrammering Ruimtelijke adaptatie (€ 71.000)
Vanuit de decembercirculaire is voor 2019 € 71.000 beschikbaar gesteld voor procesondersteuning op de uitvoeringspilots van het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie. Daarnaast is in deze circulaire € 79 duizend beschikbaar gesteld aan Haarlem voor uitkeringsjaar 2020. Het voorstel is het gehele bedrag voor 2019 over te hevelen naar 2020. De middelen zijn bedoeld om met MRA partners het

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

project Resilience by design te financieren. Resilience by Design is een pressure cooker waar met inzet van multidisciplinaire ontwerpteams de (risico)dialoog aangegaan wordt met de regionale stakeholders. Dit moet leiden tot een gezamenlijke knikpuntanalyse (ter bepaling van het moment dat het beleid of beheer moet worden bijgesteld, aangepast of omgegooid als het klimaat verandert) vanuit de lange termijn (2100 terugkijkend tot nu) en kansen voor regionale voorbeeldprojecten die daar concreet uitwerking aan geven. Dit draagt bij aan een beter beeld hoe vanaf nu toegewerkt moet worden naar een klimaatbestendige MRA in 2050. Het verzoek is het gehele bedrag over te hevelen naar 2020.

6 Klimaatmiddelen (€ 286.000)
In het Klimaatakkoord van juni 2019 is afgesproken dat het Rijk geld ter beschikking stelt aan gemeenten voor de periode 2019 tot en met 2021. In de decembercirculaire is in totaal € 286.000 ontvangen verdeeld over de volgende doeleinden. Voor het opstellen van de Transitievisie Warmte ontvangt Haarlem een bijdrage van € 202.000. Hiermee moet uiterlijk in 2021 een transitievisie opgesteld zijn zoals opgenomen in het Klimaatakkoord. Daarnaast wordt in de decembercirculaire € 10.000 aan Haarlem beschikbaar gesteld om een start te maken met het opstellen van uitvoeringsplannen op wijkniveau. Ook ontvangt Haarlem € 74.000 om bewoners en particuliere gebouweigenaren goed te informeren, met name door middel van energieloketten. Het verzoek is de drie bedragen over te hevelen naar 2020 om invulling te kunnen geven aan de uitvoering van het klimaatakkoord. Hiervoor zijn al voorbereidende werkzaamheden gestart.

7. Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren (€ 93.000)
Vanuit de septembercirculaire is voor 2019 € 93.000 ontvangen voor het Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren. Daarnaast is in deze circulaire € 12.000 beschikbaar gesteld aan Haarlem voor uitkeringsjaar 2020 en € 20.000 voor 2021. De belangrijkste actie uit het Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren 2019 - 2021 betreft de organisatie van '100% ambitie pilots' in 13 gemeenten, waaronder Haarlem. Doel is om met ondersteuning vanuit het Actieprogramma het aantal dak- en thuisloze jongeren in de eigen gemeente met 100% te verminderen door middel van een aanpak op alle levensgebieden. Doel van de pilots is dat de 'nieuwe werkwijze' die gemeenten gedurende de pilots ontwikkelen gaandeweg steeds meer wordt geborgd in de eigen werkwijze. De gelden voor 2019 zijn nog niet besteed doordat een personele wisseling heeft plaatsgevonden, waardoor de functie van projectleider tijdelijk niet is vervuld. De nieuwe projectleider heeft in 2019 een inventarisatie van de inzet van het budget gemaakt. Dit gaat in samenspraak met de 14 partnergemeenten die onderdeel zijn van het Actieprogramma. Het voorstel is het gehele bedrag over te hevelen naar 2020.

8. Maatregelen risico inventarisatie havendienst (€ 225.000)
In 2018 is een risico-inventarisatie op de Havendienst uitgevoerd. aan de hand van de uitkomsten is een pakket van maatregelen opgesteld. Binnen dit pakket is urgentie aangegeven op maatregelen die direct moeten worden verholpen, binnen een jaar moeten zijn verholpen of nog meer tijd in beslag mogen nemen. De maatregelen zijn divers van aard en hebben betrekking op veiligheid volgens Arbowetgeving of de machine richtlijn wetgeving. Naast fysieke maatregelen dienen er organisatorische maatregelen plaats te vinden. Uitgangspunt bij de te nemen maatregelen is dat er een nieuwe havenkantoor met gedeeltelijke centrale afstandsbediening van enkele bruggen in de nabije toekomst wordt gerealiseerd. In de 1e Bestuursrapportage 2019 is € 352.625 aan budget beschikbaar gesteld voor 2019. Hiervan is in 2019 € 127.334 uitgegeven omdat niet alles op tijd in opdrachten aan externen kon worden weggezet. De uitgestelde werkzaamheden passen in het werkplan voor 2020. Het voorstel is het resterende budget € 225.000 over te hevelen naar 2020.

9. SOR Groen voor Groeninitiatieven (€ 200.000)
In 2019 zijn voor SOR Groen (Structuurvisie Openbare Ruimte) initieel gelden gereserveerd voor initiatieven die middels een subsidie besteed worden aan inwoners. Het maken en laten vaststellen van een nieuwe subsidie nam meer tijd in beslag dan verwacht in 2019 vandaar dat het budget via de

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

subsidie verordening van leefbaarheid en participatie uitgegeven zou gaan worden. Hiertoe zijn ook de wijkraden, bewoners en andere betrokken geïnformeerd in 2019. De initiatieven kwamen vanaf november binnen en de wijkraden hebben dit gebundeld. Gezien de korte tijd in december om de initiatieven te beoordelen en daarnaast nog te beschikken was besteding in 2019 niet mogelijk. Het voorstel is € 200.000 over te hevelen naar 2020.

10. Frictiebudget capaciteitsknelpunten DIA (€ 108.000)
In de Kadernota 2018 zijn voor drie jaren extra gelden toegekend aan de afdeling DIA om de uitvoering van lopende werkzaamheden te borgen en overbelasting van medewerkers te adresseren (in 2018 € 415.000, in 2019 € 200.000 en in 2020 € 67.000). Ten tijde van de aanvraag is aangegeven dat deze middelen voor langere tijd nodig zouden zijn om de werkzaamheden van langdurig zieken op te vangen en de discrepantie tussen benodigde en aanwezige competenties en vaardigheden te minimaliseren. De situatie rondom de personele knelpunten op de afdeling is in de loop van 2019 aanzienlijk verbeterd, waardoor het budget voor 2019 niet helemaal nodig bleek. Er zijn echter nog enkele aanhoudende knelpunten, die een structurele oplossingen vragen met oog voor mens en organisatie. Het bedrag voor 2020 uit de Kadernota 2018 is daarvoor echter niet toereikend. Het voorstel is het resterende bedrag uit 2019 € 108.000 over te hevelen naar 2020 en te alloceren als bijdrage aan deze personele knelpunten. De directie heeft hier op 27 november 2019 mee ingestemd.

11. Coördinatie toegankelijkheid (€ 90.000)
Toegankelijkheid is een onderwerp met een brede scope, het heeft sociale, fysieke en communicatieaspecten. Met het Actieprogramma Toegankelijk Haarlem 2019-2021 wordt een impuls gegeven aan het verbeteren van toegankelijkheid. Nog niet alle acties zijn afgerond en de structurele inbedding van aandacht voor toegankelijkheid in de stad moet nog worden belegd. Ook is het handhaven in 2020 van een specifiek aanspreekpunt voor de ambassadeurs toegankelijke stad gewenst. Het college stelt de raad daarom voor het programma nog een jaar voort te zetten. De middelen hiervoor zijn beschikbaar uit het budget fysieke toegankelijkheid die in 2019 niet zijn uitgegeven (€ 90.000).

12. Hogere precariobaten nutsbedrijven naar reserve onderhoud (€ 346.000)
In oktober 2019 is het aantal strekkende meters kabels nutsbedrijven geactualiseerd, de basis voor de berekening van de precariobelasting. Op basis van die actualisatie zijn de belastingbaten over 2019 € 346.000 hoger uitgevallen dan geraamd. In de decemberrapportage is dit al vermeld. Op grond van beleid, zoals vastgelegd in de nota reserves en voorzieningen wordt deze precario-opbrengst gestort in de reserve beheer en onderhoud openbare ruimte. Deze storting vereist een raadsbesluit. Omdat de hogere opbrengst niet meer kon worden geraamd, is het voorstel de hogere opbrengst van € 346.000 te storten in de reserve beheer en onderhoud openbare ruimte als onderdeel van het voorstel bestemming rekeningresultaat.

13. Afboeking MVA via reserve schuldbeheersing (€ -2.083.000)
Uit een controle op de investeringen is gebleken dat over de afgelopen drie jaar kosten ter hoogte van € 1.100.000 voor riolering en €1.300.000 overige civiele werken (Zuiderpolder, Groenmarkt, Brug over de Bolwerken, IVORIM) ten onrechte ten laste van het investeringsbudget zijn gebracht. Het gaat deels om investeringen die qua omvang onder de activeringsgrens van € 100.000 van het Haarlemse activabeleid blijven en daarom direct ten laste van de exploitatie moeten worden gebracht. Daarnaast zijn er kosten voor inspecties, onderzoek en reiniging en reparaties die niet meerjarig mogen worden geactiveerd maar in één keer ten laste van de exploitatie moeten worden gebracht. Deze kosten worden nu alsnog ten laste van de exploitatie gebracht. Dit is voor de in 2019 geactiveerde kosten deels opgevangen door bij te sturen op andere uitgaven binnen beleidsveld 5.1, Openbare ruimte en mobiliteit, periodieke onderhoudswerken budget. Voor het restant, totaal € 2.221.000 miljoen is het voorstel om in lijn met de voorgaande jaren dit te verrekenen met de reserve schuldbeheersing voor zover het saldo van deze reserve dit toelaat. Omdat het saldo van de

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

reserve per 31 december 2019 € 2.083.000 bedraagt is het voorstel het restant van de afboeking €138.000 in de exploitatie 2019 te laten.

14. Overheveling saldo Beschermd wonen (resultaatneutraal)
Na verwerking van alle mutaties over 2019 aan de reserve Sociaal domein resteert een eindsaldo van de € 8.306.000 in de reserve Sociaal domein. Conform het raadsbesluit van 7 november 2019 naar aanleiding van de Bestuursrapportage 2019 is de reserve Sociaal domein ultimo 2019 opgeheven. Het saldo is overeenkomstig het besluit toegevoegd aan de algemene reserve. Eveneens is per die datum het besluit genomen om de waarde van het Beschermd wonen ultimo 2019 te doteren aan een, nieuw te vormen, egalisatiereserve Opvang, wonen en herstel. Via dit voorstel resultaatbestemming wordt gehoor gegeven aan dit besluit en is het voorstel:

- In te stemmen met het instellen van een reserve Opvang, wonen en herstel. Via deze reserve zullen de inkomsten en uitgaven voor Maatschappelijke Opvang (DU MO), Vrouwenopvang (DU VO) en Beschermd Wonen (DU BW) worden verrekend. In de Voortgangsrapportage 2020 zal het doel, de voeding en de bestedingsraming nader geconcretiseerd worden.
- In te stemmen met het opheffen van de reserve Regionaal Kompas en het saldo per eind 2019 van € 338.561 te doteren aan de nieuw te vormen reserve Opvang, wonen en herstel.
- In te stemmen om het aandeel Bescherm Wonen ultimo 2019 via de resultaatbestemming toe te voegen aan de nieuw te vormen reserve Opvang, wonen en herstel. Naar verwachting betreft dit een dotatie van ongeveer € 4,3 miljoen. Omdat het belangrijk is om zorgvuldigheid te betrachten bij het berekenen van het aandeel BW zal de systematiek hieromtrent in het voorstel bij de Voortgangsrapportage 2020 nader uitgewerkt worden. Van belang is, dat de daadwerkelijke saldi op het Beschermd Wonen over de jaren 2015 t/m 2019 vastgesteld worden, rekening houdend met alle uitvoeringskosten zodat er geen Haarlemse gelden in de reserve voor centrumtaken opgenomen worden. De precieze omvang van de dotatie zal daarom vastgesteld worden bij de besluitvorming over de Voortgangsrapportage 2020.

1.6 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn gelden die de gemeente vrij kan besteden met inachtneming van wet- en regelgeving. Deze gelden zijn voornamelijk afkomstig uit de algemene uitkering en belastingen. In de tabel op de volgende bladzijde zijn de algemene dekkingsmiddelen gespecificeerd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Overzicht Algemene dekkingsmiddelen			Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Precariobelasting overig			797	775	671
Beleidsveld	**51**	**Openbare ruimte en mobiliteit**	**797**	**775**	**671**
Parkeerbelasting			9.731	10.919	11.009
Beleidsveld	**52**	**Parkeren**	**9.731**	**10.919**	**11.009**
Precariobelasting overig			162	320	363
Beleidsveld	**63**	**Openbare orde en veiligheid**	**162**	**320**	**363**
Hondenbelasting			549	561	556
OZB niet woningen eigenaren			11.119	11.240	11.059
OZB niet woningen gebruikers			7.426	7.589	7.760
OZB woningen			21.222	21.754	21.974
Precario kabels en leidingen			5.513	5.519	5.864
Precariobelasting overig			570	708	647
Reclamebelasting Binnenstad			496		
Reclamebelasting Cronjéstraat			79	77	62
Roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting			56	60	54
Toeristenbelasting			1.643	2.400	2.491
Beleidsveld	**71**	**Lokale belastingen & heffingen**	**48.675**	**49.908**	**50.466**
Algemene uitkering			299.465	313.511	316.625
Beleggingen			1.175	1.214	1.272
Financieringsfunctie			2.046	2.965	2.945
Beleidsveld	**72**	**Algemene dekkingsmiddelen**	**302.685**	**317.691**	**320.843**
Totaal			**362.049**	**379.613**	**383.352**

1.7 Taakstellingen

In de Programmabegroting 2019 is een aantal bezuinigingen verwerkt tot een totaalbedrag van € 500.000. Alle taakstellingen zijn volgens plan ingevuld door verlaging van budgetten op het desbetreffende programma. Er resteren geen taakstellingen meer afgezien van de restant-taakstelling (€ 50.000 in 2021 oplopend tot € 100.000 in 2022 en verder) die bij de Programmabegroting 2019 nog niet concreet was ingevuld.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1.8 Investeringen

In dit jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de realisatie 2019 in relatie tot de jaarschijf en de beschikbare kredieten.

Jaarschijf 2019
De jaarschijf 2019 is voor het laatst geactualiseerd bij het vaststellen van de Programmabegroting 2020. Bij deze actualisatie is de jaarschijf vastgesteld op € 50,4 miljoen. Hiervan is € 39,3 miljoen gerealiseerd.

De € 39,3 miljoen aan netto uitgaven is het saldo van € 41,4 miljoen aan uitgaven waar € 2,1 miljoen aan inkomsten of bijdragen van derden tegenover staan. Een netto besteding van € 39,3 miljoen is vergelijkbaar met de netto besteding over 2018 (€ 39,8 miljoen). Voor 2019 betekent het dat ten opzichte van de laatst vastgestelde jaarsnede een realisatiepercentage van 78% is behaald.

Realisatiepercentage investeringen per programma

Programma	IP 2019	Realisatie 2019	Percentage
1. Maatschappelijke participatie	16.121	13.996	87%
4. Duurzame Stedelijke Vernieuwing	438	1.029	235%
5. Beheer en onderhoud	29.205	22.568	77%
6. Burger, bestuur en veiligheid	419	238	57%
7. Algemene dekkingsmiddelen	4.246	1.436	34%
Eindtotaal	**50.429**	**39.267**	**78%**

Beschikbare kredieten

Ultimo 2019 staat er nog voor € 59,1 miljoen aan restant kredieten open. Van de € 165,7 miljoen aan vrijgegeven kredieten is € 106,6 miljoen tot en met 2019 uitgegeven.

Prog nr	Programma	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
1	Maatschappelijke participatie	61.587	16.454	13.996	31.137
4	Duurzame stedelijke ontwikkeling	7.433	63	1.029	6.341
5	Beheer en onderhoud	88.551	45.937	22.568	20.046
6	Burger, bestuur en veiligheid	685	340	238	107
7	Algemene dekkingsmiddelen	7.477	4.544	1.436	1.497
	Totaal	**165.733**	**67.338**	**39.267**	**59.128**

De beschikbare kredieten betreffen de kredieten exclusief de geraamde inkomsten die, afhankelijk van hun status, zijn vrijgegeven door college of raad. In bijlage 6.6 van deze jaarrekening is een nadere specificatie hiervan opgenomen. In paragraaf 4.6 Kadernota rechtmatigheid van deze jaarrekening worden overschrijdingen van kredieten nader toegelicht.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1.9 Onderzoeken ingevolge verordening 213a

Zoals door de raad is vastgesteld in de Verordening Gemeentewet art.213a voert het college jaarlijks 213a-onderzoeken uit. Dit zijn onderzoeken naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van het door het college gevoerde beleid.

Er is in 2019 door het college een toepassingsgericht 213a onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor niet-financiële informatie en data voor duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) dat voldoet aan de vereisten van betrouwbaarheid vanuit accountantsperspectief. Dit onderzoek is als bijlage bij de Kadernota 2019 gepresenteerd. Een deel van het 213a onderzoek is uitgevoerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het CBS komt tot de conclusie dat "het niet haalbaar is om een directe koppeling te maken tussen de SDG's en de begroting van de gemeente Haarlem" (213a onderzoek, 2019). De huidige beschikbare SDG-meetinstrumenten bieden geen basis voor effect/impact monitoring van de begroting en beleid (213a onderzoek, 2019).

Het onderzoek naar de doeltreffendheid van de Haarlemse combinatiefunctionarissen is in de tweede helft van 2019 gestart. Het plan van aanpak was eind 2019 beschikbaar voor de raad. De uitkomsten van het onderzoek worden het tweede kwartaal 2020 aangeboden aan de raad.

Een tweetal onderzoeken die nog niet zijn afgerond maar wel zijn aangekondigd zijn de onderzoeken naar SROI (2018) en subsidiesystematiek (2017). Vanwege diverse redenen is het onderzoek naar SROI nog niet opgestart. Het onderzoek naar de verzakelijking van de subsidiesystematiek wordt de eerste helft van 2020 aangeboden aan de raad.

1.10 Interbestuurlijk toezicht

Kader
De Wet revitalisering generiek toezicht (zie ook de informatienota Interbestuurlijk toezicht 2013/393816) is de basis voor het door het kabinet gewenste interbestuurlijk toezicht (IBT): het toezicht van de ene overheid op de andere.

Het uitgangspunt van de wet is het vertrouwen in een goede taakuitoefening door de gemeente. Daarbij hoort dat de horizontale verantwoording (college aan raad) en het horizontale toezicht (raad op college) in orde zijn. Het toezicht op de uitvoering van al deze medebewindstaken door het college ligt primair bij de raad.

Invulling interbestuurlijk toezicht door provincie
Ook in 2020 houdt de provincie op de volgende medebewindstaken in dit kader voor Haarlem expliciet toezicht op:

1. Ruimtelijke ordening;
2. Omgevingsrecht;
3. Archiefbeheer (vastgelegd in de provinciale informatieverordening).

Hier moet het college jaarlijks verantwoording over afleggen. Daarnaast heeft het interbestuurlijk toezicht ook betrekking op incidentele onderdelen. De provincie heeft daarin een reactieve houding en treedt alleen op als daar aanleiding voor is, zoals bij een klacht of media-aandacht. Het stelsel van financieel toezicht wijzigt daardoor overigens niet.

Toezichtsgebieden
In 2019 heeft de gemeente Haarlem voldaan aan de specifieke informatieplicht van de provincie over

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

dat jaar.

Ad 1 Ruimtelijke ordening
De beoordeling van de medebewindstaak Ruimtelijke Ordening (RO) is adequaat door de aanwezigheid en actualiteit van bestemmingsplannen en structuurvisies.

Ad 2 Omgevingsrecht
De provincie heeft de processen op toezicht- en handhaving omgevingsrecht over het jaar 2019 in orde bevonden. Haarlem valt voor dit onderdeel binnen de categorie ‘versoberd toezicht’.

Ad 3 Archiefwet
De bestuurlijk toezichthouder beoordeelt de uitvoering van het archief- en Informatiebeheer van de gemeente Haarlem over 2019 als adequaat, dat is het hoogste predicaat. Voor de voortgaande verbetering van archief- en informatiebeheer ontvangt Haarlem een groot compliment.

Er zijn nog enkele belangrijke aandachtspunten, waarvan de Haarlemse organisatie zich bewust is. Samengevat gaat het om:

1. De tijdige vernietiging van digitale archiefwaardige informatie is nog niet in alle applicaties ingericht. Dit is in strijd met de Archiefwet en privacywetgeving.

2. De achterstanden in controle en afdoening van digitale dossiers en zaken in het centrale systeem moeten ingelopen worden.

De toezichthouder spreekt haar vertrouwen uit dat deze aandachtspunten worden opgepakt.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

DEEL 2 PROGRAMMAVERANTWOORDING

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

CLUSTER SOCIAAL

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Inleiding en context

Het cluster Sociaal gaat over de brede ondersteuning van kinderen, jeugdigen, volwassenen en ouderen, via jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning, opvang wonen en herstel, participatie, werk, inkomensondersteuning, armoedebestrijding en schulddienstverlening.

In 2019 is de sociale stad Haarlem versterkt. Uit onderstaande tabel blijkt dat het percentage Haarlemmers dat vrijwillige inzet pleegt licht is toegenomen en het percentage Haarlemmers dat mantelzorg verleent gelijk is gebleven. Het percentage Haarlemse mantelzorgers dat aangeeft (zeer) vaak overbelast (niet in de tabel) is licht afgenomen.

Vier indicatoren voor een sociale stad, 2009-2019

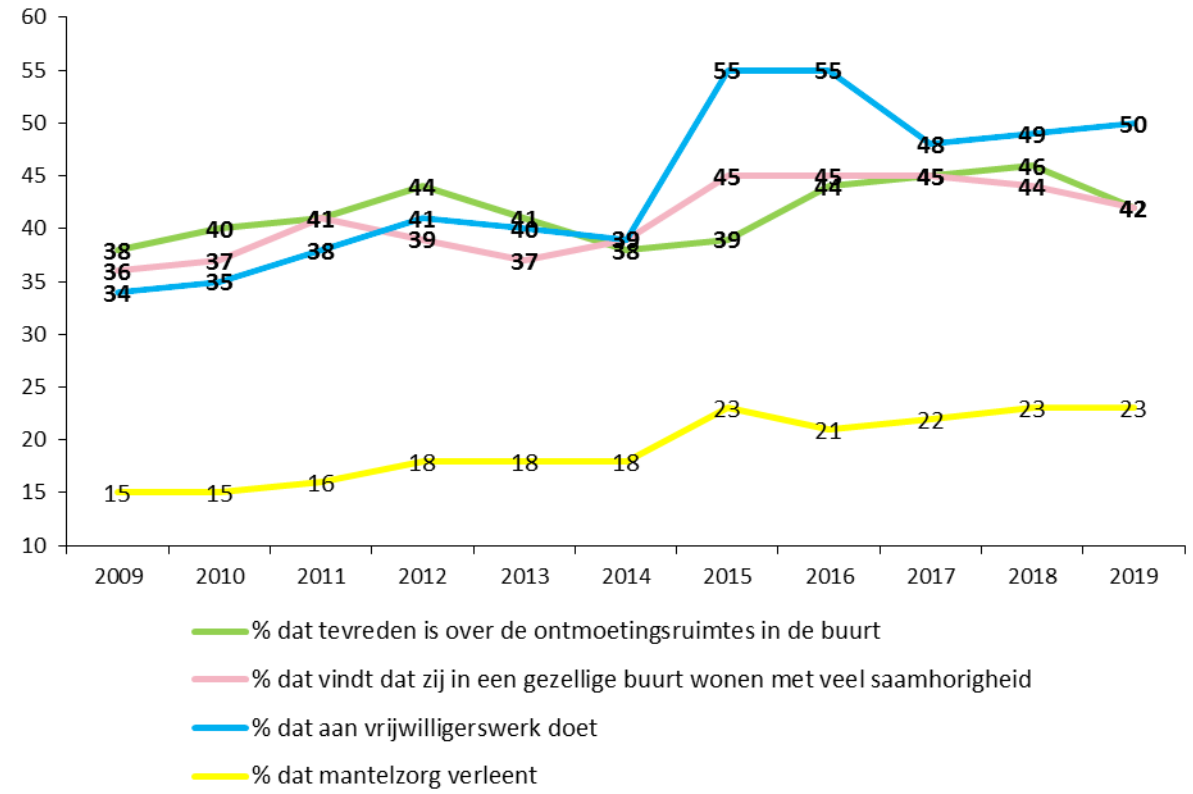

Bron: Omnibus Haarlem

De transformatie van het sociaal domein is verder gegaan met de voorbereiding op de uitvraag voor de sociale basis en bijbehorende subsidies vanaf 2020. Er is onderzoek gedaan naar de mogelijke ontwikkeling van een participatiebedrijf. Met het actieprogramma Zorg voor de jeugd zijn stappen gezet in de regionale samenwerking. Ook is gewerkt aan het versterken van de sturing in het sociaal domein om meer grip te krijgen op de oplopende uitgaven met name bij de Wet maatschappelijke ondersteuning en Jeugdhulp. Drie projecten zijn gestart om de sturing te versterken: Governance, Sturing & programmering en Optimalisatie van de toegang.

Onderliggende programma's

Het cluster Sociaal bestaat uit drie programma's:

Programma 1: *Maatschappelijke participatie* gaat over zelfredzaam zijn en regie over het eigen leven hebben; over een goede start, met gelijke kansen in het onderwijs en het behalen van een startkwalificatie, minder gezondheidsverschillen, sociale samenhang en het hebben van een netwerk, en over het geven van advies en ondersteuning als iemand zelf minder regie heeft.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 2: *Ondersteuning en zorg* gaat over maatwerk op het gebied van voorzieningen voor jeugd en volwassenen. Voorzieningen die zorgen dat iedereen zoveel als mogelijk mee kan doen in de samenleving, vanuit eigen kracht. Waar nodig zijn er voorzieningen met verblijf.

Programma 3: *Werk, inkomen en schulden* gaat over het tijdelijke financiële vangnet en de toeleiding naar werk en scholing; of participatie, om vanuit eigen kracht zelfredzaam te zijn in de Haarlemse samenleving. Haarlemmers met een minimum inkomen of met schulden worden ondersteund.

Hoofdkoers

Zorg voor jeugd, onderwijs en sport

De basisvoorzieningen voor de jeugd waren in 2019 op orde. Samen met partners op het gebied van onderwijs, sport en welzijn heeft de gemeente er zo veel mogelijk voor gezorgd dat de jeugd veilig en gezond kan opgroeien en dat de jeugd gelijke kansen heeft om zich te ontwikkelen.

In 2019 is de nota 'Samen voor jeugd' vastgesteld met daarin de zogeheten kansencirkel. Dit is een aanpak die zich richt op alle leefgebieden van kinderen en jongeren. Inmiddels hebben veel partners deze aanpak omarmd. Er is veel meer aandacht gegeven voor kinder- en jeugdparticipatie. Zo is een jongerenraad samengesteld en zijn stappen gezet voor het installeren van een kinderburgmeester. Gemeente Haarlem neemt deel aan het landelijke actieprogramma Kansrijke Start, gericht op verbeteringen in de geboortezorg.

Schoolbesturen zijn in gesprek gegaan over de haalbaarheid van een Junior college in Haarlem. Gezien de onderwijsinfrastructuur is een Junior college alleen levensvatbaar als dit gedragen wordt door het totale onderwijsveld in Haarlem. Dit is een ingewikkeld proces en het is niet waarschijnlijk dat schoolbesturen hierover in deze collegeperiode een besluit nemen.
Door groei van het aantal leerlingen is extra ruimte gehuurd voor de Internationale school voor primair onderwijs én voortgezet onderwijs. Er zijn zeven schoolgebouwen uitgebreid en/of gerenoveerd om de leerlingengroei op te vangen.
De gemeente heeft haar visie op gelijke kansen in het onderwijs inclusief het onderwijskansenbeleid en een visie over de Integraal kind centra met de betrokken partners verder ontwikkeld. In de nieuwe Lokale en Regionale Educatie Agenda 2019-2023 (2019/952025) zijn afspraken vastgelegd met schoolbesturen en voorschoolse partners over goed onderwijs en peuteropvang.
Bij de start van het schooljaar 2019-2020 heeft een nieuwe vervoerder het leerlingenvervoer verzorgt. Na een korte inwerkperiode verliep het leerlingenvervoer soepel.

Om sportvoorzieningen mee te laten groeien met de stad is in diverse accommodaties geïnvesteerd, waaronder in kunstgrasvelden, zoals bij SV Alliance '22 en in ledverlichting waardoor een veld vaker te bespelen is.

Met zeventig ondertekenaars van de Intentieverklaring voor het Haarlems Sportakkoord (2019/599953) is de samenwerking versterkt. Sportverenigingen hebben in 2019 hun maatschappelijke rol versterkt, onder meer met het stimuleren van een gezonde leefstijl, door rookvrij te worden en met een gezonde sportkantine. In elk stadsdeel werkten sportaanbieders samen met een onderwijs-, welzijns- en/of zorgpartner. Hierdoor zijn tientallen nieuwe activiteiten voor (kwetsbare) inwoners in de wijken gestart. De buurtsportvereniging in Haarlem Oost en Schalkwijk heeft meer sport- en beweegaanbod in de wijk gerealiseerd.

De gemeente heeft in 2019 de Veiligheidsregio Kennemerland opdracht gegeven om Veilig Thuis zo snel mogelijk maar uiterlijk 1 januari 2020 onder te brengen bij de VRK. Gemeenten kunnen zo hun verantwoordelijkheid efficiënt en effectief nemen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Algemene voorzieningen en voorzieningen voor volwassenen en jeugd
De gemeente wil zorg en ondersteuning dicht bij huis bieden, in de buurt of wijk om de zelfregie van bewoners te verbeteren en te vergroten. Het sociaal wijkteam speelt hierin een belangrijke rol. Daarom is in 2019 geïnvesteerd in de bekendheid van de sociale wijkteams met de publiekscampagne Oor voor jou, door deelname aan de informatiemarkten Langer Zelfstandig Wonen en de Participatiemarkt. Daarnaast is het gebruik van sociale media geïntensiveerd. Per 1 december is een extra sociaal wijkteam actief in Schalkwijk.

De coaches van de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) ondersteunden ouders, jeugd en professionals op die plekken in de sociale basis waar ouders met kinderen komen. De verbinding tussen gespecialiseerde zorginstellingen, het CJG en het lokale veld is nog sterker geworden. Dit geldt ook voor de samenwerking tussen jeugdhulp, het CJG, huisartsen, leerplicht en passend onderwijs. Daardoor kon in complexe situaties meer hulp worden gegeven op vrijwillige basis, in plaats van gedwongen hulp.

Het vaststellen van een inhoudelijk kader (uitvraag) voor de subsidies in de sociale basis is een jaar uitgesteld. Omdat de meerjarige subsidieafspraken eind 2019 afliepen zijn ter overbrugging nieuwe afspraken gemaakt voor 2020. Daarbij is financiële ruimte gecreëerd voor nieuwe initiatieven die zich de afgelopen jaren bewezen hebben.

De gemeente is in 2019 helaas te vaak niet binnen de wettelijke termijnen gebleven van de meldingsfase en aanvraagfase bij het verstrekken van maatwerkvoorzieningen Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Er zijn daarom maatregelen getroffen om de achterstanden terug te dringen. Tegelijkertijd is de vraag naar Wmo-ondersteuning toegenomen. Oorzaken hiervan zijn onder andere ontwikkelingen zoals extramuralisering, het langer zelfstandig thuiswonen en de invoering van het abonnementstarief voor de eigen bijdrage Wmo. Er zijn maatregelen genomen om het opnieuw ontstaan van te lange wachttijden te voorkomen.

Voor de transformatie van maatschappelijke opvang en beschermd wonen is in 2019 ingezet op preventie. Het Convenant Preventie huisuitzettingen (2018/860396) is geëvalueerd en aangepast.

Werk, inkomen en schulden
De gemeente wil zoveel mogelijk mensen met een bijstandsuitkering naar vermogen laten participeren in de Haarlemse samenleving. In 2019 hebben Haarlemmers die dat onvoldoende op eigen kracht konden, ondersteuning op maat gekregen op het gebied van werk, inkomen en schulden.

In 2019 is het principe Ken je klant structureel ingebed in de werkwijze en is de caseload van de klantmanagers naar beneden bijgesteld. Klanten zijn periodiek gesproken, de mogelijkheden en wensen van de klant in kaart gebracht en de afstand tot de arbeidsmarkt is bepaald. De gesprekken gingen ook over andere leefgebieden zoals de financiële situatie, gezondheid en leefsituatie. Dit regelmatige contact leidde er mede toe dat meer mensen een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt hebben en minder mensen met een (tijdelijke) onoverbrugbare afstand.

Om zoveel mogelijk mensen aan betaald werk te helpen, is het arbeidsmarktbeleid van verschillende gemeenten op elkaar aangesloten. De samenwerking UWV, Pasmatch en IJmond werkt! op het Werkgeversservicepunt is versterkt. Samen met de regiogemeenten, het UWV, werkgevers en werknemers zijn zoveel mogelijk kwetsbare werkzoekenden geholpen zodat zij kunnen profiteren van de krapte op de arbeidsmarkt. Het regionaal actieplan Perspectief op werk (2019/518380) is door het ministerie gehonoreerd met een uitvoeringsbudget van € 1 miljoen.

In 2019 is het vervolgonderzoek gestart naar de mogelijkheden om een participatiebedrijf op te richten voor alle werkzoekenden die onder de Participatiewet vallen en een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Een participatiebedrijf moet een regierol krijgen op de re-integratie en

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

(eventueel) de uitvoering van de sociale werkvoorziening en de toeleiding naar beschut werk en garantiebanen. De gemeenten in Zuid-Kennemerland nemen deel aan het onderzoek.

Op 1 januari 2021 treedt naar verwachting de nieuwe Wet Inburgering in werking. De regie op inburgering komt weer bij gemeenten te liggen. De gemeenten in de regio Zuid-Kennemerland en IJmond zijn in 2019 gestart met de voorbereidingen hiervoor en onderzochten de mogelijkheden tot samenwerking. Het ministerie van SZW heeft de aanvraag Pilot Z-route (Zelfredzaamheidsroute) van Haarlem gehonoreerd.

Het aantal bijstandsgerechtigden is in 2019 verder gedaald en dit heeft geleid tot een daling in de uitkeringslasten. Dit is te verklaren door groei van werkgelegenheid, het afvlakken van de instroom van statushouders en het realiseren van meer banen voor mensen met een arbeidsbeperking. De Rijksbijdrage BUIG is gelijk gebleven ten opzichte van vorig jaar. Het financiële resultaat op de Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG) is mede daardoor dit jaar positief.

Voor toezicht op naleving van regels binnen het sociaal domein is in 2019 team Zorgfraude verder ontwikkeld; een team met medewerkers van Sociale Recherche, jeugdhulp en maatschappelijke ontwikkeling, contractmanagement en GGD/Inspectie Jeugd. Bij een signaal van zorgfraude neemt dit team de casus in behandeling, zorgt dat de kwaliteit van zorg aan de inwoner gewaarborgd blijft/wordt en dat het onrechtmatig handelen stopt.

In 2019 is de inkomensgrens voor minima-regelingen verhoogd van 115% naar 120%. De gemeente heeft meer inwoners bereikt met minima-regelingen. Veel gezinnen hebben gekozen voor de Gemeentelijke zorgpolis en ook van de andere regelingen is meer gebruik gemaakt. Verstrekkingen vanuit de stichting Leergeld hebben gezorgd dat meer kinderen beter kunnen meedoen. Folders, informatie op de website en de aanvraagformulieren van minimaregelingen en schulddienstverlening zijn toegankelijk herschreven (B1 niveau).

De toegang tot hulp bij geldzorgen en schulddienstverlening is voor alle Haarlemmers zo laagdrempelig mogelijk gemaakt. Zowel de resultaten van de reguliere schulddienstverlening als die van NewFuture, Budget ondersteuning op Maat en het 023 Steunfonds zijn goed. Om schulden in de toekomst te voorkomen gaf Haarlem gastlessen en voorlichting.

Ontwikkeling inkomsten en uitgaven sociaal domein
De financiële opzet van het sociaal domein verandert. De integratie-uitkeringen van het Rijk gaan onderdeel uitmaken van de algemene reserve. De ontwikkeling van de inkomsten en uitgaven in het sociaal domein in 2019 vindt u terug in paragraaf 1.5 onder het kopje Ontwikkelingen sociaal domein.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 1 Maatschappelijke participatie

Commissie	Samenleving
(Coördinerende) Portefeuilles	Welzijn, Zorg, Volksgezondheid, Jeugd, Onderwijs, Sport, Ouderen
Afdeling(en)	Jeugd, Onderwijs, Sport en Maatschappelijke Ondersteuning

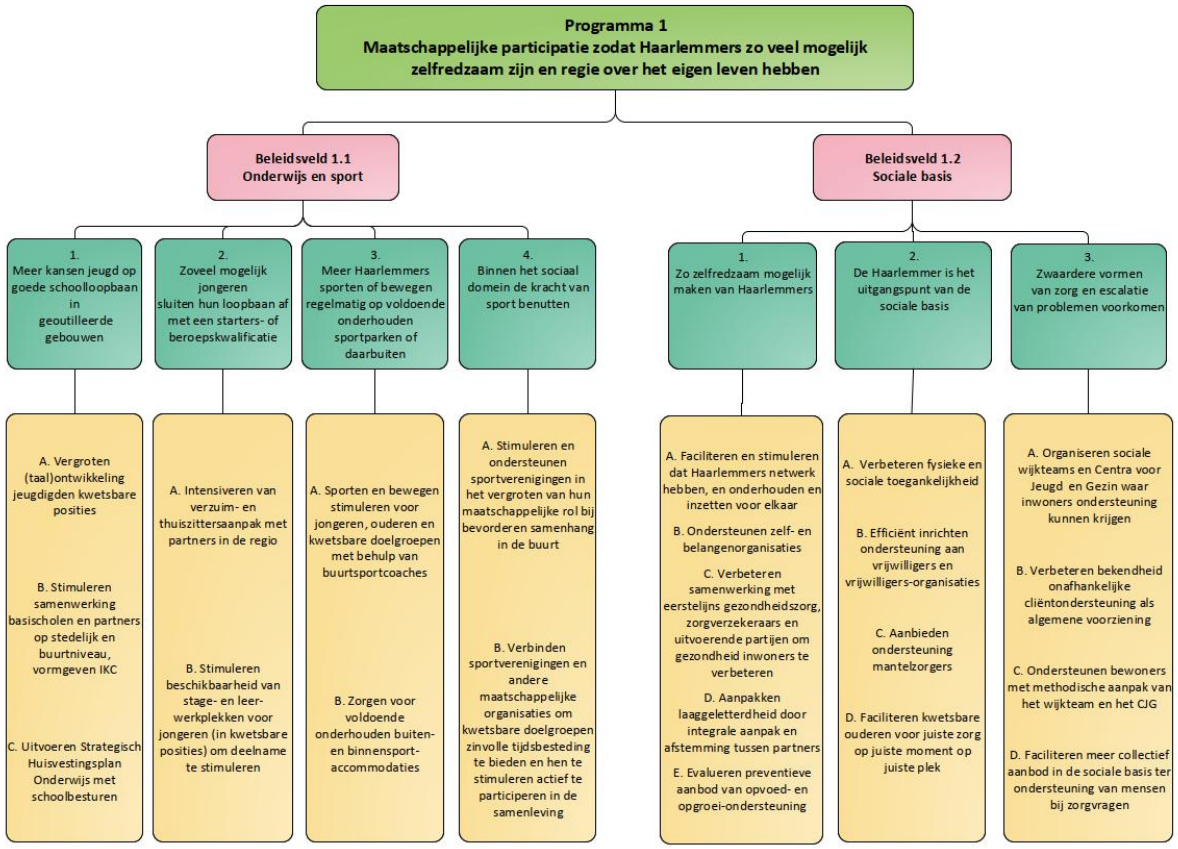

Realisatie programmadoelstelling (missie)

De gemeente stimuleert dat zoveel mogelijk Haarlemmers zelfredzaam zijn en regie hebben over hun eigen leven, dat ze meedoen in de maatschappij en erbij horen. Daarvoor zijn goede algemeen toegankelijke voorzieningen (de sociale basis) nodig met aandacht voor welzijn, onderwijs, sport en gezondheid. Daarnaast is er advies en ondersteuning als daar behoefte aan is. De gemeente wil bijdragen aan de mate waarin elke Haarlemmer, ongeacht beperking of kwetsbaarheid, meetelt en mee kan doen en wil de inzet van (zwaardere) zorg voorkomen.

De basisvoorzieningen voor de jeugd waren in 2019 op orde. Samen met partners op het gebied van onderwijs, sport en welzijn heeft de gemeente er zo veel mogelijk voor gezorgd dat de jeugd veilig en gezond kan opgroeien en dat de jeugd gelijke kansen heeft om zich te ontwikkelen. De kansencirkel, dat staat voor een aanpak die zich richt op alle leefgebieden van kinderen en jongeren, wordt door veel partners in de stad als gezamenlijke aanpak gezien.

Beleidsveld 1.1 Onderwijs en sport

1. Meer kansen jeugd op een goede schoolloopbaan in geoutilleerde gebouwen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Wat hebben we bereikt? In 2019 bood de gemeente brede, kwalitatief hoogwaardige programma's aan voor- en vroegschoolse educatie (VVE) voor circa 1.000 doelgroep kinderen met een (risico op) een taalachterstand. Deze programma's bieden alle deelnemende kinderen een goede start en gelijke kansen en ze zijn samen met peuteropvang- onderwijs- en welzijnspartners georganiseerd. Voor leerlingen met een risico op een onderwijsachterstand was er de mogelijkheid van extra intensief taalonderwijs. Afhankelijk van de leeftijd en de reden van (het risico op) de taalachterstand, is dit verzorgd door de schakelklassen, de regionale internationale taalklas (ITK), de internationale Schakelklas (ISK), de verlengde schooldagen en de zomerschool. In 2019 is het jaarlijks onderwijshuisvestingsprogramma (JOP) 2019 vastgesteld. Zeven projecten van (ver)nieuwbouw en uitbreidingen zijn opgeleverd. Hiermee is de ruimte voor onderwijshuisvesting zowel kwalitatief als kwantitatief toegenomen. De internationale school Haarlem is verder gegroeid. De schoolbesturen zijn een verkenning gestart naar een brede schoolvoorziening voor leerlingen van 10 - 14 jaar, het zogenaamde Junior College. Inmiddels zijn ook het Strategisch Onderwijshuisvestingsplan Haarlem (SHO) 2019-2022 en het Jaarlijkse Onderwijshuisvestingsplan (JOP) 2020 ontwikkeld. Hierover zijn gesprekken gevoerd met alle schoolbesturen voor primair en voortgezet onderwijs in Haarlem.	

a. Vergroten (taal)ontwikkeling jeugdigen kwetsbare posities	
Wat hebben we gedaan? In 2019 heeft de gemeente samen met haar partners uit het voorschoolse, onderwijs- en welzijnsveld het onderwijskansenbeleid uitgevoerd. Voor ieder kind dat in aanmerking komt voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) was een aanbod van 10,5 uur VVE-peuteropvang per week beschikbaar. Samenwerking tussen peuteropvang en basisscholen zorgde voor een soepele overgang van de voorschoolse naar groepen 1 en 2 van de basisschool. Tussen deze partners was afstemming en samenwerking over de doorgaande leerlijn, ouderbetrokkenheid en de (warme) overdracht, waarmee is voldaan aan de wettelijke en Haarlemse kwaliteitseisen. Op 31 oktober 2018 nam 72% van de geïndiceerde peuters deel aan VVE, of zat in het toeleidingsproces naar een VVE-plek. De deelname aan VVE is in 2019 (31 oktober) gestegen naar 75% (657 kinderen). Van de 25% VVE-geïndiceerde kinderen die in 2019 niet deelnam, maakt 41% (89 kinderen) nu gebruik van reguliere peuteropvang zonder VVE. Op achttien basisscholen werd in groep 1 en 2 vroegschoolse educatie verzorgd. Daarnaast waren er twaalf schakelklassen met intensief taalonderwijs. Op zes basisscholen werd een verlengd schooldagaanbod georganiseerd. In de zomervakantie namen 54 leerlingen deel aan de zomerschool. Tot slot heeft de regionale voorziening Internationale Taalklas (ITK) onderwijs verzorgd aan 195 kinderen van Haarlemse nieuwkomers.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De gemeente is in 2019 samen met het Haarlems onderwijs aangesloten bij de landelijke Gelijke Kansen Alliantie van het ministerie van Onderwijs en Cultuur. Het Haarlems onderwijs kreeg landelijke cofinanciering voor de High Dosage Tutoring aanpak, gericht op leerlingen die hun rekenvaardigheden moeten verbeteren. Met die financiering konden voorbereidingen getroffen worden voor de uitbreiding van de High Dosage Tutoring in het Voortgezet onderwijs. Samen met de betrokken partners zijn doelen, visie en nieuwe samenwerkingsafspraken over bijvoorbeeld voor- en vroegschoolse educatie, schakelklassen, zomerschool en de doorgaande lijn voor de komende vier jaar gemaakt. Deze visie is verwoord in de nota Onderwijskansen 2019-2022 Haarlem (2019/462562), die op 30 januari 2020 door de raad is vastgesteld.	
b. Stimuleren samenwerking basisscholen en partners op stedelijk en buurtniveau, vormgeven IKC	
Wat hebben we gedaan? De gemeente organiseerde samen met de partners in de stad de School in de Wijk-aanpak (de zogenaamde brede school-aanpak) voor een periode van drie jaar (2019-2021), waarin onderwijs, sport en cultuur worden samengebracht. De School in de Wijk-activiteiten vonden plaats in negen wijken, verspreid over de stad. in het activiteitenaanbod zat toneel & kunst, muziek, gezonde levensstijl, sporten, gedrags- en opvoedingsondersteuning tijdens en na schooltijd. Deze activiteiten werden vooral georganiseerd in die wijken waar extra ondersteuning niet vanzelfsprekend is. Vooral kinderen met (risico op) achterstanden in hun sociaal emotionele ontwikkeling, motorische vaardigheden, taal- en expressievaardigheden werden gestimuleerd om deel te nemen. Totaal 28 basisscholen (twaalf in Schalkwijk, één in Haarlem centrum, zeven in Haarlem Oost en acht in Haarlem Noord) voerden brede school-activiteiten uit. Het onderwijs werkte hiervoor samen met een groot aantal partners uit de cultuur-, sport- en welzijnssector en kinderopvang, zoals Stichting Hart, Het Wereld Kindertheater, Stichting SportSupport, Stichting DOCK, Haarlem Effect, Triple Threat, HLC turnvereniging, Stichting Buurtschaak, Kinderopvang Haarlem en Op Stoom. Verschillende scholen vormden een Integraal Kind Centrum (IKC) met kinderopvangorganisaties. Zo zijn in 2019 IKC De Argonauten en IKC Molenwiek Dalton ontstaan. Ook de zorg-IKC's Zuid-Kennemerland hebben zich verder ontwikkeld. De verdere IKC-ontwikkeling is opgenomen in de Lokale Educatieve Agenda 2019-2023 om gezamenlijk met de partners in de stad uit te werken.	
c. Uitvoeren Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs met schoolbesturen	
Wat hebben we gedaan? Het jaarlijkse onderwijshuisvestingsprogramma (JOP) 2019 is vastgesteld en deels uitgevoerd. Hierdoor is de ruimte voor onderwijshuisvesting zowel kwalitatief als kwantitatief toegenomen. De internationale school Haarlem is verder gegroeid. Om die leerlingengroei op te vangen, zijn in 2019 meer ruimten gehuurd op de locatie Oorkondelaan. In 2019 is een aantal projecten opgeleverd: de renovatie van de Argonauten is afgerond, de uitbreiding en de renovatie van Molenwiek Dalton is klaar, en Al Ikhlaas heeft de begane grond van haar gebouw in gebruik genomen. Molenwiek Dalton	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

heeft de architectuurprijs Lieven de Key penning gewonnen. Verder heeft de Internationale taalklas primair onderwijs (ITK) een aantal lokalen aangepast, waardoor de capaciteit is toegenomen. Hiernaast heeft de Mgr. Huibersschool tijdelijk een extra lokaal geplaatst. Tot slot is de Hannie Schaft school gerenoveerd. De budgetten voor de uitbreiding van het Rudolf Steiner College, de renovatie van de Rudolf Steinerschool en de bouw van de gymzaal aan de Phoenixstraat zijn verhoogd als gevolg van de stijging van de bouwprijzen. Er zijn voorbereidingen getroffen voor de uitbreiding van Het Schoter en er is gestart met de renovatie van de Cruquius. Met het Stedelijk Gymnasium zijn gesprekken gestart over de renovatie van de locatie Prinsenhof en de financiële dekking. Het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (SHO) is geactualiseerd en aangepast aan de actuele bouwprijzen. Er is een aanbesteding gedaan voor de nulmeting naar de technische staat van schoolgebouwen in de eerste helft van 2020 in het kader van het kwaliteitskader schoolgebouwen. *Wat hebben we niet gedaan?* Het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs en het Jaarlijks Onderwijshuisvestingsprogramma zijn in 2019 niet door de raad vastgesteld.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Percentage kinderen dat deelneemt aan een VVE-voorziening	68%[1] (2017)	72% (2018)	85%[1]	75%[1]	Stedelijke Toeleidingsmonitor VVE (JGZ)
c. Aantal (ver)nieuwbouw en uitbreidingen onderwijs-huisvesting vanwege het groeiend aantal leerlingen	6 (2009)	1 (2018) 5 (2017) 3 (2016) 3 (2015) 4 (2014)	6	7	Gemeentelijke registratie, Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (SHO)/ Jaarplan Onderwijs-huisvesting

[1] Het percentage, genoemd in de streefwaarde is gebaseerd op een berekening van een landelijke prognose door bureau Buitenhek. Inmiddels is de Stedelijke Toeleidingsmonitor VVE voor Haarlem ontwikkeld die actuele informatie over in-, door- en uitstroom van Haarlemse VVE kinderen in de VVE-voorzieningen geeft, waardoor realistischer en beter vergelijkbare streefwaarden geschat kunnen worden.

2. Zo veel mogelijk jongeren sluiten hun loopbaan af met een start- of beroepskwalificatie

Wat hebben we bereikt? Jongeren die van school zijn gegaan zonder startkwalificatie (minimaal havo of mbo niveau 2 diploma) zijn intensief begeleid door Bureau Leerplein en ketenpartners. Zij zijn herplaatst naar diverse opleidingen of leer-werktrajecten. Extra aandacht was er voor jongeren in kwetsbare posities, zoals jongeren op het niveau van praktijk-, speciaal onderwijs en mbo1-niveau en jongeren die al een langere tijd zonder startkwalificatie van school zijn. Totaal zijn 156 Haarlemse jongeren, in samenwerking met ketenpartners, naar scholings-, leer-werk- en werkervaringstrajecten begeleid. 181 jongeren zijn aan het werk gegaan. Op regionaal niveau is het aantal jongeren dat uitgevallen is zonder een diploma te behalen bijna gelijk ten opzichte van de realisatie in 2018. Er is sprake van een daling van 0,05%. Dat hangt samen met steeds meer vroegtijdige meldingen door scholen en bijvoorbeeld de arbeidsmarktsituatie, waarin jongeren eenvoudig aan het werk	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

kwamen zonder diploma's. Er was ook sprake van een toenemende complexe multi-problematiek onder jongeren die school voortijdig verlaten. Dit gold vooral voor jongeren die al langer geen startkwalificatie hebben en voor jongeren in kwetsbare posities. Er is dan ook zoveel mogelijk ingezet op een integrale aanpak om jongeren te begeleiden en hen ontplooiingskansen te bieden. Deze aanpak wordt in opdracht van het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten uitgevoerd.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie[2]	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Voortijdige schoolverlaters: het percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het VO- en MBO- onderwijs verlaat	4,6% (2012)	2,0% (2018) 1,9% (2017) 2,2% (2016) 2,2% (2015) 2,7% (2014)	1,9%	1,95%	Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) (BZK)[2]
Relatief verzuim: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is (per 1.000 leerlingen)	61 (2014)	21 (2018) 35 (2017) 25 (2016) 25 (2015)	30	42	Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) (BZK)[2]
Absoluut verzuim: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school (per 1.000 leerlingen)	0,38 (2014)	0,27 (2018) 0,10 (2017) 0,14 (2016) 0,65 (2015)	-[1]	-[1]	Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) (BZK)[2]

[1] De definitie van absoluut verzuim is in 2017 door het Rijk gewijzigd. Het aantal is derhalve niet goed vergelijkbaar met de jaren hiervoor. Over 2018-2019 betreft het dan 0 leerlingen op 1.000.
[2] De cijfers wijken enigszins af van de gegevens op het dashboard van waarstaatjegemeente.nl. De reden hiervoor is dat de RMC-regio op basis van de cijfers van het Ministerie van OCW/DUO verantwoording aan de Rijksoverheid moet afleggen.

a. Intensivering van de verzuim- en thuiszittersaanpak met partners in de regio	
Wat hebben we gedaan? De aanpak van het bestrijden van voortijdig schoolverlaten (VSV) onder jongeren van 5 tot 23 jaar is uitgevoerd in samenwerking met alle betrokken schoolbesturen van het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs (mbo) in de regio Zuid-Kennemerland en IJmond. Dit geldt ook voor de thuiszittersaanpak voor jongeren van 5 tot 18 jaar. Zo zijn voor de jongeren in kwetsbare posities op praktijkscholen, scholen voor voortgezet speciaal onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs (mbo) niveau 1 en voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (VMBO) steeds meer passende trajecten uitgevoerd. Deze maatregelen worden geëvalueerd om met betrokken partners een nieuw, aanvullend VSV-beleid te ontwikkelen voor de periode 2020-2024. *Wat hebben we niet gedaan?* Het bestuurlijk regionale Thuiszitterspact en Verzuimprotocol is in 2019 voorbereid om in het voorjaar 2020 met de betrokken partners af te sluiten.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

b. Stimuleren beschikbaarheid van stage- en leerwerkplekken voor jongeren (in kwetsbare posities) om deelname te stimuleren	
Wat hebben we gedaan? In het kader van de aanpak bestrijding voortijdig schoolverlaten hebben jobcoaches/ leerwerkmakelaars potentiële uitvallers in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) naar een stageplek, leerwerkplek of arbeidscontract begeleid. Hierbij is in 2019 intensief samengewerkt met leren en werken/UWV, het Werkgeversservicepunt, het Stagebureau en met de scholen van praktijkonderwijs (pro) en voortgezet speciaal onderwijs (VSO). In vergelijking met 2018 (110 jongeren) zijn in de regio Zuid-Kennemerland en IJmond in 2019 115 plaatsingen uitgevoerd. Deze jongeren zijn geplaatst op een stageplaats, leerwerkplek of kregen een arbeidscontract.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
b. Het aantal stage- en leerwerkplekken ter versterking aansluiting onderwijsarbeidsmarkt	30 (2011-2012)	110 (2017-2018) 88 (2016-2017) 80 (2015-2016) 70 (2014-2015) 60 (2013-2014)	100	115	Regionale registratie CARel/ leerplicht RMC

3. Meer Haarlemmers sporten of bewegen regelmatig op voldoende onderhouden sportparken of daarbuiten

Wat hebben we bereikt? Kinderen en scholieren zijn wekelijks en tijdens vakanties in verschillende stadsdelen in de gelegenheid gesteld om te sporten en bewegen. Zij hebben kennis gemaakt met allerlei sporten van lokale aanbieders en konden zich vervolgens aanmelden bij een sportvereniging om lid te worden. Aan deze wijkgerichte sport- en beweegactiviteiten hebben 1.516 kinderen deelgenomen en hierin participeerden 58 sportverenigingen. Door het programma Jongeren op gezond gewicht (JOGG) was binnen de werkwijze van de buurtsportcoaches structureel aandacht voor een gezonde leefstijl bij kinderen en jongeren. Haarlemmers zijn tevreden over binnen- en buiten sportaccommodaties. Het sportaanbod voor kinderen, (kwetsbare) volwassenen en ouderen is in samenwerking met buurtsportcoaches en sportverenigingen voortgezet. Er is wederom meer samenwerking ontstaan tussen buurtsportcoaches en onderwijs-, kinderopvang-, zorg- en welzijnsinstellingen, zoals Rode Kruis, Service Paspoort en fysiotherapeuten in de wijk. Ook hebben 390 ouderen deelgenomen aan kennismakingsaanbod en hiervan zijn 260 ouderen uiteindelijk lid geworden. De organisatiekracht van verschillende sportverenigingen is met verenigingsadvies door buurtsportcoaches en het sportstimuleringsfonds groter geworden. Verenigingen vervulden meer hun maatschappelijke rol en de samenhang tussen sportverenigingen en andere partners in de wijken is versterkt.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Verschillende sporten en sportverenigingen kregen te maken met een terugloop in leden. Dit is ook een landelijke tendens. Binnen het Haarlems Sportakkoord zijn over 'passend aanbod op de veranderende behoefte van de consument' afspraken gemaakt tussen verenigingen, sportbonden, Hogeschool InHolland, CIOS, SportSupport en de gemeente.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Het percentage Haarlemmers dat aan de Nederlandse norm gezond bewegen voldoet:					
Kinderen (4-11 jaar)[1]	96% (2014)	96% (2018)	96%	-[2]	Kindermonitor GGD Kennemerland
Scholieren (2e en 4e klas voortgezet onderwijs)[1]	61% (2009)	65% (2013)	-	-	Jeugdmonitor Emovo GGD Kennemerland
Volwassenen (19-65 jaar)[1]	65% (2012)	65% (2016)	-	-	Gezondheidsmonitor GGD Kennemerland
Ouderen (>65 jaar)[1]	70% (2012)	73% (2016)	-	-	Gezondheidsmonitor GGD Kennemerland
Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners	40,0% (2012)	42,5% (2016)	43%	-	GGD/CBS/RIVM (BZK)
Oordeel Haarlemmers over binnen- en buiten sportaccommodaties, sporthallen, zwembaden en gymzalen in Haarlem (rapportcijfer)	7,2 (2007)	7,7 (2018) 7,7 (2017) 7,5 (2016) 7,5 (2015) 7,1 (2014)	≥ 7,0	7,7	Omnibusonderzoek

[1] Kinderen: tenminste 3 uur per week bewegen als totaal van buiten spelen, lopen/fietsen naar en van school, schoolsport of sporten bij een sportvereniging. Scholieren: tenminste 1 uur per dag bewegen. Volwassenen: tenminste 30 minuten gedurende minimaal 5 dagen per week bewegen. Ouderen: tenminste 30 minuten gedurende minimaal 5 dagen per week met leeftijd specifieke intensiteit.

[2] In programmabegroting is bij de effectindicator voor kinderen (4-11 jaar) de streefwaarde 96% opgenomen. Omdat het een vierjaarlijkse onderzoeken betreft is echter geen cijfer voor 2019 beschikbaar en wordt bij de realisatie naar het meest recente cijfer van 2018 verwezen.

a. Sporten en bewegen stimuleren voor jongeren, ouderen en kwetsbare doelgroepen met behulp van buurtsportcoaches	
Wat hebben we gedaan? De buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen (circa dertig fte) werkten in elk stadsdeel met sportverenigingen en partners uit het sociaal domein samen om jeugd, ouderen en kwetsbare groepen te bereiken. Samen met sportverenigingen, inwoners en andere maatschappelijke organisaties (zorg, welzijn, onderwijs, cultuur) speelden zij in op sport- en beweegbehoeften in de wijk door activiteiten te organiseren. Wekelijks sportten kinderen (gratis) in hun eigen wijk op pleintjes of in gymzalen onder leiding van buurtsportcoaches. Dit gebeurde onder, tussen en na schooltijd. Daarnaast hebben verschillende verenigingen clinics verzorgd in de wijk, op scholen en de kinderopvang. Tijdens de Koningsspelen hebben bijvoorbeeld vijfhonderd	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

kinderen uit stadsdeel Oost kennis kunnen maken met aanbod van de sportverenigingen in de wijk. De buurtsportcoaches hebben het aanbod georganiseerd en/of afgestemd met de welzijnsorganisaties Triple Threat, Stichting Stad, Streetcornerwork en Dock. Zo hebben ook jongeren kennisgemaakt met het sportaanbod.
Om het zwemplezier te vergroten en de zwemvaardigheid op peil te houden, gaven buurtsportcoaches zwemles onder schooltijd. Kinderen zonder zwemdiploma hebben via extra zwemlessen alsnog een zwemdiploma gehaald. Tijdens schoolsport en sporttoernooien maakten leerlingen kennis met het wedstrijdaspect van sport. 7.500 deelnemers van 52 scholen namen deel aan 26 toernooien, die door verschillende sportverenigingen en de buurtsportcoaches werden georganiseerd.

Met het Sportfonds 50+ konden HaarlemPashouders van vijftig jaar en ouder kennismakingslessen volgen en daarna met korting lid worden van een sportvereniging. In 2019 was er budgettair ruimte om het Sportfonds uit te breiden naar de doelgroep 18-50 jaar. In samenwerking met zorg- en welzijnsinstellingen zijn nieuwe activiteiten voor deze doelgroep ontstaan. In totaal hebben zestig mensen van het Sportfonds 50+ en dertig mensen van het Sportfonds 18-50 jaar gebruik gemaakt. Zestig mensen werden vervolgens met korting lid. De regiocoördinator Aangepast sporten ondersteunde 35 mensen met een beperking bij het vinden van geschikt sport- en beweegaanbod. Om de match tussen de sport- en beweegvraag van mensen met een beperking te verbeteren, is het onderzoek Scan & Match uitgevoerd. Met stichting De Baan is in 2019 een samenwerking opgezet om (sport)aanbod in 2020 te organiseren voor de doelgroep 18-27 jaar met een lichte verstandelijke beperking. Daarnaast zijn verschillende clinics gegeven op het speciaal onderwijs en sportdagen georganiseerd voor kinderen met een beperking.

Het platform Topsport Haarlem organiseerde vier bijeenkomsten waarop kennis is uitgewisseld en een visie is ontwikkeld is voor topsport en talentontwikkeling. Ook zijn de kernsporten turnen en badminton getoetst. De vraag was of zij nog voldoen aan de criteria voor topsport. Beide verenigingen voldoen aan de criteria. Daarnaast is het crowdfundingsplatform Talentboek voor Haarlem ontwikkeld. Via het platform konden sporttalenten en teams zichzelf professioneel presenteren, om zo in contact te komen met mogelijke donateurs die willen bijdragen aan hun sportcarrière. Ook zijn vanuit het platform clinics van (top)sporters en verenigingen georganiseerd tijdens de SportIn, het evenement voor de jeugd tijdens de kerstvakantie.

De verenigingsadviseurs vanuit SportSupport ondersteunden verenigingen bij vraagstukken op het gebied van bijvoorbeeld ledenwerving, - behoud en kwaliteit van het kader, financiën en accommodatievraagstukken. Verenigingen hebben deelgenomen aan thema-avonden, workshops, congressen en individuele ondersteuningstrajecten. Samen met alle honk- en softbal verenigingen, de bond, SRO, SportSupport en de gemeente is gestart met het ontwikkelen van een Haarlemse toekomstbestendige visie op honk- en softbal.
De verenigingsondersteuners hebben ook de Verklaring Gelijke Behandeling in de Sport onder de aandacht gebracht bij de sportverenigingen. Inmiddels hebben 79 verenigingen van de 106 sportverenigingen de verklaring ondertekend. De ondersteuners verwachtten op korte termijn nog een ondertekening van zeven verenigingen. Het thema heeft ook een plek gekregen binnen het Haarlems Sportakkoord onder de pijler Positief sportklimaat.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Ook is een periodiek overleg tussen SportSupport, SRO en de gemeente ingevoerd. In dit overleg worden de vraagstukken van verenigingen met elkaar afgestemd. Verder is het Haarlems Sportakkoord afgesloten. Doel van het akkoord is om nog meer mensen in Haarlem te laten sporten en bewegen. Meer dan tachtig sport-, zorg-, welzijn- en onderwijsinstellingen hebben nagedacht over de invulling van het akkoord, dit ondertekend en de start in 2020 voorbereid.	
b. Zorgen voor voldoende onderhouden buiten- en binnensport-accommodaties	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is in opdracht van de gemeente een NEN 2767 (niveau 3) conditiemeting uitgevoerd. Uit deze meting blijkt dat alle sportaccommodaties voldoen aan deze norm. Hierdoor is het percentage gestegen naar honderd procent. Voor de buitensport zijn vervangingsinvesteringen voor bestaand areaal sportaccommodaties uitgevoerd op de sportparken Van der Aart, Noordersportpark/Sportweg, Nol Houtkamp/ Noord Schalkwijkerweg en Eindenhout. Daarnaast zijn duurzaamheidsmaatregelen getroffen. Afgeschreven conventionele verlichting in 2019 is vervangen door led verlichting op de sportvelden. Het gaat om de velden bij OG softbal, Haarlem Rugby, VVH, Geel Wit, Olympia en de korfbalverenigingen CKV Rapid en HKC Haarlem. Voor alle binnensportaccommodaties en kleedkamers, waar de gemeente eigenaar van is, zijn in 2019 oppervlaktemetingen uitgevoerd en zijn Energie Prestatie Adviezen (EPA's) opgesteld. Op basis hiervan is het Meerjarig Onderhoud Programma (MJOP) door SRO Kennemerland voor de komende vijf jaar bijgesteld. Voor het Kennemersportcenter zijn voorbereidingen gedaan voor het verbeteren van de luchtventilatie en de brandveiligheid (in het kader van vernieuwde wet- en regelgeving). Er worden nieuwe luchtbehandelingskasten geplaatst, verduurzamingsmaatregelen getroffen (led verlichting en het terugwinnen van warmte) en maatregelen genomen om te blijven voldoen aan het huidige bouwbesluit. Het huidige (achterliggende) bassin van zwembad de Planeet is in de zomer gerenoveerd. Nieuw tegelwerk en waterpompen zijn aangebracht. Anticiperend op de groei van Haarlem (groei areaal) is geïnvesteerd in de ombouw van gras naar kunstgras bij SV Alliance ’22 (voetbal) en RFC Haarlem (rugby) en het aanbrengen van led sportveldverlichting op een OG grasveld, waardoor het veld geschikt is voor meervoudig gebruik (softbal en voetbal) en vaker te bespelen is. Het stadionveld Haarlem Kennemerland is gerenoveerd en gekanteld om op termijn woningbouw in ontwikkelzone Orionzone mogelijk te maken. Hiermee is ruimte gecreëerd voor een tijdelijke sporthal en tijdelijke leslokalen voor het Schoter. De tijdelijke sporthal is in december 2019 opgeleverd en wordt gebruikt door het Schoter en Sportclub HLC tijdens de bouw van sporthal Sportweg ter vervanging van de Beijneshal. Deze sporthal biedt ook ruimte aan andere verenigingen die hun aanbod in Haarlem-Noord willen uitbreiden. Verder is vanuit onderwijs en sport aanvullend krediet beschikbaar gesteld voor de bouw van een gymzaal (308 m^2) op maaiveld aan de Phoenixstraat als vervanging voor het gymonderwijs van basisschool de Kring dat nu plaatsvindt in de Beijneshal. Tot slot is een haalbaarheidsonderzoek gestart voor de bouw van een turnhal naast de Provincie Noord-Holland hal.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Het onderzoek naar uitbreiding zwemwater in de Planeet en Boerhaavebad als gevolg van de groei van de Haarlemse bevolking is afgerond. Binnen het onderzoek is een aantal scenario's van investeringsmodellen (met doorrekening exploitatie effecten op hoofdlijnen) uitgewerkt om in 2020 de strategie te bepalen voor de zwembaden na 2028. Tot 2028 blijven beide zwembaden met meerjarig onderhoud op het vereiste niveau zonder veiligheidsrisico's. Om schade door vandalisme op sportaccommodaties tegen te gaan, is het project vandalisme op de buitensportcomplexen voortgezet. Samen met de buurtsportcoaches, de gemeentelijke afdeling Handhaving, jeugd- en jongerenwerk, SRO, SportSupport, wijkagenten en buurtbewoners is regelmatig overlegd om signalen te delen en hierop actie te ondernemen. Door de expertise te delen is er beter zicht op wat zinvolle interventies zijn. Bij Geel Wit liep een pilot waarbij buurtbewoners 's ochtends het complex openden en de vereniging 's avonds afsloten. Door deze samenwerking kon de buurt overdag gebruik maken van het sportcomplex en was er in de avonduren minder overlast. Bij DSS en Kinheim zijn bijeenkomsten georganiseerd over de inzet van verenigingen om het vandalisme terug te dringen. Vanuit politie en handhaving is, waar nodig, meer gesurveilleerd dan in 2018. Dit had een preventieve werking. Mede door registraties tijdens het surveilleren ontstond beter zicht op de individuen die overlast veroorzaakten bij de sportparken. Daarnaast zijn zogenaamde sleutelkluisjes aangebracht bij verenigingen zodat handhavers ook toegang hadden tot de accommodaties als zij wilden optreden vanwege overlast.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
b. Het percentage goed onderhoud sportaccommodaties (o.b.v. bouwkundige conditienormen)	93% (2014)	95% (2018) 95% (2017) 95% (2016) 94% (2015)	95%	100%	Registratie SRO

4. Binnen het sociaal domein de kracht van sport benutten

Wat hebben we bereikt? De rol van sportverenigingen als partner in de basisinfrastructuur van het sociaal domein is voortgezet. De domeinen sport, welzijn en zorg werkten binnen verschillende sport- en beweegactiviteiten samen. Zo hebben jeugdhulppartners en de Haarlemse rugbyclub binnen het project 'Turn-over' negen kwetsbare jongeren geholpen om meer grip op hun leven te krijgen. Zij kregen een intensief mentaal en fysiek programma aangeboden. Door aan dit project mee te doen zijn zes jongeren inmiddels weer naar school of werk begeleid. In elk stadsdeel zijn één of meer sportaanbieders een samenwerking gestart met een onderwijs, welzijn en/of zorgpartner. Hierdoor zijn tientallen nieuwe activiteiten voor (kwetsbare) inwoners in de wijken ontstaan. Door de buurtsportvereniging in Haarlem Oost en Schalkwijk was het sport- en beweegaanbod in de wijk groter. Verschillende sportverenigingen hebben hun maatschappelijke rol versterkt door het stimuleren van een gezonde leefstijl onder hun leden. In 2019 zijn tien verenigingen rookvrij geworden en hebben elf verenigingen het certificaat gezonde sportkantine ontvangen volgens de richtlijnen van het Voedingscentrum.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

a. Stimuleren en ondersteunen sportverenigingen in het vergroten van hun maatschappelijke rol bij bevorderen samenhang in de buurt	
Wat hebben we gedaan? De buurtsportcoaches en verenigingsondersteuners speelden een belangrijke rol bij het ondersteunen en stimuleren van verenigingen om hun vitaliteit en maatschappelijke rol te vergroten. Sportverenigingen maakten, met hulp van buurtsportcoaches en verenigingsondersteuners, gebruik van de subsidie Breedtesportactiviteiten, onderdeel van het Sportstimuleringsfonds. Hierdoor konden sportverenigingen de eigen organisatie versterken en zijn nieuwe vrijwilligers en leden geworven. Ook waren er kennismakingslessen op scholen, open dagen en scholentoernooien waarmee (jeugd)leden zijn geworven. In 2019 hebben achttien verenigingen en zelforganisaties een subsidie toegekend gekregen. Sportverenigingen werkten samen met inwoners in de wijk, buurtsportcoaches en maatschappelijke organisaties om aanvullende activiteiten voor kwetsbare en inactieve inwoners te organiseren en samenhang in de buurt te bevorderen. Van verschillende verenigingen zijn de accommodaties multifunctioneel ingezet. Zo zijn bij voetbalvereniging DSK in stadsdeel Oost en bij voetbalvereniging Olympia in stadsdeel Schalkwijk de buurtsportverengingen voortgezet. Ook Alliance ’22 in Zuid West zoekt actief de verbinding in de wijk. Dit doen zij onder andere door hun accommodatie beschikbaar te stellen aan een initiatief uit de wijk, de buurtkamer. Van daaruit hebben zij ook de verbinding tot stand gebracht met stichting BUUV en SportSupport en is overdag op het complex een activiteit voor ouderen gestart. Het project ‘Sportieve buren’ verzorgde in 2019 in Haarlem Noord en Oost een wekelijkse sportactiviteit, speciaal bedoeld voor kinderen die geen lid zijn van een sportvereniging. Doel van dit project is om de gezondheid van kinderen te bevorderen en meer samenhang in de wijk te brengen. Doordat veel ouders kwamen kijken bij de activiteit van hun kinderen, raakten zij ook in gesprek met elkaar. De buurtsportcoaches en verenigingsondersteuners hebben vanuit het programma JOGG sportverenigingen ondersteund bij het rookvrij krijgen van de accommodatie en het invoeren van een gezonde sportkantine (aanbieden van gezonde alternatieven op het gebied van voeding). De gemeente heeft de Alcoholcampagne ‘<25? Eerst je ID, dan alcohol’ opgezet en ingevoerd bij de sportverenigingen. En de gemeente heeft verenigingen ondersteund bij het realiseren van ambities op het gebied van duurzaamheid. Verschillende sportverenigingen hebben een duurzaamheidsscan laten uitvoeren en hiervan een rapport ontvangen met tips om te verduurzamen. Op basis van de scans hebben verenigingen gewone verlichting vervangen voor led verlichting, zonnepanelen aangeschaft en andere maatregelen doorgevoerd. In samenwerking met zwemverenigingen, SRO, DOCK, Delftwijk Hand in Hand en buurtsportcoaches zijn zwemlessen en fietslessen georganiseerd voor statushouders. Buurtsportcoaches hebben statushouders ondersteund bij het vinden van een geschikte sport- en beweegaanbod. In de periode januari tot juni 2019 zijn 21 statushouders lid geworden van een sportvereniging.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

b. Verbinden sportverenigingen en andere maatschappelijke organisaties om kwetsbare doelgroepen zinvolle tijdsbesteding te bieden en hen te stimuleren actief te participeren in de samenleving	
Wat hebben we gedaan? Buurtsportcoaches en verenigingsondersteuners hebben sportorganisaties en maatschappelijke organisaties verbonden en in samenwerking met deze organisaties activiteiten en programma's opgezet. In Zuid West heeft Judo vereniging In de Toelast (Tai Chi) in samenwerking met Kennemerhart, een aanbod ontwikkeld voor mensen met dementie en niet aangeboren hersenletsel. Dagbesteding de Blinkert maakte gebruik van de mogelijkheid om te tennissen in de Fablohal. In stadsdeel Noord faciliteerde voetbalvereniging Onze Gezellen de dagbesteding van Kennemerhart en de Beweegdag voor ouderen. PUK heeft samen met Kennemerhart en SportSupport de Koningsspelen voor ouderen georganiseerd. De Kegelbond heeft het aanbod voor ouderen uitgebreid met de 'Koffieleutjes', ouderen uit de wijk die iedere week samen koffie dronken in het Vondelkwartier. Voetbalclub EDO heeft een OldStars team voor oudere mensen uit de wijk georganiseerd. In stadsdeel Oost is Sportschool Haarlem Oost ondersteund bij het opzetten van Nederland in beweging. Samen met verschillende zorginstellingen en hogeschool InHolland organiseerde korfbalvereniging Oosterkwartier de cursus valpreventie. Ook is gestart met de interventie Golden Sports voor oudere mensen uit de wijk. Stichting Triple Threat, stichting Stad en SportSupport startten een project, waarbij meer jongeren begeleid worden bij het ontwikkelen van hun talent op onder andere sport- en cultuurgebied. Meer dan 65 jongeren hebben op acht dagen workshops cultuur gevolgd en op het Johan Cruyff Court is een cultuur project uitgevoerd. In stadsdeel Schalkwijk konden deelnemers, na afloop van de cursus valpreventie, doorstromen naar een speciaal gymaanbod van HLC. Bij de voetbalvereniging SV Olympia was het startpunt voor de nieuwe wandelgroep voor mensen met diabetes en de groep Nordic Walking. Ook werd bij SV Olympia weer Walking Football voor ouderen georganiseerd. Samen met Dock en Kennemerhart is bij wijkcentrum de Wereld dansles voor dementerende mensen opgezet. Jeu de Boules vereniging de Gouden Gooi organiseerde een programma bij het wijkcentrum. Samen met Zorgbalans waren er dansactiviteiten in wijkcentrum de Ringvaart. In 2019 is andere huisvesting gevonden voor de kick-boksschool Fightclub in Schalkwijk, zodat een kwetsbare groep jongeren onder begeleiding van een trainer gedisciplineerd sporten konden voortzetten in plaats van op straat te hangen en overlast in de buurt te veroorzaken.	

Beleidsveld 1.2 Sociale basis

1. Zo zelfredzaam mogelijk maken van Haarlemmers

Wat hebben we bereikt?	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Het percentage Haarlemmers dat zichzelf als volledig zelfredzaam beschouwt en geen hulp nodig heeft, is gelijk aan de streefwaarde en vertoont over de jaren heen een tamelijk stabiel beeld. De indicator die aangeeft welk percentage Haarlemmers zegt voldoende contact te hebben komt iets hoger uit dan in 2018 en hoger dan de streefwaarde: 71%. Door het bieden van opvoedondersteuning binnen het programma M-power van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) zijn in 2019 zo'n 350 ouders bereikt. Door het volgen van een oudercursus zijn opvoedvaardigheden verbeterd en is er meer inzicht verkregen in de ontwikkeling van hun kinderen. Dit leidt ertoe dat ouders beter in staat zijn om te gaan met moeilijke opvoedvraagstukken zonder dat (specialistische) hulp van buitenaf nodig is. Naast het aanbod voor ouders zijn er binnen het programma M-power ook cursussen sociale weerbaarheid voor kinderen, bijvoorbeeld Rots & Watertrainingen. Hierdoor hebben ongeveer tweehonderd kinderen een steviger basis gekregen en zijn ze in staat om zich weerbaarder op te stellen.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Percentage Haarlemmers dat zichzelf volledig zelfredzaam beschouwt (geen hulp nodig)	85% (2013)	86% (2018) 86% (2017) 84% (2016) 88% (2015) 85% (2014)	>85%	85%	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers dat aangeeft voldoende contact te hebben	82% (2007)	69% (2018) 71% (2017) 68% (2016) 71% (2015) 71% (2014)	>70%	71%	Omnibusonderzoek

a. Faciliteren en stimuleren dat Haarlemmers netwerk hebben, en onderhouden en inzetten voor elkaar	
Wat hebben we gedaan? De Coalitie Haarlem Ontmoet is een samenwerkingsverband van partijen (onder andere Dock, Haarlem Effect, Rode Kruis, Stem in de Stad, GGD) dat kennis deelt en prioriteiten stelt om eenzaamheid effectief tegen te gaan. Zij heeft haar activiteiten, die in 2018 gestart zijn, in 2019 voortgezet. In 2019 is, naast de bestaande ontmoetingsactiviteiten, extra aandacht gegaan naar jongeren en ouderen met een migratieachtergrond; twee groepen die oververtegenwoordigd zijn in de eenzaamheidscijfers. Er zijn twee werkgroepen gestart specifiek voor deze doelgroepen, zodat expertise ontwikkeld wordt en partijen samenwerken om deze doelgroepen te bereiken. Naast de coalitie wordt veel ingezet op het vergroten en onderhouden van sociale netwerken. Een voorbeeld is BUUV dat ook in 2019 weer veel succesvolle matches heeft opgeleverd.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Door veel activiteiten voor opvoedingsondersteuning, waarbij ontmoeting vaak een centrale rol speelt, zijn ouders met elkaar in contact gekomen. Dit kon bijvoorbeeld bij één van de speelgroepen in buurtcentra of speeltuinen. Ook konden ouders deelnemen aan koffie-ochtenden en/of oudercursussen, waardoor zij andere ouders ontmoetten en zagen dat zij veelal dezelfde vragen hadden. Hierdoor werd het als normaal ervaren dat ouders opvoedvragen hebben. Ook ondervonden zij tijdens deze activiteiten steun van andere ouders.	
b. Ondersteunen zelf- en belangenorganisaties	
Wat hebben we gedaan? De gemeente heeft het in 2018 gestarte empowerment traject voortgezet. Het maakt zelforganisaties sterker. Met coaching zijn ze in staat gesteld om goed vrijwilligersbeleid te voeren, geschikte ruimtes te vinden en om fondsen aan te vragen. Door middel van pilotprojecten is ingezet op betere samenwerking met partners uit welzijn, cultuur, sport en zorg. Zo zijn er projecten gestart om kwetsbare moeders met een migratieachtergrond te trainen, zijn welzijnsprojecten zoals 'Welzijn op recept' toegankelijk gemaakt voor migranten, en zijn activiteiten georganiseerd waarin verschillende culturen met elkaar kennismaakten. Het introductieprogramma statushouders is verder aangescherpt. Hierin is onder andere een kennismaking met de politie opgenomen. Aan medewerkers van voorzieningen die in hun werk in contact komen met statushouders is een zeer goed bezochte training cultuursensitief werken aangeboden. Door deze activiteiten hebben statushouders een goed geïnformeerde start in de stad en zijn algemene voorzieningen in de stad beter toegankelijk voor statushouders. Stichting 'jongeren in beweging' bood ouderen in verzorgingshuizen en thuis activiteiten aan, zoals knutselactiviteiten, gezamenlijke eetactiviteiten en het gezamenlijk vieren van feestdagen. Deze activiteiten werden uitgevoerd door 60 jongeren met een stageplek. Op deze manier kwamen beide groepen met elkaar in contact, waardoor eenzaamheid van ouderen bestreden wordt en zij langer zelfstandig kunnen blijven wonen.	
c. Verbeteren samenwerking met eerstelijns gezondheidszorg, zorgverzekeraars en uitvoerende partijen om gezondheid inwoners te verbeteren	
Wat hebben we gedaan? In Haarlem Oost en Schalkwijk is nauw contact tussen de gemeente en eerstelijns gezondheidszorg. Partijen hebben afspraken gemaakt over een gezamenlijke werkwijze (Krachtige Basiszorg). Daarnaast is in Boerhaavewijk maandelijks casuïstiek overleg waarbij zowel zorgpartijen als sociaal domein partijen aanwezig zijn. Ook is in 2019 gestart met het vormen van een coalitie om de gezondheidsverschillen te verkleinen. De coalitie richt zich op inwoners van Boerhaavewijk. In samenwerking met de GGD is met scholen contact geweest over verschillende gezondheidsthema's, waaronder de rookvrije schoolpleinen (verplicht vanaf zomer 2020), gezonde voeding, voldoende bewegen en preventie van middelengebruik.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Omdat er een gebrek is aan huisvestingslocaties, is met een aantal huisartsen (met name in Noord) intensief contact geweest rondom de huisvesting. Contacten met zorgverzekeraars zijn versterkt door actieve samenwerking op een aantal projecten. Voorbeeld hiervan is Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG). Ook is met Zilveren Kruis gesproken over de Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI), een begeleidingsprogramma dat helpt om gezondheidsrisico's te verminderen. In 2019 is de gemeente gestart met deelname aan het landelijk actieprogramma 'Kansrijke Start'. Dit programma richt zich op verbeteringen in de geboortezorg. Er is nu meer samenwerking tussen partners als verloskundigen, kraamzorgpartners, ziekenhuizen en de Jeugdgezondheidszorg. Ook is een actieprogramma opgezet met een aantal nieuwe activiteiten die moeten leiden tot verbeterde geboortezorg, zoals prenatale huisbezoeken en het programma van centered pregnancy. Dit is een nieuwe vorm van prenatale zorg waarbij aanstaande moeders in groepsvorm begeleiding krijgen van een verloskundige. Zo kunnen kwetsbare zwangere vrouwen ook veel steun ervaren van elkaar. Er is een groep van tien moeders begeleid. *Wat hebben we niet gedaan?* De gemeente heeft nog niet in alle wijken een goede samenwerking met de eerstelijnszorg. Dit wordt samen met de huisartsencoöperatie in 2020 verder opgepakt.	
d. Aanpakken laaggeletterdheid door integrale aanpak en afstemming tussen partners	
Wat hebben we gedaan? Er is een nieuw Regionaal Taalakkoord in de regio Zuid-Kennemerland en IJmond tussen verschillende taalaanbieders en partijen die te maken hebben met laaggeletterden. Door het Taalakkoord werkten betrokken partners meer samen. Hierdoor zijn kinderen en volwassenen met een taalachterstand sneller begeleid naar ondersteuning, die past bij hun vragen en behoeften. Er is een digitaal platform ontwikkeld om de bekendheid van laaggeletterdheid te vergroten. Ook zijn de mogelijkheden van de aanpak voor het voetlicht gebracht om de samenwerking tussen betrokken partners te vergemakkelijken. Er zijn twee bijeenkomsten georganiseerd voor het netwerk. Hierdoor namen meer mensen deel aan de cursussen: 165 personen meer dan de beoogde 295 deelnemers. Er hebben in totaal 460 inwoners aan het WEB-onderwijs deelgenomen. *Wat hebben we niet gedaan?* Nog te weinig laaggeletterde stadgenoten, die geboren zijn en getogen in het Nederlandse taalgebied, zijn bereikt.	
e. Evalueren preventief aanbod van opvoed- en opgroei-ondersteuning	
Wat hebben we gedaan? Er is een evaluatie geweest met de partners in de stad. Het resultaat is dat veel preventief aanbod van opvoed- en opgroei-ondersteuning wordt gecontinueerd, zoals de spelinlopen, de thema-ochtenden, de oudercursussen en de sociale weerbaarheidstrainingen. Activiteiten met minder deelnemers zijn gestopt. Dit gold bijvoorbeeld voor de stap-programma's.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) heeft een preventief aanbod van opgroei- en opvoed ondersteuning M-power. Dit cursusaanbod is geëvalueerd op inhoud, organisatie en deelname. Zo wordt het onderdeel Kanjertraining per 2020 beëindigd en komt de Rots- en Watertraining hiervoor in de plaats. Ook is het aantal sociale weerbaarheidstrainingen verhoogd.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
d. Het aantal Haarlemse deelnemers WEB gefinancierde diplomagericht onderwijs	209 (2017)	171 (2018) 209 (2017)	>220	335	Jaarverslag organisaties
d. Het aantal Haarlemse deelnemers WEB gefinancierde - niet diplomagericht onderwijs	70 (2017)	90 (2018)	>75	125	Jaarverslag organisaties

2. De Haarlemmer is het uitgangspunt van de sociale basis

Wat hebben we bereikt?
De vrijwillige inzet door inwoners van Haarlem is nog altijd hoog: 50%. Het percentage overbelaste mantelzorgers is juist licht afgenomen ten opzichte van 2018: 14% en hiermee wordt de streefwaarde ook gehaald.

In de vastgestelde nota Samen voor Jeugd Haarlem (2019/293272) is de kansencirkel geïntroduceerd als instrument om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de talenten en kracht van kinderen, jongeren en ouders. Het bestaat uit acht elementen die een kind nodig heeft om goed te kunnen opgroeien. Het betreft gezond zijn, veilig zijn, kunnen ontwikkelen, actief zijn, gehoord worden, erbij horen, een thuis hebben en verantwoordelijkheid nemen. Deze acht elementen van de kansencirkel zijn belangrijk voor alle kinderen, ongeacht leeftijd of problematiek.

Het brede gebruik van de kansencirkel bevordert het centraal stellen van de behoeften van een kind en dat hulpverleners, ouders, leerkrachten, onderwijsconsulenten, welzijnswerkers één taal spreken. Het onderwijs en de voorschoolse partners zijn bij het opstellen van de nota Samen voor de Jeugd Haarlem betrokken. In 2019 hebben ze binnen hun organisaties een start gemaakt met het concretiseren van de elementen van de kansencirkel.

Wat hebben we niet bereikt?
De bekendheid van mogelijkheden om informatie, advies, ondersteuning en hulp te krijgen is weliswaar toegenomen naar 45%, maar nog steeds ruim onder de streefwaarde.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Percentage Haarlemmers dat aangeeft voldoende bekend te zijn met de mogelijkheden om informatie, advies, ondersteuning en hulp te verkrijgen.	50% (2016)	45% (2018) 37% (2017)	60%	45%	Omnibusonderzoek

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Percentage Haarlemmers dat vrijwillige inzet pleegt	55% (2015)	49% (2018) 48% (2017) 55% (2016)	>50%	50%	Omnibusonderzoek
Percentage Haalemmers dat aangeeft (zeer) vaak overbelast te zijn	12% (2009)	16% (2018) 16% (2017) 16% (2016) 16% (2015) 11% (2014)	<16%	14%	Omnibusonderzoek

a. Verbeteren fysieke en sociale toegankelijkheid	
Wat hebben we gedaan? De ambities op middellange en lange termijn zijn gepresenteerd en vastgesteld in het Actieprogramma Toegankelijk Haarlem 2019-2021 en de routekaart Toegankelijke Stad 2030. Verschillende quick wins op het vlak van fysieke en sociale toegankelijkheid zijn uitgevoerd. Zo zijn voor de verkiezingen in maart en mei meer stembureaus toegankelijk gemaakt en is steeds meer communicatie van de gemeente richting inwoner op B1-niveau. De ambassadeurs toegankelijke stad en andere ervaringsdeskundigen zijn in toenemende mate betrokken bij ontwikkeling en uitvoering van beleid. *Wat hebben we niet gedaan?* Met name het toegankelijk maken van de openbare ruimte en het gemeentelijk vastgoed, is een grote opgave die niet binnen een jaar gerealiseerd is.	
b. Efficiënt inrichten ondersteuning aan vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is het Informatiepunt Haarlem Sámen voortgezet: een informatiepunt waar inwoners van Haarlem ondersteuning vinden op het gebied van vrijwilligerswerk in de breedste zin van het woord. Het ondersteunen van vrijwilligersorganisaties en het creëren van deskundigheidsbevordering is conform de prestatieafspraken met het Vrijwilligerscentrum gerealiseerd. Het bewonersplatform BUUV, waar Haarlemmers elkaar ontmoeten en ondersteunen met (praktische) hulp, is gefaciliteerd. Een groot aantal bewoners kiest voor deze laagdrempelige vorm van vrijwillige inzet. In 2019 waren er circa drieduizend matches tussen Haarlemmers. Ook kwetsbare doelgroepen worden bereikt en geholpen met hun vraag, of geactiveerd om elkaar te ontmoeten en activiteiten te ondernemen. De gemeten matches van BUUV in 2019 zijn iets lager dan de streefwaarde, maar hierbij moet worden opgemerkt dat het werkelijke aantal matches hoger ligt. Reden is dat er ontmoetingen plaatsvinden tussen bewoners na hun eerste afspraak (vervolgmatches), die niet in het systeem worden vastgelegd. In 2019 is de website van BUUV vernieuwd, die aansluit bij de verscherpte AVG privacywet. De website is nu ook meer geschikt voor gebruikers met smartphones en tablets. Verder kunnen deelnemers elkaar gepersonaliseerde berichten sturen, met bijvoorbeeld de nieuwste vragen of het aanbod uit de buurt. *Wat hebben we niet gedaan?* Het begeleiden en ondersteunen van kwetsbare vrijwilligers vraagt in verhouding tot de resultaten, voortdurend veel inzet en aandacht. Zowel van het Vrijwilligerscentrum als van de organisaties waar deze doelgroep als vrijwilliger aan	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

de slag gaat. Vaak lukt het niet een succesvolle en meer langdurige match tussen organisatie en vrijwilligers tot stand te brengen. Het aantal actieve deelnemers van BUUV is lager dan de streefwaarde. De oorzaak hiervan is vooral dat bij de introductie van de vernieuwde website het volledige deelnemersbestand is opgeschoond, met de verwijdering van inactieve deelnemers. Dit zijn bewoners die bijvoorbeeld geen gebruik meer maken van de website, zijn verhuisd naar een andere stad, of zijn overleden.	
c. Aanbieden ondersteuning mantelzorgers	
Wat hebben we gedaan? Op basis van de nota Mantelzorg(er) in balans is naast reguliere prestatieafspraken ingezet op het eerder bereiken van mantelzorgers, het vergroten van respijtzorg, extra inzet op het bereiken van mensen met een niet-westerse achtergrond en extra PR-activiteiten met onder andere posters en flyers over mantelzorg en Tandem. Daarnaast is een klankbordgroep mantelzorgers gestart voor een directe lijn tussen mantelzorgers en gemeente, zodat het ondersteuningsaanbod op de behoefte kan worden afgestemd. Er was een (jaarlijkse) feestelijke bijeenkomst in de Philharmonie om de waardering voor mantelzorgers te tonen. *Wat hebben we niet gedaan?* Het aantal geregistreerde mantelzorgers in Haarlem is ten opzichte van 2018 iets afgenomen. Deze afname is te verklaren door een opschoningsactie (belactie) van Tandem in 2019. Daardoor is ook de streefwaarde niet gehaald.	
d. Faciliteren kwetsbare ouderen voor juiste zorg op juiste moment op juiste plek	
Wat hebben we gedaan? De gemeente neemt deel aan en faciliteert het netwerk kwetsbare ouderen. Hierin werken professionals eerstelijnszorg en sociaal domein samen om goed op elkaar aan te sluiten en zorg voor kwetsbare ouderen te bieden. Vanuit dit netwerk hebben Haarlem Effect, Tandem en gemeente Haarlem aanbieders van huishoudelijke ondersteuning actief benaderd met informatie over vroegsignalering. Huishoudelijke hulpen komen bij ouderen thuis. Het vroegtijdig signaleren van kwetsbaarheid helpt om tijdig passende zorg en ondersteuning in te zetten. De door het netwerk ontwikkelde vroegsignaleringskaart wordt inmiddels verspreid onder de medewerkers. Burenhulp Haarlem heeft een sociale kaart per wijk opgesteld. Deze kaart geeft informatie over wat er in de wijk zoal aanwezig is op het gebied van bijvoorbeeld ontmoeten en maaltijden. Ook deze kaart wordt gedeeld met huishoudelijke hulpen zodat zij ouderen kunnen wijzen op activiteiten in hun eigen wijk. De zorgorganisaties Kennemerhart, Reinalda en Zorgbalans hebben met het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) afspraken gemaakt over het sneller afgeven van indicaties voor zorg. Hierdoor kunnen zorgorganisaties sneller de juiste zorg bieden aan ouderen. Ontspoorde mantelzorg, waarbij de mantelzorger zonder kwade wil de grens van goede zorg overschrijdt, is als thema onder de aandacht gebracht bij alle betrokken organisaties van het netwerk kwetsbare ouderen.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Samen met het sociaal wijkteam zijn er vier informatiemarkten Langer Zelfstandig Wonen georganiseerd om te stimuleren dat mensen zich voorbereiden op het ouder worden (langer zelfstandig wonen).	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
b. Aantal matches via BUUV	1.200 (2011)	2.975 (2018) 3.341 (2017) 3.230 (2016) 3.220 (2015) 2.200 (2014)	3.250	2.936	CMS systeem BUUV
b. Aantal actieve deelnemers BUUV	1.090 (2011)	6.753 (2018) 6.373 (2017) 5.440 (2016) 4.320 (2015) 3.250 (2014)	6.700	5.110	CMS systeem BUUV
c. Aantal mantelzorgers dat ondersteund wordt om overbelasting te verminderen	584 (2007)	4.041 (2018) 4.025 (2017) 4.083 (2016) 4.042 (2015) 2.079 (2014)	> 5.000	3.777	Registratie Tandem

3. Zwaardere vormen van zorg en escalatie van problemen voorkomen

Wat hebben we bereikt?

De sociaal wijkteams zijn laagdrempelig toegankelijk op verschillende manieren: telefonisch, digitaal en via inloopspreekuren. Zij hebben te maken met een grote diversiteit aan (groepen) inwoners, met een breed scala aan ondersteuningsvragen; geldzorgen, woonproblemen, psychische kwetsbaarheden, sociale problematiek en lichamelijke beperkingen.

Vanuit het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) zijn praktijkondersteuners met kennis van Jeugd GGZ en andere vormen van jeugdhulp gepositioneerd in de huisartsenpraktijken. In 2019 had negentig procent van de huisartsenpraktijken in Haarlem de beschikking over een CJG-praktijkondersteuner (POH) jeugd. Hierdoor werd zeventig procent van de vragen door de CJG POH jeugd in de huisartsenpraktijk afgehandeld. Ongeveer dertig procent werd verwezen naar de specialistische GGZ of Jeugdhulp of naar een CJG-coach in de wijk.

De gemeenten uit Zuid-Kennemerland en de IJmond hebben in 2019 een plan gemaakt om de ondersteuning aan pleeggezinnen en gezinsvarianten te verbeteren, samen met pleegzorgaanbieders, de gecertificeerde instellingen en het Nederlands Jeugd Instituut (Nji). Dit om kinderen zo 'thuis' mogelijk te laten opgroeien en uithuisplaatsingen zoveel mogelijk te voorkomen.
Er is gekozen voor het inzetten van Buurtgezinnen voor ondersteuning bij de opvoeding aan gezinnen die dit nodig hebben. In 2019 zijn de afspraken met Buurtgezinnen gemaakt en is een regionale coördinator aangesteld die als taak heeft om het netwerk uit te breiden en koppelingen tussen vraaggezinnen en steungezinnen te maken.
Hiernaast hebben professionals van verschillende organisaties afgesproken om samen een ‘denktank voor ieder kind een thuis', te vormen. Deze denktank denkt mee wanneer een uithuisplaatsing dreigt en gaat aan de slag met actuele casuïstiek. Dit om

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

ieder kind in een keer de goede plek te geven. Voorbereidingen voor het werven van leden voor deze denktank zijn gestart. Door het geven van training en voorlichting is het gebruik van de Verwijsindex onder partners in de stad bevorderd. De Verwijsindex is een contactsysteem dat beroepskrachten met elkaar in contact brengt als zij met dezelfde jeugdige te maken hebben. Zo kunnen zij de geboden hulp en zorg op elkaar afstemmen en afspraken maken over samenwerking en zorgcoördinatie. Beroepskrachten gebruikten de verwijsindex bij problemen bij jeugdige cliënten waar zorgen zijn over hun veilige en gezonde ontwikkeling. Het afgelopen jaar zijn vijftien nieuwe partners aangesloten bij de Verwijsindex, zoals de GGZ, een huisartsenpraktijk, praktijkondersteuners GGZ en Stichting Taalhulp. *Wat hebben we niet bereikt?* De bekendheid dat mensen gebruik kunnen maken van cliëntondersteuning is afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren en ook lager dan de streefwaarde. Dit komt omdat de bekendheid is gemeten onder nieuwe cliënten en de folder cliëntondersteuning per abuis niet standaard is meegestuurd bij het maken van een afspraak in 2019. Inmiddels wordt de folder wel weer toegestuurd bij het maken van een afspraak. Ook wordt het vergroten van de bekendheid van cliëntondersteuning meegenomen in het plan van aanpak van gemeente Haarlem voor het project Koplopers Cliëntondersteuning. Gemeente Haarlem neemt hieraan deel.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Bekendheid mogelijkheid gebruik te maken van cliëntondersteuning	42% (2015)	47% (2018) 37% (2017)	>40%	25%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo[1]

[1] Het cliëntervaringsonderzoek wordt gehouden onder cliënten die een beschikking maatwerkvoorziening Wmo hebben gehad.

a. Organiseren sociale wijkteams en Centra voor Jeugd en Gezin waar inwoners ondersteuning kunnen krijgen	
Wat hebben we gedaan? Het besluit om een extra sociaal wijkteam in te richten in Schalkwijk is per 1 december geëffectueerd; het nieuwe team werkt vanuit Ontmoetingscentrum Da Vinci. Om de bekendheid van het sociaal wijkteam te vergroten is een nieuwe publiekscampagne Oor voor jou gelanceerd, is actief deelgenomen aan vier informatiemarkten Langer Zelfstandig Wonen en aan de Participatiemarkt. Daarnaast is het gebruik van social media geïntensiveerd. De naamsbekendheid van het sociaal wijkteam is ten opzichte van 2018 dan ook toegenomen. 62% van de inwoners kent het sociaal wijkteam en 25% van de inwoners geeft aan het sociaal wijkteam te kennen én goed te weten waarvoor je hier terecht kunt. In 2018 was dit respectievelijk 58% en 24%. In Haarlem-Oost en Schalkwijk nemen de wijkteams deel aan het project Krachtige Basiszorg Haarlem-Oost, samen met de huisartsen- en fysiotherapiepraktijken, om de aansluiting tussen medische zorg en ondersteuning op sociaal gebied te	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

verbeteren voor inwoners met complexe problematiek. Er is specifiek ingezet op deskundigheidsbevordering van de Sociaal Wijkteammedewerkers, gericht op ondersteuning van statushouders. Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) heeft preventieve (groeps-)activiteiten georganiseerd. Het aantal huishoudens dat gebruik maakt van het CJG is flink gestegen. Het CJG was zichtbaar en toegankelijk op plekken in de wijk waar gezinnen en jongeren te vinden zijn, zoals scholen, buurtcentra, maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Ook heeft het CJG, samen met de JGZ, nauw samengewerkt met verloskundigenpraktijken om kwetsbare zwangere vrouwen te ondersteunen. Vanuit het expertteam jonge kinderen is integrale vroeghulp verleend aan kinderen met meervoudige, complexe vragen op meerdere ontwikkelingsgebieden en levensgebieden en aan hun ouders. In Gezinsopvang Velserpoort heeft het CJG samen met HVO Querido en het sociaal wijkteam gezamenlijke intakes gedaan van de gezinnen en deze gezinnen ondersteund. In 2019 is gestart met een werkwijze waarin het CJG aansluit op de vrouwenopvang van de Blijfgroep in Haarlem. Een CJG coach en een gedragswetenschapper begeleidden de vrouwen en kinderen in de opvang. Het CJG is aangesloten bij de casusoverleggen van Veilig Thuis, Integrale Crisisdienst en het Multidisciplinair Centrum Kindermishandeling. De nieuwe werkwijze Samenwerken aan Veiligheid zorgde ervoor dat de veiligheid sneller wordt hersteld binnen het vrijwillig kader en is uitgerold over heel Haarlem. Het CJG is aangesloten bij het actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren en was actief betrokken bij de voorbereiding van Perron 18, een tijdelijke woonvoorziening voor jongeren die uitstromen uit Spaarnezicht. Ook is de samenwerking tussen het CJG en de sociaal wijkteams op verschillende punten verder versterkt. Zo zijn specifieke werkafspraken gemaakt over jongvolwassen die 23 jaar of ouder zijn (overgang van CJG naar het SWT). Er wordt nauw samengewerkt met de gezinnen in de Velserpoort, in overleg met HVO Querido. Begeleiding en het organiseren van praktische zaken zijn zoveel mogelijk samen opgepakt, al dan niet op verzoek van Veilig Thuis. De JIM (Jouw Ingebrachte Mentor)-werkwijze is ingezet bij het doorbreken van conflicten thuis om jongeren te ondersteunen. Na het proefdraaien met het digitale format voor het toekomstplan is dit instrument voor jongeren in samenwerking met de aanbieders (CJG, De Opvoedpoli en het Leger des Heils) omgezet in een checklist. De checklist sluit meer aan bij de wensen van de gebruikers. Met deze checklist kunnen jongeren bijhouden wat ze nog moeten regelen (bijvoorbeeld DigiD, zorgverzekering, studie) en wie hen daarbij kan helpen.	
b. Verbeteren bekendheid onafhankelijke cliëntondersteuning als algemene voorziening	
Wat hebben we gedaan? Het foldermateriaal is ge-update. Ook is Haarlem eind 2019 toegetreden als Koplopergemeente cliëntondersteuning. Onder begeleiding van Movisie wordt de bekendheid vergroot van cliëntondersteuning. Onderdeel van deze aanpak is expertise aanbieden aan verschillende doelgroepen en het optimaliseren van de	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

samenwerking tussen alle partners op het gebied van cliëntondersteuning en de gemeente. *Wat hebben we niet gedaan?* Er is nog geen campagne gestart om de bekendheid te vergroten. Dit wordt in samenwerking met Movisie uitgewerkt in 2020.	
c. Ondersteunen bewoners met methodische aanpak van het wijkteam en het CJG	
Wat hebben we gedaan? Medewerkers van het sociaal wijkteam en het CJG zijn allemaal getraind in het werken volgens de principes van het Gedragen Plan, waarbij alle betrokkenen samen besluiten wat nodig is om de situatie te verbeteren. Ze worden steeds vaardiger in de toepassing van deze methodiek in de praktijk. Daarnaast hebben medewerkers van de sociaal wijkteams en het CJG gezamenlijk deelgenomen aan de training Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.	
d. Meer collectief aanbod in de sociale basis faciliteren om mensen te ondersteunen bij zorgvragen	
Wat hebben we gedaan? Het sociaal wijkteam en het CJG werken steeds meer met gedragen plannen waarbij het netwerk van betrokkenen is vergroot en betrokkenen samen besluiten wat nodig is om de situatie te verbeteren. Er zijn activiteiten georganiseerd voor opvoed- en opgroeiondersteuning voor ouders door het CJG en de hieraan verbonden trainerspool. Dit om ouders te ondersteunen bij hun vragen over opvoeding en opgroeien van hun kinderen.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Percentage mensen dat het sociaal wijkteam in de wijk kent en weet waarvoor je hier terecht kunt	20% (2016)	24% (2018) 24% (2017)	> 24%	25%	Omnibusonderzoek
a. Het aantal huishoudens dat gebruik heeft gemaakt van het Centrum voor Jeugd en Gezin	815 (2015)	950 (2018) 1.239 (2017) 1.289 (2016)	2.050	2.034	Jaarverslag CJG

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Financiën per programma

Bel. veld	Programma Maatschappelijke participatie	Rekening 2018	Primaire begroting 2019	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019
	Lasten (exclusief mutaties reserves)				
11	Onderwijs en sport	37.139	29.652	39.425	40.608
12	Sociale basis	27.066	30.862	30.838	30.315
	Totaal lasten	**64.205**	**60.514**	**70.263**	**70.923**
	Baten (exclusief mutaties reserves)				
11	Onderwijs en sport	-8.754	-2.653	-8.145	-7.685
12	Sociale basis	-215	-105	-105	-166
	Totaal baten	**-8.969**	**-2.758**	**-8.250**	**-7.852**
	Totaal saldo excl. mutaties reserves	**55.236**	**57.756**	**62.013**	**63.072**
	Toevoegingen aan reserves	444	100	1.235	1.235
	Onttrekkingen aan reserves	-1.557	-520	-1.161	-1.161
	Totaal saldo incl. mutaties reserves	**54.123**	**57.336**	**62.088**	**63.146**

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 2 Ondersteuning en zorg

Commissie	Samenleving
(Coördinerende) Portefeuilles	Zorg, Welzijn, Volksgezondheid, Jeugd, Ouderen
Afdeling(en)	Maatschappelijke Ondersteuning en Jeugd, Onderwijs, Sport

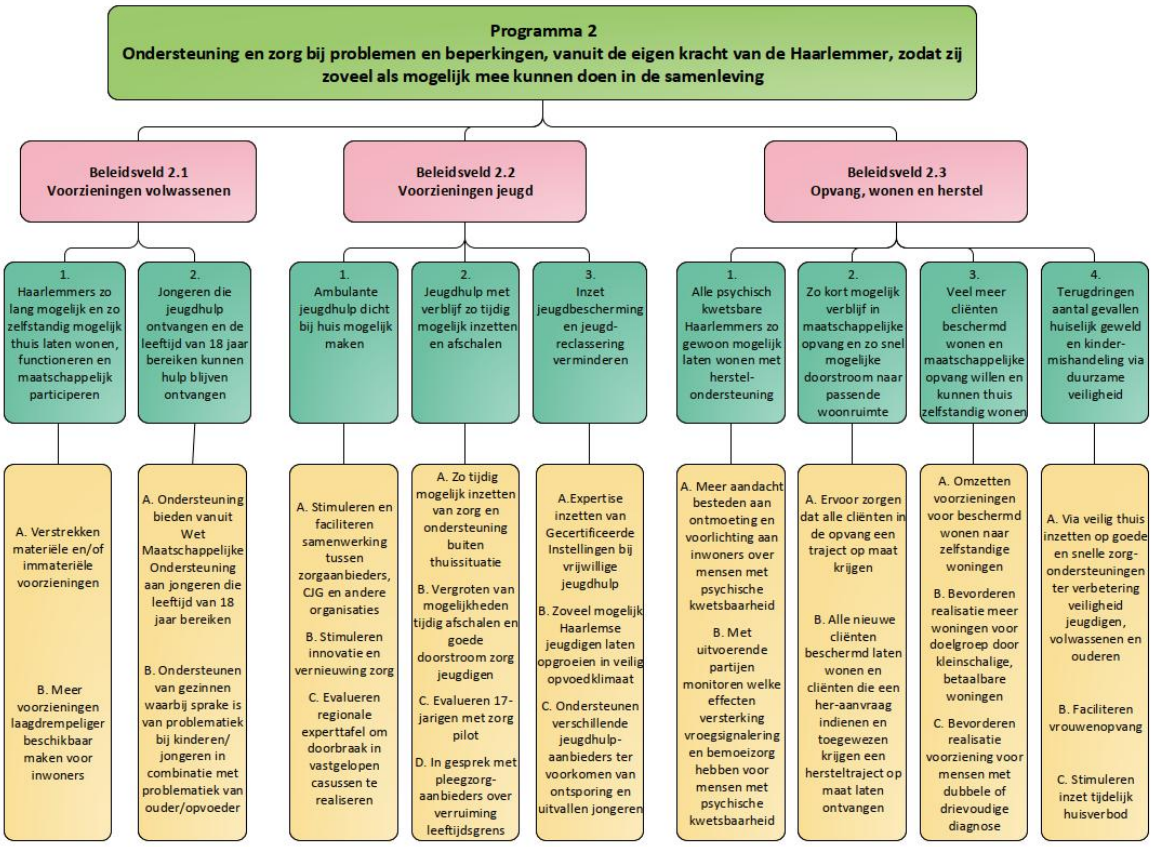

Realisatie programmadoelstelling (missie)

De gemeente organiseerde specialistische ondersteuning en zorg op maat. Als er sprake is van een beperking, van chronische, psychische of psychosociale problemen of als jeugdigen opgroeien in een onveilige situatie of een strafbaar feit hebben begaan, wordt er passende zorg geleverd. Deze ondersteuning en zorg wordt geboden tot het niet langer nodig is en gaat uit van de individuele burger, de leefeenheid of het gezin. Het doel daarbij is dat Haarlemmers vanuit eigen kracht weer of zoveel mogelijk kunnen participeren in de maatschappij.

Voor de inzet van specialistische ondersteuning heeft de gemeente afspraken gemaakt met zorgaanbieders (middels contractering/subsidiëring). Nadat door of namens de gemeente is vastgesteld dat voor een inwoner/gezin (tijdelijk) maatwerkondersteuning nodig is, leveren de zorgaanbieders deze in de vorm van hulp en begeleiding, huishoudelijke ondersteuning, hulpmiddelen, vervoer, opvang en verblijf.

Beleidsveld 2.1 Voorzieningen volwassenen

1. Haarlemmers zo lang mogelijk en zo zelfstandig mogelijk thuis laten wonen, functioneren en maatschappelijk participeren

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Wat hebben we bereikt? De uitkomsten van het cliëntervaringsonderzoek Wmo 2019 laten zien dat de gemeente het beoogde effect grotendeels heeft bereikt. Een ruime meerderheid van de respondenten geeft aan dat zij zich beter kunnen redden (81%) en dat zij een betere kwaliteit van leven hebben (74%). Een groot deel van de Haarlemmers kan, waar nodig met passende ondersteuning, zo zelfstandig mogelijk thuis wonen, zo zelfstandig mogelijk functioneren en maatschappelijk participeren. Kwetsbare inwoners (met een verstandelijke, psychosociale, psychische, lichamelijke of zintuiglijke beperking) zijn met voorzieningen ondersteund bij het versterken van hun zelfstandigheid en deelname aan het maatschappelijk leven.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Percentage cliënten Wmo dat aangeeft dat zij zich beter kunnen redden door de zorg/ondersteuning die zij krijgen	77% (2015)	86% (2018) 82% (2017)	> 80%	81%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo
Percentage cliënten Wmo dat aangeeft dat zij een betere kwaliteit van leven hebben door de zorg/ondersteuning die zij krijgen	70% (2015)	78% (2018) 74% (2017)	> 73%	74%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo

a. Verstrekken materiële en/of immateriële voorzieningen	
Wat hebben we gedaan? In 2019 heeft de gemeente de voorzieningen huishoudelijke ondersteuning, individuele begeleiding, dagbesteding, kortdurend verblijf en materiële voorzieningen (hulpmiddelen, woningaanpassingen en vervoer) verstrekt volgens de geldende wet- en regelgeving en de contractafspraken met gecontracteerde zorgaanbieders. In de afgelopen jaren is het aantal meldingen voor Wmo-ondersteuning toegenomen (in 2018 18% ten opzichte van 2017 en in 2019 25% ten opzichte van 2018), waardoor te lange wachttijden (buiten de wettelijke termijnen) zijn ontstaan bij de afhandeling van die meldingen. In 2019 zijn maatregelen genomen waarmee de lange wachttijden worden teruggedrongen. De in- en doorstroom van meldingen en aanvragen is intensief gemonitord en daarop is gericht geacteerd met voldoende bezetting van de teams casemanagers en administratie. Om de afhandelingstermijn te verkorten is gewerkt aan het optimaliseren van het toegangsproces en zijn proeftuinen gestart. Het percentage van Haarlemmers dat aangeeft snel te worden geholpen is in 2019 gestegen van 68% in 2018 naar 75% in 2019.	
b. Meer voorzieningen laagdrempeliger beschikbaar maken voor inwoners	
Wat hebben we gedaan? Het laagdrempeliger beschikbaar maken van de voorzieningen ambulante begeleiding en dagopvang is in 2019 ingericht in een 'proeftuin ambulante begeleiding' in Europawijk, Molenwijk en Zuid-West. In de proeftuin wordt onderzocht hoe de toegang tot deze voorzieningen in de wijk georganiseerd kan worden. Dit betekent dat de ondersteuningsvraag van een inwoner van Haarlem	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

waar mogelijk wordt verkend en opgelost binnen de eigen leefomgeving en in de wijk. Als er vervolgens een maatwerkvoorziening ambulante begeleiding of dagopvang nodig is, kan deze snel en passend worden gerealiseerd. *Wat hebben we niet gedaan?* De proeftuin is in 2019 nog niet afgerond. Vanwege de complexiteit is de proeftuin gestart zonder de maatwerkvoorziening dagopvang. Het aanvragen van deze ondersteuning verliep nog via de reguliere route.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Percentage cliënten Wmo dat aangeeft dat zij door de gemeente snel geholpen werden met hun hulpvraag	61% (2015)	68% (2018) 73% (2017)	> 70%	75%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo
a. Percentage cliënten Wmo dat aangeeft dat de medewerker van de gemeente hen serieus nam	81% (2015)	85% (2018) 91% (2017)	> 88%	93%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo
a. Percentage cliënten Wmo dat aangeeft dat zij de kwaliteit van de zorg/ ondersteuning die zij krijgen goed vinden	71% (2015)	83% (2018) 82% (2017)	> 80%	81%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo
a. Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo per 10.000 inwoners	650 (2016)	670 (2018) 660 (2017)	< 750	740	CBS - Monitor Sociaal Domein Wmo (BZK)

2. Jongeren die jeugdhulp ontvangen en de leeftijd van 18 jaar bereiken kunnen hulp blijven ontvangen

Wat hebben we bereikt? De samenwerking tussen de CJG-coaches en de Wmo-consulenten is verbeterd, waardoor jongeren als ze 18 jaar worden zo nodig hulp kunnen blijven ontvangen vanuit de Wmo. Als er binnen de Wmo (nog) geen passend ondersteuningsaanbod is, dan is het mogelijk om jongeren die na hun 18e instromen gebruik te laten maken van de jeugdhulpvoorzieningen. De zorgvraag van de jongere is leidend en vanuit deze zorgvraag wordt het meest passende aanbod ingezet. Daarnaast is het mogelijk om integrale gezinsbegeleiding in te zetten bij gezinnen waar vanwege de problematiek ondersteuning zowel voor ouders als voor kinderen nodig is.	

a. Ondersteuning bieden vanuit Wet Maatschappelijke Ondersteuning aan jongeren die leeftijd van 18 jaar bereiken	
Wat hebben we gedaan? Om aan jong-volwassenen passende ondersteuning te kunnen bieden, zijn binnen de Wmo ook jeugdhulpaanbieders gecontracteerd. Als de ondersteuning van deze jeugdhulpaanbieders de meest passende vorm is voor een 18+ jongere, dan wordt deze ondersteuning ingezet.	
b. Ondersteunen van gezinnen waarbij sprake is van problematiek bij kinderen/ jongeren in combinatie met problematiek van ouder/opvoeder	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Wat hebben we gedaan? Om aan gezinnen passende, integrale ondersteuning te kunnen bieden, is een aantal zorgaanbieders gecontracteerd voor gezinsbegeleiding. Daarmee kan integrale ondersteuning worden gegeven aan gezinnen waar problematiek is van zowel ouder/opvoeder als van kinderen.	

Beleidsveld 2.2 Voorzieningen jeugd

1. Ambulante jeugdhulp dichtbij huis inzetten

Wat hebben we bereikt? Alle kinderen met een ondersteuningsbehoefte ontvingen in 2019 zorg. Ondanks de wachttijden en het tekort aan personeel bij zorgaanbieders, lukte het om voor een groot deel van de jeugdigen passende zorg dicht bij huis of in de regio te organiseren. *Wat hebben we niet bereikt?* Door het leveren van maatwerk en het uitwijken naar niet gecontracteerde zorg nam het aantal contracten met zorgaanbieders toe en daarmee de administratieve last.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Jongeren met ambulante jeugdhulp als percentage van alle jongeren tot 18 jaar	8,1% (2015)	9,0% (2018) 8,3% (2017) 8,8% (2016)	9,4%	9,7	CBS (BZK)

a. Stimuleren en faciliteren samenwerking tussen zorgaanbieders, CJG en andere organisaties	
Wat hebben we gedaan? De extra aandacht voor de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs is voortgezet, waardoor 19 Haarlemse basisscholen in 2019 voor het eerst hebben meegedaan aan het Impulstraject 'versterking kernteams'. Scholen, het CJG, Bureau Leerplicht en de GGD moesten laten zien hoe zij invulling geven aan de begrippen nabijheid, beschikbaarheid en een professionaliseringstraject volgden. Daarnaast is Zuid Kennemerland geselecteerd als één van de tien ‘inspiratieregio’s’ in het landelijke programma 'Met andere ogen' door de kwalitatieve manier van werken met elkaar. Deze samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp wordt versterkt door te leren van elkaar.	
b. Stimuleren innovatie en vernieuwing zorg	
Wat hebben we gedaan? Het werken met plannen, dat door de jongere, het gezin, het eigen netwerk en betrokken deskundigen gemaakt wordt, kreeg steeds meer vorm bij aanbieders die hierin getraind zijn. De tijdsinvestering die nodig was om te komen tot een gedragen plan (aan de voorkant) leverde passende zorg voor het gezin op.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Binnen de werkwijze 'Samenwerken aan Veiligheid' zijn jaarrond workshops voor professionals georganiseerd om te reflecteren op de methodiek en de samenwerking in de keten.	
c. Evalueren regionale experttafel om doorbraak in vastgelopen casussen te realiseren	
Wat hebben we gedaan? Er zijn meerdere overleggen van de regionale experttafel geweest, de zogenaamde doorbraak beraden. Echter nog niet voldoende voor een uitgebreide evaluatie. Het CJG is inmiddels gestart met het ontwikkelen van een kader om de opbrengsten van het doorbraakberaad inzichtelijk te maken. *Wat hebben we niet gedaan?* Er is nog geen evaluatie geweest.	

2. Jeugdhulp met verblijf zo tijdig mogelijk inzetten en afschalen

Wat hebben we bereikt? Om de pleegzorg te versterken werkten de pleegzorgaanbieders steeds meer samen. Met elkaar en met de regiogemeenten werden tijdens de week van de pleegzorg voor de pleeggezinnen verschillende activiteiten georganiseerd uit waardering voor hun inzet. Tijdens deze week was er gelegenheid voor ontmoeting en uitwisseling. Ook werd een bezoek door de wethouder aan een crisispleeggezin gebracht en zijn pleeggezinnen geworven. De pleegzorgorganisaties zijn nauw betrokken geweest bij de organisatie van de nationale pleeggrootouderdag voor alle pleeggrootouders in Nederland. De pleegzorgaanbieders namen deel aan de regionale werkgroep 'Zo thuis mogelijk' met als resultaat een gezamenlijk plan om pleegouders beter te ondersteunen en gezamenlijk de werving van nieuwe pleegouders te organiseren. Het tijdig terug laten keren naar huis met ondersteuning of naar een zorgvervolgplek vroeg continue aandacht. De betrokken instellingen gaven aan dat vooral voor complexe casussen het veel tijd vroeg om een goede vervolgplek (binnen de regio) te vinden.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Percentage jeugdigen met jeugdhulp met verblijf (in % van alle jongeren met jeugdbescherming)	11,2% (2015)	8,5% (2018) 11,5% (2017) 11,8% (2016)	10,8%	8,6%	CBS

a. Zo tijdig mogelijk inzetten van zorg en ondersteuning buiten thuissituatie	
Wat hebben we gedaan? De gemiddelde leeftijd bij pleegzorg is ongeveer gelijk gebleven en het aantal kinderen is licht gedaald. Naast het goed organiseren van hulp met verblijf zijn activiteiten ingezet om uithuisplaatsingen zoveel mogelijk te voorkomen. Ook zijn voorbereidingen gestart om met buurtgezinnen (steungezinnen) te gaan werken die	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

andere gezinnen met problemen kunnen ontlasten. Kinderen worden door de buurtgezinnen bijvoorbeeld op vaste momenten opgevangen of gaan daar logeren.	
b. Vergroten van mogelijkheden tijdig afschalen en goede doorstroom zorg jeugdigen	
Wat hebben we gedaan? De samenwerking tussen het CJG en Transferium (gesloten jeugdzorg) heeft steeds meer vorm gekregen. Het vroegtijdig betrekken van het CJG bij uitstroom van de jongere droeg bij aan het maken van een soepelere overgang naar de thuissituatie of naar een vorm van zorg daarbuiten. In 2019 vond een verkenning plaats voor een School2care-klas in Zuid Kennemerland. Jongeren wonen thuis, maar krijgen een intensief mixprogramma op school van onderwijs, zorg en vrijetijdsbesteding van acht uur ’s morgens tot acht uur ’s avonds. Door school en zorg integraal met elkaar te verbinden, voorkomt of verkort School2Care een verblijf buiten hun eigen omgeving in bijvoorbeeld een instelling of jeugddetentie. Een onderzoek is gestart naar of en hoe een dergelijke voorziening als klas (voor een school is de potentiële doelgroep te klein) in de regio Zuid-Kennemerland opgezet kan worden.	
c. Evalueren 17-jarigen met zorg pilot	
Wat hebben we gedaan? Vooral jongeren in kwetsbare situaties moeten veel regelen wanneer zij 18 jaar worden en juist zij kunnen daar wel wat hulp bij gebruiken. Het CJG heeft samen met een aantal jeugdhulpaanbieders een digitaal toekomstplan ontwikkeld waarin een jongere met een zelfgekozen helper (uit eigen netwerk of een professional) kan werken aan zijn toekomstplanning. Hierdoor kan de overgang naar volwassenheid soepeler verlopen. Het idee was dat jongeren direct toegang tot hun eigen digitale plan moesten hebben en dat zij dat konden meenemen, ook wanneer zij van zorgaanbieder wisselen of geen zorg meer hebben. Het systeem is geoefend met ongeveer 25 kwetsbare jongeren. Uit de pilot bleek dat deze digitale vorm met een persoonlijk account te 'zwaar' was. Niet voor alle jongeren was het immers nodig om alles te doorlopen. Ook bleek het te kostbaar om breed in te zetten vanwege bijvoorbeeld de benodigde ICT-beveiliging. In plaats hiervan is een checklist (www.checklist18.nl) ontwikkeld, die gekoppeld is aan de website van het CJG. Hierin is alle actuele en lokale informatie opgenomen, zodat jongeren weten wat en waar ze zaken moeten regelen.	
d. In gesprek met pleegzorgaanbieders over verruiming leeftijdsgrens	
Wat hebben we gedaan? De gesprekken over de verruiming van de leeftijdsgrens van 18 jaar naar 21 jaar zijn gevoerd. Het resultaat is dat de leeftijdsgrens naar 21 jaar is verschoven.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Gemiddelde leeftijd 18+ pleegzorg	18,7 (2017)	18,7 (2017)	19,5	18,9	i-JW
a. Het aantal kinderen in pleegzorg	156 (2018)	156 (2018)	123	141	i-JWV

3. Inzet jeugdbeschermingen jeugdreclassering verminderen

Wat hebben we bereikt? Door goede samenwerking tussen de Gecertificeerde Instellingen (GI's) en het CJG kon in een deel van de gezinnen de veiligheid worden hersteld. De gezinnen werkten mee op vrijwillige basis, dus niet vanuit een jeugdbeschermingsmaatregel. Waar de veiligheid niet kon worden hersteld op vrijwillige basis, is de Raad voor de Kinderbescherming verzocht om nader onderzoek te doen. *Wat hebben we niet bereikt?* De doorlooptijden in de veiligheidsketen zijn onvoldoende verkort.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Jongeren met jeugdbescherming als percentage van alle jongeren tot 18 jaar	1,1% (2015)	0,8% (2018) 0,9% (2017) 0,9% (2016)	0,9%	0,9%	CBS (BZK)
Jongeren met jeugdreclassering als percentage van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,4% (2015)	0,5% (2018) 0,4% (2017) 0,4% (2016)	0,4%	0,4%	CBS (BZK)

a. Expertise inzetten van Gecertificeerde Instellingen bij vrijwillige jeugdhulp	
Wat hebben we gedaan? De werkwijze' Samenwerken aan Veiligheid' werd in alle Haarlemse wijken doorgevoerd. Gedurende het hele jaar werden workshops georganiseerd voor de partners in de Veiligheidsketen om ervaringen uit te wisselen, de werkwijze te toetsen en knelpunten op te lossen. Deze kritische reflectie is een noodzakelijk onderdeel van professionele hulpverlening en het versterken van vakmanschap. De wachttijden bij Veilig Thuis (VT) en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) en daarmee langere doorlooptijden, vormden nog steeds een probleem. Er zijn extra medewerkers bij VT en RvdK ingezet om deze wachtlijsten terug te dringen, waardoor de wachtlijsten minder lang werden.	
b. Zoveel mogelijk Haarlemse jeugdigen laten opgroeien in veilig opvoedklimaat	
Wat hebben we gedaan? Het aantal ondertoezichtstellingen is ongeveer gelijk gebleven, van 240 in 2018 naar 237 in 2018. Er waren wachttijden bij aanbieders en bij de betrokken partners van de veiligheidsketen. Hierdoor was niet altijd direct passende zorg beschikbaar en vroeg deze zorgvorm van de aanbieders extra inspanningen en maatwerk om de veiligheid in het gezin te borgen.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Wat hebben we niet gedaan? De doorlooptijd in de veiligheidsketen was nog te lang.	
c. Ondersteunen verschillende jeugdhulp-aanbieders ter voorkomen van ontsporing en uitvallen jongeren	
Wat hebben we gedaan? Bij een jeugdreclasseringsmaatregel werkten het CJG, de gemeente en partners zoals Streetcornerwork samen met de jongere aan een nazorgplan om bij uitstroom zorg en ondersteuning in een vloeiende lijn te laten doorlopen. In najaar 2019 startte de academische werkplaats 2.0 'Op weg naar succes en herstel'. De methode richt zich op herstel en inzet van het netwerk van de jongere in plaats van het centraal stellen van het delict. Diverse partners, waaronder de gemeente, onderwijs, Bureau Leerplicht, Streetcornerwork en het Openbaar Ministerie kwamen maandelijks bijeen in de werkplaats waar de nieuwste wetenschappelijke inzichten aan de uitvoeringspraktijk werden verbonden. Het doel is een werkzame toolkit voor professionals te maken.	

Beleidsveld 2.3 Opvang, wonen en herstel

1. Alle psychisch kwetsbare Haarlemmers zo gewoon mogelijk laten wonen met herstelondersteuning

Wat hebben we bereikt? Herstelondersteuning is verwerkt in de eisen voor de inkoop en gerealiseerd in 2018 in de inkoop van het arrangementenmodel. In 2019 is deze inkoop uitgevoerd. Binnen het nieuwe model van herstelondersteuning waren er in december 2019 353 cliënten met een arrangement beschermd wonen en 96 cliënten met een arrangement beschut wonen. Het aantal OGGZ daklozen is toegenomen en het aantal economische daklozen is afgenomen. De overige groepen zijn redelijk gelijk gebleven. *Wat hebben we niet bereikt?* Als gevolg van de krapte op de woningmarkt is uitstroom niet altijd mogelijk op het moment dat de cliënt er aan toe is. De krapte op de woningmarkt is een landelijk probleem. De VNG werkt momenteel aan een gezamenlijke aanpak met het Rijk, woningbouwcorporaties en zorgaanbieders. Uitstroom naar begeleid wonen projecten verloopt eveneens vertraagd als gevolg van wachtlijsten. Daarnaast geldt dat de uitvoering van het lokaal beleid om niemand in Haarlem de nacht in de buitenlucht door te laten brengen, zorgt voor verhoogde instroom in de maatschappelijke opvang van mensen zonder enige binding met Haarlem of regio. Hierdoor is uitstroom (met voorrang) naar zelfstandige woonruimte extra lastig en dit leidt tot langdurig verblijf in de opvang. Waar het gaat om ongedocumenteerden die bedbadbrood wordt geboden, is de uitstroom mondjesmaat. Belanghebbenden werken niet mee aan uitstroom; de start van de Landelijke Vreemdelingen Voorzieningen (LVV's) biedt voor ongedocumenteerden in Haarlem nog geen ruimte.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Aantal geregistreerde daklozen:					Registratie GGD
- Oggz doelgroep:	381 (2015)	351 (2018) 353 (2017) 422 (2016)	< 400	392	
- Economische doelgroep:	180 (2015)	174 (2018) 141 (2017) 47 (2016)	< 25	98	
- Ongedocumenteerden:	8 (2015)	6 (2018) 3 (2017) 4 (2016)	< 4	6	
- Jongvolwassenen	84 (2015)	97 (2018) 88 (2017) 60 (2016)	< 80	94	

a. Meer aandacht besteden aan ontmoeting en voorlichting aan inwoners over mensen met psychische kwetsbaarheid	
Wat hebben we gedaan? Om de signalering te verbeteren is in 2019 een meldpuntenkaart ontwikkeld in de vorm van een flyer. Deze flyer bevat informatie over de verschillende meldpunten. De flyer moet inwoners en hulpverleners informeren over hoe ze om kunnen gaan met hun zorgen over andere bewoners en bij welk meldpunt ze terecht kunnen voor informatie en advies. De flyer is verspreid onder de verschillende meldpunten in de stad. In 2019 is het convenant preventie huisuitzettingen geëvalueerd en aangepast. In dit convenant is geregeld dat signalen van de corporaties en het sociaal wijkteam eerder worden gedeeld. Het oude convenant was specifiek gericht op een aantal kwetsbare doelgroepen: huurders met kinderen, ouderen en mensen met OGGZ problemen. Omdat uit de praktijk blijkt dat een groot deel van de (dreigende) huisuitzettingen buiten deze doelgroepen valt, is het convenant aangepast en richt het zich nu op alle huurders die door huurschuld en/of andere complexe problematiek uitgezet (dreigen te) worden.	
b. Samen met zorgaanbieders de effecten van de versterking van vroegsignalering en bemoeizorg monitoren; De ketensamenwerking op gemeentelijk én wijkniveau versterken.	
Wat hebben we gedaan? Om de afstemming tussen de ketenpartners te verbeteren, is het bestaande Openbare geestelijke gezondheidszorg (Oggz)-convenant en privacyreglement geactualiseerd en aangepast. In het Oggz-convenant zijn rollen, taken en verantwoordelijkheden van de ketenpartners vastgelegd. De Oggz-ketenpartners bieden opvang, zorg en huisvesting aan kwetsbare en dakloze burgers. Het bijbehorende privacyreglement biedt ketenpartners de juridische kaders waarbinnen persoonsgegevens van cliënten kunnen worden gedeeld voor opvang, zorg en huisvesting.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Voor complexe casussen in de maatschappelijke opvang en beschermd wonen worden zorgconferenties georganiseerd, waar zo nodig GGZ-expertise wordt bijgehaald. De Samenwerking is verbeterd tussen de sociaal wijkteams en de Flexible Assertive Community Treatment (FACT) teams, die mensen met een ernstige psychiatrische aandoening in combinatie met problemen op andere levensterreinen in hun eigen omgeving behandelen en begeleiden. In 2019 is in samenwerking met de Regionale Instelling Beschermd Wonen (RIBW) een project ontwikkeld om Beschermd Wonen cliënten beter in de wijk te laten participeren. De aanvraag voor extra financiering door ZonMW is toegekend en wordt uitgevoerd in 2020. *Wat hebben we niet gedaan?* In sommige sociaal wijkteams is de samenwerking met FACT-teams nog niet goed van de grond gekomen. Dit komt onder andere door de bezettingsproblemen bij de FACT-teams in het verleden.	

2. Zo kort mogelijk verblijf in maatschappelijke opvang en zo snel mogelijke doorstroom naar passende woonruimte

Wat hebben we bereikt? In de Velserpoort werkten HVO Querido, CJG en de sociaal wijkteams samen om gezinnen zo snel en zelfredzaam mogelijk door te laten stromen naar passende woonruimte. In 2019 zijn de voorbereidingen getroffen voor Perron 18, een nieuwe tijdelijke woonvoorziening voor dakloze jongvolwassenen uit de VRK-regio Kennemerland. Perron 18 moet de uitstroom uit de instelling voor maatschappelijke opvang Spaarnezicht versnellen. Hierdoor kunnen nieuwe cliënten voor Spaarnezicht weer sneller instromen zodat het aantal hotelovernachtingen voor geïndiceerde wachtenden sterk verminderd kan worden. Tegelijkertijd biedt de woonvoorziening voor 16 cliënten die het hersteltraject in Spaarnezicht hebben voltooid en wachten op eigen woonruimte, de mogelijkheid om te trainen in het zelfstandig wonen. Stichting De Regenbooggroep voerde namens de gemeente het huisvestingsproject 'Onder de pannen' uit. Dit project stelt bewoners in staat een kamer te verhuren aan (economisch) daklozen voor de duur van één jaar. *Wat hebben we niet bereikt?* In 2019 is ten opzichte van 2018 meer gebruik gemaakt van hotels voor de eerste opvang van zwerfjongeren en gezinnen. Er zijn nog onvoldoende vervolgvoorzieningen en woningen om in de vraag naar door- en uitstroom te voorzien. Verklaringen die hier (ook landelijk) voor worden gegeven zijn het tekort aan betaalbare woningen en bezuinigingen in de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg. Ook is er een tekort aan voorzieningen voor specifieke doelgroepen, zoals een Domus Plus of Skaeve Huse. De gemiddelde verblijfsduur wisselt per doelgroep.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Gemiddelde verblijfsduur in maatschappelijke opvang in dagen[1]:					Registratie uitvoeringspartners
- Oggz doelgroep:	199 (2015)	257 (2018) 186 (2017) 186 (2016)	< 180	277	
- Economische doelgroep:	212 (2015)	260 (2018) 187 (2017) 191 (2016)	< 180	208	
- Jongvolwassenen	164 (2015)	146 (2018) 224 (2017) 183 (2016)	< 200	188	

[1] Gemiddelde verblijfsduur van cliënten die gedurende het betrokken jaar zijn uitgestroomd.

a. Ervoor zorgen dat alle cliënten in de opvang een traject op maat krijgen	
Wat hebben we gedaan? Sinds 2015 vangt de gemeente naast de Oggz-doelgroep ook Haarlemse economisch daklozen op. Omdat de woonvraag leidend is, was de gedachte dat de groep economisch daklozen met ondersteuning van het sociaal wijkteam de opvang binnen redelijke tijd weer konden verlaten. De realiteit leert dat veel economisch daklozen nu niet op eigen kracht de opvang verlaten. Dat komt voor het grootste deel omdat de populatie veranderd is. Er speelt met name bij de gezinnen meervoudige problematiek. Een van de redenen daarvan is dat we in Haarlem geen kinderen op straat willen laten verblijven. Daardoor worden gezinnen met kinderen, ook als die uit het buitenland afkomstig zijn, opgevangen. Dit leidt ertoe dat er naast een woonvraag ook sprake is van taalproblemen en problematische uitstroom. Zij kunnen immers vanwege het tekort aan regiobinding niet uitstromen naar een contingentwoning. Daarom is met ingang van 1 juni 2019 een pilot gestart voor anderhalf jaar waarin economisch daklozen een traject aangeboden krijgen van gemiddeld twee uur per week. Dat houdt in dat de economisch dakloze of het economisch dakloze gezin aan een trajecthouder van HVO-Querido wordt gekoppeld. Zij stellen gezamenlijk een trajectplan op dat gericht is op (snellere) uitstroom.	
b. Alle nieuwe cliënten beschermd laten wonen en cliënten die een her-aanvraag indienen en toegewezen krijgen een hersteltraject op maat laten ontvangen	
Wat hebben we gedaan? Alle nieuwe cliënten beschermd wonen en cliënten met een herindicatie kregen in 2019 een hersteltraject op maat. De Toegang Beschermd Wonen loopt goed en eventuele achterstanden worden gemonitord en opgepakt. Er is een wachtlijst voor Beschermd Wonen. De wachtlijst is in 2019 inzichtelijker gemaakt en er is door de RIBW een grote opschoning gedaan van de wachtlijst. Voor alle inwoners met een indicatie Beschermd Wonen op de wachtlijst is overbruggingszorg geïndiceerd.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3. Veel meer cliënten beschermd wonen en maatschappelijke opvang willen en kunnen thuis zelfstandig wonen

Wat hebben we bereikt? Met de woningcorporaties werd overeenstemming bereikt dat in 2019 en 2020 jaarlijks 100 sociale huurwoningen bij voorrang beschikbaar worden gesteld aan bijzondere doelgroepen, waarvan het merendeel cliënten beschermd wonen en maatschappelijke opvang betreft. Indien dit aantal niet toereikend blijkt te zijn, zal overleg plaatsvinden over de mogelijkheid dit aantal verder te verhogen. Om de kansen op tijdelijke huisvesting voor economisch daklozen te vergroten is een project “Onder de pannen” gestart. Haarlemmers worden daarin uitgenodigd in hun woning een kamer aan (dreigend) economisch daklozen te verhuren. In samenspraak met de corporaties is overeengekomen dat een aantal studentenwoningen worden omgevormd tot jongerenhuisvesting, zodat ook jongere cliënten beschermd wonen of maatschappelijke opvang meer kans op zelfstandige huisvesting krijgen. *Wat hebben we niet bereikt?* De wens om in 2019 een voorstel voor aanvullende tijdelijke woningen voor de uitstroom van bijzondere doelgroepen te hebben, is helaas niet gerealiseerd.	

a. Omzetten voorzieningen voor beschermd wonen naar zelfstandige woningen	
Wat hebben we gedaan? De gemeente indiceert nu volgens het arrangementenmodel, waarmee de variant beschut wonen is geïntroduceerd. Bij beschut wonen betalen cliënten huur voor de woning, wonen cliënten in de nabijheid van andere cliënten en kunnen zij gebruik maken van een gezamenlijke ruimte, al dan niet in een moederlocatie. Zorgaanbieders worden met deze indicaties gedwongen tot het onderscheiden van wonen en zorg. Omdat in 2019 veel van de lopende indicaties afliepen, is het onderscheiden van wonen en zorg waar mogelijk verder doorgevoerd. Het aantal plaatsen voor maatschappelijke opvang is gelijk gebleven en is voor beschermd wonen iets gedaald. *Wat hebben we niet gedaan?* Omdat in de praktijk het weerbarstiger is gebleken om de ambitie door te voeren, is de ambitie in 2019 bijgesteld en wordt het aantal plekken dat moet worden omgezet over een langere tijdsperiode gespreid. Dit biedt de gelegenheid om samen met zorgaanbieders op zoek te gaan naar gedegen oplossingen voor de uitdagingen die het omzetten van woningen met zich meebrengt.	
b. Bevorderen dat op korte termijn meer kleinschalige, betaalbare woningen voor de doelgroep worden gerealiseerd.	
Wat hebben we gedaan? Er is onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheid om op korte termijn door middel van transformatie van een bestaand gebouw of tijdelijke flexibele bouw te komen tot meer tijdelijke woningen voor de uitstroom van bijzondere doelgroepen. Hierbij is gebleken dat er in Haarlem geen realistische mogelijkheden beschikbaar zijn. De locaties waar woningbouw mogelijk is, maken deel uit van bestaande ontwikkelprojecten. Om die reden is in overleg met de corporaties besloten om voor	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

kwetsbare doelgroepen uit de bestaande voorraad ook voor de jaren 2019 en 2020 bij voorrang 100 woningen beschikbaar te stellen. Om te borgen dat de spreiding van kwetsbare inwoners over de regio en binnen de stad verbeterd, is deelgenomen aan het regionale project om te komen tot een pact voor de huisvesting kwetsbare doelgroepen. Ook is de komst van het project Skaeve Huse verder voorbereid (zie ook hieronder onder c.). Ten slotte wordt ingezet op groei van de kernvoorraad sociale huurwoningen binnen de ontwikkelzones en overige initiatieven tot herontwikkeling door derden. Als resultaat van het beleid om 40% van de toe te voegen woningen in de sociale huursector te bouwen, neemt op termijn de kans op zelfstandige huisvesting voor bijzondere doelgroepen toe. *Wat hebben we niet gedaan?* Het is niet gelukt om op korte termijn een substantieel aantal wooneenheden voor kwetsbare groepen toe te voegen. In Haarlem is geen geschikt leegstand gebouw voor transformatie of een locatie voor tijdelijke flexibele bouw beschikbaar. Daarom moet binnen de bestaande ontwikkelplannen in de stad een substantieel deel sociale huurwoningen worden gerealiseerd, geschikt voor onder meer bewoning door kwetsbare doelgroepen.	
c. Bevorderen realisatie voorziening voor mensen met dubbele of drievoudige diagnose	
Wat hebben we gedaan? In opdracht van de gemeenteraad is het concept voor een project Domus Plus respectievelijk een project Skaeve Huse verder uitgewerkt. Beide voorzieningen zijn noodzakelijk voor inwoners die door een dubbele of drievoudige diagnose (blijvend) aangewezen zijn op een gespecialiseerde woon- of -/zorgvoorziening. Op basis van de uitgewerkte concepten is een breed onderzoek ingesteld naar kansrijke locaties. De resultaten van dit locatieonderzoek worden in de eerste helft van 2020 gepresenteerd om besluiten te nemen waar de benodigde voorzieningen gerealiseerd kunnen worden. Voor jongeren van 12 tot 23 jaar zijn in samenwerking met het Leger des Heils voorbereidingen getroffen voor een woonzorgvoorziening voor circa 15 jongeren met meervoudige problematiek. *Wat hebben we niet gedaan?* De ketenpartners geven aan dat de behoefte aan gespecialiseerde voorzieningen voor mensen met dubbele of drievoudige diagnose urgent is. De opvang en ondersteuning voor deze groep mensen is onvoldoende waardoor in de huidige opvangvoorzieningen en openbare ruimte veel overlast ontstaat. Het was in 2019 niet mogelijk te beschikken over (tijdelijk) gespecialiseerde voorzieningen.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Aantal plaatsen maatschappelijke opvang voor:					Registratie uitvoeringspartners
- Oggz doelgroep:	100 (2015)	130 (2018) 137 (2017) 108 (2016)	< 137	130	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
- Economische doelgroep:	22 (2015)	27 (2018) 32 (2017) 29 (2016)	< 32	27	
- Jongvolwassenen	22 (2015)	22 (2018) 22 (2017) 22 (2016)	22	22	
a. Aantal plaatsen beschermd wonen	675 (2015)	645 (2018) 623 (2017) 631 (2016)	610	635	Gemeentelijke registratie

4. Terugdringen aantal gevallen huiselijk geweld en kindermishandeling via duurzame veiligheid

Wat hebben we bereikt?

De gemeente Haarlem werkte samen met de gemeenten Bloemendaal, Beverwijk, Haarlemmermeer, Heemstede, Heemskerk, Zandvoort en Velsen aan het verminderen van huiselijk geweld en de gevolgen ervan.

Door regionale bijeenkomsten over de verbeterde meldcode verbeterde de signalering vanuit professionals in zorg, onderwijs en maatschappelijke ondersteuning. De gemeente heeft Veilig Thuis de opdracht gegeven zo snel mogelijk en met zo min mogelijk schakels goede zorg en/of ondersteuning te bieden om de veiligheid van jeugdigen, volwassenen en ouderen te verbeteren. Veilig Thuis heeft de wachttijd voor haar diensten in 2019 aanzienlijk weten te verkorten. De gemeente heeft in regionaal verband stappen gezet om te komen tot een multidisciplinaire aanpak van huiselijk en seksueel geweld en kindermishandeling: er is een pilot gestart om van het bestaande Multidisciplinaire centrum kindermishandeling (MDCK) te komen tot een aanpak voor huishoudens met en zonder kinderen, van jong tot oud en onder één dak.

De gemeente faciliteerde vrouwenopvang waar ook ambulante hulp werd geboden. Als het niet anders kan, krijgen gezinnen een noodbed of crisisopvang. Zij worden begeleid naar zo snel mogelijk weer zelfstandig wonen, al dan niet met (ambulante) begeleiding. Er is extra aandacht besteed aan het voorkomen van opvang door de inzet van ambulante begeleiding en de AWARE alarmknop te gebruiken, het begeleiden van slachtoffers en meegekomen kinderen en het verlenen van nazorg. De gemeente heeft de inzet en uitvoering van het Tijdelijk Huisverbod mogelijk gemaakt, door crisismanagement van Veilig Thuis te subsidiëren. Gemeente en de ketenpartners (politie, Veilig Thuis, reclassering en gemeenten) hebben de samenwerking in de regio verbeterd.

Wat hebben we niet bereikt?

Ondanks de inzet is het aantal huisverboden lager dan verwacht, terwijl het aantal meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling in de regio toenam. De multidisciplinaire aanpak is gestuit op organisatorische problemen, waardoor er wel vooruitgang is, maar nog geen volledig gezamenlijke aanpak.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Aantal meldingen bij Veilig Thuis[1]	3.589 (2016)	3.200 (2018) 3.376 (2017)	3.780	3.520[1]	Registratie Veilig Thuis

[1] Genoemde gegevens hebben betrekking op de Veiligheidsregio Kennemerland.

a. Via veilig thuis inzetten op goede en snelle zorg-ondersteuningen ter verbetering veiligheid jeugdigen, volwassenen en ouderen	
Wat hebben we gedaan? De bekendheid van Veilig Thuis is vergroot door bijeenkomsten over de verbeterde meldcode en daardoor is ook het aantal adviezen gestegen. Veilig Thuis heeft meer personeel efficiënter kunnen inzetten, door bijvoorbeeld het aanpassen van werkprocessen. Ook is de overdracht verbeterd naar lokale teams en andere partners, zoals het CJG en de sociale wijkteams. Er is een sterke verbetering gerealiseerd, zoals het meer tijdig oppakken van meldingen. De overgang van Veilig Thuis als zelfstandige stichting naar Veilig Thuis werkend onder de paraplu van de Veiligheidsregio is voorbereid, met als doel een sterkere en betere sturing vanuit de gemeente. *Wat hebben we niet gedaan?* De wettelijke termijnen voor het beoordelen van meldingen worden nog niet behaald.	
b. Faciliteren vrouwenopvang	
Wat hebben we gedaan? Slachtoffers van huiselijk geweld en hun kinderen zijn in samenwerking met de regio Alkmaar en de regio Zaanstad opgevangen op een noodbed, in de crisisopvang en in de vervolgopvang. De ambulante hulpverlening is in 2019 van de grond gekomen: gezinnen waar onvoldoende veiligheid was, maar waar geen acute noodzaak tot opvang was, zijn ondersteund door middel van korte en langere trajecten. Er is onderzoek verricht naar de ervaring van cliënten in de vrouwenopvang. Deze dienen als input voor verbeteringen *Wat hebben we niet gedaan?* Het totale afgesproken aantal opvangplekken in de IJmond is niet het gehele jaar beschikbaar geweest in verband met verhuizingen en de beschikbaarheid van tijdelijke appartementen van de woningbouwcorporaties.	
c. Stimuleren inzet tijdelijk huisverbod	
Wat hebben we gedaan? Het tijdelijk huisverbod wordt op aangeven van de politie door de burgemeester opgelegd. Binnen tien dagen worden er door Veilig Thuis in samenspraak met reclassering veiligheidsafspraken gemaakt. Als deze onvoldoende zicht op veiligheid bieden, wordt het huisverbod nog achttien dagen verlengd. De gemeente heeft Veilig Thuis en reclassering gefaciliteerd en heeft gezorgd voor overleg tussen alle ketenpartners om te komen tot betere samenwerking. *Wat hebben we niet gedaan?*	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Ondanks deze inspanningen heeft de gemeente wat betreft het aantal huisverboden niet de streefwaarde kunnen behalen.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Aantal adviezen door Veilig Thuis[1]	2.434 (2016)	3.004 (2018) 2.160 (2017)	2.310	3.238[1]	Registratie Veilig Thuis
c. Aantal opgelegde huisverboden in de Veiligheidsregio Kennemerland	46 (2009)	45 (2018) 69 (2017) 70 (2016) 77 (2015) 81 (2014)	68	47	Huisverbod Online

[1] Genoemde gegevens hebben betrekking op de Veiligheidsregio Kennemerland.

Financiën per programma

Bel. veld	Programma Ondersteuning en Zorg	Rekening 2018	Primaire begroting 2019	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019
	Lasten (exclusief mutaties reserves)				
21	Voorzieningen volwassenen	32.776	30.627	35.686	37.979
22	Voorzieningen jeugd	32.661	28.042	30.415	32.910
23	Opvang, wonen en herstel	58.769	59.666	63.616	60.573
	Totaal lasten	**124.205**	**118.336**	**129.718**	**131.462**
	Baten (exclusief mutaties reserves)				
21	Voorzieningen volwassenen	-3.730	-999	-1.099	-1.281
22	Voorzieningen jeugd	-260	-90	-90	-169
23	Opvang, wonen en herstel	-5.194	-4.031	-4.718	-3.825
	Totaal baten	**-9.185**	**-5.120**	**-5.907**	**-5.275**
	Totaal saldo excl. mutaties reserves	**115.020**	**113.216**	**123.812**	**126.187**
	Toevoegingen aan reserves	1.083	102	9.547	9.051
	Onttrekkingen aan reserves	-7.214	-4.006	-15.604	-15.685
	Totaal saldo incl. mutaties reserves	**108.889**	**109.312**	**117.755**	**119.552**

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 3 Werk, inkomen en schulden

Commissie	Samenleving
(Coördinerende) Portefeuilles	Sociale Zaken, Schulden en Minima
Afdeling(en)	Werk en Inkomen, Schulden Minima en Sociale Recherche

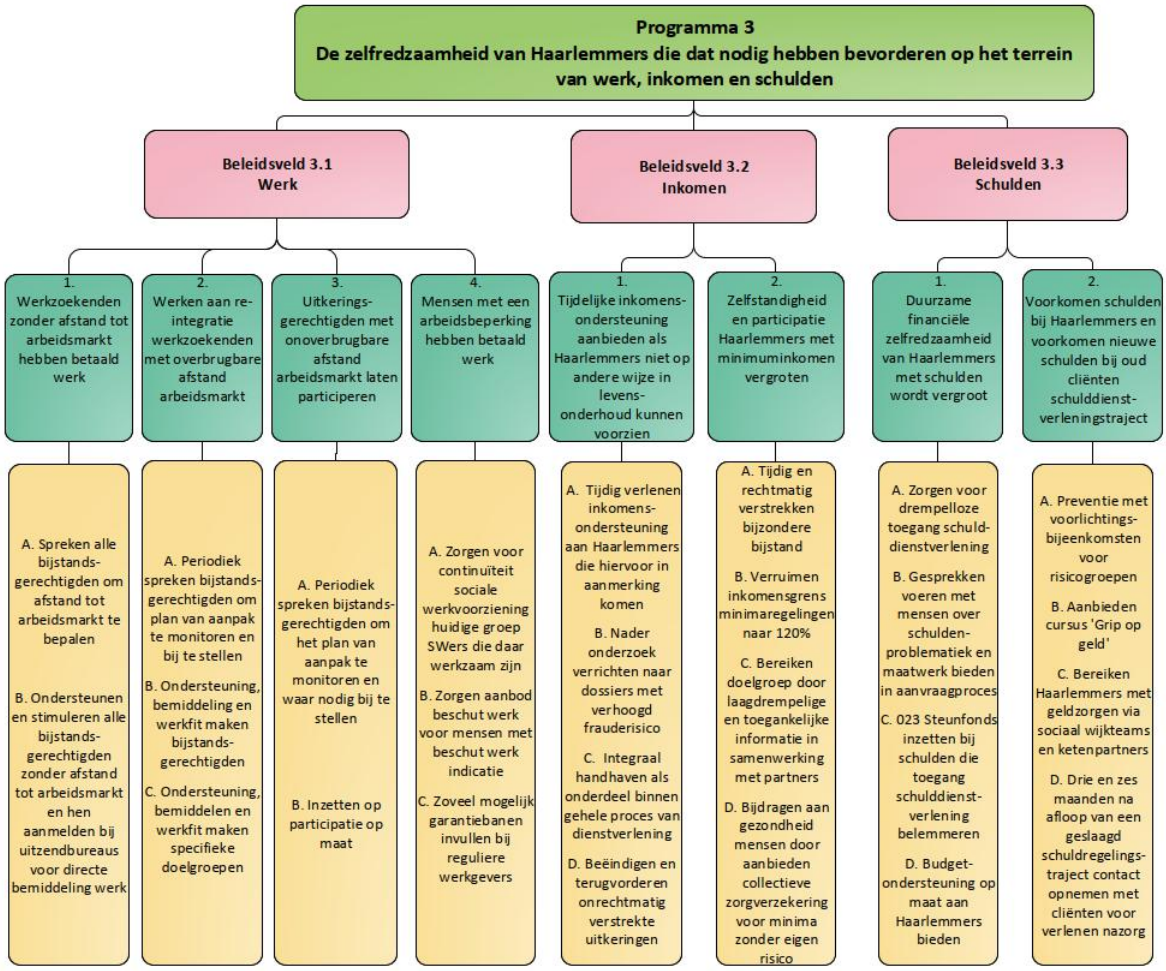

Realisatie programmadoelstelling (missie)

Ook in 2019 ondersteunde de gemeente Haarlem inwoners op het gebied van werk, inkomen en schulden wanneer zij dat onvoldoende op eigen kracht konden. De gemeente heeft de mogelijkheden en talenten van alle mensen die een beroep deden op de Participatiewet in kaart gebracht en mensen zijn begeleid richting werk en participatie. Persoonlijke gesprekken en maatwerk waren daarbij de sleutelwoorden. Het gaat om werkzoekenden die direct bemiddelbaar zijn naar werk en om inwoners die re-integreren naar betaald werk, scholing en werkfit-trajecten. Haarlemmers die geen of nog geen betaald werk kunnen doen, participeren door vrijwilligerswerk, mantelzorg of arbeidsmatige dagbesteding.

In 2019 is toegezien op tijdige en rechtmatige verstrekking van inkomensondersteuning. Het streven hierbij is een balans tussen preventieve en repressieve maatregelen om onrechtmatige aanspraak op voorzieningen tegen te gaan en waar nodig te corrigeren.

Haarlem heeft in 2019 meer Haarlemmers bereikt met de minimaregelingen. Inwoners met een laag inkomen tot 120% van de bijstandsnorm hebben vanaf dit jaar recht op de HaarlemPas. Vooral de

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

deelname aan de gemeentelijke zorgpolis groeide fors en ook voor kinderen heeft Haarlem met de minimaregelingen meer kunnen betekenen. De gemeente heeft voor alle inwoners van Haarlem gezorgd voor brede toegang van schulddienstverlening zonder drempels

Beleidsveld 3.1 Werk

1. Werkzoekende zonder afstand tot de arbeidsmarkt hebben betaald werk

Wat hebben we bereikt?
In 2019 heeft een grote verandering plaatsgevonden in het aandeel werkzoekenden met een overbrugbare en onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt.

Het percentage werkzoekenden dat geen of nauwelijks afstand tot de arbeidsmarkt heeft en dus direct bemiddelbaar is naar werk is gedaald van 14% in 2018 naar 3% in 2019. Het percentage werkzoekenden met een overbrugbare afstand is gestegen naar 51%. En het percentage bijstandsgerechtigden met een onoverbrugbare afstand is gedaald naar 31%. De overige 15% moet nog worden ingedeeld of is nog niet bekend.

Er zijn 53 mensen aangemeld bij uitzendbureaus. Hiervan zijn 23 mensen niet langer aangewezen op een bijstandsuitkering. Bij de overige kandidaten bleek meer ondersteuning nodig te zijn. Deze mensen zijn begeleid naar Pasmatch.

Wat hebben we niet bereikt?
Niet alle mensen die bij het uitzendbureau zijn aangemeld, konden direct bemiddeld worden naar werk. Bij 30 mensen bleek meer ondersteuning nodig te zijn dan was ingeschat. Deze mensen zijn begeleid naar Pasmatch.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar	648,7 (2001)	647,6 (2018) 624,8 (2017) 617,4 (2016) 621,5 (2015) 623,4 (2014)	625	661,2	CBS/LISA (BZK)
Netto arbeidsparticipatie: het percentage van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de totale potentiële beroepsbevolking	66,5% (2003)	71,4% (2018) 70,1% (2017) 68,8% (2016) 68,5% (2015) 67,3% (2014)	68,8%	-[1]	CBS (BZK)
Percentage werkloze jongeren van het totaal aantal jongeren in de leeftijd van 16-22 jaar	3% (2005)	2% (2018) 2%(2017) 2% (2016) 1% (2015) 1% (2014)	1,38%	-[1]	CBS (BZK)

[1] Voor deze landelijk verplichte indicator was op peildatum 1 mei 2020 nog geen cijfer voor 2019 beschikbaar. Zodra nieuwe cijfers beschikbaar zijn, worden deze centraal gepubliceerd op het dashboard.

a. Spreken alle bijstandsgerechtigden om afstand tot arbeidsmarkt te bepalen

Wat hebben we gedaan?

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De klantmanagers hebben alle klanten periodiek gesproken. In deze gesprekken zijn de mogelijkheden en wensen van de klant in kaart gebracht en is de afstand tot de arbeidsmarkt bepaald. Op basis van deze gesprekken en afhankelijk van de afstand tot de arbeidsmarkt, zijn klanten ingedeeld in één van de drie categorieën: direct bemiddelbaar, overbrugbare en onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt. De klant heeft op basis van de afstand tot de arbeidsmarkt een passend traject naar betaald werk of participatie aangeboden gekregen. Vervolgens zijn klanten doorgeleid naar uitzendbureaus of uitvoeringspartners voor re-integratie of participatieplekken.	
b. Ondersteunen en stimuleren alle bijstandsgerechtigden zonder afstand tot arbeidsmarkt en hen aanmelden bij uitzendbureaus voor directe bemiddeling werk	
Wat hebben we gedaan? De klantmanagers hebben de werkzoekenden zonder afstand tot de arbeidsmarkt ondersteund en gestimuleerd om uit te stromen naar betaald werk en hen begeleid naar uitzendbureaus. Met deze uitzendbureaus zijn afspraken gemaakt over ondersteuning op maat. De specifieke aanpak bestaat uit directe bemiddeling naar werk, netwerk- en sollicitatietraining en ondersteuning bij het zoeken naar vacatures.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Percentage beëindigingen van uitkeringen i.v.m. aanvaarden werk	8,9% (2015)	10,6% (2018) 27,6% (2017) 23,6% (2016)	25%	26,5%	Gemeentelijke registratie

2. Werken aan re-integratie werkzoekenden met overbrugbare afstand arbeidsmarkt

Wat hebben we bereikt? In het klantenbestand stijgt het aantal werkzoekenden met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt en daalt het aantal werkzoekenden met een (tijdelijke) onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt. Het aantal bijstandsgerechtigden met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt is gestegen van 26% in 2018 naar 51% in 2019. Deze beweging komt onder meer omdat klantmanagers meer tijd hebben voor intensiever klantcontact. Ook zijn alle beschikbare instrumenten, trajecten of voorzieningen ingezet om mensen stappen te laten zetten en te re-integreren naar werk. Ook zien klantmanagers binnen de groep 'onoverbrugbare afstand' een groep werkzoekenden met weliswaar een hele grote afstand tot de arbeidsmarkt (verslavingsproblematiek en/of schulden en relatief lange werkloosheidsduur, gebrek aan werkervaring en een opleiding die niet aansluit bij de huidige arbeidsmarkt) maar die op termijn mogelijk toch perspectief op betaald werk heeft. De klantmanagers plaatsen deze mensen daarom nu in de categorie 'overbrugbare afstand'. In 2019 zijn in totaal 227 werkzoekenden na aanmelding voor een ondersteuningsaanbod bij Pasmatch uitgestroomd naar betaald werk, zowel fulltime als parttime. De gemeente heeft een aanvullend ondersteuningsaanbod voor specifieke doelgroepen: 50 plussers, statushouders, ex-gedetineerden en jongeren die het speciaal onderwijs VSO/PRO en Mbo1 hebben gevolgd. In totaal zijn vanuit dit	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

aanvullende ondersteuningsaanbod 134 mensen uitgestroomd. Dat betekent dat in totaal 361 mensen zijn uitgestroomd. In aanvulling op het bovenstaande ondersteuningsaanbod is er in 2018 en 2019 een pilot 'Individuele Plaatsing en Steun (IPS)' uitgevoerd. In 2019 hebben tien personen deelgenomen aan deze pilot. Deze vorm van jobcoaching is ingezet voor klanten met een psychische beperking. *Wat hebben we niet bereikt?* Niet alle mensen die zijn aangemeld bij Pasmatch of bij een ander ondersteuningsaanbod zijn uitgestroomd naar betaald werk. Een deel is teruggemeld omdat de belemmeringen om te gaan werken (schulden etc.) nog te groot waren. Voor een ander deel van de groep is de afstand tot de arbeidsmarkt dermate groot dat zij langer dan een jaar een traject volgen.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Aantal lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	101,1 (2015)	238,8 (2018)	91	-[1]	CBS (BZK)

[1] Voor deze landelijk verplichte indicator was op peildatum 1 mei 2020 nog geen cijfer voor 2019 beschikbaar. Zodra nieuwe cijfers beschikbaar zijn, worden deze centraal gepubliceerd op het dashboard.

a. Periodiek spreken bijstandsgerechtigden om plan van aanpak te monitoren en bij te stellen	
Wat hebben we gedaan? De caseload van de klantmanagers wordt stapsgewijs verlaagd. Hierdoor kunnen klantmanagers alle Haarlemmers met een bijstandsuitkering periodiek spreken. Het plan van aanpak werd per klant met de klant besproken en waar nodig werd dit plan bijgesteld. *Wat hebben we niet bereikt?* De bestuurlijke afspraak om de caseload te verlagen is bij twee van de vier teams nog niet helemaal behaald. De reden is dat het lastig is om ervaren klantmanagers te vinden in de huidige arbeidsmarkt.	
b. Ondersteuning, bemiddeling en werkfit maken bijstandsgerechtigden	
Wat hebben we gedaan? In samenwerking met re-integratie partners heeft de gemeente bijstandsgerechtigden ondersteund bij het zoeken en bemiddelen naar betaald werk. Ook heeft de gemeente klanten ondersteund bij het vergroten van vaardigheden (op tijd opstaan, persoonlijke verzorging en passende kleding), het werkfit maken en het behalen van de juiste kwalificaties. Klanten met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt zijn met behulp van assessments, trainingen, proefplaatsingen en stages door Pasmatch begeleid.	
c. Ondersteuning, bemiddelen en werkfit maken specifieke doelgroepen	
Wat hebben we gedaan? Bij de doelgroep 50 plus ligt de nadruk op netwerkbijeenkomsten en op versterking van de arbeidsmarktpositie. Het traject 'Aan de slag voor statushouders' richt zich op het leren van de taal en het uitstromen naar werk, ex-gedetineerden worden zo	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

snel mogelijk richting werk begeleid en jongeren vanuit het speciaal onderwijs worden intensief begeleid naar werk dat bij hun mogelijkheden past.	

3. Uitkeringsgerechtigden met onoverbrugbare afstand arbeidsmarkt laten participeren

Wat hebben we bereikt? Het aantal bijstandsgerechtigden met een al dan niet tijdelijke onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt is gedaald van 60% in 2018 naar 31% in 2019. Bijstandsgerechtigden met weliswaar een hele grote afstand tot de arbeidsmarkt (verslavingsproblematiek en/of schulden en relatief lange werkloosheidsduur, gebrek aan werkervaring en een opleiding die niet aansluit bij de huidige arbeidsmarkt) maar die op termijn mogelijk toch perspectief op betaald werk hebben zijn namelijk ingedeeld in de groep overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt. Voor bijstandsgerechtigden met een al dan niet tijdelijke onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt is participatie op maat geleverd. De klant participeert naar vermogen in de vorm van arbeidsmatige dagbesteding, vrijwilligerswerk of mantelzorg. De klantmanagers werkten hierin vaak samen met partners in de stad en met de sociaal wijkteams. *Wat hebben we niet bereikt?* Niet alle mensen met een onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt participeren. De reden hiervan is dat mensen participeren naar vermogen. Dat betekent dat een groep mensen nog niet zo ver is en eerst problemen op moet lossen, zoals bijvoorbeeld verslavingsproblematiek en schulden.	

a. Periodiek spreken bijstandsgerechtigden om het plan van aanpak te monitoren en waar nodig bij te stellen	
Wat hebben we gedaan? Haarlemmers met een bijstandsuitkering zijn periodiek gesproken door hun klantmanagers over het plan van aanpak en een eventuele bijstelling van dit plan. Dit is mogelijk gemaakt door een stapsgewijze verlaging van de caseload van de klantmanagers. *Wat hebben we niet gedaan?* Het is lastig gebleken om ervaren klantmanagers te vinden. Het is daarom bij twee van de vier teams nog niet helemaal gelukt om de bestuurlijke afspraak de caseload te verlagen te behalen.	
b. Inzetten op participatie op maat	
Wat hebben we gedaan? In 2019 zijn klanten periodiek gesproken en is hun afstand tot de arbeidsmarkt daarbij bepaald. Als in dit gesprek bleek dat mensen een onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt hadden, werden met hen de mogelijkheden tot participatie in de Haarlemse samenleving besproken. Klanten werden doorverwezen naar partners in de stad die arbeidsmatige dagbesteding of vrijwilligerswerk aanbieden of in overleg met het sociaal wijkteam werd onderzocht welke activiteiten iemand kon ondernemen, veelal in de eigen wijk. Mantelzorg en een tegenprestatie behoorden	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

ook tot de mogelijkheden. In sommige gevallen bleek een klant in aanmerking te komen voor opname in het doelgroepenregister en daarmee voor een garantiebaan.	

4. Mensen met een arbeidsbeperking hebben betaald werk

Wat hebben we bereikt? In 2019 heeft de gemeente Haarlem gezorgd voor continuering van de werkplekken in de sociale werkvoorziening bij Paswerk in Cruquius. Dit aantal werkplekken neemt jaarlijks af door pensionering van werknemers. In 2019 waren 576 werkplekken op basis van 36 uur beschikbaar voor de sociale werkvoorziening. In 2019 waren 30 mensen werkzaam op een beschutte werkplek bij Paswerk binnen de voorziening nieuw beschut werken. In 2019 zijn garantiebanen ingevuld bij reguliere werkgevers. Het UWV verzorgt de rapportage voor de uitvoering van de regeling banenafspraak (garantiebanen). Het UWV registreert alleen de cijfers voor alle werkzoekenden met een uitkering (van het UWV en de gemeente) voor de hele arbeidsmarktregio Zuid-Kennemerland en IJmond en dus niet afzonderlijk voor Haarlem. In totaal zijn er 2006 garantiebanen gerealiseerd voor werkzoekenden met een arbeidsbeperking.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Aantal SW'ers in standaard eenheden	729 (2010)	622 (2018) 631 (2017) 641 (2016) 649 (2015) 684 (2014)	576	576	Gemeentelijke registratie

a. Zorgen voor continuïteit sociale werkvoorziening huidige groep SWers die daar werkzaam zijn	
Wat hebben we gedaan? Sinds 1 januari 2015 is instroom in de sociale werkvoorziening niet meer mogelijk. Voor de groep mensen die voor deze datum al een SW-indicatie hadden, is ook in 2019 de werkplek beschikbaar gebleven bij Paswerk in Cruquius. De gemeente Haarlem en alle andere gemeenten die deelnemen aan de Gemeenschappelijke Regeling Paswerk hebben ook in 2019 toezicht gehouden op een financieel gezonde bedrijfsvoering, zodat de SW- plekken konden worden gecontinueerd voor deze doelgroep.	
b. Zorgen aanbod beschut werk voor mensen met beschut werk indicatie	
Wat hebben we gedaan? Sinds 2015 bestaat de voorziening beschut werk binnen de Participatiewet als opvolger van de sociale werkvoorziening. In 2019 zijn kandidaten voorgedragen bij het UWV voor een indicatie beschut werk. Bij toekenning van een indicatie, is de kandidaten een dienstverband aangeboden bij de Holding Werkpas BV.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

c. Zoveel mogelijk garantiebanen invullen bij reguliere werkgevers	
Wat hebben we gedaan? Het Werkgeversservicepunt en de re-integratiepartners hebben in opdracht van de gemeenten en het UWV werkzoekenden met een arbeidsbeperking geplaatst op een garantiebaan bij een reguliere werkgever. De gemeente heeft gezorgd voor een loonkostensubsidie voor de werkgever, begeleiding door een jobcoach en indien nodig een maatwerkvoorziening (aangepaste werkplek of bijvoorbeeld een doventolk) voor de werknemer. In 2019 is de werkgeversdienstverlening voor mensen met een arbeidsbeperking en andere werkzoekenden versterkt. Samenwerkingsafspraken tussen de partijen Pasmatch, IJmond werkt!! en het UWV zijn gemaakt om de dienstverlening aan werkgevers te optimaliseren en zoveel mogelijk werkzoekenden te plaatsen in een (garantie)baan.	

Beleidsveld 3.2 Inkomen

1. Tijdelijke inkomensondersteuning aanbieden als Haarlemmers niet op andere wijze in levensonderhoud kunnen voorzien

Wat hebben we bereikt? Alle Haarlemmers die niet zelfstandig in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien en voldoen aan de voorwaarden voor de Participatiewet, hebben in 2019 een inkomensvoorziening ontvangen op grond van de Participatiewet. In 2019 is het aantal bijstandsgerechtigden opnieuw gedaald. Eind december 2019 bedroeg het aantal uitkeringsgerechtigden in Haarlem 3.547. Dit is een daling van 59 uitkeringsgerechtigden ten opzichte van eind december 2018 toen het aantal uitkeringsgerechtigden 3.606 bedroeg. Het aantal uitkeringen met een duur van een uitkeringsperiode tot 3 jaar is gedaald.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Procentuele groei van het uitkeringsbestand van de gemeente Haarlem	5,8 % (2015)	-5,1% (2018) 2,6% (2017) 4,2% (2016)	3,5%	-2,0%	Gemeentelijke registratie
Aantal uitkeringsgerechtigden die een participatiewetuitkering ontvangt	2.536 (2009)	3.606 (2018) 3.800 (2017) 3.702 (2016) 3.597 (2015) 3.441 (2014)	4.100	3.547	Gemeentelijke registratie
Percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen	6% (2005)	6% (2018) 6% (2017) 6% (2016) 5% (2015) 5% (2014)	5,8%	*1	CBS (BZK)

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners	358,4 (2015)	371,9 (2018) 375,3 (2017) 367,0 (2016)	360	355,7	CBS (BZK)
Duur van de uitkeringsperiode, gekoppeld aan categorieën van Divosa:					Gemeentelijke registratie
Korter dan één jaar	559 (2015)	506 (2018) 673 (2017) 873 (2016)	600	499	
Duur 1-3 jaar	682 (2015)	864 (2018) 1.011 (2017) 1.102 (2016)	700	758	
Korter dan 5 jaar	1.118 (2015)	680 (2018) 1.485 (2017) 1.096 (2016)	1.100	1.654	

[1] Voor deze landelijk verplichte indicator was op peildatum 1 mei 2020 nog geen cijfer voor 2019 beschikbaar. Zodra nieuwe cijfers beschikbaar zijn, worden deze centraal gepubliceerd op het dashboard.

a. Tijdig verlenen inkomensondersteuning aan Haarlemmers die hiervoor in aanmerking komen	
Wat hebben we gedaan? In 2019 hebben 3.547 Haarlemmers die (tijdelijk) niet in hun eigen levensonderhoud konden voorzien, inkomensondersteuning ontvangen op grond van de Participatiewet. De afhandelingsduur van een aanvraag was in 2019 30 dagen. Dit is 26 dagen sneller dan de wettelijke termijn van 8 weken (56 dagen).	
b. Nader onderzoek verrichten naar dossiers met verhoogd frauderisico	
Wat hebben we gedaan? In 2019 zijn 555 bijstandsaanvragen gescreend op eventuele signalen van fraude. Ook is in 2019 is gestart met het voorbereiden van een geautomatiseerde screening van de aanvraagdossiers op fraudesignalen.	
c. Integraal handhaven als onderdeel binnen gehele proces van dienstverlening	
Wat hebben we gedaan? In 2019 heeft het project 'De sok en de snor' plaatsgevonden. Het resultaat hiervan is dat de samenwerking tussen medewerkers van het Sociaal Wijkteam en het team Sociale Recherche versterkt is. Hierdoor kan sneller en beter gehandeld worden in situaties dat er sprake is van eventuele onbewuste of bewuste onrechtmatigheden bij mensen met een uitkering.	
d. Beëindigen en terugvorderen onrechtmatig verstrekte uitkeringen	
Wat hebben we gedaan? Zowel door in-en externe signalen als door themagericht onderzoek zijn signalen van fraude bekend geworden en onderzocht. In een aantal gevallen heeft dit geleid tot beëindiging of wijziging van de uitkering. Teveel betaalde bijstand is teruggevorderd.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Gemiddelde afhandeltermijn (in dagen) van de aanvragen Participatiewet uitkering	47 (2015)	40 (2018) 30 (2017) 42 (2016)	35	30	Gemeentelijke registratie

2. Zelfstandigheid en participatie Haarlemmers met minimuminkomen vergroten

Wat hebben we bereikt?

Met ingang van 2019 hebben Haarlemmers met een inkomen tot 120% (was 115%) van de bijstandsnorm recht op de HaarlemPas en de daar bij horende tegemoetkomingen. Het aantal verstrekte HaarlemPassen is met 2,5% gestegen naar 11.018 (volwassenen en kinderen), maar het aantal huishoudens is licht gedaald. Haarlemmers hebben meer gebruik gemaakt van de minimaregelingen die door de gemeente verstrekt worden. In 2019 nam de deelname aan de gemeentelijke zorgpolis toe met 31% naar 3.356 volwassenen die met deze zorgverzekering geen eigen risico hadden en gebruik konden maken van brede vergoedingen. De toekenningen voor deelname aan de zorgpolis komen boven op het aantal toekenningen (7.146) van de overige minimaregelingen. Het aantal toekenningen bijzondere bijstand is licht gestegen.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Aantal toekenningen individuele bijzondere bijstand	1.531 (2012)	2.648 (2018) 2.533 (2017) 2.117 (2016) 1.983 (2015) 1.737 (2014)	2.500	2.765	Gemeentelijke registratie
Aantal toekenningen minimaregelingen	3.234 (2013)	7.350 (2018) 7.344 (2017) 6.220 (2016) 3.862 (2015) 3.996 (2014)	8.000	7.146	Gemeentelijke registratie
Aantal Haarlemmers dat gebruik maakt van individuele bijzondere bijstand	1.206 (2014)	1.871 (2018) 1.833 (2017) 1.554 (2016) 1.336 (2015)	1.800	1869	Gemeentelijke registratie
Aantal minimahuishoudens met HaarlemPas	4.991 (2012)	7.302 (2018) 7.222 (2017) 5.896 (2016) 5.722 (2015) 4.240 (2014)	7.500	7.162	Gemeentelijke registratie
Aantal Haarlemmers dat gebruik maakt van een minimaregeling	2.238 (2013)	4.807 (2018) 4.460 (2017) 3.960 (2016) 3.080 (2015) 2.580 (2014)	4.500	4.876	Gemeentelijke registratie

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Aantal kinderen dat via HaarlemPas beroep doet op Jeugdsportfonds (JSF) en Jeugdcultuurfonds (JCF)	193 (2010)	1.459 (2018) 1.284 (2017) 1.133 (2016) 1.219 (2015) 708 (2014)	1.250	1.467	Registratie JSF/JCF
a. Aantal minimahuishoudens dat gebruik maakt van de gemeentelijke zorgpolis					Gemeentelijke registratie
- Volwassenen		2.557 (2018)	3.000	3.356	
- Kinderen		1.092 (2018)	1.250	1.392	

a. Tijdig en rechtmatig verstrekken bijzondere bijstand	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is 97% van de aanvragen bijzondere bijstand binnen de wettelijke termijn van acht weken afgehandeld. Het percentage aanvragen inkomenstoeslag en minimaregelingen binnen wettelijke termijn is beiden gestegen naar 86% en 90%.	
b. Verruimen inkomensgrens minimaregelingen naar 120%	
Wat hebben we gedaan? De verruiming van de inkomensgrens naar 120% is op 1 januari 2019 doorgevoerd. De communicatie hierover was al in het najaar van 2018 gestart, voornamelijk via de sociaal wijkteams en partners in de stad. Door tijdig hierover te communiceren, konden ook inwoners met een inkomen tussen de 115% en 120% zich al wel aanmelden voor de gemeentelijke zorgpolis 2019.	
c. Bereiken doelgroep door laagdrempelige en toegankelijke informatie in samenwerking met partners	
Wat hebben we gedaan? Voor de minimaregelingen is het afgelopen jaar nieuw foldermateriaal en een voordeelboekje ontwikkeld. In begrijpelijke taal worden de diverse regelingen toegelicht. Verspreid door het jaar heen waren er campagnes in de stad met aandacht voor de 'Week van het geld', tegemoetkoming bij hoge zorgkosten, tegemoetkoming schoolkostenregeling en voor de inloopspreekuren van de gemeentelijke zorgpolis. Voor deze zorgverzekering is ook een toelichtend filmpje op social media geplaatst.	
d. Bijdragen aan gezondheid mensen door aanbieden collectieve zorgverzekering voor minima zonder eigen risico	
Wat hebben we gedaan? Vanaf 2018 heeft Haarlem een gemeentelijke zorgpolis geïntroduceerd waarin het eigen risico voor HaarlemPashouders kosteloos is meeverzekerd. De deelname aan deze zorgpolis is in 2019 met 31% gegroeid naar ruim 3.350 volwassen. Ook 1.392 kinderen hebben hierdoor toegang tot brede zorg.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Percentage aanvragen bijzondere bijstand binnen wettelijke termijn afgehandeld	87% (2012)	96% (2018) 98% (2017) 94% (2016) 98% (2015) 91% (2014)	98%	97%	Gemeentelijke registratie
a. Percentage aanvragen individuele inkomenstoeslag binnen wettelijke termijn afgehandeld	55% (2012)	82% (2018) 82% (2017) 78% (2016) 82% (2015) 75% (2014)	85%	86%	Gemeentelijke registratie
a. Percentage aanvragen minimaregelingen binnen wettelijke termijn afgehandeld		82% (2018)	90%	90%	Gemeentelijke registratie

Beleidsveld 3.3 Schulden

1. Duurzame financiële zelfredzaamheid van Haarlemmers met schulden wordt vergroot

Wat hebben we bereikt?

In 2019 zijn 164 Haarlemmers succesvol uitgestroomd na een driejarige schuldregeling. Zij volgden de cursus 'Grip op geld' en de budgetcoaches begeleidden hen zodat zij (weer) leerden zelfstandig met hun financiën om te gaan. Drie en zes maanden na beëindiging van hun traject kregen zij ook nog een nazorggesprek. Mocht zelfredzaamheid niet haalbaar zijn, dan wordt een klant toegeleid naar beschermingsbewind.

Met diverse beschermingsbewindvoerders zijn samenwerkingsafspraken gemaakt, zodat zij klanten die kunnen uitstromen uit bewind in contact brengen met de budgetcoaches van de gemeente.

In 2019 konden nog niet alle vacatures binnen het team van budgetcoaches succesvol ingevuld worden. Hoewel de gestelde doelen met de beperkte bezetting volledig zijn behaald, zijn er nog veel bijstandsgerechtigden die met hun zorgpremieschulden geholpen moeten worden.

Het 023 Steunfonds bestaat sinds 2017 voor het opkopen van schulden die de toegang tot schulddienstverlening belemmeren. In 2019 werd gemiddeld per klant de belemmerende schuld voor een bedrag van € 1.762 afgekocht. Er werd minder vaak een beroep op het 023 Steunfonds gedaan, omdat er andere oplossingen mogelijk waren om de klant te helpen.

Een kwart van het totale bedrag aan leenovereenkomsten dat sinds 2017 werd afgesloten met behulp van het 023 Steunfonds, is inmiddels alweer terugbetaald.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Percentage geslaagde schuldbemiddelingstrajecten (na drie jaar)	80% (2016)	83% (2018) 80% (2017)	80%	86%	Gemeentelijke registratie
Aantal huishoudens waarvoor 023 steunfonds is ingezet	32 (2018)	32 (2018)	35	25	Gemeentelijke registratie

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

a. Zorgen voor drempelloze toegang schulddienstverlening	
Wat hebben we gedaan? Elke Haarlemmer kan aanspraak maken op hulp en begeleiding bij schulden. Met de evaluatie van het beleid Schulddienstverlening 2016-2019 is in 2019 aangetoond dat Haarlem daadwerkelijk deze drempelloze toegang biedt. Na een melding van schulden heeft de consulent binnen twee weken met de aanvrager thuis of in de wijk het kennismakingsgesprek schulddienstverlening. Daaropvolgend zorgde de gemeente voor passende ondersteuning en begeleiding bij de financiële problemen.	
b. Gesprekken voeren met mensen over schuldenproblematiek en maatwerk bieden in aanvraagproces	
Wat hebben we gedaan? De consulent voert het kennismakingsgesprek Schulddienstverlening zodat inwoners met schulden goed voorbereid én begeleid een schuldregeling in gaan. Het kennismakingsgesprek wordt in de wijk of bij de inwoner thuis gehouden. Het is belangrijk om een integraal gesprek in een vertrouwde omgeving te voeren.	
c. 023 Steunfonds inzetten bij schulden die toegang schulddienstverlening belemmeren	
Wat hebben we gedaan? Het 023 Steunfonds wordt ingezet als er sprake is van een belemmerende schuld voor de toegang tot de reguliere schulddienstverlening. Waar geen andere oplossingen mogelijk bleken, is de schuld van de klant vanuit het 023 Steunfonds opgekocht en is er een leenovereenkomst afgesloten.	
d. Budgetondersteuning op maat aan Haarlemmers bieden	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is het aanbieden van Budgetondersteuning op Maat structureel toegevoegd aan de dienstverlening van de gemeente. De budgetcoaches helpen inwoners met het oplossen van geldzorgen en beginnende schulden. Het ontstaan van problematische schulden kan zo voorkomen worden. Daarnaast begeleidden zij klanten in schulddienstverlening zodat zij (weer) zelfstandig leren om te gaan met hun geld. In 2019 heeft de gemeente samenwerkingsafspraken gemaakt met de Rechtbank Noord-Holland Noord. Eén keer per week zit er bij de rechtbank in Haarlem een budgetcoach. De rechter verwijst een schuldenaar in een zitting met de schuldeiser direct door naar de gemeente voor verdere ondersteuning. Ook met Pasmatch is de samenwerking versterkt zodat re-integratie klanten waar gewenst ondersteuning krijgen van de budgetcoaches waar dat gewenst is. Hiernaast werken de budgetcoaches nauw samen met de klantmanagers om bijstandsgerechtigden te helpen die door zorgpremieschulden zijn aangemeld bij het Centraal Administratie Kantoor. Hierdoor hebben zij uitsluitend een basiszorgverzekering en betalen zij maandelijks boete. Door afspraken met de zorgverzekeraars kunnen deze klanten met een driejarige afbetalingsregeling van in totaal maximaal € 1.260 uitstromen uit deze boeteregeling en instromen in de gemeentelijke zorgpolis, waardoor zij ook aanvullend verzekerd zijn.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De jongeren in het project NewFuture worden als zij niet onder beschermingsbewind staan, preventief in budgetbeheer genomen. Zodra zij schuldenzorgvrij zijn, wordt ook gestart met budgetcoaching. In 2019 is hierdoor het aantal klanten in budgetbeheer verder toegenomen.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Aantal gestarte schuld-dienstverleningstrajecten	129 (2014)	220 (2018) 207 (2017) 228 (2016) 205 (2015)	220	212	Gemeentelijke registratie
b. Aantal kennismakingsgesprekken schuldenproblematiek	287 (2019)	287 (2019)	240	287	Gemeentelijke registratie
d. Aantal huishoudens in budgetbeheer	800 (2017)	800 (2018)	800	838	Gemeentelijke registratie

2. Voorkomen schulden bij Haarlemmers en voorkomen nieuwe schulden bij oud cliënten schulddienstverleningstraject

Wat hebben we bereikt? De gemeente heeft in 2019 gastlessen en cursussen gegeven om de financiële bewustwording en zelfredzaamheid van Haarlemmers te bevorderen. Naast een toename in scholieren, hebben vooral meer statushouders voorlichting gekregen over het omgaan met geld en de minimaregelingen van de gemeente. Daarnaast krijgen nieuwe statushouders en jongeren met schulden die zich voor NewFuture melden in budgetbeheer aangeboden en waar mogelijk is de budgetcoach gestart met begeleiding. In 2019 zijn er twee Arabischsprekende coaches aangesteld, waardoor meer klanten zonder inzet van een tolk direct geholpen kunnen worden.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Aantal deelnemers aan preventieve voorlichtingsbijeenkomsten	30 (2009)	1.450 (2018) 918 (2017) 850 (2016) 1.014 (2015) 525 (2014	850	1.627	Gemeentelijke registratie
Aantal budgetcoaching adviesgesprekken	88 (2018)	88 (2018)	100	122	Gemeentelijke registratie

a. Preventie met voorlichtingsbijeenkomsten voor risicogroepen	
Wat hebben we gedaan? De gemeente heeft gastlessen gegeven op basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs. De lessen op het voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs zijn vaak in samenwerking met stichting Kikid. Deze organisatie doet dat in de vorm van een theatervoorstelling. Ook vinden lessen plaats samen met Money start, een organisatie die een lesprogramma verzorgt met een 'peer educator' (een jongere die ervaringsdeskundige is). In 2019 kregen 1.261 scholieren een gastles.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Door ambtenaren in het Arabisch of met een tolk voor de Eritreeërs is aan 156 statushouders cursus gegeven, een verdubbeling ten opzichte van 2018. Hiernaast hebben 88 Haarlemmers een voorlichtingsles op maat gehad. Dit gebeurde in de wijk, op verzoek van ketenpartners of het sociaal wijkteam. In 2019 namen als onderdeel van het project NewFuture 32 jongeren met problematische schulden deel aan groepsbijeenkomsten. Hierin staat het leren omgaan met geld centraal. Met deze bijeenkomsten probeert de gemeente Haarlemmers meer bewust te maken van hun financiële situatie en krijgen zij tips en adviezen om hun administratie te ordenen en overzicht te krijgen.	
b. Aanbieden cursus 'Grip op geld'	
Wat hebben we gedaan? De cursus 'Grip op Geld' wordt in het derde jaar en laatste jaar van een schuldbemiddelingstraject aangeboden. In 2019 hebben 90 Haarlemmers deze cursus. Het is een goede aanvulling op de individuele begeleiding die zij krijgen van de budgetcoaches.	
c. Bereiken Haarlemmers met geldzorgen via sociaal wijkteams en ketenpartners	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is in de communicatie voor de term 'geldzorgen' gekozen in plaats van te spreken over schulden. Ook de sociaal wijkteamleden en de ketenpartners zijn hierover geïnformeerd. Gebleken is dat het vragen naar schulden veelal leidde tot ontkenning van enige financiële problemen. De term geldzorgen is laagdrempeliger, waardoor het wél een gespreksonderwerp kon worden en er samen besproken werd wat er nodig is om de situatie te verbeteren. In nieuwe folders en op social media biedt de gemeente hulp bij geldzorgen aan in begrijpelijke taal en wordt dit met een toelichtend filmpje ondersteund. De sociaal wijkteamleden en ook de partners in de stad zijn uitgebreid geïnformeerd over het gebruiken van de term geldzorgen en de nieuwe materialen van schulddienstverlening.	
d. Drie en zes maanden na afloop van een geslaagd schuldregelingstraject contact opnemen met cliënten voor verlenen nazorg	
Wat hebben we gedaan? De budgetcoaches begeleiden klanten in het derde jaar van een schuldregeling om hen zo voor te bereiden op het (weer) zelfstandig beheren en regelen van de financiën. Deze ondersteuning is maatwerk en loopt door in het eerste half jaar na succesvolle uitstroom uit de schuldregeling. In ieder geval wordt drie en zes maanden na afloop contact gelegd met de klanten.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Financiën per programma

Bel. veld	Programma Werk, Inkomen en Schulden	Rekening 2018	Primaire begroting 2019	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019
	Lasten (exclusief mutaties reserves)				
31	Werk	25.245	23.916	23.748	23.703
32	Inkomen	69.086	71.649	68.801	67.361
33	Schulden	3.120	2.892	2.877	2.323
	Totaal lasten	**97.450**	**98.458**	**95.427**	**93.388**
	Baten (exclusief mutaties reserves)				
31	Werk	-1.155	-1.047	-926	-1.352
32	Inkomen	-57.487	-55.986	-55.810	-58.190
33	Schulden	-242	-220	-220	-263
	Totaal baten	**-58.883**	**-57.254**	**-56.956**	**-59.804**
	Totaal saldo excl. mutaties reserves	**38.567**	**41.204**	**38.470**	**33.583**
	Toevoegingen aan reserves	2.665		3.517	4.009
	Onttrekkingen aan reserves	-476	-241	-4.743	-4.743
	Totaal saldo incl. mutaties reserves	**40.755**	**40.963**	**37.245**	**32.850**

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

CLUSTER FYSIEK

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Inleiding en context

Dit cluster gaat over de ontwikkeling en het beheer van de fysieke stad. Maar ook over de economie van de stad, evenementen, cultuur en toerisme. Duurzaamheid staat centraal in dit cluster.

De kwaliteit van Haarlem als aantrekkelijke stad, waar het goed leven en verblijven is, is in 2019 opnieuw bevestigd met een vierde positie op de ranglijst in de Atlas van Nederlandse gemeenten. Het verschil met de stad boven Haarlem is de score op bereikbaarheid.

Ranking van Haarlem op de index voor woonaantrekkelijkheid, 2010-2019

T.o.v. de 50 grootste gemeenten (1 = beste)

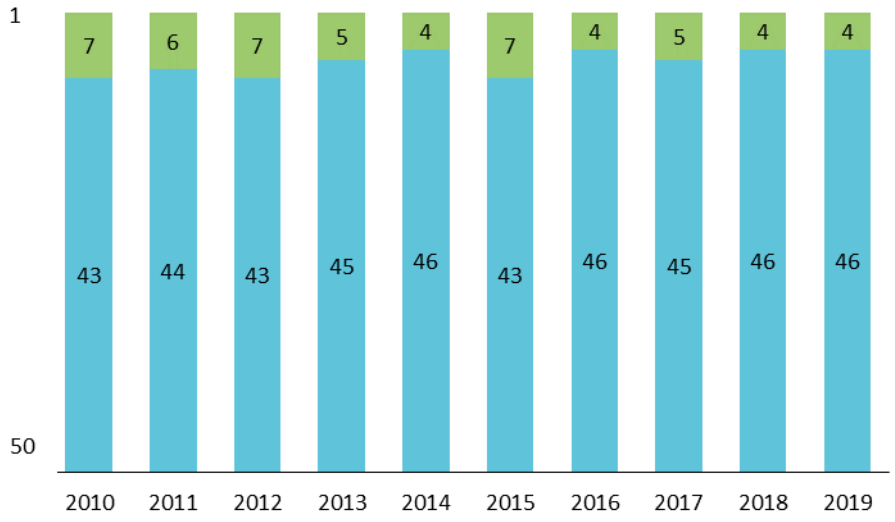

Bron: Atlas voor gemeenten

Onderliggende programma's

Het cluster Fysiek bestaat uit twee programma's:

Programma 4: *Duurzame stedelijke vernieuwing* gaat over de ontwikkeling van Haarlem: een mooie leefomgeving, een beter aanbod van woningen en duurzaamheid. En ook over een goed klimaat voor (duurzame) ondernemers; grip op toerisme en een goed cultuuraanbod.

Programma 5: *Beheer en onderhoud* gaat over de openbare ruimte die schoon, heel en veilig is en groener en klimaatbestendiger wordt. En over een verschuiving in mobiliteit naar fiets en openbaar vervoer.

Hoofdkoers

Duurzame stedelijke ontwikkeling

In 2019 is vooral gewerkt aan de visies voor de ontwikkelzones. Deze visies maken een duurzame stedelijke ontwikkeling mogelijk. Om de woningbouw te versnellen maar ook om Haarlem in de toekomst aantrekkelijk, gezond en bereikbaar te houden is samen met de omwonenden en eigenaren in de ontwikkelzones nagedacht over de ontwikkelmogelijkheden binnen de zones. In het geheel van de ontwikkelvisies is het uitgangspunt veertig procent sociale huur, veertig procent middeldure huur of koop en twintig procent overige woningen.

Een evenwichtige groei is belangrijk voor het goed functioneren van de stad nu en in de toekomst. Het project Groeipotentie (2019/146039) toont een analyse hoe mobiliteitsnetwerken en voorzieningen (zoals winkels, scholen en sportvelden) moeten meegroeien en hoe de verhouding

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

wonen-werken in balans blijft. Er is vastgelegd dat in de ontwikkelzones geëxperimenteerd wordt, bijvoorbeeld met nieuwe mobiliteitsconcepten.

In 2019 is ook de strategie voor de groei in de komende periode voorbereid. De strategie beantwoordt de 'hoe-vraag': hoe worden de visies naar concrete projecten vertaald in samenwerking met alle belanghebbenden.

Om het tekort aan sociale en middel dure woningen in te lopen zijn in 2019 de eerder vastgestelde spelregels (Kaders en instrumenten sociale huur en middensegment 2018/273161) ingebracht bij projecten die in ontwikkeling kwamen. Voor een aantal projecten die al een langere looptijd hebben zijn maatwerk-afspraken voor de woningbouwprogrammering gemaakt.

De invoering van de Omgevingswet (1 januari 2021) is verder voorbereid. De wet bundelt de regels voor ruimtelijke projecten. In 2019 is gestart met de voorbereiding van de Omgevingsvisie. Een beleidsinventarisatie en een systeemanalyse zijn uitgevoerd en verschillende scenario's zijn in beeld gebracht. Ook was er in 2019 een pilot Omgevingsplan voor het gebied Spaarnesprong.

In regionaal verband is ook op bescherming en ontwikkeling van het omliggende groene landschap gestuurd. Het Ontwikkelperspectief Binnenduinrand (2019/769370) is vastgesteld.

In 2019 heeft Haarlem volop ingezet op duurzaamheid, samen met partijen in de stad zoals bedrijven, initiatieven en organisaties. Het platform Haarlems klimaatakkoord (2019/653546) is gestart, met drie centrale thema's: energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie.

Haarlem loopt voorop met de invulling van de opgaven uit het landelijk Klimaatakkoord. De aanpak is inspirerend voor andere gemeenten en Haarlem deelt haar ervaringen en kennis via een landelijk platform.

In 2019 is Haarlem ook gestart met de regionale energiestrategie (RES) en werkt daarin samen met regiogemeenten uit IJmond Zuid Kennemerland. Het creëren van 50% lokaal eigendom is een landelijke doelstelling bij het opwekken van duurzame energie. De in 2019 gerealiseerde collectieve zonnestroomdaken door energiecoöperatie Kennemer Kracht, op het Nova college en de Raphaelstichting, dragen hieraan bij. Hiermee komt het totaal op zeven gerealiseerde collectieve daken in de stad en daarmee is Haarlem landelijk een van de koplopers.

De effecten van de klimaatverandering werden ook in 2019 meer te merken in de stad. De gemeente heeft gewerkt aan het vergroten van de kennis over de uitdagingen en mogelijke oplossingen. Haarlem doet dit samen met de MRA, het Hoogheemraadschap van Rijnland en de regiogemeenten.

Economie, toerisme en cultuur
In 2019 waren er verschillende acties om inwoners te betrekken bij het doel een circulaire economie. Nieuwe actuele thema's zijn toegevoegd aan het programma dat sinds 2019 verder gaat onder de naam Haarlem Circulair 2040 (2019/848396). Als aandachtsgebieden zijn benoemd voedsel, consumptiegoederen, de bouw en grond-, weg- en waterbouw', bedrijven en de maakindustrie.

De kwartiermaker voor het C-district heeft zich ingezet voor innoverende en vernieuwende bedrijvigheid. Vanuit de gemeente is aangedragen dat de ontwikkeling van het Koepel-terrein daaraan een bijdrage levert. CupolaXS is als partner aangedragen en de besluitvorming voor de ontwikkeling is afgerond.

Haarlem heeft samen met ondernemers en het onderwijs gewerkt aan meer werkgelegenheid in Haarlem, zoals diverse bedrijfsinvesteringszones en het platform Waarderpolder Werkt. In de vastgestelde visies voor de ontwikkelzones is ruimte voor bedrijvigheid nadrukkelijk opgenomen. Een nieuwe economische visie mét uitvoeringsprogramma is in 2019 voorbereid.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

In het belangrijkste gebied voor ondernemingen in Haarlem, de Waarderpolder, is in 2019 de nodige grond uitgegeven. De leegstand is onder het landelijk aanvaarde percentage (6%). Daarmee wordt de ruimte schaars. Er is gestart met het onderzoek 'Toekomst Waarderpolder'.

Om grip te houden op de sterk groeiende sector recreatie en toerisme is in 2019 nieuw hotelbeleid vastgesteld en een meldplicht voor particuliere vakantieverhuur ingevoerd. Haarlem moet aantrekkelijk blijven als toeristische stad en als stad van de Haarlemmers. Daarom is gestart met het opstellen van een Toeristische Koers en een strategie voor Haarlem Marketing.

In 2019 is, met bijdragen van de gemeente, veel gedaan aan de musea, zoals de start van de verbouwing van het Dolhuys en een onderzoek naar de exploitatie van het Frans Hals Museum. Ook is een nieuwe culturele broedplaats in het Magdalenahof gerealiseerd. Er zijn ook veel voorbereidingen gedaan voor de versterking van de sector, bijvoorbeeld voor het Popcentrum en voor de modernisering van de openbare bibliotheek. Kunst, cultuur, welzijn en zorg voor ouderen zijn met elkaar verbonden op de manifestatie Haarlems Goud, die werd beloond met de BNG-titel 'Age Friendly Cultural City' en Lang Leve Kunstprijs.

Mobiliteit en openbare ruimte
In 2019 is het autoluwe gebied van de binnenstad uitgebreid, waardoor er in het centrum meer verblijfsruimte en ruimte voor groen, voetgangers en fietsers is gekomen. Daarnaast is het meerjarig Uitvoeringsprogramma Structuurvisie Openbare Ruimte (2019/813762) vastgesteld en daarmee ook de projecten die gaan bijdragen aan de doelstellingen van de SOR. Bij het groot onderhoud worden ook deze uitgangspunten meegenomen en toegepast en bij grote consequenties worden die voorgelegd aan de raad, zoals is gebeurd bij Integrale Vernieuwing Openbare Ruimte in Meerwijk (2019/441328).

In regionaal verband is hard gewerkt aan de regionale bereikbaarheidsvisie Zuid-Kennemerland en zijn aanpassingen gedaan aan de verkeerslichten op de regioring, voor een betere doorstroming. Het Haarlemse deel van de snelfietsroute Haarlem-Amsterdam is verder gerealiseerd en het aantal fietsparkeerplekken is uitgebreid bij knooppunten van openbaar vervoer en in de binnenstad.

In de gemeente zijn de verschillende mobiliteitsvraagstukken met elkaar verbonden middels de Ontwikkelagenda Mobiliteit. In deze agenda staat aangegeven welke beleidsregels wanneer worden opgeleverd. Daarbij is afgesproken dat bij mobiliteitsvraagstukken gedragsverandering wordt meegenomen om Haarlemmers te verleiden bijvoorbeeld meer de fiets te nemen. Er is een start gemaakt met nieuw mobiliteitsbeleid.

In 2019 zijn diverse studies verricht om in kaart te brengen welke maatregelen het meest bijdragen aan de verduurzaming van mobiliteit, Denk aan mobiliteitsconcepten voor nieuwbouwlocaties en de bijdrage van elektrisch rijden aan CO_2 reductie. Belanghebbenden hebben meegedacht. Met tien grote werkgevers is een (op te schalen) convenant getekend waarin ze zich verbinden aan duurzaamheidsdoelstellingen voor mobiliteit. Het aantal laadplekken voor elektrische auto's is in 2019 verdubbeld van 187 naar 374.

Voor groen is gewerkt aan een groenagenda, in samenspraak met de stakeholders. In 2019 zijn er Centrum en de Leidsebuurt op veel plekken bomen geplant. Dit draagt bij aan het doel in deze coalitieperiode 1.700 bomen bij te plaatsen. Er is op grote schaal in Haarlem levensverlengend onderhoud uitgevoerd aan het riool, waarbij overlast zeer beperkt was omdat vanuit de putten op straat het riool kon worden verstevigd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 4 Duurzame stedelijke vernieuwing

Commissie	Ontwikkeling
(Coördinerende) Portefeuilles	Duurzaamheid, Economie, Ruimtelijke Ontwikkeling, Monumenten, Wonen
Afdeling(en)	Bedrijven, Beheer Beleid en Openbare Ruimte, Economie Cultuur Duurzaamheid en Wonen, Omgevingsbeleid, Project- en Contractmanagement, Programma- en Gebiedsmanagement

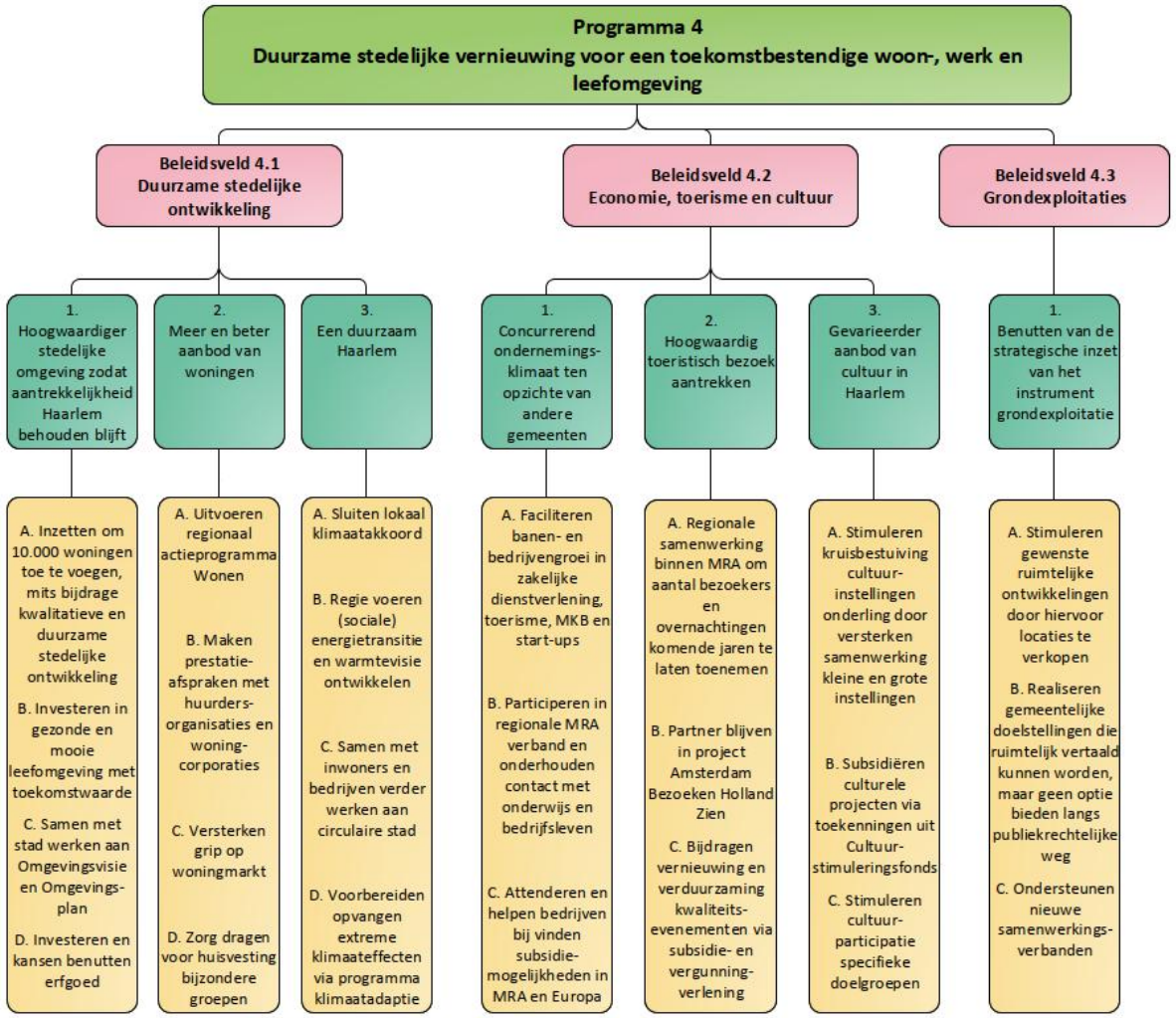

Realisatie programmadoelstelling (missie)

Werken aan de stad van morgen betekent het versterken van de bestaande kwaliteiten, zoals een hoogwaardig woonmilieu met voldoende woningen en voorzieningen voor de verschillende inwoners van de stad met behoud van de groene een groene omgeving en cultuurhistorische kwaliteiten. De kwaliteit van de leefomgeving is cruciaal voor een goed vestigingsklimaat.

Haarlem heeft de ambitie om een duurzame stad te worden. Dat is een stad waarin het voor huidige en toekomstige burgers goed leven en werken is en waarin duurzame ontwikkeling een structureel

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

uitgangspunt is voor keuzen en beleid voor het stadsbestuur, inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Beleidsveld 4.1 Duurzame stedelijke ontwikkeling

1. Hoogwaardiger stedelijke omgeving zodat aantrekkelijkheid Haarlem behouden blijft

Wat hebben we bereikt? Haarlem heeft een hoogwaardige stedelijke omgeving. In 2019 is geïnvesteerd in plannen en visies om meer woningen te kunnen gaan realiseren met behoud van hoogwaardige stedelijke kwaliteit. Hierdoor blijft de aantrekkelijkheid van Haarlem onverminderd groot. De stijging van de WOZ-waarde van woningen is hiervan een indicator. *Wat hebben we niet bereikt?* Het percentage Haarlemmers dat het groen gebruikt voor recreatie is gelijk gebleven namelijk 83%. De streefwaarde voor 2019 was 90% dat is niet gehaald.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Demografische druk: de som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar	58,8 (2007)	63,8 (2018) 63,4 (2017) 63,0 (2016) 62,6 (2015) 61,7 (2014)	-[1]	64,0	CBS (BZK)
De gemiddelde WOZ-waarde van woningen in duizenden euro's.	219 (2007)	286 (2018) 250 (2017) 228 (2016) 223 (2015) 228 (2014)	-[1]	326	CBS (BZK)
Percentage Haarlemmers dat aangeeft het openbaar groen in Haarlem te gebruiken voor recreatie	83% (2016)	83% (2018) 83% (2017)	90%	83%	Omnibusonderzoek

[1] Deze indicator is niet opgenomen in de Programmabegroting 2019-2023. Daarom is ook geen streefwaarde opgenomen. Omdat het een landelijk verplichte indicator betreft, is deze indicator wel in dit jaarverslag opgenomen.

a. Inzetten om 10.000 woningen toe te voegen, mits bijdrage kwalitatieve en duurzame stedelijke ontwikkeling	
Wat hebben we gedaan? De visies voor de ontwikkelzones zijn opgesteld en de visies voor Spaarnesprong, Oostpoort, Europaweg en Zuidwest zijn vastgesteld. De visies gaan uit van een kwalitatieve en duurzame ontwikkeling voor Haarlem. Hierin is ook randvoorwaarden meegenomen om te zorgen dat Haarlem in balans groeit. Als de ontwikkelvisies gerealiseerd worden, worden er in Haarlem meer dan 10.000 woningen toegevoegd.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Wat hebben we niet gedaan? Niet alle ontwikkelvisies zijn vastgesteld in 2019. De visies voor de Zijlweg, Orionweg en Spaarndamseweg worden eerste kwartaal 2020 ter besluitvorming voorgelegd.	
b. Investeren in gezonde en mooie leefomgeving met toekomstwaarde	
Wat hebben we gedaan? Voor de versnelde realisatie van de ontwikkelvisies is in 2019 samen met inwoners, ondernemers en ontwikkelaars gewerkt aan het opstellen en uitvoeren van ontwikkelstrategieën. Deze ontwikkelstrategieën leveren een integraal kader voor een mooie, gezonde en betekenisvolle leefomgeving waarin toekomstwaarden, belevingswaarden en gebruikswaarden centraal staan. *Wat hebben we niet gedaan?* De ontwikkelstrategieën zijn wel voorbereid maar er heeft nog geen besluitvorming voer plaatsgevonden.	
c. Samen met stad werken aan Omgevingsvisie en Omgevingsplan	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is ervaring opgedaan met het opstellen van een omgevingsplan. Er is een omgevingsplan voor Spaarnesprong vastgesteld. Ten behoeve van de omgevingsvisie is een beleidsinventarisatie en systeemanalyse uitgevoerd en zijn scenario's opgesteld. Om het doel van de nieuwe manier van werken onder de omgevingswet te beproeven is in 2019 het fenomeen stadstafel geïntroduceerd. Daar wordt op een nieuwe manier omgegaan met ruimtelijke initiatieven, de zogeheten quickscans om te bereiken dat het initiatief kwalitatief verbetert en meer aansluit bij de ambities en opgaven van de gemeente Haarlem. *Wat hebben we niet gedaan?* Doel was om in 2019 een concept omgevingsvisie gereed te hebben om in 2020 een omgevingsvisie voor Haarlem te kunnen vaststellen. Door de inzet die gedaan is voor de ontwikkelvisies is dat niet gelukt.	
d. Investeren en kansen benutten erfgoed	
Wat hebben we gedaan? Om vanuit een gezamenlijk integraal programma Erfgoedidentiteit Haarlem als erfgoedstad te positioneren, is in 2019 is gewerkt aan het opzetten van een cultuurhistorische en archeologische waardenkaart, bouwhistorische kennis en een inventarisatie van erfgoed uit de wederopbouwperiode. Het bestemmingsplan met een beschermende regeling voor bouwhistorische waarden is vastgesteld. Er is gestart met het opstellen van de betreffende waardenkaarten. De inventarisatie van erfgoed uit de wederopbouwperiode is voorbereid. In 2019 is naast de basistaken gewerkt aan de volgende onderdelen: de cultuurhistorische waardenkaart, opzetten van bouwhistorische kennis, beschermen bouwhistorische waarden, inventarisatie van erfgoed uit de wederopbouwperiode en een archeologische waardenkaart. Het voor de buitenwereld toegankelijk maken van erfgoedinformatie is en blijft een doorgaand proces. Dit is belangrijke inhoud voor de omgevingsvisie.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Voor de ontwikkelvisies is onderzoek gedaan naar de cultuurhistorische waarden in de ontwikkelzones. *Wat hebben we niet gedaan?* Gelet op de werkdruk staat de uitvoering van wettelijke taken onder druk en blijven kansen voor erfgoed in relatie tot nieuwe opgaven onderbenut. Niet alle hierboven genoemde producten zijn in 2019 afgerond.	

2. Meer en beter aanbod van woningen

Wat hebben we bereikt? De woningvoorraad is netto met 803 woningen gegroeid. Er zijn 392 nieuwe woningen opgeleverd en 643 woningen toegevoegd door transformatie en overige vormen van toevoeging, zoals het splitsen van woningen. Er zijn 716 woningen in aanbouw genomen.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Netto toevoeging woningen	369 (2010)	837 (2018) 759 (2017) 363 (2016) 444 (2015) 874 (2014)	850	803	CBS

a. Uitvoeren regionaal actieprogramma Wonen	
Wat hebben we gedaan? De regiogemeenten van Zuid-Kennemerland/IJmond hebben nieuwe afspraken gemaakt over het woningbouwprogramma voor de komende jaren, waaronder het percentage sociale huur. De regionale monitor Wonen en Zorg op de kaart (wonenenzorgopdekaart.nl) is opgeleverd. Met steun van de provincie zijn regionale energiecoaches gestart, gericht op energiebesparing. Gemeenten, corporaties en zorginstellingen hebben zich geschaard achter een 'Pact voor uitstroom' waarin samenwerking op gebied van huisvesting wordt verbeterd van mensen die uitstromen uit Beschermd Wonen en Maatschappelijk Opvang. De regionale agenda Wonen en Zorg is verder uitgewerkt. Onderdeel is de regionale publiekscampagne Langer Zelfstandig thuis. Bij de monitoring van de Haarlemse woningbouwproductie is de monitor plancapaciteit verbeterd (overzicht van alle woningbouwlocaties). Hierdoor kunnen de woningbouwmogelijkheden en de voortgang van het gereed maken van locaties voor de woningbouwproductie beter worden gevolgd en bij vertragingen kan eerder worden ingegrepen (knelpunten aanpakken). Ter versnelling van de woningbouwproductie of het tegengaan van vertraging is in 2019 gestart met een aantal acties die de komende tijd worden voortgezet. Bijvoorbeeld: voor de ontwikkelzones Europaweg en Zuid-West zijn samenwerkingstafels georganiseerd met ontwikkelende partijen gericht op het bouwen van sociale huurwoningen in de zones. *Wat hebben we niet gedaan?*	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Nog niet alle mogelijkheden om de woningbouw te versnellen zijn in beeld gebracht en ingezet.	
b. Maken prestatieafspraken met huurdersorganisaties en woningcorporaties	
Wat hebben we gedaan? De prestatie-afspraken die zijn gemaakt met de woningcorporaties zijn uitgevoerd en voor 2020 zijn nieuwe afspraken vastgelegd. De omvang van de voorraad sociale huurwoningen van de drie grote Haarlemse corporaties is hoger dan het afgesproken minimum. Gemeente en corporaties werken samen om de realisatie van het aantal sociale huurwoningen via nieuwbouw te vergroten door onder andere de samenwerking met het landelijk expertteam woningbouw, het inrichten van samenwerkingstafels met marktpartijen bij ontwikkelzones en afstemming van het grondprijzenbeleid. Corporaties bouwen bij alle sloop/nieuwbouwprojecten minimaal eenzelfde aantal sociale huurwoningen terug. Daarnaast zijn in 2019 een aantal renovatieprojecten uitgevoerd (bijvoorbeeld Bavo-dorp, in het Rozenprieel en 216 woningen aan de Braillelaan). In 2019 is een gebiedsgerichte vastgoedscan uitgevoerd ter voorbereiding van de wijk- transitievisies, en hebben energiecoaches (vrijwilligers die hiervoor zijn opgeleid) voorlichting gegeven aan huurders en eigenaar-bewoners op het gebied van energiebesparing.	
c. Versterken grip op woningmarkt	
Wat hebben we gedaan? Eind 2018 is de nota Kaders en instrumenten sociale huur en middensegment vastgesteld. Deze nota schept duidelijkheid over de door de gemeente gewenste woningbouwprogrammering en spelregels. De spelregels voor de verschillende woningbouwcategorieën uit de nota zijn bij de lopende en nieuwe woningbouwplannen geïmplementeerd. Ook is er voor gezorgd dat de partijen die in Haarlem bouwen (marktpartijen en corporaties) goed bekend zijn met de nota en de spelregels (plannen worden daar op aangepast en voor projecten die al langer lopen worden maatwerkafspraken gemaakt op basis van de spelregels). Vanzelfsprekend zijn de nieuwe woningprogrammering en de bijbehorende kaders nog niet terug te zien in de woningen die in 2019 zijn opgeleverd. De bouw hiervan is gestart voor het coalitieprogramma. Ook is in 2019 een aantal instrumenten uit de nota nader uitgewerkt: zo is een doelgroepenverordening (2019/918445) opgesteld en zijn in de algemene verkoopvoorwaarden van de gemeente de regels voor zelfbewoning en het voorkomen van speculatie aangescherpt. Grip op de woningmarkt is ook verder gekregen door aanpassingen in het hoofdstuk 'Samenstelling woningvoorraad' in de Huisvestingsverordening. Hierdoor is, naast strakke regels rond tijdelijke vakantieverhuur, een vergunningplicht ontstaan voor het bouwkundig splitsen van woningen en het omzetten van zelfstandige naar niet-zelfstandige eenheden.	
d. Zorg dragen voor huisvesting bijzondere groepen	
Wat hebben we gedaan? Het afgesproken aantal vrijkomende woningen voor de doelgroep woningzoekenden vanuit Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang wordt behaald. Om te werken aan een betere samenwerking en verdeling over de regio Zuid-Kennemerland/IJmond is een Pact voor Uitstroom voorbereid. De Pilot Onder de Pannen voor economisch dakloze spoedzoekers is gestart. De taakstelling vanuit het	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Rijk voor de huisvesting van vergunninghouders is gehaald en het programma Langer zelfstandig wonen is in uitvoering gebracht. Ter uitvoering van het Rijksbeleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid is de behoefte aan woonwagenstandplaatsen onderzocht.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Nieuw gebouwde woningen (per 1.000 woningen)	7,7 (2012)	7,0 (2018) 9,2 (2017) 2,3 (2016) 1,7 (2015) 7,7 (2014)	9,0	5,2	BAG (BZK)
b. Gemiddelde inschrijf-/wachttijd sociale huurwoning IJmond/Zuid Kennemerland in jaren[1]	5,3 (2012)	7,6 (2018) 7,3 (2017) 6,9 (2016) 6,4 (2015) 5,9 (2014)	6,9	6,8	Woonservice
b. Gemiddelde zoekduur[2] sociale huurwoning IJmond/Zuid Kennemerland in aantal jaren	4,6 (2016)	5,2 (2018) 4,9 (2017) 4,6 (2016)	4,6	4,3	Woonservice
d. Gemiddelde inschrijf-/wachttijd sociale huurwoning in Haarlem in jaren	5,5 (2012)	7,6 (2018) 7,5 (2017) 7,2 (2016) 6,5 (2015) 5,9 (2014)	7,2	7,7	Woonservice
b. Aantal verhuringen sociale huur van woningcorporaties in Haarlem	844 (2014)	1.156 (2018) 1.200 (2017) 927 (2016) 1.029 (2015)	1.000	981	Woonservice
b. Percentage verhuringen Haarlem tot 2e aftoppingsgrens (woningen beschikbaar voor huurtoeslagontvangers)	50% (2015)	- (2018) 75% (2017) 76% (2016)	70%	77%	Woonservice
b. Aantal sociale huurwoningen van woningcorporaties in Haarlem	21.750 (2015)	21.800 (2018) 21.600 (2017) 21.670 (2016)	21.570	21.850	Opgave corporaties

[1] De inschrijftijd (gelijk aan de wachttijd) is het aantal jaar dat een woningzoekende ingeschreven staat vanaf de registratiedatum tot het moment dat de selectie voor de geaccepteerde woning heeft plaatsgevonden.

[2] De zoekduur is het aantal jaar dat een woningzoekende actief woningzoekende is (heeft gereageerd op het aanbod) tot het moment dat de selectie voor de geaccepteerde woning heeft plaatsgevonden. Het betreft een nieuwe indicator. De cijfers worden vanaf 2016 in de rapportages opgenomen.

3. Een duurzaam Haarlem

Wat hebben we bereikt? In 2019 is het duurzaamheidsbeleid verder uitgewerkt. Het programma Circulaire stad is vernieuwd. Op weg naar 2040 zijn vier ontwikkelrichtingen benoemd: voedsel, consumptiegoederen, bouw en 'grond weg en waterbouw', bedrijven en maakindustrie (2019/848396). En voor het vormgeven van de energietransitie zijn kaders ontwikkeld: Energiestrategie (2018/876759), Bronnenstudie (2019/393567),	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Governancebesluit (2019/691839), Transitie visie warmte plan van aanpak (2019/771699). Naast nieuw beleid, zet de gemeente structureel in op activiteiten om bewoners, bedrijven en organisaties te stimuleren en faciliteren om met duurzaamheid aan de slag te gaan. Het plafond van de duurzaamheidslening is, wegens de grote hoeveelheid aanvragen, verhoogd van € 2 miljoen naar € 4 miljoen. Er zijn 402 duurzaamheidsadviezen aan bewoners gegeven via energiecoaches. De honderd energiescans voor de horeca waren een succes en zijn opgevolgd met 20 circulaire scans. Meer concrete resultaten zijn terug te lezen in de halfjaarlijkse informatienota Voortgang duurzaamheidsprogramma (2019/848396). De gemeentelijke inspanningen lijken het gewenste effect te bereiken. De CO_2 uitstoot laat een dalende trend zien. Het percentage duurzaam opgewekte elektriciteit stijgt en versnelt. *Wat hebben we niet bereikt?* Voor 2019 stond ook op de planning om kaders te stellen op het thema Betaalbaarheid in relatie tot de energietransitie. In verband met de complexiteit van het thema, de onzekerheid over landelijke wet- en regelgeving en financiële middelen die beschikbaar komen, is hier meer tijd voor nodig. De planning is verschoven naar het eerste kwartaal 2020.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Totale CO_2 uitstoot (x1.000 ton) in Haarlem	673 (2012)	628 (2018) 610 (2017) 636 (2016) 663 (2015) 649 (2014)	600	-[1]	Rijkswaterstaat klimaatmonitor
Percentage hernieuwbare elektriciteit: opgewekt uit wind waterkracht, zon of biomassa	0,3% (2010)	2,8% (2018) 2,3% (2017) 1,9% (2016) 1,7% (2015) 1,3% (2014)	2,2%	-[1]	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor (BZK)

[1] Voor deze landelijk verplichte indicator was op peildatum 1 mei 2020 nog geen cijfer voor 2019 beschikbaar. Zodra nieuwe cijfers beschikbaar zijn, worden deze centraal gepubliceerd op het dashboard.

a. Sluiten lokaal klimaatakkoord	
Wat hebben we gedaan? Het platform van het Haarlems klimaatakkoord is in het voorjaar van 2019 gelanceerd en kent drie centrale thema's. Energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie. Partijen in de stad, zoals bedrijven, initiatieven en organisaties zijn welkom om bij te dragen aan een duurzame stad. Concrete afspraken zijn bijvoorbeeld het verduurzamen van evenementen en het onderzoek naar duurzaam vervoer over water. In 2019 is de uitreiking van de Groene Mug bokaal in een nieuw jasje gestoken. In plaats van behaalde successen te belonen, wordt de bokaal nu één keer per jaar uitgereikt aan het meest duurzame innovatieve idee bij het initiatievencafé.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

b. Regie voeren (sociale) energietransitie en warmtevisie ontwikkelen	
Wat hebben we gedaan? De gemeente onderzocht in 2019 hoe ervoor gezorgd kan worden dat alle Haarlemmers mee kunnen doen en kunnen profiteren van de energietransitie. Het belangrijkste inzicht is dat het benutten van de bestaande infrastructuur van het sociaal domein, zoals het aanbieden van energiecoaches via de cursus Grip op geld van schuldhulpdienstverlening of samenwerking met partners zoals Humanitas en Schuldhulpmaatjes, sleutel is tot succes. Energiebesparen is geld besparen. Haarlemmers profiteren van de werkgelegenheid in de energietransitie. De gemeente kan dit stimuleren door werkzoekenden, opleidingsinstituten en werkgevers met elkaar te verbinden. In het plan van aanpak voor de transitievisie warmte (TVW) zijn drie wijken geïdentificeerd die kansrijk zijn om als eerste van het aardgas af te gaan: Meerwijk, Ramplaankwartier en de woningen vanaf bouwjaar ’90-’95. In Meerwijk wordt samen met de woningcorporaties gewerkt aan een warmtenet. Er is afstemming met het project IVORIM, waarbij de openbare ruimte in Meerwijk wordt aangepakt. Zo wordt werk met werk gemaakt. In een vroeg stadium worden bewoners actief betrokken via de klankbordgroep die elk kwartaal bij elkaar komt. In 2019 zijn stappen gezet voor het ontwerp van het warmtenet, de financiële onderbouwing en de organisatievorm ter voorbereidingen op het te nemen investeringsbesluit in 2020. In het Ramplaankwartier werkt de gemeente samen met het bewonersinitiatief en de TU Delft aan de Spaargasoplossing: een collectief warmtenet op basis van bodem en zonnewarmte. Vanuit het landelijke topsectorenprogramma Energietransitie en duurzaamheid ontving Spaargas financiering voor het verder ontwikkelen van deze innovatieve oplossing, waarmee onder andere de total cost of ownership in beeld wordt gebracht. Voor woningen vanaf bouwjaar ’90 – ’95 zijn relatief weinig maatregelen nodig om van het aardgas af te gaan. De Huizen Aanpak werkt aan een oplossingen voor dit woningtype. *Wat hebben we niet gedaan?* In 2019 is de Rijksoverheid gestart met het seismisch onderzoek waarmee de potentie voor geothermie in beeld wordt gebracht voor het gebied dat zich uitstrekt van Nijmegen tot de MRA. De planning hiervan loopt uit en daarom zal het onderzoek in Haarlem pas in 2020 plaatsvinden. Dit betekent dat wij minder snel duidelijkheid hebben over de mogelijkheid om een proefboring in Haarlem te doen.	
c. Samen met inwoners en bedrijven verder werken aan circulaire stad	
Wat hebben we gedaan? De gemeente geeft het goede voorbeeld door circulair inkopen, circulaire bedrijfsvoering en door afspraken over gezamenlijke inzet op duurzaamheid met de zogenaamde ‘Verbonden Partijen' (als Spaarnelanden, SRO, VRK). De gemeente als werkgever heeft zich in MRA-verband gecommitteerd aan circulair inkopen (vijftig procent in 2025 en honderd procent circulaire inkoop in 2030). Daarvoor is de Roadmap Circulair Inkopen ontwikkeld. In opdracht van de gemeente Haarlem onderzoekt een kwartiermaker of het C-District, het beoogde circulaire centrum in de Waarderpolder, gerealiseerd kan worden. In de Waarderpolder wordt samengewerkt in het programma Groene Connecties, gericht op verduurzaming van de bedrijvigheid in de Waarderpolder en Haarlem. Het circulaire	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

grondstoffencollectief Enz is met steun van de gemeente gestart in de Waarderpolder met verwerken van reststromen, afkomstig uit de lokale industrie. Met Haarlem Food Future is gewerkt aan een programma om voedselverspilling tegen te gaan (de introductie van doggy bags, de organisatie van THT-diners en de Gered Voedsel Schakelaar). Vanuit dat programma is een 'koplopersgroep circulaire restaurants' opgericht, gericht op verduurzaming in de Haarlemse horeca. Dit project wordt ondersteund door gemeente Haarlem, de provincie Noord Holland en Rijkswaterstaat. Met de woningcorporaties is een evaluatieonderzoek uitgevoerd om de renovatieopgave in de woningbouw meer circulair te maken. Met Cirkelstad en de MRA is het Regionaal Programma Woningbouwer tot stand gekomen en heeft een aantal gebouwen in Haarlem een materialenpaspoort gekregen (Madaster). In de Waarderpolder is met internationale subsidie een nieuw kennis en experimenteercentrum gelanceerd: het Bouwlab, gericht op toepassing van digitale innovaties in de bouw. Duurzaam Grond, Weg en Waterbouw (GWW) wordt steeds breder toegepast. In 2019 zijn er negen adviezen voor duurzame alternatieven gegeven voor ruimtelijke projecten in de initiatieffase. Daarnaast is in 2019 een onderzoek gestart naar de total cost of ownership bij circulaire investeringen. Dit betekent dat wordt gekeken op welke manier de nu gescheiden budgetten voor aanleg en onderhoud bij elkaar kunnen worden gebracht. *Wat hebben we niet gedaan?* De inzet van ambassadeurs in de gemeentelijke organisatie verdient nog aandacht. Ook de ontwikkeling van de GWW Hub, een locatie voor tijdelijke opslag van her te gebruiken bouwmaterialen, is achter gebleven bij de planning.	
d. Voorbereiden opvangen extreme klimaateffecten via programma klimaatadaptatie	
Wat hebben we gedaan? Gemeente Haarlem en het ABC architectuurcentrum hebben samen met andere partners een tentoonstelling rondom het thema klimaatadaptatie georganiseerd om de bewustwording voor het onderwerp te vergroten. Hier kwamen meer dan 1.900 bezoekers op af. Ook in gemeentelijke projecten wordt het belang van het nemen van klimaatbestendige maatregelen zichtbaar. De raad heeft bijvoorbeeld voor de grootschalige vernieuwing van de openbare ruimte (IVORIM) in Meerwijk gekozen voor de meest klimaatadaptieve scenario (2019/441328). In 2019 zijn in de nieuwe Handboeken Inrichting Openbare Ruimte (2019/370900) klimaatadaptieve maatregelen meegenomen zoals extra waterberging op straat. *Wat hebben we niet gedaan?* In 2019 zijn geen gesprekken gevoerd met bedrijven, inwoners en instellingen over oplossingen.	

Beleidsveld 4.2 Economie, toerisme en cultuur

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1. Concurrerend ondernemingsklimaat ten opzichte van andere gemeenten

Wat hebben we bereikt?

Haarlem heeft in 2019 gewerkt aan de Economische visie Haarlem en de Economische agenda 2020-2024 die hieraan richting geven, in lijn met de Omgevingsvisie en Groei van de stad. Hiervoor is een intensief participatietraject doorlopen. In de informatienota van de Economische visie Haarlem is opgenomen dat het nieuwe beleid kaders biedt voor een toekomstbestendige economie en de versterking van het ondernemings-, vestigings- en investeringsklimaat in de hele stad, met als hoofddoel het behoud en aantrekken van werkgelegenheid.

De gemeente werkte samen met diverse partijen in de stad. Dit gebeurde via publiek-private samenwerkingsverbanden waaronder diverse bedrijfsinvesteringszones (BIZ), de Centrum Management Groep (CMG) en in de Waarderpolder met de Stichting Parkmanagement. Ook is samengewerkt met onderwijsinstellingen zoals INholland en ROC Nova College.

In 2019 is het onderzoek gestart naar de verdere ontwikkelmogelijkheden van Waarderpolder tot een duurzaam en toonaangevend bedrijventerrein. In het onderzoek wordt ook meegenomen wat op termijn (na 2028) de eventuele mogelijkheden zijn voor een combinatie van wonen en werken.

Toerisme blijft een belangrijke sector voor de economische kracht van Haarlem. Als gastvrije stad ontvangt de gemeente graag (zakelijke) bezoekers. Wel is het zaak actief de balans tussen toerisme en leefbaarheid te bewaken. De gemeente is daarom in 2019 begonnen met het opstellen van een Toeristische koers waarbij diverse partijen uit de stad betrokken zijn, waaronder ook de bewoners.

Wat hebben we niet bereikt?

Er zijn geen grote economische subsidies binnengehaald. Deze trajecten kosten veel investering in tijd en het team is relatief klein. Ook is het accountmanagement voor bedrijven met name in de ontwikkelzones nog onvoldoende georganiseerd.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Gemiddeld rapportcijfer tevredenheid ondernemers over ondernemingsklimaat	5,7 (2014)	5,9 (2018) 6,0 (2017) 5,9 (2016)	6,2	(2020)[1]	Onderzoek ondernemers-klimaat Ministerie van Economische Zaken onderzoeksbureau Ecorys
Het aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	109,5 (2008)	147,8 (2018) 140,0 (2017) 134,6 (2016) 128,5 (2015) 122,9 (2014)	142	158,0	CBS BAG/LISA/ABF (BZK)
Percentage functiemenging: de verhouding tussen banen en woningen[2]	48,3% (2006)	47,7% (2018) 47,1% (2017) 46,8% (2016) 46,8% (2015) 47,1% (2014)	46,7%	48,2	CBS-BAG/LISA/ABF (BZK)

[1] Voor deze indicator is specifiek onderzoek door een extern bureau noodzakelijk. Het aantal deelnemende gemeenten neemt af en daardoor wordt de vergelijkbaarheid zeer beperkt. Daarom wordt voorgesteld om vanaf 2020 de ondernemerspeiling van de VNG te gebruiken. Dit cijfer geeft ook een goed beeld en geeft een goede vergelijkbaarheid met andere gemeenten (www.waarstaatjegemeente.nl). Aangezien de cijfers niet met elkaar te vergelijken zijn, zal er voor 2019 geen aparte peiling worden uitgevoerd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

[2] De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

a. Faciliteren van banen- en bedrijvengroei in zakelijke dienstverlening, toerisme, MKB en start-ups	
Wat hebben we gedaan? De gemeente richtte zich bij het versterken van de economie op innovatie en het stimuleren van circulaire en duurzame bedrijvigheid. Er is een kwartiermaker aangesteld om de ontwikkeling van het C-district aan te jagen, een circulair-economisch district waar met innovatieve technologie oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen worden gerealiseerd. Ook is er gewerkt aan een actieprogramma Impact Ondernemen en is het geactualiseerde standplaatsenbeleid vastgesteld. In de aan de raad aangeboden studie Groeipotentie in het kader van Groei van Haarlem is het belang van werkgelegenheid in de ontwikkelzones nader uitgezocht en toegelicht. De gemeente was actief betrokken bij ruimtelijk ontwikkelingen en nieuwe initiatieven in de stad. *Wat hebben we niet gedaan?* De BIZ voor ondernemers in de Cronjéstraat is niet van de grond gekomen.	
b. Participeren in regionale MRA verband en onderhouden contact met onderwijs en bedrijfsleven	
Wat hebben we gedaan? De contacten met het bedrijfsleven en onderwijs zijn intensief onderhouden (onder andere via het Regionaal Economisch Overleg Zuid-Kennemerland, diverse werkgroepen in de MRA, bedrijfsbezoeken, diverse evenementen). Verschillende activiteiten zijn ondernomen om de samenhang tussen economie, arbeidsmarkt en onderwijs te versterken. Zo is, om in de toenemende vraag naar geschikt personeel te voorzien, Stichting Parkmanagement gestart met een eigen HR platform: de Waarderpolder Werkt. *Wat hebben we niet gedaan?* De gemeente Haarlem heeft niet actief kunnen deelnemen aan de werkgroep Arbeidsmarkt en onderwijs van de MRA en daarmee ook niet deelgenomen aan pilots van House of skills.	
c. Attenderen en helpen bedrijven bij vinden subsidiemogelijkheden in MRA en Europa	
Wat hebben we gedaan? Ondernemers zijn via diverse online en offline kanalen geattendeerd op subsidiemogelijkheden, onder andere op het Programma Investeringsgereed Innovatief MKB (PIM)van de provincie Noord-Holland. De gemeente heeft zelf een aanvraag bij de provincie Noord-Holland ingediend voor de leegstandsaanpak en voor watertoerisme (WED). Beide zijn toegekend. *Wat hebben we niet gedaan?*	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De gemeente heeft zelf in 2019 geen subsidies aangevraagd op het gebied van smart industry, 3D-printing en circulaire economie.	

2. Hoogwaardig toeristisch bezoek aantrekken

Wat hebben we gedaan? In 2019 is het aantal Nederlandse dagbezoekers gedaald ten opzichte van 2018. Er is niet één duidelijke verklaring voor wat deze daling heeft veroorzaakt. Een mogelijke reden is dat er in 2018 meer bezoekers zijn geweest door de aandacht voor Haarlem viert Cultuur. De doelstelling voor Haarlem voor bezoekers is in algemene zin de laatste jaren veranderd van kwantiteit naar meer kwaliteit. In lijn hiermee is een lichte toename in het bestede bedrag per bezoeker te zien. Medio 2019 is de meldplicht voor particuliere vakantieverhuur (bijvoorbeeld via Airbnb) ingevoerd en is de handhaving op onder andere de dertigdagen-regel geïntensiveerd. In 2019 zijn ook beleidsregels opgesteld voor 'Alternatief personenvervoer'. Een aantal typen voertuigen zoals bierfietsen, toeristentreintjes en amfibievoertuigen is niet meer toegestaan en voor fietstaxi's, tuk tuks en hop on hop off-busjes geldt een maximering en zijn voorwaarden van toepassing. In 2019 is een nieuw evenementenbeleid opgesteld en zijn voor de evenementensubsidies nieuwe criteria opgesteld.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019*	Realisatie 2019	Bron
Aantal toeristische, binnenlandse dagbezoekers naar Haarlem (x 1.000)	1.178 (2015)	1.440 (2018) 1.381 (2017) 1.036 (2016)	1.572[1]	1.359	Toeristisch Bezoek aan Steden (TBS) door NBTC-NIPO Research

[1] De streefwaarde betreft een verwachting van het aantal binnenlandse dagbezoekers en impliceert niet dat de gemeente naar meer bezoekers streeft. In de nog vast te stellen Toeristische Koers wordt uiteengezet dat het aantrekken van meer bezoekers niet alleen een positief (economisch) effect heeft, maar dat het ook zijn weerslag heeft op de leefbaarheid.

a. Regionale samenwerking binnen MRA om aantal bezoekers en overnachtingen komende jaren te laten toenemen	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is actueel hotelbeleid opgesteld met daarin een zogenaamde hotelaanvraagpauze om meer grip te krijgen op de groei van het aantal hotels. Dit beleid is 30 januari 2020 vastgesteld. Er is een digitaal nachtregister opgezet met VisitorData waar eind 2019 negen hotels op waren aangesloten. De financiering hiervan kwam deels uit een cofinanciering van de MRA. Het nachtregister geeft de gemeente per dag inzicht in onder andere het aantal overnachtingen, de herkomst van de verblijfstoeristen en het bezoekmotief (leisure/zakelijk). Verder wordt met buurgemeenten samengewerkt, bijvoorbeeld binnen de Gemeenschappelijke Regeling Spaarnwoude. Het aantal overnachtingen in 2019 is een prognose. Vanwege de coronacrisis is het versturen van definitieve aanslagen uitgesteld, waardoor de overnachtingscijfers nog niet definitief zijn.	
b. Partner blijven in project Amsterdam Bezoeken Holland Zien	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Wat hebben we gedaan? Haarlem is partner gebleven in het programma en heeft in de evaluatie aangegeven dat de koers van dit programma vanuit Haarlem gezien anders zou moeten worden in verband met de negatieve gevolgen die toerisme kan hebben op de leefbaarheid van de stad. Eind 2019 is een start gemaakt met het opstellen van een Toeristische koers. Deze kan ook gevolgen hebben voor de strategie van Haarlem Marketing en deelname aan het project Amsterdam Bezoeken, Holland Zien.	
c. Bijdragen vernieuwing en verduurzaming kwaliteits-evenementen via subsidie- en vergunningverlening	
Wat hebben we gedaan? In het Evenementenbeleid 2018-2022 en in de Uitvoeringsaanpak Evenementenbeleid is duurzaamheid een belangrijk speerpunt en beoordelingscriterium voor subsidie. Diverse evenementen hebben het Haarlems Klimaatakkoord getekend, waarin de volgende speerpunten staan: inzet op alternatieven voor de plastic wegwerpbeker (onder andere de hardcups van de gemeente Haarlem, diverse soorten duurzame bekers en/of statiegeldsystemen), verminderen gebruik plastic op evenementen, duurzame stroomvoorzieningen, een goed afvalplan en inzet op afvalscheiding, jaarlijkse zwerfafvalcampagne rondom grote evenementen en kennis/expertise bijeenkomsten en trajectbegeleiding via kennisplatform Green Events.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Aantal overnachtingen van toeristische bezoekers in Haarlem (x 1.000)	286 (2008)	498 (2018) 427 (2017) 383 (2016) 369 (2015) 340 (2014)	530	501	Cocensus toeristenbelasting

3. Gevarieerder aanbod van cultuur in Haarlem

Wat hebben we bereikt? Haarlem heeft een gevarieerd aanbod van kunst en cultuur, verzorgd door podia, musea, bibliotheek, evenementen, erfgoed-instellingen, galeries en broedplaatsen. Dit gebeurt door grotere organisaties en kleinere initiatieven en door enthousiaste professionals, amateurs en vrijwilligers. De subsidiëring van de culturele infrastructuur is in 2019 gecontinueerd. Hoewel het gemiddelde rapportcijfers licht is afgenomen ten opzichte van 2018 is de waardering van de Haarlemmers voor het cultuuraanbod in de stad nog altijd hoog.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Oordeel Haarlemmers over cultureel aanbod in Haarlem (rapportcijfer)	7,4 (2007)	8,1 (2018) 8,1 (2017) 8,0 (2016) 8,0 (2015) 7,3 (2014)	8,0	7,8	Omnibusonderzoek

a. Stimuleren kruisbestuiving cultuurinstellingen onderling door versterken samenwerking kleine en grote instellingen	
Wat hebben we gedaan? De culturele organisaties in Haarlem zoeken elkaar steeds meer op. De broedplaats Nieuwe Vide, de Pletterij, het Grafisch Atelier, MAPA (Moving Academy for Performing Arts) en de Wereldkeuken hebben plannen een plan voor gezamenlijke huisvesting. In 2019 was de samenwerking tussen grote en kleinere organisaties zichtbaar in festivals en evenementen zoals Golf of Haarlem viert Cultuur. Ook wordt in gezamenlijkheid gewerkt aan het nieuwe landelijk onderscheidende evenement 'Boring'. In het Noord-Hollands Archief werd in november de vaste presentatie over Joh. Enschedé geopend.	
b. Subsidiëren culturele projecten via toekenningen uit Cultuurstimuleringsfonds	
Wat hebben we gedaan? Haarlem kent veel culturele initiatieven. Het Cultuurstimuleringsfonds beschikt over een jaarlijks budget van € 350.000. In 2019 zijn voor bijna het dubbele bedrag aanvragen ingediend. Van in totaal 151 aanvragen zijn er 109 gehonoreerd. Het gaat om zeer diverse activiteiten, onder meer op gebied van talentontwikkeling of meer cultuur in de wijken.	
c. Stimuleren cultuurparticipatie specifieke doelgroepen	
Wat hebben we gedaan? Via het Cultuurstimuleringsfonds zijn projecten voor specifieke doelgroepen waaronder jongeren gestimuleerd. Bovendien zijn in mei 2019 op de manifestatie ‘Haarlems Goud’ projecten gepresenteerd die kunst, cultuur, welzijn en zorg voor ouderen met elkaar verbinden. De inzet van alle betrokkenen werd beloond toen het BNG Cultuurfonds Haarlem in november uitriep als beste ‘Age Friendly Cultural City’. De BNG Lang Leve Kunstprijs van € 20.000 komt ten goede aan een duurzaam vervolg van het programma.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
b. Aantal toekenningen CSF	47 (2006)	87 (2018) 80 (2017) 55 (2016) 69 (2015) 66 (2014)	80	109	Gemeentelijke registratie

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beleidsveld 4.3 Grondexploitaties

1. Benutten van de strategische inzet van het instrument grondexploitatie

Wat hebben we bereikt? Waar mogelijk en nodig hebben grondexploitaties ontwikkelingen mogelijk gemaakt. Door middel van grondexploitaties zijn kosten en (grond) opbrengsten in een gebied met elkaar verrekend om gewenste ontwikkelingen te faciliteren en financieren. In de paragraaf 3.7 Grondbeleid wordt dit verder toegelicht.	

a. Stimuleren gewenste ruimtelijke ontwikkelingen door hiervoor locaties te verkopen	
Wat hebben we gedaan? De lopende grondexploitaties faciliteerden de ontwikkelprojecten in de stad.	
b. Realiseren gemeentelijke doelstellingen die ruimtelijk vertaald kunnen worden, maar geen optie bieden langs publiekrechtelijke weg	
Wat hebben we gedaan? In stadsdeel Centrum is grond geleverd en worden woningen en voorzieningen gebouwd op de locatie Raaks. In stadsdeel Oost is grond geleverd voor de bouw van de laatste fase DSK en in het Scheepmakerskwartier is de ontwikkeling van de Drijfriemfabriek gepland. Geleverde gronden op het bedrijventerrein Waarderpolder worden bebouwd. Voor het voormalig Energiebedrijf vinden vergaande gesprekken plaats. Met de ontwikkelaar van het Slachthuisterrein vinden gesprekken plaats over de planvorming van het gebied. In Schalkwijk wordt volop gebouwd in de Entree oost en west en wordt de openbare ruimte gefaseerd opgeleverd. Ook in Schalkstad is de bouw van woningen en voorzieningen in de uitvoeringsfase. In het project Poort van Boerhave is gestart met de voorbereidingen voor de start bouw. Met een particuliere zelfbouwgroep is een optieovereenkomst getekend voor ontwikkeling van woningen op de locatie Europawijk. De ontwikkeling Zwemmerslaan wacht op de mogelijke integrale ontwikkeling van het naastgelegen gebied. In Zuid-West is de locatie Koningstein in de aanbestedingsprocedure en wordt de grond bouwrijp gemaakt. In Noord wordt het project Ripperda afgerond en zijn de woningen Deliterrein fase 1 in de verkoop gegaan. Een meer gedetailleerd overzicht van de activiteiten in grondexploitaties in 2019 is opgenomen in paragraaf 3.7 Grondbeleid.	
c. Ondersteunen nieuwe samenwerkingsverbanden	
Wat hebben we gedaan? Binnen de lopende grondexploitatieprojecten zijn diverse resultaten geboekt, zoals het verkopen van gronden, het sluiten van intentie- en koopovereenkomsten, het opstellen en vaststellen van bestemmingsplannen. In de paragraaf 3.7 Grondbeleid wordt dit verder toegelicht.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Financiën per programma

Bel. veld	Programma Duurz. Stedelijke Vernieuwing	Rekening 2018	Primaire begroting 2019	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019
	Lasten (exclusief mutaties reserves)				
41	Duurzame sted. ontwikkeling	8.777	10.490	11.450	11.124
42	Economie, toerisme en cultuur	29.624	27.771	30.838	30.737
43	Grondexploitaties	9.950	4.451	14.504	7.392
	Totaal lasten	**48.352**	**42.712**	**56.792**	**49.253**
	Baten (exclusief mutaties reserves)				
41	Duurzame sted. ontwikkeling	-1.060	-78	-128	-832
42	Economie, toerisme en cultuur	-422	-228	-1.392	-1.510
43	Grondexploitaties	-12.531	-4.239	-14.632	-9.758
	Totaal baten	**-14.012**	**-4.545**	**-16.152**	**-12.100**
	Totaal saldo excl. mutaties reserves	**34.339**	**38.167**	**40.640**	**37.153**
	Toevoegingen aan reserves	6.083	1.440	2.709	5.422
	Onttrekkingen aan reserves	-1.459	-940	-3.724	-2.934
	Totaal saldo incl. mutaties reserves	**38.963**	**38.668**	**39.626**	**39.641**

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 5 Beheer en onderhoud

Commissie	Beheer
(Coördinerende) Portefeuilles	Beheer en onderhoud openbare ruimte, Parkeren, Duurzaamheid, Mobiliteit, Vastgoed
Afdeling(en)	Beheer en beleid openbare ruimte, Bedrijven, Programma- en gebiedsmanagement, Project- en contractmanagement, Vastgoed

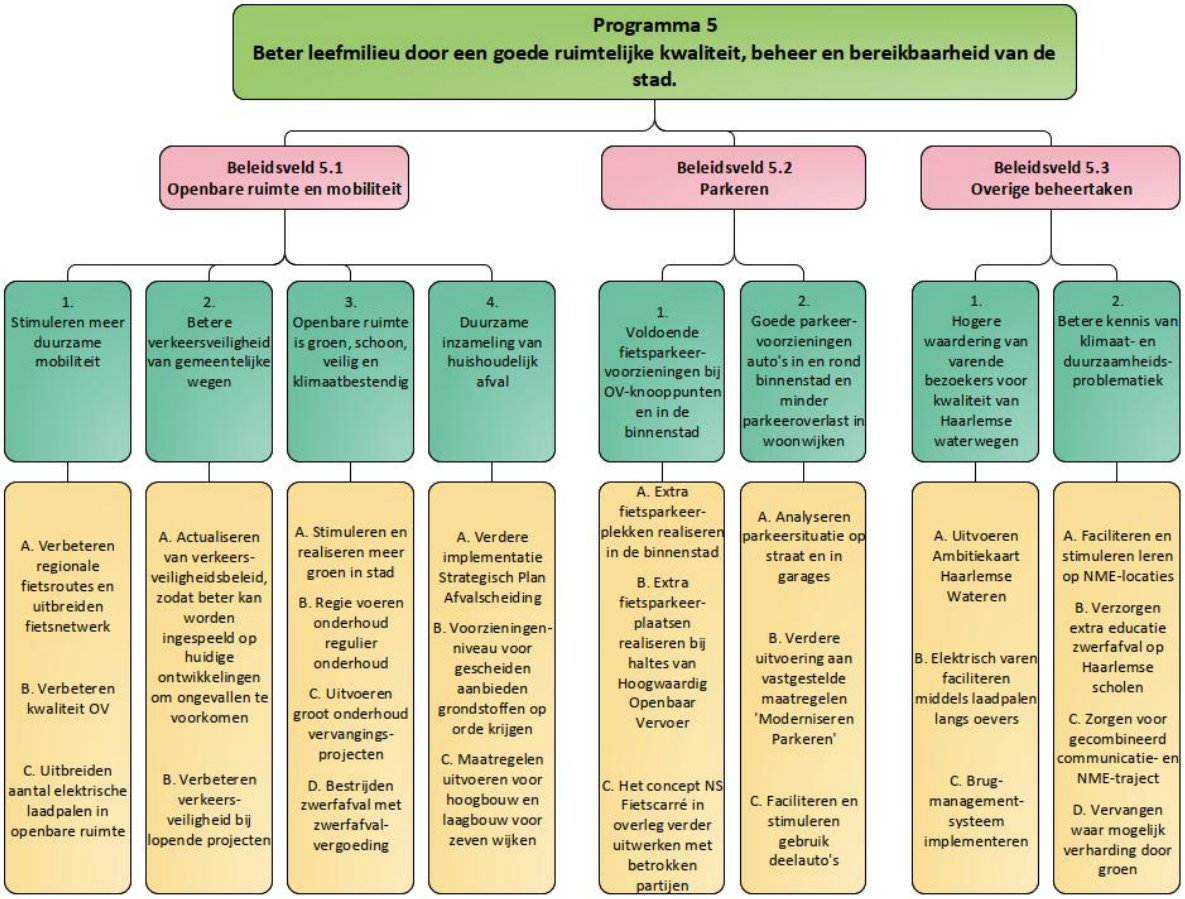

Realisatie programmadoelstelling (missie)

Het fundament voor een leefbare openbare ruimte waarin het prettig verblijven is gelegd met de Structuurvisie Openbare Ruimte: 'Haarlem groen en bereikbaar' (2018/137160). Er is in 2019 hiervoor een meerjarig Uitvoeringsprogramma Structuurvisie Openbare Ruimte (2019/813762) opgesteld. Deel hiervan zijn maatregelen op het gebied van groen, water, klimaatadaptatie, infrastructuur en mobiliteit.

Haarlem geeft prioriteit aan voetgangers, fietsers en reizigers in het openbaar vervoer. In 2019 heeft de gemeente zodanig in het inrichten van de stad geïnvesteerd, dat het niet meer vanzelfsprekend is om de auto te nemen. Ook het fietsparkeren heeft in 2019 prioriteit gekregen.

Beleidsveld 5.1 Openbare ruimte en mobiliteit

1. Stimuleren meer duurzame mobiliteit

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Wat hebben we bereikt? De regionale bereikbaarheid is verbeterd door onder andere het optimaliseren van de fietsroute tussen Haarlem en Amsterdam, de start van een nieuwe buslijn tussen Haarlem-Noord en Amsterdam-Zuid en het beter inregelen van het dynamisch verkeersmanagement op de regioring voor het autoverkeer. Door het uitbreiden van de autoluwe binnenstad, de aanpak van (regionale) fietsroutes en meer aandacht voor de voetganger en de fietser bij herinrichtingen is de positie van deze duurzame vormen van vervoer verbeterd. Door de verdubbeling van het aantal elektrische laadpalen in de stad is het autogebruik in 2019 verder verduurzaamd. De GR Zuid-Kennemerland Bereikbaar heeft de Regionale bereikbaarheidsvisie geactualiseerd. Ook is er door goede samenwerking en cofinanciering, met de regio en de provincie, voor gezorgd dat er in de zomer structureel 6 NS-Sprinters per uur tussen Haarlem en Zandvoort kunnen rijden. En tijdens evenementen zelfs 12 treinen per uur per richting. De tevredenheid van klanten over het openbaar vervoer in de regio is gelijk gebleven, evenals het oordeel van Haarlemmers over de bereikbaarheid van de stad. *Wat hebben we niet bereikt?* Het gebruik van duurzamere vormen van vervoer is nog niet voor iedereen even vanzelfsprekend. Veel verplaatsingen worden nog steeds met de (niet elektrische) auto gedaan. Er ligt nog een grote opgave om duurzame bereikbaarheid van de stad in de toekomst te kunnen waarborgen.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Tevredenheid klanten over openbaar vervoer in de regio Haarlem-IJmond	7,4 (2009)	7,9 (2018) 7,7 (2017) 7,7 (2016) 7,7 (2015) 7,7 (2014)	7,9	7,9	OV-klantenbarometer
Oordeel Haarlemmers over de bereikbaarheid van de stad	6,5 (2007)	7,2 (2018) 7,1 (2017) 7,4 (2016) 7,2 (2015) 7,3 (2014)	7,3	7,2	Omnibusonderzoek

a. Verbeteren regionale fietsroutes en uitbreiden fietsnetwerk	
Wat hebben we gedaan? Verschillende fietspaden zijn verbeterd, onder meer in het Schoterbos. Voor de Generaal Spoorlaan en Jan Gijzenkade West en de doorfietsroute Velsen-Haarlem-Heemstede is in 2019 gewerkt aan de voorbereiding. Het oordeel van Haarlemmers over het totaal van het voorzieningsniveau voor fietsers is de laatste jaren constant gebleven en de streefwaarde wordt niet gehaald. Hoewel er continu verbeteringen worden gerealiseerd in de stad voor fietsers, blijft er nog steeds genoeg te doen. Dit verklaart dat het voorzieningenniveau voor fietsers nog steeds maar met een krappe voldoende wordt beoordeeld.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Het percentage Haarlemmers dat voor de grootste afstand in het woon-werkverkeer de fiets gebruikt is laag. Door kleine schommelingen in de jaarlijkse meting is daarin (nog) geen trend te zien. Het hangt ook samen met de trend dat de gemiddelde woon-werkafstand van Haarlemmers toeneemt. Er is geen andere verklaring voor gevonden. *Wat hebben we niet gedaan?* De uitvoering van sommige projecten heeft vertraging opgelopen, dit wordt nader toegelicht in de paragraaf 3.3 Kapitaalgoederen.	
b. Verbeteren kwaliteit openbaar vervoer	
Wat hebben we gedaan? 2019 is vooral een voorbereidingsjaar geweest voor het OV. Er is gewerkt aan de voorbereiding van het toegankelijk maken van circa 50 bushaltes in Haarlem, waarvan de uitvoering in 2020 plaatsvindt. Daarnaast is de voorbereiding gedaan voor grote projecten als HOV-Noord en Houtplein en is een startnotitie opgesteld voor de Integrale visie van het stationsgebied. De uitvoering is deels vertraagd omdat voorbereidingen niet altijd op tijd gestart konden worden. Bij de HOV-Noord kwam dit door een tijdrovend aanbestedingstraject, waar in eerste instantie geen inschrijvers voor waren. Bij het Houtplein was er een participatietraject waaruit aanpassingen volgden, gepaard met hogere kosten, waarvoor aanvullende financiering nodig was.	
c. Uitbreiden aantal elektrische laadpalen in openbare ruimte	
Wat hebben we gedaan? In 2019 zijn 107 laadpalen met elk twee laadplekken gerealiseerd. Eind 2019 waren er in totaal 187 laadpalen en daarmee 374 laadpunten in de openbare ruimte.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Oordeel Haarlemmers over het totaal van het voorzieningsniveau voor fietsers (rapportcijfer)	6,2 (2009)	6,2 (2018) 6,2 (2017) 6,3 (2016) 6,2 (2015) 6,5 (2014)	6,6	6,1	Omnibusonderzoek
a. Percentage Haarlemmers dat voor de grootste afstand in het woon-werkverkeer de fiets[1] gebruikt	30% (2008)	32% (2018) 31% (2017) 29% (2016) 29% (2015) 28% (2014)	32%	27%	Omnibusonderzoek
a.b.c. Percentage Haarlemmers dat voor de grootste afstand in het woon-werkverkeer fiets[1] of OV gebruikt	51% (2008)	56% (2018) 56% (2017) 54% (2016) 54% (2015) 54% (2014)	57%	54%	Omnibusonderzoek

[1] Indicator hangt sterk samen met de werklocatie. Indien dit (ver) buiten Haarlem is, nemen mensen minder vaak de fiets.

2. Betere verkeersveiligheid van gemeentelijke wegen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Wat hebben we bereikt? Op de plekken in de stad waar de openbare ruimte is aangepast, is de verkeersveiligheid verbeterd. Daarnaast is er, als onderdeel om te komen tot een actueel verkeersveiligheidsbeleid, meer inzicht verkregen in de factoren die bepalend zijn voor de verkeersveiligheid in de stad, zoals meer drukte op de weg, opkomst van nieuwe en meer diverse voertuigen (onder andere e-bikes), vergrijzing (ouderen blijven langer mobiel) en afleiding in het verkeer. *Wat hebben we niet bereikt?* De actualisatie van het verkeersveiligheidsbeleid is nog niet afgerond.	

a. Actualiseren van verkeersveiligheidsbeleid, zodat beter kan worden ingespeeld op huidige ontwikkelingen om ongevallen te voorkomen	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is gestart met de actualisatie van het verkeersveiligheidsbeleid. Dit traject wordt naar verwachting medio 2020 afgerond. *Wat hebben we niet gedaan?* Het nieuwe verkeersveiligheidsbeleid is nog niet vastgesteld.	
b. Verbeteren verkeersveiligheid bij lopende projecten	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is gestart met de uitvoering van het project HOV-Noord, dat ingestoken is vanuit een verbetering van de doorstroming van het OV. In dit project is tegelijkertijd meegenomen dat de verkeersveiligheid op de kruisingen van de Rijkstraatweg wordt verbeterd. In 2019 is ook gestart met de voorbereiding van het project Jan Gijzenkade West – Generaal Spoorlaan en is verder gewerkt aan de voorbereidingen voor het Houtplein. In deze projecten wordt nadrukkelijk gekeken naar de verbetering van de verkeersveiligheid. *Wat hebben we niet gedaan?* Project Prins Bernhardlaan was eind 2019 in voorbereiding en is nog niet uitgevoerd.	

3. Openbare ruimte is groen, schoon, veilig en klimaatbestendig

Wat hebben we bereikt? Door het uitvoeren van het groot onderhoud en vervangingsonderhoud aan de openbare ruimte wordt de stad op het afgesproken kwaliteitsniveau gehouden. De gemeente investeert voortdurend in de openbare ruimte. Het uitvoeringsplan van de Structuurvisie Openbare Ruimte (SOR) is vastgesteld en daarmee ook de projecten die gaan bijdragen aan de doelstellingen van de SOR. Bij het groot onderhoud zijn deze uitgangspunten meegenomen en toegepast en bij grote consequenties wordt dit voorgelegd aan de raad zoals bij project Meerwijk (integrale vernieuwing openbare ruimte).	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Op verschillende plekken in de stad zijn grotere verharde oppervlakten gedeeltelijk vergroend. Door uitbreiding van de autoluwe binnenstad zijn 130 parkeerplaatsen opgeheven, waarvoor groen is teruggekomen. In projecten is vergroening waar mogelijk meegenomen. Samen met de stakeholders is een groenagenda opgesteld. Er is in het vervangingsprogramma voor het groot onderhoud een flinke inhaalslag gemaakt en gestart met veel projecten in de tweede helft van 2019. Vier vergroeningsinitiatieven van bewoners ondersteund en begeleid. De bewustwording over de transitie van verharding naar vergroening (steenbreek) is vergroot. *Wat hebben we niet bereikt?* De werkvoorraad in het vervangingsprogramma is toegenomen. In de paragraaf 3.3 Onderhoud kapitaalgoederen wordt dit nader toegelicht. Tevens blijft het percentage Haarlemmers dat (zeer) tevreden is over het onderhoud laag.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Percentage Haarlemmers dat (zeer) tevreden is over het onderhoud van de openbare ruimte in hun wijk	46% (2010)	44% (2018) 44% (2017) 42% (2016) 44% (2015) 46% (2014)	44%	43%	Omnibusonderzoek
Percentage openbare ruimte waar dagelijks onderhoud voldoet aan het beeldkwaliteitsniveau zoals vastgesteld in de raad (gemeentelijk gemiddelde)	94% (2017)	89,5% (2018)	>90%	91,4%	Gemeentelijke registratie
Per gebied:					
- Noord	91,0% (2019)			91,0%	
- Centrum	91,4% (2019)			91,4%	
- Zuidwest	91,0% (2019)			91,0%	
- Oost	91,8% (2019)			91,8%	
- Schalkwijk	91,9% (2019)			91,9%	

a. Stimuleren en realiseren meer groen in stad	
Wat hebben we gedaan? In 2019 zijn 30 geveltuinen aangelegd met gemeentelijk subsidie via Spaarnelanden. Er zijn 42 extra bomen geplant in Leidsebuurt en 59 in het centrumgebied. De groei in het geregistreerde aantal bomen in 2019 is grotendeels te wijten aan nieuwe tellingen in buitengebieden en bosplantsoenvakken en op plekken waar gemeentelijke projecten gaande zijn. Zo ontstaat een steeds nauwkeuriger beeld. Drie steenbreeklocaties in de openbare ruimte zijn vergroend: Beatrixplein, Haasstraat en Stenenpoort. Ondersteuning bewoners-initiatieven vergroenen: Soerabajastraat, Rozenstraat, Diaconessenplein, Indische buurt-Noord in totaal 1.957 tegels eruit. In 2019 is een stadsecoloog aangesteld die aandacht geeft aan natuur-inclusief ontwerpen.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

b. Regie voeren onderhoud regulier onderhoud	
Wat hebben we gedaan? De onderhoudspartner heeft in 2019 het dagelijks onderhoud conform het verhoogde onderhoudsniveau uitgevoerd (het amendement bij de Kadernota 2017 'Dagelijks een schone stad'). Voor wegen is met name ingezet op extra klein onderhoud bij de klinkerverharding waardoor de beeldkwaliteit verbetert.	
c. Uitvoeren groot onderhoud vervangingsprojecten	
Wat hebben we gedaan? Het meerjarenonderhoudsplan voor de openbare ruimte is in 2019 geactualiseerd. Het onderhoudsprogramma is gebiedsgericht geprogrammeerd en een deel daarvan is gerealiseerd. Het groot onderhoud (relinen) van het riool in 15 wijken van Haarlem is voortgezet. Met het groot onderhoud is in een jaar tijd ongeveer 13% van het Haarlemse rioolstelsel gerenoveerd. In de paragraaf 3.3 Onderhoud kapitaalgoederen worden de uitgevoerde projecten nader toegelicht. *Wat hebben we niet gedaan?* De uitvoering van groot onderhoud is complex en heeft te maken met onzekerheden. Sommige ambities zijn niet gehaald. In de paragraaf 3.3 Onderhoud kapitaalgoederen wordt dit nader toegelicht.	
d. Bestrijden zwerfafval met zwerfafvalvergoeding	
Wat hebben we gedaan? De gemeente heeft in 2019 zwerfafval bestreden met extra met hulp van de jaarlijkse zwerfafvalvergoeding van de Raamovereenkomst Verpakkingen 2013-2022 tussen Stichting Nedvang en gemeente Haarlem. Dit gebeurt via inzet op educatie, preventie en inzamelmiddelen. In samenwerking met handhaving is door het zogeheten 'hotspot overleg' beter zicht ontwikkeld op waar de afvalproblematiek zich structureel voordoet. Daarnaast inventariseert de gemeente waar slimme afvalbakken moeten worden geplaatst en ontwikkelt de gemeente een campagne om een gedragsverandering bij bewoners en bezoekers te realiseren. Er zijn extra uren ingezet voor NME om gedrag op het gebied van zwerfafval te verbeteren. Op belangrijke evenementen zijn zwerfafvalcampagnes uitgevoerd. Afvalcoaches zijn ingezet ter promotie van afvalscheiding. In winkelcentra en de binnenstad zijn duurzame zelfpersende afvalcontainers geplaatst. Er is geïnvesteerd in realtime informatie van ondergrondse containers waardoor volledig op volmelding gereden wordt. Het beleidsplan 'schoon' is in 2019 vastgesteld.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Het aantal bomen in de openbare ruimte	60.771 (2016)	60.503 (2018) 60.493 (2017)	61.100	61.553	Gemeentelijke registratie
a. Groenoppervlak in ha totaal Haarlem	357 (2016)	373 (2018) 357 (2017)	358	374	Gemeentelijke registratie

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Groenoppervlak in ha exclusief parken en grote groengebieden	162 (2016)	161 (2018) 162 (2017)	163	163	Gemeentelijke registratie
c. Onderhoudsvoorraad openbare ruimte	117.971 (2017)	129.639 (2018)	-[1]	172.0742[2]	Gemeentelijke registratie

[1] Streefwaarden zijn niet te bepalen; onderhoudsvoorraad fluctueert voortdurend.
[2] Zie voor onderbouwing van deze indicator de paragraaf 3.3 Kapitaalgoederen.

4. Duurzame inzameling van huishoudelijk afval

Wat hebben we bereikt? De hoeveelheid huishoudelijk restafval per inwoner is gedaald van 268 kg eind 2015 naar 213 kg eind 2019. Hiermee loopt het op schema. De gemeente Haarlem doet het goed in vergelijking met andere steden. *Wat hebben we niet bereikt?* Het verwachte nascheidingsrendement van circa 23% om de doelstelling te kunnen halen is door het Afval Energie Bedrijf Amsterdam niet gerealiseerd. Op dit moment is het rendement slechts circa 8%.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Omvang huishoudelijk restafval in kg per inwoner	288 (2011)	238 (2018) 248 (2017) 261 (2016) 268 (2015) 265 (2014)	225	213	CBS (BZK)

a. Verdere implementatie Strategisch Plan Afvalscheiding	
Wat hebben we gedaan? De werkzaamheden conform het bijgestelde Implementatieplan (2018/411308) zijn voor 2019 uitgevoerd.	
b. Voorzieningenniveau voor gescheiden aanbieden grondstoffen op orde krijgen	
Wat hebben we gedaan? In het voorjaar van 2019 zijn de laatste van alle circa 30.000 duocontainers uitgezet bij de daarvoor geschikte laagbouwwoningen. De zeven geplande wijken zijn uitgevoerd, voor zowel de hoog- als de laagbouw.	
c. Maatregelen uitvoeren voor hoogbouw en laagbouw voor zeven wijken	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is het communicatietraject conform planning uitgevoerd. Bij hoogbouw wordt consequent grondstofstraten inclusief restafval toegepast. Dit leidt tot betere resultaten.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Voor grof huishoudelijk afval zijn maatregelen genomen zoals gratis uitlenen aanhangwagens om grof vuil te brengen.	

Beleidsveld 5.2 Parkeren

1. Voldoende fietsparkeervoorzieningen bij OV-knooppunten en in de binnenstad

Wat hebben we bereikt? Op verschillende plekken is in 2019 gewerkt aan het realiseren van extra fietsparkeervoorzieningen. Er is gewerkt aan de voorbereiding van een deltaplan fiets, omdat ondanks wat is gerealiseerd, het aantal fietsparkeervoorzieningen nog niet voldoende is om te voldoen aan de vraag. Het NS Fietscarré bij station Haarlem is opengesteld voor niet-abonnementhouders en het parkeerverwijssysteem in de Fietskelder is verbeterd. Met de publiekscampagne 'Parkeren is een vak' wordt gestimuleerd om de inpandige, gratis fietsenstallingen in de binnenstad te gebruiken. *Wat hebben we niet bereikt?* Het aantal fietsparkeerplekken is nog niet voldoende. Er ligt nog een grote opgave op het gebied van fietsparkeren in de binnenstad en bij OV-knooppunten.	

a. Extra fietsparkeerplekken realiseren in de binnenstad	
Wat hebben we gedaan? De bouw Raaks is gestart voor de ontwikkeling van onder andere een (ondergrondse) fietsenstalling voor 1.000 fietsen. Het NS Fietscarré bij station Haarlem is opengesteld voor niet-abonnementhouders. Bij de uitbreiding van autoluw maken van de nieuwe Groenmarkt zijn er vrijgekomen autoparkeervakken vervangen door fietsparkeervakken, dit leverde ruim 200 extra fietsparkeerplekken. Ook in het nieuwe autoluwe gebied zijn fietsenrekken in de plaats gekomen van parkeervakken. Daarnaast zijn er diverse kleinere maatregelen genomen op straat, waaronder een pilot met het plaatsen van een fietsvlonder, met daarop extra fietsparkeerplekken; er is opdracht gegeven voor het realiseren van extra fietsvakken op de Oude Groenmarkt en op de Botermarkt is opdracht gegeven om fietsrekken om te ruilen voor fietsvakken.	
b. Extra fietsparkeerplaatsen realiseren bij haltes van Hoogwaardig Openbaar Vervoer	
Wat hebben we gedaan? In 2019 zijn de voorbereidingen gestart om het aantal fietsparkeerplekken bij HOV-haltes uit te breiden. Er is onderzoek gedaan naar de benodigde aantallen per halte en voor de uitvoering is een rijkssubsidie binnengehaald. *Wat hebben we niet gedaan?* De uitvoering is nog niet gestart.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

c. Het concept NS Fietscarré in overleg verder uitwerken met betrokken partijen	
Wat hebben we gedaan? Het NS Fietscarré is in 2019 publiekstoegankelijk gemaakt met OV-pas en het ‘eerste 24 uur gratis’ regime is ingevoerd.	

2. Goede parkeervoorzieningen auto's in en rond binnenstad en minder parkeeroverlast in woonwijken

Wat hebben we bereikt? Het autoluwe gebied in de binnenstad is uitgebreid. Door het introduceren van de maatregel 'bewoners naar de garage' hebben circa 100 vergunninghouders de parkeervergunning op straat opgezegd en een abonnement tegen gereduceerd tarief afgenomen in een parkeergarage. Onder andere daardoor kon de autoluwe binnenstad uitgebreid worden zonder de parkeerdruk op straat te verhogen. Ook in de woonwijken rond het centrum zijn abonnementen in garages beschikbaar. Het oordeel van Haarlemmers over de parkeergelegenheid in de binnenstad blijft constant. *Wat hebben we niet bereikt?* De brede doelstelling om de parkeeroverlast in de hele stad te verminderen is nog niet behaald. Dit kan pas als alle maatregelen uit moderniseren parkeren zijn geïmplementeerd. Het percentage Haarlemmers dat (zeer) veel last ondervindt van parkeren in eigen woonbuurt is met 35% onveranderd gebleven.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Percentage Haarlemmers dat (zeer) veel last ondervindt van parkeren in de eigen woonbuurt	29% (2010)	35% (2018) 34% (2017) 31% (2016) 32% (2015) 29% (2014)	32%	35%	Omnibusonderzoek
Oordeel Haarlemmers over de parkeergelegenheid in de binnenstad (rapportcijfer)	5,1 (2007)	5,8 (2018) 5,9 (2017) 5,9 (2016) 6,0 (2015) 6,0 (2014)	6,2	5,8	Omnibusonderzoek

a. Analyseren parkeersituatie op straat en in garages	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is een parkeerdrukmeting uitgevoerd waarin naast bezetting ook de bezoekersgraad is gemeten (percentage niet-vergunninghouders). Uit de metingen blijkt dat de parkeerdruk per buurt sterk verschilt, maar in z'n geheel niet sterk afwijkt van voorgaande jaren. Deze informatie kan gebruikt worden bij toekomstige keuzes voor eventuele uitbreiding van parkeerregulering. Ook blijkt uit de bezoekersgraadmeting uit 2019 dat het merendeel van de parkeerplaatsen bezet wordt gehouden door vergunninghouders en niet door bezoekers aan de stad. *Wat hebben we niet gedaan?* In 2019 zijn diverse verzoeken binnengekomen voor een draagvlakonderzoek ten behoeve van de invoering van parkeerregulering. Deze verzoeken zijn nog niet	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

gehonoreerd. De (standaard)procedure hiervoor is in 2019 voorbereid en wordt begin 2020 vastgesteld, zodat de aanvragen in 2020 kunnen worden getoetst.	
b. Verdere uitvoering aan vastgestelde maatregelen 'Moderniseren Parkeren'	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is de maatregel 'Bewoners naar de Garage' geïmplementeerd en gestart met de voorbereiding van de vervanging van digitale systemen (onder andere de vergunningenapplicatie en de parkeerrechtendatabase). Een raadsinformatienota 'moderniseren parkeren' is in voorbereiding, begin 2020 zal de commissie worden geïnformeerd over de voortgang. *Wat hebben we niet gedaan?* Er is geen Haarlems P+R concept ontwikkeld dat past binnen de SOR, dynamiek in de ontwikkelzones, Groei van de stad en het toekomstig mobiliteitsbeleid. Regionaal wordt samengewerkt aan de totstandkoming van een regionaal P+R concept.	
c. Faciliteren en stimuleren gebruik deelauto's	
Wat hebben we gedaan? Er zijn vergunningen beschikbaar gesteld voor autodelen. Op enkele locaties zijn vaste autodeelplekken en wanneer nodig een laadpaal voor klassiek (elektrisch)autodelen geplaatst. Er is gestart met het opstellen van een autodeelbeleid welke inzicht geeft op welke manier Haarlem autodelen blijft faciliteren en stimuleren.	

Beleidsveld 5.3 Overige beheertaken

1. Hogere waardering van varende bezoekers voor kwaliteit van Haarlemse waterwegen

Wat hebben we bereikt? In 2019 is in opdracht van de Havendienst het digitale betaalsysteem www.AanUit.net voor de pleziervaart geïmplementeerd. Door dat betaalsysteem kunnen bezoekers hun havengeld zowel via de app betalen als bij de betaalautomaten. Daarbij komt dat de oude storingsgevoelige betaalautomaten zijn vervangen. En er zijn zeven nieuwe laadpunten gerealiseerd voor het opladen van elektrische pleziervaartuigen. Elk laadpunten heeft vier aansluitingen. Varende bezoekers waarderen de voorzieningen op en aan de wateren rondom Haarlem met een 7,5.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Oordeel varende bezoekers Haarlem over de voorzieningen op en aan de wateren rondom Haarlem (rapportcijfer)[1]	7,0 (2010)	6,9 (2016) 7,4 (2013)	7,5	7,5	Onderzoek 'Pleziervaart op het Spaarne' (drie-jaarlijkse meting)

[1] Betreft overall-oordeel over de wateren in en rondom Haarlem.

a. Uitvoeren Ambitiekaart Haarlemse Wateren	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Wat hebben we gedaan? Er is gestart met het opstellen van een nieuwe versie van de Verordening Haarlemse Wateren. Het evaluatieonderzoek pleziervaart op het Spaarne is uitgevoerd. De mogelijkheid om online/digitaal ligplaatsengeld te innen is gerealiseerd.	
b. Elektrisch varen faciliteren middels laadpalen langs oevers	
Wat hebben we gedaan? Er zijn verspreid door de stad zeven laadpalen gerealiseerd voor de geëlektrificeerde pleziervaart. Daarmee is de doelstelling voor 2019 geheel behaald.	
c. Brugmanagementsysteem implementeren	
Wat hebben we gedaan? Op de Langebrug is een computer geplaatst zodat ook hier het brugmanagementsysteem (BMS) kan worden gebruikt. De brugwachters hebben instructies gekregen hoe het BMS te gebruiken. Het systeem is in opbouwfase en er komen steeds meer functionaliteiten bij waardoor het systeem betrouwbaarder wordt.	

2. Betere kennis van klimaat- en duurzaamheidsproblematiek

Wat hebben we bereikt? Natuur-, milieu- en duurzaamheidseducatie is met name gericht op kinderen en jongeren. Het team van de groene mug richt zich daarnaast ook op bewustwording bij volwassenen. De bewustwording van klimaat- en duurzaamheidsproblematiek is vooral bereikt op scholen door middel van klassikale lessen, schooltuinlessen en het programma klimaateducatie. De aandacht lag hierbij op afvalscheiding en zwerfafval en circulaire economie. *Wat hebben we niet bereikt?* Er is op scholen nog aanvullende aandacht voor nodig voor het thema duurzaam vervoer.	

a. Faciliteren en stimuleren leren op NME-locaties	
Wat hebben we gedaan? Natuur- en Milieueducatie (NME) heeft schooltuinlessen verzorgd, bijgedragen aan de uitvoering van scholendagen in de Haarlemmerhout en (gast)lessen en workshops over natuur-, milieu en duurzaamheid aangeboden op onze locaties in de stad. *Wat hebben we niet gedaan?* Er is geen nieuw aanbod ontwikkeld, specifiek gericht op andere bezoekers.	
b. Verzorgen extra educatie zwerfafval op Haarlemse scholen	
Wat hebben we gedaan?	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Op 13 scholen (125 klassen) zijn aan alle leerlingen lessen aangeboden over zwerfafval/plastic soep én over afvalscheiding/van afval naar grondstof. Voorts wordt door scholen gebruik gemaakt van de lesmaterialen van NME.	
c. Zorgen voor gecombineerd communicatie- en NME-traject	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is een programma 'Klimaateducatie' ontwikkeld voor het primair onderwijs. Hierin zijn de thema's energie en klimaat(adaptatie) belegd. Dit programma is tijdens het NME-Inspiratiecafé gepresenteerd aan 25 enthousiaste Haarlemse basisschoolleerkrachten. Voor het voortgezet onderwijs is, samen met duurzame bedrijven, een project over Circulaire Economie ontwikkeld, dat wordt uitgerold naar steeds meer voortgezet-onderwijsscholen. Communicatie met de scholen vindt onder andere plaats via de NME-wijzer, de groene mug en de kinderkrant Jong023. *Wat hebben we niet gedaan?* Het thema vervoer is door NME nog niet opgepakt.	
d. Vervangen waar mogelijk verharding door groen	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is voorlichting gegeven op markten en evenementen en twee tegelinzamelingsacties georganiseerd. Samen met het ABC Architectuurcentrum is gewerkt aan een tentoonstelling over water en klimaatadaptatie. Tenslotte zijn vier vergroeningsinitiatieven van bewoners ondersteund en begeleid. *Wat hebben we niet gedaan?* Uit andere steenbreekgemeenten is bekend dat er twee bepalende succesfactoren zijn: aansluiten bij de zichtbare vergroening van de openbare ruimte en bewoners stimuleren en faciliteren. Dit moet nog worden opgepakt.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Financiën per programma

Bel. veld	Programma Beheer en Onderhoud	Rekening 2018	Primaire begroting 2019	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019
	Lasten (exclusief mutaties reserves)				
51	Openbare ruimte en mobiliteit	68.829	71.580	73.499	76.242
52	Parkeren	11.019	12.723	13.188	13.313
53	Overige beheertaken	21.755	19.226	23.925	22.426
	Totaal lasten	**101.603**	**103.528**	**110.612**	**111.980**
	Baten (exclusief mutaties reserves)				
51	Openbare ruimte en mobiliteit	-36.319	-39.523	-39.673	-40.317
52	Parkeren	-21.760	-21.799	-22.309	-22.959
53	Overige beheertaken	-20.032	-16.658	-21.209	-25.811
	Totaal baten	**-78.111**	**-77.980**	**-83.191**	**-89.087**
	Totaal saldo excl. mutaties reserves	**23.492**	**25.549**	**27.421**	**22.893**
	Toevoegingen aan reserves	12.105	4.473	7.760	8.644
	Onttrekkingen aan reserves	-6.234	-944	-8.517	-4.539
	Totaal saldo incl. mutaties reserves	**29.362**	**29.078**	**26.664**	**26.998**

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

CLUSTER BURGER EN BESTUUR

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Inleiding en context

Het cluster Burger en bestuur gaat over het goed besturen van de stad en de zorg voor veiligheid. Het besturen van de stad gebeurt door het college en de gemeenteraad samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Percentage Haarlemmers dat afgelopen jaar actief is geweest om buurt te verbeteren 2009-2019

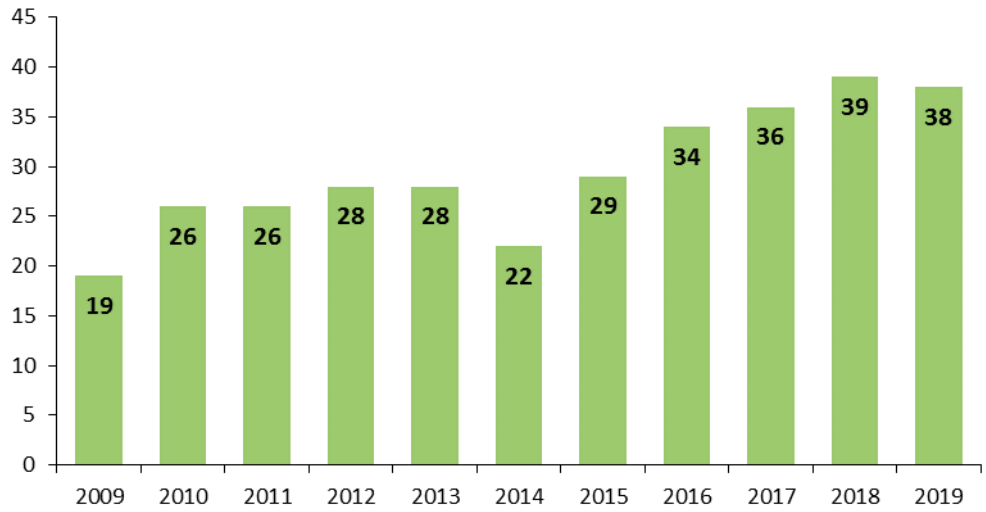

Bron: Omnibus Haarlem

Vanuit het Programma Nieuwe Democratie is na een participatietraject een Haarlemse Uitvoeringsagenda opgesteld. In de 'Maand van de democratie', met tal van gesprekken en onderzoek, is hiervoor inbreng gegeven. Met de acties in deze agenda is en wordt geëxperimenteerd om zowel de representatieve democratie als het faciliteren van de participatieve of doe-democratie te verbeteren. De grafiek hierboven is een indicator voor participatie. Het percentage Haarlem actief om de buurt te verbeteren is vrijwel gelijk gebleven.

Ook in 2019 gold voor de dienstverlening aan inwoners het motto 'Digitaal waar het kan, persoonlijk waar het hoort en maatwerk waar het moet'. De normen voor snelle en efficiënte dienstverlening zijn gehaald in 2019.

Veiligheid is een basisvoorwaarde voor een leefbare stad. Tachtig procent van de Haarlemmers vond de stad ook in 2019 veilig of zeer veilig. Dit is vrijwel gelijk aan voorgaande jaren.

Onderliggende programma's

Het cluster Burger en bestuur bestaat uit twee programma's:

Programma 6: Burger, bestuur en veiligheid gaat over de dienstverlening naar burgers en Bedrijven en het gebruik van digitale gegevens. Ook gaat dit programma over het gemeentelijk bestuur dat begrijpelijk communiceert en participatie bevordert. Het bestrijden van overlast, criminaliteit en ondermijning versterken de openbare orde en veiligheid.

Programma 7: Algemene dekkingsmiddelen en overhead gaat over de uitgangspunten die Haarlem hanteert bij het bepalen van de hoogte van lokale belastingen en woonlasten. En over wat wordt bedoeld met Haarlem als financieel gezonde stad en hoe de gemeente dat realiseert.

Hoofdkoers

Dienstverlening

In 2019 zijn de afgesproken servicenormen voor klantcontacten gehaald. Door het beschikbaar

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

stellen van tijdelijke financiële middelen konden medewerkers met een flexibel contract worden behouden. De wachttijden aan de telefoon en de balies zijn binnen de norm gebleven.
Haarlem heeft een nieuw ontwikkeld open data- en informatie platform in gebruik genomen. Daarmee is informatie gedeeld met inwoners, ondernemers en ketenpartners in de stad.

Bestuur
In 2019 is het programma 'Nieuwe Democratie' daadwerkelijk gestart. Vanuit dit programma is gewerkt aan het verbeteren van de representatieve democratie en aan het faciliteren van de participatieve of doe democratie. Voor het ondersteunen van initiatiefnemers is een kompas ontwikkeld. Dit kompas biedt een leidraad initiatiefnemer en gemeente om het gesprek te voeren over ondersteuning of samenwerking. Het kompas maakt inzichtelijk wat van elkaar wordt verwacht. Ook zijn in samenwerking met het Vrijwilligerscentrum specifieke cursussen aangeboden. Er zijn experimenten opgezet voor overdragen van zeggenschap en eigenaarschap in de wijk.

Jongeren zijn meer betrokken bij het besturen van de stad, bijvoorbeeld met actieve Kinderwijkraden in Schalkwijk en het Rozenprieel. In 2019 is ook een Jongerenraad gestart en is de aanstelling van een Kinderburgermeester voorbereid.
In 2019 is een Haarlems mediafonds opgericht met als doel het versterken van de onderzoeksjournalistiek en de waakhondfunctie van de journalistiek.

Dankzij het programma Innovative Public Procurement is gemeente Haarlem meer innovatief en verantwoord gaan aanbesteden, bijvoorbeeld in het Fair ICT project.

Openbare orde en veiligheid
In 2019 gaf tachtig procent van de respondenten van het Omnibusonderzoek aan dat zij Haarlem een (zeer) veilige stad vinden. De veiligheidsbeleving is daarmee vrijwel gelijk aan voorgaande jaren. Door krapte op de arbeidsmarkt is de gewenste uitbreiding van de handhavingscapaciteit niet volledig gerealiseerd. Wel is handhaving herkenbaar en aanspreekbaar in de Haarlemse wijken aanwezig, in elke Haarlemse wijk is een betrokken wijkhandhaver actief. In Schalkwijk is het aantal wijkhandhavers uitgebreid naar zes. Tegen overlast door afval, fietsen, jeugd of dak- en thuislozen is projectmatig gehandhaafd.

Het beleid Vergunningverlening, toezicht en handhaving is in 2019 geactualiseerd onder meer met nieuwe regelgeving voor toeristisch vervoer en toeristische huisvesting.

In 2019 zijn hoofdprioriteiten vastgesteld voor het Integraal veiligheids- en handhavingsbeleid.

In het kader van crisisbeheersing is een definitief besluit genomen om de bluswatervoorziening in de regio toekomstbestendig te houden.

Algemene dekkingsmiddelen en overhead
In 2019 is een positief rekeningresultaat behaald en is er een meerjarige sluitende begroting. Een aantal aspecten van het financieel gezond houden van de stad is eind 2019 gunstig. Het weerstandsvermogen handhaaft zich in de categorie 'uitstekend' en de netto schuldquote staat met 89% in het groen volgens de VNG-normen. De vaste schuld van de gemeente is afgenomen van € 490 miljoen eind 2018 naar € 462 miljoen eind 2019.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 6 Burger, bestuur en veiligheid

Commissie	Bestuur
(Coördinerende) Portefeuilles	Bestuurszaken en organisatie, Openbare orde en Veiligheid, Dienstverlening
Afdeling(en)	Klantcontactcentrum, Data informatie en Analyse, Veiligheid en Handhaving, Vergunningen Toezicht en Handhaving, Bestuur en Communicatie

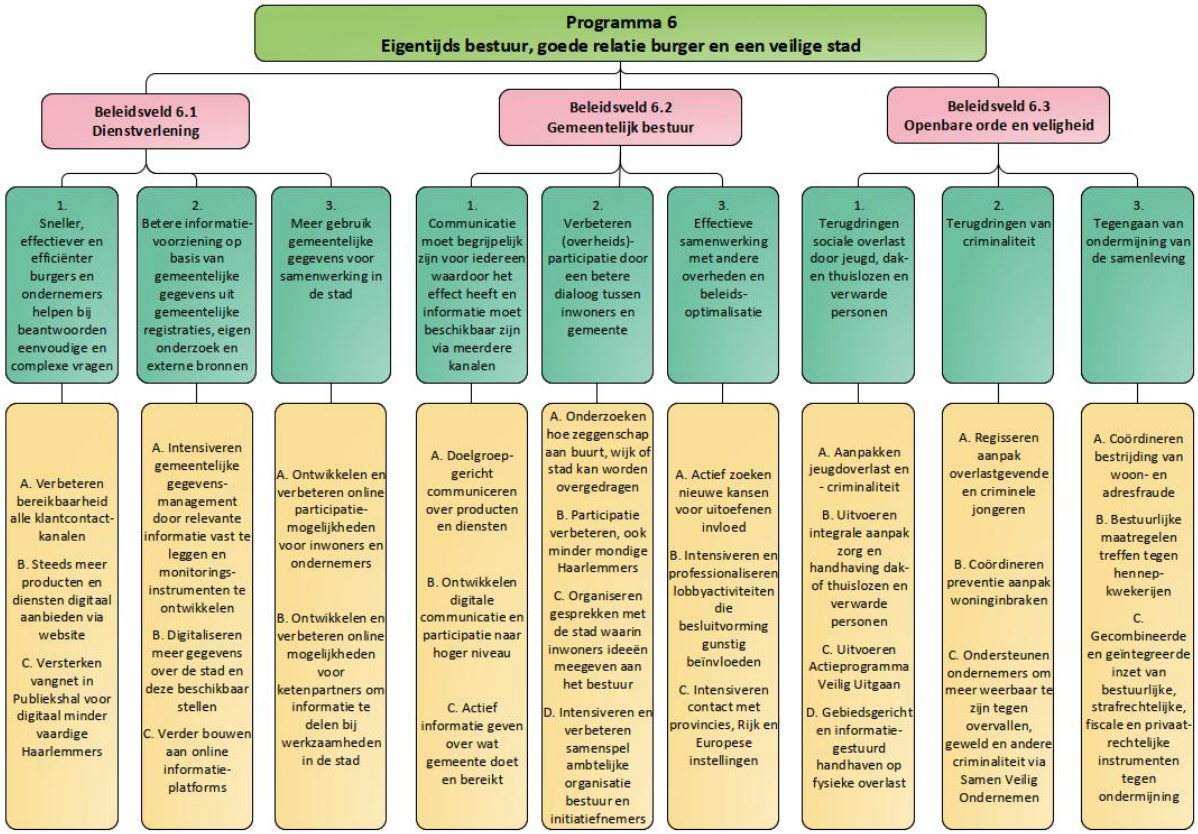

Realisatie programmadoelstelling (missie)

De burgers en ondernemers zijn in 2019 sneller en beter te woord gestaan. Door meer aandacht te geven aan de burgers en meer mensen beschikbaar te hebben voor contacten met de burgers, is de klanttevredenheid bijna op het gewenste niveau en zijn de wachttijden onder de daarvoor geldende normen. Een verdere toename van het aantal mogelijkheden van de digitale dienstverlening levert zeker een positief beeld op. Wel is vernomen van de gebruikers van de website dat deze voor verbetering vatbaar is en de gemeente neemt deze feedback ook zeer ter harte.

In 2019 heeft de gemeente veel aandacht besteed aan het betrekken van inwoners en organisaties bij beleid en uitvoering in de stad. Uit de stad zijn veel ideeën gekomen die als onderdeel van het programma Nieuwe democratie door de gemeente waar mogelijk zijn opgepakt of ondersteund.

Met het vaststellen van het nieuwe integrale veiligheids- en handhavingsbeleid voor de komende vier jaar is de basis gelegd om Haarlem veilig en leefbaar te houden. In 2019 is samen met de veiligheidspartners uitvoering gegeven aan dit beleid.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beleidsveld 6.1 Dienstverlening

1. Sneller, effectiever en efficiënter burgers en ondernemers helpen bij beantwoorden eenvoudige en complexe vragen

Wat hebben we bereikt? Het Klant Contact Centrum (KCC) is in 2019 verder gegaan met het ontsluiten van producten en diensten in het zakenmagazijn. Mede hierdoor is MijnHaarlem gelanceerd. De telefonische bereikbaarheid is in 2019 fors verbeterd ten opzichte van 2018. In 2019 zijn de periodieke naturalisatieceremonies gestart. De reacties waren heel positief. Na implementatie van nieuwe digitale modules is de afhandeling van de adresonderzoeken nu efficiënter. De automatische geldafhandeling aan alle balies (opheffen kas) in de publiekshal bevordert de snelheid van het klantcontact en is klantvriendelijker. De tevredenheid van klanten is nog steeds ruim voldoende. *Wat hebben we niet bereikt?* De tijdstippen waarop mensen willen trouwen verschuift steeds meer naar gratis tijdstippen. De wachttijden voor de gratis huwelijken lopen hierdoor op. Het is niet gelukt om deze wachttijden structureel te verminderen. Tevens neemt het aantal klantcontacten voor immigratie- en naturalisatieverzoeken toe. Dit legt een druk op de wettelijke afhandelingstermijn. In 2019 is het niet altijd gelukt om deze termijn te halen. Een aantal digitaliseringstrajecten is door gebrek aan menskracht op ICT gebied niet gelukt. Hierdoor stagneert ook de wettelijke plicht tot uitvoering van het vervangingsbesluit (geen papieren dossiers meer).	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Tevredenheid klanten over de gemeentelijke dienstverlening per kanaal:					Klanttevredenheidsonderzoek KCM
- Balie	8,1 (2014)	- (2017)[1] 7,9 (2016) 8,5 (2015)	7,5	7,3	
- Telefoon	8,1 (2014)	- (2017)[1] 8,1 (2016) 8,1 (2015)	7,5	7,8	
- Website	7,8 (2014)	7,9 (2017) 7,7 (2016) 7,6 (2015)	7,5	7,1	

[1] Tot 2017 was bron Gemeentelijk registratie systeem. Sindsdien wordt op een andere manier gemeten wat verandering in het cijfer (deels) kan verklaren.

a. Verbeteren bereikbaarheid alle klantcontactkanalen	
Wat hebben we gedaan? De bereikbaarheid is verbeterd door inzet van tijdelijke financiële middelen, zodat extra personeel ingezet kon worden. De wachttijden aan de telefoon en aan de balie voldoen aan de gestelde normen.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

b. Steeds meer producten en diensten digitaal aanbieden via website	
Wat hebben we gedaan? Ook in 2019 is het mogelijk om meer producten digitaal aan te vragen via de website, zoals subsidie voor het aardgasvrij bouwen. Er is wel een stijging te zien van het totaal aantal producten dat digitaal is aangevraagd. *Wat hebben we niet gedaan?* We hebben niet alle producten en diensten kunnen ontsluiten. Zoals het digitaliseren van tijdelijke parkeervergunning en aangifte doen van geboorte en overlijden.	
c. Versterken vangnet in publiekshal voor digitaal minder vaardige Haarlemmers	
Wat hebben we gedaan? In 2019 zijn de hostdiensten verdubbeld tijdens de vrije inlooptijden om bezoekers persoonlijk te helpen op de zelfbediening Ipads. *Wat hebben we niet gedaan?* Als gevolg van een tekort van de beschikbare ICT capaciteit en financiële middelen is geen voortgang geboekt in de doorontwikkeling van de (semi)zelfbediening iPads in de publiekshal.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. Gemiddelde wachttijd telefoon (14023)	< 1 min (2018)	< 1 min (2018)	=< 1 min	1:00 min	Gemeentelijke registratiesysteem
a. Gemiddelde wachttijd balie (Publiekshal)	< 15 min (2018)	< 15 min (2018)	=< 15 min	9:40 min	Gemeentelijke registratiesysteem

2. Betere informatievoorziening op basis van gemeentelijke gegevens uit gemeentelijke registraties, eigen onderzoek en externe bronnen

Wat hebben we bereikt? Het programma gegevensmanagement is gestart en brengt samenhang tussen de verschillende lopende en nieuwe activiteiten om de data-governance en data-kwaliteit te verbeteren. De resultaten worden stapsgewijs opgeleverd en/of geïmplementeerd. Gezien de bestuurlijke urgentie rondom sturing in het sociaal domein en de beperkt beschikbare capaciteit is gestart met dit domein. Zo is er merkbaar een groter bewustzijn van het belang van gegevensmanagement ontstaan, is de datakwaliteit voor onderdelen binnen het sociaal domein verbeterd en is de basis gelegd voor de borging daarvan. De ervaringen en leerpunten die hiermee zijn opgedaan geven input voor de verdere uitrol in de organisatie. Verschillende basisregistraties zijn aangepast aan wetswijzigingen, onder andere de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) 2.0 en de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT). Daarnaast zijn verplichte gegevens opgenomen in de Basisregistratie Ondergrond (BRO) en aangeleverd voor de Wet Informatie-uitwisseling Boven- en Ondergrondse Netten (WIBON). Ook is informatie beschikbaar gekomen over Provinciale, Waterschap en Europese verkiezingen, niet gesprongen explosieven, autoluwe gebieden in de stad, ontwikkelzones in het kader van groei van de stad,	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

zones voor de huisvestingsverordening en grondstoffen in het kader van een circulaire economie. Er is een nieuw, gebruikersvriendelijk open data platform (Haarlem op de kaart) ontwikkeld en in gebruik genomen. Ook het platform voor de publicatie van basisstatistieken over Haarlem (Haarlem in Cijfers) is toegankelijker gemaakt. Hiermee bevorderen we het hergebruik van betrouwbare gegevens over de stad. In het Informatie- en participatieplatform (IPP) is informatie over de Haarlemse monumenten openbaar beschikbaar gekomen. *Wat hebben we niet bereikt?* Monitoringsinstrumenten zijn nog niet voor alle data-eigenaren beschikbaar. Daardoor is er beperkt zicht op de datakwaliteit en de verbetermogelijkheden daarvan.	

a. Intensiveren gemeentelijke gegevensmanagement door relevante informatie vast te leggen en monitoringsinstrumenten te ontwikkelen	
Wat hebben we gedaan? In 2019 is duidelijkheid verschaft over rollen in het programma gegevensmanagement. Vanuit het sociaal domein is gestart met invulling van gegevensmanagement door informatie over de gegevens vast te leggen, inzicht te bieden in de kwaliteit ervan en de verschillende rollen rond data vast te leggen. *Wat hebben we niet gedaan?* Gezien de focus op het sociaal domein is gegevensmanagement nog niet organisatie breed uitgewerkt en geïmplementeerd.	
b. Digitaliseren meer gegevens over de stad en deze beschikbaar stellen	
Wat hebben we gedaan? De gemeente heeft gewerkt aan het actualiseren en ontwikkelen van de registraties en het openbaar maken van de gegevens. De voorbereidingen voor de per 2020 wettelijk vereiste transitie van de Wet Kenbaarheid Publiekrechtelijke Beperkingen (WKPB) naar de Basisregistratie Kadaster (BRK) zijn gestart. *Wat hebben we niet gedaan?* De gemeente is nog niet gestart met het project rondom het stroomlijnen van de gebruiksoppervlakte voor de Wet waardering Onroerende Zaken (WOZ) en de Basisregistratie Adressen en Gebouwen. Dit intensieve project vloeit voort uit een wetswijziging in de WOZ en moet eind 2021 afgerond zijn.	
c. Verder bouwen aan online informatieplatforms	
Wat hebben we gedaan? De technische stabiliteit van het open data platform is aangepast, om een hogere beschikbaarheid en continuïteit te garanderen. Er zijn nieuwe registraties opgebouwd en data-analyses uitgevoerd. Gebruikers hebben input gegeven om de gebruikersgerichtheid te verbeteren.	

3. Meer gebruik gemeentelijke gegevens voor samenwerking in de stad

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Wat hebben we bereikt? Er zijn verschillende digitale participatiemogelijkheden ontwikkeld zoals: het online reageren op voorstellen, discussiëren en stemmen. Deze zijn succesvol ingezet bij de participatie in het kader van de groei van de stad. Onderhoudspartners kunnen zelf online betrouwbare data opvragen en aanleveren op het gebied van grondwaterpeilingen en inspecties van de kwaliteit van wegverhardingen, straatmeubilair en openbare verlichting. Dit is bijvoorbeeld gebruikt voor de vervanging van de straatverlichting voor energiezuinige LED en voor inzicht in de gebruikte grondstoffen in de openbare ruimte in het kader van de circulaire economie. *Wat hebben we niet bereikt?* De continuïteit van het Informatie- en participatieplatform (IPP) is nog niet gegarandeerd. Door technische complicaties werkt het systeem nog niet altijd naar behoren en kunnen partners er niet altijd gebruik van maken.	

a. Ontwikkelen en verbeteren online participatiemogelijkheden voor inwoners en ondernemers	
Wat hebben we gedaan? Met verschillende in- en externe partijen zijn instrumenten ontwikkeld, bijgesteld en toegepast. Daarnaast de technische stabiliteit van het IPP verbeterd.	
b. Ontwikkelen en verbeteren online mogelijkheden voor ketenpartners om informatie te delen bij werkzaamheden in de stad	
Wat hebben we gedaan? Het open data platform is aangepast voor de informatie-uitwisseling met onderhoudspartners.	

Beleidsveld 6.2 Gemeentelijk bestuur

1. Communicatie moet begrijpelijk zijn voor iedereen waardoor het effect heeft en informatie moet beschikbaar zijn via meerdere kanalen

Wat hebben we bereikt? Net als in voorgaande jaren was in 2019 de communicatiestrategie 'digitaal waar het kan, persoonlijk waar het hoort en maatwerk waar het moet'. Op veel verschillende manieren is gecommuniceerd met bewoners. Over beleidsvoorstellen, ontwikkelprojecten en herinrichtingsprojecten zijn tientallen bijeenkomsten georganiseerd. Een verdere inzet van de pagina op de website 'Samen maken we de stad' faciliteerde een aantal van deze gesprekken.	

a. Doelgroepgericht communiceren over producten en diensten	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Wat hebben we gedaan? De gemeente communiceert doelgroepgericht over producten en diensten. In 2019 is gebruik gemaakt van diverse middelen en kanalen om te communiceren met bewoners, ook via social media. In het sociaal domein zijn voor verschillende diensten en producten animatiefilmpjes gemaakt en zijn brochures aangepast in duidelijke taal. Alle brieven en beschikkingen in het sociaal domein zijn herschreven in duidelijke taal. Voor jongeren met schulden (New Future) zijn middelen ontwikkeld zoals een helder stappenplan. Voor de uitbreiding van de autoluwe binnenstad is de campagne 'Parkeren is een vak' ingezet. Middelen zijn ontwikkeld ter promotie van het bewonersparkeerabonnement voor parkeergarages en fietsenstallingen als alternatieven voor auto- en fietsparkeren.	
b. Ontwikkelen digitale communicatie en participatie naar hoger niveau	
Wat hebben we gedaan? De digitale participatie is uitgebreid. Meer bewoners konden meedenken, meepraten en meedoen vanuit de huiskamer via de webpagina 'Samen maken we de stad'. In 2019 is het ondernemerspanel ingezet voor een advies over de economische visie en hebben de wijkraden tien aanbevelingen opgesteld aan de gemeente om de nieuwe democratie te stimuleren.	
c. Actief informatie geven over wat gemeente doet en bereikt	
Wat hebben we gedaan? Het primaire publicatieorgaan van de gemeente is de website www.haarlem.nl. Op basis van de meest ingevulde zoektermen staan op de homepagina zes tegels die direct doorklikken naar de informatiepagina's, zoals parkeren, rijbewijs, trouwen en laag inkomen. De gemeente heeft op alle kanalen - Facebook, Twitter, LinkedIn, Instagram en YouTube - volgers erbij gekregen in 2019. Facebook is nog steeds het kanaal met de meeste volgers (17.752 volgers). LinkedIn (13.564 volgers en een toename van 41,4 % ten opzichte van 2018) en Instagram (3.275 volgers en een toename van 40% ten opzichte van 2018) waren in 2019 de grootste stijgers. In 2019 zijn ruim zeventig achtergrondartikelen gepubliceerd op de website en gedeeld via de gemeentelijke nieuwsbrief (9.768 abonnees) en social media. Verschillende campagnes zijn ontwikkeld: Meldcode huiselijk geweld, 'In Haarlem kies je zelf wie je liefhebt' (samen met de Regenboogpartners). Er is actief informatie gegeven over inbraakpreventie en vuurwerk ('Vuurwerk? In Haarlem liever niet') en samengewerkt met Netwerk Basisvaardigheden Zuid-Kennermerland aan een nieuwe website.	

2. Verbeteren (overheids)-participatie door een betere dialoog tussen inwoners en gemeente

Wat hebben we bereikt? In 2019 zijn de eerder ontwikkelde participatie-instrumenten (Samen maken we de stad en het Ondernemerspanel) ingezet op verschillende manieren en voor verschillende projecten (Stationsgebied, Orionzone, Zijlweg, Toeristische Koers,	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Europaweg, Spaarndamseweg en de Economische Visie). Inwoners zijn uitgenodigd te reageren of ideeën te delen via deze instrumenten. Honderden Haarlemmers hebben daar een reactie achtergelaten. Daarnaast waren er sessies in de stad waar mensen hebben kunnen meepraten en meedenken. Ook zijn ambtenaren de straat op gegaan om in gesprek te gaan met inwoners. In 2019 zijn de spreekuren met de bestuurders voortgezet.	

a. Onderzoeken hoe zeggenschap aan buurt, wijk of stad kan worden overgedragen	
Wat hebben we gedaan? Het leefbaarheid- en initiatiefbudget is in 2019 geëvalueerd. Besloten is de gevolgde werkwijze van de leefbaarheid- en initiatiefraad definitief toe te passen. Op basis van de opgedane ervaring met de experimenten in de Maatschappelijke Ondersteuning is besloten het uitdaagrecht van buurt en wijkinitiatieven uit te breiden naar duurzaamheids- en leefbaarheidsinitiatieven. In 2019 is gewerkt aan een gemeentelijke werkwijze en een initiatievenloket. Daarnaast is uit onderzoek naar nieuwe mogelijkheden voor het overdragen van zeggenschap en eigenaarschap naar buurt of wijk in 2019 gekozen voor twee nieuwe experimenten: Schalkwijk aan Zet (de democratische wijkbegroting) en het Wijkforum Zijlweg West (gelote wijkraad). Deze worden in 2020 uitgevoerd.	
b. Participatie verbeteren, ook minder mondige Haarlemmers	
Wat hebben we gedaan? De gemeente heeft met nieuwe vormen van participatie bij het opstellen van de visies voor onder andere de ontwikkelzones en de Omgevingswet, een grote groep Haarlemmers (honderden Haarlemmers waren aanwezig tijdens de inloopbijeenkomsten in de wijken) bereikt die normaal gesproken niet mee zouden doen aan gemeentelijke participatie. Ambtenaren zijn op straat het gesprek aangegaan met bewoners.	
c. Organiseren gesprekken met de stad waarin inwoners ideeën meegeven aan het bestuur	
Wat hebben we gedaan? In de verschillende gebieden van Haarlem zijn netwerkgesprekken georganiseerd om op te halen wat er leeft in de buurt. Zo is er Mooi door Noord, Platform Haarlem Zuid-West, het Vierwijkradenoverleg Schalkwijk, Centrum Management Groep en de netwerkbijeenkomst in Oost. In september is de tweede 'meet en share' georganiseerd. Met behulp van improvisatietheater zijn de verschillende rollen die gemeenteraadsleden, collegeleden, bewoners en ambtenaren hebben bij het samen de stad maken in beeld gebracht.	
d. Intensiveren en verbeteren samenspel ambtelijke organisatie bestuur en initiatiefnemers	
Wat hebben we gedaan? Vanaf de start tot en met 2019 zijn er zeven succesvolle Initiatievencafés in de stad geweest. In de zomer van 2019 is de Initiatievenschool gestart om initiatiefnemers en wijkraden instrumenten te bieden waarmee zij hun initiatieven en werk beter kunnen doen. In de zomer van 2019 was het Haarlems Initiatievenkompas klaar; een	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

handvat om met de gemeente in gesprek te gaan. Het netwerk Stadmakers in Haarlem maakt actief gebruik van de website HaarlemLink.nl. Dit netwerk heeft sinds enkele maanden ook een Stadmakers WhatsApp groep voor het delen van bijeenkomsten, plannen en ideeën. Intern zijn de voorbereidingen gestart om ambtenaren mee te nemen in de werk- en denkwijze hoe met initiatieven uit de stad om te gaan. In samenwerking met het team Omgevingswet en de stadsarchitect wordt gekeken hoe Bestuur Op Maat (BOM) zich verder kan ontwikkelen, met een stadstafel waarbij de initiatiefnemer direct aan tafel zit. Daarnaast is ook in 2019 veelvuldig gebruik gemaakt van het flexibele budget van de middelen participatie en leefbaarheid om initiatieven die een opstart nodig hebben, en experimenten met nieuwe vormen van democratie, vorm te geven.	

3. Effectieve samenwerking met andere overheden en beleidsoptimalisatie

Wat hebben we bereikt? Haarlem heeft zijn belangen ingebracht bij de agenda-bepaling van bijvoorbeeld het G40 stedennetwerk, de Metropoolregio Amsterdam en de regiogemeenten Zuid-Kennemerland.	

a. Actief zoeken nieuwe kansen voor uitoefenen invloed	
Wat hebben we gedaan? Met de gemeenten in Zuid-Kennemerland is een gezamenlijke koers bepaald in de Zuid-Kennemer agenda. Hiermee heeft de gemeente een betere basis gekregen om invloed uit te oefenen. In de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is Haarlem betrokken bij het opstellen van de nieuwe agenda, zijn ontwikkelzones als sleutelgebied benoemd en is Haarlem betrokken bij het programma Metropolitaan Landschap. Haarlem heeft invloed uitgeoefend via het G40-netwerk en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) om de tekorten in het sociaal domein te agenderen bij het Rijk. Via de G40 is invloed uitgeoefend dat gemeenten het Klimaatakkoord hebben vastgesteld onder de nadrukkelijke voorwaarde dat in de komende jaren meer middelen voor de uitvoering van energie maatregelen voor gemeenten beschikbaar komen. Bij de VNG heeft Haarlem bepleit dat met een andere verdeling van middelen beter rekening wordt gehouden met de opgaven waar grote gemeenten voor staan.	
b. Intensiveren en professionaliseren lobbyactiviteiten die besluitvorming gunstig beïnvloeden	
Wat hebben we gedaan? De gemeente heeft actief gelobbyd op diverse dossiers. Haarlem is bijvoorbeeld opgenomen als knooppunt in het regionale programma Samen bouwen aan bereikbaarheid. In 2019 is voor ruim € 5,3 miljoen aan externe subsidies ontvangen. *Wat hebben we niet gedaan?* De professionalisering van de lobby-activiteiten(organisatorisch) is in 2019 niet afgerond.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

c. Intensiveren contact met provincies, Rijk en Europese instellingen	
Wat hebben we gedaan? Haarlem heeft deelgenomen aan de jaarvergadering van Eurotowns, de Executive council van Eurotowns heeft in Haarlem vergaderd en het Partnership Innovative Procurement is voortgezet. De goede naam van Haarlem in diverse Europese netwerken is hiermee voortgezet. Vanuit ministeries en de VNG zijn diverse werkbezoeken gebracht aan Haarlem.	

Beleidsveld 6.3 Openbare orde en veiligheid

1. Terugdringen sociale overlast door jeugd, dak- en thuislozen en verwarde personen

Wat hebben we bereikt? Tachtig procent van de Haarlemmers vindt Haarlem een (zeer) veilige stad. Dit is al jaren stabiel. De overlast die Haarlemmers ervaren van hondenpoep is gedaald naar de streefwaarde voor 2019 (32%). De ervaren overlast van afval is nog niet op de streefwaarde van 35%, maar wel drie procentpunt gedaald ten opzichte van 2018. De overlast van zwervers en dak- en thuislozen is onder de streefwaarde gebleven op hetzelfde niveau als in 2018 (3%). *Wat hebben we niet bereikt?* De ervaren overlast door jongeren is nog niet afgenomen, maar stabiel gebleven. In 2018 heeft 16% overlast ervaren en in 2019 is dit 17%.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Percentage Haarlemmers dat Haarlem een (zeer) veilige stad vindt	64% (2010)	81% (2018) 80% (2017) 81% (2016) 80% (2015) 81% (2014)	81%	80%	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers dat aangeeft vaak overlast te ervaren van hondenpoep	35% (2013)	35% (2018) 34% (2017) 36% (2016) 36% (2015) 32% (2014)	32%	32%	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers dat aangeeft vaak overlast te ervaren van rommel op straat	31% (2013)	42% (2018) 39% (2017) 40% (2016) 40% (2015) 28% (2014)	35%	39%	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers dat aangeeft vaak overlast te ervaren van jongeren	12% (2013)	16% (2018) 15% (2017) 16% (2016) 18% (2015) 13% (2014)	13%	17%	Omnibusonderzoek

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Percentage Haarlemmers dat aangeeft vaak overlast te ervaren van zwervers/ dak- en thuislozen	2% (2013)	3% (2018) 5% (2017) 4% (2016) 4% (2015) 3% (2014)	4%	3%	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers/inwoners dat zich weleens onveilig voelt in eigen wijk	18% (2016)	- (2018) 18% (2017) 18% (2016)	-	17%	Veiligheidsmonitor
Aantal verwijzingen HALT in de leeftijd van 12-17 jaar, per 10.000 jongeren	200 (2013)	172 (2018) 210 (2017) 177 (2016) 209 (2015) 165 (2014)	210	209	Halt (BZK)

a. Aanpakken jeugdoverlast en - criminaliteit	
Wat hebben we gedaan? De wijkaanpak jeugd wordt sinds 2019 toegepast in de hele stad, in nauwe samenwerking met politie, het zorg- en veiligheidshuis dat ondergebracht is bij de Veiligheidsregio Kennemerland (VRK) en andere ketenpartners zoals DOCK, Haarlem Effect en het project buurtouders in Schalkwijk.	
b. Uitvoeren integrale aanpak zorg en handhaving dak- of thuislozen en verwarde personen	
Wat hebben we gedaan? Het Actieprogramma voor aanpak van mensen met verward gedrag is uitgevoerd. De implementatie van de Wet verplichte ggz is afgerond. Het plan van aanpak voor nazorg ex-gedetineerden is in uitvoering en een aanpak voor toepassing van de wet woonoverlast is voorbereid. Er is actief geïntervenieerd bij diverse situaties van woonoverlast, waarbij zowel vanuit handhaving als zorg is opgetreden. Hierbij is toepassing van de wet woonoverlast nog niet nodig geweest.	
c. Uitvoeren Actieprogramma Veilig Uitgaan	
Wat hebben we gedaan? Het Actieprogramma Veilig Uitgaan is uitgevoerd. Er zijn 55 waarschuwingen en zes sancties opgelegd aan overlastgevende horecabedrijven. Bij de aanpak is nauw samengewerkt met Politie en Omgevingsdienst IJmond. Daarnaast is gecontroleerd op het verstrekken van alcohol aan minderjarigen. Tenslotte zijn er gesprekken gevoerd met zowel ondernemers als omwonenden in verband met uitgaansoverlast in de Smedestraat.	
d. Gebiedsgericht en informatiegestuurd handhaven op fysieke overlast	
Wat hebben we gedaan? Elke wijk heeft inmiddels een wijkhandhaver; in Schalkwijk zijn in totaal zes wijkhandhavers actief. Er zijn diverse projectmatige handhavingsacties uitgevoerd op onder andere overlast door bootjes, afval, fietsen, rijdend verkeer en	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

hondenpoep. Het aantal boetes is lager dan vorig jaar, evenals het aantal bestuursrechtelijke interventies. Het aantal waarschuwingen is enigszins toegenomen.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a,b,c,d. Aantal gepleegde handhavingsinterventies; boetes gericht op het verminderen van overlast in de woonomgeving	15.400 (2016)	11.878 (2018) 13.270 (2017)	13.300	9.900	Gemeentelijke registratie
a,b,c,d. Aantal gepleegde handhavingsinterventies; waarschuwingen gericht op het verminderen van overlast in de woonomgeving	3.270 (2016)	4.095 (2018) 3.150 (2017)	3.150	4.362	Gemeentelijke registratie
a,b,c,d. Aantal gepleegde handhavingsinterventies; bestuursrechtelijke interventies gericht op het verminderen van overlast in de woonomgeving	338 (2016)	363 (2018) 494 (2017)	494	326	Gemeentelijke registratie

2. Terugdringen van criminaliteit

Wat hebben we bereikt? 80% van de Haarlemmers vindt Haarlem een (zeer) veilige stad. Het aantal woninginbraken is wederom gedaald ten opzichte van het jaar daarvoor (met 8%, van 472 naar 436). *Wat hebben we niet bereikt?* Het totaal aantal geregistreerde misdrijven is licht gestegen (van 8.070 naar 8.398). Dit komt onder andere door stijging van fietsendiefstal en voertuigcriminaliteit.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Percentage Haarlemmers dat Haarlem een (zeer) veilige stad vindt	64% (2010)	81% (2018) 80% (2017) 81% (2016) 80% (2015) 81% (2014)	81%	80%	Omnibusonderzoek
Percentage jongeren (12 t/m 21 jarigen) dat met een delict voor de rechter is verschenen	4% (2011)	1% (2018) 1% (2017) 1% (2016) 2% (2015) 2% (2014)	-	-[1]	CBS[2] (BZK)
Aantal winkeldiefstallen (per 1.000 inwoners)	3,6 (2012)	2,4 (2018) 2,5 (2017) 3,6 (2016) 3,6 (2015) 3,5 (2014)	2,6	-[1]	CBS (BZK)

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Aantal geweldsmisdrijven (per 1.000 inwoners)	6,3 (2012)	4,3 (2018) 4,3 (2017) 5,0 (2016) 5,0 (2015) 5,7 (2014)	2,7	-[1]	CBS (BZK)
Aantal diefstallen uit woning (per 1.000 inwoners)	5,2 (2012)	2,9 (2018) 2,9 (2017) 2,9 (2016) 4,1 (2015) 5,0 (2014)	4,2	-[1]	CBS (BZK)
Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (per 1.000 inwoners)	11,5 (2012)	7,3 (2018) 8,9 (2017) 9,4 (2016) 9,7 (2015) 11,3 (2014)	7,0	7,3	CBS (BZK)
Aantal HIC-delicten[3] gepleegd in Haarlem	1.841 (2010)	1.133 (2018) 1.154 (2017) 1.226 (2016) 1.440 (2015) 1.675 (2014)	1.100	1.099	Politie
Aantal verwijzingen Halt in de leeftijd van 12-17 jaar, per 10.000 inwoners	200 (2013)	172 (2018) 210 (2017) 177 (2016) 209 (2015) 165 (2014)	210	209	Halt (BZK)

[1] Voor deze landelijk verplichte indicator was op peildatum 1 mei 2020 nog geen cijfer voor 2019 beschikbaar. Zodra nieuwe cijfers beschikbaar zijn, worden deze centraal gepubliceerd op het dashboard.
[2] Tot en met 2015 was bron Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
[3] HIC-delicten staat voor High Impact Crimes zoals woninginbraken, overvallen en straatroven

a. Regisseren aanpak overlastgevende en criminele jongeren	
Wat hebben we gedaan? De integrale aanpak, waarbij er tussen partijen uit het jeugd- en veiligheidsdomein zoals Politie, Openbaar ministerie en het Zorg- en veiligheidshuis wordt samengewerkt aan het verminderen van overlast en het verbeteren van perspectief, vindt sinds 2019 in alle wijken plaats.	
b. Coördineren preventie aanpak woninginbraken	
Wat hebben we gedaan? Plan van aanpak woninginbraken is uitgevoerd en afgerond. Er is een tekstkar aangeschaft om bewoners te informeren en een tweede komt eraan. Omwonendenbrieven zijn verzonden en buurtwhatsappgroepen zijn ondersteund. Project Veilig wonen is uitgevoerd. Ten opzichte van 2018 is er een daling van 4% aan woninginbraken.	
c. Ondersteunen ondernemers om beter weerbaar te zijn tegen overvallen, geweld en andere criminaliteit via Samen Veilig Ondernemen	
Wat hebben we gedaan? De werkgroepen Samen Veilig Ondernemen (SVO) in Schalkwijk, Waarderpolder en	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beatrixplein hebben de afgesproken acties uitgevoerd. De werkgroep SVO Marsmanplein is bijeen geweest om de afgesproken acties te monitoren. Ondernemers zijn hier goed vertegenwoordigd. Ook de werkgroep SVO Cronjé is bijeengeweest. Daar zijn de thema's 'schoon, heel en veilig' besproken.	

3. Tegengaan van ondermijning van de samenleving

Wat hebben we bereikt? 80% van de Haarlemmers vindt Haarlem een (zeer) veilige stad. Telkens meer partijen zijn zich bewust van de noodzaak om ondermijnende criminaliteit tegen te gaan en zich hier voor in te zetten. *Wat hebben we niet bereikt?* De mate waarin er sprake is van ondermijning van de samenleving is niet goed te meten.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Percentage Haarlemmers dat Haarlem een (zeer) veilige stad vindt	64% (2010)	81% (2018) 80% (2017) 81% (2016) 80% (2015) 81% (2014)	81%	80%	Omnibusonderzoek

a. Coördineren bestrijding van woon- en adresfraude	
Wat hebben we gedaan? Uitvoering van de aanpak woon- en adresfraude door huisbezoeken op 760 adressen, waarbij 245 afwijkingen van de inschrijving BRP (Basisregistratie personen) zijn geconstateerd. Er wordt nauw samengewerkt met onder andere woningcorporaties en de politie. Tevens is gestart met gebruik van risicoprofielen bij verhuisaangiften, waardoor het woonfraudeteam vroegtijdig kan worden ingeschakeld. De aanpak illegale bewoning Waarderpolder vordert gestaag. Door maatwerk toe te passen worden schrijnende situaties zo veel mogelijk voorkomen.	
b. Bestuurlijke maatregelen treffen tegen hennepkwekerijen	
Wat hebben we gedaan? In totaal zijn er 15 bestuurlijke meldingen gedaan van hennepkwekerijen. Dit heeft in drie gevallen geleid tot een sluiting van het pand op grond van de Opiumwet en tot twee waarschuwingen.	
c. Gecombineerde en geïntegreerde inzet van bestuurlijke, strafrechtelijke, fiscale en privaatrechtelijke instrumenten tegen ondermijning	
Wat hebben we gedaan? Het project Lelie is geëvalueerd (2019/396469). Besloten is het project de komende drie jaar voort te zetten. Binnen de wijkgerichte aanpak Rozenprieel is ook aandacht	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

voor het tegengaan van ondermijning. Hier wordt nauw samengewerkt met politie en woningcorporatie. Door aanpassing van de Algemene Plaatselijke Verordening is de regulering van de prostitutiebranche verbeterd en wordt opgetreden tegen publieke uitingen van verboden organisaties. Tenslotte is de aanpak mensenhandel versterkt door training van medewerkers van de gemeente en dienstverlenende organisaties om signalen van mensenhandel te kunnen duiden en is er een meldpunt ingericht.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
a. % incorrecte adressen na toetsing adresonderzoek (=hitrate)	24% (2017)	- (2018)	27%	47%	ICTU LAA

Financiën per programma

Bel. veld	Programma Burger, Bestuur en Veiligheid	Rekening 2018	Primaire begroting 2019	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019
	Lasten (exclusief mutaties reserves)				
61	Dienstverlening	7.168	6.901	7.644	7.746
62	Gemeentelijk bestuur	5.368	5.618	5.975	8.422
63	Openbare orde en veiligheid	26.623	25.757	30.478	28.901
	Totaal lasten	**39.160**	**38.277**	**44.097**	**45.069**
	Baten (exclusief mutaties reserves)				
61	Dienstverlening	-3.465	-2.182	-2.482	-2.633
62	Gemeentelijk bestuur	-41			-858
63	Openbare orde en veiligheid	-9.186	-6.442	-10.770	-11.950
	Totaal baten	**-12.693**	**-8.625**	**-13.252**	**-15.440**
	Totaal saldo excl. mutaties reserves	**26.467**	**29.652**	**30.845**	**29.629**
	Toevoegingen aan reserves	430		100	100
	Onttrekkingen aan reserves	-100	-150	-513	-463
	Totaal saldo incl. mutaties reserves	**26.797**	**29.502**	**30.432**	**29.266**

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen

Commissie	Bestuur
(Coördinerende) Portefeuilles	Financiën en Bedrijfsvoering
Afdeling(en)	Concerncontrol, Financiën, Interne Dienstverlening, Informatievoorziening, Facilitaire Zaken, Juridische Zaken, HRM

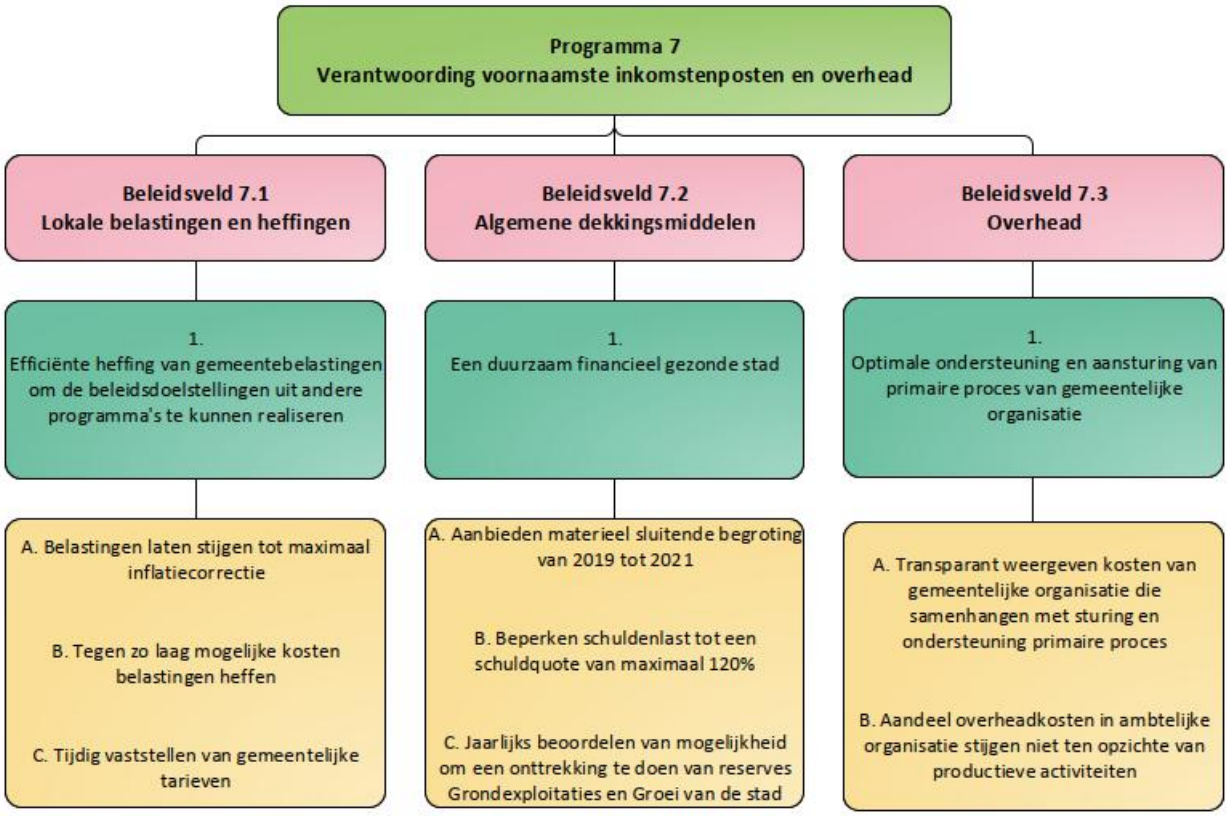

Realisatie programmadoelstelling (missie)

Het programma Algemene dekkingsmiddelen en overhead is een andersoortig programma dan de zes beleidsinhoudelijke programma's. De voornaamste inkomstenposten van de gemeente Haarlem zijn in dit programma verantwoord, zoals de baten uit de algemene uitkering (het gemeentefonds) en de opbrengsten uit gemeentelijke belastingen en heffingen, voor zover vrij aanwendbaar. Daarnaast geeft dit programma ook inzicht in de verhouding tussen ondersteunend personeel (overhead) en het primaire proces van de gemeente Haarlem.
Inhoudelijk worden de financiën van Haarlem elders, in deel 4 Jaarrekening toegelicht. Financiële indicatoren worden in paragraaf 3.1 weergegeven.

Context en achtergronden

Dit programma gaat over de financiën van de gemeente, onderverdeeld in drie beleidsvelden: de lokale belastingen en heffingen die de gemeente oplegt, de algemene dekkingsmiddelen en de overhead.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Lokale belastingen en heffingen
Meer achtergrondinformatie over lokale belastingen en heffingen is opgenomen in paragraaf 3.2 Lokale heffingen.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorziene uitgaven
Algemene dekkingsmiddelen zijn gelden die de gemeente vrij kan besteden binnen de wet- en regelgeving. Deze gelden zijn voornamelijk afkomstig uit de algemene uitkering en belastingen.

Algemene uitkering
De algemene uitkering uit het gemeentefonds is met € 315 miljoen veruit de grootste inkomstenbron van de gemeente. Het doel van de algemene uitkering is de gemeente voorzien van inkomsten die vrij besteedbaar zijn. De hoogte van de algemene uitkering wordt door het Rijk bepaald op basis van tientallen verschillende objectieve verdeelmaatstaven, zoals bijvoorbeeld het aantal inwoners, woningen en leerlingen in een gemeente. De bedoeling is dat via deze maatstaven de hoogte van de algemene uitkering zo goed mogelijk aansluit bij de kostenstructuur van een gemeente. Omdat dit met de beschikbare maatstaven niet altijd goed lukt, wordt een deel van het gemeentefonds verdeeld op basis van integratie- en decentralisatie-uitkeringen. De algemene uitkering wordt gecorrigeerd voor een deel van de inkomsten uit de onroerendzaakbelasting (OZB) die de gemeente van inwoners en ondernemers ontvangt. Dat gebeurt op basis van de waarde van het onroerend goed en een landelijk rekentarief. In 2019 bedroeg de (extra) ozb-korting voor Haarlem € 2 miljoen doordat de waardeontwikkeling in Haarlem sneller stijgt dan het landelijk gemiddelde. De algemene uitkering van Haarlem was in 2019 als volgt opgebouwd (gebaseerd op de Decembercirculaire 2019):

(bedragen x € 1 miljoen)

Onderdeel algemene uitkering	Bedrag	Percentage van totaal
Totaal alle uitgavenmaatstaven	257	75%
Totaal decentralisatie- en integratie uitkeringen	86	25%
Subtotaal	**343**	**100%**
Totaal inkomstenmaatstaven	*-27,2*	*-8%*
Totaal algemene uitkering	**315**	

Overhead
In het document ‘Hoofdlijnen vernieuwing BBV‘ van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is het uitgangspunt voor de definitie 'overhead' vastgelegd. De basisuitgangspunten van het BBV bij het bepalen van de omvang van de overhead zijn:

- Directe kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de producten. Dit betekent dat alle bedrijfskosten die direct verbonden zijn aan producten en gericht zijn op de externe klant, worden verantwoord bij dat betreffende product.
- Ondersteunende taken, die niet direct dienstbaar zijn aan de externe klant of het externe product behoren tot de overhead.
- Sturende taken vervuld door hiërarchisch leidinggevenden behoren tot de overhead. De bijbehorende loonkosten behoren ondeelbaar tot de overhead. Dit betekent dat leidinggevende functies die deels ook productieve taken verrichten voor de vervaardiging van de gemeentelijke producten toch voor 100% tot de overhead worden gerekend.

De financiële resultaten 2019 voor het beleidsveld overhead zijn in onderstaande tabel weergegeven:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Product	Bijgestelde begroting	Realisatie 2019	Realisatie vs bijgestelde begroting
7301 Facilitair huisvesting materieel	7.474	7.802	328
7302 ICT materieel	5.244	5.565	321
7303 Overige materiële overhead	3.514	3.323	-191
7304 Personeel - centraal. besturend proces	7.137	7.133	-5
7305 Personeel - centraal. ondersteund. proces	23.074	22.359	-715
7306 Personeel-decentrale overhead	6.493	6.738	245
7307 Doorbelaste. overhead	-1.369	-1.433	-64
Totaal beleidsveld overhead	**51.567**	**51.486**	**-81**

De gerealiseerde overheadkosten over 2019 zijn € 81.000 lager dan begroot. Hieronder worden de grootste verschillen verklaard.

De overschrijding op product 7301 Facilitair huisvesting materieel wordt voor €150.000 veroorzaakt door overschrijding op onderhoud van onze huisvestingsvastgoed. Er zijn meer calamiteiten geweest in de panden Raakspoort, Zijlpoort en Grote Markt 2. Daarnaast zijn er meer brandpreventiemaatregelen (compartimentering/brandscheidingen) getroffen doordat er niet voldaan werd aan de huidige wet en regelgeving. Op beleidsveld 5.3 Vastgoedbeheer algemeen is er sprake van onderschrijding van onderhoudskosten die als compensatie geldt voor deze overschrijding. Daarnaast zijn de materiële kosten voor Facilitair op twee producten begroot en verantwoord (7301 en 7303). Indien realisatie conform begroting was geboekt bij Facilitair, dan was het product 7301 Facilitair huisvesting materieel €190.000 minder overschreden. De begroting zal in 2020 worden rechtgetrokken, zodat deze verschillen niet meer zichtbaar zijn.

De onderschrijding van ruim € 700.000 bij personeel centraal ondersteunen proces wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de gerealiseerde kosten voor voormalig arbeidsongeschikt of werkloos personeel €315.000 lager zijn dan begroot. Beide zijn lastig exact te begroten. Actief re-integratiebeleid heeft geleid tot uitstroom uit de WGA (Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten) en uit de WW (Werkloosheidswet), mede hierdoor vielen deze kosten in 2019 lager uit. De rest van de overschrijding is te verklaren doordat de totale ICT kosten worden verantwoord op 2 producten (respectievelijk 7302 en 7305). Door een technische fout is er €300.000 op het verkeerde product terecht gekomen. Per saldo zijn de productkosten voor ICT materieel en personeel conform de begroting uitgevoerd. Voor de begroting 2020 zal een technische correctie worden doorgevoerd.

Tot slot is de overschrijding op product 7306 Personeel decentrale overhead te verklaren doordat de verdeling van de loonkosten in de begroting tussen beleidsveld overhead en de andere beleidsvelden is in een enkel geval niet juist is. De realisatie van de loonkosten is wel goed toegerekend. Dit leidt tot een nadeel van € 244.000 op product 7306. De begroting zal in 2020 worden rechtgetrokken, zodat deze verschillen niet meer zichtbaar zijn.

Beleidsveld 7.1 Lokale belastingen en heffingen

1. Efficiënte heffing van gemeentebelastingen om de beleidsdoelstellingen uit andere programma's te kunnen realiseren

Wat hebben we bereikt? De heffing en invordering van de belastingen is uitbesteed aan de GR Cocensus. De mate van efficiency kan uit benchmarks worden vergeleken. De waarderingskamer heeft hiervoor een dashboard. De uitvoeringskosten van de WOZ bedroegen in 2018	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

(is meest recente cijfer) gemiddeld in Nederland € 15,23 per object tegen € 10,52 GR Cocensus. De GR Cocensus is dus aanzienlijker efficiënter dan gemiddeld. De laatst gehouden benchmark van de Landelijke Vereniging van Lokale Belastingen stamt uit 2016. In 2017 zijn deze benchmarkgegevens (2017/186017) gedeeld. Hieruit bleek dat de kosten van de uitvoeringsorganisatie per object of inwoner ook lager waren dan gemiddeld (€ 9,14 tegen € 7,26 GR Cocensus). De afgelopen jaren is de bijdrage aan de GR Cocensus uitsluitend aan inflatie aangepast.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishoudens (in euro)	619 (2014)	646 (2018) 634 (2017) 627 (2016) 641 (2015)	700	697	Coelo (BZK)
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens (in euro)	751 (2014)	756 (2018) 743 (2017) 761 (2016) 781 (2015)	833	829	Coelo (BZK)

a. Belastingen, met uitzondering van de toeristenbelasting, stijgen tot maximaal inflatiecorrectie	
Wat hebben we gedaan? De gemeentelijke belastingen zijn niet meer verhoogd dan met inflatie. *Wat hebben we niet gedaan?* De afval en rioolheffing zijn vanwege kostendekkendheid wel met meer dan inflatie verhoogd, waardoor de woonlasten wel met meer dan inflatie zijn gestegen.	
b. Tegen zo laag mogelijke kosten belastingen heffen	
Wat hebben we gedaan? De heffing en invordering van (het grootste gedeelte) van de gemeentelijke belastingen is ondergebracht in de GR Cocensus. Door de wijze van aansturing van de GR en de uitbreiding van de GR, waardoor de overheadkosten relatief lager worden, is vorm gegeven aan het zo laag mogelijk houden van de perceptiekosten. Alliander doet het netbeheer, distribueert en transporteert elektriciteit en gas voor producenten en afnemers.	
c. Tijdig vaststellen van gemeentelijke tarieven	
Wat hebben we gedaan? De belastingverordeningen en -tarieven zijn op 29 november 2018 vastgesteld en tijdig, voor 1 januari 2019, gepubliceerd.	

Beleidsveld 7.2 Algemene dekkingsmiddelen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1. Een duurzaam financieel gezonde stad

Wat hebben we bereikt? Een aantal aspecten van het financieel gezond houden van de stad is eind 2019 gunstig. Het weerstandsvermogen handhaaft zich in de categorie 'uitstekend' en de netto schuldquote staat met 89% in het groen volgens de VNG-normen. Ook is er een positief rekeningresultaat behaald. De BNG bank stelt de gemeente in staat om financiële middelen, noodzakelijk voor de realisatie van haar maatschappelijke doelstellingen en investeringen, tegen aantrekkelijke voorwaarden te verkrijgen. *Wat hebben we gedaan?* De vaste schuld van de gemeente is afgenomen van € 490 miljoen eind 2018 naar € 462 miljoen eind 2019. Voor meer toelichting wat betreft de schuld(standen) wordt verwezen naar de paragraaf 3.4 Financiering.	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
Formatie: fte per 1.000 inwoners	7,27 (2013)	7,4 (2018) 6,41 (2017) 6,44 (2016) 6,33 (2015) 6,49 (2014)	7,2	7,8	Gemeentelijke registratie (BZK)
Bezetting: fte per 1.000 inwoners	7,18 (2013)	7,5 (2018) 6,61 (2017) 6,46 (2016) 6,45 (2015) 6,78 (2014)	7,2	8,0	Gemeentelijke registratie (BZK)
Apparaatskosten: kosten per inwoner (in euro's)	699 (2013)	678 (2018) 630 (2017) 592 (2016) 597 (2015) 631 (2014)	624	735	Gemeentelijke registratie (BZK)
Externe inhuur: kosten inhuur externen als percentage van totale loonsom[1]	23% (2013)	14,5% (2018)[2] 16,1% (2017) 12,0% (2016) 4,8% (2015) 9,7% (2014)	16,5%	14,1%	Gemeentelijke registratie (BZK)

[1] De gemeente Haarlem maakt vooralsnog geen onderscheid tussen inspanningsverplichting en resultaatsverplichting. Bij deze indicator zijn de totale inhuurkosten opgenomen.

[2] In 2018 is per abuis een andere rekenmethode gebruikt voor de berekening van de indicator externe inhuur. Waarde in 2018 is aangepast volgens de juiste berekening, welke consistent is met de rest van de jaren.

a. Aanbieden materieel sluitende begroting van 2019 tot 2021	
Wat hebben we gedaan? Er een positief rekeningresultaat behaald en is er een meerjarige sluitende begroting. Het college heeft een Programmabegroting 2019-2023 aangeboden die	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

sluitend was voor het jaar 2019 en de twee daaropvolgende jaren. Het jaar 2019 is afgesloten met een positief rekeningresultaat van € 2,2 miljoen. Via de voortgangsrapportage is bij de kadernota en de bestuursrapportage inzicht gegeven in de begrotingsontwikkeling en waar nodig voorstellen geformuleerd voor bijsturing.	
b. Beperken schuldenlast tot een schuldquote van maximaal 120%	
Wat hebben we gedaan? De netto schuldquote is gedaald naar 89%, waar er een schuldquote van 106% verwacht werd bij de begroting. De gemeente blijft ruim onder het gestelde maximum.	
c. Jaarlijks beoordelen van mogelijkheid om een onttrekking te doen van reserves Grondexploitaties en Groei van de stad	
Wat hebben we gedaan? In de paragraaf 3.7 Grondbeleid is het surplus berekend van de reserve grondexploitatie. Vanuit het surplus wordt bij de kadernota voorstel gedaan voor de bestemming, onder andere ten behoeve van de groei van de stad.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
b. Percentage schuldquote	91% (2009)	96% (2018) 95% (2017) 96% (2016) 102% (2015) 124% (2014)	106%	89%	Gemeentelijke registratie

Beleidsveld 7.3 Overhead

1. Optimale ondersteuning en aansturing van primaire proces van gemeentelijke organisatie

Wat hebben we bereikt? Ook in 2019 heeft de verdere concretisering van de organisatievisie van de netwerkorganisatie een belangrijke rol gespeeld. In 2019 is de samenwerking tussen de ondersteunende afdelingen verder vormgegeven om de dienstverlening aan het primaire proces te optimaliseren. Ook zijn diverse investeringen in infrastructuur (zie ook verder paragraaf 3.5) gedaan om de kwaliteit van de systemen te waarborgen en het proces van verdere digitalisering en informatisering te faciliteren. Aan de ambtelijke samenwerking tussen de gemeentes Haarlem en Zandvoort is in 2019 verder vorm gegeven.	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

a. Transparant weergeven kosten van gemeentelijke organisatie die samenhangen met sturing en ondersteuning primaire proces	
Wat hebben we gedaan? De overheadkosten worden conform de BBV regelgeving gepresenteerd. Middels de verantwoording over de verschillende producten laat de gemeente transparant zien wat de omvang en aard is van de overheadkosten.	
b. Aandeel overheadkosten in ambtelijke organisatie stijgen niet ten opzichte van productieve activiteiten	
Wat hebben we gedaan? Het saldo voor beleidsveld overhead, in % van de totale lasten, is in 2019 licht toegenomen ten opzichte van 2018 en de nulmeting maar lager dan de streefwaarde 2019.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Bron
b. Overhead (in % van de totale lasten)	8,6% (2017)	8,9% (2018)	9,2%	9,1%	Gemeentelijke registratie (BZK)

Financiën per programma

Bel. veld	Programma Alg. Dekkingsmiddelen&Overhead	Rekening 2018	Primaire begroting 2019	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019
	Lasten (exclusief mutaties reserves)				
71	Lokale belastingen & heffingen	4.612	4.980	5.116	5.168
72	Algemene dekkingsmiddelen	1.069	778	-485	-1.158
73	Overhead	58.437	58.132	62.574	62.988
	Totaal lasten	**64.117**	**63.889**	**67.206**	**66.997**
	Baten (exclusief mutaties reserves)				
71	Lokale belastingen & heffingen	-49.665	-50.342	-50.356	-51.221
72	Algemene dekkingsmiddelen	-300.982	-310.888	-314.892	-318.251
73	Overhead	-10.183	-9.745	-10.932	-11.438
	Totaal baten	**-360.830**	**-370.975**	**-376.181**	**-380.910**
	Totaal saldo excl. mutaties reserves	**-296.712**	**-307.086**	**-308.975**	**-313.913**
	Toevoegingen aan reserves	10.010	7.571	9.704	9.704
	Onttrekkingen aan reserves	-12.715	-9.308	-9.493	-9.483
	Totaal saldo incl. mutaties reserves	**-299.417**	**-308.823**	**-308.763**	**-313.691**

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

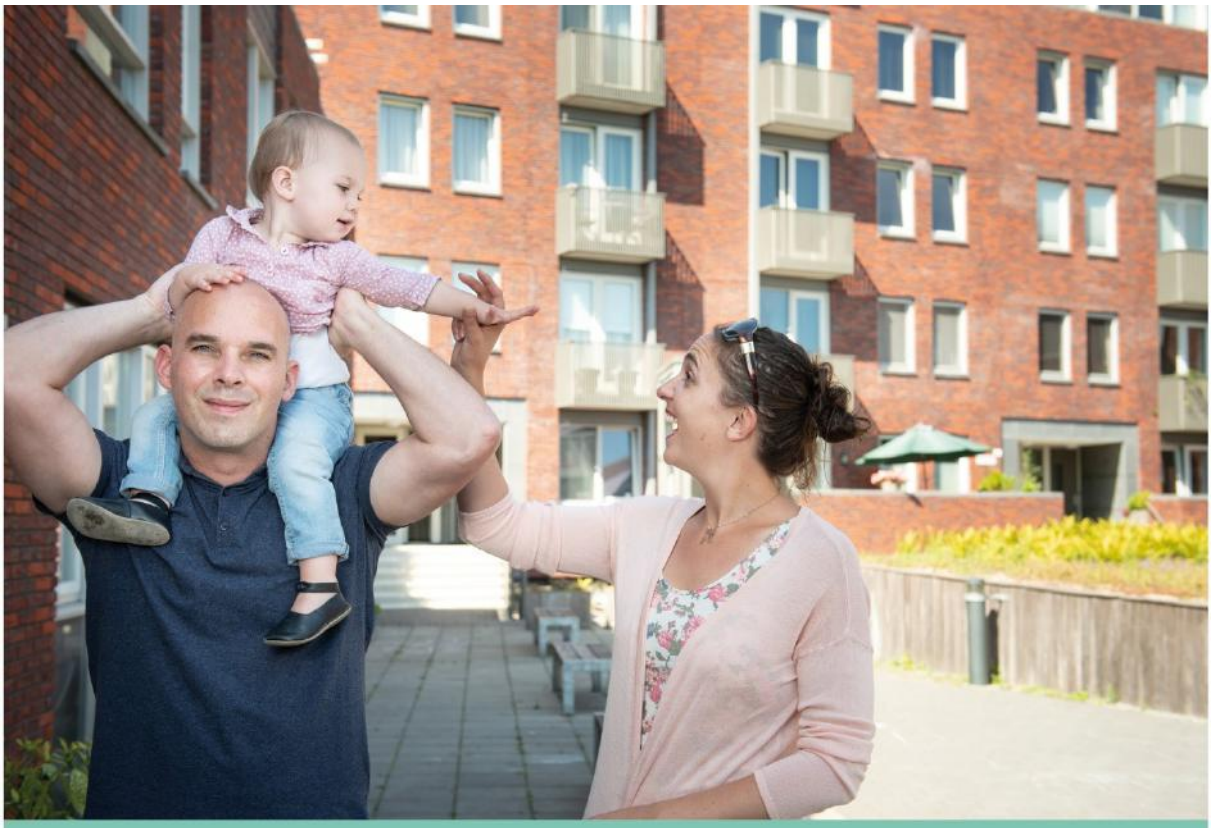

DEEL 3 PARAGRAFEN

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding weerstandsvermogen en risicobeheersing

In het eerste gedeelte van deze paragraaf is een set verplichte kengetallen opgenomen vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Deze kengetallen geven meer inzicht in de financiële positie van de gemeente. Het tweede gedeelte van de paragraaf gaat specifiek over risicobeheersing. Hier wordt de verhouding tussen de risico's en de weerstandscapaciteit weergegeven: het weerstandsvermogen.

Korte toelichting kengetallen

Kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. Ze geven inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid van de gemeente. Voor de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. De kengetallen 'structurele exploitatieruimte' en 'belastingcapaciteit' geven aan of de gemeente over voldoende structurele baten beschikt en welke mogelijkheid er is om deze baten op korte termijn te vergroten. De kengetallen 'netto schuldquote' en 'netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen', 'solvabiliteitsratio' en 'grondexploitatie' hebben betrekking op de balans.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft het eigen vermogen als percentage van het totale vermogen weer en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

Structurele exploitatieruimte

Bij dit kengetal worden de structurele baten en structurele lasten vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten, zoals de rente en aflossing van leningen, te dekken.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft weer in welke mate het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar door aanwending van belastingcapaciteit kan worden opgevangen. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. Dit kan door de belastingcapaciteit te vergelijken met de hoogte van de landelijk gemiddelde woonlasten die bestaan uit OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Beoordeling kengetallen in relatie tot de financiële positie

Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over de financiële positie van de gemeente. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie. Dit is afhankelijk van of en wat er aan eigen vermogen en baten tegenover die schuld staat en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Ook hoeft een tegenvallende ontwikkeling van de grondprijs geen negatieve invloed te hebben op de financiële positie zolang de structurele exploitatieruimte groot is of de gemeente over voldoende ruimte in belastingcapaciteit beschikt. Er is dan namelijk genoeg financiële ruimte om tegenvallers op te vangen.

Kengetallen jaarstukken 2019

De volgende tabel geeft de verplichte kengetallen vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) weer. De tekstuele toelichting hierop staat in de voorafgaande paragraaf.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Kengetallen (afgerond in heel %)	Verslag 2018	Begroting 2019	Verslag 2019
Netto schuldquote	96%	106%	89%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	94%	105%	88%
Solvabiliteitsratio	18%	15%	18%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%
Grondexploitatie	5%	2%	3%
Belastingcapaciteit	112%	122%	112%

Conclusie

Afzonderlijke kengetallen zeggen weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Daarom is een set van kengetallen samengesteld, die ook nog in de tijd vergeleken kunnen worden.

De kengetallen kunnen in drie clusters worden samengevat:

A. Ontwikkeling schuld en weerstandsvermogen;
B. Exploitatieruimte, meerjarenbegroting en grondexploitaties;
C. Onderhoudssituatie en belastingcapaciteit.

A. De ontwikkeling van de schuld en het weerstandsvermogen

De schuldpositie daalt in 2019, de netto schuldquote bedraagt 89% eind 2019 en de solvabiliteitsratio blijft 18% en dat is beter dan verwacht bij de begroting. Het weerstandsvermogen blijft uitstekend met een ratio van 2,4.

B. Exploitatieruimte, meerjarenbegroting en grondexploitaties

Deze kengetallen hebben te maken met de exploitatieruimte en zijn niet in één kengetal te vangen. Er is een sluitende meerjarenraming vastgesteld en een exploitatieruimte van 0,13%. De grondexploitaties ontwikkelen zich goed, zoals blijkt uit het kengetal voor grondexploitaties in categorie A.

C. Onderhoudssituatie en belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit zegt iets over de woonlasten in Haarlem. Deze zijn net als in voorgaande jaren hoger dan het landelijk gemiddelde van de grote gemeenten.

Voor de onderhoudssituatie geldt dat er geen achterstallige onderhoud is van kapitaalgoederen, behalve bij panden van de gemeente.

Beoordeling financiële positie

Om meer inzicht te geven in de financiële positie gebruikt de gemeente naast de set verplichte kengetallen ook eigen indicatoren. Deze zijn in de volgende tabel toegevoegd aan de verplichte indicatoren en de uitkomsten zijn vergeleken.

Aan de kengetallen zijn geen normen verbonden. De provincie hanteert als toezichthouder wel signaleringswaarden bij de toetsing van de financiële positie van de gemeente. Hiervoor worden drie categorieën gebruikt: categorie A is het minst risicovol (groen), categorie B is meer risicovol (oranje) en categorie C is het meest risicovol (rood).

Na de tabel worden de uitkomsten toegelicht.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	Indicator	Haarlem	Provincie
1	Netto schuldquote		
2	Solvabiliteitsratio		
3	Renterisiconorm		
4	Structurele exploitatieruimte		
5	Meerjarenbegroting		
6	Grondexploitatie		
7	Onderhoudssituatie		
8	Beschikbaar weerstandscapaciteit		
9	Belastingcapaciteit		

Toelichting uitkomsten signaleringswaarden

1. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Indicator gemeente: de netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen van de gemeente. Een uitkomst lager dan 100% is groen, tussen de 100% en 130% is oranje en hoger is rood. Met een netto schuldquote van 89% bevindt Haarlem zich in 2019 in het groene vlak. Dit is een verbetering ten opzichte van de Programmabegroting 2019 (oranje). Dit is het gevolg van zowel een lagere netto schuld op de balansposten (voordeel van € 51 miljoen) als van hogere baten (voordeel van € 43 miljoen) dan verwacht. Zie voor meer informatie over de netto schuldquote paragraaf 3.4.

Signaleringswaarde provincie: een percentage lager dan 90% valt onder categorie A.

2. Solvabiliteitsratio
Signaleringswaarde provincie: de solvabiliteitsratio laat zien in welke mate de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de ratio, hoe groter de weerbaarheid. Over 2019 is de ratio berekend op 18%. De solvabiliteit in eind 2019 beter dan eerder begroot, dit is vrijwel geheel het gevolg van meer eigen vermogen (€ 18 miljoen) dan eerder werd verwacht. Een signaleringswaarde lager dan 20% valt onder categorie C.

De gemeente hanteert solvabiliteit niet als eigen indicator. Een lagere solvabiliteit heeft geen direct (negatief) effect voor gemeenten. Omdat het Rijk achtervang biedt voor gemeenten zien kredietverstrekkers geen verhoogd risico. De nettoschuldquote is daarom geschikter als indicator voor het beoordelen van de financiële positie van de gemeente, wel houden de schuld en de solvabiliteit verband met elkaar.

3. Rente risiconorm
Indicator gemeente: de maximaal toegestane omvang van langlopende financiering is gekoppeld aan de renterisiconorm. Deze geeft het maximaal geleende bedrag per jaar dat aan rentewijziging onderhevig mag zijn. Deze norm bedraagt 20% van het begrotingstotaal. Voor Haarlem ligt de norm op € 100 miljoen. De gemeente heeft de momenten van (mogelijke) herfinanciering gespreid en daardoor was € 43 miljoen daadwerkelijk onderhevig aan rentewijziging in 2019 (zie ook paragraaf 3.4 Financiering). Dit is ruim onder de norm, waardoor de indicator groen weergegeven wordt.

4. Structurele exploitatieruimte
Signaleringswaarde provincie: een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Een negatief getal geeft aan dat structurele lasten worden gedekt door incidentele baten. Voor 2019 bedraagt de structurele exploitatieruimte 0,13%. De structurele baten dekken de structurele lasten en daarom is categorie A van toepassing.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

5. Meerjarenbegroting
Indicator gemeente: de meerjarenbegroting is één van de kengetallen waaruit de financiële positie van de gemeente blijkt. Het kengetal geeft aan of de meerjarenraming materieel sluitend is en of de meerjarenraming ruimte biedt om mogelijke tegenvallers op te vangen zonder dat aanvullende bezuinigingen nodig zijn.

De begroting is sluitend voor de jaren 2020, 2021 en 2022. Het kengetal is daarom groen.

6. Grondexploitatie
Indicator gemeente: dit kengetal zegt niet zoveel over de risico's van de grondexploitaties zelf, maar geeft wel aan of grondexploitaties nog een bijdrage kunnen leveren aan het mogelijk opvangen van tegenvallers (flexibiliteit van de financiële positie).

Signaleringswaarde provincie: Haarlem scoort 3%. Omdat de score onder de 20% is valt het in categorie A.

Voor mogelijk verliesgevende exploitaties is een adequate verliesvoorziening getroffen en er is voldoende weerstandscapaciteit beschikbaar. Bij het afsluiten van winstgevende plannen stijgt ook de reserve grondexploitaties en daarmee wordt de weerstandscapaciteit van de gemeente verder versterkt.

7. Onderhoud
Indicator gemeente: één van de kengetallen om te kijken of de begroting materieel sluitend is, gaat over het vermogen van de gemeente om te voorzien in onderhoud van de kapitaalgoederen, inclusief gemeentelijk vastgoed (panden).

Op gemeentelijk vastgoed na, is er geen sprake van achterstallig onderhoud.

Score:
Groen: maximaal één beheerdomein kent achterstallig onderhoud;
Oranje: meer dan één, maar maximaal twee onderhoudsdomeinen kennen achterstallig onderhoud;
Rood: meer dan twee onderhoudsdomeinen kennen achterstallig onderhoud.

8. Beschikbaar weerstandscapaciteit
Indicator gemeente: in de paragraaf weerstandsvermogen is de benodigde weerstandscapaciteit berekend op € 15,4 miljoen. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 37,1 miljoen. Dit is uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen van 2,4 en dus groen. Bij de Programmabegroting 2020 was het weerstandsvermogen ook uitstekend (boven de 2,0).

Score:
Groen: ratio 1,4 of hoger. Er is ruimte binnen de algemene reserve om tegenvallers op te vangen.
Oranje: ratio 1 t/m 1,4. Er is beperkt ruimte binnen de algemene reserve om tegenvallers op te vangen.
Rood: ratio lager dan 1. De algemene reserve is geheel nodig als weerstandsvermogen (om risico's te kunnen opvangen) en kan niet worden ingezet om andere tegenvallers op te vangen.

Het beschikbare weerstandsvermogen van de gemeente geeft aan dat er nog enige flexibiliteit is om mogelijke tegenvallers op te vangen, zonder dat het weerstandsvermogen onvoldoende wordt.

9. Belastingcapaciteit
Indicator gemeente en provincie: het kengetal heeft een waarde van boven de 100%, dat wil zeggen dat de woonlasten hoger zijn dan het gemiddelde van de grote steden in Nederland. Dit betekent dat verhoging van de lokale lasten nauwelijks mogelijk is zonder relatief duurder te worden ten opzichte van andere gemeenten. Daarom is er geen onbenutte belastingcapaciteit die ingezet kan worden om

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

toekomstige nadelen op te vangen. Zie voor meer informatie over de belastingcapaciteit paragraaf 3.2. Het kengetal is 112% voor 2019 en is daarmee rood. Indien de score meer dan 105% bedraagt is de uitkomst voor de provincie categorie C.

Risicoparagraaf

De gemeente Haarlem heeft zoals iedere organisatie te maken met risico's. Het is van belang om die risico's inzichtelijk te maken, onder andere omdat de risico's de uitvoer van beleidsdoelen nadelig kunnen beïnvloeden. De Nota Risicomanagement (2014/425742) legt het begrippenkader en randvoorwaarden voor risicomanagement vast. De nota definieert risicomanagement als "het effectief en systematisch omgaan met de kansen en bedreigingen die het tot stand komen van organisatiedoelstellingen kunnen beïnvloeden". Om de financiële gevolgen die samenhangen met bepaalde risico's te kunnen opvangen wordt een weerstandscapaciteit aangehouden. Op basis van een risico-inventarisatie binnen de organisatie wordt een risicosimulatie uitgevoerd die berekent hoeveel weerstandscapaciteit nodig is om het totaal aan (financiële) risico's te kunnen dekken. De risico's zullen niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. De risico-inventarisatie is vooral gericht op risico's met financiële gevolgen en is een momentopname. De simulatie is uitgevoerd met de inventarisatie per 3 maart 2020.

Gebeurtenissen na balansdatum

In de jaarrekening in Hoofdstuk 4 is een toelichting opgenomen over de impact van het COVID-19 (Corona) virus bij het onderdeel Gebeurtenissen na balansdatum. Het betreft een gebeurtenis na balansdatum waarvan de impact onzeker is. De gebeurtenis wordt toegelicht in de jaarrekening maar heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening en is geen onderdeel van de risicoparagraaf.

Weerstandsvermogen

De ratio weerstandsvermogen bedraagt 2,4 en is daarmee uitstekend.

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen die de gemeente beschikbaar heeft om risico's op te vangen en is gelijk aan de omvang van de algemene reserve en bedraagt € 37,1 miljoen. De reserve grondexploitaties wordt ingezet voor dekking van risico's voor de betreffende beleidsvelden. Als de reserve niet toereikend is, dient de algemene reserve voor voldoende weerstandscapaciteit te zorgen. Voorheen werden de risico's van het sociaal domein gedekt uit de reserve sociaal domein. Na de overheveling van de reserve sociaal domein naar de algemene reserve worden de risico's binnen het sociaal domein ook gedekt uit de algemene reserve. Dit wordt schematisch weergeven in onderstaande figuur.

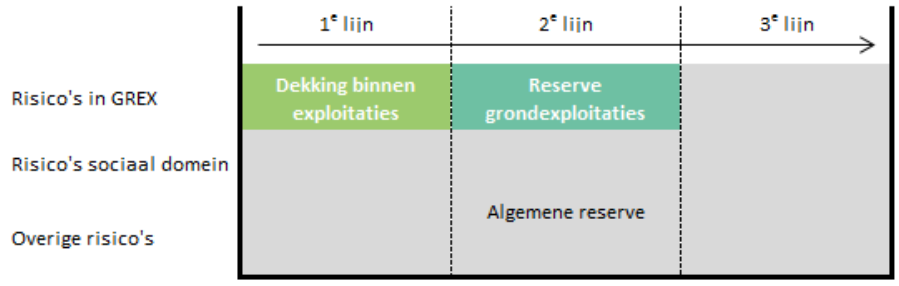

De beleidsuitgangspunten voor het omgaan met reserves en voorzieningen heeft de raad vastgelegd in de Nota reserves en voorzieningen 2016-2020 (2016/253878). Hierin staat een samenvatting van de regelgeving, waaronder een toelichting op het verschil tussen reserves en voorzieningen en de afspraken voor het instellen en opheffen ervan. De ratio tussen de weerstandscapaciteit die nodig is om de risico's te kunnen opvangen en de weerstandscapaciteit die daar voor beschikbaar is, heet het weerstandsvermogen. Alleen voor de netto-risico's resterend na het treffen van

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

beheersmaatregelen, die financieel kwantificeerbaar zijn en geen verplichtend karakter hebben, wordt weerstandsvermogen aangehouden. De weerstandscapaciteit die nodig is om de risico's op te kunnen vangen, volgt uit een risico-inventarisatie en bedraagt op dit moment € 16,7 miljoen. Na dekking uit de reserves voor grondexploitaties bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit nog € 15,4 miljoen.

Ontwikkeling weerstandsratio	Rek. 2017	Begr. 2019	Rek. 2018	Begr. 2020	Rek. 2019
Weerstandsratio	2,4	1,9	2,3	2,4	2,4

Berekening ratio weerstandsvermogen

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{37,1}{15,3} = 2,4$$

De weerstandsratio is bij de Programmabegroting 2020 voor het laatst bepaald en is toen vastgesteld op 2,4, ook de huidige weerstandsratio is nu berekend op 2,4. Er is meer weerstandscapaciteit benodigd in vergelijking met de begroting, maar er is ook meer weerstandscapaciteit beschikbaar. In onderstaand risicoprofiel wordt hier bij punt 'h' verder op ingegaan.

Risicoprofiel gemeente Haarlem

a. Risico's grondexploitatie

Voor de benodigde weerstandscapaciteit van de risico's van grondexploitaties kijkt de gemeente per grondexploitatie of er een positief resultaat wordt verwacht. Als dit het geval is, wordt de benodigde weerstandscapaciteit gecorrigeerd, omdat het positieve resultaat kan worden ingezet voor de dekking van de risico's. Voor de risico's die niet kunnen worden afgedekt door een positief resultaat wordt getoetst of de reserve grondexploitatie toereikend is. Als dat niet het geval is, moet voor het restrisico het weerstandsvermogen aangehouden worden. De nu berekende risico's van grondexploitatie hebben een maximaal nadelig financieel gevolg van in totaal € 3,8 miljoen. Deze risico's hebben betrekking op het Slachthuisterrein, de Minckelersweg en de Ripperda. Hiervoor moet een weerstandscapaciteit van € 1,3 miljoen aangehouden worden, waar binnen de reserve grondexploitaties voldoende dekking voor is. Er hoeft daarom geen beroep op de algemene reserve gedaan te worden. De risico's van grondexploitaties vallen binnen programma 4.

b. Risico's sociaal domein

Voorheen werd getoetst of de reserve sociaal domein voldoende was om de risico's uit het sociaal domein te dekken. Met het overhevelen van de reserve sociaal domein wordt dit niet meer gedaan. Wel is de benodigde weerstandscapaciteit om risico's uit het sociaal domein te dekken gestegen. Het benodigde weerstandsvermogen voor risico uit het sociaal domein bedraagt € 3,7 miljoen en was € 0,4 miljoen. Dit komt grotendeels door de risico's: open einde regeling Wmo, Jeugdzorg en oplopende wachtlijsten bij Veilig Thuis.

c. Bedrijfsvoeringsrisico's

De overige 45 bedrijfsvoeringsrisico's met financieel gevolg bedragen maximaal € 63,8 miljoen. Om met 90% zekerheid risico's te kunnen afdekken moet voor deze risico's € 13,0 miljoen aan algemeen weerstandsvermogen reserve aangehouden worden (exclusief risico's sociaal domein).

d. Top tien risico's gemeente Haarlem

In de tabel 'top tien risico's' staan de tien risico's die de hoogste bijdrage leveren aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Bedenk dat een risico geen zekerheid is, maar zich mogelijk

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

voordoet. De ingeschatte benodigde capaciteit is door middel van risico-simulatie berekend. De risico-simulatie houdt rekening met de kans en gevolg.

	Top 10 risico's	Kans van voordoen	Maximaal gevolg	Inschatting benodigde capaciteit
1	Grote/langdurige uitval van ICT-systemen: als gevolg van problemen in de interne infrastructuur	35%	€ 10,0 miljoen	€ 2,8 miljoen
2	Open einde regeling Wmo: jaarlijks toegekende Wmo-budget is ontoereikend om de kosten van de voorzieningen en de uitvoeringskosten te financieren.	90%	€ 2,5 miljoen	€ 1,8 miljoen
3	Jeugdzorg: Open einde karakter ten aanzien van de financiering jeugdzorg	90%	€ 1,5 miljoen	€ 1,0 miljoen
4	Algemene uitkering: De daadwerkelijke Algemene Uitkering wijkt af van de raming	10%	€ 12,2 miljoen	€ 1,0 miljoen
5	Ontwikkeling van programma's, plannen en projecten vertraagt: Geaggregeerd risico	50%	€ 2,0 miljoen	€ 0,8 miljoen
6	Haarlemmerstroom: Mogelijk valt de grondopbrengst lager uit door onrendabele top van het parkeren.	40%	€ 1,8 miljoen	€ 0,7 miljoen
7	Consequenties van de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB)	80%	€ 0,8 miljoen	€ 0,5 miljoen
8	Nogmaals uitstel van) Invoering Omgevingswet naar verwachting (mogelijk later dan) 1-1-2021	60%	€ 1,0 miljoen	€ 0,5 miljoen
9	Uitbreiding btw-sportvrijstelling en mogelijk niet toereikende SPUK	50%	€ 0,9 miljoen	€ 0,4 miljoen
10	Calamiteiten: onverwachte gebeurtenissen kunnen leiden tot hoge, niet begrote kosten.	5%	€ 10,0 miljoen	€ 0,4 miljoen
	Subtotaal 10 risico's met grootste benodigde weerstandscapaciteit			**€ 9,9 miljoen**
	Overige 45 geïdentificeerde risico's			€ 6,8 miljoen
	Totaal benodigde weerstandscapaciteit alle risico's			**€ 16,7 miljoen**
	Af: T.l.v. Reserve Grondexploitaties			- € 1,3 miljoen
	Totaal benodigde weerstandscapaciteit alle risico's			**€ 15,4 miljoen**

e. Groei van Haarlem

Haarlem staat voor een opgaaf om de bevolkingsgroei op te vangen en daarbij rekening te houden met de bestaande kwaliteiten en leefbaarheid van de stad. Hier zijn ook risico's aan verbonden. De risico's hebben in hoofdzaak betrekking op de realisatie van beleidsdoelen en zijn vooralsnog niet kwantificeerbaar. Voorbeelden hiervan zijn het tijdig realiseren van nieuwe woningen, ontsluiting van ontwikkellocaties en uitbreiding van voorzieningen. Financiële risico's zijn nog niet kwantificeerbaar.

f. Klimaatadaptie

Haarlem krijgt te maken met de effecten van de klimaatverandering, zoals toenemende kans op hitte, droogte en hevige regenbuien. Het is voor de gemeente van belang om in beeld te brengen welke risico's er kunnen optreden en er wordt gekeken naar passende beheersmaatregelen. Daarbij is van belang realistisch te zijn over de mogelijkheden die de gemeente heeft binnen vervangings-, herinrichtingsopgave en beheersplannen om de nadelige gevolgen van de effecten te verminderen. Slechts 30% van de open ruimte is in beheer bij de gemeente. De overige 70% is privaat eigendom waar bewoners en ondernemers zelf maatregelen moeten treffen. De gevolgen en risico's hebben vooral betrekking op het behouden van de leefbaarheid en de veiligheid. De risico's zijn (nog) niet kwantificeerbaar maar bij een uitzonderlijke (klimaat)gebeurtenis zijn de financiële gevolgen zeer groot.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Risico's per programma

In onderstaande tabel staan alle risico's verdeeld over de programma's. Naast de vijfenvijftig risico's met financieel gevolg zijn hier ook de (tien) niet-financiële risico's in meegenomen. De meeste risico's doen zich voor in programma 4 en programma 7, met respectievelijk veertien en vierentwintig risico's.

In onderstaande diagram is het percentage per programma van het totaal aantal risico's in kaart gebracht.

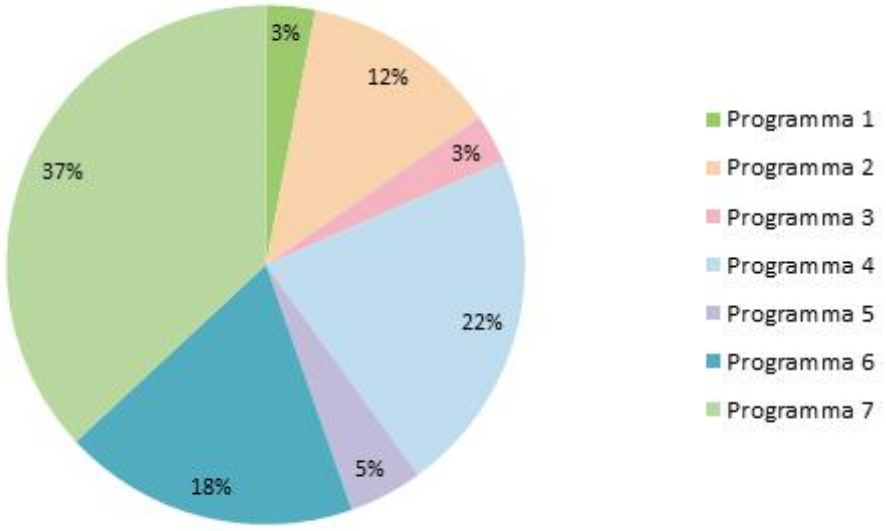

De invloed van de risico's per programma geeft aan hoeveel procent van de weerstandscapaciteit per programma nodig is na dekking vanuit de reserve voor grondexploitaties. Programma 7 vereist de meeste weerstandscapaciteit (40%). Dit komt vooral door de risico's van de mogelijke uitval van ICT-systemen, een lagere algemene uitkering en de consequenties van de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB). Het percentage benodigde weerstandscapaciteit voor programma 2 is aanzienlijk gestegen. De belangrijkste risico's binnen programma 2 zijn open einde regeling Wmo, Jeugdzorg en wachtlijsten Veilig Thuis. Door de relatief hoge kans op voordoen en hoog maximaal financieel gevolg ten opzichte van risico's in andere programma's is de impact relatief hoger dan het aantal risico's. Binnen programma 6 zijn de mogelijke calamiteiten en lagere inkomsten vanuit bouwleges de belangrijkste risico's. De invloed van programma 4 komt voornamelijk door de risico's van vertraging van de ontwikkelingen van programma's, plannen en projecten en uitstel van de invoering van de Omgevingswet. Het aantal risico's is relatief hoger dan de impact hiervan. Dit komt vooral door dekking voor risicogevolgen binnen de reserve grondexploitaties.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

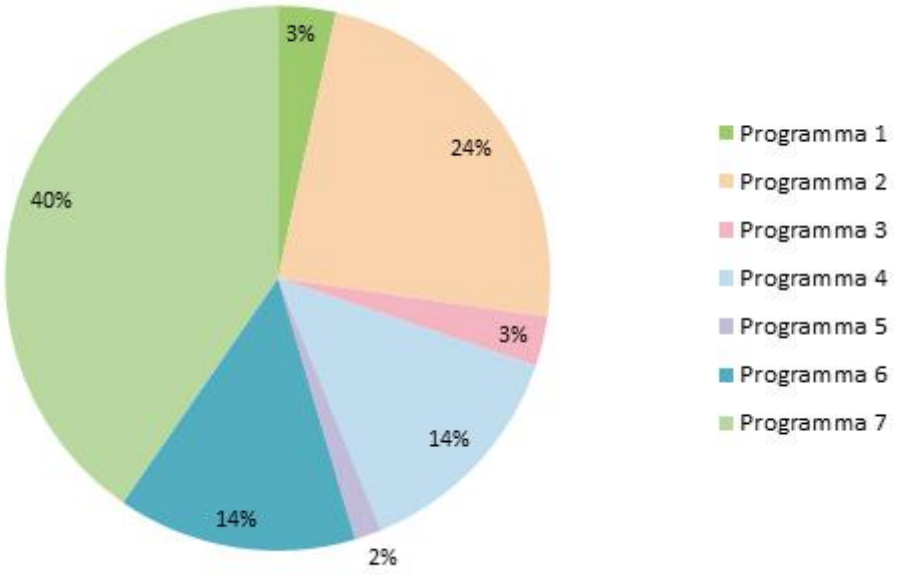

h. Analyse wijzigingen risico's ten opzichte van de Programmabegroting 2020
Het benodigde weerstandsvermogen is gestegen van € 12,2 miljoen naar € 15,4 miljoen ten opzichte van de Programmabegroting 2020. Dit is een stijging van € 3,2 miljoen die te verklaren is door de overheveling van de reserve Sociaal domein naar de algemene reserve. Door de overheveling van de middelen van de reserve Sociaal domein worden de risico's van het sociaal domein ook gedekt worden uit de algemene reserve. Voor de risico's binnen het sociaal domein is € 3,7 miljoen nodig. Door de totale stijging van het benodigde weerstandsvermogen van € 3,2 miljoen is de benodigde weerstandscapaciteit van de andere programma's met € 0,5 miljoen gedaald.

Daar tegenover staat ook een stijging van het beschikbare weerstandsvermogen van € 8,2 miljoen, waardoor het totale risicoprofiel van de gemeente nauwelijks verandert. Ook deze stijging komt grotendeels door de overheveling van de reserve Sociaal domein naar de algemene reserve. Wel zijn er enkele grotere wijzigingen die binnen het profiel hebben plaatsgevonden:

1. De open-einde regeling Wmo, waarbij de kans op voordoen is gestegen van 50% naar 90% en het maximum financieel gevolg is gestegen van € 0,5 miljoen naar € 2,5 miljoen.
2. Toevoeging van risico betreffende het open-einde karakter ten aanzien van de financiering Jeugdzorg met een kans van 90% en maximum financieel gevolg van € 1,5 miljoen.
3. Toevoeging van risico met betrekking tot de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) met een kans van 80% en maximaal gevolg van € 0,8 miljoen.
4. Toevoeging van risico met betrekking tot de wachtlijsten Veilig Thuis met een kans van 90% en maximaal gevolg van € 0,5 miljoen.
5. Per saldo zijn er vijf risico's met financieel gevolg meer toegevoegd dan er zijn verwijderd.

i. Risicokaart
Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen ingedeeld zijn, plaatst de gemeente in een risicokaart. Deze kaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. Door de indeling op basis van kans en gevolg, en niet op geschatte benodigde capaciteit, kan het voorkomen dat een risico met een relatief hoge classificering niet in de top tien risico's staat. De nummers corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Het groene gebied vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Het

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

oranje gebied vraagt om aandacht. Risico's in het rode gebied eisen direct aandacht omdat ze de continuïteit van de organisatie kunnen bedreigen. Op dit moment heeft de gemeente vijf risico's in de rode gebieden. De risico's leiden echter niet tot het niet kunnen continueren van de organisatie. Alleen de (55) risico's met een mogelijk financieel gevolg zijn weergegeven in onderstaande risicokaart.

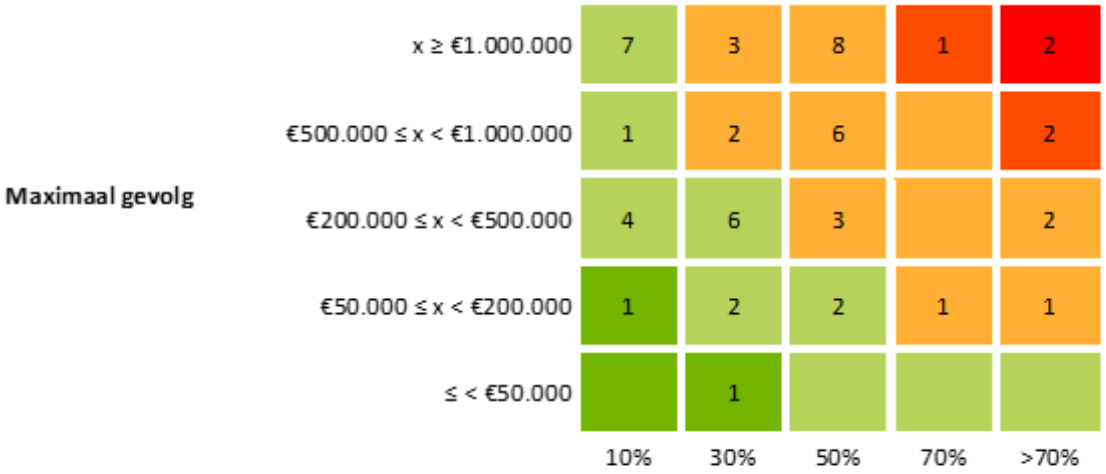

	Risico's met een rode indicatie	Kans van voordoen	Maximaal gevolg
1	Open einde regeling Wmo: jaarlijks toegekende Wmo-budget is ontoereikend om de kosten van de voorzieningen en de uitvoeringskosten te financieren	90%	€ 2,5 miljoen
2	Jeugdzorg: open einde karakter ten aanzien van de financiering jeugdzorg	90%	€ 1,5 miljoen
3	Nogmaals uitstel van) Invoering Omgevingswet naar verwachting (mogelijk later dan) 1-1-2021	60%	€ 1,0 miljoen
4	Consequenties van de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB)	80%	€ 0,8 miljoen
5	Oplopen wachtlijsten Veilig Thuis ten gevolge van onvoldoende budget of onvoldoende beschikbaar personeel	90%	€ 0,5 miljoen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.2 Lokale heffingen

Inleiding

De lokale heffingen zijn de belangrijkste bron van inkomsten van de gemeente, naast de doeluitkeringen van het Rijk en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Er zijn twee soorten gemeentelijke heffingen: rechten en belastingen. Bij 'rechten' is sprake van een tegenprestatie van de gemeente en mogen de opbrengsten niet hoger zijn dan de kosten die de gemeente hiervoor maakt. Bij 'belastingen' is er geen directe relatie met een prestatie van de gemeente.

Haarlem heeft de uitvoering van een aantal belastingen en heffingen ondergebracht in de gemeenschappelijke regeling Cocensus. Dit zijn de Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ) en het opleggen van de aanslagen en de invordering van onroerende zaakbelasting (OZB), roerende woon- en bedrijfsruimte belasting (RRWB), afvalstoffenheffing, rioolheffing, parkeerbelasting, precariobelasting (deels), hondenbelasting, toeristenbelasting, reclamebelasting en de Bedrijven Investeringszone heffing (BIZ). Ook de afwikkeling van kwijtscheldingsverzoeken en de afhandeling van bezwaar- en beroepschriften zijn aan Cocensus uitbesteed.

Verantwoording uitvoering

De verantwoording van de uitvoering is gebaseerd op de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) die met Cocensus gesloten. In 2019 zijn hierin geen belangrijke wijzigingen aangebracht.

Aanslagoplegging

In het DVO is opgenomen dat voor 1 maart van het belastingjaar 95% van de belastingplichtigen de aanslagen heeft ontvangen.

De datum van 1 maart is gericht op de verzamelaanslag OZB, afval- en rioolheffing die eind februari wordt opgelegd. Er zijn ook heffingen die pas later kunnen worden opgelegd, zoals toeristenbelasting, naheffingsaanslagen parkeren en de aanslag precario nutsbedrijven. De realiseringspercentages zijn hiervoor gecorrigeerd. Door middel van de verzamelaanslag heeft 99,7 % van de belastingplichtigen een aanslag ontvangen. Daarmee is ruimschoots aan de doelstelling vanuit de DVO voldaan.

Invordering en kwijtschelding

De doelstelling is dat twaalf maanden na dagtekening van de aanslagen minimaal 95% van de belastingen is ingevorderd. In 2019 was (met openstaande vorderingen van voorgaande jaren) € 91,3 miljoen in te vorderen. Daarvan is in 2019 € 88,7 miljoen ingevorderd, ofwel 97,1%. De doelstelling is in 2019 behaald.

Naast het verzorgen van (dwang-) invordering maakt ook kwijtschelding onderdeel uit van invordering. Verzoeken om kwijtschelding worden in eerste instantie voorgelegd aan het landelijke Inlichtingenbureau. Afhankelijk van de informatie van het landelijk Inlichtingenbureau kan ofwel het verzoek worden afgedaan, ofwel moet bij de aanvrager nog informatie worden opgevraagd. De direct af te handelen verzoeken zijn binnen twaalf weken afgedaan, wat uitgangspunt is binnen de DVO. Nadat van de aanvrager de informatie is ontvangen, zijn ook deze verzoeken binnen twaalf weken afgedaan. Samen met de automatisch verleende kwijtschelding is 97% van de verzoeken afgedaan. Verzoeken die nog niet zijn afgehandeld zijn van recente datum of wachten nog op aanvullende informatie vanuit de aanvrager.

Het resultaat van de behandeling van de kwijtscheldingsverzoeken is als volgt:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Behandeling kwijtschelding	Afgedaan	Toegekend	Gedeeltelijk toegekend	Afgewezen	Ingetrokken
Geautomatiseerd	2.971	2.971	nvt	nvt	nvt
Verzoeken	3.549	1.546	52	1.839	112
Administratief beroep	75	29	0	43	3
Totalen	**6.595**	**4.546**	**52**	**1.882**	**115**

In belastingjaar 2019 is na verzoeken in totaal € 1.423.000 kwijtgescholden: afvalstoffenheffing € 1.408.000 en hondenbelasting € 15.000.

Rechtsbescherming
In de DVO met Cocensus is opgenomen dat 50% van de bezwaren binnen 3 maanden na binnenkomst afgehandeld moeten zijn, 75% binnen zes maanden na binnenkomst en 100% per 31 december.

Binnen drie maanden was 61% van de heffingsbezwaren afgehandeld en binnen zes maanden was 75% afgehandeld. De nu nog openstaande bezwaarschriften zijn ofwel van recente datum ofwel zijn er gesprekken gaande met belanghebbenden of hun vertegenwoordigers, vaak no-cure-no-pay bureaus. De afdoening van heffingsbezwaren voldoet hiermee aan de in de DVO opgenomen afdoeningspercentages.

Over 2019 zijn in totaal 6.949 bezwaarschriften ontvangen, waarvan 3.522 gericht tegen de WOZ-beschikkingen (waardebepaling van de onroerende zaken) en 3.427 op andere heffingssoorten. Hiervan waren 2.269 bezwaren tegen de parkeerbelasting gericht. Van de WOZ-bezwaren zijn er 3.047 afgedaan (87%) en van de heffingsbezwaren zijn er 2.618 afgedaan (77%). In onderstaande tabel is dit weergegeven:

Behandeling bezwaarschriften	Ingekomen	Afgedaan	%-gereed	Nog te doen
Bezwaar WOZ	3.522	3.047	87%	475
Bezwaar parkeerbelasting	2.269	1.615	71%	654
Bezwaar Overige heffingen	1.158	1.003	87%	155
Beroep WOZ	55	7	0%	48
Beroep Heffingen	8	4	50%	4
Totalen	**7.012**	**5.676**	**81%**	**1.336**

Voor de rechtsbescherming zijn twee heffingen belangrijk, namelijk de OZB (WOZ-bezwaren) en de parkeerbelasting.

<u>WOZ-beschikkingen</u>
In Haarlem worden circa 83.000 WOZ-beschikkingen voor woningen verstuurd. Tegen deze beschikkingen zijn 3.056 bezwaren ontvangen, dat is 3,7% van het aantal beschikkingen. Landelijk bedraagt dit percentage 2,19%.

In Haarlem worden circa 6.500 WOZ-beschikkingen voor niet-woningen verstuurd. Tegen deze beschikkingen zijn 466 bezwaren ontvangen, dat is 7%. Landelijk is dit 3,8%.

Van de 3.047 afgedane WOZ-bezwaren is bij 32,1% de vastgestelde waarde gehandhaafd en is bij 67,9% de vastgestelde waarde bijgesteld.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De bezwarenpercentages liggen in de gemeente Haarlem boven het landelijk gemiddelde. De belangrijkste reden hiervoor is dat de waardestijging in de Randstad, met als koplopers de gemeenten Amsterdam en Haarlem, aanzienlijk hoger ligt dan het landelijk gemiddelde van 6% stijging. Dit is niet alleen te merken aan het aantal reguliere bezwaren, maar ook aan het aantal bezwaren dat is ingediend door de zogenoemd No-Cure-No-Pay bureaus (NCNP), die namens de belanghebbenden bezwaar indienen teneinde de proceskostenvergoeding te kunnen incasseren. Ruim een derde deel van de bezwaren tegen de WOZ bepaling in Haarlem is ingediend door de NCNP-bureaus.

Parkeerbelastingen
De tweede heffing waartegen relatief veel bezwaren worden ingediend is de parkeerbelasting. Er zijn 2.269 bezwaarschriften ontvangen. Van deze bezwaarschriften zijn er 1.615 afgehandeld. Hiervan is 29,4% gehandhaafd en 70,6% heeft tot vermindering geleid. Het aantal naheffingsaanslagen was 23.173.

Het percentage toegekende bezwaarschriften ligt relatief hoog, omdat bezwaarmakers achteraf vaak alsnog kunnen aantonen dat wel parkeerbelasting was betaald. Bijvoorbeeld door het overleggen van een parkeerkaartje of aanmelding via bel parkeren. Deze uitkomst is vergeleken met vijf andere grote gemeenten.

Parkeerbelastingen
De tweede heffing waartegen relatief veel bezwaren worden ingediend is de parkeerbelasting. Er zijn 2.269 bezwaarschriften ontvangen. Van deze bezwaarschriften zijn er 1.615 afgehandeld. Hiervan is 29,4% gehandhaafd en 70,6% heeft tot vermindering geleid.

Het percentage toegekende bezwaarschriften ligt relatief hoog, omdat bezwaarmakers achteraf vaak alsnog kunnen aantonen dat wel parkeerbelasting was betaald. Bijvoorbeeld door het overleggen van een parkeerkaartje of aanmelding via bel parkeren. Deze uitkomst is vergeleken met vijf andere grote gemeenten.

Gemeente	aantal	verminderd	Percentage
Den Haag	33.798	19.572	58%
Rotterdam	44.000	35.200	80%
Utrecht	5.760	4.214	74%
Nijmegen	1.424	807	57%
Groningen	5.130	3.193	62%
Haarlem	1.671	1.253	75%

Belasting jaar 2018

Het aantal toegekende bezwaarschriften ligt grofweg tussen de 60% en 80%. Met 75% scoort Haarlem relatief hoog, maar de uitkomst is niet extreem.

Beroepschriften
Tegen de afgewezen heffingsbezwaarschriften zijn in totaal 8 beroepschriften ontvangen. Hiervan zijn er vier afgedaan, waarvan er één gegrond is verklaard. Inzake de WOZ-bezwaren zijn in totaal 55 beroepschriften ontvangen. Hiervan zijn er momenteel zeven afgedaan, waarvan er één gegrond is verklaard. Tot op heden zijn er geen hoger beroepsprocedures.

Uitvoering Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ)
Jaarlijks wordt aan alle eigenaren en gebruikers van onroerende zaken binnen de wettelijke termijn een WOZ-beschikking verstuurd waarop de vastgestelde WOZ-waarde voor het belastingjaar staat

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

vermeld. De WOZ-beschikkingen worden in februari verzonden aan eigenaren en gebruikers, maar ook aan de afnemers, zoals de Belastingdienst en de Waterschappen.

Jaarlijks controleert de Waarderingskamer de juistheid, volledigheid en tijdigheid van de door Cocensus verzorgde jaarlijkse waardebepaling aan de hand van de uitgangspunten in de Waarderingsinstructie en de WOZ-tijdslijn. In 2019 is dit naar behoren verlopen.

Het beleid ten aanzien van lokale belastingen

Algemeen
Het belastingbeleid in Haarlem is gebaseerd op twee uitgangspunten: kostendekkendheid voor rechten en inflatie-aanpassing voor belastingen. Voor 2019 is voor belastingen een inflatie aangehouden van 2,3 % volgens de uitgangspunten Programmabegroting 2019-2023 van de Kadernota 2018. In de Programmabegroting 2019-2023 is tevens vastgelegd dat het algemene tarief voor de toeristenbelasting verhoogd wordt naar € 5 per overnachting per persoon.

Gemeentelijke belastingen
Belastingen hebben een algemeen karakter, want er is geen directe relatie tussen de belasting en de gemaakte kosten van de gemeente. Uitgangspunt bij de vastgestelde belastingtarieven is dat deze trendmatig worden verhoogd met de verwachte inflatie.

Onroerende Zaakbelastingen (OZB)
De grondslag voor de OZB wordt gevormd door de jaarlijks vastgestelde waarde van de onroerende zaak. In Haarlem wordt de gemiddelde waardestijging (of daling) die voortvloeit uit de herwaardering, gecompenseerd door een evenredige tariefsverlaging of -verhoging. Daarom is het tarief voor OZB-woningen in 2019 met 12% verlaagd. Het tarief voor eigenaren van niet-woningen is met 4,1% verlaagd.

Hondenbelasting
Onder de naam ‘hondenbelasting’ heft de gemeente een belasting op het houden van honden binnen de gemeente. Belastingplichtige is de eigenaar van de hond.

Toeristenbelasting
Onder de naam 'toeristenbelasting' wordt een directe belasting geheven voor overnachten binnen de gemeente. Voor 2019 zijn de tarieven vastgesteld op € 5 per overnachting per persoon, voor hostels op € 3,25 en voor campings op € 2 per persoon per nacht.

Precariobelastingen
De gemeente heft precariobelasting voor voorwerpen op, boven of onder gemeentegrond. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen het heffen van precario op ondergrondse kabels en leidingen en overige precario. De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd met het inflatiepercentage. Daarnaast is een afzonderlijke precarioverordening op ondergrondse kabels en leidingen vastgesteld. Dit tarief mag wettelijk niet meer worden verhoogd.

Parkeerbelasting
De parkeerbelasting heeft een regulerend karakter. Met de parkeerbelasting wordt het parkeergedrag van bewoners of bezoekers van een gemeente gereguleerd. De heffing wordt in twee vormen uitgevoerd, te weten:

1. Een belasting voor het daadwerkelijke parkeren op daarvoor aangewezen plaatsen door middel van parkeermeters en inkomsten uit mobiel parkeren;
2. En een belasting voor een vergunning om te parkeren op daarvoor aangewezen plaatsen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Artikel 225, 234 en 235 van de Gemeentewet en biedt de wettelijke verankering voor de heffing van de parkeerbelasting. In 2019 zijn de tarieven met inflatie verhoogd.

Reclamebelasting

Er is een specifieke reclamebelasting voor de binnenstad en voor de Cronjéstraat ingevoerd op verzoek van de ondernemers in die gebieden. De hiervoor opgerichte ondernemersfondsen beheren de netto-baten die uit de belasting voortvloeien voor promotie-activiteiten. Het tarief in de binnenstad wordt bepaald door de grootte van de reclame-uiting en het tijdvak van de reclame (een zogenaamde tijdvakbelasting). Het tarief in de Cronjéstraat is voor 2019 vastgesteld op bedrag van € 500 per vestiging.

BIZ-heffing

Haarlem heeft een BIZ-heffing voor de ondernemers op het bedrijventerrein Waarderpolder (2016/176650) ingevoerd voor de periode 2017-2021. Deze heffing genereert inkomsten waaruit het ondernemersfonds voor de Waarderpolder gesubsidieerd kan worden ten behoeve van het tot stand komen van een collectieve beveiliging van de Waarderpolder.

Op verzoek van de eigenaren in de Cronjéstraat is voor de Cronjéstraat een BIZ-heffing voor eigenaren ingevoerd met ingang van 2018. De Wet op de Bedrijven Investeringszones biedt de mogelijkheid tot het instellen van zones waarbinnen alle eigenaren van niet-woonruimtes bijdragen aan activiteiten die de kwaliteit en uitstraling van de openbare ruimte in de Cronjéstraat verbeteren. Voor de Cronjéstraat geldt een vast tarief van € 500 per winkelpand.

Op verzoek van de ondernemers in de binnenstad is met ingang van 2019 de reclamebelasting vervangen door een BIZ-heffing (2018/57643). De opbrengst van deze heffing gaat onder aftrek van de heffingskosten naar de stichting BIZ Binnenstad Haarlem. Maatstaf van heffing is de WOZ-waarde van het belastingobject.

Tenslotte heeft de gemeenteraad in gestemd met de invoering van een BIZ-heffing Amsterdamstraat (2018/364711).

Heffingen

Voor diverse typen van dienstverlening vraagt de gemeente een vergoeding aan degene die van die dienstverlening gebruik maakt. Er is sprake van een directe relatie tussen de heffing en de gemeentelijke dienstverlening. In deze paragraaf is de onderbouwing van de kostendekkendheid weergegeven. De directe kosten worden rechtstreeks aan een product gekoppeld. Als niet alle kosten van een product via de heffing verhaald kunnen worden, wordt een percentage daarvan genomen. De indirecte kosten hebben betrekking op de toerekening van de kosten van overhead en eventueel BTW.

In de financiële verordening (2016/593253) is vastgelegd dat de overheadkosten worden toegerekend naar rato van de personeelslasten (inclusief inhuur) van een product. Dit wordt voor alle rechten hetzelfde toegepast:

(personeelslasten product (incl. inhuur) / totale personeelslasten (incl. inhuur) van alle producten (exclusief overhead)) x personeelslasten taakveld overhead = opslag overhead product

De netto-kosten van overhead zijn in de begroting 2019 geraamd € 50,8 miljoen. Het totale aantal productieve uren (exclusief overhead) is geraamd op 968.000 uren.

De door te belasten overhead naar de kostendekkende rechten heeft voor 2019 € 50.800.000 / 968.00 uur = € 53,00 per uur bedragen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Onderbouwing kostendekkendheid heffingen

1. Rioolheffing

De rioolheffing was op begrotingsbasis 100% kostendekkend. Uit de jaarrekeningcijfers blijkt dat de lasten ruim € 0,9 miljoen hoger zijn uitgevallen dan geraamd. Dit vloeit voort uit het feit dat kosten, waarvan aangenomen was dat ze geactiveerd konden worden, toch als exploitatielasten beschouwd moesten worden. De kostendekkend op realisatiebasis daalt hierdoor naar 94%.

Rioolheffing	**% in heffing**	**Lasten + Baten -**
Kosten product openbare ruimte ondergronds	100	11.003
Kosten product afvalinzameling en reiniging (aandeel kosten straatvegen)	31	1.472
Baten product openbare ruimte ondergronds	100	-74
Netto directe kosten product		**12.401**
Toe te rekenen kosten		
Opslag overhead (3.011 x € 53)		159
Toerekening BTW		1.091
Kosten heffing en invordering Cocensus		271
Totale kosten		**13.922**
Opbrengst heffingen		13.019
Dekking		**94%**

Riolering	**Rekening 2018**	**Begroting 2019**	**Rekening 2019**
Baten totaal	12.230	12.989	13.019
Lasten totaal	12.227	12.989	13.922
Kostendekkendheid	**100%**	**100%**	**94%**

2. Afvalstoffenheffing

Op begrotingsbasis was een kostendekkendheid van 97% geraamd. Op basis van de rekeningcijfers bedraagt de gerealiseerde kostendekkendheid echter 94%. De baten zijn € 139.000 lager uitgevallen onder meer door een lagere areaaluitbreiding dan geraamd en de lasten zijn € 500.000 hoger uitgevallen. Bij het opstellen van de begroting is uitgegaan van de vrijval van een voorziening van € 300.000. Omdat de voorziening al eerder is aangewend heeft deze vrijval niet plaatsgevonden. Daarnaast zijn ook overige lasten hoger uitgevallen dan geraamd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Afvalstoffenheffing	% in heffing	Lasten + Baten -
Kosten product openbare afvalinzameling- en reiniging	100	18.114
Kosten product afvalinzameling en reiniging (aandeel kosten straatvegen)	31	1.419
Inkomsten: onttrekking aan egalisatievoorziening	100	0
Netto directe kosten product		**19.533**
Toe te rekenen kosten		
Opslag overhead (4.035 x € 53)		214
Toerekening BTW		4.105
Toerekening van kosten kwijtschelding afvalstoffenheffing		1.373
Kosten heffing en invordering Cocensus		453
Totale kosten		**25.678**
Opbrengst heffingen		24.210
Overige opbrengsten		
Dekking		**94%**

Afvalstoffenheffing	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	20.413	24.349	24.210
Lasten totaal	22.004	25.149	25.678
Kostendekkendheid	**93%**	**97%**	**94%**

3. Leges

3.1 Leges algemene dienstverlening

Leges algemene dienstverlening	% in heffing	Lasten + Baten -
Uren Klantcontactcentrum en Vergunningen Toezicht en Handhaving	100	518
Kosten product dienstverlening	100	1.399
Netto directe kosten product		**1.917**
Toe te rekenen kosten		
Opslag overhead (14.446 x € 53)		766
Totale kosten		**2.683**
Opbrengst heffingen		2.528
Dekking		**94%**

Leges algemene dienstverlening	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	3.410	2.468	2.528
Lasten totaal	3.530	2.688	2.683
Kostendekkendheid	**97%**	**92%**	**94%**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.2 Leges fysieke leefomgeving

De opbrengst uit verstrekte vergunningen is in 2019 duidelijk toegenomen. In de informatienota financieel resultaat 2019 (2019/948016) is al aangegeven dat een hogere opbrengst werd verwacht. Op realisatiebasis zijn de baten nog hoger uitgevallen. De salarislasten voor het afgeven van vergunningen nemen ook toe, maar niet evenredig aan de baten, vanwege het degressieve tarief. Dit houdt in dat grote projecten meer kostendekkend zijn dan kleine projecten. Hierdoor is de kostendekkendheid hoger uitgevallen dan de raming.

Leges fysieke leefomgeving	**% in heffing**	**Lasten + Baten -**
Uren afdeling vergunningverlening, handhaving en toezicht	100	1.385
Inhuurkosten	100	954
Kosten software	100	160
Netto directe kosten product		**2.499**
Afgeleide producten		
Uren KCC en procesondersteuning (product dienstverlening)		163
Uren omgevingsbeleid (product ruimtelijke ontwikkeling)		318
Uren afdeling DIA (product dienstverlening)		40
Kosten adviescommissie ruimtelijke kwaliteit		142
Adviezen VRK brandveilig bouwen	50	375
Subtotaal afgeleide producten		**1.038**
Toe te rekenen kosten		
Opslag overhead (51.842 x € 53)		2.748
Overig		176
Totale kosten		**6.461**
Opbrengst heffingen		7.751
Dekking		**120%**

Leges fysieke leefomgeving	**Rekening 2018**	**Begroting 2019**	**Rekening 2019**
Baten totaal	6.049	5.927	7.751
Lasten totaal	5.125	5.230	6.461
Kostendekkendheid	**118%**	**113%**	**120%**

3.3 Leges Europese dienstenrichtlijn

Dit onderdeel heeft betrekking op diverse kleinere vergunningen. Ten opzichte van de begroting is er een duidelijke toename. Hierdoor nemen de kosten voor deze vergunningen toe.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Leges vallende onder de Europese dienstlijn	% in heffing	Lasten + Baten -
Uren afdeling Vergunning, Toezicht en Handhaving	100	222
Netto directe kosten product		**222**
Toe te rekenen kosten		
Opslag overhead (5.150 x € 53)		273
Totale kosten		**495**
Opbrengst heffingen		470
Dekking		**95%**

Leges vallende onder de Europese dienstrichtlijn	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	463	374	470
Lasten totaal	927	420	495
Kostendekkendheid	**50%**	**89%**	**95%**

4. Begraafrechten

Begraafrechten	% in heffing	Lasten + Baten -
Kosten product begraafplaatsen	100	1.452
Netto directe kosten product		**1.452**
Toe te rekenen kosten		
Opslag overhead (13.039 x € 53)		691
Totale kosten		**2.143**
Opbrengst heffingen		997
Overige opbrengsten		
Dekking		**47%**

Begraafrechten	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	1.080	983	997
Lasten totaal	2.051	2.135	2.143
Kostendekkendheid	**53%**	**46%**	**47%**

5. Havengelden

In de begroting is € 287.625 vrijgemaakt om een pakket fysieke veiligheidsmaatregelen volgens ARBO-wetgeving en organisatorische maatregelen uit te voeren. Nog niet alle maatregelen konden in 2019 gerealiseerd worden, hierdoor vallen de lasten in 2019 lager uit dan begroot.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Havengelden	% in heffing	Lasten + Baten -
Kosten product havendienst	100	1.727
Netto directe kosten product		**1.727**
Toe te rekenen kosten		
Opslag overhead (22.153 x € 53)		1.174
Totale kosten		**2.901**
Opbrengst havengelden		1.073
Overige baten		8
Dekking		**37%**

Havengelden	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	1.034	1.023	1.081
Lasten totaal	2.569	3.072	2.901
Kostendekkendheid	**40%**	**33%**	**37%**

6. Marktgelden

Vanwege de extra veiligheidsmaatregelen voor de kerstmarkt vallen de lasten in 2019 hoger uit dan begroot.

Marktgelden	% in heffing	Lasten + Baten -
Kostenplaats markten, onderdeel van het product integrale vergunning en handhaving		499
Netto directe kosten product		**499**
Toe te rekenen kosten		
Opslag overhead (3.753 x € 53)		199
Totale kosten		**698**
Opbrengst heffingen		409
Dekking		**59%**

Marktgelden	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	373	429	409
Lasten totaal	477	530	698
Kostendekkendheid	**78%**	**81%**	**59%**

Kostendekkendheid meerjarig vergeleken

Rioolheffing	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	12.681	11.616	12.230	12.989	13.019
Lasten totaal	13.058	11.648	12.227	12.989	13.922
Kostendekkendheid	**97%**	**100%**	**100%**	**100%**	**94%**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Afvalstoffenheffing	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	20.369	20.705	20.413	24.349	24.210
Lasten totaal	20.369	20.705	22.004	25.149	25.678
Kostendekkendheid	**100%**	**100%**	**93%**	**97%**	**94%**

Leges algemene dienstverlening	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	3.183	3.658	3.410	2.468	2.528
Lasten totaal	4.604	4.020	3.530	2.688	2.683
Kostendekkendheid	**69%**	**91%**	**97%**	**92%**	**94%**

Leges fysieke leefomgeving	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	3.421	5.634	6.049	5.127	7.751
Lasten totaal	4.383	4.852	5.125	5.230	6.461
Kostendekkendheid	**78%**	**116%**	**118%**	**98%**	**120%**

Leges Europese dienstlijn	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	972	384	463	374	470
Lasten totaal	1.206	768	927	420	495
Kostendekkendheid	**81%**	**50%**	**50%**	**89%**	**95%**

Begraafrechten	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	1.071	1.028	1.080	983	997
Lasten totaal	1.543	2.035	2.053	2.135	2.143
Kostendekkendheid	**69%**	**51%**	**53%**	**46%**	**47%**

Havengelden	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	977	956	1.034	1.023	1.081
Lasten totaal	2.043	2.530	2.569	2.695	2.901
Kostendekkendheid	**48%**	**38%**	**40%**	**38%**	**37%**

Marktgelden	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Baten totaal	354	348	373	429	409
Lasten totaal	501	417	477	530	698
Kostendekkendheid	**71%**	**83%**	**78%**	**81%**	**59%**

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk wordt bepaald door de tarieven van de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. In onderstaande tabel is de opbouw van de lokale lastendruk in Haarlem in 2019 ten opzichte van 2018 weergegeven. Voor huurders is alleen de hoogte van de afvalstoffenheffing bepalend, aangezien zij niet worden aangeslagen voor OZB en rioolheffing. De lokale lastendruk is in 2019 van gemiddeld € 756 naar € 829 per meerpersoonswoonruimte gestegen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Lokale lastendruk gemiddelde woning

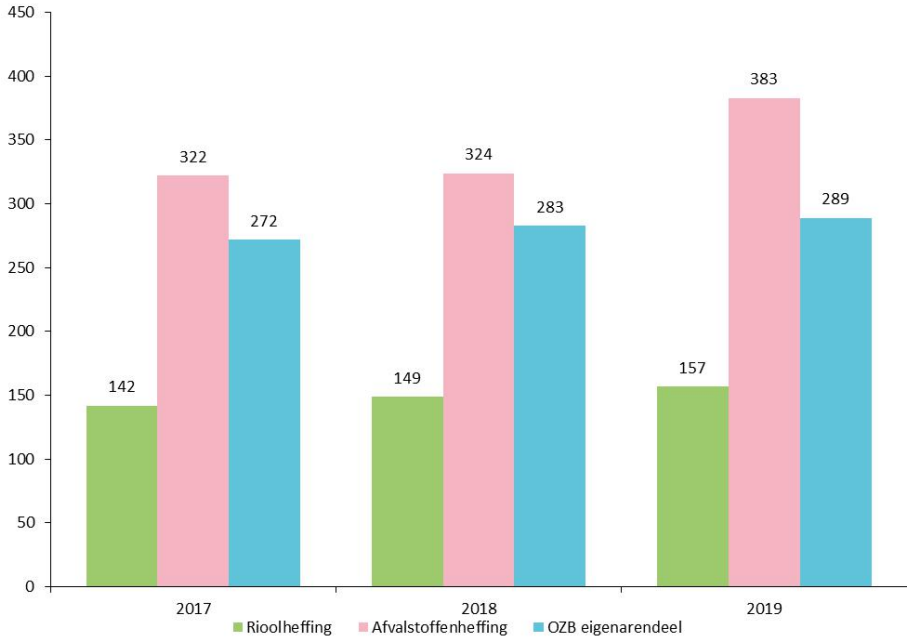

Vergelijking met andere grote gemeenten (betreft tarieven 2019)

Jaarlijks vergelijkt het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) de tarieven en woonlasten van grote gemeenten. In 2019 zijn de woonlasten van de grote gemeenten gemiddeld met 4,3% tot € 704 per woonruimte gestegen. De woonlasten in Haarlem stegen in 2019 met 9,6% naar € 829 volgens de COELO-definitie. Van de 38 grote gemeenten is Haarlem gestegen van plaats negen naar plaats vier van duurste gemeenten.

Lokale woonlasten	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019
OZB eigenaren	272	283	289
Afvalstoffenheffing	322	324	383
Rioolheffing	142	149	157
Totale woonlasten	**736**	**756**	**829**
Woonlastenindex	**100,0%**	**102,7%**	**112,6%**

Kwijtscheldingsbeleid

Een gemeente heeft de mogelijkheid om kwijtschelding te verlenen aan mensen die niet in staat zijn om aan hun belastingplicht te voldoen. Hiervoor zijn in de wet maximum normen aangegeven. Haarlem hanteert voor de normbedragen een kwijtscheldingspercentage van 100%. Haarlem verleent kwijtschelding voor de afvalstoffenheffing, de leges woonvergunningen, de leges voor gehandicapten parkeren en voor 50% op de hondenbelasting voor de eerste hond. In 2019 is voor een bedrag van € 1.423.000 aan kwijtschelding verleend.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Opbrengst belastingen en heffingen

Belastingen /heffingen	Rekening 2018	Begroting 2019 incl. Bestuurs-rapportage 2019	Rekening 2019	Saldo Begroting / Rekening
Belastingen				
OZB-woningen	21.222	21.754	21.974	*220*
OZB-niet woningen eigenaren	11.119	11.240	11.059	*-181*
OZB-niet woningen gebruikers	7.426	7.589	7.760	*171*
Roerende woon-en bedrijfsruimtebelastingen	56	60	54	*-6*
Hondenbelasting	549	561	556	*-5*
Toeristenbelasting	1.643	2.400	2.491	*91*
Precariobelasting op kabels en leidingen	5.513	5.519	5.864	*345*
Overige precariobelasting	1.530	1.803	1.681	*-122*
Straatparkeren / vignetten	9.731	10.919	11.009	*90*
Naheffing parkeren	1.281	1.364	1.508	*144*
Parkeeropbrengsten Schalkwijk	404	503	357	*-146*
Reclamebelasting Binnenstad	496	0	0	*0*
Reclamebelasting Cronjéstraat	79	77	62	*-15*
BIZ-heffing	373	965	980	*15*
Totaal belastingbaten	***61.422***	***64.754***	***65.355***	***601***
Heffingen				
Rioolrecht	12.230	12.989	13.019	*30*
Afvalstoffenheffing	20.413	24.349	24.210	*-139*
Leges burgerzaken	3.410	2.468	2.528	*60*
Bouwleges (WABO)	6.049	5.927	7.751	*1.824*
Leges vergunningen	463	374	470	*96*
Begraafrechten	1.080	983	997	*14*
Havengelden	1.034	1.023	1.074	*51*
Marktgelden	373	429	409	*-20*
Totaal heffingen	***45.052***	***48.542***	***50.458***	***1.916***
Totaal opbrengst uit belasting en heffingen	**106.474**	**113.296**	**115.813**	**2.517**
Dotatie aan voorziening dubieuze debiteuren	-355	-550	-372	*178*
Kwijtscheldingen	-1.241	-1.425	-1.423	*2*
Netto-opbrengst	**104.878**	**111.321**	**114.018**	***2.697***

Toelichting op afwijkingen van € 100.000 of meer:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

OZB
Bij de Haarlemse belastingvoorstellen voor 2019 (2018/710392) was al opgenomen dat de opbrengsten van de OZB-woningen en de OZB niet-woningen gebruikers respectievelijk € 107.000 en € 124.000 hoger zouden uitvallen dan geraamd in de begroting. Omdat voor de OZB-niet woningen gebruikers een lagere opbrengst € 286.000 werd voorzien, is besloten de ramingen niet te herzien, omdat de totaalopbrengst nauwelijks wijzigt.

De jaarrekeningcijfers bevestigen die verwachting. De opbrengst OZB woningen is € 220.000 hoger uitgevallen (waar € 107.000 was verwacht), vanwege een iets hogere areaaluitbreiding. De opbrengst OZB niet woningen gebruikers is € 171.000 hoger, waar € 124.000 was voorzien. Het voordeel is ontstaan vanwege minder leegstand dan geraamd. De OZB van de niet woningen eigenaren is € 181.000 lager, waar een nadeel van € 286.000 ten opzichte van de raming was voorzien als gevolg van toename WOZ-waarden en het opleggen van aanslagen over voorgaande jaren die nog niet waren geraamd.

Precariobelasting op kabels en leidingen
In december 2019 is een informatienota financieel resultaat 2019 ter informatie aangeboden (2019/948016). Hierin is vermeld dat vanwege een toename van het aantal meters kabels en leidingen van nutsbedrijven de precario-opbrengst € 345.000 hoger uitvalt.

Parkeren
De opbrengst parkeren wijkt per saldo weinig af van de raming. De opbrengst uit naheffingen is € 144.000 hoger dan geraamd. Door de maatregelen uit het project Modernisering parkeren is er meer opbrengst gerealiseerd dan geraamd, onder meer door fiscalisering van zone C. Daarnaast kunnen handhavers efficiënter werken door de digitalisering van de bezoekerskaart.

De opbrengst uit parkeren Schalkwijk is € 146.000 lager uitgevallen dan geraamd onder meer vanwege de verbouwingswerkzaamheden.

Afvalstoffenheffing
De opbrengst is € 139.000 lager uitgevallen dan de raming. De areaaluitbreiding is lager uitgevallen dan geraamd.

Wabo-leges
In december 2019 is een informatienota financieel resultaat 2019 ter informatie aangeboden (2019/948016). Hierin is vermeld dat er meer is vergund, dan werd verwacht. In de informatienota werd een meeropbrengst van € 0,9 miljoen verwacht. Deze meeropbrengst bedraagt uiteindelijk ruim € 1,4 miljoen. Omdat met name bij grote projecten moeilijk kan worden ingeschat of een vergunning nog in 2019 kan worden afgegeven of doorschuift naar 2020 is deze opbrengst lastig te ramen.

Dotatie aan voorziening dubieuze debiteuren
Vanwege de toename van het in te vorderen bedragen een belastingen en heffingen is rekening gehouden met een hoger bedrag aan dubieuze debiteuren. De lasten zijn weliswaar gestegen, maar naar verwachting vanwege de gunstige economische omstandigheden, minder dan was geraamd.

Toeristenbelasting particuliere verhuur
Ten aanzien van de opbrengst toeristenbelasting is toegezegd dat in de jaarrekening melding zal worden gemaakt van de inning van toeristenbelasting bij particuliere verhuurders. Het afgelopen jaar heeft Cocensus in samenwerking met de gemeente Haarlem grootschalig onderzoek gedaan naar particuliere verhuurders die hun woning verhuren via platforms als Airbnb. Moeilijkheid daarbij is dat Airbnb geen gegevens verstrekt van aanbieders. Bij de controle zijn door 'recherchewerk' ruim 350 nieuwe adressen gelokaliseerd waarmee is geadverteerd. Deze adressen zijn allemaal aangeschreven en hebben een aangifteformulier ontvangen. Kleine verhuurders krijgen geen voorlopige aanslag

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

omdat daar teveel fluctuaties in zitten en de administratieve kosten dan relatief hoog zijn. Eerst als de aangiften over 2019 zijn ontvangen en verwerkt kan de opbrengst uit particuliere verhuur worden berekend. Naar huidige inschatting kan een opbrengst uit particuliere verhuur worden geraamd van ruim € 30.000.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding en samenvatting

Deze paragraaf geeft informatie over de beleidsdoelstellingen bij het onderhoud van de kapitaalgoederen van de gemeente. Hierin wordt aangegeven met welke financiële middelen welke prestaties het afgelopen jaar zijn geleverd.

In de onderstaande tabel staan de bedragen voor dagelijks, groot- en vervangingsonderhoud uit de begroting 2019 en wat daarmee in 2019 is gerealiseerd.

Kapitaalgoederen	Beleidskader	Primaire begroting 2019	Bijgestelde begroting 2019	Realisatie 2019
Wegen, straten en pleinen	Actualisatie Visie en Strategie Beheer en Onderhoud (2018/006828)	15.287	14.645	13.678
Riolering	Verbreed gemeentelijke Rioleringsplan (2017/361078)	8.503	8.503	6.826
Water (kunstwerken, oevers)	Actualisatie Visie en Strategie Beheer en Onderhoud (2018/006828)	4.258	4.258	3.805
Groen	Actualisatie Visie en Strategie Beheer en Onderhoud (2018/006828)	2.161	2.161	2.181
Speelgelegenheden	Actualisatie Visie en Strategie Beheer en Onderhoud (2018/006828)	93	93	94
Openbare verlichting en VRI	Actualisatie Visie en Strategie Beheer en Onderhoud (2018/006828)	3.234	3.234	1.527
Schoolgebouwen	Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (2018/41031)	10.218	10.447	10.215
Sportaccommodaties	Integraal uitvoeringsplan sportaccommodaties 2018 t/m 2028: Sprot aan zet (2018/15838) Beleidsuitvoeringsplan Sportaccommodaties (2013/59413)	4.006	4.110	4.214
Vastgoed	Nota Onderhoud vastgoed (2012/471809) Nota Onderhoudskosten (2013/284532)	5.149	7.658	6.514
Totaal		**52.909**	**55.109**	**49.054**

Ontwikkeling onderhoudsvoorraad

Het is gebruikelijk dat een deel van het areaal niet voldoet aan het gewenste onderhoudsniveau. Voor een effectieve aanpak van het onderhoud is het noodzakelijk om werken te combineren. Zo wordt bijvoorbeeld onderhoud riolering zoveel mogelijk gecombineerd met het onderhoud van de wegen die er boven liggen. Er is dan voor het uitgestelde onderhoud van de weg of riolering niet direct sprake van achterstallig onderhoud, maar er is sprake van een werkvoorraad. Bij een te grote werkvoorraad kan een deel van het areaal dat onder de kwaliteitsnormen blijft niet binnen een acceptabele termijn van vier jaar worden hersteld. Dan is er sprake van achterstallig onderhoud. Wanneer al het benodigde onderhoud binnen vier jaar kan worden uitgevoerd en binnen de beschikbare budgetten, is er sprake van een gezonde situatie met een onderhoudsvoorraad. Als het werk niet binnen de periode uitgevoerd kan worden of het budget is niet genoeg, dan ontstaat er een achterstandsituatie.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Kapitaalgoederen	Ontwikkeling onderhoudsvoorraad					
	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal
Openbare ruimte						
Wegen, straten en pleinen	13.678	23.162	22.771	15.992	8.609	84.212
Riolering	6.826	11.343	12.200	7.379	7.371	45.119
Water (kunstwerken, oevers)	3.805	4.558	3.617	5.000	4.617	21.597
Groen	2.181	4581	3615	810	1.029	12.216
Speelgelegenheden	94	600	800	600	0	2.094
Openbare verlichting en VRI	1.527	1751	987	1100	1472	6.837
Totaal geprogrammeerd openbare ruimte	**28.111**	**45.995**	**43.990**	**30.881**	**23.098**	**172.075**
Totaal budget groot- en vervangingsonderhoud	**34.486**	**46.161**	**41.763**	**35.346**	**30.771**	**188.527**

Kapitaalgoederen	Ontwikkeling onderhoudsvoorraad				
	Begroting 2019	Begin 2019	Eind 2019	Ontwikkeling	Achterstand
Totaal geprogrammeerd Openbare Ruimte	127.340	127.040	172.074	45.034	**Nee**
Totaal budget groot- en vervangingsonderhoud	154.070	154.070	188.527	34.457	

De ontwikkeling van de onderhoudsvoorraad laat zien dat in 2019 extra werken zijn geprogrammeerd. Hierdoor is het verschil tussen het geprogrammeerde onderhoudswerk en het daarvoor beschikbare budget verder afgenomen. Een deel van deze afname wordt net als andere jaren veroorzaakt doordat ieder jaar het niet uitgevoerde groot onderhoud doorschuift. Het niet uitgegeven budget voor groot onderhoud valt echter vrij in het rekeningresultaat en er schuift dus geen budget mee naar het nieuwe jaar. Vooralsnog is er in Haarlem geen achterstallig onderhoud in de openbare ruimte en in de voortgangsrapportages wordt de ontwikkeling gemonitord om tijdig voorstellen te doen om het noodzakelijke onderhoud ook te kunnen uitvoeren.

Kapitaalgoederen	Beheerplannen (vastgesteld)	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Wegen, straten en pleinen	Strategisch beheerplan Wegen 2013-2022 en Straatmeubilair (beiden 2012/398572)	2017	ja	nee
Riolering	Verbreed GRP 2014-2017 (2013/416279)		ja	nee
Water (kunstwerken, oevers)	Strategisch beheerplan Water en oevers (2012/398572)	2017	ja	nee
Groen	Strategisch beheerplan Groen (2012/398572)	2017	ja	nee
Speelgelegenheden	Strategisch beheerplan Speelvoorzieningen(2012/398572)	2017	ja	nee
Openbare verlichting en VRI	Strategisch beheerplan Openbare verlichting en verkeersregeltechniek (2012/398572)	2017	ja	nee

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Kapitaalgoederen	Beheerplannen (vastgesteld)	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Schoolgebouwen	Schoolbestuur is verantwoordelijk voor onderhoud [1]	2017	nee	nee
Sportaccommodaties	Het vrij te geven jaarplan 2017 op basis van Meerjaren onderhoudsplan	2017	ja	nee
Vastgoed	MJOP	2017	ja	ja

[1] Schoolbesturen hebben de verantwoordelijkheid voor de huisvesting van de scholen. Zij zijn bij wet verplicht het gebouw behoorlijk te gebruiken en te onderhouden.

Onderhoud vastgoed

Het niveau waarop het strategische deel van de vastgoedportefeuille in stand wordt gehouden, is vastgesteld op basis van een objectieve meetmethode voor het inspecteren en onderhouden van vastgoed, namelijk de conditiemetingsmethodiek conform NEN 2767. Het gemiddelde onderhoudsniveau is vastgesteld op conditieniveau 3, een sober onderhoudsniveau dat bijdraagt aan doelmatig en duurzaam beheer van gemeentelijk vastgoed.

In 2019 zijn de conditiemetingen voor de gehele portefeuille uitgevoerd en zijn vanuit de uitgevoerde inspecties MJOP's opgesteld. Hiermee is er nu duidelijkheid in de kwaliteit van het gemeentelijk vastgoed en daarbij de bedragen die nodig zijn om per object conditieniveau 3 te krijgen en te behouden.

Het reguliere onderhoud om het strategische deel van de vastgoedportefeuille op conditieniveau 3 te houden, kan worden betaald uit het gebudgetteerde exploitatie onderhoud. Het achterstallig onderhoud om de objecten op niveau te brengen is berekend op € 12,5 miljoen en wordt gefinancierd uit de vastgoedreserve. Met de huidige stand van de vastgoedreserve en de verwachte verkopen in de komende vijf jaar is het inlopen van het achterstallig onderhoud binnen de komende vijf jaar financieel gedekt.

Onderhoud openbare ruimte

Algemeen

Het onderhoud van de openbare ruimte bestaat uit dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervangingsonderhoud. Het dagelijks onderhoud is uitgevoerd door een aantal marktpartijen via de domein dienstverlenings-overeenkomsten (DDO). Het groot onderhoud en vervangingsonderhoud is ingepland op basis van de technische kwaliteit. Dit is met inspecties geïnventariseerd. Door onderhoud te combineren met een herinrichting is het mogelijk om beleidsdoelstellingen zoals een klimaatadaptieve inrichting te realiseren. Deze planning van onderhoud en herinrichting staat in het meerjarengebiedsprogramma (MJGP). Sinds 2018 is groot onderhoud en vervangingsonderhoud zo veel mogelijk voorbereid door twee vaste marktpartijen en uitgevoerd door vier vaste marktpartijen. Doordat deze partijen een langdurige relatie hebben met de gemeente krijgen ze steeds meer ervaring en neemt de kwaliteit van dienstverlening toe.

Het beleidskader voor beheer en onderhoud, de Visie en Strategie Beheer en Onderhoud, is in 2018 geactualiseerd. De beheerplannen voor de kapitaalgoederen Wegen, Straten en Pleinen, Water, Groen, Speelgelegenheden, Openbare verlichting en Verkeersregelinstallaties maken onderdeel uit van de visie. In de visie is vastgelegd welk kwaliteitsniveau de openbare ruimte moet hebben.

Toelichting specifieke ontwikkelingen en prestaties 2019

Wegen, straten en pleinen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Er is in 2019 een nieuw meerjarenonderhoudsplan voor de openbare ruimte opgesteld, waarbij vanaf 2020 de nadruk ligt op het inlopen van de onderhoudsvoorraad. Stadsbreed is de technische en functionele kwaliteit van de openbare ruimte verbeterd door de uitvoering van onderhoudsprojecten.

In Schalkwijk zijn tijdelijke 30 km maatregelen genomen op de Engelandlaan en is de openbare ruimte rond de LidL aan de Prof. Donderslaan vernieuwd. Het betonherstel aan de Wandelpromenade is in 2019 opgestart en wordt in 2020 afgerond. Het benodigde onderhoud voor de Professor Eijkmanlaan en de Amerikaweg in relatie tot de kruising met de Schipholweg zijn onderzocht. Voor Schalkstad en Schalkwoud wordt de herinrichting van de openbare ruimte voorbereid. De kruising Schipholweg – Europaweg is geoptimaliseerd voor HOV-bussen. Ook zijn stappen gezet voor onderzoek naar een HOV-overstap 'hub' in Schalkwijk voor een betere ontsluiting van Haarlem Oost. De beschoeiingen aan de Kamillevaart zijn vervangen, de vervanging van de damwand aan het Zuider Buiten Spaarne is voorbereid en er zijn enkele bruggen aan het Meikeverpad vernieuwd. Tot slot zijn in Schalkwijk asfaltwerken uitgevoerd, zoals op de Kennedylaan.

In stadsdeel Oost en de Waarderpolder zijn de Centrale Watergang, de Nagtzaamstraat en de Amsterdamse Vaart zo goed als afgerond. Er is gestart met onderzoek naar een veiligere kruising op de Oudeweg en Fustweg. De herinrichting van de Harmenjansweg is opgestart met een financiële bijdrage van de ontwikkelaar. Er is onderzoek gedaan naar het benodigde groot onderhoud in de Zuiderpolder. In de Waarderpolder zijn 10.000 vierkante meter grijze tegels vervangen door halfverharding en groen. De bomenstructuur in Oost is versterkt door extra bomen aan de Amsterdamse Vaart, De Bazellaan, Pladellastraat, Oudeweg en Waarderweg. Een aantal asfaltwerken is uitgevoerd zoals op de Minckelersweg, Bernhardlaan en Liewegje. Ook is een groene golf gerealiseerd op de Oudeweg om het verkeer sneller te laten doorstromen. Tenslotte is een keerlus voor de Schoterbrug aangelegd zodat het verkeer bij stremmingen kan omkeren.

In Centrum is de technische en functionele kwaliteit in de openbare ruimte verbeterd door de uitvoering van onderhoudsprojecten. Het nieuwe rioolgemaal aan de Parklaan is opgeleverd. Er zijn diverse asfalteringswerkzaamheden uitgevoerd waaronder aan de Raaksbruggen en de Naussaulaan. De realisatiefase van de kademuur aan het Spaarne is gestart en loopt door tot in 2020. Ter verbetering van de verkeersdoorstroming is de verkeersregelinstallatie bij de Prinsenbrug aangepast. De werkzaamheden aan de Kinderhuisvest -Kenaupark zijn afgerond. Vanwege trillinghinder door omwonenden zijn op de Gedempte Oude Gracht tijdelijke maatregelen getroffen door aanpassing van kruisingen.

In Noord is de voorbereiding gestart van de Jan Gijzenkade West - Generaal Spoorlaan waarbij de riolering wordt vervangen en de straat wordt heringericht. Ook is de voorbereiding van de Kerklaan in Spaarndam, vervangen verharding en aanleg parkeerplaatsen, gestart. Op de Mr. J. Gerritszlaan en Willem Klooslaan is de riolering vervangen en is groot onderhoud aan de verharding uitgevoerd. Het verbeteren van het watersysteem van de poldersloten rondom het Van der Aartsportpark is uitgevoerd. Bij het Rijklof van Goensplein is groot onderhoud uitgevoerd aan de fietstunnel. De realisatie van de HOV Rijksstraatweg is gestart in 2019, de herinrichting van het Schoterbos fase 1 is in 2019 opgeleverd en de voorbereiding voor fase 2 loopt door in 2020. Wegens vertraging in de opdrachtverlening zijn de projecten Jan Haringstraat (herinrichting), Spaarndamseweg tussen Pol en Jan Gijzenkade (groot onderhoud verharding), Kennemerbrug, Schoterweg en Kennemerstraat (verbeteren fiets tracé) uitgesteld tot 2020.

Het Masterplan voor Meerwijk (IVORIM) is vertraagd omdat dit duurder blijkt dan voorzien. Het project Verduurzaming Bomenbestand Schalkwijk heeft vertraging opgelopen door bezwaren tegen de kapvergunning. Er komt nu een second opinion over de staat van de bomen voordat er vervangen kan worden. Over de Prins Bernhardlaan is besloten om te onderzoeken of het voor minder geld kan

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

worden uitgevoerd, met een eventuele plus als een provinciale subsidie mogelijk blijkt. Daardoor loopt dit project circa een jaar vertraging op.

In Zuid-West is het project goot onderhoud Julianastraat en omgeving afgerond. Er loopt nog een onderzoek voor het verminderen van de verkeersdruk op de Tempelierstraat. Tijdens de uitvoering was er discussie over de openbare verlichting. Deze is aangepast. Het project Floraplein en omgeving is ook afgerond. De gevolgen van het ontwerp van de Entree van de Grote Hout bij Dreefzicht hebben tot veel commotie geleid waardoor de uitvoering is vertraagd. Het Definitief Ontwerp van het Houtplein heeft vertraging opgelopen omdat de grote hoeveelheid inspraakreacties heeft geleid tot een tussenstap in de vorm van een 'VO plus'. De fietsverbinding langs de N208 (Westelijke Randweg), een project van de provincie, heeft ook in 2019 nog vertraging opgelopen, maar heeft in de laatste maanden van 2019 weer een vervolg gekregen.

Er is overleg geweest met ProRail om te beoordelen of de spoorwegovergang aan de Westergracht in aanmerking komt voor subsidie voor verbetering. De uitkomst is dat er een definitieve studie uitgevoerd wordt naar de mogelijkheden. Tijdens het onderzoek heeft de ontwikkelaar van Plaza West een uitritconstructie gemaakt binnen de gevaarlijke zone rondom de spoorwegovergang. Hier is overleg over geweest en een risicoanalyse is in de maak om te onderzoeken of met deze uitritconstructie de benodigde veiligheid haalbaar is.

Er is een start gemaakt met de voorbereidingen van de herinrichting van de Ruychaverstraat. Door mogelijke funderingsproblemen bij een aantal huizen aan de westzijde was extra onderzoek nodig en daaruit is gebleken dat extra maatregelen nodig zijn voor de uitvoering van de rioolwerkzaamheden. Deze kostenverhoging is doorgevoerd en de uitvoering is daardoor opgeschoven naar 2020.

Eén van de fysieke aspecten in de wijkaanpak Rozenprieel is de herinrichting van het Voortingplantsoen. In 2019 is een schetsontwerp gemaakt door middel van co-creatie tussen de gemeente, de buurtbewoners en de woningbouwverenigingen. Eind 2019 is dit omgezet in een uitvoeringsopdracht. In het Rozenprieel is gestart met het werven van een omgevingsmanager die de funderingsproblematiek gaat bespreken met de bewoners. De rioleringsplannen zijn opgeschoven naar 2023-2024 om bewoners de tijd te geven de funderingen aan te pakken.

In het Ramplaankwartier is een start gemaakt met de Rollandslaan en Vlaamseweg. De Vlaamseweg krijgt groot onderhoud voor groen, riool en verhardingen. De Rollandslaan krijgt een herinrichting boven maaiveld niveau. Ook is gestart met de natuurvriendelijke oevers rondom het weiland tussen de Leendert Meeszstraat, de Marcelisvaart en het Ramplaanpad. Tenslotte zijn in de Leidsebuurt 130 extra bomen geplant in het kader van de 1.700 bomen die de coalitie in de stad wil aanplanten.

Straatmeubilair
In 2019 is vanuit project Groot Onderhoud Straatmeubilair € 238.355,- besteed aan de inkoop en plaatsen van straatmeubilair. De uitvoering wordt in maart 2020 afgerond. Hiermee is de onderhoudsachterstand van zitbanken, picknicksets, fietsenrekken en boombeschermers grotendeels weggewerkt.

Riolering
Haarlem wil een klimaatbestendige, duurzame en leefbare stad blijven. Het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) 2018-2023 bevat de visie en de programma's om dit te realiseren.

Op 1 oktober 2019 heeft Haarlem een stresstest in de praktijk gehad, met een hevige neerslag en een dagsom van ongeveer 60 mm neerslag. De bui heeft (zoals voorspeld met de stresstest) wel hinder gegeven doordat er water op straat stond, maar de schade in gebouwen was nihil.

Het onderzoeksprogramma riolering 2019 is door prioriteitsstelling op andere projecten nog niet tot uitvoering gekomen. Met het onderzoeksprogramma wil de gemeente nog beter inzicht krijgen in

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

mogelijke locaties waar wateroverlast kan optreden. Met berekeningen op basis van de nieuwe landelijke neerslagnormen kan de gemeente de gevolgen en maatregelen bepalen en een risicodialoog voeren over de normen die in de toekomst gehanteerd moeten worden om Haarlem droog te houden.

Het afkoppelbeleid in het vGRP is voor een deel geprogrammeerd en wordt de komende jaren uitgevoerd zodat regenwater direct naar open water wordt afgevoerd en niet meer naar de afvalwaterzuivering stroomt. In de vGRP/BRP visie neemt Haarlem 30 jaar om 40% van haar openbare ruimte af te koppelen.

De samenwerking met de contractpartner in het dagelijks onderhoud rioleringen was dit jaar onverminderd goed en daarom is het contract verlengd. Samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland is de wisselwerking tussen water en rioolsysteem geëvalueerd. Uit het onderzoek blijkt dat met name waterkwaliteit en watertekort aandachtspunten zijn voor de samenwerking.

In 2019 is onder de Zaanenstraat de eerste 450 meter van het diepriool voorzien van een kunststof binnenmantel waardoor het riool weer 60 jaar mee kan. In 2019 is de riolering vernieuwd in een deel van de Koninginnebuurt en zijn de werkzaamheden afgerond op het Floraplein, Nagtzaamstraat en het rioolgemaal aan de Parklaan. Het groot onderhoud (door middel van relinen) aan het riool in 15 wijken van Haarlem is in 2019 voortgezet. Met het groot onderhoud is ongeveer 40% van het Haarlemse stelsel over een periode van drie jaar gerenoveerd.

Het grondwateronderzoek in de wijken Kleverpark en Bos & Vaart vraagt om een nieuwe aanpak en de samenwerking met inwoners die de kaders van het vGRP ontstijgen. Deze nieuwe wijze van samenwerken tussen gemeente en eigenaren is voorbereid en wordt ter besluitvorming aangeboden.

Kunstwerken en oevers
Het dagelijks onderhoud aan oevers en bruggen bestaat vooral uit periodieke inspecties, monitoring en regelmatig uitvoeren van kleine reparaties. De werkzaamheden voor de uitbreiding van de waterpartij in het Schoterbos fase 1 zijn afgerond. Ook de kadewand van de Noorder Emmakade is binnen planning en budget voltooid. De zeldzame muurvarens zijn bewaard in de Kweektuin en teruggeplaatst in de nieuwe kademuur. Werkzaamheden aan de walmuur van het Spaarne ter hoogte van de Burgwal zijn in 2019 gestart en uitvoering ligt op schema. Voorbereidingen van project De Zomervaart waren eind 2019 in volle gang. Door mogelijke scope-uitbreiding heeft dit lichte vertraging opgelopen. Het onderhoud aan de Buitenzorgkade is ook licht vertraagd. De voorbereidingen waren eind 2019 nog niet afgerond.

Daarnaast is gestart met de werkzaamheden rond de Vijverlaan en het Zuider Buiten Spaarne waar de walmuur groot onderhoud krijgt en een duiker tussen de vijver en het Spaarne vergroot wordt. Ook is een start gemaakt met het aanleggen van natuurvriendelijke oevers rondom het weiland aan de Leendert Meeszstraat. Het originele plan was om met een duiker een verbinding te maken onder het Ramplaanpad en Koepad door. In overleg met Rijnland is echter besloten dat vergroting van oppervlaktewater en natuurvriendelijke oevers meer effect zou hebben. Tenslotte is gestart met de voorbereidingen voor de aanpassing van de beschoeiingen aan de Kamillevaart.

Groen en Spelen
De eerste fase van de opknapbeurt van het Schoterbos is in juni 2019 feestelijk afgerond en de gemeente ontvangt daarover veel positieve reacties van gebruikers. Ter vermindering van de hittestress, het vergroten van biodiversiteit en het klimaatadaptiever maken van de openbare ruimte zijn in 2019 extra bomen geplant in het Centrum en de Leidsebuurt. Het ontharden van de openbare ruimte ten behoeve van meer groen is integraal ter hand genomen bij de vervanging van riolering en/of wegen waarbij een wijziging van het profiel aan de orde is. Ook is er onthard door bij het

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

herstel van wortelopdruk zoveel mogelijk de plantvakken te vergroten door tegels en elementenverharding weg te nemen.

De stadsecoloog is gestart met het ecologisch maaibeleid. Ter voorbereiding op de ontwikkeling van een integrale bestrijding van de Japanse Duizendknoop (een schadelijke exoot) is een aantal methodes beproeft op effectiviteit en bestrijdingskosten. De uitkomsten worden betrokken bij te ontwikkelen (integraal) bestrijdingsbeleid.

De eikenprocessierups heeft in 2019 serieus voet aan de grond gekregen op Haarlems grondgebied. De bestrijding van de overlast van 76 nesten (ten opzichte van 3 nesten in 2018) heeft relatief gezien meer aandacht gevraagd. De verwachting is dat de bestrijding van overlast in de toekomst steeds meer aandacht zal gaan vragen.

Voor het project verduurzaming bomen in Schalkwijk zijn in 2019 verschillende onderzoeken uitgevoerd. In 2020 worden de eerste bomen vervangen en aangevuld.

Het verhoogde kwaliteitsniveau binnen het dagelijks onderhoud is ingevoerd en behaald. Door de maatschappelijke weerstand is de herinrichtingsopgave rondom Dreefzicht vertraagd. Voor deze plek wordt een nieuw voorlopig ontwerp opgesteld.

Ten behoeve van meer biodiversiteit in de Waarderolder is in 2019 een strook groen langs de Jan van Krimpenweg opnieuw ingezaaid. Daarnaast is 9.000m^2 aan verharding ingeruild voor groen door overbodige trottoirs om te vormen naar plantsoenen en boomspiegels te vergroten. De positieve reacties van het bedrijfsleven op de gerealiseerde vergroening hebben er toe geleid dat de Stichting Parkmanagement en de gemeente een subsidieverzoek voorbereiden ter indiening bij de provincie Noord-Holland.

Het jaarlijkse budget Groenparticipatie is besteed aan de inrichting van 32 boomspiegels, 33 geveltuinen en zeven bloembakken.

De Projectgroep van Steenbreek023 heeft samen met een kleine, enthousiaste groep vrijwilligers voorlichting gegeven op markten en evenementen. Daarbij zijn er twee tegelinzamelingsacties georganiseerd. Daarnaast is er intensief samengewerkt met het ABC Architectuurcentrum om de tentoonstelling ‘In Haarlem Staat een huis 2.0 – water & en klimaatadaptatie’ (over het nut en het belang van een groene, klimaatbestendige stad) te ontwikkelen. Tenslotte zijn vier vergroeningsinitiatieven van bewoners ondersteund. In totaal zijn 1.957 grijze tuintegels vervangen door 1.806 bij- en insectvriendelijke planten.

In 2019 zijn speel- en sporttoestellen vervangen op de locaties Duinroosplantsoen, ’t Krom, Jan P. Coenlaan, Weltevredenstraat, Ambachtstraat, Friezenstraat, Kopstraat, Alexander Flemingstraat, Kleine Houtweg (kinderboerderij), Tuinkersstraat, Bijdorplaan, Diakenhuisweg, Mendelstraat, Stavangerstraat, Teterodestraat, Abel Tasmankade, Jan Gijzenkade en Vroonhof.

Openbare verlichting en verkeersregelinstallaties (VRI’s)
De strategie voor onderhoud van verlichting is het vervangen van armaturen en lampen op basis van leeftijd en branduren. De traditionele armaturen worden vervangen door LED-verlichting. Hiervoor loopt een vervangingsprogramma dat in 2019 is voortgezet. In 2019 zijn 3.487 armaturen vervangen voor LED-verlichting. Hierdoor komt het totale aantal vervangen armaturen in de periode tot en met 2018 op 16.830, zodat 71% van de openbare verlichting in Haarlem nu LED-verlichting is.

In 2019 zijn verkeersregelinstallaties van de Vondellaan vervangen en is in het kader van HOV-Noord de vervanging en aanpassing van de VRI’s op de Rijksstraatweg gestart. Samen met de provincie en Connexxion zijn knelpunten in verkeerslichtenregelingen aangepakt. Voor de uitbreiding van de autoluwe binnenstad zijn de verzinkbare palen verplaatst.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Onderhoud gebouwen/accommodaties/vastgoed

In 2019 heeft het onderhoud aan de strategische panden voorrang gekregen. Een grote renovatie binnen de kapitaalgoederen vastgoed is het Dolhuys. In 2019 is hiervoor uit het IP van de € 3,2 miljoen die beschikbaar is € 1,2 miljoen uitgegeven. Oplevering van deze renovatie is gepland voor augustus 2020. Hiernaast hebben er investeringen plaatsgevonden op de Bijvoetstraat 5 (€ 0,2 miljoen) en het Magdalenahof 2 (€ 0,3 miljoen).

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.4 Financiering

Inleiding

De uitgaven en inkomsten van de gemeente lopen niet gelijk op in de tijd. Soms leent de gemeente geld om tijdig betalingen te kunnen verrichten en soms heeft ze (tijdelijk) een overschot aan liquide middelen. Alle geldstromen van de gemeente lopen via de centrale treasuryfunctie. Deze werkwijze zorgt ervoor dat de gemeentelijke rentelasten zo laag mogelijk blijven.

De gemeente hanteert een systeem van centrale financiering. In dit systeem bestaat er geen direct verband tussen een bepaalde investering en het aantrekken van financieringsmiddelen. Alle rentebaten en rentelasten worden verzameld en daarna toegerekend aan de gemeentelijke producten op basis van de omslagrente. In 2019 bedroeg deze omslagrente 2,5%.

Het algemene beeld over 2019 laat zien dat de vaste schuld van de gemeente is gedaald naar € 462 miljoen eind 2019. Dit is € 55 miljoen minder dan verwacht werd bij de Programmabegroting 2019-2023 (€ 517 miljoen). De netto schuldquote bedraagt 89%, dit is lager dan de verwachting bij de Programmabegroting 2019-2023. Dit is vooral het gevolg van hogere baten dan eerder werd voorzien. De rentelasten zijn in 2019, door een aanhoudende lage rente op de markt, gunstiger uitgevallen dan oorspronkelijk begroot.

Liquiditeit en rente

Rentebeeld 2019

Bij het opstellen van de begroting was de verwachting dat de lange rente, gemeten op basis van het prijsniveau voor een tienjarige lening met een vaste rente, gelijk zou blijven of licht zou stijgen. Uiteindelijk is de lange rente verder gedaald naar een niveau rond de 0,25% eind 2019. De korte rente is met -0,35% eind 2019 negatief gebleven.

Renterisico's op korte financiering (kasgeldlimiet)

De gemeente kan niet onbegrensd risico's nemen op kortlopende financiering (korter dan één jaar) omdat dit wettelijk begrensd wordt door de kasgeldlimiet. Door de Wet Fido (Financiering Decentrale Overheden) mag de omvang van de kortlopende schuld maximaal 8,5% van het begrotingstotaal zijn. Voor 2019 betekende dit voor Haarlem een limiet van € 45 miljoen voor kortlopende financiering.

Wanneer de gemeente de kasgeldlimiet in drie aaneengesloten kwartalen overschrijdt, moet een plan ter goedkeuring aan de toezichthouder worden voorgelegd waarin staat hoe en binnen welke termijn de overschrijding ongedaan wordt gemaakt. In 2019 heeft de gemeente de kasgeldlimiet geen enkel kwartaal overschreden.

(bedragen x € 1 miljoen)

Kasgeldlimiet in 2019	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Vlottende Schuld	44,2	31,7	26,0	19,1
Vlottende middelen	4,9	4,8	4,8	4,8
Netto vlottende schuld	**39,3**	**26,9**	**21,2**	**14,3**
Kasgeldlimiet	44,7	44,7	44,7	44,7
Ruimte onder de kasgeldlimiet	**5,4**	**17,8**	**23,5**	**30,4**

Renterisiconorm en rente- en aflossingsverplichtingen

Voor langlopende financiering geldt de renterisiconorm als een wettelijke begrenzing voor risico's. Deze norm dwingt tot het spreiden van de leningenportefeuille om het risico op rentewijzigingen te beperken. De renterisiconorm is 20% van het begrotingstotaal (Wet Fido). In 2019 betekende dit een norm van € 105 miljoen. Met een maximaal risico van € 43 miljoen, voor herfinanciering van de vaste

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

schuld, is de gemeente ruim onder deze norm gebleven. Op de portefeuille met langlopende leningen vonden geen renteherzieningen plaats. Wel is de gemeente voor € 15 miljoen nieuwe leningen aangegaan tegen gunstigere rentepercentages dan de vervallen leningen van € 43 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

Renterisiconorm en renterisico's van de vaste schuld	2017	2018	2019
Begrotingstotaal	**486**	**499**	**525**
Vastgesteld percentage (in wet Fido)	20%	20%	20%
Renterisiconorm	**97**	**100**	**105**
Maximaal risico vaste schuld herfinanciering	46	31	43
Ruimte onder renterisiconorm	**51**	**69**	**62**

De rentelasten zijn lager dan begroot omdat er minder geld is aangetrokken dan en door lagere rentetarieven dan verwacht. Hierdoor is € 1 miljoen minder rente op langlopende leningen betaald dan oorspronkelijk begroot. Door negatieve korte rentetarieven is in 2019 € 90 duizend aan rente ontvangen op kortlopende leningen in plaats van de begrote rentelast van € 113 duizend. De totale rentelast was € 13,7 miljoen in 2019.

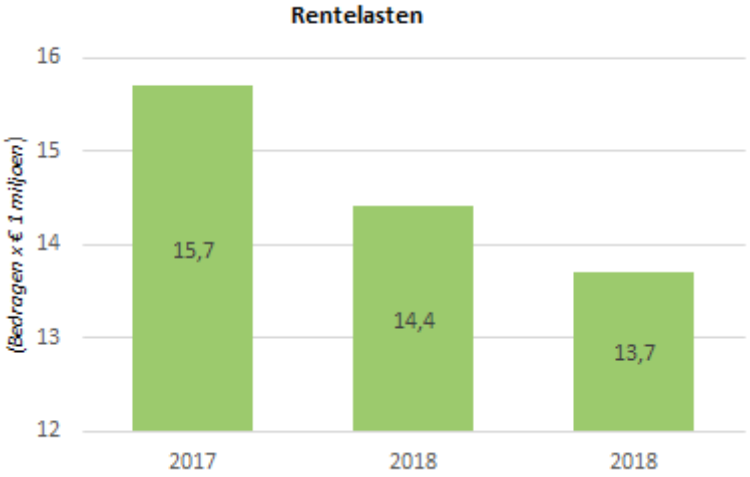

Dividend

In onderstaande tabel staan de begrote en daadwerkelijk ontvangen dividenden van het jaar 2019. Het zijn de dividenden over het boekjaar 2018, die in het jaar 2019 betaalbaar zijn gesteld. De genoemde bedragen zijn inclusief de terug te ontvangen dividendbelasting.

Dividend	Begroting 2019	Ontvangen 2019	Voordeel/nadeel rekening 2019
BNG	264	656	392
Spaarnelanden	300	270	-30
SRO	200	200	0
Alliander	100	139	39
ABN		7	7
Totaal	**864**	**1.272**	**408**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Het positieve verschil van € 0,4 miljoen tussen het werkelijk ontvangen dividend en de verwachting komt voornamelijk door een hoger dividend van de Bank Nederlandse Gemeente (BNG). Van dit voordeel is € 0,35 miljoen al bij de bestuursrapportage gemeld.

Leningenportefeuille

Ontwikkeling vaste schuld en schuldreductie

De vaste schuld is eind 2019 € 462 miljoen. Dit is € 55 miljoen lager dan de oorspronkelijk voor 31 december 2019 begrote schuld van € 517 miljoen. Onderstaande tabel geeft de geraamde schuldposities van de begroting en de daadwerkelijke schuldposities weer.

(bedragen x € 1 miljoen)

Vaste schuld	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
Stand vaste schuld per 1 januari	494	490
Bij (nieuw aan te trekken)	66	15
Af (af te lossen)	43	43
Stand vaste schuld per 31 december	**517**	**462**

Ontwikkeling korte en totale schuld

Naast de (langlopende) vaste schuld heeft de gemeente ook kortlopende schulden. De korte schuld is in dit geval de schuld die valt onder de kasgeldlimiet. In onderstaande grafiek is te zien dat de totale schuld, ondanks een hogere korte schuld, lager is dan voorspeld bij de Programmabegroting 2019-2023. De totale schuld bedraagt eind 2019 € 513 miljoen. Dit is € 49 miljoen minder dan oorspronkelijk begroot. Er zijn twee voorname redenen voor dit verschil. Ten eerste waren er lagere beginstanden per begin 2019 dan eerder begroot. De verwachting was namelijk dat de totale schuld per 1 januari 2019 € 539 zou bedragen, maar in werkelijkheid was de totale schuld op dat moment € 517 miljoen. Ten tweede waren de uitgaande kasstromen door investeringen (paragraaf 1.8) lager dan verwacht bij de Programmabegroting 2019-2023. Onderstaand zijn de totale schuldstanden van de gemeente inzichtelijk.

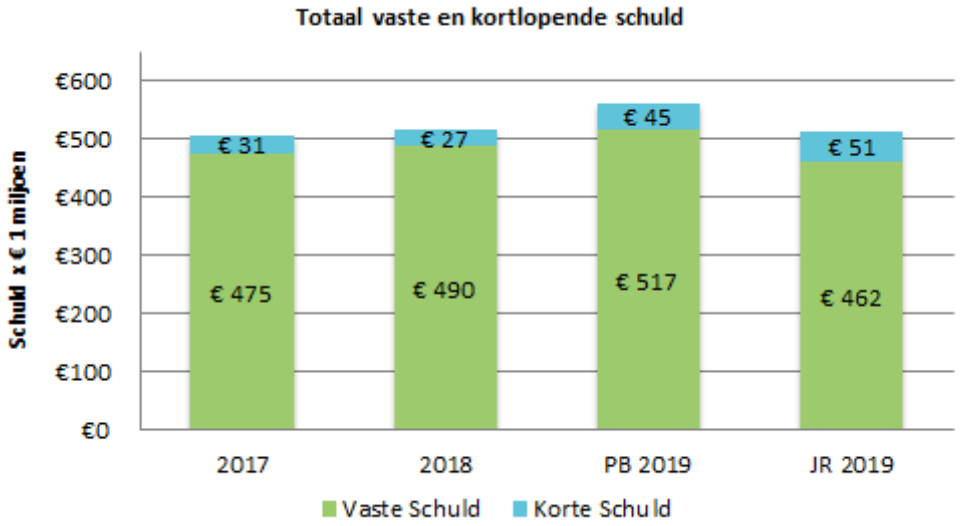

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft het niveau van de schuldenlast van de gemeente weer ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

exploitatie. Bij de Programmabegroting 2019-2023 werd een netto schuldquote van 106% verwacht. Haarlem zou daarmee in de 'oranje zone' (tussen de 100% en 130%) van de VNG-norm uitkomen.

In werkelijkheid bedraagt de netto schuldquote 89% in 2019 en is daarmee positiever ('groene zone' VNG-norm) dan eerder verwacht. Naast de lagere schulden is de voornaamste oorzaak hiervan de hogere baten dan eerder verwacht (zie 'Overzicht baten en lasten'; paragraaf 4.2).

Netto schuld per inwoner
Naast de netto schuldquote wordt er ook gekeken naar de netto schuld per inwoner. De netto schuld per inwoner is een sturingsinstrument dat rekening houdt met de gevolgen van de groei van de stad. Hierbij wordt de netto schuld zoals gehanteerd in de netto schuldquote gedeeld door het aantal (verwachte) inwoners van Haarlem. Hierdoor wordt de omvang van de exploitatiebegroting buiten beschouwing gelaten

Bij de Programmabegroting 2019-2023 werd een netto schuld van € 3.454 per inwoner verwacht. In werkelijkheid is de netto schuld € 3.130 per inwoner eind 2019.

Verstrekte geldleningen
In het verleden zijn leningen aan derden verstrekt. Het huidige beleid, vastgesteld in de Nota leningen en garanties (2013/34361), is om hier terughoudend in te zijn vanwege de hieraan verbonden risico's. De meeste leningen zijn in het verleden verstrekt aan woningbouwcorporaties. Deze portefeuille is in 2019 volledig gebouwd. Het verstrekken van leningen aan woningbouwcorporaties gebeurt nu via het Waarborgfonds voor Sociale Woningbouw (WSW) (zie ook Verstrekte garanties). Verder is een beperkt aantal leningen verstrekt aan overige organisaties en zijn er revolverende fondsen voor starters, duurzaamheid en monumenten. In 2019 zijn geen nieuwe geldleningen verstrekt (buiten de revolverende fondsen).

(bedragen x € 1 miljoen)

Verstrekte geldleningen	Stand per 1-1-2019	Aflossing 2019	Stand per 31-12-2019	Rente (gemiddeld)	Looptijd (gemiddeld)
Leningen aan woningbouwcorporaties	0,7	0,7	0	-	-
Leningen aan overige organisaties	2,4	0,2	2,2	6,75%%	8 jaar
Revolverende fondsen	7,4	n.v.t.	7,6	n.v.t	n.v.t

Verstrekte garanties
In het verleden heeft de gemeente garanties verstrekt aan met name corporaties of maatschappelijke organisaties. Ook hier voert de gemeente een terughoudend beleid. Grootste onderdeel van de verstrekte garanties vormt de achtervangfunctie voor de woningcorporaties en particuliere woningbouw. Daarbij wordt de gemeente pas aangesproken als de sector zelf, én het WSW, hun verplichtingen niet kunnen nakomen. Dat is tot nu toe niet voorgekomen. Het risico wordt daarom gering geacht en is beperkt tot eventuele rentelasten. De portefeuille voor particuliere woningbouw wordt langzaam afgebouwd, omdat die achtervangpositie is overgenomen door de Nationale Hypotheekgarantie (NHG). Door een iets hogere beginstand begin 2019 en minder aflossingen dan gedacht in 2019 is de portefeuille van particuliere woningbouw hoger dan eerder verwacht. Bij de achtervangposities voor woningcorporaties is er op dit moment juist een sneller dalende trend dan verwacht. In 2019 zijn er (naast (her)financiering bij woningcorporaties) drie garanties verstrekt aan Spaarnelanden N.V. voor in totaal € 8,2 miljoen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

(bedragen x € 1 miljoen)

Gegarandeerde geldleningen	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
Gemeente als achtervang	**1.534**	**1.471**	**1.486**
Particuliere woningbouw [1]	642	597	626
Woningcorporaties	892	874	860
Gemeente als directe risicodrager	**17,7**	**17,7**	**23,7**
Zorgsector	0,7	0,1	0,4
Culturele instellingen en sportverenigingen	1,8	1,5	1,5
Nationaal restauratiefonds	0,1	0,1	0,1
Nutsbedrijven	15,1	16	21,7
Totaal gegarandeerde geldleningen	**1.552**	**1.489**	**1.510**

[1] Het overzicht van het Waarborg Eigen Woningen wordt pas medio 2020 ontvangen. Het bedrag genoemd onder Particuliere woningbouw betreft daarom een schatting met behulp van de meest recente ontvangen standen.

Renteresultaat en EMU-saldo

Het renteresultaat in 2019 op het taakveld treasury voor de gemeente Haarlem bedraagt € 2,95 miljoen positief, waar een renteresultaat van € 1,5 miljoen positief was begroot. Dit voordeel is ontstaan door lagere werkelijke rentelasten dan begroot en een afwijking van de werkelijke omslagrente. De achteraf berekende werkelijke omslagrente was 2,0% voor 2019, terwijl doorberekening heeft plaatsgevonden tegen een omslagrente van 2,5% (zie hiervoor paragraaf 3.4 uit de Programmabegroting 2019-2023). De afwijking van de omslagrente valt binnen de toegestane kaders en er is daarom geen herberekening nodig. Hierdoor is een positief resultaat ontstaan op het taakveld treasury.

Van het voordelige renteresultaat is € 1,46 miljoen reeds gemeld bij de bestuursrapportage.

Renteresultaat treasury	2019
De externe rentelasten over korte en lange financiering	13.714
De externe rentebaten	-156
Totaal door te rekenen externe rente	**13.558**
De rente die aan de grondexploitatie wordt doorberekend	-984
Saldo door te rekenen externe rente	**12.574**
Rente eigen vermogen	0
De aan taakvelden/programma's toe te rekenen rente	**12.574**
De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	-15.520
Renteresultaat op het taakveld treasury	**-2.945**

EMU-saldo

Het EMU-saldo geldt binnen de Europese Unie als een indicator om de gezondheid van de overheidsfinanciën te kunnen bepalen. Het saldo geeft aan of een overheid een overschot of een tekort heeft.

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven met derden (dus geen afschrijvingen, waardemutaties, etc.) van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode. Eenvoudig gezegd

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar met reële transacties meer geld uitgegeven is dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld overgehouden is. Het EMU-saldo van de gemeente is voor 2019 € 8,5 miljoen. Het betekent dat in EMU-termen de inkomsten groter zijn dan de uitgaven. De gemeente draagt in 2019 dus bij aan de vermindering van het EMU-tekort van het Rijk.

(bedragen x € 1.000)

	EMU		**2019**
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)		1.396
2	Mutaties (im)materiële vaste activa	af	9.509
3	Mutaties voorzieningen	bij	3.306
4	Mutaties voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	af	-13.281
5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa		0
	Berekend EMU-saldo*		**8.474**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.5 Bedrijfsvoering

In de Kadernota 2018 is een aantal formatie-uitbreidingen opgenomen voor het uitvoeren van het coalitieprogramma. In de Kadernota 2019 bleken de beschikbare capaciteit en de (wettelijke) taken en opgaven niet met elkaar in evenwicht te zijn. Om de belangrijkste knelpunten op te lossen is in 2019 eenmalig budget voor capaciteitsuitbreiding vrijgemaakt. Gezien het beleid omtrent het mee-adem-principe (overhead groei en daalt met de omvang van de lijnorganisatie) is bedrijfsvoering in 2019 meegegroeid met de rest van de organisatie. Daarnaast is de nieuwe CAO gemeenteambtenaren verwerkt in de begroting 2019.

Organisatieontwikkeling
Sinds 1 januari 2018 werkt de organisatie in 24 afdelingen voor zowel Haarlem als Zandvoort. Het jaar 2018 stond in het teken van de inrichting van deze afdelingen en de integratie van werkzaamheden voor twee besturen. In 2019 is de netwerksamenwerking tussen afdelingen en in programma's en gebieden verder doorontwikkeld. Dit heeft tot veel concrete resultaten geleid, zoals het Haarlems Planproces, de inzet op datagedreven werken in het sociaal domein en het project Diversiteit & Inclusie.

Het is niet altijd makkelijk om elkaar te vinden en samen, met respect voor ieders vakdiscipline, tot keuzes te komen in het belang van de stad. In verschillende verbanden is kritisch gekeken waar samenwerking moet groeien. Onder andere bij interne bedrijfsvoering en in het fysiek domein liggen aanzienlijke opgaven. Op managementniveau is sinds de zomer onder externe begeleiding gewerkt aan het vergroten van samenwerking, conflicten aan te gaan en verantwoordelijkheid te nemen voor het maken of bestuurlijk voorleggen van scherpe keuzes.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra)
De Wnra regelt dat ambtenaren zoveel mogelijk dezelfde rechten en plichten krijgen als werknemers in het bedrijfsleven. Ter voorbereiding op de inwerkingtreding van deze wetgeving per 1 januari 2020 zijn in 2019 onder andere de volgende activiteiten uitgevoerd: organiseren van informatiebijeenkomsten voor leidinggevenden en medewerkers, omzetten van alle lokale regelingen conform nieuwe wetgeving en opname in het Personeelshandboek gemeente Haarlem, opstellen van een geschillenregeling, aanpassen van mandateringsbesluit en het nemen van aanwijzingsbesluiten om de publiekrechtelijke bevoegdheden op de juiste wijze te beleggen. Alle medewerkers zijn per brief geïnformeerd over de gevolgen van de Wnra (aanstelling/arbeidsovereenkomst), met als resultaat een tijdige omzetting conform de Wnra.

Diversiteit & Inclusie (D&I)
Diversiteit & Inclusie legt de focus op het vergroten van diversiteit binnen de gemeente en het inclusiever maken van de organisatiecultuur. Hierbij zijn de acties gericht op drie pijlers: werving & selectie, behouden & includeren en continue aandacht. 12 december 2019 is de rapportage Plan van Aanpak Diversiteit & Inclusie (2019/916126) aangeboden en is op 16 januari 2020 besproken in de commissie Bestuur.

Beknopt overzicht van D&I-activiteiten 2019:

• In het tweede kwartaal 2019 is besloten om aan te sluiten bij de Nederlandse Inclusiviteits Monitor (NIM), onder leiding van de Universiteit Utrecht. In het najaar 2019 is een beleidsscan en een eerste meting van het inclusiviteitsklimaat onder medewerkers uitgevoerd. In totaal hebben 817 medewerkers de enquête ingevuld, waarvan 811 enquêtes bruikbaar waren voor onderzoek door de NIM.

• Diversiteit & Inclusie wordt ingebracht in bestaande evenementen, trainingen en opleidingen om bewustwording te vergroten.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

• Gemeente Haarlem neemt deel aan het G4 (Amsterdam, Den-Haag, Rotterdam en Utrecht) Diversiteit & Inclusie-overleg;

• Op 27 november 2019 is in Haarlem de eerste (van een jaarlijks terugkerende) Diversiteit & Inclusie dag georganiseerd. Een aantal workshops is gegeven en schrijver en journalist Joris Luyendijk heeft een lezing gegeven over de '7 vinkjes' en de werking van uitsluitingsmechanisme in de Nederlandse maatschappij. Hier waren 180 medewerkers bij aanwezig.

• In totaal zijn 36 interne ambassadeurs geworven die zich actief willen inzetten voor Diversiteit & Inclusie in de organisatie.

Arbeidsmarktstrategie
De gemeente Haarlem heeft deel genomen aan een bedrijvendag en arbeidsmarkt. De nieuwe webpagina Werken bij Haarlem is in het vierde kwartaal 2019 live gegaan. In september 2019 is gestart met de werving voor de MRA (Metropool Regio Amsterdam)-trainees waarvan Haarlem per februari 2020 een tweetal trainees ontvangt en begeleidt. Deze acties hebben er in 2019 toe geleid dat de gemeente in een krappe arbeidsmarkt beter in staat is kwalitatief goede kandidaten aan te trekken. Dit blijkt uit het feit dat de gemeente weliswaar minder respons heeft op haar vacatures, maar dat de kandidaten wel beter aansluiten op de vacature eisen.

Garantiebanen
De gemeente Haarlem heeft zich in 2015 (2015/348701) een ambitie opgelegd in de realisatie van garantiebanen in de gemeentelijke organisatie. De ambitie is het realiseren van garantiebanen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt voor 5% van het totale personeelsbestand. Een garantiebaan telt mee voor de Banenafspraak als deze 25,5 uur per week beslaat. Het doel van de gemeente voor 2019 was 29 garantiebanen. Aan het eind van het vierde kwartaal 2019 zijn 30,8 garantiebanen gerealiseerd. Hiermee is de doelstelling voor 2019 behaald.

Generatiepact
Vanaf 2017 is in de gemeente Haarlem een generatiepact van kracht. Het generatiepact is een instrument om oudere werknemers lang(er) actief in het arbeidsproces te houden door minder te werken. Het generatiepact is op twee punten aangepast. De instroomleeftijd is verlaagd van 62 naar 60 jaar en de mogelijkheid is toegevoegd om één jaar voorafgaand aan de AOW-datum een extra stap terug te doen. Door deze wijzigingen krijgen medewerkers meer mogelijkheden om hun werkzame leven stapsgewijs af te bouwen en ontstaat er meer ruimte voor het creëren van nieuwe banen. In 2019 zijn er in totaal 38 nieuwe deelnemers bijgekomen, waarmee het totaal aantal deelnemers is gestegen naar 118. Daarvan zijn er eind 2019 nog 89 in dienst.

Informatievoorziening
In 2019 zijn enkele stappen gezet in de Digitale Transformatie. Zo is een start gemaakt in verdergaande digitalisering van het sociaal domein. Voor de Omgevingswet worden voorbereidingen getroffen voor de vergunningverlening, toezicht en handhaving en het omgevingsplan. Daarnaast zijn de eerste stappen gezet voor het vernieuwen van onze digitale dienstverlening via MijnHaarlem. Voor de organisatie is vernieuwing gebracht door een self- service meldingen-systeem in gebruik te nemen en is eHRM geïmplementeerd. Tot slot zijn grote stappen gezet om de digitale infrastructuur te vernieuwen (project Any). De implementatie van Any zorgt voor betere continuïteit van de ICT dienstverlening en het maakt plaats- en tijdonafhankelijk werken mogelijk.

De digitale principes zijn dit najaar unaniem door de VNG vastgesteld, waarbij Haarlem ook heeft geparticipeerd. Daarbij kan gesteld worden dat de samenwerking met VNG en andere gemeenten ook goed op gang komt. Innovaties door middel van enkele pilots zijn opgestart met de stad en onderwijsinstellingen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Meerjarig onderhoudsplannen (MJOP's)
Voor het onderhoud van de gemeentelijke huisvesting heeft de gemeente meerjarige onderhoudsplannen opgesteld (MJOP's). Hiermee stuurt de gemeente adequaat op planmatig onderhoud. Vanuit de vastgestelde MJOP's is het planmatig onderhoud opgepakt voor de huisvesting van de gemeente Haarlem.

Inkoop
De gemeente heeft hoge ambities met sociale en ecologische duurzaamheid en wil inkoop inzetten als strategisch middel om de gemeentebrede duurzaamheidsdoelstellingen te behalen. Deze ambities vragen om ondersteuning door een professioneel tactische organisatie voor inkoop die op innovatieve, verbindende en krachtige wijze de gemeentelijke organisatie hierin kan begeleiden. Contractbeheer en contractmanagement zijn belangrijke onderdelen van een professionele inkooporganisatie. Het afgelopen jaar is daar al op ingezet, maar dit onderwerp blijft verdere ontwikkeling vragen. De interne controleverslagen over het contractbeheer zijn verbeterd en worden regelmatig besproken. Daarnaast is het proces van inkooporder tot betaling geactualiseerd en geïmplementeerd. In 2019 is de doelstelling om het contractmanagement en het contractbeheer te professionaliseren niet behaald. Door problemen met de benodigde capaciteit is het behalen van deze doelstelling vertraagd.

Sinds juni 2017 coördineert de gemeente Haarlem het Europese Urban Agenda Partnerschap Innovatief en Verantwoord Aanbesteden door Overheden. De centrale opdracht van het partnerschap is om met een Europa-brede aanpak inkoop en aanbesteding als een krachtig strategisch instrument te gebruiken. Dit gebeurt ook om de duurzaamheidsdoelen en innovatie te bevorderen die hard nodig is om voor maatschappelijke opgaven van een passende oplossing te vinden. Het UA Agenda Partnerschap zit inmiddels in de laatste fase en wordt in 2020 afgerond. Haarlem heeft hiermee een goede naam in Europa opgebouwd, wat bijvoorbeeld blijkt uit het feit dat Haarlem geregeld benaderd wordt om een partner te worden bij subsidieaanvragen. De inbreng van Haarlem wordt in Europees verband gewaardeerd. Met de Europese Green Deal van eurocommissaris Frans Timmermans heeft Haarlem een goede uitgangspositie voor de kansen met duurzame inkoop in Europa die zich binnenkort gaan voordoen.

De gemeente heeft het afgelopen jaar dankzij de focus door en de mogelijkheden van het Urban Agenda Partnerschap inkoop kunnen gebruiken als strategisch middel voor het behalen van gemeentebrede beleidsdoelstellingen. Zo is Haarlem uitgenodigd voor deelname aan het Europese Big Buyers netwerk, waarbij er samen gewerkt wordt aan circulaire inkoop op grond, weg en waterbouw (GWW). Dit draagt bij aan het behalen van de ambities van de MRA op dit gebied. Ook heeft Haarlem meegedaan met een Europese pilot van sociaal verantwoord aanbesteden op het gebied van ICT, waarbij ICT-hardware zo veel mogelijk sociaal verantwoord wordt aanbesteed (wereldwijde arbeidsomstandigheden, dus geen kinderarbeid of slavenarbeid). Ook is Haarlem met behulp van een landelijke subsidie een aanbesteding gestart om te komen tot circulaire inkoop van mobiele apparaten.

Met alle inzet op inkoop is Haarlem in december 2019 bij onafhankelijk onderzoek naar voren gekomen als de op-1-na best scorende overheid in Nederland qua innovatief inkopen. Er staat geen andere gemeente in de top 10. In 2020 zal het geactualiseerde inkoopbeleid worden aangeboden voor besluitvorming.

Vennootschapsbelasting
De gemeente heeft de aangifte vennootschapsbelasting voor de boekjaren 2016 en 2017 ingediend. Voor het indienen van de aangifte 2018 was uitstel verleend.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De Belastingdienst heeft de aangifte voor het boekjaar 2016 in behandeling, boekjaar 2017 nog niet. Zij heeft vragen gesteld over de aangifte en op een tweetal onderwerpen aangegeven het oneens te zijn met de in de aangifte 2016 gehanteerde uitgangspunten. Dit betreft:

1. Reclame opbrengsten uit concessieovereenkomsten

De Belastingdienst heeft zich landelijk, dus ook voor de gemeente Haarlem, op het standpunt gesteld dat voor reclame opbrengsten uit concessieovereenkomsten sprake is van een fiscale activiteit 'reclame in de openbare ruimte' en dat er sprake is van een onderneming in fiscale zin. De Belastingdienst is voornemens om bij het opleggen van de aanslag 2016 op dit punt af te wijken van de ingediende aangifte. De gemeente is het hier niet mee eens en volgt de landelijke discussie over dit onderwerp nauwgezet. De gemeente zal bij een hogere aanslag in bezwaar gaan.

De reclame opbrengsten uit concessieovereenkomsten bedragen voor de jaren 2016, 2017 en 2018 circa € 0,8 miljoen per jaar. Voor boekjaar 2019 was de opbrengst € 0,7 miljoen.

2. Grondexploitaties

Met betrekking tot de grondexploitaties ziet de discussie toe op een tweetal punten: rentetoerekening en inbrengwaarde. De Belastingdienst wil voor de grondexploitaties de aanslag 2016 verhogen met € 9 miljoen: het saldo van baten en lasten inclusief rentetoerekening van de grondexploitaties 2016 op basis van de commerciële jaarrekening 2016. Als er al sprake zou zijn van een fiscale onderneming dan is de commerciële jaarrekening wat betreft de gemeente Haarlem niet reëel om als uitgangspunt te nemen. Ook hier gaat de gemeente bij een hogere aanslag in bezwaar.

Uit de voorlopige berekening voor 2019 blijkt dat mogelijk voor de grondexploitatie vanaf 1 januari 2019 wel sprake is van een fiscale onderneming. Uit de voorlopige berekening blijkt echter een belastbare winst 2019 voor de grondexploitaties van circa € 0,5 miljoen negatief. De acute Vpb-last van de grondexploitaties bedraagt in 2019 derhalve nihil.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.6 Verbonden partijen en subsidies

Inleiding
Deze paragraaf geeft een beknopt overzicht van verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen, plus het beleid hierin.

Het begrip 'verbonden partij' is vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en gedefinieerd als "een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft". In datzelfde besluit wordt een financieel belang gedefinieerd als "een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt". Er is sprake van een bestuurlijk belang als de gemeente zeggenschap heeft via een vertegenwoordiging in het bestuur, of via stemrecht.

Als de gemeente samenwerkt met een partij waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft, heet dit een verbonden partij. Wanneer er geen bestuurlijk belang is, heet dit een subsidierelatie.

Kaders verbonden partijen
In de raadsnota Verbonden partijen in Haarlem (2014/475087) staat de actuele visie op verbonden partijen en subsidies van meer dan € 0,5 miljoen. Deze paragraaf geeft alleen een totaalbeeld van participaties in verbonden partijen, de financiële effecten ervan en de manier waarop de gemeente toezicht houdt, gebaseerd op het risicoprofiel van de verbonden partij.

Toepassing kaders verbonden partijen
De gemeente wil een zakelijke (subsidie)relatie tussen gemeente en instellingen om doelmatig en doeltreffend te kunnen voldoen aan de gewenste effecten en doelen. Daarvoor is één van de voorwaarden dat een verbonden partij zich zowel bestuurlijk als bedrijfseconomisch stabiel ontwikkelt binnen de afgesproken kaders.

Om het risicomanagement in het algemeen te versterken, hanteert de gemeente classificaties voor verbonden partijen. Met deze methode krijgt de gemeente inzicht in hoe intensief de toezichtrelatie van de gemeente met een verbonden partij of gesubsidieerde instelling moet zijn om zeker te zijn dat de doelstellingen van de gemeente worden bereikt. De uitkomst van het onderzoek kan zijn dat sprake is van: normaal toezicht (scores tot 25 punten), verhoogd toezicht (scores tussen de 25 en 35 punten) of intensief toezicht (meer dan 35 punten). Verhoogd en intensief toezicht bestaat uit meer overleg en informatie-uitwisseling tussen de organisatie en de gemeente. Het doel is om op tijd en doeltreffend te kunnen bijsturen om de gemeentelijke en maatschappelijke belangen veilig te stellen.

Toepassing verhoogd toezicht
Van de gesubsidieerde instellingen vielen drie organisaties in 2019 in de categorie verhoogd toezicht, te weten Veilig Thuis, Kenter en Haarlem Marketing. Daarnaast is ook het Frans Hals Museum vanwege recente ontwikkelingen onder verhoogd toezicht geplaatst. Twee van deze vier organisaties vallen onder meerdere gemeenten. Dit betekent volgens de nota Verbonden partijen en de subsidieverordening (2012/332515) dat de beheersmaatregelen intensiever zijn toegepast. Van de verbonden partijen met een verhoogd risico wordt de situatie nader toegelicht. Hart valt niet langer onder verhoogd toezicht, hoewel de financiële positie nog wel kwetsbaar is, is de positie gestaag zodanig verbeterd de afgelopen jaren dat het risicoprofiel gedaald is en er geen verhoogd toezicht nodig is. Vanaf de Programmabegroting 2020 staat Hart in 2019 niet meer onder verhoogd toezicht.

Veilig Thuis Kennemerland
Er is een aantal redenen waarom de risicoscore van deze instelling tot verhoogd toezicht leidt. Het

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

kost Veilig Thuis moeite om geschikt personeel te vinden. Een deel van het personeel is extern ingehuurd, het ziekteverzuim is hoog en de organisatie is hiervoor niet verzekerd. In januari 2019 is er een directeurswisseling geweest en is een deel van het management gewijzigd. In tegenstelling tot 2017 is 2018 afgesloten met een beperkt positief saldo. Op dit moment is Veilig Thuis een zelfstandige stichting. Er loopt wel een traject om de organisatie onder te brengen bij de VRK met ingang van 1 januari 2020.

Het verhoogde toezicht wordt vormgegeven door kwartaalgesprekken te voeren met de instelling. Deze gesprekken gaan zowel over de ontwikkeling van de financiële positie als over inhoudelijke zaken. De gemeenten ontvangen elke maand een overzicht van verzuim en formatie van de instelling. Wethouders uit de stuurgroep Veilig Thuis hebben minimaal vier keer per jaar overleg met de bestuurder van Veilig Thuis. Voorts is er jaarlijks een gesprek met de Raad van Toezicht.

Kenter
Kenter Jeugdhulp is de grootste aanbieder van gespecialiseerde jeugdhulp in de regio's Zuid-Kennemerland en IJmond. De hulpverlening varieert van ambulante gezinsbehandeling, crisishulp, Jeugd GGZ, pleegzorg, gezinshuizen tot residentiële behandelingen. Er zijn zorgen rondom de bedrijfsvoering en daarmee de continuïteit bij Kenter Jeugdhulp. Over 2018 heeft Kenter een verlies geleden van ruim € 5,3 miljoen. Door Kenter Jeugdhulp en de gemeenten in de regio's Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer is besloten om een onafhankelijk onderzoek in te stellen naar de risico's voor discontinuïteit en de bedrijfsvoering bij Kenter Jeugdhulp. Onderdeel van de opdracht is het volledig in beeld brengen van de factoren en gebeurtenissen die discontinuïteit bij Kenter Jeugdhulp veroorzaken of bedreigen, inclusief de mogelijke gevolgen voor de zorgcontinuïteit. Daarnaast zal Kenter Jeugdhulp mogelijke toekomstscenario's aanleveren. Deze worden door het externe onderzoeksbureau getoetst op financiële en inhoudelijke haalbaarheid.

Er zijn geen signalen dat de kwaliteit van de hulpverlening in het geding is. Het college heeft dan ook vertrouwen in de geboden hulpverlening van Kenter Jeugdhulp.

Haarlem Marketing
De financiële positie van Haarlem Marketing is in 2018 door een aantal incidentele en onverwachte uitgaven ingrijpend achteruit gegaan. Haarlem Marketing werkt nu aan een herstelplan om de komende jaren de slechte positie te verbeteren. Maatregelen zijn onder meer kostenbesparingen en de prestatieafspraken zijn in lijn met de programmadoelstellingen vernieuwd. Met genoemde maatregelen wordt naar verwachting een stabiele financiële situatie bereikt. De slechte vermogenspositie en meerdere personele wisselingen zijn de redenen voor verhoogd toezicht waarbij de gemeente minimaal vier keer per jaar de financiële ontwikkeling kritisch toetst en met de organisatie bespreekt. Daarnaast overlegt de gemeente tweemaal per jaar op bestuurlijk niveau over de financiële situatie, waarbij de (half-) jaarcijfers worden besproken. Haarlem Marketing heeft per 1 mei 2019 een nieuwe directeur. In 2020 vindt onafhankelijk onderzoek plaats naar de toekomst van citymarketing in relatie tot de nieuwe Toeristische Koers van de gemeente Haarlem. De getroffen maatregelen bij Haarlem Marketing, zoals hieronder benoemd in de inhoudelijke informatie per gesubsidieerde instelling, hebben in 2019 er toe geleid dat de financiële positie is verbeterd.

Frans Hals Museum
Uit extern onderzoek in 2019 door BMC is gebleken dat bij het museum sprake is van een structureel exploitatietekort dat jaarlijks licht maar gestaag toeneemt. Het jaar 2019 wordt afgesloten met een tekort van € 350.000. Op 30 januari 2020 is door de raad besloten een aanvullende subsidie van € 350.000 beschikbaar te stellen voor het boekjaar 2020. Voor de langere termijn zal door de raad op basis van een aantal scenario's een besluit worden genomen over structurele maatregelen voor een duurzame exploitatie van het Frans Hals Museum, met bijzondere aandacht voor de unieke behoud- en beheerstaak van het museum voor de gemeentelijke collectie.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Met het oog op het financieel toezicht vindt elk kwartaal een bestuurlijk overleg plaats, waarbij de kwartaalrapportage onderwerp van gesprek is. De actuele begroting 2020 en volgende jaren zal op financiële houdbaarheid worden getoetst, waarbij de resultaten van het onderzoeksrapport worden betrokken.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

In 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector, kortweg Wet normering topinkomens (WNT) van kracht geworden. De wet stelt grenzen aan de beloning van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De wet is daarom ook van toepassing op sommige verbonden partijen in Haarlem.

- Gemeenschappelijke regelingen zijn onderdeel van de publieke sector en vallen daarom rechtstreeks onder de WNT en moeten zelf informatie opnemen in hun jaarverslagen, net als de gemeente.

- Vennootschappen vallen niet onder de werking van de WNT, tenzij overheden de aandelen in bezit hebben én de vennootschap meer dan 50% van haar inkomsten uit subsidie van de overheid krijgt. Haarlem heeft echter als beleid dat alle vennootschappen waarin de gemeente aandelen heeft zich aan de WNT houden. Haarlem heeft op twee vennootschappen direct invloed om dit af te dwingen, namelijk Spaarnelanden en SRO. De salarissen van deze organisaties blijven binnen de normen van de WNT.

- Grote gesubsidieerde instellingen zijn in Haarlem gelijkgeschakeld met verbonden partijen. Zij vallen formeel niet onder de WNT. Feitelijk wil de gemeente dat ook zij aan de WNT-eisen voldoen. Daarom is in de algemene subsidieverordening van Haarlem een bepaling opgenomen die vereist dat een instelling zich aan de WNT houdt om in aanmerking te kunnen komen voor subsidie. Het toezicht op de naleving is geregeld via de vereiste accountantsverklaring voor deze instellingen.

Overzicht verbonden partijen

In onderstaande overzichten is per verbonden partij aangegeven wat het financiële belang is. De jaarrekeningen over 2019 zijn nog niet allemaal beschikbaar. In die gevallen zijn enkel de gegevens per 31-12-2018 vermeld, deze gegevens zijn weergegeven met *.

Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Pr.	Resultaat 2019	V.V. 31-12-2019	E.V. 31-12-2019	Aandeel %	Bijdrage 2019	Risico
Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Kennemerland (GGD)	1	1.062	42.445	4.054	30	3.020	22,51
Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Kennemerland (VRK)	6	1.062	42.445	4.054	30	11.607	22,51
Gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningsschap Zuid-Kennemerland (Paswerk)	3	369	4.123	7.063	85	15.540	20,91
Recreatieschap Spaarnwoude 1	4	-62	1.715	17.074	13	669	18,12
Gemeenschappelijke regeling Noord-Hollands Archief	4	1.341	2.047	1.419	34	2.082	22,07
Gemeenschappelijke regeling Cocensus	7	99	7.540	305	22	2.951	23,31

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Naam	Pr.	Resultaat 2019	V.V. 31-12-2019	E.V. 31-12-2019	Aandeel %	Bijdrage 2019	Risico
Gemeenschappelijke regeling Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten regio Zuid Kennemerland	1	0	292	0	n.v.t.	629	-
Gemeenschappelijke regeling Bereikbaarheid Zuid Kennemerland	5	1.090	0	5.992	70	954	-
Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJmond	6	0	8.287	419	15	1.252	22,36
Gemeenschappelijke regeling ambtelijke samenwerking Zandvoort-Haarlem	7	-	-	-	-		-

1) Resultaat betreft resultaat voor bestemming gezien dit meer inzicht geeft in de financiële situatie.

Vennootschappen en coöperaties

Naam	Pr.	Resultaat 2019	V.V. 31-12-2019	E.V. 31-12-2019	Aandeel %	Bijdrage 2019	Risico
NV SRO	1	563	16.297	8.823	50	7.406	21,11
Spaarnelanden NV	5	449	34.063	11.774	90	n.n.b.	21,56
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	7	163.000	144.802.000	4.887.000	0,041	n.v.t.	-
Alliander NV	7	253.000	4.567.000	4.224.000	0,009	n.v.t.	-
Werkpas Holding BV	3	-436	2.908	83	-	n.v.t.	24,26

Overige verbonden partijen

Naam	Pr.	Resultaat 2019	V.V. 31-12-2019	E.V. 31-12-2019	Aandeel %	Bijdrage 2019	Risico
Stichting Parkmanagement Waarderpolder	4	17*	170*	17*	50		-

Stichtingen en verenigingen

Naam	Pr.	Resultaat 2019	V.V. 31-12-2019	E.V. 31-12-2019	Aandeel %	Bijdrage 2019	Risico
Blijfgroep	2	1106*	3.532*	4.494*	-	1.962	21,32
Zorgbalans	2	2769*	72.530*	41.153*	-	1.328	20,19
Dock	2	-16	2.139	1.379	-	5.564	22,27
Haarlem Effect	1	68*	837*	300*	-	3.179	22,39
Jeugdgezondheidszorg Kennemerland	1	19	2.409	1.168	-	3.213	21,89
Stichting Spaarne Peuters	1	-158	670	397	-	2.166	24,94
SportSupport Kennemerland	1	-134	0	289	-	1.099	19,47
Hart	4	231*	1.378*	-722*	-	1.906	23,79
Bibliotheek Zuid-Kennemerland	4	164	1.684	1.183	-	4.567	21,90
Haarlem marketing	4	-345*	352*	-156*	-	602	26,26

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Naam	Pr.	Resultaat 2019	V.V. 31-12-2019	E.V. 31-12-2019	Aandeel %	Bijdrage 2019	Risico
Frans Hals Museum | De Hallen	4	228*	3.269*	444*	-	3.104	21,06
Patronaat	4	-143	1.102	20	-	1.661	21,74
Stadsschouwburg en Philharmonie	4	29	4.835	553	-	5.958	22,28
Toneelschuur	4	-53	806	778	-	2.165	21,65
HVO Querido	2	4.828*	15.961*	41.226*	-	1.507	18,87
MEE & de Wering	2	160	2.985	1.145	-	1.176	24,72
Parnassiagroep	2	-29.185*	458.052*	182.469*	-	1.389	18,72
Veilig Thuis	2	150*	827*	59*	-	4.137	27,58
Centrum voor jeugd en gezin	1	-2	1.927	762	-	5.926	23,24
Stichting Arkin	1	3.376*	130.526*	62.260*	-	1332*	19,60
Stichting Arkin	2	3.376*	130.526*	62.260*	-	1332*	19,60
Stichting SHDH	2	-3498*	39.078*	24.222*	-	629	24,52
Kenter Jeugdhulp	2	-5366*	10710*	2943*	-	1.080	27,04

Inhoudelijke informatie verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Kennemerland (VRK) Veiligheid& GGD

Vestigingsplaats:	Haarlem
Openbaar belang:	De VRK geeft uitvoering aan de wettelijke taken ten aanzien van de wet veiligheidsrisico's en voert namen de deelnemende gemeenten taken uit op het gebied van crisisbeheersing en rampenbestrijding.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De VRK levert een adequate en professionele crisisorganisatie en creëert hiermee een basisvoorwaarde voor het bewaken van de fysieke veiligheid in de gemeente Haarlem.
Activiteiten:	De VRK (Veiligheid) voert taken uit op het terrein van regionale brandweerzorg, Meldkamer, Crisisbeheersing en Rampenbestrijding, GGD en GHOR (ongevallen en rampen). De VRK (GGD) beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners van de regio.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	GGD (Jeugdgezondheidszorg, preventie advies en crisis, GHOR en Cursusbureau), zijn ISO 9001 2015 gecertificeerd. Ambulancezorg en meldkamer Ambulance zijn HKZ 2015 en ISO 9001 2015 gecertificeerd. Brandweer, facilitair bedrijf en hoofdsectie zijn eveneens in 2018 gecertificeerd conform de ISO 9001 2015.
Deelnemers:	Beverwijk, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmermeer, Heemskerk, Heemstede, Uitgeest, Velsen en Zandvoort.
Website:	www.vrk.nl

Gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningsschap Zuid-Kennemerland (Paswerk)

Vestigingsplaats:	Cruquius

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Openbaar belang:	Uitvoering en behartiging van de gemeenschappelijke en afzonderlijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de sociale werkvoorziening.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De sociale werkvoorziening wordt afgebouwd maar gecontinueerd voor de huidige SW'ers totdat zij uitstromen omdat ze de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt of een andere werkplek hebben gevonden. Paswerk draagt daarmee bij aan de doelstelling 'participatie voor de doelgroep mensen met een arbeidsbeperking' uit programma 3 Werk en inkomen, beleidsveld 3.1 Werk).
Activiteiten:	Uitvoering van de sociale werkvoorziening voor de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	ISO en OHSAS, afhankelijk van de aard van het bedrijfsonderdeel.
Deelnemers:	Bloemendaal, Haarlem, Heemstede en Zandvoort
Website:	www.paswerk.nl

Recreatieschap Spaarnwoude

Vestigingsplaats:	Velsen-Zuid
Openbaar belang:	Het besturen en beheren van het recreatiegebied Spaarnwoude.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Het recreatiegebied begrenst een groot deel van de oostzijde van de gemeente Haarlem. Gezien de ligging en het gebruik van het gebied door de inwoners heeft de gemeente Haarlem een direct maatschappelijk belang bij het realiseren van de genoemde doelen en neemt daarom deel aan de gemeenschappelijke regeling.
Activiteiten:	Het recreatieschap voert het beheer en onderhoud van het recreatiegebied uit, conform de kaders van de gemeenschappelijke regeling.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Deelnemers:	Amsterdam, Haarlem, Haarlemmermeer, Velsen en de Provincie Noord-Holland
Website:	www.spaarnwoude.nl

Gemeenschappelijke regeling Noord-Hollands Archief

Vestigingsplaats:	Haarlem
Openbaar belang:	Historisch informatiecentrum voor Haarlem en de regio. Deze organisatie bewaart, bewerkt, restaureert, acquireert en inspecteert archieven en maakt ze digitaal toegankelijk.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De dienstverlening is gericht op het behoud van de culturele basisinfrastructuur en draagt daarmee bij aan de doelstelling van een gevarieerder aanbod van cultuur in Haarlem, zodat de deelname aan kunst en cultuur door inwoners en bezoekers van Haarlem wordt behouden en versterkt (programma 4, beleidsveld 4.2 Economie, toerisme en cultuur).
Activiteiten:	Het Noord-Hollands Archief bewaart, bewerkt, restaureert, acquireert en inspecteert archiefbescheiden en -collecties en maakt ze toegankelijk voor publiek.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Het Noord-Hollands Archief wordt voor ICT gefaciliteerd door SET ICT-services, die ISO 27001 gecertificeerd is: het certificaat op informatie-beveiligingsgebied. SET ICT-services is daarnaast ook NEN 7510 gecertificeerd. Op het vakgebied van archiefbeheer maakt het Noord-Hollands Archief gebruik van het collectiebeheersysteem Mais Flexis van De Ree Archiefsystemen. De Ree is 'golden partner' van gecertificeerd databaseleverancier Oracle.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijzonderheden / risico's:	Het kabinet wil de archiefwet per 2021 aanpassen met als doel om informatie beter te kunnen bewaren en beschikbaar te kunnen stellen. Overheden moeten hun informatie eerder naar een openbaar archief brengen. Tegelijkertijd biedt de wet mogelijkheden om onder voorwaarden bepaalde data zelf duurzaam te bewaren. De impact van de nieuwe wet moet voor de GR deelnemers nog concreet worden uitgewerkt. Een andere belangrijke ontwikkeling is het voornemen van het ministerie van OCW op termijn terug te treden uit de Regionale Historische Centra waaronder het Noord Hollands Archief. De samenwerking blijft maar zal in de toekomst een andere vorm krijgen.
Deelnemers:	Haarlem, Velsen en het Rijk.
Website:	www.noord-hollandsarchief.nl

Gemeenschappelijke regeling Cocensus

Vestigingsplaats:	Haarlemmermeer
Openbaar belang:	Uitvoerende werkzaamheden met betrekking tot het heffen en invorderen van gemeentelijke belastingen en heffingen.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De GR draagt niet specifiek bij aan het realiseren van programmadoelstellingen. Door de uitvoering van belastingen gezamenlijk te doen worden er efficiencyvoordelen gerealiseerd.
Activiteiten:	Cocensus is belast met de heffing en invordering van gemeentelijke belastingen, afhandeling van bezwaar-en beroepschriften, dwanginvordering, kwijtschelding en het uitvoeren van de Wet Waardering Onroerende Zaken.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Cocensus is ISO-gecertificeerd voor het management-en kwaliteitssysteem.
Deelnemers:	Alkmaar, Bergen, Beverwijk, Castricum, Den Helder, Haarlem, Haarlemmermeer, Heerhugowaard, Heiloo, Hillegom, Langedijk, Oostzaan, Uitgeest en Wormerland.
Website:	www.cocensus.nl

Gemeenschappelijke regeling Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten regio Zuid-Kennemerland

Vestigingsplaats:	Haarlem
Openbaar belang:	Beleid en uitvoering van leerplicht voor Zuid-Kennemerland, beleid en uitvoering van Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) en de administratie voor leerplicht en RMC voor regio Zuid-Kennemerland en IJmond.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De dienstverlening draagt bij aan de doelstelling alle jongeren hebben een startkwalificatie uit programma 1 Maatschappelijke participatie, beleidsveld 1.1. Onderwijs en Sport.
Activiteiten:	Uitvoering van de voor de aan de gemeenschappelijke regeling Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten deelnemende gemeenten.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Deelnemers:	Beverwijk, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Heemskerk, Velsen en Zandvoort
Website:	www.leerplein-mzk.nl

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Gemeenschappelijke regeling Bereikbaarheid Zuid-Kennemerland

Vestigingsplaats:	Haarlem
Openbaar belang:	Om de regionale bereikbaarheid van Zuid-Kennemerland te verbeteren, werken Haarlem, Zandvoort, Heemstede en Bloemendaal samen vanuit een gezamenlijke visie, met een gezamenlijk spaarfonds (het Mobiliteitsfonds) en een Gemeenschappelijke Regeling, waarin de werkwijze en verantwoording zijn vastgelegd. Door goed overleg en gezamenlijk sparen voor cofinanciering van vooral infrastructurele projecten, is een basis gelegd voor samenwerking; zowel binnen Zuid-Kennemerland, als met onze partners en stakeholders (o.a. Provincie en MRA).
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De regio staat de komende jaren voor grote opgaven op het gebied van klimaat en energie, woningbouw, economie, landschap en recreatie. Een goede bereikbaarheid is daarbij voorwaarde. Inzet van het mobiliteitsfonds is een middel om commitment te tonen met een gezamenlijke financiële bijdrage, veelal in cofinanciering met gemeentelijke, rijks en/of provinciale bijdragen.
Activiteiten:	1. Actualisatie bereikbaarheidsvisie: In 2020 wordt in de vier Zuid-Kennemer-gemeenten besloten over de geactualiseerde visie. 2. Uitvoeren van vigerende Jaarplan 3. Opstellen Uitvoeringsprogramma: Jaarbegroting voor het komende jaar, met een financiële doorkijk naar een Meerjarenbegroting t/m 2028. 4. Actualiseren Gemeenschappelijke Regeling: De GR 2013 wordt op een aantal, voornamelijk technische punten bijgewerkt. De colleges besluiten daarover nadat de visie, als inhoudelijke drager van het regionale beleid, is vastgesteld.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Deelnemers:	Bloemendaal, Haarlem, Heemstede en Zandvoort.
Website:	-

Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJmond

Vestigingsplaats:	Beverwijk
Openbaar belang:	Uitvoeren van taken vergunningverlening, toezicht en handhaving op het terrein van milieu en voor taken, zoals vastgelegd in de packagedeal uit 2009.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De Omgevingsdienst IJmond voert voor de gemeente Haarlem het basistakenpakket milieu uit (wettelijk verplicht ondergebracht bij een omgevingsdienst). Verder verzorgt de Omgevingsdienst IJmond het inrichting gebonden milieutakenpakket voor Haarlem uit en ten slotte (als plustaak) heeft de Omgevingsdienst IJmond een signaleringstoezicht op brandveiligheid en bouw- en woningtoezichttaken bij milieu-inrichtingen.
Activiteiten:	Going concern taken die door de Omgevingsdienst IJmond voor de gemeente Haarlem worden uitgevoerd zijn vergunningen/ meldingen, toezicht en handhaving op de milieutaken (exclusief bodemtaken), inclusief bezwaar en beroep.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Nee, de gemeente Haarlem heeft, conform de Wet vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) een Verordening inzake kwaliteitscriteria VTH vastgesteld. Deze verordening ziet ook op taken die ODIJ namens de gemeenten en provincie uitvoert. ODIJ voldoet aan de kwaliteitscriteria 2.1 voor wat betreft de taken die bij haar zijn belegd. Het INK-model is voor ODIJ leidend voor de wijze waarop de organisatie omgaat met kwaliteit.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Deelnemers:	Beemster, Beverwijk, Bloemendaal, Edam-Volendam, Haarlem, Heemstede, Heemskerk, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Velsen, Wormerland, Zandvoort en de provincie Noord-Holland.
Website:	www.odijmond.nl

Gemeenschappelijke regeling ambtelijke samenwerking Zandvoort-Haarlem

Vestigingsplaats:	Haarlem (gastheer gemeente)
Openbaar belang:	Versterking regionale bestuurskracht, efficiënte en effectieve dienstverlening, kwaliteit en continuïteit van de bedrijfsvoering.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Goede samenwerking in de regio Zuid-Kennemerland, gezamenlijke uitvoering van de MRA-agenda, kostenvoordelen door schaalvergroting, verdere professionalisering van de organisatie.
Activiteiten:	Haarlem voert alle ambtelijke taken voor Zandvoort uit, m.u.v. de taken omtrent Dagelijks Beheer en Onderhoud, de taken van de griffie en de taken van de gemeentesecretaris.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Het uitgangspunt is volgens Haarlemse werkwijzen en Haarlemse systemen, maar door wettelijke verplichting of praktische noodzaak zijn (tijdelijk) Zandvoortse systemen overgenomen. Certificering vindt dus plaats op met name Haarlemse systemen.
Deelnemers:	Haarlem en Zandvoort.
Website:	-

Vennootschappen en coöperaties

NV SRO

Vestigingsplaats:	Amersfoort
Openbaar belang:	Exploitatie, beheer en onderhoud van sportaccommodaties en maatschappelijk vastgoed.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	SRO beheert/exploiteert voor de gemeente een groot aantal sportaccommodaties (bijvoorbeeld sporthallen, zwembaden, gymzalen) en draagt daardoor bij aan de realisatie van de doelstellingen als verwoord bij programma 1 Maatschappelijke participatie, beleidsveld 1.1 Onderwijs en Sport. Belangrijke taak van SRO is ook vastgoedbeheer. Daarmee wordt bijgedragen aan de doelstellingen als verwoord in programma 5 Beheer en onderhoud.
Activiteiten:	SRO Kennemerland BV voert in opdracht van gemeente het beheer, exploitatie en onderhoud van alle sportaccommodaties uit en zorgt voor adequate ondersteuning bij het vastgoedbeheer.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Deelnemers:	Amersfoort en Haarlem, Bv's met Leusden, Zeist, Bunschoten, Joint Venture met Zandvoort.
Website:	www.sro.nl

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	Spaarnelanden NV
Vestigingsplaats:	Haarlem
Openbaar belang:	Duurzame en plezierige leefomgeving: waardecreatie in openbare ruimte voor lokale samenleving.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Het dagelijks beheer en onderhoud van de openbare ruimte is uitbesteed aan Spaarnelanden NV (en andere partijen). De gemeentelijke doelstellingen zijn verwerkt in de domein-dienstverleningsovereenkomsten (DDO) zodat het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau van de openbare ruimte wordt geleverd. De gemeente heeft daarbij de regierol.
Activiteiten:	Spaarnelanden is actief op het gebied van afval- en grondstoffeninzameling, reiniging, beheer openbare ruimte, parkeerservice en mobiliteitservice.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Spaarnelanden werkt volgens de nieuwste ISO 9001 en ISO 14001 kwaliteitsnormen. Klantgerichtheid staat centraal door contracten die zijn gebaseerd op te behalen prestaties of beeldkwaliteit. De veiligheid van medewerkers en klanten wordt beheerst doordat Spaarnelanden een VCA** certificering heeft voor alle activiteiten (VCA staat voor Veiligheid, Gezondheid en Milieu en is bedoeld om veiliger te laten werken en het aantal ongevallen te verminderen).
Deelnemers:	Haarlem en Zandvoort
Website:	www.spaarnelanden.nl

	Werkpas Holding BV
Vestigingsplaats:	Cruquius
Openbaar belang:	Uitvoeren van taken op het gebied van re-integratie, dagbesteding en dienstverlening in het kader van begeleid werken.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	In de holding zijn m.i.v. 1 januari 2015 alle niet WSW-gebonden activiteiten vanuit de GR Paswerk ondergebracht. De holding heeft een vijftal werkmaatschappijen die actief zijn op het snijvlak de Wmo. Participatiewet, Jeugdwet en Onderwijs. Daarmee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de uitvoering van de gemeentelijke taken in het Sociaal Domein.
Activiteiten:	De Holding voert de volgende activiteiten uit: re-integratie en arbeidsbemiddeling, arbeidsmatige dagbesteding, leren en werken voor risicojongeren, kringloop-activiteiten, activiteiten op het gebied van buurtbeheer en beheer fietsendepot.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Werkpas Holding BV maakt gebruik van diverse gecertificeerde systemen zoals ISO en OHSAS
Deelnemers:	Haarlem en Zandvoort.
Website:	www.werkpas.nl

	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Vestigingsplaats:	Den Haag
Openbaar belang:	Bancaire dienstverlener overheid.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijdrage aan programmadoelstelling:	n.v.t.
Activiteiten:	-
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Deelnemers:	Nederlandse gemeenten, provincies en Rijk.
Website:	www.bng.nl

Alliander NV

Vestigingsplaats:	Arnhem
Openbaar belang:	Netbeheer en distribueren en transporteren van elektriciteit en gas voor producenten en afnemers.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	n.v.t.
Activiteiten:	-
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Deelnemers:	Nederlandse gemeenten, provincies en Rijk.
Website:	www.alliander.nl

Stichtingen en verenigingen

-

Overige verbonden partijen

Stichting Parkmanagement Waarderpolder

Openbaar belang:	Herstructurering van de Waarderpolder van ouderwets industrieterrein naar een modern geoutilleerd bedrijventerrein waar het prettig werken en ondernemen is.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Middels veiligheid, communicatie en adequate dienstverlening werkt Stichting Parkmanagement aan de verduurzaming van de Waarderpolder en een intensiever gebruik van de beschikbare ruimte.
Activiteiten:	Organiseren collectieve beveiliging, bijhouden adressenbestand Waarderpolder, communicatie, organiseren themabijeenkomsten, begeleiding bieden bij bedrijfshuisvesting, stageplaatsen, circulair ondernemen.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.waarderpolder.nl/parkmanagement

Gesubsidieerde instellingen

	Blijf Groep
Openbaar belang:	Bieden van preventie, opvang en ambulante hulp bij huiselijk geweld.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Blijf Groep draagt bij aan de preventie en aanpak van huiselijk geweld door het bieden van opvang en ambulante hulp.
Activiteiten:	Blijf Groep levert opvang en ambulante hulp bij huiselijk geweld in de vorm van noodopvang, crisisopvang, vervolgopvang, Oranje Huis Thuis (preventief ambulant), Critical Time Intervention (ambulant nazorg), begeleiding van AWARE alarmknop (ambulant preventief). Noodopvang en crisisopvang vindt plaats in Alkmaar. Vervolgopvang en ambulant aanbod wordt in onze eigen regio aangeboden. De opvang in Alkmaar en onze regio is beschikbaar voor vrouwen en hun kinderen. Mannelijke slachtoffers worden op in een zestal gespecialiseerde instellingen in het land opgevangen.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	ISO 9001
Bijzonderheden/risico's:	Naast de accountgesprekken tussen Blijf Groep en centrumgemeente Haarlem vinden er ook gesprekken plaats met de centrumgemeenten Haarlem, Alkmaar en Zaanstad gezamenlijk.
Website:	www.blijfgroep.nl

	Hart
Openbaar belang:	Kennis bijeenbrengen en overdragen op het gebied van kunst,- cultuur-en erfgoededucatie en mensen en initiatieven samenbrengen.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Met haar activiteiten draagt hart bij aan het vergroten van de cultuurparticipatie en het cultuurbereik in Haarlem.
Activiteiten:	Hart faciliteert en ondersteunt een breed cursusaanbod, is netwerkorganisatie voor culturele instellingen en het onderwijs en coördineert vele projecten op het gebied van cultuuronderwijs.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.hart-haarlem.nl/

	Veilig Thuis
Openbaar belang:	Veilig Thuis is er voor iedereen, jong en oud, die te maken heft met huiselijk geweld of kindermishandeling. Veilig Thuis geeft advies en biedt ondersteuning, ook aan professionals.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Huiselijk geweld en kindermishandeling wordt gemeld bij Veilig Thuis Kennemerland. Deze organisatie zorgt voor het opheffen van acute veiligheid en kan zo nodig onderzoek doen. Wanneer er ondersteuning of hulp nodig is, zal Veilig Thuis deze inzetten. Door samen te werken met partners als de politie en onderwijs, hoopt Veilig Thuis geweld te voorkomen of vroegtijdig te stoppen door zorgen te bespreken wanneer er signalen zijn en zo nodig in te

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	grijpen. Vroegtijdig ingrijpen en zo snel mogelijk inzetten van de juiste hulp kan recidive voorkomen.
Activiteiten:	Veilig Thuis Kennemerland signaleert, onderzoekt en informeert over huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig Thuis heft onveiligheid op in acute situaties en zet passende hulp in. Daarbij werken ze samen met hulpverleningspartners en met de politie.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	ISO certificering
Bijzonderheden/risico's:	Vanwege ingeschatte risico's staat de instelling onder verhoogd toezicht. Vooruitlopend op het effectueren van de overgang van Veilig Thuis naar de VRK zijn de taken al met ingang van 1-1-2020 bij de VRK ondergebracht.
Website:	www.veiligthuis-ken.nl
	Zorgbalans
Openbaar belang:	Bieden van hulp aan mensen met een zorgbehoefte om zolang mogelijk en op eigen wijze vorm en inhoud te geven aan hun leven, zowel thuis als in diverse zorglocaties.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Zorgbalans draagt bij aan het doel van programma 1 Maatschappelijke participatie. De prestatieafspraken 2016-2019 met Zorgbalans (via Tandem en Servicepaspoort) zijn gericht op het langer zelfstandig meedoen aan de samenleving, zelfredzaamheid en langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen door mantelzorgers ondersteuning te bieden, het bevorderen van een gezonde leefstijl en het inzetten van het sociaal makelaarschap in BUUV. Deze prestatieafspraken zijn met een jaar verlengd en gelden derhalve ook in 2020.
Activiteiten:	Ondersteuning aan mantelzorgers door informatie en advies, individuele begeleiding, lotgenotengroepen, respijtzorgvoorzieningen.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Zorgbalans is HKZ (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector) gecertificeerd.
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.zorgbalans.nl
	Dock
Openbaar belang:	Stimuleren van zelfredzaamheid en actief burgerschap door het verzorgen van wijkgericht welzijnswerk in Haarlem.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Het prestatieplan 2020, dus de te realiseren inzet, is gebaseerd op de doelen zoals deze in de programmabegroting zijn geformuleerd. Kern: "iedereen doet ertoe, meedoen en erbij horen", versterking van het sociaal netwerk, tegengaan van vereenzaming en faciliteren langer zelfstandig wonen.
Activiteiten:	Dock voert in opdracht van Haarlem het wijkgerichte welzijnswerk uit in de aandachtsgebieden Noord, Oost en Schalkwijk en neemt deel aan de sociale wijkteams.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Dock is HKZ (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector) gecertificeerd.
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.dock.nl
	Haarlem effect
Openbaar belang:	Stimuleren van zelfredzaamheid en actief burgerschap door het verzorgen van wijkgericht welzijnswerk in Haarlem.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijdrage aan programmadoelstelling:	Het prestatieplan 2016-20919, dus de te realiseren inzet, is gebaseerd op de doelen zoals deze in de programmabegroting zijn geformuleerd. Kern: 'iedereen doet ertoe, meedoen en erbij horen', versterking van het sociaal netwerk, tegengaan van vereenzaming, en faciliteren langer zelfstandig wonen.
Activiteiten:	Effect voert in opdracht van de gemeente het wijkgerichte welzijnswerk uit in de wijken Centrum, Zuid en Zuid-West. Ook voert Effect jongerenwerk uit in met name Noord (Delftwijk) en stedelijk (Flinty's) en neemt deel aan de Sociale Wijkteams.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.haarlemeffect.nl

Jeugdgezondheidszorg Kennemerland

Openbaar belang:	De JGZ Kennemerland voert de jeugdgezondheidszorg uit voor kinderen van 0-4 jaar in de regio Midden- en Zuid Kennemerland. Onderdeel is het gemeente Haarlem. Onderdeel is het wettelijk basistakenpakket waar de vaccinaties en de meet- en weegmomenten voor 0-4 jarigen onder valt.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De JGZ draagt bij aan programma 1 & 2. De JGZ levert een bijdrage aan het gezond en veilig opgroeien van kinderen in Haarlem en Zandvoort. Ouders kunnen terecht voor informatie en advies over het opgroeien en opvoeden van kinderen. De JGZ richt zich op het versterken van eigen kracht van ouders.
Activiteiten:	De JGZ voert de jeugdgezondheidszorg uit voor kinderen van 0-4 jaar en hun ouders/verzorgers in de regio Midden- en Zuid-Kennemerland. De gemeente Haarlem stelt vanaf 1 januari 2003 middelen ter beschikking om het Basispakket JGZ, inclusief prenatale zorg uit te voeren. Met de JGZ als sterke voorkant van het nieuwe jeugdzorgstelsel kan de beoogde transformatie in de jeugdwet daadwerkelijk vorm krijgen. De organisatie heeft als kerntaak preventie en ze zetten zich graag in voor deze transformatie door middel van een sterk preventieve werkwijze waarin het voorkómen van de zorgvraag voorop staat.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	HKZ (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector) gecertificeerd.
Bijzonderheden/risico's:	Door krapte op de arbeidsmarkt kan het lastig zijn om jeugdartsen te vinden.
Website:	www.jgzkennemerland.nl

Stichting Spaarne Peuters

Openbaar belang:	Exploiteren van meerdere peuteropvanglocaties met voorschoolse educatie voor doelgroeppeuters in Haarlem
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Peuteropvang is een belangrijke voorziening binnen de basisinfrastructuur van het Haarlems sociaal domein om vroegtijdig kinderen gelijke ontwikkelingskansen te bieden en taalachterstanden te voorkomen. De peuteropvangvoorzieningen vormen in Haarlem de basisvoorziening voor het uitvoeren van de wettelijke taak van de gemeente op het gebied van voor- en vroegschoolse educatie (VVE) in het kader van het Onderwijsachterstandenbeleid.
Activiteiten:	SSP biedt peuters een opvangplek aan van tenminste 2 dagdelen van 3,5 uur per week (voor voorschoolse educatie minstens 3 dagdelen), waar spelenderwijs aan de ontwikkeling van kinderen wordt gewerkt, ter voorbereiding op de basisschool.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	SSP maakt geen gebruik van gecertificeerde systemen, maar heeft wel een kwaliteitszorgsysteem dat op ISO/HKZ gebaseerd is.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijzonderheden/risico's:	Spaarnepeuters staat in hoofdzaak vanwege een hoog ziekteverzuim onder verhoogd toezicht. De moederorganisatie van Stichting Spaarne Peuters (SSP/SKOS) is bezig te fuseren met Kinderopvang Haarlem. Kinderopvang Haarlem en Skos/SSP gaan per 1 januari 2020 samen verder onder de naam Hero. Per 1 mei 2020 hopen zij geheel juridisch gefuseerd te zijn. De VVE peuteropvang, waar een subsidierelatie voor is met de gemeente, daarmee onder Hero.
Website:	www.skos.nl

SportSupport Kennemerland

Openbaar belang:	Ontwikkelen en ondersteunen van breedtesport in Haarlem.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Door de inzet van buurtsportcoaches en verschillende projecten van SportSupport worden meer sport- en beweeg mogelijkheden gecreëerd voor inwoners van Haarlem en worden drempels om te gaan bewegen voor (kwetsbare) inwoners weg genomen. Zo zijn er speciale projecten om ouderen en mensen met een beperking te ondersteunen in het vinden van geschikt aanbod. Door verenigingsondersteuners en buutsportcoaches vanuit SportSupport worden verenigingen ondersteund bij het versterken van de organisatiekracht/ eigen kracht en het invullen van hun maatschappelijke rol. Ondersteuning vindt plaats op het gebied van opleiden, behouden en werven van vrijwilligers, trainers, coaches en bestuurders. Verenigingen worden gestimuleerd om een bijdrage te leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken in de wijk. Koppelingen worden gemaakt tussen maatschappelijke organisaties en sportverenigingen.
Activiteiten:	SportSupport Kennemerland voert activiteiten uit op het gebied van sportstimulering voor verschillende doelgroepen op school, in de wijk/ openbare ruimte en sportverenigingen (met name jeugd, ouderen, mensen met een beperking), het versterken van de organisatiekracht van sportorganisaties (door middel van verenigingsondersteuning en inzet buurtsportcoaches), het versterken van de maatschappelijke rol van sportverenigingen binnen het sociaal domein (door middel van verenigingsondersteuning en inzet buurtsportcoaches.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.sportsupport.nl

Bibliotheek Zuid-Kennemerland

Openbaar belang:	Bibliotheekvoorziening, bereiken van groepen burgers met een behoefte aan informatie en digitale vaardigheden, bevordering van burgerparticipatie door samenwerking met communities, ontmoetingsplaats voor stedelijke en regionale initiatieven en activiteiten, dienstverlening aan scholen, bedrijven en de overheid.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De Bibliotheek draagt bij aan de ontwikkeling van de inwoners van Haarlem zodat zij als nieuwsgierige en zelfbewuste burgers mee kunnen doen in de samenleving. Samen met leden en partners wordt het aanbod voor de inwoners van Haarlem ontwikkeld. De bibliotheek verbindt ze met elkaar en biedt hen kennis en faciliteiten. Zo wordt de onderlinge verbinding in Haarlem versterkt. De Bibliotheek draagt bij aan een aantrekkelijk cultuurklimaat.
Activiteiten:	De Bibliotheek biedt een vertrouwde, open en gastvrije, laagdrempelige ontmoetingsplek waar mensen graag komen; zonder financiële of fysieke drempels, zelfstandig en in samenwerking met andere organisaties op sociaal, educatief, cultureel en maatschappelijk terrein. De Bibliotheek levert een bijdrage aan het leesplezier en informeel leren op het gebied van lezen en schrijven, onder andere door het Taalplein en BoekStart. De Dienstverlening van de Bibliotheek op het gebied van basisvaardigheden, nodig om mee te kunnen doen in de samenleving, is voor iedereen beschikbaar. De Bibliotheek helpt bij het

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	besef dat literatuur een belangrijke bijdrage levert aan ieders ontwikkeling. Het publiek weet de Bibliotheek te vinden als een plek waar je prettig kan studeren en werken en waar hulp is bij het vinden van de juiste informatie.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	De Bibliotheek is gecertificeerd conform de normen van de SCOB (Stichting Certificering Openbare Bibliotheken). De bibliotheek heeft in januari 2020 het officieel kwaliteitscertificaat ontvangen van het CBCT (Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal). In de audit eind 2019 scoorde de bibliotheek op veel onderwerpen positief. Het maatschappelijk effect en de toekomstbestendigheid van de organisatie zijn belangrijke onderdelen van de toetsing. De functies en diensten van de bibliotheek zijn op een verantwoorde manier georganiseerd en voldoen aan alle kwaliteitsnormen. Het certificaat is vier jaar geldig.
Bijzonderheden/risico's:	Het project vernieuwing bibliotheek Haarlem is gestart. Met dit project wordt het achterstallig onderhoud aan de panden van de bibliotheek aangepakt en wordt er aangevangen met het uitrollen van het nieuwe concept voor de moderne bibliotheek.
Website:	www.bibliotheekzuidkennemerland.nl
	Haarlem marketing
Openbaar belang:	Bevorderen van toerisme, recreatie en vrijetijdsbesteding.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Haarlem Marketing stimuleert het hoogwaardig toeristisch bezoek aan Haarlem via marketing en promotie van de stad in samenwerking met diverse partners in de stad en de regio. Door een extra structurele bijdrage van de gemeente is Haarlem Marketing in de komende jaren uitgebreid met het Haarlem Convention Bureau dat zich richt op de zakelijke markt. Haarlem Marketing zal als vervolg op de campagne 'Haarlem viert Cultuur' meer themagericht opereren en o.a. samenwerken met Amsterdam Marketing.
Activiteiten:	Als hiervoor vermeld.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Bijzonderheden/risico's:	De financiële positie is in 2018 als gevolg van een aantal incidentele (onverwachte) uitgaven ingrijpend verslechterd. Haarlem Marketing werkt aan een herstelplan om de komende jaren de verslechterde positie te verbeteren. Maatregelen zijn onder meer kostenbesparingen en het vernieuwen van de prestatieafspraken in lijn met de programmadoelstellingen. Haarlem Marketing heeft per 1 mei een nieuwe directeur. In 2020 vindt onafhankelijk onderzoek plaats naar de toekomst van citymarketing.
Website:	www.haarlemmarketing.nl
	Frans Hals Museum | De Hallen
Openbaar belang:	Kunstmuseum met een brede collectie van oude meesters en hedendaagse kunst. Verantwoordelijk voor het museaal beheer en presentatie van de gemeentelijke collectie van de stad Haarlem. In 2018 zijn het Frans Hals Museum en De Hallen Haarlem verder gegaan als één museum op twee locaties, onder de naam Frans Hals Museum.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Met het museum zijn meerjarenafspraken gemaakt. Daarin staan de doelstellingen uitgebreid omschreven. De doelstellingen zijn ondergebracht in de volgende functies van het Museum: Presentatiefunctie: Het Frans Hals Museum Haarlem stelt zich ten doel om het publiek te laten kennismaken met vernieuwing in heden en verleden, met name de ongekende bloei van de schilderkunst in de Gouden Eeuw en met internationale ontwikkelingen in de eigentijdse beeldende kunst. Zorg- en beheerfunctie collectie: Het Frans Hals Museum Haarlem beheert de collecties van de Gemeente Haarlem. Deze omvatten meer dan 20.000 objecten inclusief bruiklenen. Educatiefunctie: Naast tentoonstellingen en presentaties organiseert het Museum ook educatieve activiteiten en publieksactiviteiten. Hiermee wil het museum verdieping, inspiratie en aandacht voor artistieke vernieuwing bieden. Toerisme functie: In 2017–2020 zet het museum in op groei

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	van het aantal buitenlandse bezoekers in samenwerking met partners als Keukenhof, Haarlem Marketing, Amsterdam Marketing en NBTC.
Activiteiten:	De activiteiten zijn opgenomen als uitwerking van de bijdrage aan de programmadoelstelling.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Het museum is aangesloten bij het museumregister en daarvoor ook gekwalificeerd.
Bijzonderheden/risico's:	Uit extern onderzoek blijkt dat bij het museum sprake is van een structureel exploitatietekort van € 250.000, dat jaarlijks licht maar gestaag toeneemt. Het jaar 2019 wordt naar verwachting afgesloten met een tekort van € 350.000. Op 30 januari 2020 is door de raad besloten een aanvullende subsidie van € 350.000 beschikbaar te stellen voor het boekjaar 2020. Hierdoor wordt een verslechtering van de financiële positie op korte termijn voorkomen. Voor de langere termijn zal op basis van een aantal scenario's door de raad een besluit worden genomen over structurele maatregelen voor een duurzame exploitatie van het Frans Hals Museum, met bijzondere aandacht voor de unieke behoud- en beheerstaak van het museum voor de gemeentelijke collectie. Met het oog op het financieel toezicht zal elk kwartaal een bestuurlijk overleg plaatsvinden, waarbij de kwartaalrapportage onderwerp van gesprek zal zijn. De actuele begroting 2020 e.v. zal op financiële houdbaarheid worden getoetst, waarbij de resultaten van het onderzoeksrapport worden betrokken.
Website:	www.franshalsmuseum.nl

	Patronaat
Openbaar belang:	Verzorgen van optredens in het poppodium en daarbuiten.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Het Patronaat draagt bij aan een gevarieerder aanbod van cultuur in Haarlem, zodat deelname aan kunst en cultuur door inwoners en bezoekers van Haarlem wordt behouden en versterkt.
Activiteiten:	Het Patronaat verzorgt een gevarieerd en attractief aanbod van optredens en andere activiteiten in het poppodium en daarbuiten. Sinds september 2016 werkt het Patronaat succesvol samen met Hart in het tijdelijke oefenruimte-complex op het Slachthuisterrein, vooruitlopend op de ontwikkeling van een volwaardig Popcentrum.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	NEN
Bijzonderheden/risico's:	In 2012 is ten behoeve van de verbouwing van de kleine zaal en van het café tot derde podium een rendabel krediet van € 320.000 beschikbaar gesteld. M.i.v. 2013 zijn de kapitaallasten van gemiddeld € 24.000 per jaar op het subsidie in mindering gebracht (€ 16.000,= aflossing en €8.000,= rente). Op basis van de resultaatprognose 2018 en de liquiditeitsprognose voor 2019-2020 is het verzoek van het Patronaat om dit krediet in 2019 vervroegd in te lossen, ingewilligd; € 124.000,= per 1 januari 2019 (inmiddels gebeurd) en € 100.000 per 1 juli 2019. Deze aflossing heeft een positief effect op de exploitatie van het Patronaat jaarlijks € 24.000. Op basis van de halfjaarcijfers is de prognose over 2019 een tekort van €50.000 veroorzaakt door een stijging van personeelskosten (hoger ziekteverzuim) en reorganisatiekosten.
Website:	www.patronaat.nl

	Stadsschouwburg en Philharmonie
Openbaar belang:	Verzorgen van culturele programma's in de concertzalen en schouwburg.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijdrage aan programmadoelstelling:	Met haar activiteiten draagt de Stadsschouwburg en Philharmonie Haarlem bij aan het vergroten van de cultuurparticipatie en het cultuurbereik in Haarlem.
Activiteiten:	Stichting Stadsschouwburg en Philharmonie Haarlem verzorgt een divers en laagdrempelig cultuuraanbod in haar verschillende zalen. Toneel, dans, muziek, literatuur en cabaret vormt hierin de hoofdmoot, voor verschillende doelgroepen. Amateurverenigingen maken gebruik van de podia voor repetities en uitvoeringen. Daarnaast wordt de Philharmonie regelmatig gebruikt voor congressen, evenementen en bijeenkomsten, waarvan sommige ook een cultureel karakter hebben (bijv. Korenlint, Koorbiënnale, Orgelfestival, Geschiedenisfestival).
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Trekkenwanden in de Grote Zaal van de Philharmonie en in de Zaal van de Stadsschouwburg worden om de 5 jaar gekeurd door de TÜV, en hierbij wordt getoetst op basis van de DIN norm 5659.· De zwakstroominstallatie en doormeldingen (t.b.v. brandmelding/ontruiming/beveiliging) worden jaarlijks door een extern bedrijf gekeurd en beoordeeld (R2B) op basis van NEN 3140.
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.theater-haarlem.nl

	Toneelschuur
Openbaar belang:	Verzorgen van culturele programma's in de concertzalen en schouwburg.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De Toneelschuur draagt bij aan een gevarieerder aanbod van cultuur in Haarlem, zodat deelname aan kunst en cultuur door inwoners en bezoekers van Haarlem wordt behouden en versterkt.
Activiteiten:	De Toneelschuur verzorgt een gevarieerd en attractief aanbod van theater- en filmvoorstellingen.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	NEN
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.toneelschuur.nl

	HVO Querido
Openbaar belang:	HVO-Querido ontvangt subsidie voor de exploitatie van de Wilhelminastraat, dag- en nachtopvang voor dakloze alleenstaanden, voor de regio Zuid- en Midden Kennemerland en Haarlemmermeer. Deze activiteiten vallen onder het Regionaal Kompas. Hiernaast exploiteert HVO-Querido de Velserpoort, in deze maatschappelijke opvangvoorziening worden twee doelgroepen opgevangen: individuele dakloze volwassenen en economisch dakloze gezinnen. HVO-Querido ontvangt subsidie voor de huur van de locatie. De huur voor de individuele dakloze valt onder het Regionaal Kompas. De opvang van economische daklozen is een lokale taak en valt niet onder het Regionaal Kompas deze huur wordt uit de algemene middelen van gemeente Haarlem bekostigd.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Met de exploitatie van de Maatschappelijke Opvangvoorzieningen voor de regio Zuid- en Midden Kennemerland en Haarlemmermeer draagt HVO-Querido bij aan het vraagstuk van tijdelijke huisvesting voor daklozen. Hierbij wordt gezorgd voor een veilig onderdak, gezonde voeding en faciliteiten voor persoonlijke verzorging.
Activiteiten:	HVO-Querido exploiteert dag- en nachtopvang voor daklozen. Hierbij wordt naast de bad-bed en broodvoorziening ook trajectbegeleiding aan de daklozen aangeboden. Deze voorziet in een ondersteuning op woonvaardigheden, schuldenproblematiek en doorgeleiding naar reguliere hulpverlening (vanaf 1 juli 2018 is de subsidie omgezet naar een inkooprelatie).

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	HVO Querido JGZ is HKZ (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector) gecertificeerd.
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.hvoquerido.nl

MEE & de Wering

Openbaar belang:	Het bieden van ondersteuning aan inwoners die zich in een kwetsbare positie bevinden, met name inwoners met een verstandelijke beperking.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Met inzet vanuit de expertises ondersteuning van mensen met een beperking draagt MEE de Wering bij aan de zelfredzaamheid, en aan zorg en ondersteuning voor Haarlemmers.
Activiteiten:	Deelname in sociaal wijkteams en BUUV. Verlenen cliëntondersteuning. Deskundigheidsbevordering. Bijdrage aan bovenlokale voorzieningen zoals het Regionaal Autisme Centrum, Multidisciplinair Centrum Kindermishandeling. Dienstverlening, onderzoek/diagnostiek en integrale vroeghulp aan mensen met een beperking.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	ISO 9001 gecertificeerd
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.meewering.nl

Parnassiagroep

Openbaar belang:	Parnassia exploiteert twee gebruiksruimten in Haarlem en een inloopvoorziening in Beverwijk. Hiermee draagt Parnassia bij aan het terugdringen van drugs- en alcoholgebruik in de openbare ruimten in Zuid- en Midden Kennemerland en Haarlemmermeer. Tevens begeleidt zij verslaafde daklozen door naar reguliere hulpverlening. Alle activiteiten vallen onder het Regionaal Kompas.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Met bovengenoemde exploitatie draagt Parnassia bij aan het terugdringen van het drugs- en alcoholgebruik in de openbare ruimten in Haarlem en omgeving. Door professioneel toezicht en controle op het gebruik worden verslaafden sneller doorgeleid naar de reguliere hulpverlening.
Activiteiten:	In Haarlem exploiteert Parnassia een gebruiksruimte voor gebruik van drugs en een gebruiksruimte voor het gebruik van alcohol in de opvang Wilhelmina. Daarnaast begeleidt ze cliënten naar reguliere hulpverlening. Actief Talent biedt aan daklozen dagbesteding aan. Voor de regio Midden Kennemerland exploiteert Parnassia een inloopvoorziening in Beverwijk en neemt zij deel aan het Vangnet & Adviesteam voor die regio.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.Parnassiagroep.nl

Centrum voor jeugd en gezin

Openbaar belang:	Het CJG Kennemerland heeft een spilfunctie in uitvoering aan de gemeentelijke taken op het gebied van preventie en hulp aan jeugdigen en gezinnen. Het CJG biedt laagdrempelig informatie en advies, gezins- en jongerencoaching. Daarnaast is het CJG gemandateerd om toegang te verlenen tot gespecialiseerde jeugdhulp.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Het CJG biedt tijdige, passende en professionele ondersteuning aan jeugdigen en gezinnen zodat jeugdigen zich veilig en zo optimaal mogelijk kunnen ontwikkelen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Activiteiten:	Het CJG biedt informatie en advies, gezins- en jongerencoaching (regie-ondersteuning) en waar nodig en passend toegang tot gespecialiseerde jeugdhulp. Bij stagnatie in hulpverlening faciliteert het CJG het komen tot een doorbraak, mogelijk middels een Doorbraakberaad.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Alle medewerkers van het CJG zijn SKJ-geregistreerd.
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.cjghaarlem.nl

Stichting Arkin

Openbaar belang:	Arkin werkt aan weer meedoen in de maatschappij, werken aan herstel en/of terugkeer naar werk of opleiding. Daarnaast bieden zij activerende begeleiding, sociale activering en re-integratie.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Participatie, meedoen aan (arbeidsmatige) activiteiten in de maatschappij, onderhouden sociale relaties en langer zelfstandig wonen.
Activiteiten:	Arkin begeleid mensen met lichte tot zware psychische aandoeningen, justitiële of verslavingsachtergrond naar en tijdens dagbesteding, werk of opleiding. Ook bieden zij ondersteuning aan werkgevers die op zoek zijn naar gemotiveerd personeel, of ondersteuning nodig hebben bij de re-integratie en coaching van werknemers met een psychische kwetsbaarheid die is uitgevallen.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Arkin is HKZ gecertificeerd door DNV (Det Norske Veritas) en heeft een EFQM/INK erkenning.
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.arkin.nl

Kennemerhart

Openbaar belang:	Bieden van hulp en ondersteuning aan mensen met een zorgbehoefte, waaronder mensen met dementie.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Gericht op maatschappelijke participatie langer zelfstandig wonen en langer zelfstandig mee doen in de maatschappij.
Activiteiten:	Dagbesteding, gekanteld en maatwerk, huishoudelijke ondersteuning en mantelzorgondersteuning.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	PREZO
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.kennmerhart.nl

Kenter Jeugdhulp

Openbaar belang:	Kenter Jeugdhulp exploiteert de maatschappelijke opvangvoorziening voor de regio Zuid- en Midden Kennemerland en de Haarlemmermeer. Het betreft een maatschappelijke opvangvoorziening voor dak- en thuisloze jongeren. Alle activiteiten van de maatschappelijke opvangvoorziening vallen onder het Regionaal Kompas.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijdrage aan programmadoelstelling:	Pension Spaarnezicht maakt onderdeel uit van Kenter Jeugdhulp en biedt opvang aan dak- en thuisloze jongeren voor de VRK regio. Kenter Jeugdhulp draagt bij aan het vraagstuk tijdelijke huisvesting voor daklozen. Door middel van begeleiding worden de dakloze jongeren op weg geholpen naar zelfstandigheid.
Activiteiten:	Kenter Jeugdhulp biedt middels Pension Spaarnezicht een bad-, bed-, en broodvoorziening en trajectbegeleiding aan de dakloze jongeren.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	ISO 9001 gecertificeerd
Bijzonderheden/risico's:	Vanwege ingeschatte risico's staat de instelling onder verhoogd toezicht.
Website:	www.kenterjeugdhulp.nl www.spaarnezicht.nl

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.7 Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid wordt ingegaan op de beleidskaders, marktontwikkelingen en de financiële ontwikkelingen van de grondexploitaties. Tenslotte wordt per project ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen in 2019.

Samengevat zijn de financiële resultaten van de grondexploitaties sterk verbeterd in 2019. Deze verbeterde resultaten leiden tot een hogere reserve en weerstandspositie.

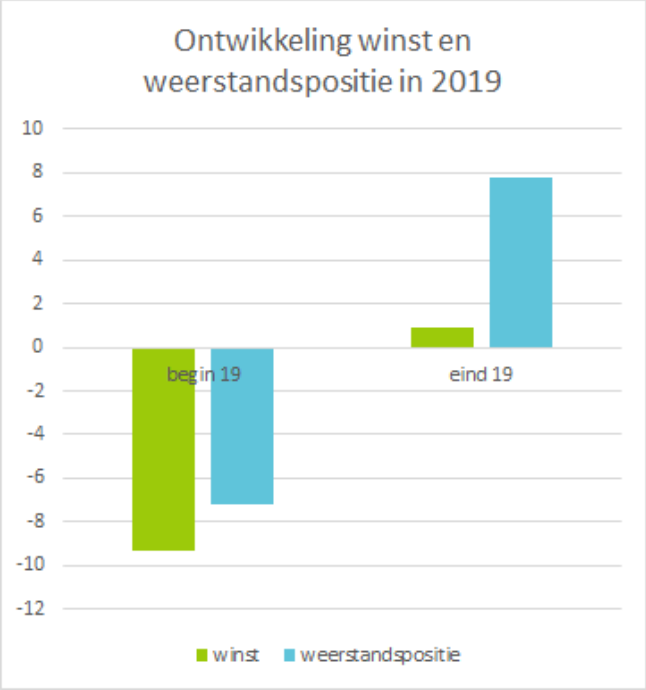

Doordat ook de marktrisico's substantieel zijn afgenomen is er ook een hoger onbestemd surplus beschikbaar. Voor de bestemming van dit surplus worden in de Voortgangsrapportage 2020 voorstellen gedaan.

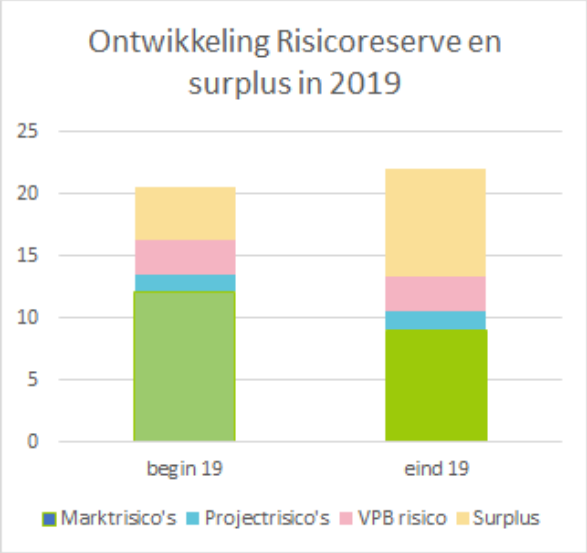

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beleidskaders
De belangrijkste beleidskaders voor gebiedsontwikkeling zijn de nota Grondbeleid 2018 e.v. (2018/753510), de Woonvisie (2017/47534), de Nota Kaders en instrumenten sociale huur en middensegment en de nota Grondprijsbeleid (2018/753413). In de financiële verordening 2018 (2016/593253) en het BBV zijn de algemene financiële spelregels opgenomen.

Marktontwikkelingen 2019
De woningmarkt is in 2019 gespannen gebleven. Er is in 2019 meer vraag naar huizen dan aanbod. Dit geldt zowel voor het lagere als hogere segment. De stijging van de vrij-op-naam (VON) prijzen en de bouwkosten zijn in 2019 verder doorgezet. In het hogere prijssegment staan woningen wat langer te koop. De oorzaak hiervan is vaak een relatief hoge VON prijs ten opzichte van het aantal vierkante meters woonruimte of een minder goede locatie. Voor de meeste grondtransacties in 2019 lagen er al contractuele prijsafspraken en hebben de hogere VON-prijzen geen effect op de grondopbrengst voor de gemeente.

Financiële resultaten van de grondexploitaties in 2019

Resultaat
Het resultaat van een grondexploitatie is het verschil tussen de totale kosten en de totale opbrengsten over de totale planperiode. Om inzicht te krijgen in het resultaat worden de toekomstige opbrengsten en kosten contant gemaakt tegen een rente van 2%. De resultaten van de verschillende grondexploitaties kunnen dan vergeleken worden met elkaar. Ook kunnen ze worden opgeteld. De tabel op de volgende bladzijde geeft de ontwikkeling van de diverse grondexploitatie tussen 01-01-19 en 31-12-19 weer.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Verloop saldo project

Resultaat grondexploitaties (NCW) en ontwikkeling verliesvoorziening (negatief = opbrengst)	NCW 1 jan 2019	Verlies voorziening 1 jan 2019	Mutatie NCW 2019	NCW 31 dec 2019	Verlies voorziening 31 dec 2019	Mutatie verlies voorziening 2019
Centrum						
163 Raaks 3de fase	-2.481		1.036	-1.445		
Subtotaal	**-2.481**	**0**	**1.036**	**-1.445**	**0**	**0**
Noord						
017 Ripperda	-21		10	-11		
079 Deliterrein	519	519	-1.478	-959		519
157 Badmintonpad	2.689	2.689	47	2.736	2.736	-47
Subtotaal	**3.187**	**3.208**	**-1.421**	**1.766**	**2.736**	**472**
Oost						
005 Waarderpolder Noordkop	2.752	2.752	-920	1.832	1.832	920
010 Waarderpolder Minckelersweg e.o.	-522		-241	-762		
091 DSK	-406		379	-26		
115 Waarderpolder Laan van Decima	-691		-222	-913		
142 Slachthuisterrein	-3.104		378	-2.725		
159 Scheepmakerskwartier fase 2	514	514	-40	474	474	40
Subtotaal	**-1.456**	**3.266**	**-666**	**-2.122**	**2.306**	**960**
Schalkwijk						
036 Schalkwijk Europawijk-Zuid	-4		-45	-50		
037,162 Schalkwijk Entree Oost en West	-98		-458	-557		
042 Schalkwijk Aziëweg	7.551	7.551	208	7.759	7.759	-208
043 Schalkwijk Meerwijk-Centrum	6.483	6.483	-6.483	0		6.483
161 Schalkstad Florida,Andal,Nice	-644		231	-414		
164 Poort van Boerhaave	-2.211		169	-2.042		
165 Zwemmerslaan	-1.006		88	-918		
Subtotaal	**10.069**	**14.034**	**-6.290**	**3.779**	**7.759**	**6.275**
Zuidwest						
166 Koningstein			-1.563	-1.563		
Subtotaal	**0**	**0**	**-1.563**	**-1.563**	**0**	**0**
Totaal	**9.319**	**20.508**	**-8.905**	**414**	**12.801**	**7.707**

Op 1 januari 2019 was het gezamenlijk resultaat van grondexploitaties € 9,3 miljoen negatief. Op 31 december is dit resultaat met € 8,9 miljoen verbeterd naar een nadelig resultaat van € 0,4 miljoen. Dit komt grotendeels door het afsluiten van de grondexploitatie Meerwijk Centrum (eindresultaat € 6,5 miljoen negatief) en het openen van de grondexploitatie Koningstein. Deze noteert een geprognosticeerde winst van € 1,6 miljoen.

Er is een aantal grondexploitaties waar het geraamde resultaat verbeterd. Het gaat om het Deliterrrein (€ 1,5 miljoen), Waarderpolder Noordkop (€ 0,9 miljoen), Minckelersweg (€ 0,2 miljoen) Waarderpolder Laan van Decima (€ 0,2 miljoen), Schalkwijk de Entree (€ 0,4 miljoen). Bij

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Scheepmakerskwartier, Schalkwijk Europawijk-Zuid gaat het gezamenlijk om een bedrag van € 0,1 miljoen.

Grondexploitaties waar het resultaat verslechtert zijn Schalkstad (€ 0,2 miljoen) Slachthuisterrein (€ 0,4 miljoen), Poort van Boerhave (€ 0,2 miljoen), Azieweg (€ 0,2 miljoen), Badmintonpad en Zwemmerlaan (€ 0,1 miljoen).

In 2019 zijn er opnieuw tussentijdse winsten genomen. Het gaat om een tussentijdse winstneming van € 0,2 miljoen bij de Minckelersweg, € 0,35 miljoen bij DSK, € 0,1 miljoen bij Schalkstad en € 0,9 miljoen bij de Raaks. De totale tussentijdse winstneming bedraagt circa € 1,4 miljoen. Dit verklaart (grotendeels) het lagere resultaat van die grondexploitaties. Er is immers een bedrag (de tussentijds winst) vanuit die grondexploitaties naar de reserve grondexploitatie gegaan. Voor de Entree heeft een correctieboeking op een eerdere winstneming van € 0,2 miljoen plaatsgevonden De overige exploitaties Ripperda en Aziëweg zijn marginaal verslechterd.

De verliesvoorzieningen nemen af met € 7,7 miljoen. Dit komt hoofdzakelijk door het sluiten van de grondexploitatie Meerwijk Centrum (eindwaarde € 6,5 miljoen), een verbetering van het verliesgevende resultaat bij de grondexploitatie Waarderpolder Noordkop (€ 0,9 miljoen) en het vrijvallen van verliesvoorziening Deliterrein (€ 0,5 miljoen).

Boekwaarde

Ontwikkeling boekwaarde 2019	Begroot 2019	Werkelijk 2019	Verschil
Boekwaarde grondexploitaties 1/1	48.132	48.222	-90
Kosten grondexploitatie exclusief rente	12.735	5.967	6.768
Baten grondexploitatie	-41.252	-22.941	-18.311
Rentetoerekening grondexploitatie	1.357	984	373
Verwachte verliezen bij afsluiting grondexploitatie	-9.879	-6.539	-3.340
Verwachte winsten bij afsluiting grondexploitatie	21		21
Tussentijdse winstneming		1.329	-1.329
Boekwaarde grondexploitaties 31/12	**11.114**	**27.022**	**-15.908**

De boekwaarde is op 31 december afgenomen met € 21,2 miljoen van € 48,2 miljoen naar € 27 miljoen.

De werkelijke cijfers laten een ander verloop van de boekwaarde zien dan was begroot. De kosten blijven achter bij de begroting. Het gaat om een verschil van € 7,1 miljoen. Vooral een vertraging in de exploitatie Schalkstad is de oorzaak van de achterblijvende kosten. Daarnaast is er vertraging/uitloop opgetreden in het project Laan van Decima.

De vertraging in de projecten werkt ook door in de realisatie van de opbrengsten. De opbrengsten zijn hierdoor € 18,3 miljoen lager dan begroot. Hiervan heeft een groot deel te maken de vertraging in de projecten Schalkstad, Deliterrein, Azieweg, Poort van Boerhave, Scheepmakerskwartier. Daartegenover zijn in de Waarderpolder Noordkop meer gronden geleverd dan voorzien.

Van de verliesgevende grondexploitatie waarvan gepland stond dat ze in 2019 zouden worden afgesloten is alleen Meerwijk Centrum afgesloten. De grondexploitaties Scheepmakerskwartier fase 2 en Badmintonpad zijn in looptijd verlengd.

Weerstandsvermogen

De reserve grondexploitatie is een algemene risicoreserve bedoeld als weerstandsvermogen om

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

verliesgevende grondexploitaties te dekken. De voordelige resultaten in de grondexploitaties worden aan de reserve toegevoegd en de nadelige resultaten worden hieraan onttrokken. Als op een grondexploitatie een nadelig resultaat verwacht wordt, moet hiervoor direct een voorziening toekomstige verliezen worden getroffen. Deze wordt onttrokken aan de reserve grondexploitatie. Als de reserve grondexploitatie niet genoeg is om deze voorziening te dekken, wordt een beroep gedaan op de algemene reserve.

Ontwikkeling weerstandsvermogen 2019	**Begroot 2019**	**Werkelijk 2019**	**Verschil**
Stand reserve grondexploitatie per 1/1	**-20.491**	**-20.533**	**42**
Verwachte winsten afsluiting grondexploitatie	-21		-21
Onttrekking CW verliesvoorziening actieve exploitaties	411		411
Onttrekking verliesvoorziening Aziëweg		255	-255
Vrijval verliesvoorziening		-1479	1.479
Onttrekking verlies Meerwijk Centrum		56	-56
Tussentijdse winstneming		-1329	1.329
Onttrekking reserve Ongedeelde Stad		1.000	-1.000
Stand reserve grondexploitatie per 31/12	**-20.101**	**-22.030**	**1.929**
Stand verliesvoorziening per 1/1	**-20.549**	**-20.508**	**-41**
Verwachte verliezen bij afsluiting grondexploitatie	9.879	6.483	3.396
CW verliesvoorzieningen actieve exploitaties	-411	-255	-156
Vrijval verliesvoorziening		1.479	-1.479
Stand verliesvoorziening per 31/12	**-11.081**	**-12.801**	**1.720**
Weerstandsvermogen per 31/12	-31.182	-34.831	3.649
Boekwaarde grondexploitaties 31/12	11.115	27.022	-15.907
Verschil (weerstandspositie)	**-20.067**	**-7.809**	**-12.258**

De reservepositie is verbeterd. Deze is gestegen van € 20,5 miljoen naar € 22,3 miljoen. Dit komt doordat een aantal projecten minder of niet meer verliesgevend is en er daardoor een vrijval van verliesvoorziening is. De (tussentijdse) winstnemingen komen terecht in de reserve. Het gaat om € 1,4 miljoen. Daarnaast is er een vrijval van de verliesvoorziening van € 1,5 miljoen.

De verliesvoorziening is afgenomen. Dit is vooral te danken aan de verbetering van het geraamde resultaat van de grondexploitaities Deliterrein en Waarderpolder Noordkop. De verbetering van het verliesgevende resultaat is circa € 1,5 miljoen. De voorziening is met hetzelfde bedrag bijgesteld.

De grondexploitaties Badmintonpad (€ 2,7 miljoen) en Scheepmakerskwartier (€ 0,5 miljoen) zijn niet afgesloten.

De weerstandspositie is minder verbeterd dan verwacht in 2019, voornamelijk door vertraging in de verkoopopbrengsten van gronden. Daardoor is de boekwaarde minder snel afgenomen dan verwacht. Door die hogere boekwaarde zijn de markt- en projectrisico's van deze plannen nog steeds aanwezig.

Inzet surplus weerstandsvermogen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Kerncijfers grondexploitatie JR19	1-1-2019	31-12-2019	Verschil
Surplus neemt toe			
Reserve	-20.533	-22.030	-1.497
Marktrisico's	12.142	9.000	-3.142
Projectrisico's	1.383	1.600	217
Vpb risico	2.800	2.800	0
Surplus	**-4.208**	**-8.630**	**-4.422**

In 2019 is het surplus met circa € 4,4 miljoen gestegen. Belangrijkste oorzaken zijn de stijgende reserve en de forse daling van marktrisico's. Doordat steeds meer plannen in een afrondende fase zijn nemen de marktrisico's af. De voorgenomen inzet van het surplus ten behoeve van de reserve Ongedeelde Stad, € 1 miljoen in 2019, is daarmee mogelijk en is verwerkt in de eindstand van reserve. Voor de inzet van het surplus worden in de Voortgangsrapportage 2020 nadere voorstellen gedaan.

Belangrijkste ontwikkelingen in de grondexploitaties in 2019

Stadsdeel Schalkwijk

Europawijk-Zuid
Dit project bestaat uit meerdere ontwikkelingen. De meeste zijn afgerond. De laatste ontwikkeling is een collectieve (CPO) zelfbouwkavel. De optieovereenkomst is ondertekend door de particuliere zelfbouwgroep. Het ontwerp voor de nieuwbouw is besproken met de ARK en de ARK heeft een positief advies gegeven.

Aziëweg
De omgevingsvergunning voor de twee laatste woontorens is eind 2019 onherroepelijk geworden. De grond wordt bouwrijp gemaakt.

Entree
In de Oost- en Westfase wordt volop gebouwd. Het openbaar gebied wordt per fase overgedragen aan de gemeente.

Meerwijk
De 32 woningen aan de Bernadottelaan en Stressmanlaan zijn opgeleverd. De aanleg van de openbare ruimte is opgeleverd.

Poort van Boerhaave
De aanvraag omgevingsvergunning is in voorbereiding.

Zwemmerslaan
Het project is vertraagd door de herontwikkeling van het naastgelegen gebied.

Schalkstad
De grond voor het bouwblok Floridaplein en de parkeergarage is geleverd. Er is een start gemaakt met de bouw. De grond is bouwrijp gemaakt. Daarnaast is de grond geleverd voor de bouw van een bioscoop en is de verkoop van de winkelpanden door de raad vastgesteld. Het college heeft vorig jaar ingestemd met de bouw van een markthal op het plein en de gronduitgifte is in de grondexploitatie verwerkt. De bestemmingsplanprocedure wordt opgestart.

Stadsdeel Oost

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Waarderpolder Noordkop
Er hebben diverse verkopen plaatsgevonden. Over de verkoop van de laatste kavel worden gesprekken gevoerd.

Waarderpolder Minckelersweg
Op basis van een aangepast ontwikkelingsplan is er een taxatie uitgevoerd voor de te verkopen kavels. Partijen zijn hierover in gesprek.

Waarderpolder Laan van Decima
Voor de Oostpoort is een ontwikkelvisie vastgesteld. Het exploitatiegebied Laan van Decima ligt in de Oostpoort.

Slachthuisterrein
Er is gewerkt aan een DO voor de Popschool en aan het VO openbare ruimte. Tevens is placemaking op het terrein opgestart.

Scheepmakerskwartier fase 2
De raad heeft besloten de Dijfriemenfabriek te verkopen aan de huidige gebruiker. De taxaties zijn geactualiseerd en de gesprekken tussen de gemeente en de huidige gebruiker lopen.

DSK
De grond voor de ontwikkeling van de woningbouw DSK 2 is geleverd. De woningen zijn inmiddels verkocht en de bouw is gestart.

Stadsdeel Noord

Ripperda
De ontwikkelaar heeft een alternatief woningbouwprogramma voorgesteld waar de ARK akkoord mee is. De grondprijs is opnieuw bepaald.

Badmintonpad
De oude badmintonhal is gesloopt en de openbare ruimte rond de nieuwe hal is aangelegd. De verkoop van de laatste kavel is gestart.

Deliterrein
Er is overeenstemming tussen de gemeente, de ontwikkelaar en Elan over het aangepaste programma met 50 sociale woningen. De verkoop- en anterieure overeenkomst zijn gesloten. De verkoop van de woningen in fase 1 is gestart.

Stadsdeel Centrum

Raaks 3e fase
De grond is geleverd en de woningen zijn grotendeels verkocht.

Stadsdeel Zuid-west

Koningstein
In 2019 is de grondexploitatie geopend. De sloopwerkzaamheden zijn na voorbereiding gestart. De aanbesteding voor de verkoop van de kavel is in december op Tendernet geplaatst.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

DEEL 4 JAARREKENING

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

4.1 Balans

ACTIVA	31-12-2019		31-12-2018	
Vaste activa				
Immateriële vaste activa				
Kosten onderzoek en ontwikkeling	4		0	
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	4.545		4.899	
		4.549		**4.899**
Materiële vaste activa				
Materiële vaste activa met een economisch nut	403.484		402.887	
Materiële vaste activa met een economisch nut waarvoor				
een heffing kan worden geheven	101.760		99.655	
Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut	118.515		111.358	
		623.759		**613.900**
Financiële vaste activa				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	12.461		12.461	
Verstrekte leningen aan woningbouwcorporaties	0		669	
Overige langlopende leningen	9.877		9.809	
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	5.161		3.148	
		27.499		**26.087**
Totaal vaste activa		**655.807**		**644.886**
Vlottende activa				
Voorraden				
Onderhanden werken, waaronder bouwgronden in exploitatie	14.221		27.715	
Gereed product en handelsgoederen	213		0	
		14.434		**27.715**
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar				
Vorderingen op openbare lichamen	28.110		28.208	
Rekening-courant niet-financiële instellingen	6.535		4.651	
Overige vorderingen	11.507		9.701	
		46.152		**42.560**
Liquide middelen				
Kassaldi	118		215	
Banksaldi	154		105	
		272		**320**
Overlopende activa				
Nog te ontvangen subsidies overheidslichamen:	3.664		3.706	
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	16.025		13.375	
		19.689		**17.081**
Totaal vlottende activa		**80.547**		**87.676**
Totaal ACTIVA		**736.354**		**732.562**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

PASSIVA	31-12-2019		31-12-2018	
Vaste passiva				
Eigen vermogen				
Algemene reserves	37.132		66.096	
Bestemmingsreserves	92.520		63.871	
Saldo baten en lasten	2.238		527	
		131.890		**130.494**
Voorzieningen				
Voorzieningen voor verplichtingen en verliezen	17.301		15.033	
Voorzieningen voor van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	6.098		5.060	
		23.399		**20.093**
Vaste schulden				
Obligatieleningen	68		68	
Onderhandse leningen binnenlandse banken en financiële instellingen	460.923		488.593	
Door derden belegde gelden	77		91	
Waarborgsommen	305		79	
Overige leningen met een looptijd van 1 jaar of langer	982		1.044	
		462.355		**489.875**
Totaal vaste passiva		**617.644**		**640.462**
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd korter 1 jaar				
Kasgeldleningen	30.000		0	
Banksaldi	20.513		27.387	
Overige schulden	25.868		28.552	
		76.381		**55.939**
Overlopende passiva				
Nog te betalen bedragen	30.213		29.244	
Vooruit ontvangen subsidies overheidslichamen	9.202		3.008	
Overige vooruit ontvangen bedragen	2.914		3.909	
		42.329		**36.161**
Totaal vlottende passiva		**118.710**		**92.100**
Totaal PASSIVA		**736.354**		**732.562**
Borg- en garantstellingen		**1.510.000**		**1.552.000**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

4.2 Overzicht baten en lasten

Nr.	Programmanaam	Rekening 2018	Primaire begroting 2019	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019
	Lasten (exclusief mutaties reserves)				
1	Maatschappelijke participatie	64.205	60.514	70.263	70.923
2	Ondersteuning en Zorg	124.205	118.336	129.718	131.462
3	Werk, Inkomen en Schulden	97.450	98.458	95.427	93.388
4	Duurzame Stedelijke Vernieuwing	48.352	42.712	56.792	49.253
5	Beheer en Onderhoud	101.603	103.528	110.612	111.980
6	Burger, Bestuur en Veiligheid	39.160	38.277	44.097	45.069
7	Algemene Dekkingsmiddelen & Overhead	64.117	63.889	67.206	66.997
	- waarvan overhead	*59.956*	*59.161*	*62.365*	*63.094*
	- waarvan vennootschapsbelasting	*746*	*700*	*700*	*573*
	Totaal lasten	**539.092**	**525.714**	**574.115**	**569.072**
	Baten (exclusief mutaties reserves)				
1	Maatschappelijke participatie	-8.969	-2.758	-8.250	-7.852
2	Ondersteuning en Zorg	-9.185	-5.120	-5.907	-5.275
3	Werk, Inkomen en Schulden	-58.883	-57.254	-56.956	-59.804
4	Duurzame Stedelijke Vernieuwing	-14.012	-4.545	-16.152	-12.100
5	Beheer en Onderhoud	-78.111	-77.980	-83.191	-89.087
6	Burger, Bestuur en Veiligheid	-12.693	-8.625	-13.252	-15.440
7	Algemene Dekkingsmiddelen & Overhead	-360.830	-370.975	-376.181	-380.910
	- waarvan overhead	*-10.277*	*-9.816*	*-10.932*	*-11.438*
	- waarvan vennootschapsbelasting				
	Totaal baten	**-542.683**	**-527.256**	**-559.889**	**-570.467**
	Saldo (exclusief mutaties reserves)				
1	Maatschappelijke participatie	55.236	57.756	62.013	63.072
2	Ondersteuning en Zorg	115.020	113.216	123.812	126.187
3	Werk, Inkomen en Schulden	38.567	41.204	38.470	33.583
4	Duurzame Stedelijke Vernieuwing	34.339	38.167	40.640	37.153
5	Beheer en Onderhoud	23.492	25.549	27.421	22.893
6	Burger, Bestuur en Veiligheid	26.467	29.652	30.845	29.629
7	Algemene Dekkingsmiddelen & Overhead	-296.712	-307.086	-308.975	-313.913
	- waarvan overhead	*49.679*	*49.345*	*51.433*	*51.656*
	- waarvan vennootschapsbelasting	*746*	*700*	*700*	*573*
	Totaal saldo	**-3.591**	**-1.542**	**14.226**	**-1.396**
	Toevoegingen aan reserves	32.819	13.687	34.573	38.165
	Onttrekkingen aan reserves	-29.755	-16.108	-43.753	-39.007
	Totaal saldo incl. mutaties reserves	**-527**	**-3.964**	**5.046**	**-2.238**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Overzicht baten en lasten op onderdelen

Overzicht van baten en lasten 2019 op onderdelen	Begroting Lasten	Begroting Baten	Begroting Saldo	Werkelijk Lasten	Werkelijk Baten	Werkelijk Saldo
A. Programmakosten						
1 Maatschappelijke participatie	70.263	-8.250	62.013	70.923	-7.852	63.072
2 Ondersteuning en Zorg	129.718	-5.907	123.812	131.462	-5.275	126.187
3 Werk, Inkomen en Schulden	95.427	-56.956	38.470	93.388	-59.804	33.583
4 Duurzame Stedelijke Vernieuwing	56.792	-16.152	40.640	49.253	-12.100	37.153
5 Beheer en Onderhoud	110.612	-71.496	39.115	111.980	-77.407	34.573
6 Burger, Bestuur en Veiligheid	43.537	-12.932	30.605	44.573	-15.077	29.497
7 Alg. Dekkingsmiddelen & Overhead	7.499	-449	7.051	6.615	-953	5.662
B. Algemene dekkingsmiddelen						
a Lokale heffingen		-61.923	-61.923		-62.511	-62.511
b Algemene uitkering		-313.511	-313.511		-316.625	-316.625
c Dividend		-1.214	-1.214		-1.272	-1.272
d Saldo financieringsfunctie	-2.798	-167	-2.965	-2.789	-156	-2.945
e Overige algemene dekkingsmiddelen						
C. Onvoorziene uitgaven						
Onvoorziene uitgaven						
D. Overhead						
Overhead	62.365	-10.932	51.433	63.094	-11.438	51.656
E. Vennootschapsbelasting						
Vennootschapsbelasting	700		700	573		573
Saldo exclusief reservemutaties	**574.115**	**-559.889**	**14.226**	**569.072**	**-570.467**	**-1.396**
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	34.573	-43.753	-9.180	38.165	-39.007	-843
Totaal inclusief reservemutaties	**608.688**	**-603.642**	**5.046**	**607.237**	**-609.474**	**-2.238**

Belangrijke financiële afwijkingen

Het volgende overzicht laat de belangrijkste financiële afwijkingen zien van de Jaarrekening 2019 ten opzichte van de bijgestelde begroting 2019. Indien een afwijking in lasten gecorrigeerd wordt door een evenredige afwijking in de baten, dan zijn die afwijkingen buiten beschouwing gelaten (budgettair-neutraal). De genoemde afwijkingen zijn divers van aard. De afwijkingen groter dan € 250.000 worden hieronder toegelicht. De verklaring voor de overige afwijkingen zijn te vinden in bijlage 6.5 Analyse en toelichting per beleidsveld.

Een aantal afwijkingen was bekend vanuit de informatienota financieel resultaat 2019 (2019/948016). In de analyse is aangegeven wanneer dit het geval is.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Analyse definitieve begroting - rekening			
Begrotingssaldo na wijzigingen 2019		5.046	n
Afwijkingen realisatie 2019			
Voorzieningen Jeugd	Voordeel op Transformatieplan Jeugd Zuid Kennemerland doordat in 2019 de voorgenomen acties op de diverse projecten gedeeltelijk tot uitvoering zijn gekomen. 2019 is een opstartjaar geweest waarin de nodige gesprekken zijn gevoerd, contacten gelegd en plannen zijn gemaakt voor de verschillende thema's. Deze worden vanaf 2020 in uitvoering gebracht, hierover zijn afspraken gemaakt met de deelnemende gemeenten uit de regio Zuid Kennemerland. Het saldo van € 267.000 (regionale gelden) wordt opgenomen in de aanvraag bestemming rekening resultaat 2019.	-267	v
Inkomen	Voordeel op het totale saldo BUIG door onder andere een hogere definitieve beschikking vanuit het Rijk en een dalend uitkeringsbestand in de tweede helft van het jaar. Daarnaast is een incidentele vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren geboekt door een gewijzigde vaststellingsmethodiek.	-3.327	v
Schulden	Voordeel op het budget bestemd voor de inhuur van budgetcoaches doordat het lastig is gebleken ervaren budgetcoaches te vinden, een nieuwe functie in de gemeentelijke sector. Daarnaast kon de werving van een aantal fte's pas starten nadat de Kadernota 2019 was vastgesteld.	-432	v
Duurzame stedelijke ontwikkeling	Nadeel op het Programma Duurzaamheid door een combinatie van hogere lasten dan begroot (€ 477.000) en een hogere bijdrage vanuit MRA en regiogemeenten voor duurzaamheidsprojecten (€202.000). De hogere kosten worden met name veroorzaakt door ontwikkeling van het warmtenet, extra inhuur voor het Haarlems Klimaat Akkoord, projecten voor zero emission mobiliteit en sociale energietransitie.	275	n
Openbare ruimte en mobiliteit	Nadeel op lasten openbare ruimte door afboeking van niet activeerbare kosten voor onder andere riolering, onderhoudskosten en onderzoekskosten voor onder andere Groenmarkt, de autoluwe binnenstad en bomen in Schalkwijk. Deze correctie is reeds aangekondigd in de informatienota financieel resultaat 2019.	2.551	n
Openbare ruimte en mobiliteit	Nadeel op afvalinzameling en reiniging met name veroorzaakt door het inzetten van de voorziening Afvalstoffenheffing voor het negatieve resultaat van 2018 en minder baten op grondstoffen. De nadelen worden deels gecompenseerd door een terugvordering op de kosten van nascheiding en door nagekomen baten voor plastic door brand bij de afvalverwerker.	440	n
Parkeren	Voordeel op parkeren door hogere baten uit parkeergarages (€ 525.000) gecombineerd met lagere onderhoudslasten in de aanloop naar structurele vernieuwingen (€ 432.000).	-957	v
Overige beheertaken	Voordeel op het budget voor maatregelen veiligheid Havendienst. Doordat niet alle opdrachten aan externen kon worden weggezet is een deel van het budget niet uitgegeven. Het budget voor de uitgestelde werkzaamheden in 2020 is opgenomen in het bestemmingsvoorstel 2019.	-225	v
Gemeentelijk bestuur	Nadeel op de voorziening wethouderspensioenen als gevolg van een aanzienlijke verlaging van de rekenrente. Hierdoor moet meer vermogen worden aangehouden met een extra storting in de voorziening als gevolg.	2.438	n

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Analyse definitieve begroting - rekening			
Openbare orde en veiligheid	Voordeel op WABO leges doordat de voortgang van projecten moeilijk te voorspellen is. Eind 2019 is voor een aantal grote projecten nog een vergunning verleend, zoals in de informatienota financieel resultaat 2019 al aangekondigd. Daarnaast zijn de kosten voor de uitvoering van de WABO lager dan begroot doordat deze bij grote projecten verhoudingsgewijs lager zijn.	-2.022	v
Openbare orde en veiligheid	Voordeel op de bijdrage aan de Veiligheidsregio Kennemerland doordat lagere kosten voor uitkeringen functioneel leeftijdsontslag voor oud-medewerkers van de gemeente Haarlem. Het bedrag is vooraf lastig in te schatten .	-340	v
Openbare orde en veiligheid	Voordeel door niet ingevulde vacatures Integraal handhaver ten gevolge van krapte op de arbeidsmarkt.	-271	v
Lokale belastingen en heffingen	Voordeel op precario opbrengsten (€ 345.000) door uitbreiding van het aantal meters kabels en leidingen. Dit voordeel is in de informatienota financieel resultaat 2019 aangekondigd. Op grond van beleid, zoals vastgelegd in de nota reserves en voorzieningen wordt via het bestemmingsresultaat aangevraagd deze precario-opbrengst te storten in de reserve beheer en onderhoud openbare ruimte. Daarnaast een voordeel op de OZB opbrengsten door areaaluitbreiding en minder leegstand dan geraamd (€ 210.000).	-555	v
Algemene dekkingsmiddelen	Voordeel op de algemene uitkering door extra baten vanuit de septembercirculaire en decembercirculaire gecombineerd met actualisaties vanuit het Rijk. Het grootste deel van deze extra baten is bestemd voor de beleidsterreinen in 2020 en wordt in de aanvraag voor het bestemmingsresultaat opgenomen.	-3.002	v
Algemene dekkingsmiddelen	Nadeel door de gevormde voorziening dubieuze debiteuren.	461	n
Overhead	Voordeel door lagere gerealiseerde kosten op voormalig personeel die arbeidsongeschikt of werkloos zijn geworden door een actief re-integratiebeleid.	-315	v
Overige mutaties	Diverse afwijkingen kleiner dan € 250.000.	-1.736	v
Rekeningsaldo 2019		**-2.238**	**v**

4.3 Toelichting op de jaarrekening

Inleiding

De jaarrekening van de gemeente Haarlem is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

Grondslagen voor de waardering

Algemeen

De waardering van de activa en de passiva vindt plaats op basis van de historische kosten. Tenzij hierna bij het desbetreffende balansonderdeel anders is vermeld, zijn de activa en de passiva gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met afschrijvingen en specifiek van derden ontvangen investeringsbijdragen en -subsidies.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Er is onderscheid gemaakt tussen materiële vaste activa met een economisch nut, materiële vaste activa met een economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven en materiële vaste activa met een maatschappelijk nut. Materiële vaste activa met een economisch nut zijn gevormd uit alle investeringen die bijdragen aan de mogelijkheid middelen te verwerven en/of die verhandelbaar zijn en deze moeten worden geactiveerd. Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut worden ook geactiveerd.

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen de waarde die bij de eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen. De in erfpacht uitgegeven gronden waarvan de erfpacht voor eeuwig is afgekocht, zijn gewaardeerd tegen een registratiewaarde van € 1,00 per m^2. Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vervallen naar rato van afkoopperiode vrij ten gunste van het resultaat.

In de tabel afschrijvingstermijnen behorend bij de Nota Activabeleid (2017/014585) van de gemeente Haarlem is per categorie vaste activa vermeld of het een investering met economisch dan wel maatschappelijk nut betreft. Daarnaast is in deze tabel de maximale afschrijvingstermijn opgenomen.

De afschrijvingen vinden plaats volgens het lineaire systeem, dus in gelijke jaarlijkse termijnen. Bij wijze van uitzondering is afschrijving volgens het annuïtaire systeem toegepast, waarbij de som van rente en afschrijving gedurende de gehele looptijd gelijk blijft (bij ongewijzigde rentevoet). Hiertoe is zo nodig besloten. De gemeente Haarlem heeft nog vijf activa die volgens de annuïteitenmethode worden afgeschreven. De boekwaarde ultimo 2019 hiervan bedraagt € 1,1 miljoen. Dit betreft met name het Kennemer Sportcentrum met een boekwaarde van € 1,0 miljoen.

Bij de waardering is in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, als deze naar verwachting duurzaam is. Als het bestaan van een investering niet kan worden vastgesteld of is vervangen door een andere (zoals groot onderhoud), dan is de investering afgewaardeerd.

De herrubricering van de materiële vaste activa vindt plaats op basis van het oorspronkelijke investeringsbedrag en de gerealiseerde afschrijvingen op deze investering.

Financiële vaste activa

De onder financiële vaste activa opgenomen leningen verstrekt aan derden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Deelnemingen en effecten zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of de lagere marktwaarde.

Langlopende vorderingen zijn, onder aftrek van eventuele voorzieningen voor oninbaarheid, tegen de nominale waarde gewaardeerd. De voorziening voor oninbaarheid is statisch bepaald al naar gelang de ouderdom en de volwaardigheid van de openstaande vordering.

Met ingang van 2019 wordt de voorziening voor vorderingen Werk en inkomen als volgt bepaald: Vorderingen groter dan € 75.000 worden individueel beoordeeld en vorderingen kleiner dan € 75.000 worden aan de hand van een ouderdomsanalyse beoordeeld. Op vorderingen uit hoofde van krediethypotheken wordt geen voorziening meer getroffen.

Voorraden

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken) alsmede de rentekosten berekend zoals voorgeschreven in het BBV en de administratie- en beheerskosten.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover de gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

- Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat;
- De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht;
- De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Vorderingen

Vorderingen zijn, onder aftrek van eventuele voorzieningen voor oninbaarheid, tegen de nominale waarde gewaardeerd. De voorzieningen voor oninbaarheid zijn statisch bepaald op basis van de ouderdom en de volwaardigheid van de openstaande vordering.

Voor de algemene debiteuren is de voorziening voor oninbaarheid op basis van ouderdom als volgt berekend:

Ouderdom	**% uitstaande vordering**
ouder dan 180 dagen	10
ouder dan 1 jaar	30
ouder dan 2 jaar	65
ouder dan 3 jaar	90
ouder dan 4 jaar	100

Voor de belastingdebiteuren is de voorziening voor oninbaarheid op basis van ouderdom als volgt berekend:

Ouderdom	**% uitstaande vordering**
saldo huidig jaar	5
saldo voorgaand jaar	10
ouder dan 2 jaar	20
ouder dan 3 jaar	30
ouder dan 4 jaar	50
ouder dan 5 jaar	75
6 jaar en ouder	100

Voorzieningen

Onder de voorzieningen zijn op het moment van het opmaken van de jaarrekening de voorzienbare verplichtingen, verliezen en risico's opgenomen, voor zover hiervan de omvang redelijkerwijs kan worden ingeschat. Tevens zijn specifieke bestedingsverplichtingen voor van derden verkregen middelen voorzien. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde met uitzondering van de voorziening voor pensioenen wethouders. Deze wordt gewaardeerd tegen contante waarde.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume is geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is gelijk aan die van de meerjarenraming en bedraagt vier jaar. Bij (éénmalige) schokeffecten, bijvoorbeeld

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

als gevolg van een reorganisatie, is een voorziening voor hieruit voortvloeiende verplichtingen opgenomen.

Langlopende schulden
Onder de langlopende schulden zijn begrepen de schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer. Schulden met een looptijd van korter dan één jaar maken deel uit van de vlottende passiva.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen
De bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van de historische kosten. De lasten en baten zijn toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Alle lasten en baten die betrekking hebben op het boekjaar en ten tijde van het opstellen van de jaarrekening bekend zijn, zijn in het boekjaar verwerkt.

Lasten en verliezen
Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar, zijn in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten zijn in beginsel toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Uitzondering hierop vormen de lasten uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Doordat hiervoor geen voorzieningen of schulden mogen worden getroffen, zijn deze personeelslasten toegerekend aan het boekjaar waarin de uitbetaling plaats vindt.

Baten en winsten
Baten en winsten zijn slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen zijn als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar is gesteld.

Toelichting op de balans
Voor alle toelichtingen geldt dat de genoemde bedragen in duizenden euro's zijn opgenomen. Daar waar de cijfers in de Jaarrekening 2019 ten opzichte van 2018 zijn geherrubriceerd, zijn de vergelijkende cijfers op overeenkomstige wijze aangepast.

De categorisering uit hoofde van het schatkistbankieren is in het verslagjaar bij de gemeente Haarlem niet van toepassing. Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in de rijksschatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden. De gemeente Haarlem komt door haar financiële positie niet boven dit drempelbedrag.

(bedragen x € 1 miljoen)

Omschrijving	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis	0	0	0	0
Drempelbedrag	3,75	3,75	3,75	3,75
Ruimte onder drempelbedrag	**3,75**	**3,75**	**3,75**	**3,75**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa betreffen bijdragen aan investeringen in monumenten, cultuurpodia en sportinstellingen, alsmede de voorbereidingskosten van toekomstige grondexploitaties.

Het verloop van de boekwaarden van de immateriële vaste activa is als volgt weer te geven:

	Boekwaarde 31-12-2018	Investe-ringen	Desin-vesteringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2019
Kosten onderzoek en ontwikkeling	0	4				4
Bijdragen activa eigendom derden	4.899	250		604		4.545
Totaal	**4.899**	**254**		**604**		**4.549**

Investeringen

De investeringen betreffen vervangingsinvesteringen bij Patronaat.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa met een economisch nut

Materiële vaste activa met een economisch nut betreffen activa die verhandelbaar zijn en/of opbrengsten (kunnen) genereren.

Het verloop van de boekwaarden van de materiële vaste activa met een economisch nut is als volgt weer te geven:

	Boekwaarde 31-12-2018	Investe-ringen	Desin-vesteringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2019
Gronden en terreinen	17.909		770			17.139
Woonruimten	2.667	345	41	183		2.788
Bedrijfsgebouwen	354.288	14.252	760	13.250		354.530
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	145			9		136
Machines, apparaten en installaties	11.834	1.504	97	1.473		11.768
Overige materiële vaste activa met economisch nut	16.044	3.095	50	1.966		17.123
Totaal	**402.887**	**19.196**	**1.718**	**16.881**		**403.484**

Gronden en terreinen

Per 31-12-2019 is van de gronden en terreinen voor € 1.736.000 (2018: € 1.811.000) in erfpacht uitgegeven.

Investeringen

De belangrijkste investeringen zijn als volgt te specificeren:

Bedrijfsgebouwen:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

SHO Rudolf Steiner	4.000
SHO Cruquis	2.928
SHO Molenwiek	1.426
Museum het Dolhuys	1.244
Schalkstad parkeervoorziening	1.200
Sporthal Sportweg	554
SHO Hannie Schaft	400
Popcentrum Slachthuisterrein	369
RFC kleedkamers	356
SHO Argonauten Ter Cleeff	354
Overige posten	1.421
	14.252

Machines, apparaten en installaties:

Vervanging Datacenter	825
Communicatiemiddelen	457
Overige posten	222
	1.504

Overige materiële vaste activa:

Sportvelden en verlichting	2.734
Overige posten	361
	3.095

Desinvesteringen
De belangrijkste desinvesteringen zijn de volgende:

Het gebouw Koningstein is tegen de boekwaarde van € 504.000 ingebracht in de grondexploitatie.
Het bedrijfsgebouw en de grond aan de Ir. Lelyweg 45 is verkocht aan Spaarnelanden waarbij de boekwaarde van € 740.000 is afgeboekt.
Verkopen van erfpachtgronden, panden en parkeerplaatsen hebben de boekwaarde met € 178.000 verlaagd.
In verband met een verkoop begin 2020 is een stuk grond met een boekwaarde van € 213.000 naar de Voorraden overgeheveld.

Materiële vaste activa met een economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven

Het betreft investeringen in rioleringsvoorzieningen die niet verhandelbaar zijn en waarvoor een heffing kan worden geheven.

Het verloop van de boekwaarden is als volgt weer te geven:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	Boekwaarde 31-12-2018	Investe-ringen	Desin-vesteringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2019
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken riolering	99.655	7.591	1.032	3.559	895	101.760
Totaal	**99.655**	**7.591**	**1.032**	**3.559**	**895**	**101.760**

Desinvesteringen
In 2017 en 2018 is een aantal investeringen in riolering ten onrechte geactiveerd. Deze investeringen betroffen kosten van onderzoek en reiniging of voldeden niet aan de ondergrens om geactiveerd te mogen worden. De boekwaarde van deze activa bedraagt € 1.032.000.

De bijdragen van derden betreft ontvangen provinciale subsidies en bijdragen ontvangen van het Hoogheemraadschap.

Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut

Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut betreffen activa die geen directe opbrengsten genereren en niet verhandelbaar zijn. Dit betreffen met name investeringen in de openbare ruimte.

Het verloop van de boekwaarden is als volgt weer te geven:

	Boekwaarde 31-12-2018	Investe-ringen	Desin-vesteringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2019
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	93.686	8.254	520	4.970	277	96.173
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken 2017	16.076	5.382		142	892	20.424
Overige materiële vaste activa met maatschappelijk nut	1.596	656	239	95		1.918
Totaal	**111.358**	**14.292**	**759**	**5.207**	**1.169**	**118.515**

Investeringen
De belangrijkste investeringen zijn als volgt te specificeren:

Spaarne, Walmuur	2.373
Noorder Emmakade, vervangen kade	1.324
Schoterbos	1.206
Molenwijk wandelpromenade	915
Zuidstrook	860
Nagtzaamstraat	788
Julianastraat	695
Delftlaan	555
Groenmarkt, autoluwe binnenstand	437
Oude weg, groene golf	401
Overige investeringen	4.737
	14.291

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Desinvesteringen
Een aantal investeringen uit voorgaande jaren voor onder andere onderzoek zal niet resulteren in activa. De boekwaarde is hierdoor met € 759.000 verlaagd.

De bijdragen van derden betreft ontvangen provinciale subsidies en bijdragen van woningcorporaties en het Hoogheemraadschap.

Financiële vaste activa

Het verloop van de boekwaarden van de financiële vaste activa is als volgt weer te geven:

	Boekwaarde 31-12-2018	Verstrekt	Ontvangen	Mutatie voorziening	Boekwaarde 31-12-2019
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	12.461				12.461
Verstrekte leningen aan woningbouwcorporaties	669		669		0
Overige langlopende leningen	9.809	1.549	1.481		9.877
Overige uitz. met rentetypische looptijd 1 jaar of langer	3.148	2.723	2.672	1.962	5.161
Totaal	**26.087**	**4.272**	**4.822**	**1.962**	**27.499**

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

Hieronder is de verkrijgingsprijs opgenomen van de deelnemingen waarin de gemeente Haarlem een financieel belang heeft. In paragraaf 3.6 Verbonden partijen en subsidies is een nadere toelichting opgenomen.

	2019	2018
Spaarnelanden N.V.	7.704	7.704
SRO N.V.	3.958	3.958
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	606	606
Alliander	177	177
Certificaten Dataland	16	16
	12.461	12.461

Leningen aan woningcorporaties

Deze leningen zijn in het verleden verstrekt voor de (her-)financiering van onder meer restauraties en groot onderhoud, afgeloste rijksleningen en gemeenteleningen. Er worden geen nieuwe leningen meer verstrekt. Een nadere toelichting op deze leningen is opgenomen in paragraaf 3.4 Financiering.

	2019	2018
Woningcorporatie Ymere	0	196
Woningcorporatie Pré-woondiensten	0	473
	0	669

De leningen zijn in 2019 geheel afgelost.

Overige langlopende leningen

De overige langlopende leningen zijn als volgt opgebouwd:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	2019	2018
Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting / Nationaal Restauratie Fonds	7.649	7.433
Yarden N.V.	2.138	2.264
Stichting Alliance	10	12
Noord-Hollands Archief i.v.m. HART	80	100
	9.877	9.809

De leningen via Nationaal Restauratie Fonds (NRF) en Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN) zijn aan particulieren verstrekt voor de thema's duurzaamheid, startersregeling en funderingsherstel. Het gaat om 'revolving funds'. Dit betekent dat aflossingen van uitgezette leningen weer voor nieuwe leningen worden ingezet tot het moment dat de raad anders besluit. Aflossingen op deze leningen vloeien terug naar de rekening-courant met NRF en SVN. Deze zijn opgenomen onder Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar, onder de rubriek rekening-courant niet financiële instellingen.

De lening aan Yarden N.V. vloeit voort uit de publiek-private samenwerking met de uitvaartbranche met als doel een crematorium in Haarlem te realiseren. De lening bestaat nu nog uit twee delen die samenhangen met de verschillende afschrijvingstermijnen van respectievelijk de ovens en de gebouwen. De aflossingen vinden overeenkomstig de afschrijvingstermijnen plaats in 20 en 40 jaar. Het gemiddelde rentepercentage bedraagt 6,85%.

Yarden is in 2019 negatief in het nieuws geweest met betrekking tot de solvabiliteit van de organisatie. De gemeente Haarlem heeft vooralsnog geen reden om aan te nemen dat Yarden niet aan de betalingsverplichtingen kan voldoen m.b.t. de uitstaande leningen. Daarnaast zijn deze leningen verstrekt op basis van hypothecaire zekerheid en ligt er dus een onderpand aan ten grondslag.

Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

De overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer zijn als volgt opgebouwd:

	2019	2018
Overige effecten	277	277
Vorderingen Werk en inkomen	13.557	13.992
Voorziening vorderingen Werk en inkomen	-8.803	-11.121
Vorderingen Schuldhulpverlening	130	0
	5.161	3.148

De vorderingen Werk en inkomen betreffen vorderingen inzake krediethypotheken, leenbijstand, fraude op uitkeringen en alimentatie en onderhoudsplicht van kinderen. Voor deze vorderingen, met uitzondering van de krediethypotheken, is een voorziening voor oninbaarheid getroffen. De grondslagen hiervoor zijn nader toegelicht in de grondslagen voor de waardering. De mutatie in de voorziening voor dubieuze debiteuren Werk en inkomen van € 1.962.000 wordt grotendeels veroorzaakt door een wijziging in de berekening. De voorziening is als gevolg van een statische waardering van de inbaarheid, totaal 65% van de uitstaande vordering.

De vorderingen Werk en inkomen zijn als volgt te specificeren:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	2019	2018
Fraudevordering	5.698	5.558
Leenbijstand	4.722	4.864
Terugvordering	1.420	1.688
Krediethypotheek	1.294	1.279
Overige vorderingen	423	603
	13.557	13.992

Met ingang van 2019 worden vanuit de schuldhulpverlening langdurige leningen verstrekt voor de regelingen New Future en 023 Steunfonds. De leningen worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Voorraden

Omschrijving	Stand 31-12-2019	Stand 31-12-2018
Onderhanden werken, waaronder bouwgronden in exploitatie	14.221	27.715
Gereed product en handelsgoederen	213	0
Totaal	**14.434**	**27.715**

Onderhanden werken, waaronder bouwgronden in exploitatie

De bouwgronden in exploitatie betreffen de volgende complexen:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	Boek waarde	Investering	Inkomsten	van MVA	Winst uitname	Boek waarde voorraad	Voorziening verlies-latend complex	Balans-waarde (voorraad minus voor-ziening)
	31-12-2018					31-12-2019		31-12-2019
Waarderpolder Noordkop	10.163	445	-4.928			5.680	1.832	3.848
Waarderpolder Minckelersweg e.o.	1.071	313			206	1.590		1.590
Ripperda	350	36				386		386
Schalkwijk 2000 Europawijk Zuid	373	66	-17			422		422
De Entree	-1.401	133	-52		-232	-1.552		-1.552
Aziëweg	8.818	452	-152			9.118	7.759	1.359
Meerwijk Centrum	6.362	177				6.539		0
geliquideerd per 31-12-2019						-6.539		
Deliterrein	4.889	195	-66			5.018		5.018
DSK	1.038	102	-1.802		348	-314		-314
Waarderpolder Laan van Decima	5.390	158				5.548		5.548
Slachthuisterrein	2.494	346	-499			2.341		2.341
Badmintonpad	2.432	594				3.026	2.735	291
Scheepmakerskwartier fase 2	680	128				808	474	334
Schalkstad Florida, Andal, Nice	4.906	2.249	-11.456		85	-4.217		-4.217
Raaks, fase 3	160	356	-3.835		922	-2.397		-2.397
Poort van Boerhaave	193	198	-135			256		256
Zwemmerslaan	306	43				349		349
Koningshof (Koningsstein)	0	455		504		959		959
Totaal	**48.224**	**6.446**	**-22.942**	**504**	**1.329**	**27.021**	**12.800**	**14.221**
Nog te maken kosten								42.295
Nog te verwachten opbrengsten								-68.088
Verwacht positief exploitatieresultaat								**-11.572**

Als gevolg van de invoering van de vennootschapsbelastingplicht zijn met ingang van 2016 de BBV regels voor grondexploitaties gewijzigd. Deze stelselwijziging brengt onder andere met zich mee dat niet langer rekenrente (was 4%) maar de werkelijke rente over vreemd vermogen (2,04%) mag worden toegerekend.

De voorziening toekomstige verliezen grondexploitatie heeft betrekking op complexen waarvan op basis van de herziene exploitatieberekening een nadelig saldo wordt verwacht. Op de overige complexen worden op basis van de herziene exploitatieberekeningen voordelige eindresultaten verwacht. Een nadere toelichting op de verwachte resultaten is opgenomen in paragraaf 3.7 Grondbeleid.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Gereed product en handelsgoederen

Hieronder is, conform BBV, opgenomen de boekwaarde van de begin 2020 verkochte grond.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	Stand 31-12-2019	Stand 31-12-2018
Vorderingen op openbare lichamen	28.110	28.208
Rekening-courant niet-financiële instellingen	6.535	4.651
Overige vorderingen	11.507	9.701
Totaal	**46.152**	**42.560**

Vorderingen op openbare lichamen

	2019	2018
BTW Compensatiefonds	26.115	25.737
Vennootschapsbelasting 2019 en 2018	88	0
Overige BTW op aangifte en nog te bestemmen	155	192
Overige vorderingen op openbare lichamen	1.752	2.279
	28.110	28.208

Het saldo 'BTW Compensatiefonds' is opgebouwd uit de BCF declaratie 2019 en de nog af te wikkelen suppletie aangifte 2018. Het saldo 'Overige BTW op aangifte en nog te bestemmen' is opgebouwd uit de BTW op inkoopfacturen die per 31 december 2019 nog in omloop zijn.

Rekening courant niet financiële instellingen

	2019	2018
Rekening courant niet financiële instellingen	6.535	4.651

Overige vorderingen

Onder de overige vorderingen zijn de volgende posten opgenomen:

	2019	2018
Debiteuren algemeen	8.852	6.863
Voorziening oninbare debiteuren algemeen	-928	-728
Belastingdebiteuren	3.976	3.999
Voorziening oninbare belastingdebiteuren	-578	-643
Overige posten	185	210
	11.507	9.701

Debiteuren algemeen

Onder debiteuren algemeen zijn de overige gefactureerde vorderingen aan derden opgenomen. Op basis van de ouderdom en aanvullend op basis van de volwaardigheid van de openstaande vordering is een voorziening getroffen voor oninbaarheid. De grondslagen hiervoor zijn nader toegelicht in de grondslagen voor de waardering.

Belastingdebiteuren

De belastingdebiteuren betreffen de vorderingen uit hoofde van de lokale belastingen en heffingen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Op basis van de ouderdom van de openstaande vordering is een voorziening getroffen voor oninbaarheid. De grondslagen hiervoor zijn nader toegelicht in de grondslagen voor waardering.

Overige posten
Dit betreft onder meer de vorderingen uit hoofde van parkeerabonnementen, waarborgsommen en overige verrekeningen.

Liquide middelen

Omschrijving	Stand 31-12-2019	Stand 31-12-2018
Kassaldi	118	215
Banksaldi	154	105
Totaal	**272**	**320**

Banksaldi

De bankrekeningen zijn als volgt te specificeren:

	2019	2018
Banken	41	35
Betalingen onderweg	113	70
	154	105

Overlopende activa

Omschrijving	Stand 31-12-2019	Stand 31-12-2018
Nog te ontvangen subsidies overheidslichamen	3.664	3.706
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	16.025	13.375
Totaal	**19.689**	**17.081**

Omschrijving	Stand 31-12-2018	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Stand 31-12-2019
Rijk:				
Sisa G3 Besluit Bijstand Zelfstandigen	-	112	112	0
Besluit Rijkssubsidiering Instandhouding Monumenten	17	49	49	17
Regionaal Uitstapprogramma Prostituees II	30		30	0
RIEC regulier 2018	147		147	0
RIEC regulier 2019	-	825	678	147
Totaal Rijk	**194**	**986**	**1.016**	**164**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Omschrijving	Stand 31-12-2018	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Stand 31-12-2019
Overige Nederlandse overheidslichamen:				
Sisa E27B BDU Verkeer & Vervoer	124			124
UR Kleine Infrastructuur Noord-Holland 2016	2.392	-152	77	2.163
UR Kleine Infrastructuur Noord-Holland 2017	373		117	256
UR Kleine Infrastructuur Noord-Holland 2018	25	301		326
UR subsidie projecten regionale sociale agenda's Noord-Holland 2012	69	-27	42	0
UR Woonvisie Noord-Holland 2016	26	42	42	26
Eerst aanpakken dan opschalen	8			8
Programma Bereikbaarheid	-	48		48
UR herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerrein Noord-Holland 2014	490			490
UP doorstroming OV 2015-2020	-	59		59
UR Water als economische drager Noord-Holland 2017	5		5	0
Totaal overige Nederlandse overheidslichamen	**3.512**	**271**	**283**	**3.500**
Totaal	**3.706**	**1.257**	**1.299**	**3.664**

Overige nog te ontvangen/vooruitbetaalde bedragen en vooruitontvangen facturen

Hieronder zijn de volgende posten opgenomen:

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Frans Halsmuseum - vooruitbetaalde subsidie 1e halfjaar	1.350	1.341
Duinwijckhal - vooruitbetaalde subsidie	227	223
Belastingen - nog op te leggen	913	342
Verzekeringspremies - vooruitbetaald/vooruitontvangen	30	184
Rentebaten leningen u/g nog te ontvangen	113	124
Automatiseringskosten - vooruitbetaald/vooruitontvangen	2.640	3.044
CAK - Nog te ontvangen eigen bijdragen	603	771
Omgevingsvergunningen en leges - nog te factureren	1.695	935
Parkeerbaten - nog te ontvangen	567	584
Contributie VNG - vooruitontvangen	216	207
Te vorderen Gemeente Zandvoort ivm samenwerking	325	256
Debiteuren - nog te factureren	27	492
SVB - Nog te vorderen inzake voorschotten PGB	0	131
Vordering op zorgaanbieders	2.821	801
Onderwijs, schoolzwemmen en leerlingenvervoer	14	785
Algemene uitkering 2019	1.374	1.509
Huren 2019	214	207
Woonwerkverkeer voorschotten 2020	217	192

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Claim waterschade	143	0
Bijdrage FIgee brug	450	450
Te vorderen op Spaarnelanden mbt afval	864	0
Hoogheemraadschap inzake riool	0	381
Overige posten	1.222	416
Totaal	**16.025**	**13.375**

Eigen vermogen

Het verloop en de boekwaarde van het eigen vermogen is als volgt te specificeren:

	Algemene reserve	Bestemmings-reserves	Saldo baten en lasten	Eigen vermogen totaal
Saldo per 31 december 2018	66.096	63.871	527	130.494
Herrubricering	-39.690	39.690		0
Saldo per 1 januari 2019	26.406	103.561	527	130.494
Bestemming resultaat Jaarrekening 2018	1.426	-899	-527	0
Toevoegingen	14.447	23.718		38.165
Onttrekkingen	-5.147	-33.860		-39.007
Saldo baten en lasten 2019			2.238	2.238
Saldo per 31 december 2019	**37.132**	**92.520**	**2.238**	**131.890**

Het gedetailleerde overzicht van het verloop per reserve en een toelichting op de aard en strekking van de reserve is opgenomen in 4.5 Reserves en voorzieningen.

De reserve Grondexploitatie en de reserve Sociaal domein worden met ingang van 2019 verantwoord als bestemmingsreserves. De reserve Sociaal domein is per 31 december 2019 opgegaan in de algemene reserve.

Voorzieningen

Het verloop en de boekwaarde van de voorzieningen is als volgt te specificeren:

	Voor verplichtingen en verliezen	m.b.t middelen derden	Voorzieningen totaal
Saldo per 31 december 2018	**15.033**	**5.060**	**20.093**
Toevoegingen	3.717	1.461	5.178
Aanwending	-880	-373	-1.253
Vrijval	-569	-50	-619
Saldo per 31 december 2019	**17.301**	**6.098**	**23.399**

Het gedetailleerde overzicht van het verloop per voorziening en een toelichting op de aard en strekking van de voorziening is opgenomen in 4.5 Reserves en voorzieningen.

Vaste schulden

Het verloop en de boekwaarde van de vaste schulden is als volgt te specificeren:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	31-12-2018	Opgenomen	Afgelost	31-12-2019
Obligatieleningen	68			68
Onderhandse leningen binnenlandse banken/fin.instellingen	488.593	15.000	42.670	460.923
Door derden belegde gelden	91		14	77
Waarborgsommen	79	227	1	305
Overige leningen met looptijd > 1 jaar	1.044		62	982
Totaal	**489.875**	**15.227**	**42.747**	**462.355**

De met de vaste schulden samenhangende rentelasten bedragen in 2019 € 13.804.000 (2018: € 14.424.000).

Onderhandse leningen van binnenlandse banken en financiële instellingen
In 2019 is één langlopende lening aangetrokken voor € 15 miljoen.

In paragraaf 3.4 Financiering is een nadere toelichting opgenomen omtrent het gevoerde financieringsbeleid.

Bij de bepaling van de looptijd van deze leningen is rekening gehouden met een spreiding van de aflossingsverplichtingen over toekomstige jaren. Het streven is jaarlijks een gelijk bedrag aan leningen te moeten aflossen en herfinancieren. Dit zorgt voor stabiliteit en minder gevoeligheid voor schommelingen van de rentestand.

Door derden belegde gelden
De door derden belegde gelden betreffen de geldleningen inzake het Nationaal restauratiefonds.

Waarborgsommen
Het opgenomen bedrag bestaat voor het grootste deel uit een ontvangen waarborgsom tot meerdere zekerheid van nakoming verplichtingen bij de overdracht ven een perceel grond DSK.

Overige leningen met looptijd > 1 jaar
Hieronder zijn de overige leningen met een looptijd langer dan één jaar opgenomen.

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
De in de balans opgenomen kortlopende schulden zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving	Stand 31-12-2019	Stand 31-12-2018
Kasgeldleningen	30.000	**0**
Banksaldi	20.513	27.387
Overige schulden	25.868	28.552
Totaal	**76.381**	**55.939**

Kasgeldleningen
Ultimo 2019 is een kasgeldlening opgenomen met een looptijd tot 24 januari 2020.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Banksaldi

	2019	2018
BNG Bank	20.513	27.387

Dit betreft het negatieve saldo van de gezamenlijke bankrekeningen bij de BNG bank.

Overige schulden

	2019	2018
Crediteuren	15.383	19.478
Schulden aan openbare lichamen	9.073	7.698
Overige schulden, waaronder pensioenpremies	1.412	1.376
	25.868	28.552

Crediteuren
Onder de crediteuren zijn de schulden uit hoofde van ontvangen inkoopfacturen van leveranciers en inkoopfacturen voor uitbesteed werk voor investerings- en aannemingsprojecten en onderhoud, alsmede voor openstaande inkoopfacturen voor diverse exploitatielasten opgenomen.

Schulden aan openbare lichamen
De schulden aan openbare lichamen zijn als volgt te specificeren:

	2019	2018
Belastingdienst	8.882	7.480
Provincies en gemeenten	186	183
Ministerie van Veiligheid en Justitie	5	35
	9.073	7.698

De schuld aan de Belastingdienst betreft de verschuldigde afdrachten loonbelasting over de maand december 2019 en de af te dragen BTW over het vierde kwartaal 2019.

Overlopende passiva

Overlopende passiva

Omschrijving	Stand 31-12-2019	Stand 31-12-2018
Nog te betalen bedragen	30.213	29.244
Vooruit ontvangen subsidies overheidslichamen	9.202	3.008
Overige vooruit ontvangen bedragen	2.914	3.909
Totaal	**42.329**	**36.161**

Nog te betalen bedragen

De nog te betalen bedragen betreffen de over 2019 nog verschuldigde exploitatielasten waarvoor de facturen na 31 december 2019 zijn ontvangen en worden als volgt gespecificeerd:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Belastingen	168	286
Algemene uitkering	589	0
Rente langlopende rekeningen o/g	6.968	7.398
Huisvesting, facilitaire zaken en IV	101	297
Web participatiebudget	137	155
Nog te betalen/te ontvangen facturen zorgaanbieders Wmo/BW	5.238	9.316
Nog te betalen/te ontvangen facturen zorgaanbieders jeugd	6.008	4.192
Wmo voorzieningen / huish. hulp/collectief vervoer	1.218	378
Nog te betalen onderwijshuisvesting	391	1.232
Facturen projectadministratie	1.640	1.387
Facturen vastgoedadministratie	335	715
Facturen onderhoud en beheer openbare ruimte	813	407
Facturen afval en riolering	1.379	385
Inhuur diverse afdelingen	398	457
Vervangingsinvesteringen 2018 Toneelschuur	0	270
Overschrijdingsvergoeding onderwijs	0	630
Subsidies nog af te rekenen	995	0
Exploitatievergoeding SRO	1.922	0
Overige posten	1.913	1.739
Totaal	**30.213**	**29.244**

Vooruit ontvangen subsidies overheidslichamen

Hieronder zijn opgenomen de vooruit ontvangen subsidies waarvoor een terugbetalingsverplichting geldt:

Omschrijving	Stand 31-12-2018	Vrijgevallen bedragen	Ontvangsten	Stand 31-12-2019
Rijk:				
Sisa D10 Participatiewet Volwassenenonderwijs	296	1.039	1.039	296
Besluit Rijkssubsidiering Instandhouding Monumenten	192	34	93	251
Sisa D8 Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022	-	4.059	4.827	768
Sisa H4 SPUK	-		2.155	2.155
Sisa D1 RMC Voortijdig schoolverlaters	211	825	806	192
Regionale aanpak VSV 2017		-43		43
Sisa BBZ 2004	48	-142		190
Sisa E3 sanering verkeerslawaai	270		182	452
Sociale problematiek Schiphol	674	337		337
Geweld hoort nergens thuis	-	25	123	98
RIEC regulier t/m 2017	128	-	-	128
RIEC ondermijning	-	68	838	770

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Omschrijving	Stand 31-12-2018	Vrijgevallen bedragen	Ontvangsten	Stand 31-12-2019
RIEC versterking 2019-2021	-	722	2.112	1.390
RIEC afpakgelden	-	50	330	280
RIEC ondermijningsbeeld Schiphol	210	174		36
Preventie woninginbraken	109	87	-22	0
Totaal Rijk	**2.138**	**7.235**	**12.483**	**7.386**
Overige Nederlandse overheidslichamen:				
Onderzoeken woningbouw MRA 2017	12			12
Binnenduinrand	12			12
UR herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen 2012	24	25	1	0
UR subsidie Gedragsbeïnvloeding Verkeersveiligheid Noord-Holland 2017	14	7	-7	0
UR subsidie molens Noord-Holland 2015	21			21
UR subsidie projecten regionale sociale agenda's Noord-Holland 2012	64	103	42	3
UR Woonvisie Noord-Holland 2011	18		14	32
Platform Economie	191	191		0
Platform Ruimte	104	164	124	64
Programma Bereikbaarheid	105	105		0
Uitvoeringsprogramma doorstroming OV 2015-2020	196	594	1.710	1.312
Onderzoek visie stationsgebied	75			75
UR Woonvisie Noord-Holland 2016	24	39	42	27
UR ondersteuning toekomstbestendige werklocaties Noord-Holland 2017	10			10
UR subsidie toekomstbestendige winkelgebieden NH 2018	-	15	24	9
OV doorstromingsproject	-		92	92
Restauratie Het Dolhuys	-		147	147
Totaal overige Nederlandse overheidslichamen	**870**	**1.243**	**2.189**	**1.816**
Totaal	**3.008**	**8.478**	**14.672**	**9.202**

Overige vooruit ontvangen bedragen

De overig vooruit ontvangen exploitatiebaten zijn als volgt te specificeren:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Vastgoed huren vooruit gefactureerd	498	473
Parkeerabonnementen vooruit gefactureerd	107	133
Allegro inzake schuldhulpverlening	2.034	1.990
Bijdrage extra inzet zwerfafval	49	35
Anterieure overeenkomsten	102	165
Trafo bijdrage woningbouwcorporaties	0	898
Overige posten	124	215
Totaal	**2.914**	**3.909**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

In de hieronder opgenomen tabel zijn de resterende financiële verplichtingen tot einde contractduur van alle individuele contracten met een contractwaarde groter dan € 100.000 verantwoord.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen	Per 31-12-2019
Huurovereenkomsten	21.079
Operationeel lease voertuigen	456
ICT, telecommunicatie en overige faciliteiten	
- Onderhoud hard- en software en gebruik van print- en kopieerapparatuur	3.175
- Vaste en mobile communicatie	250
- Catering, beveiliging/bewaking, schoonmaak, kantoorbenodigh. en drankaut.	3.472
Verzekeringen	1.160
Gemeentelijke collectieve zorgverzekering voor minima	1.334
Subsidieverplichtingen voor de jaren 2020 t/m 2022	23.920
Totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen	**54.846**

Niet opgenomen recht

De gemeente heeft niet in de balans opgenomen huuropbrengst rechten. In totaal heeft de gemeente voor € 5,7 miljoen aan contractwaarde openstaan voor het verhuren van panden. Hierbij zijn alleen individuele contracten meegenomen die een totale contractwaarde groter dan € 100.000 hebben. Het afloopjaar van de contracten varieert tussen 2030 en 2043.

Per balansdatum heeft de gemeente nog recht op een bijdrage ten behoeve van openbaar gebied ter grootte van € 350.000.

Borg- en garantstellingen

De gemeente staat garant als achtervang voor leningen die zijn verstrekt aan woningbouwcorporaties en particulieren. Deze verstrekte leningen worden gegarandeerd door het Waarborg Eigen Vermogen en Waarborgfonds Eigen Woningen. Als deze waarborgfondsen hun verplichtingen niet kunnen nakomen, dan worden de gemeenten en het Rijk aangesproken(achtervang). Garanties op leningen van de zorgsector, culturele instellingen, het Nationaal Restauratiefonds en het nutsbedrijf zijn verstrekt onder hypothecaire zekerheid. Met betrekking tot het vermelde bedrag in de tabel 'particuliere woningbouw' kan het volgende worden vermeld. De definitieve opgave 2019 WEW wordt medio 2020 verstrekt. In deze jaarrekening wordt daarom een inschatting gemaakt op basis van de opgave WEW van 30-06-2019.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

(bedragen x € 1 miljoen)

Gegarandeerde geldleningen	Per 31-12-2019	Per 31-12-2018
Gemeente als achtervang	**1.486**	**1.534**
Particuliere woningbouw	626	642
Woningcorporaties	860	892
Gemeente als directe risicodrager	**23,7**	**17,7**
Zorgsector	0,4	0,7
Culturele instellingen	1,5	1,8
Nationaal restauratiefonds	0,1	0,1
Nutssector	21,7	15,1
Totaal gegarandeerde geldleningen	**1.510**	**1.552**

Toelichting op Overzicht van baten en lasten

Algemeen

In deel 2 van het jaarverslag van de gemeente Haarlem zijn de baten en lasten per programma opgenomen. In de bijlage 6.5 Analyse en toelichting per beleidsveld is een verschilverklaring per beleidsveld opgenomen. Hier worden de verschillen toegelicht tussen de realisatie en de bijgestelde begroting 2019.

De baten en lasten die in directe relatie staan tot de programma's, worden rechtstreeks aan de programma's toegerekend. De indirecte lasten en baten, dit betreft onder meer de indirecte apparaatskosten en algemene kosten, worden aan de programma's toegerekend overeenkomstig de kostenverdelingssystematiek die in de begroting is gehanteerd.

Algemene uitkering gemeentefonds

De algemene uitkering voor 2019 uit het gemeentefonds is berekend op basis van de Decembercirculaire 2019 van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties. De samenstelling van de verantwoorde algemene uitkering kan als volgt worden weergegeven:

	2019	2018
Algemene uitkering 2019	316.662	
Algemene uitkering 2018	88	299.435
Algemene uitkering 2017	-125	-246
Algemene uitkering 2016	0	276
	316.625	299.465

Lokale belastingen en heffingen

De gemeentelijke belastingen en heffingen bedragen per saldo € 112.891.000 en zijn nader gespecificeerd en toegelicht in paragraaf 3.2 Lokale heffingen. De belastingen zijn niet bestedingsgebonden en de gemeentelijke heffingen zijn wel bestedingsgebonden en mogen de werkelijke kosten van de gemeente niet overstijgen. De belangrijkste zijn de afvalstoffenheffing, het rioolrecht, de bouwleges en de leges van burgerzaken.

De belangrijkste niet-bestedingsgebonden gemeentelijke belastingen en heffingen zijn de onroerende zaakbelasting (€ 40.793.000), de parkeerbelasting (€ 11.009.000) en de precario ondergrondse infrastructuur (€ 5.864.000).

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Financiering

Onder het product financiering worden de volgende baten verantwoord:

	2019
Saldo financieringsfunctie	-2.945
Dividenden	-1.272
Totaal product Financiering	-4.217

Saldo financieringsfunctie

De betaalde rentekosten over de leningenportefeuille worden doorberekend aan de producten, investeringen en grondexploitaties. De gemeente hanteert hierbij een omslagrente van 2,5%. Voor de toerekening aan de grondexploitaties is een omslagrente van 2,04% gehanteerd op basis van nacalculatie.

Het saldo van de financieringsfunctie wordt veroorzaakt door het verschil tussen de gemiddelde rente op uitstaande en verschuldigde gelden en de via de omslagrente doorbelaste rentekosten aan de producten, investeringen en grondexploitaties.

In paragraaf 3.4 Financiering is een nadere toelichting gegeven op de financieringspositie van de gemeente. Afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn in programma 7 nader toegelicht.

Eigen bijdragen Centraal Administratie Kantoor

De berekening, oplegging en incasso van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in het kader van de huishoudelijke verzorging wordt door het Centraal Administratie Kantoor (CAK) uitgevoerd. Het CAK verstrekt aan de gemeente een totaaloverzicht waarbij maandelijks afstorting plaatsvindt van de geïncasseerde bijdragen. Door het ontbreken van de inkomensgegevens, is de door het CAK verstrekte informatie ontoereikend voor de gemeente om de juistheid op persoonsniveau en de volledigheid van de eigen bijdrage als geheel vast te kunnen stellen. Volgens de wetgever is de gemeente hiervoor ook niet verantwoordelijk en beschikt de gemeente vanwege privacyregelgeving niet over de inkomensgegevens.

Personeelslasten

De personeelslasten over 2019 bedragen € 96.930.000 (2018: € 88.962.000). De werkelijke bezetting over 2019 is 1.294 fte (2018: 1.210,7 fte). De toegestane formatie, bezetting en werkelijke personeelslasten van bestuur en afdelingen zijn nader gespecificeerd in bijlage 6.4 Overzicht personeel.

Incidentele baten en lasten

De incidentele baten en lasten over 2019 bedragen respectievelijk € 66.896.000 en € 65.407.000. In 4.4 Incidentele baten en lasten zijn deze per programma gespecificeerd.

Wet Normering Topinkomens

Bij de samenstelling van de in deze paragraaf opgenomen verantwoording uit hoofde van de WNT zijn de beleidsregels toepassing WNT van 27 februari 2014, inclusief de wijziging van 12 maart 2014, van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) als uitgangspunt gehanteerd. De gemeente Haarlem herkent de door de minister van BZK in zijn kamerbrief van 27 februari 2014 onderkende uitvoeringsproblemen met betrekking tot externe niet-topfunctionarissen. In lijn met paragraaf 6 van de (gewijzigde) beleidsregels toepassing WNT legt de gemeente geen verantwoording af over externe niet-topfunctionarissen. In 2019 geldt voor de gemeente Haarlem een maximum WNT norm van € 194.000.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Openbaar te maken gegevens op basis van de WNT. Voor alle topfunctionarissen, ongeacht beloningsniveau:

Bedragen x € 1	**J. Scholten**	**J.S. Spier**
Functiegegevens	Gemeentesecretaris / Algemeen directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	0,89
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging 2019		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	145.941	91.646
Beloningen betaalbaar op termijn	20.350	16.030
Subtotaal	166.291	107.676
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	194.000	172.660
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0
Totale bezoldiging 2019	**166.291**	**107.676**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2018		
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2018 (in fte)	1,0	0,89
Dienstbetrekking	ja	ja
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.718	89.994
Beloningen betaalbaar op termijn	18.600	14.978
Totale bezoldiging 2018	154.318	104.972
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum 2018	189.000	168.210

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen (i.c. niet-topfunctionarissen in loondienst) die in 2019 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Tevens zijn er in 2019 geen ontslaguitkeringen (i.c. uitkeringen wegens beëindiging dienstverband) betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Gebeurtenissen na balansdatum

Op het moment van de voorlopige vaststelling van de jaarrekening 2019 is nog niet bekend wat de financiële gevolgen zullen zijn van het COVID-19 (Corona) virus. Het COVID-19 virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar wel voor naar verwachting veel beleidsterreinen van de begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu nog een onzekerheid. De gemeente monitort de risico's en die van haar partners voortdurend. De

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. De gemeente bewaakt haar liquiditeitspositie goed en er worden zo nodig maatregelen genomen om de taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

In de Voortgangsrapportage 2020 zijn de onvermijdelijke effecten van de Corona-crisis voor de gemeentebegroting op basis van de beschikbare informatie zo goed mogelijk in kaart gebracht. Op basis van deze inventarisatie worden de begrotingsramingen bijgesteld. Daarnaast zijn per programma de risico's in kaart gebracht waar impact verwacht wordt maar het effect nog onzeker is. Grote risico's, waar sprake is van onzekerheden, liggen onder andere op het gebied van toenemende vraag jeugdzorg, veilig thuis, diverse vormen van ambulante ondersteuning, faillissementen van aanbieders, kosten instandhouding van organisaties, stijging beroep op minimaregelingen en uitkeringen, gevolgen cultuur en podia, toename dubieuze debiteuren, minder baten parkeren, havengelden, toeristenbelasting en huurbaten vastgoed en extra kosten voor de crisisorganisatie. Voor een volledig beeld van de risico's wordt verwezen naar de Voortgangsrapportage 2020.

4.4 Incidentele baten en lasten

Het onderdeel Incidentele baten en lasten is bedoeld om inzicht te verschaffen in incidentele posten in het baten en lasten overzicht van de gemeente en daarmee ook het resultaat op de structurele budgetten. Het jaarrekeningresultaat van de gemeente bedroeg in 2019 (inclusief Mutaties reserves) € 2.238.000 positief. Het resultaat geschoond voor incidentele posten ofwel het resultaat op de structurele budgetten bedroeg € 749.000 positief.

Dit overzicht wordt opgesteld door per programma de totale baten en lasten te schonen van incidentele componenten waardoor het structurele onderdeel overblijft. In de eerste tabel wordt het totaaloverzicht van structurele en incidentele baten en lasten weergegeven, in de volgende tabellen de incidentele baten en lasten > € 250.000 per programma.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	Structureel R 2019	Incidenteel R 2019	Totaal R 2019
Lasten			
1. Maatschappelijke participatie	68.602	3.556	72.158
2. Ondersteuning en zorg	130.163	10.349	140.512
3. Werk en Inkomen	90.135	7.262	97.397
4. Duurzame stedelijke vernieuwing	39.166	15.509	54.675
5. Beheer en onderhoud	108.150	12.474	120.624
6. Burger, bestuur en veiligheid	39.823	5.346	45.169
7. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	65.791	10.911	76.701
Totaal lasten	**541.830**	**65.407**	**607.237**
Baten			
1. Maatschappelijke participatie	-7.810	-1.203	-9.013
2. Ondersteuning en zorg	-4.731	-16.229	-20.960
3. Werk en Inkomen	-56.469	-8.078	-64.547
4. Duurzame stedelijke vernieuwing	-1.891	-13.143	-15.034
5. Beheer en onderhoud	-82.970	-10.656	-93.626
6. Burger, bestuur en veiligheid	-13.919	-1.984	-15.903
7. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	-374.788	-15.605	-390.392
Totaal baten	**-542.579**	**-66.896**	**-609.475**
Saldo			
1. Maatschappelijke participatie	60.792	2.353	63.146
2. Ondersteuning en zorg	125.432	-5.879	119.552
3. Werk en Inkomen	33.666	-816	32.850
4. Duurzame stedelijke vernieuwing	37.274	2.366	39.641
5. Beheer en onderhoud	25.180	1.818	26.998
6. Burger, bestuur en veiligheid	25.904	3.362	29.266
7. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	-308.997	-4.694	-313.691
Saldo structurele baten en lasten	**-749**	**-1.490**	**-2.238**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 1	Lasten 2019	Baten 2019
Totaal programma inclusief reserves	72.158	-9.013
Minus: incidentele baten en lasten		
Mutatie reserves	1.235	-1.161
Incidenteel budget baankansen	257	
Programma transformatie sociaal domein	1.074	-25
Statushouders sociaalprogramma	897	-11
Overige incidentele posten < € 0,25 miljoen	92	-6
Structurele lasten en baten programma 1	**68.602**	**-7.810**

Programma 2	Lasten 2019	Baten 2019
Totaal programma inclusief reserves	140.512	-20.960
Minus: incidentele baten en lasten		
Mutatie reserves	9.051	-15.685
Preventie en herstel	487	-487
Aanpassing normering tarieven jeugdhulp	600	
Overige incidentele posten < € 0,25 miljoen	212	-56
Structurele lasten en baten programma 2	**130.163**	**-4.731**

Programma 3	Lasten 2019	Baten 2019
Totaal programma inclusief reserves	97.397	-64.547
Minus: incidentele baten en lasten		
Mutatie reserves	4.009	-4.743
Sociale activering	1.298	-1.125
Pro VSO Jongeren	229	
Reintegratie trajecten	675	
50 banen plan	270	
Loonkostensubsidie	691	
Vrijval voorziening buig		-1.962
Overige incidentele posten < € 0,25 miljoen	90	-248
Structurele lasten en baten programma 3	**90.135**	**-56.469**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 4	Lasten 2019	Baten 2019
Totaal programma inclusief reserves	54.675	-15.034
Minus: incidentele baten en lasten		
Mutatie reserves (exclusief GREX)	2.614	-2.622
Eenmalige extra bijdrage restauratie Teylers museum	500	
Cultuurpodia incidenteel lasten verschuiving investeringen exploitatie	934	
Subsidie innovatieve aanpak energie	298	
Implementatie omgevingswet	618	
Grex wordt als incidenteel aangemerkt	10.200	-10.070
Overige incidentele posten < € 0,25 miljoen	346	-451
Structurele lasten en baten programma 4	**39.166**	**-1.891**

Programma 5	Lasten 2019	Baten 2019
Totaal programma inclusief reserves	120.624	-93.626
Minus: incidentele baten en lasten		
Mutaties reserves (exclusief IP maatschappelijk nut)	4.154	-4.397
Initatieven en anterieure overeenkomsten	1.666	-1.165
Strategisch plan afvalscheiding (SPA)	1.930	
Verkopen vastgoed	1.709	-3.994
Vastgoedbeheer	422	
Oneigenlijk grondgebruik	105	-475
Parkeren schalkwijk vve	356	-356
Incidenteel onderzoek bomen Schalkwijk kon niet t.l.v. IP	226	
Diverse afboekingen materieel vaste activa o.a. riool	1.837	
Overige incidentele posten < € 0,25 miljoen	70	-267
Structurele lasten en baten programma 5 (incl. dotatie en onttrekking IP maatschappelijk nut)	**108.150**	**-82.970**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 6	Lasten 2019	Baten 2019
Totaal programma inclusief reserves	45.169	-15.903
Minus: incidentele baten en lasten		
Mutaties reserves	100	-463
Dotatie voor hogere pensioenvoorziening wethouders	2.929	
Public procurement	279	
Verkiezingen	547	-14
RIEC	1.340	-1.366
Overige incidentele posten < € 0,25 miljoen	152	-141
Structurele lasten en baten programma 6	**39.823**	**-13.919**

Programma 7	Lasten 2019	Baten 2019
Totaal programma inclusief reserves	76.701	-390.392
Minus: incidentele baten en lasten		
Mutaties reserves	9.704	-9.483
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	833	
Vergoedingen en schadeloosstellingen	268	
Precariobelasting op leidingen mag vanaf 2022 niet meer		-5.864
Overige incidentele posten < € 0,25 miljoen	105	-258
Structurele lasten en baten programma 7	**65.791**	**-374.788**

4.5 Reserves en voorzieningen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Prg.	Staat van Reserves / Soort reserve	Stand per 31-12-2018	Rekening resultaat 2018 Toe-voeging	Rekening resultaat 2018 Ont-trekking	Toe-voeging 2019	Ont-trekking 2019	Stand per 31-12-2019	Toelichting aard
	Algemene reserve:							
7	Algemene reserve	26.406	428	-998	14.447	5.147	37.132	De algemene reserve dient als buffer om schommelingen in het resultaat op te vangen en onverwachte tegenvallers te dekken.
	Totaal algemene reserve	**26.406**	**428**	**-998**	**14.447**	**5.147**	**37.132**	
	Bestemmingsreserves :							
4	Reserve Grondexploitatie	20.533			2.807	1.310	22.030	Het doel van de reserve is het dekken van risico's die uit de grondexploitatie voortvloeien.
7	Reserve Sociaal domein * zie opmerking onder tabel	19.157		998	578	18.737	0	De reserve is gevormd om de decentralisatie in het sociaal domein goed te laten verlopen en de financiële risico's te beperken. De reserve is per 31-12-2019 opgeheven.
5	Achterstand Onderhoud Dolhuys	622				287	335	De reserve dient voor het opvangen van incidentele schade aan en achterstallig onderhoud van museum het Dolhuys.
5	Baggeren	1.378			219		1.597	De reserve dient voor uitvoeren van grote baggerprojecten.
5	Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	4.820			5.519	94	10.245	Reservering van middelen voor het opvangen van periodieke uitschieters en jaren met grote onderhoudsopgave met betrekking tot beheer en onderhoud van de openbare ruimte.
5	Bodemprogramma	6.544			1.400	176	7.768	Reserve ten behoeve van uitvoering bodemprogramma.
7	Budgetoverheveling	3.650			2.462	3.232	2.880	Door middel van deze reserve worden budgetten doorgeschoven naar het volgende boekjaar.
1	Duurzame Sportvoorzieningen	605			100	100	605	Reserve dient als dekking voor subsidies die Haarlemse sportverenigingen kunnen aanvragen voor duurzame sportvoorzieningen.
4	Participatie en Leefbaarheid	1.282			444		1.726	Reserve is bestemd voor uitvoering van activiteiten omtrent duurzame stedelijke vernieuwing.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Prg.	Staat van Reserves	Stand per 31-12-2018	Rekening resultaat 2018 Toe-voeging	Rekening resultaat 2018 Ont-trekking	Toe-voeging 2019	Ont-trekking 2019	Stand per 31-12-2019	Toelichting aard
4	Wonen	514				191	323	Reserve ten behoeve van de Woonagenda. Gevormd uit reserve ISV na actualisatie ISV programma's.
7	Groei van de Stad	2.338			945	1.969	1.314	Reservering van middelen voor noodzakelijke uitbreiding van het voorzieningenniveau als gevolg van toename van de Haarlemse bevolking.
5	Kapitaallasten Maatschappelijk nut	16.075			4.491	141	20.425	Dekken van rente- en afschrijvingslasten van investeringen met maatschappelijk nut.
4	Leefomgeving	7.176				773	6.403	Reserve ten behoeve van Leefomgeving dat grotendeels samenhangt met openbare ruimte.
3	Minimagelden	639			492	157	974	De reserve is bedoeld voor de onder- of overbesteding van gelden voor minimabeleid.
4	Ongedeelde stad	5.000					5.000	Reserveren van middelen voor het realiseren van betaalbare woningbouw en voor voorzieningen en leefbaarheid met als doel een ongedeelde stad
6	Regionaal IEC NH	376	99				475	Een samenwerkingsverband van onder andere de politie, justitie, de Belastingdienst, de provincie en gemeenten in Noord-Holland om de bestuurlijke en geïntegreerde aanpak van georganiseerde criminaliteit vorm te geven.
2	Regionaal Kompas	173			166		339	Verzorgen van de zorg aan dak- en thuislozen en verslaafden en vrouwenopvang voor de regio Haarlemmermeer en Zuid- en Midden Kennemerland.
3	Regionaal Werkbedrijf	80				38	42	Reserve voor niet bestede gelden die de gemeente ontvangt voor de vorming van een regionaal werkbedrijf.
7	Rekenkamercommissie	20					20	De reserve dient ter dekking van verrichten van (groot) onderzoek op het terrein van financiële middelen mocht de rekenkamer daartoe besluiten.
7	Schuldbeheersing	1.583			500		2.083	Reserveren van middelen voor schuldbeheersing

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Prg.	Staat van Reserves / Soort reserve	Stand per 31-12-2018	Rekening resultaat 2018 Toe-voeging	Rekening resultaat 2018 Ont-trekking	Toe-voeging 2019	Ont-trekking 2019	Stand per 31-12-2019	Toelichting aard
5	Vastgoed	6.743			3.595	2.402	7.936	Het dekken van afwaarderingen als gevolg van het verlagen van boekwaarden van panden naar de marktwaarde en het dekken van werkelijke tekorten op de exploitatie van planmatig onderhoud.
3	WWB inkomensdeel	4.253				4.253	0	Risicoreserve met betrekking tot besteding rijksbudget uitkeringen. De reserve is in 2019 opgeheven.
	Totaal Bestemmingsreserves	**103.561**	**99**	**998**	**23.718**	**33.860**	**92.520**	
	Resultaatbestemmingsreserve:							
7	Saldo baten en lasten vorig boekjaar	527	-527				0	
7	Saldo baten en lasten huidig boekjaar				2.238		2.238	
	Totaal Resultaat na bestemming	**527**	**-527**	**0**	**2.238**	**0**	**2.238**	
	Totaal Reserves	**130.494**	**0**	**0**	**40.403**	**39.007**	**131.890**	

* De onttrekking aan de reserve Sociaal domein bestaat voor € 10.429 uit reguliere onttrekkingen. Het resterende saldo ad € 8.306 is vrijgevallen ten gunste van de algemene reserve. Voor een nadere toelichting op het verloop van de reserve wordt verwezen naar paragraaf 1.5.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Prg	Staat van voorzieningen Soort voorziening	Stand 31-12-2018	Toe-voeging	Aanwen-dingen	Vrijval	Stand 31-12-2019	Toelichting aard en omvang
	Voorzieningen voor verplichtingen en verliezen						
6	Wethouderspensioen	6.683	2.955	286		9.352	Pensioenvoorziening voor drie wethouders waarvoor geen verzekering meer kan worden afgesloten.
5	Grafleges	2.631	406		326	2.711	De voorziening is ingesteld om van het huidige kasstelsel van afkoopsommen voor onderhoud en huur van graven over te gaan naar het stelsel van baten en lasten.
7	Wachtgeld en boventalligen	1.124		241	128	755	Verplichtingen voortvloeiende uit wachtgeldregelingen en kosten boventalligen voor 2013.
5	Parkstad - VVE Schalkwijk	4.010	356	139		4.227	Voorziening in het kader van de ontwikkeling van het winkelcentrum Schalkwijk. Na vaststelling overeenkomst is dit voor de VVE-Schalkwijk.
7	Wachtgeld wethouders	434		164	115	155	Voorziening toekomstige verplichtingen wachtgeld voormalige wethouders, conform regelgeving BBV (artikel 44).
4	Liquidatie Land in Zicht	151		50		101	Van de grondexploitatie Land in Zicht zijn alle grondtransacties afgerond en het project bevindt zich in de afrondingsfase. Er dienen in de afrondingsfase nog werkzaamheden in de openbare ruimte plaats te vinden. Hiervoor is een voorziening getroffen.
Totaal verplichtingen en risico's		**15.033**	**3.717**	**880**	**569**	**17.301**	
	Voorzieningen niet bestede middelen van derden						
1	Afkoopsommen Leerplein / RBL	6	73	**22**		57	Voorziening gevormd voor ontvangen afkopen van uitgetrede gemeente, welke uit Gemeenschappelijke regeling RBL zijn gestapt. Deze gelden worden de komende jaren ingezet t.b.v. de GR.
4	Monitoring Rookmakerterrein	18		8		10	Monitoring op stabiliteit milieuvervuiling van dit terrein. Indien nodig wordt er aanvullend onderzoek gedaan.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Prg	Staat van voorzieningen Soort voorziening	Stand 31-12-2018	Toe-voeging	Aanwen-dingen	Vrijval	Stand 31-12-2019	Toelichting aard en omvang
4	Fietskooppunt	11	22	22		11	Onderhoud bebording fietsroutenetwerk in de regio Zuid-Kennemerland.
5	Egalisatie afvalstoffenheffing	0				0	Voorziening dient ter egalisatie van de opbrengsten uit de afvalstoffenheffing.
5	Waterbergingen	72		45		27	Compensatie waterbergingen DSK en Roemer Visserstraat in het kader van stedelijke wateropgave.
5	Tariefsegalisatie riolering	50			50	0	Deze voorziening moet zorgen voor een gelijkmatige lastenpatroon voor de burger.
5	GR Reg Bereikbaarheid Zdkrlnd	4.903	1.366	276		5.993	Betreffen de opgebouwde middelen van de gemeenschappelijke regeling bereikbaarheid Zuid-Kennemerland
Totaal voorzieningen niet bestede middelen van derden		**5.060**	**1.461**	**373**	**50**	**6.098**	
Totaal Voorzieningen		**20.093**	**5.178**	**1.253**	**619**	**23.399**	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

4.6 Kadernota rechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Onder begrotingsrechtmatigheid wordt het volgende begrepen:

"Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begrotingen hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, alsmede het begrotingsjaar van belang zijn." (Notitie toepassing van het begrotingscriterium, Commissie BBV, Platform Rechtmatigheid)

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium wordt getoetst of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn op hoofdlijnen door de wetgever bepaald (artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet) en worden door de gemeenteraad zelf nader ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Begrotings- en investeringskredietoverschrijdingen
Begrotingsafwijkingen en -overschrijdingen (beleidsmatig en/of financieel) behoeven autorisatie door de gemeenteraad. In de regel worden begrotingswijzigingen vooraf door het college aan de raad voorgelegd ter autorisatie. Hiermee wordt toestemming gevraagd voor het te realiseren beleid en voor de besteding van het benodigde bedrag. Slechts indien de omstandigheden een autorisatie vooraf niet mogelijk maken moet achteraf een begrotingswijziging worden voorgelegd. Indien de raad ermee instemt wordt de besteding alsnog geautoriseerd en is deze rechtmatig. Begrotingswijzigingen moeten volgens de Gemeentewet tijdens het jaar zelf nog aan de gemeenteraad worden voorgelegd. De algemene lijn is dat begrotingsoverschrijdingen die binnen de beleidskaders van de raad passen niet meegewogen worden in het accountantsoordeel. Toch is het toetsen van begrotingsrechtsmatigheid ingewikkelder dan het wellicht op het eerste gezicht lijkt. Er kunnen zeven verschillende begrotingsoverschrijdingen worden onderscheiden. In onderstaand overzicht wordt aangegeven wat naar de mening van de commissie BBV de consequentie van betreffende overschrijding moet zijn voor het accountantsoordeel.

Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel
1. Kostenoverschrijdingen betreffende activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend. Bijvoorbeeld de doelgroep c.q. de activiteiten zijn in de praktijk aantoonbaar ruimer geïnterpreteerd dan in regelgeving (subsidieregeling, -verordening) was gedefinieerd.		x
2. Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de onafhankelijk accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met de raad.		x
3. Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	x	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel
4. Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	x	
5. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de raad nog geen besluit genomen.		x
6. Kostenoverschrijdingen betreffende activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheidsgevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal de gemeente er voor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. Ook kunnen er gevolgen zijn voor het lopende jaar.		
- geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar		x
- geconstateerd na verantwoordingsjaar	x	
7. Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren.		
- jaar van investeren		x
- afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	x	

Overschrijdingen begrote lasten 2019

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma		Beleidsveld	Lasten begroot	Lasten werkelijk	Afwijking	Over-schrijding	Cate-gorie
Maatschappelijke participatie	11	Onderwijs en sport	39.425	40.608	1.183	ja	*3*
	12	Sociale basis	30.838	30.315	-523	nee	*n.v.t*
		totaal:	**70.263**	**70.923**			
Ondersteuning en Zorg	21	Voorzieningen volwassenen	35.686	37.979	2.293	ja	*4*
	22	Voorzieningen jeugd	30.415	32.910	2.495	ja	*4*
	23	Opvang, wonen en herstel	63.617	60.573	-3.044	nee	*n.v.t*
		totaal:	**129.718**	**131.462**			
Werk en inkomen	31	Werk	23.748	23.703	-45	nee	*n.v.t*
	32	Inkomen	68.802	67.361	-1.441	nee	*n.v.t*
	33	Schulden	2.877	2.323	-554	nee	*n.v.t*
		totaal:	**95.427**	**93.387**			
Duurz. Stedelijke Vernieuwing	41	Duurzame sted. Ontwikkeling	11.450	11.124	-326	nee	*n.v.t*
	42	Economie, toerisme en cultuur	30.838	30.737	-101	nee	*n.v.t*
	43	Grondexploitaties	14.504	7.392	-7.112	nee	*n.v.t*
		totaal:	**56.792**	**49.253**			
Beheer en Onderhoud	51	Openbare ruimte en mobiliteit	73.499	76.242	2.743	ja	*3 + 6*
	52	Parkeren	13.188	13.313	125	ja	*3*
	53	Overige beheertaken	23.925	22.426	-1.499	nee	*n.v.t*
		totaal:	**110.612**	**111.981**			
Burger, Bestuur en Veiligheid	61	Dienstverlening	7.644	7.746	102	ja	*3*
	62	Gemeentelijk bestuur	5.975	8.422	2.447	ja	*4*
	63	Openbare orde en veiligheid	30.478	28.901	-1.577	nee	*n.v.t*
		totaal:	**44.097**	**45.069**			
Algemene Dekkingsmiddelen	71	Lokale belastingen & heffingen	5.116	5.168	52	nee	*n.v.t*
	72	Algemene dekkingsmiddelen	-485	-1.158	-673	nee	*n.v.t*
	73	Overhead	62.575	62.987	412	ja	*6*
		totaal:	**67.206**	**66.997**			
Totaal lasten (exclusief mutatie reserves)			**574.115**	**569.072**			

Op basis van de Financiële verordening gemeente Haarlem artikel 5 informeert de raad vooraf als verwacht wordt dat de geautoriseerde baten of lasten op beleidsveldniveau dreigen te worden overschreden met minimaal € 100.000 in de eerstvolgende tussenrapportage of via een afzonderlijk voorstel aan de raad. Het college voegt hierbij een voorstel voor wijziging van de begroting of een voorstel voor bijstelling van het beleid.

De kostenoverschrijdingen zijn geconstateerd na verantwoordingsjaar. De controle op de rechtmatigheid van de mutaties in de reserves zijn op afzonderlijke wijze gecontroleerd via de

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

controle op het eigen vermogen. Conform de hiervoor genoemde criteria worden onderstaand de overschrijdingen ten opzichte van de geraamde lasten in de begroting na wijziging toegelicht:

Programma 1 Maatschappelijke participatie
Onderwijs en sport, overschrijding € 1.183.000 (categorie 3)
Door een correctie in de doorbelasting van de huurbaten aan SRO ontstaat een nadeel van € 1.922.000. De baten van deze correctie worden geboekt bij vastgoed waardoor mutatie per saldo budgetneutraal is.

Programma 2 Ondersteuning en Zorg
Voorzieningen volwassenen, overschrijding € 2.292.000 (categorie 4)
Er zijn diverse overschrijdingen op dit beleidsveld, de belangrijkste en meeste materiële zijn hieronder toegelicht:

De uitgaven voor gezinsbegeleiding en jongvolwassenen vallen € 588.000 hoger uit dan begroot door een toename in het aantal cliënten, een incidenteel nadeel uit 2018 van € 100.000 en een grote aanbieder (Kenter) die in de laatste periode van 2019 haar administratieachterstand met terugwerkende kracht heeft ingediend.

In 2019 is het aantal inwoners dat gebruik maakt van begeleiding ambulant toegenomen. Inwoners wonen tegenwoordig langer zelfstandig thuis. Dit brengt een stijging van de kosten op individuele begeleiding mee van € 448.000.

De uitgaven voor het collectief vervoer vallen € 294.000 hoger uit dan begroot. Deze overschrijding heeft meerdere oorzaken: toename van het aantal pashouders met ruim 6%, meer collectief vervoer naar gekantelde dagbesteding en start van pilot met vervoer naar de dagbesteding. Dit heeft allemaal extra kosten met zich meegebracht.

In 2019 is het aantal inwoners dat gebruik heeft gemaakt van huishoudelijke ondersteuning gestegen. Dit leidt tot een overschrijding van € 159.000 De belangrijkste oorzaak lijkt de invoering van het abonnementstarief te zijn waardoor huishoudelijke ondersteuning via de WMO voor een grotere groep inwoners financieel aantrekkelijk is.

Er is sprake van een overschrijding van € 128.000 door toename van het aantal aanvragen in combinatie met gebrek aan geschikte woningen om naar te verhuizen en een stijging van de kosten per woningaanpassing.

Per 1 mei 2019 is er een nieuw contract afgesloten voor hulpmiddelen met het Hulpmiddelen-centrum wat geresulteerd heeft in een gemiddelde tariefsverhoging van 30%. Door administratieve problemen bij het Hulpmiddelencentrum heeft de gemeente Haarlem daarnaast een aantal hulpmiddelen moeten kopen in plaats van huren. Dit alles heeft geleid tot € 169.000 aan extra uitgaven.

Voorzieningen jeugd, overschrijding € 2.495.000 (categorie 4)
Alhoewel meerdere producten onder Jeugdhulp met verblijf een afname laten zien aan cliënten die gebruik maken van Jeugdzorgplus, stijgt het aantal jeugdigen die gebruik maken van residentiële behandelgroepen. Een afname in Jeugdzorgplus is een gunstige ontwikkeling, gezien we een gesloten plaatsing willen voorkomen. Echter zien we dat deze kosten nu op de residentiële behandelgroepen drukken en al met al niet lager uitvallen omdat er vaker om maatwerk wordt gevraagd. Dit heeft geleidt tot een overschrijding van € 346.000.

De kosten voor Ambulante jeugdhulp vallen hoger uit dan begroot. Er zijn verschillende oorzaken voor deze overschrijding. Zo is er in 2019 door meer kinderen gebruik gemaakt ambulante begeleiding, onder andere door een jeugdige met een zeer intensieve zorgvraag die een kostbare 1

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

op 1 behandeling vraagt. Daarnaast ontvangen meer kinderen in 2019 een vorm van dagbehandeling. De zorgintensiteit en daarmee de gemiddelde zorgkosten per cliënt op deze behandelgroepen nam daardoor toe. Tot slot heeft Kenter (één van de grotere zorgaanbieders) in de laatste periode van 2019 haar administratieachterstand met terugwerkende kracht ingediend. Deze ontwikkeling heeft geleid tot een overschrijding van € 2.566.000 die niet eerder was voorzien.

Programma 5 Beheer en Onderhoud
Openbare ruimte en mobiliteit, overschrijding € 2.743.000 (categorie 3 en 6)
Er is voor € 1,7 miljoen aan extra lasten ontstaan doordat met name bij het riool lasten niet geactiveerd konden worden doordat ofwel de omvang van de investering kleiner dan € 100.000 was of de last volgens het BBV niet geactiveerd kan worden, bijvoorbeeld onderzoekskosten en reiniging.

Door toegenomen ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente Haarlem hebben we significant meer Anterieure Overeenkomsten gesloten waarmee we het kostenverhaal van de ontwikkeling in rekening brengen bij de ontwikkelaar. Hierdoor wordt er voor € 586.000 aan extra lasten verantwoord, hier tegen over staat ook een hogere baat.

Hogere lasten afvalinzameling van € 172.000.

Parkeren, overschrijding € 125.000 (categorie 3)
Uitbreiding areaal parkeerautomaten hier tegen over staat een hogere parkeerbaat.

Programma 6 Burger, Bestuur en Veiligheid
Dienstverlening , overschrijding € 102.000 (categorie 3)
Hogere afdracht rijksleges.

Gemeentelijk bestuur, overschrijding € 2.447.000 (categorie 4)
Op basis van de geactualiseerde berekening van het APPA (Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers) blijkt dat een dotatie van € 2.929.000 noodzakelijk is om de voorziening wethouderspensioenen op peil te houden. Voor een actueel beeld van deze positie vindt deze berekening altijd ultimo jaar plaats, zodat met de laatste rentestand rekening gehouden wordt. Hierdoor is het niet mogelijk om deze overschrijding eerder te constateren.

Programma 7 Algemene Dekkingsmiddelen
Overhead, overschrijding € 414.000 (categorie 3)
De gemeente Haarlem heeft extra werkzaamheden voor Zandvoort gedaan. Hiervoor zijn € 300.000 meer lasten gemaakt. Deze extra lasten zijn bij Zandvoort in rekening gebracht.

Overschrijding kredieten

Het college informeert de raad vooraf als een investeringskrediet met minimaal 5% van het krediet, met een minimum van € 50.000, dreigt te worden overschreden in de eerstvolgende tussenrapportage of via een afzonderlijk voorstel aan de raad. Dit geldt eveneens indien bij een grote investering een voorziene overschrijding van 5% leidt tot een overschrijding van € 250.000 of meer.

Uit de controle op kredieten per eind 2019 bleek dat de volgende kredieten waren overschreden voor meer dan 5% met een minimum van € 50.000.

Houtplein herinrichting (€ 59.000)
Op 25 september 2018 is het Voorlopig Ontwerp (VO)herinrichting Houtplein vastgesteld en vrijgegeven voor inspraak. Er zijn 117 zienswijzen ontvangen die rekening houdend met de uitgangspunten en randvoorwaarden voor dit project ten opzichte van elkaar zijn afgewogen. Als gevolg hiervan is het Voorlopig Ontwerp op veel plaatsen aangepast. Dit heeft geresulteerd in een VO+ dat op 12 december 2019 in de commissie Beheer is besproken. De aanpassing van het VO heeft

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

veel meer inzet gekost dan eerder was voorzien waardoor het beschikbare projectbudget is uitgeput en het krediet per eind 2019 is overschreden. In het eerste kwartaal van 2020 is een vervolg krediet gevraagd aan de gemeenteraad.

Levensduur verlengend onderhoud vastgoed (€ 524.000)
Bij het groot onderhoud aan twee panden was sprake van kosten die volgens de activaregels geactiveerd moeten worden. Nu het gaat om activeerbare kosten, had vooraf een krediet moeten zijn verleend wat in dit geval niet is gebeurd. Het gaat om uitgaven die anders ten laste van de exploitatie 2019 waren gekomen. De uitgaven passen binnen de door de raad toegestane onderhoudsbegroting en een onttrekking aan de reserve Vastgoed.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

4.7 Single informatie/single audit

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 27 januari 2020							
OCW	D1	**Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** **Contactgemeenten**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: D1 / 01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D1 / 02*			
			€ 824.587	€ 210.659			
OCW	D1A	Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016-2021 Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: D1A / 01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: D1A / 02*	Besteding (jaar T) totaal (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D1A / 03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D1A / 04*	
			€ 240.000	€ 88.574	€ 328.574	€ 0	
OCW	D8	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB) Gemeenten**	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 03*		
			€ 2.926.933	€ 913.240	€ 218.604		

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D8 / 04*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 05*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D8 / 06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 07*	
OCW	**D9**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)** **Gemeenten**	Correctie besteding 2018 aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO). Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 01*	Correctie besteding 2018 aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO). Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 02*	Correctie besteding 2018 aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO). Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 04*	
			-€ 103.229	€ 0	€ 0	€ 0	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D9 / 05*	Correctie besteding 2018 aan andere gemeenten overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid. Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D9 / 07*	Correctie besteding 2018 aan andere gemeenten overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid. Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 08*	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** **Contactgemeenten**	Verstrekte uitkering (jaar T)	Besteding (jaar T) van educatie	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1)	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1)		
			Aard controle R	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle R*		
			Indicatornummer: D10 / 01	*Indicatornummer: D10 / 02*	*Indicatornummer: D10 / 03*	*Indicatornummer: D10 / 04*		
			€ 1.184.645	€ 1.051.276	€ 296.161	€ 0		
IenW	**E3**	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)**	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen
			Aard controle n.v.t.	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle R*
			Indicatornummer: E3 / 01	*Indicatornummer: E3 / 02*	*Indicatornummer: E3 / 03*	*Indicatornummer: E3 / 04*	*Indicatornummer: E3 / 05*	*Indicatornummer: E3 / 06*
		1	IenM/BSK-2017/280473	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		2	IenW/BSK-2019/188195	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		3	IenW/BSK-2019/188222	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		4	IenW/BSK-2018/102357	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie beschikkingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee
			Aard controle n.v.t.	*Aard controle n.v.t.*	*Aard controle n.v.t.*	*Aard controle n.v.t.*	*Aard controle R*	*Aard controle n.v.t.*

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

			Indicatornummer: E3 / 07	*Indicatornummer: E3 / 08*	*Indicatornummer: E3 / 09*	*Indicatornummer: E3 / 10*	*Indicatornummer: E3 / 11*	*Indicatornummer: E3 / 12*
		1	IenM/BSK-2017/280473	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
		2	IenW/BSK-2019/188195	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
		3	IenW/BSK-2019/188222	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
		4	IenW/BSK-2018/102357	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeente deel 2019** **Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opge**	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R *Indicatornummer: G2 / 01*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 02*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 03*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 04*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 05*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 06*
			€ 48.138.470	€ 1.275.808	€ 2.517.974	€ 33.373	€ 232.781	€ 0

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Aard controle R *Indicatornummer: G2 / 07*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 08*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 09*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 10*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 11*	*Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2 / 12*
			€ 342.339	€ 28.294	€ 479	€ 521.024	€ 4.530	Ja
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeenteeel 2019** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** **Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemee**	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 01*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 02*	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 03*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 04*	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 05*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 06*
			€ 64.144	€ 135.168	€ 7.561	€ 170.281	€ 29.216	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 07*	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 08*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3 / 09*			
			€ 0	€ 0	Ja			
VWS	**H4**	**Specifieke uitkering Sport**	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Projectnaam / nummer	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend)	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

		Gemeenten						
			Aard controle R.	*Aard controle n.v.t.*	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle R*
			Indicatornummer: H4/ 01	*Indicatornummer: H4 / 02*	*Indicatornummer: H4 / 03*	*Indicatornummer: H4 / 04*	*Indicatornummer: H4 / 05*	*Indicatornummer: H4 / 06*
		1	€ 2.155.183	632810	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie projectnaam / nummer	Totale besteding (Jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening)	Percentage besteed (Jaar T) per project tenopzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening)	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen	Overig (Jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld	
			Aard controle n.v.t.	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle n.v.t.*	*Aard controle n.v.t.*	
			Indicatornummer: H4 / 07	*Indicatornummer: H4 / 08*	*Indicatornummer: H4 / 09*	*Indicatornummer: H4 / 10*	*Indicatornummer: H4 / 11*	
		1	632810			Geen declaratie gedaan, we gaan er vanuit dat SRO winstbeoogend is, zie risicoparagraaf	€ 2.155.183	
IenW	**E27B**	**Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)** **Provinciale beschikking en/of verordening** **Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen**	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen**	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen**	
			Aard controle n.v.t.	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle R*	
			Indicatornummer: E27B / 01	*Indicatornummer: E27B / 02*	*Indicatornummer: E27B / 03*	*Indicatornummer: E27B / 04*	*Indicatornummer: E27B / 05*	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1	138659/145369	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2	2012/14758	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
3	290291/290320	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Kopie beschikkingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden
	Aard controle n.v.t. *Indicatornummer: E27B/ 06*	*Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 08*	*Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 09*	*Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 10*
1	138659/145369	€ 68.505	€ 68.505		Ja
2	2012/14758	€ 54.299	€ 54.299		Ja
3	290291/290320	€ 29.329	€ 29.329	beschikkingsnummer moet zijn 289417-290291	Ja

4.8 Taakvelden

Nr.	Taakveld	Begroting lasten	Begroting baten	Begroting saldo	Realisatie lasten	Realisatie baten	Realisatie saldo
0.1	Bestuur	5.416	0	5.416	8.015	858	7.157
0.10	Mutaties reserves	34.573	43.753	-9.180	38.165	39.007	-843
0.11	Result. rekening baten&lasten	-5.046	0	-5.046	2.238	0	2.238
0.2	Burgerzaken	5.314	2.482	2.832	5.433	2.542	2.891
0.3	Beheer ov. gebouwen en gronden	3.583	3.884	-301	3.412	3.824	-411
0.4	Overhead	62.365	10.932	51.433	63.094	11.438	51.656
0.5	Treasury	-2.798	1.381	-4.179	-2.789	1.428	-4.217
0.61	OZB woningen	0	21.754	-21.754	0	21.974	-21.974
0.62	OZB niet woningen	0	18.829	-18.829	0	18.819	-18.819
0.63	Parkeerbelasting	0	1.364	-1.364	0	1.508	-1.508
0.64	Belastingen Overig	3.691	7.693	-4.002	3.746	8.301	-4.555
0.7	Alg. en ov. uitk.Gemeentefonds	0	313.511	-313.511	0	316.625	-316.625
0.8	Overige baten en lasten	2.204	0	2.204	1.231	198	1.033
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	700	0	700	573	0	573
1.1	Crisisbeheersing en Brandweer	12.548	0	12.548	12.207	88	12.119
1.2	Openbare orde en Veiligheid	12.712	3.558	9.154	11.444	2.615	8.829
2.1	Verkeer en vervoer	33.577	1.962	31.615	34.853	2.964	31.889
2.2	Parkeren	10.954	20.944	-9.990	11.042	21.430	-10.388

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Nr.	Taakveld	Begroting lasten	Begroting baten	Begroting saldo	Realisatie lasten	Realisatie baten	Realisatie saldo
2.3	Recreactieve havens	0	528	-528	0	674	-674
2.4	Economische Havens/waterwegen	4.024	495	3.529	3.859	412	3.447
3.1	Economische ontwikkeling	2.076	45	2.031	2.170	109	2.061
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	917	917	0
3.3	Bedrijfsloket en -regelingen	341	1.394	-1.053	580	1.389	-809
3.4	Economische promotie	941	2.563	-1.622	940	2.662	-1.723
4.2	Onderwijshuisvesting	16.462	1.505	14.957	16.640	1.523	15.117
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzkn	12.021	7.623	4.398	10.960	6.958	4.002
5.1	Sportbeleid en activering	2.022	1	2.021	2.021	5	2.016
5.2	Sportaccommodaties	12.427	3.323	9.104	14.236	5.349	8.887
5.3	Cultuurpres., -prod. en -part.	21.007	6.543	14.464	20.493	6.485	14.008
5.4	Musea	7.802	667	7.135	7.495	724	6.771
5.5	Cultureel erfgoed	652	20	632	600	20	580
5.6	Media	5.284	410	4.874	5.061	425	4.637
5.7	Openb. groen en (ol) recreatie	10.653	231	10.422	11.350	254	11.096
6.1	Samenkracht en burgerparticip.	15.758	975	14.783	16.126	1.194	14.932
6.2	Wijkteams	2.907	105	2.802	2.561	114	2.448
6.3	Inkomensregelingen	73.093	56.736	16.357	72.007	59.336	12.671
6.4	Begeleide participatie	26.273	0	26.273	27.890	206	27.685
6.5	Arbeidsparticipatie	5.349	0	5.349	4.849	0	4.849
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	6.043	44	5.999	6.449	78	6.372
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	18.069	1.075	16.994	18.537	1.124	17.414
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	28.049	90	27.959	30.968	146	30.821
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	65.655	4.466	61.189	62.151	4.466	57.686
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	5.359	1.131	4.228	3.882	30	3.852
7.1	Volksgezondheid	13.166	0	13.166	12.802	0	12.801
7.2	Riolering	9.794	13.061	-3.267	10.611	13.144	-2.532
7.3	Afval	18.545	24.649	-6.104	18.559	24.210	-5.651
7.4	Milieubeheer	5.511	56	5.455	5.691	412	5.279
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	1.920	1.291	629	2.045	1.328	717
8.1	Ruimtelijke ordening	4.358	0	4.358	4.306	195	4.111
8.2	Grondexploitatie(nt bedrijftr)	14.504	14.632	-128	6.475	8.842	-2.366
8.3	Wonen en bouwen	13.784	7.936	5.848	13.577	13.129	448
	Totaal	**603.642**	**603.642**	**0**	**609.475**	**609.475**	**0**

4.9 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De controleverklaring van de onafhankelijk accountant wordt separaat aangeboden aan de gemeenteraad.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

DEEL 5 BESLUIT

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

5.1 Besluit

De raad van de gemeente Haarlem
Gelezen het verslag van bevindingen van de onafhankelijke accountant over de Jaarrekening 2019;
Gelezen de reactie hierop van college van burgemeester en wethouders;

Besluit:
1. Vast te stellen de Jaarrekening 2019 en:
   - de lasten te bepalen op € 607.237.000 (exploitatie € 569.072.000 en reserves € 38.165.000);
   - de baten te bepalen op € 609.474.000 (exploitatie € 570.467.000 en reserves € 39.007.000).

2. Kostenoverschrijdingen betreffende lasten 2019 die passen binnen het bestaande beleid en ten onrechte niet tijdig aan de raad zijn gerapporteerd, alsnog te autoriseren. Een specificatie van deze lasten (categorie 3), is opgenomen in hoofdstuk 4.6 Kadernota rechtmatigheid.

3. In te stemmen met de in hoofdstuk 4.7 van het jaarverslag opgenomen Single informatie/single audit (SiSa) en de toelichting daarop. De SiSa-bijlage wordt na vaststelling van het jaarverslag door de raad aangeboden aan de staatssecretaris van BZK.

4. Vast te stellen het Jaarverslag 2019.

Gedaan in de vergadering van 24 juni 2020,

De voorzitter, De griffier,

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

DEEL 6 BIJLAGEN

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

6.1 Kerngegevens

Sociale structuur

Bevolking naar leeftijd, 2013-2033

	2013		2018		2019		2023		2033	
leeftijd	**Aantal**	**%**	**Aantal**	**%**	**Aantal**	**%**	**Aantal**	**%**	**Aantal**	**%**
0-19 jaar	33.508	22%	35.070	22%	35.476	22%	*36.700*	*22%*	*38.195*	*22%*
20-44 jaar	54.422	36%	54.884	35%	55.398	34%	*59.108*	*34%*	*63.044*	*33%*
45-64 jaar	40.512	27%	42.626	27%	42.917	27%	*43.997*	*27%*	*44.703*	*25%*
65 jaar en ouder	24.638	16%	27.137	17%	27.469	17%	*29.590*	*17%*	*34.932*	*20%*
Totaal	**153.080**	**100%**	**159.717**	**100%**	**161.260**	**100%**	***169.395***	***100%***	***180.874***	***100%***
Waarvan 15-64 jaar (potentiële beroepsbevolking)	102.422	67%	105.546	66%	106.561	66%	111.621	66%	116.717	64%

Bron: bevolkingsgegevens: BRP Haarlem
Bevolkingsprognose: Data Informatie en Analyse, Gemeente Haarlem

Leeftijdsverdeling van de Haarlemse bevolking per stadsdeel 2019

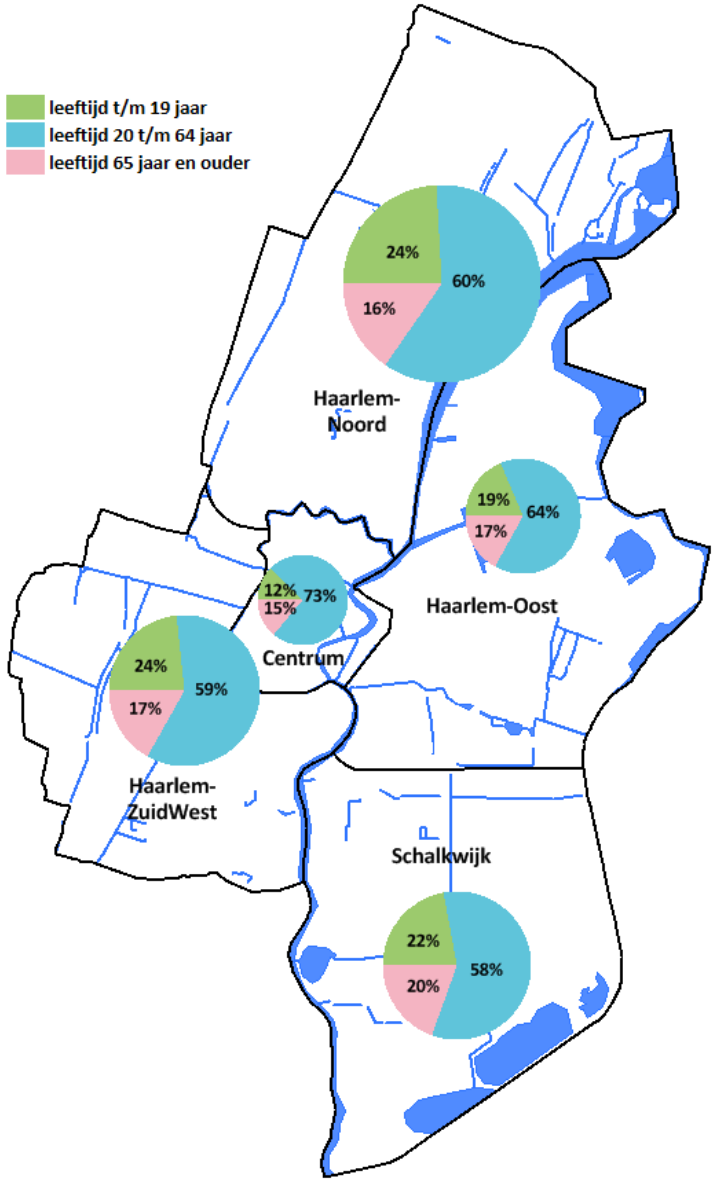

Bron: BRP Haarlem

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Ontwikkeling inwoners naar leeftijd in Haarlem 2009-2019

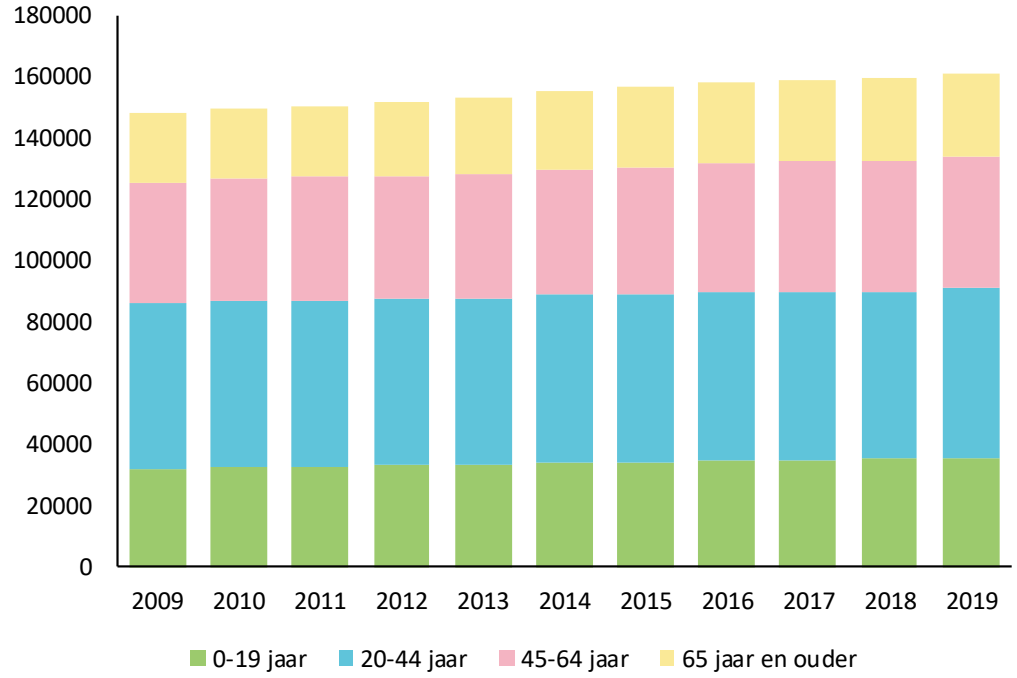

Bron: BRP Gemeente Haarlem

Ontwikkeling inwoners naar leeftijd in Haarlem 2013-2033

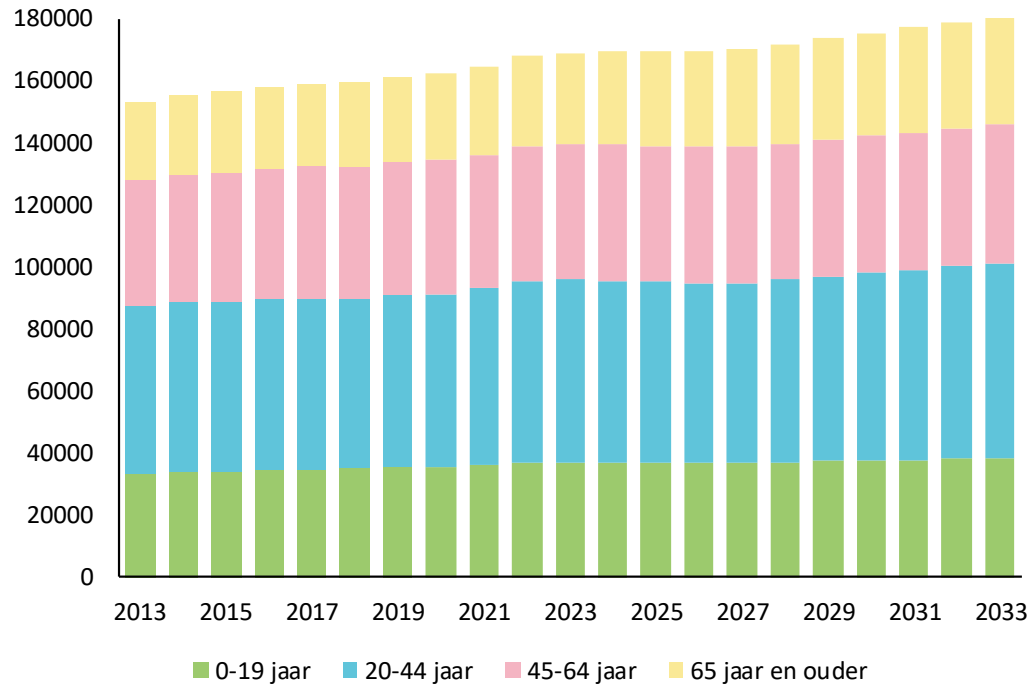

Bron: bevolkingsgegevens: BRP Haarlem
Bevolkingsprognose: Data Informatie en Analyse, Gemeente Haarlem

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bevolking naar herkomst, 2013-2023

	2013		2018		2019		2023	
herkomst	**Aantal**	**%**	**Aantal**	**%**	**Aantal**	**%**	**Aantal**	**%**
Zonder migratieachterond	113.032	72%	113.762	72%	113.250	*71%*	*122.833*	*72%*
Met migratieachtergrond	40.043	26%	45.955	29%	48.010	*30%*	*46.562*	*28%*
Waarvan niet-westers	21.887	14%	24.681	16%	25.890	*16%*	*25.261*	*15%*
Totaal	**153.075**	**100%**	**159.717**	**100%**	**161.260**	***100%***	***169.395***	***100%***

Niet-westers: personen met als herkomstgroepering één van de landen in Afrika, Latijns-America en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije. Aantal en percentage van het totaal aantal Haarlemmers.

Bron: BRP Haarlem

Bevolking naar herkomst in Haarlem per stadsdeel 2019

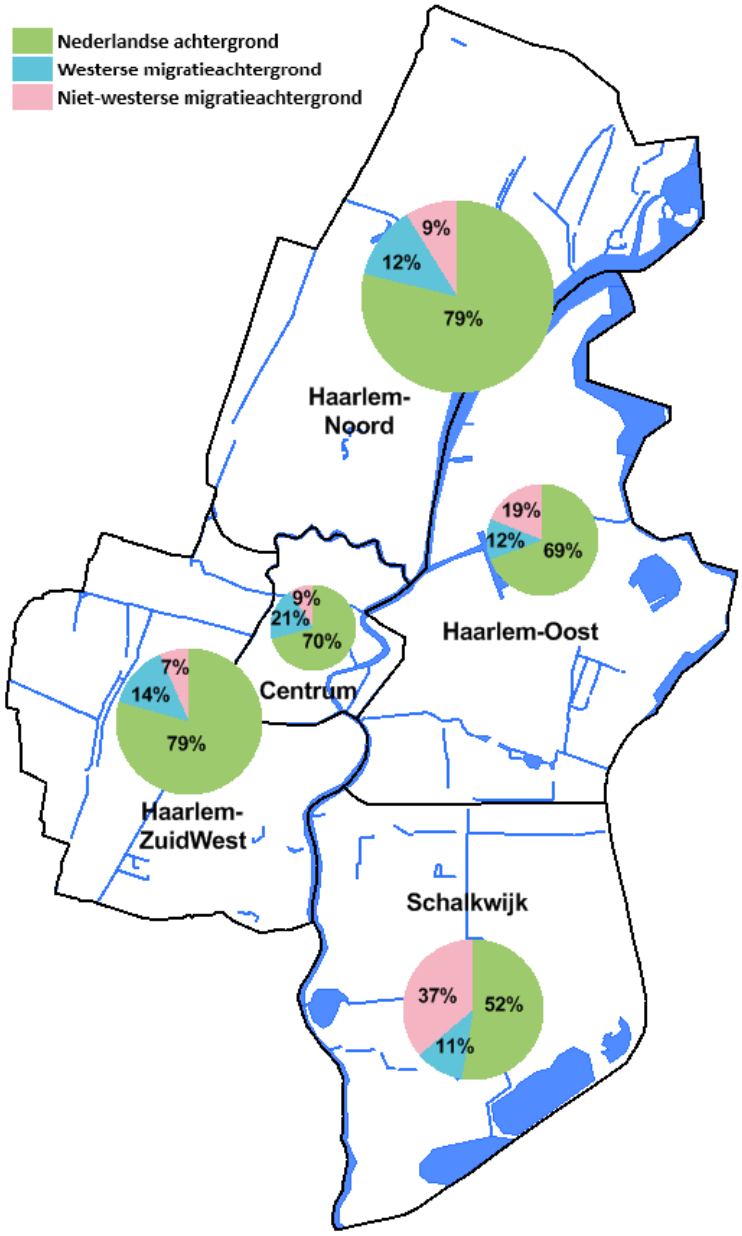

Bron: BRP Haarlem

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Ontwikkeling inwoners in Haarlem naar afkomst 2008-2019

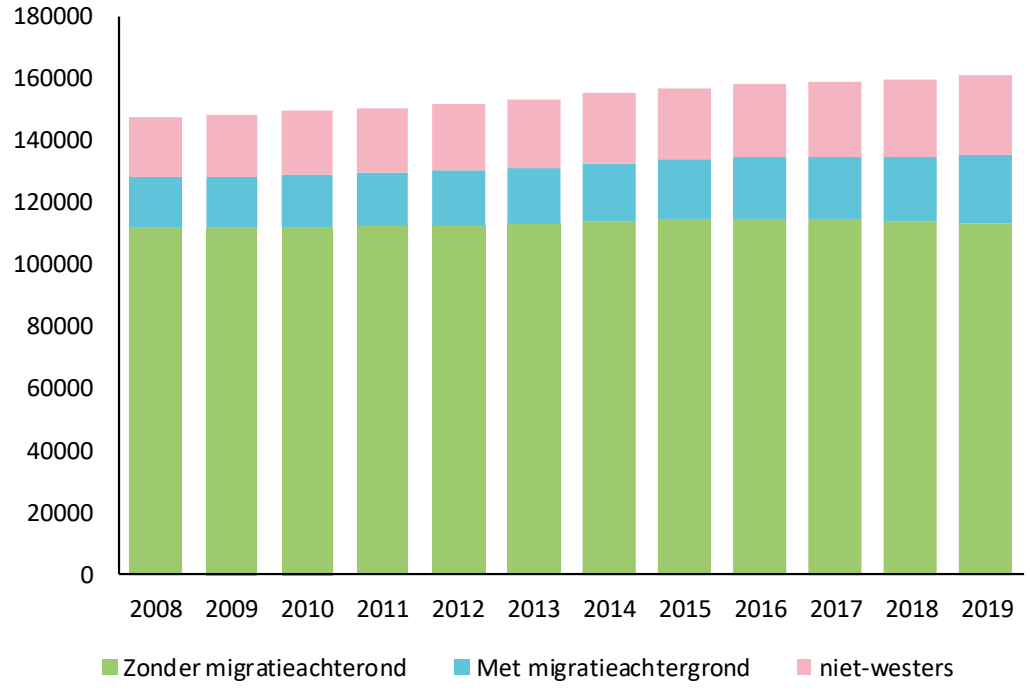

Bron: BRP Haarlem

Ontwikkeling inwoners in Haarlem naar afkomst 2012-2023

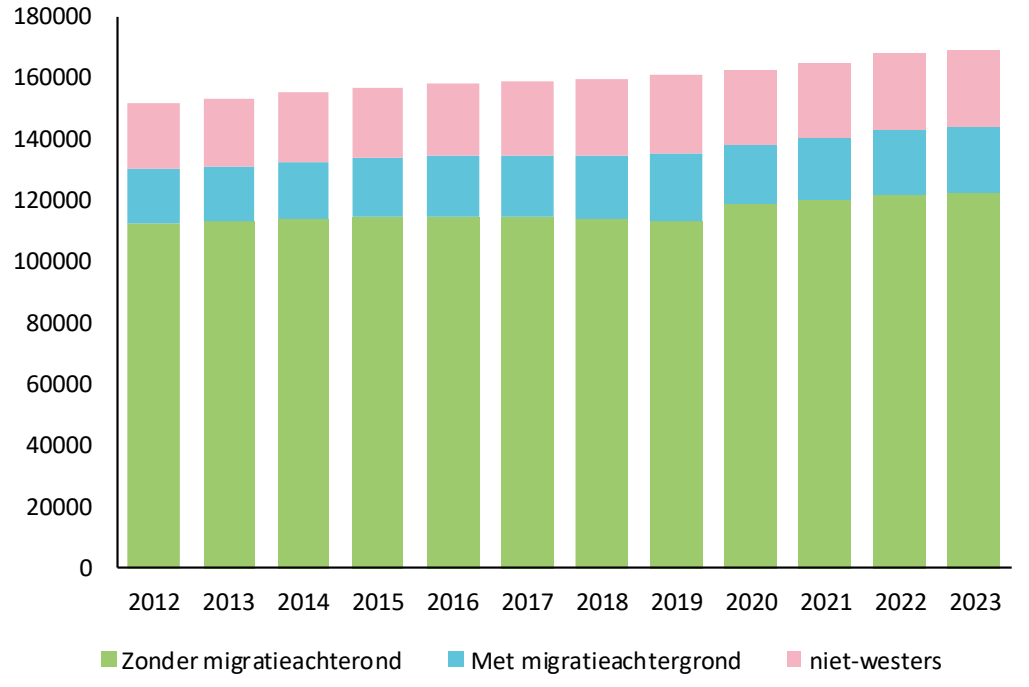

Bron: bevolkingsgegevens: BRP Haarlem
Bevolkingsprognose: Data Informatie en Analyse, Gemeente Haarlem

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Aantal uitkeringsgerechtigden (per 31-12 vorig jaar)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
WW-gerechtigden	3.070	3.550	3.620	3.310	3.210	2.900
Bijstand tot AOW-leeftijd	2.970	3.340	3.540	3.710	3.880	3.930
Arbeidsongeschiktheid	7.910	7.700	7.700	7.450	7.310	7.310
WAO-gerechtigden	4.640	4.240	3.900	3.530	3.250	3.150
WIA-gerechtigden	1.240	1.430	1.570	1.660	1.700	1.750
WAjong-gerechtigden	1.670	1.640	1.780	1.760	1.740	1.720
AOW		25.090	25.610	25.940	25.910	25.680

Bron: CBS

Ontwikkeling aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen 2008-2018

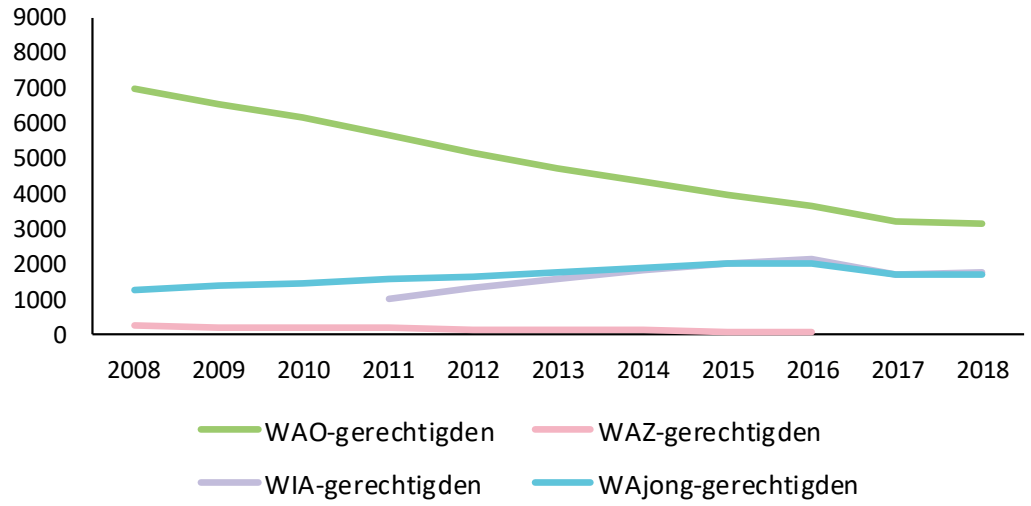

Bron: CBS/UWV

Ontwikkeling bijstandsuitkeringen 2009-2019

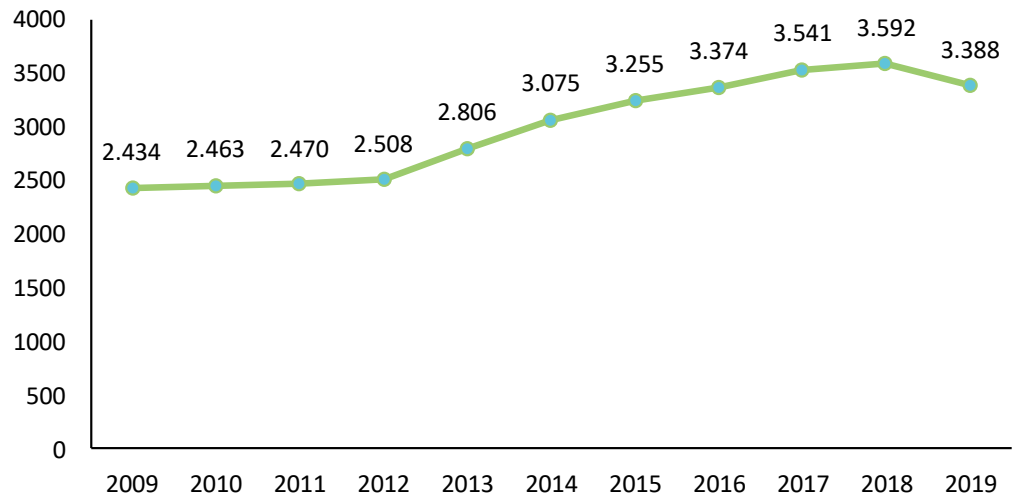

Bron: Gemeente Haarlem

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Ontwikkeling aantal WW-uitkeringen in Haarlem 2009-2019

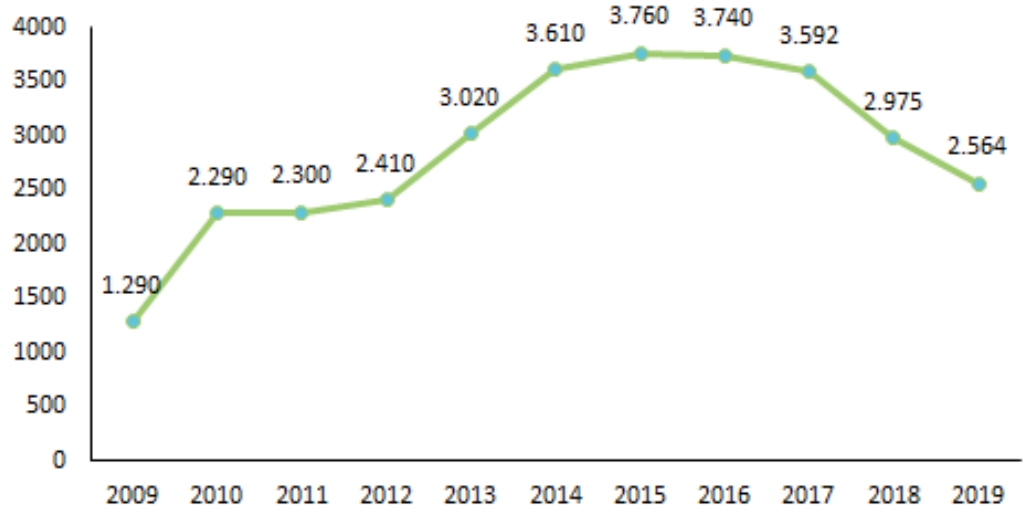

Bron: UWV/CBS
[1] WerkloosheidsWet

Ontwikkeling huishoudens met een laag inkomen[1] in Haarlem 2006-2018[2]

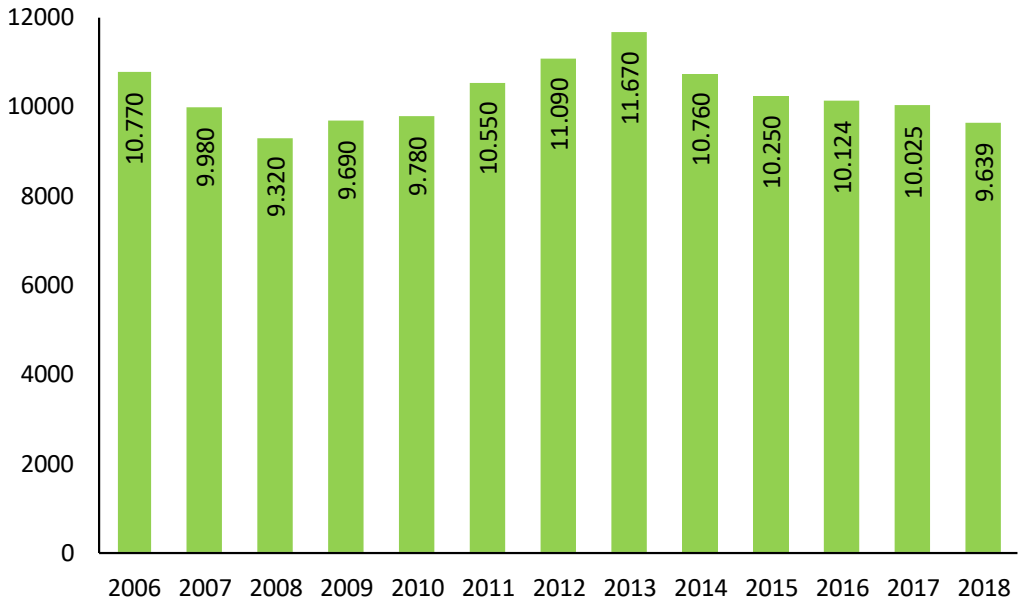

[1] Personen in huishouden met inkomen tot 105% van het sociaal minimum
[2] Voorlopig cijfer
Bron: t/m 2014: CBS-RIO, vanaf 2015: CBS: Integraal Inkomens en Vermogensonderzoek

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Gemiddeld besteedbaar inkomen huishoudens naar laag/midden/hoog per stadsdeel 2017

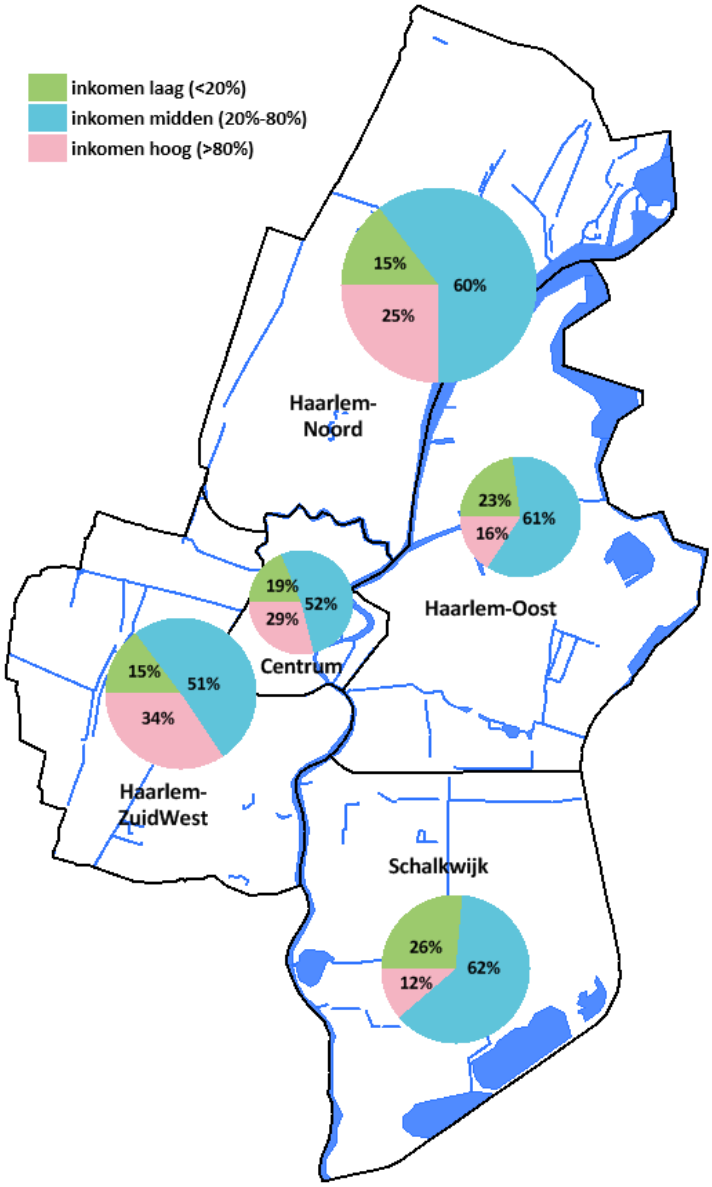

Bron: CBS

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Fysieke structuur

Oppervlakte naar functie in hectare in Haarlem, 2015

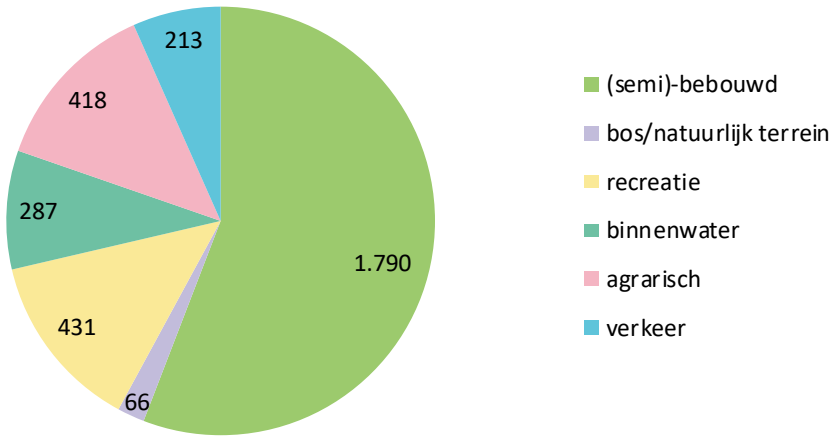

2019: oppervlakte 3.209 ha. (gelijk aan 2010), binnenwater 287 ha. (2010: 285 ha.)
Bron: CBS

Bevolkingsdichtheid per km² in Haarlem en Nederland 2009-2019

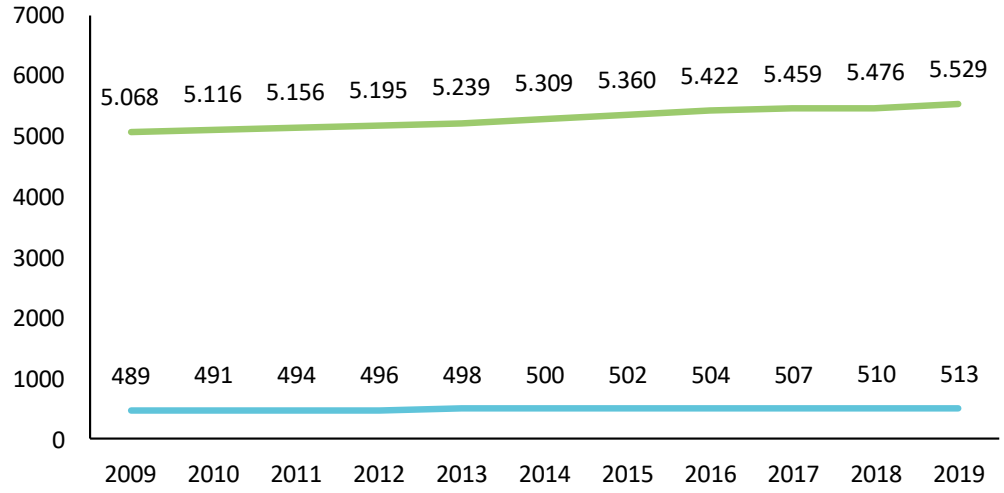

Bron: CBS

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bevolkingsdichtheid per km² in Haarlem en vergelijkbare steden, 2009-2019

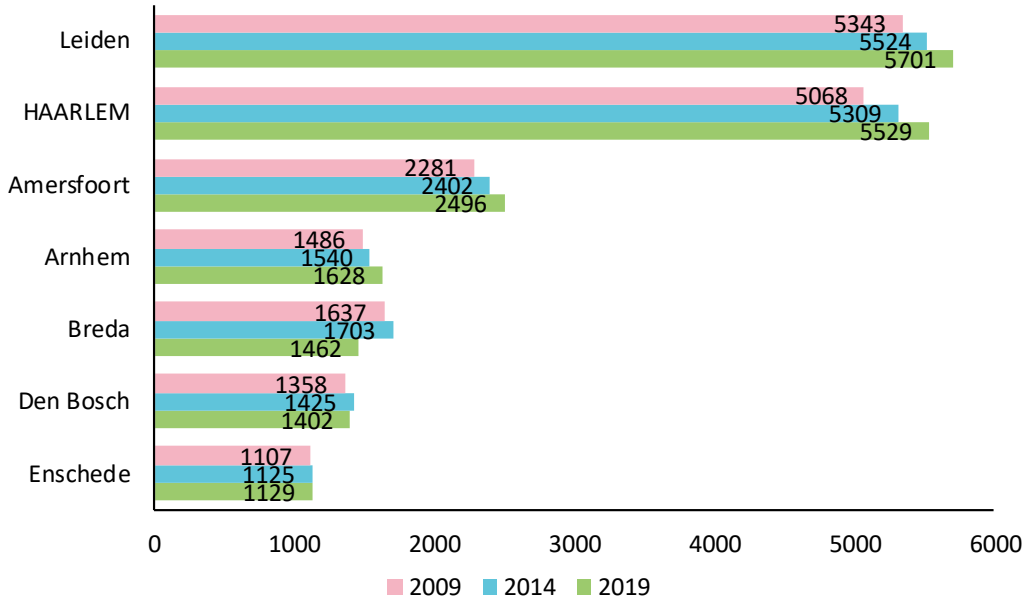

Bron: CBS

Ontwikkeling aantal woningen in Haarlem, 2012-2022

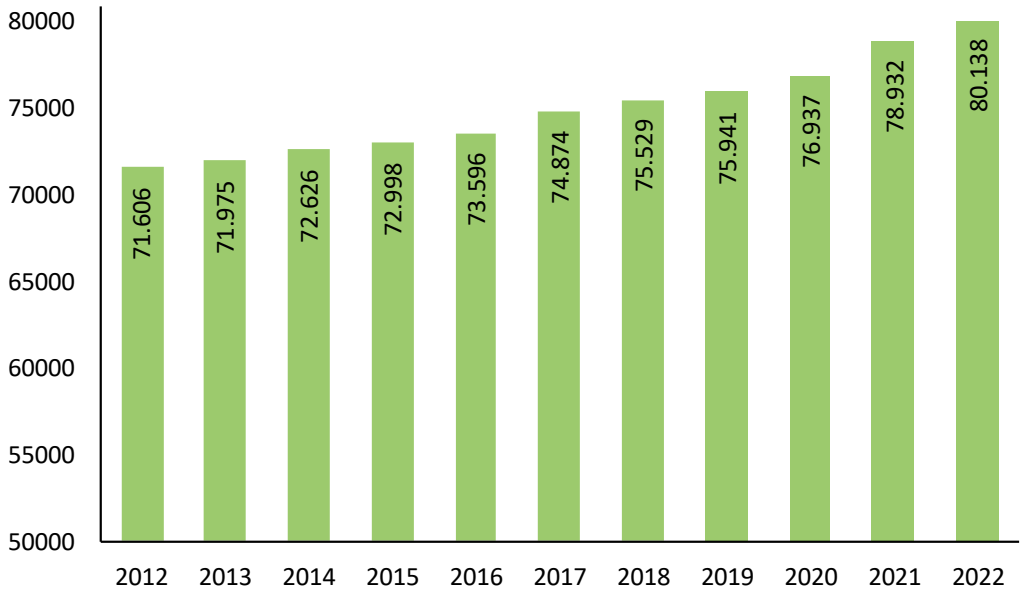

Bron: Cocensus; Bevolkingsprognose: Data Informatie en Analyse, Gemeente Haarlem

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Woningvoorraad in Haarlem naar eigendom en stadsdeel 2019

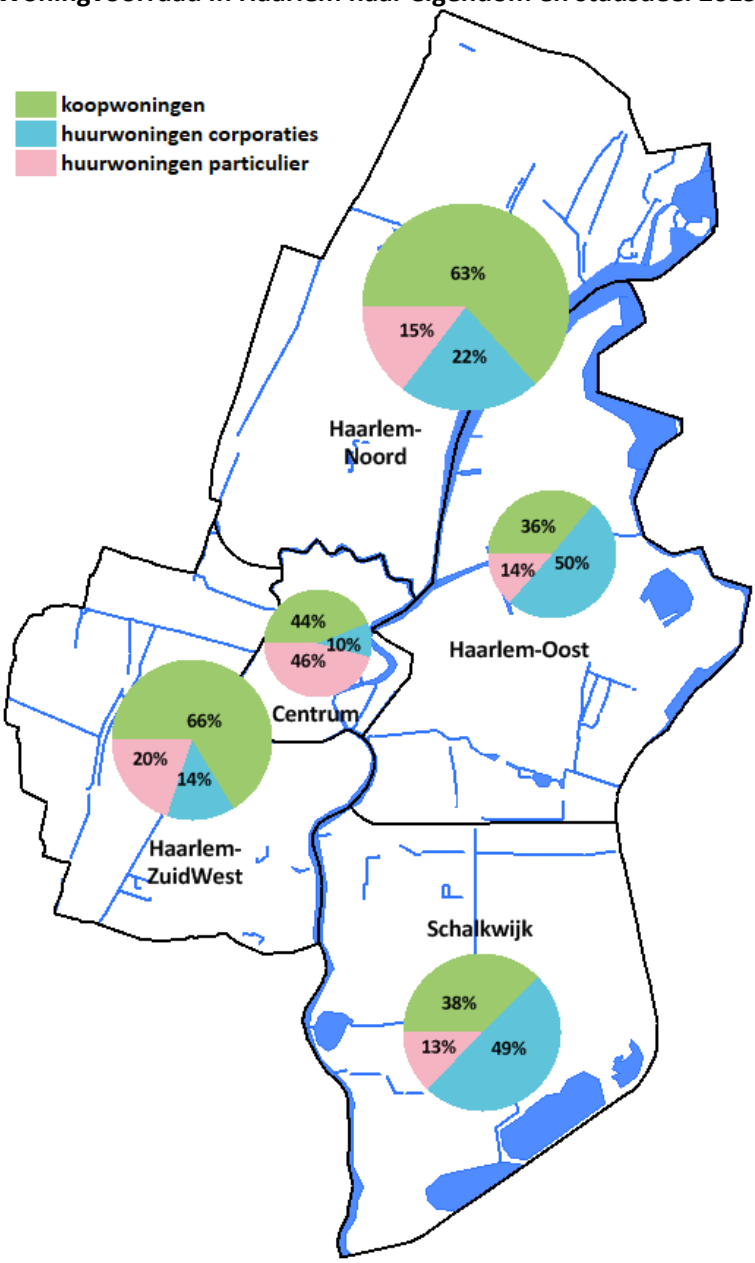

Bron: Cosensus

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Financiële structuur

Algemene financiële gegevens	
Totale baten (exclusief reservemutaties)	570.467
Totale lasten (exclusief reservemutaties)	569.072
Saldo toevoeging en onttrekking reserves	-843
Saldo baten en lasten (+ = negatief saldo)	-2.238
Algemene reserve	37.132
Algemene inkomsten gemeentefonds	316.625
Opbrengst Onroerend Zaak Belasting (OZB)	40.793
Netto-investeringsvolume	39.300
Vaste schuld	462.000

Ontwikkeling totale lasten (excl. reservemutaties) in Haarlem, 2009-2019

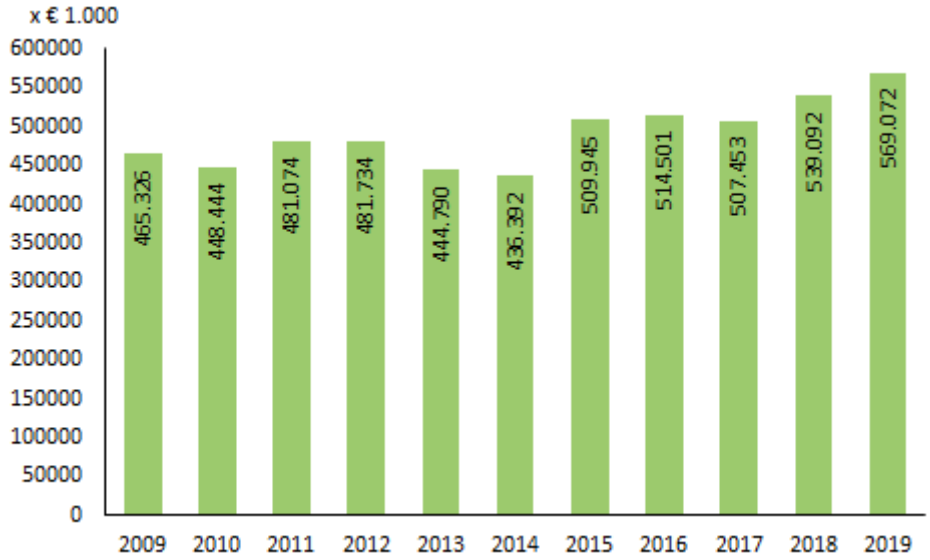

Bron: Jaarverslagen gemeente Haarlem

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6.2 Benchmarkindicatoren BZK

Inleiding
De verplichte BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) indicatoren worden vanaf 2017 opgenomen in de programma's daar waar zij het meest aansluiten bij de Haarlemse doelen en prestaties. In de programma's van dit jaarverslag zijn in deel 2 Programmaverantwoording deze indicatoren gemarkeerd met 'BZK' (naar het ministerie dat de set BBV indicatoren heeft opgesteld). Naast de originele bron waar het cijfer uit voortkomt, is een digitale link opgenomen naar het 'dashboard' van de VNG 'waar staat je gemeente'. Deze indicatoren worden met regelmaat geüpdatet, aangevuld, aangepast of met terugwerkende kracht gecorrigeerd. Het is zodoende mogelijk dat deze indicatoren in dit jaarverslag afwijken van de actuele situatie op het dashboard. In dit jaarverslag zijn de gegevens opgenomen, zoals deze op 1 mei 2020 op het dashboard zijn gepubliceerd (peildatum). Uitgebreidere informatie over deze indicatoren vindt u in paragraaf 1.1.

Belangrijkste doel van deze set met landelijk verplichte indicatoren is dat gemeenten kunnen worden vergeleken. In deze bijlage wordt gemeente Haarlem daarom steeds vergeleken (benchmark) met 12 vergelijkbare gemeenten, het gemiddelde van gemeenten met tussen de 100.000 en 300.000 inwoners en het gemiddelde voor Nederland. In de figuren zijn de cijfers voor het meest recente beschikbare (hele) jaar opgenomen.

Onderstaande figuren tonen de 29 landelijk verplichte beleidsindicatoren die elke gemeente in programmabegroting en jaarverslag moet opnemen. De vijf verplichte indicatoren vanuit de gegevensset 'bestuur en organisatie' zijn hier niet opgenomen, omdat bij deze indicatoren geen vergelijking met andere gemeenten mogelijk is. Deze gegevens komen uit eigen administraties en worden niet op het centrale dashboard van de VNG gepubliceerd.

Programma 1 Maatschappelijke participatie

Voortijdig schoolverlaters in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Het aantal leerlingen van het totaal aantal leerlingen (12-23) jaar dat voortijdig, dat willen zeggen zonder startkwalificatie het VO- en MBO-onderwijs verlaat.

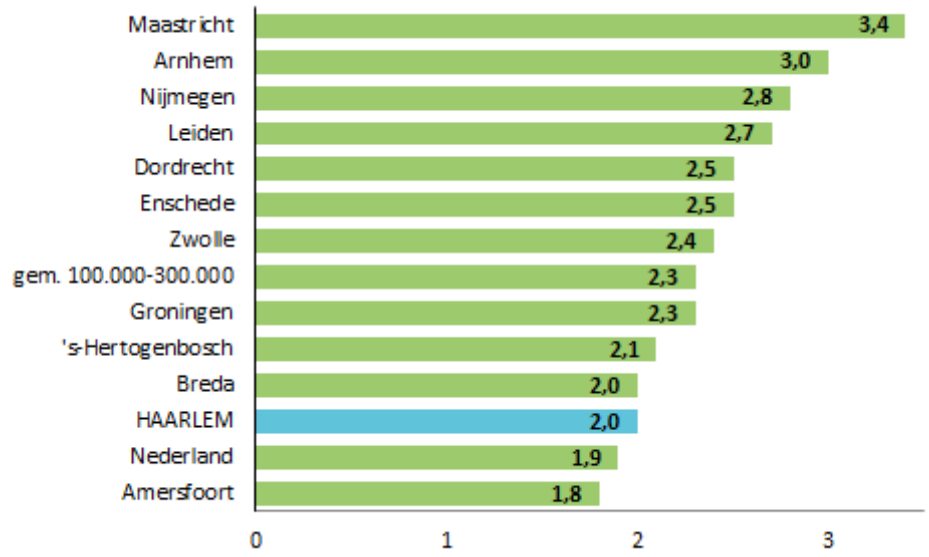

Bron: DUO/Ingrado

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Relatief verzuim in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is (per 1.000 leerlingen).

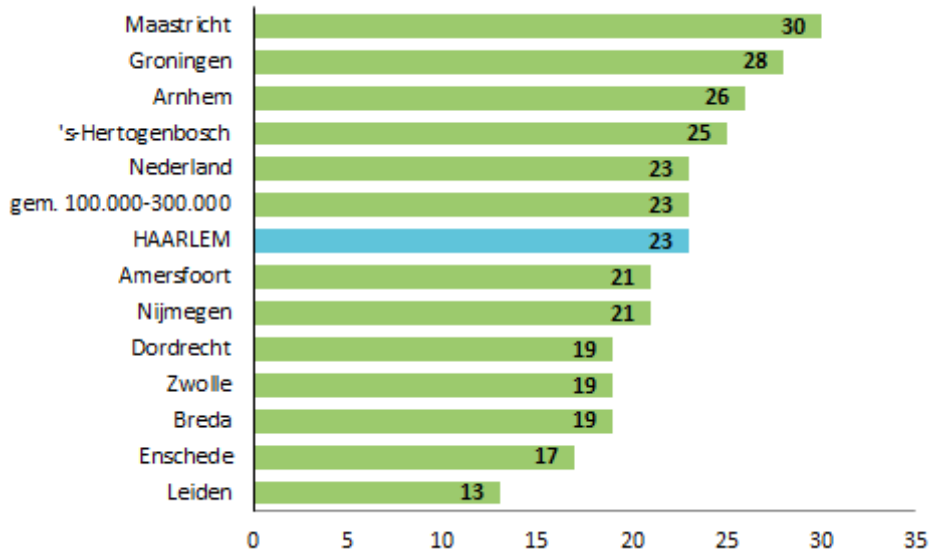

Bron: DUO/Ingrado

Absoluut verzuim in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school per 1.000 leerlingen.

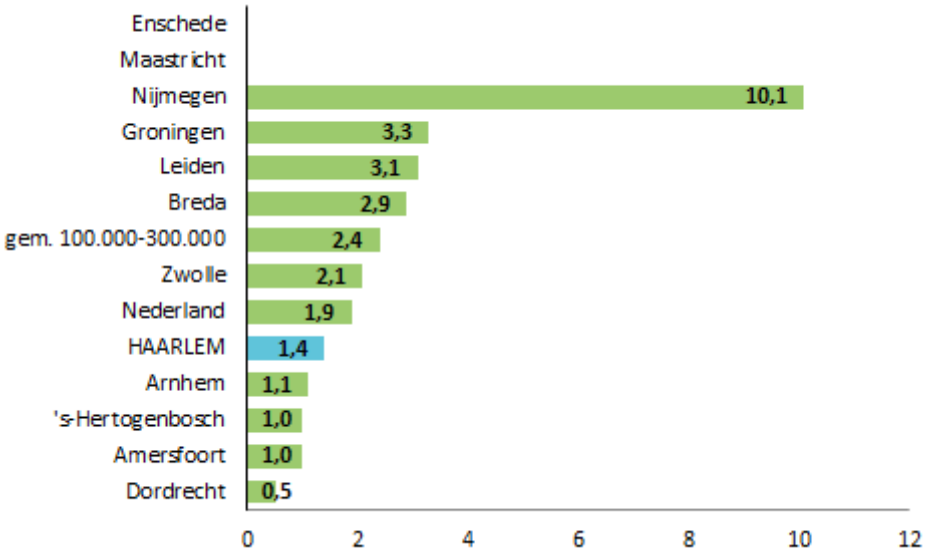

Geen cijfers voor Enschede en Maastricht beschikbaar.
Bron: DUO/Ingrado

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Niet sporters in Haarlem en vergelijkbare steden, 2016
Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.

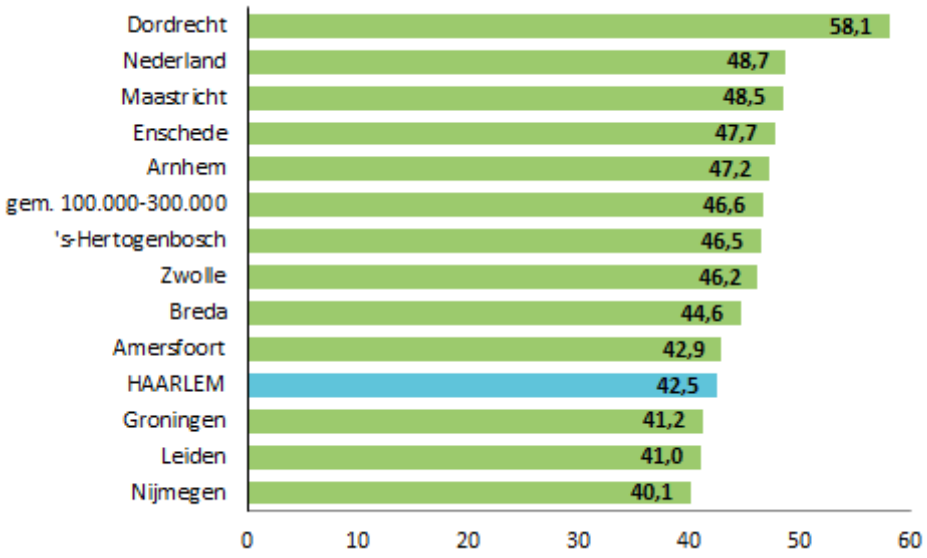

Bron: GGD, CBS, RIVM

Programma 2 Ondersteuning en zorg

Cliënten met een maatwerkarrangement in Haarlem en vergelijkbare steden, 2019
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo per 10.000 inwoners.

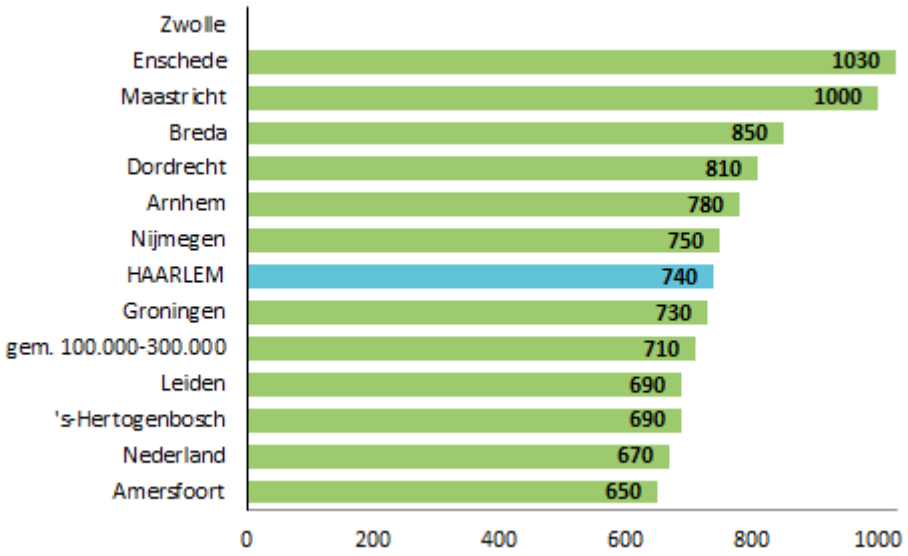

Geen cijfers voor Zwolle beschikbaar.
Bron: CBS

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Jongeren met jeugdhulp in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Jongeren met ambulante jeugdhulp als percentage van alle jongeren tot 18 jaar.

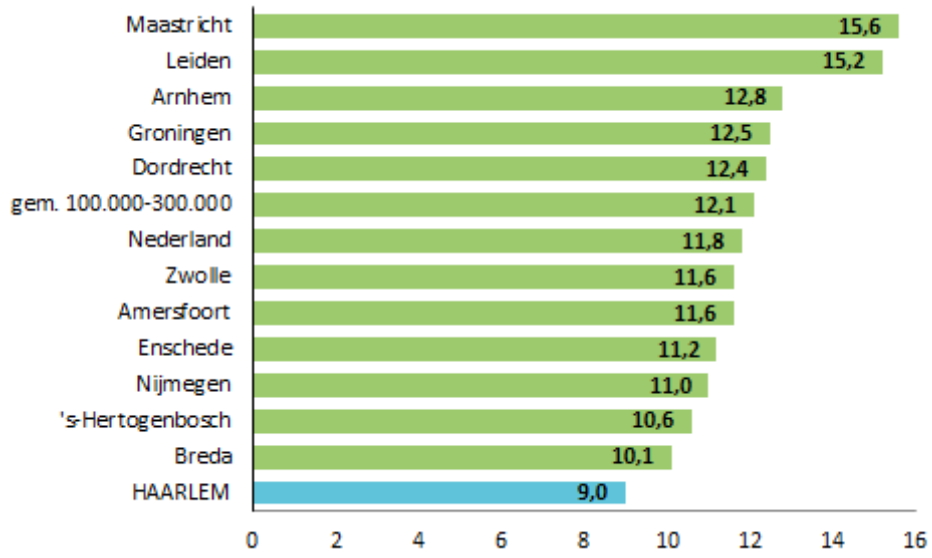

Bron: CBS

Jongeren met jeugdbescherming in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Jongeren met jeugdbescherming als percentage van alle jongeren tot 18 jaar.

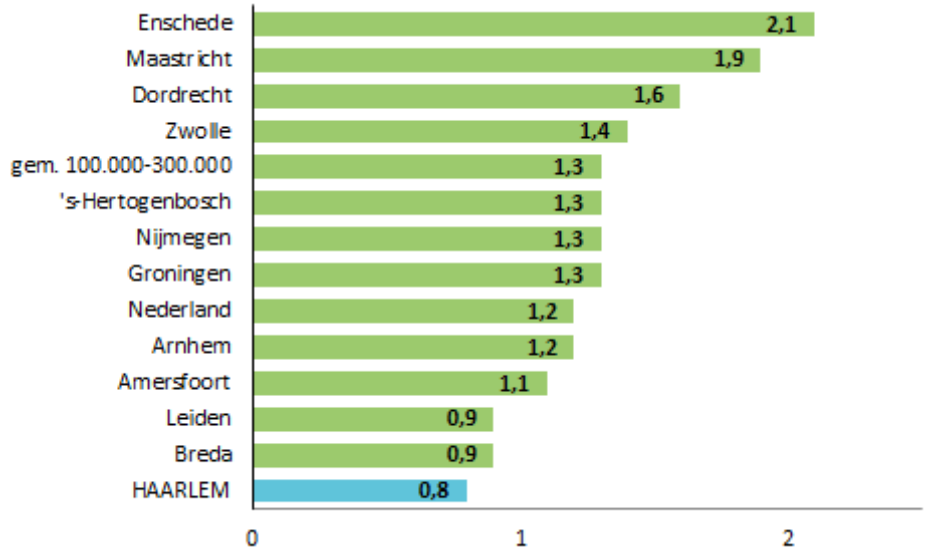

Bron: CBS

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Jongeren met jeugdreclassering in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Jongeren met jeugdreclassering als percentage van alle jongeren van 12 tot 23 jaar.

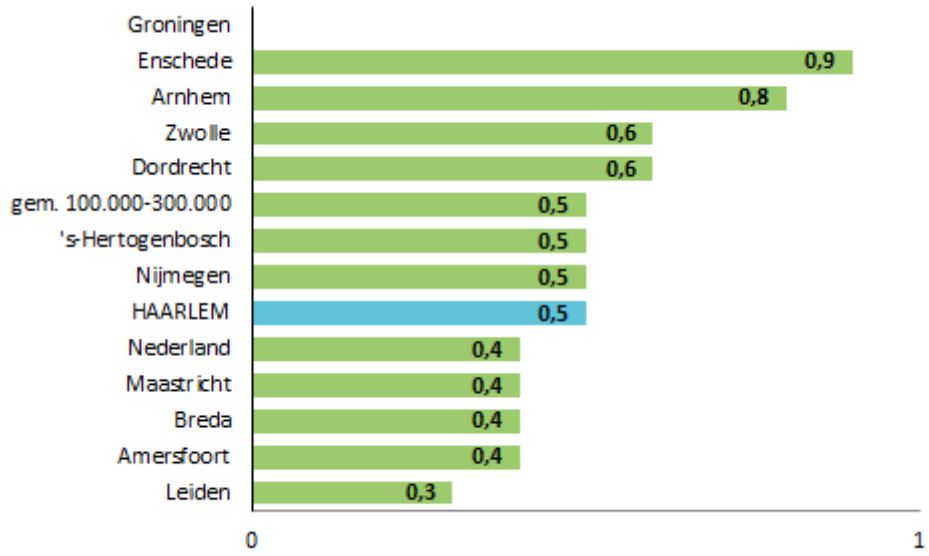

Geen cijfers voor Groningen beschikbaar.
Bron: CBS

Programma 3 Werk en inkomen

Aantal banen in Haarlem en vergelijkbare steden, 2019
Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar.

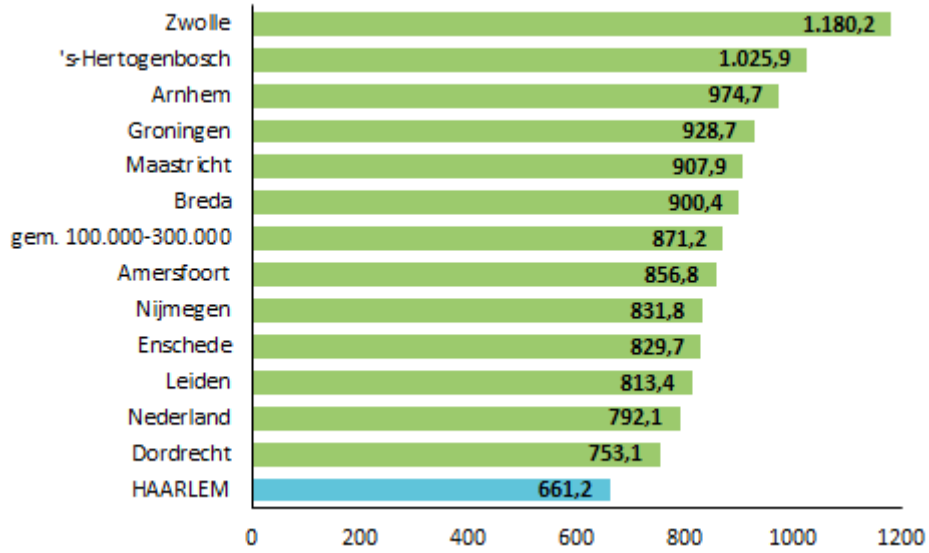

Bron: CBS/LISA

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Netto arbeidsparticipatie in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Het percentage van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de totale beroepsbevolking.

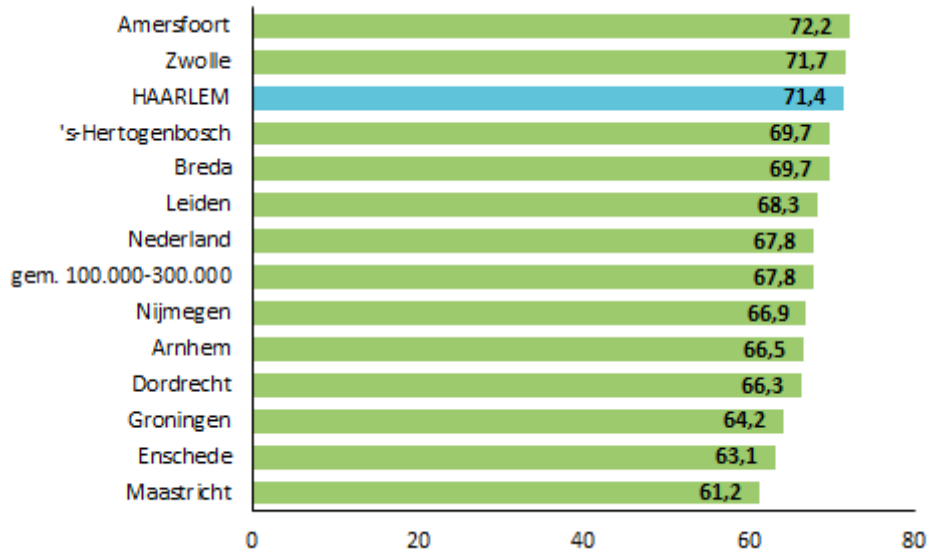

Bron: CBS

Werkloze jongeren in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Percentage werkloze jongeren van het totaal aantal jongeren in de leeftijd van 16-22 jaar.

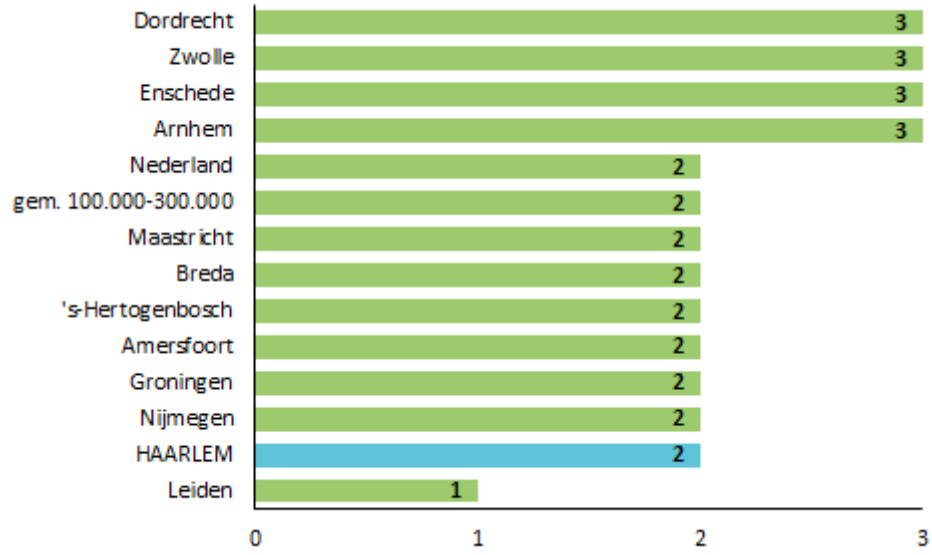

Bron: CBS

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Lopende re-integratievoorzieningen in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Aantal lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.

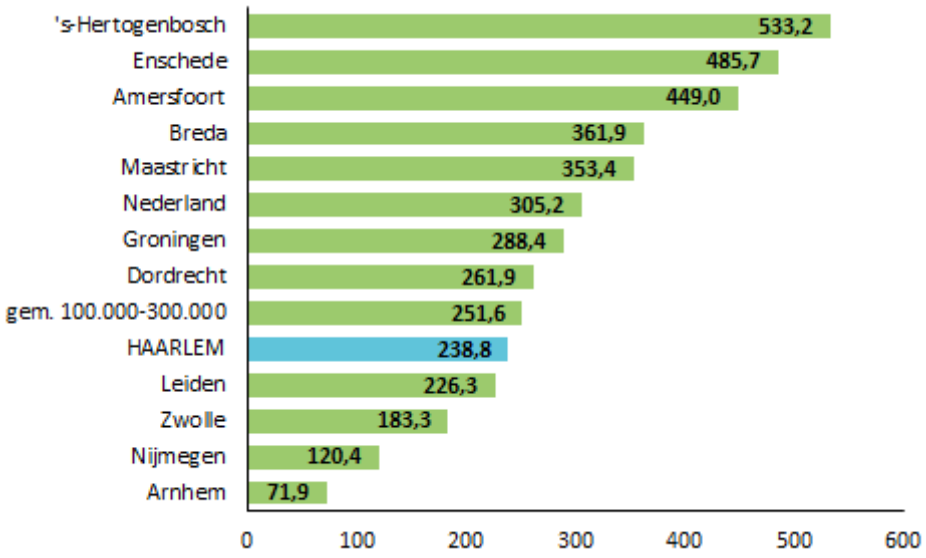

Bron: CBS

Kinderen in een uitkeringsgezin in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.

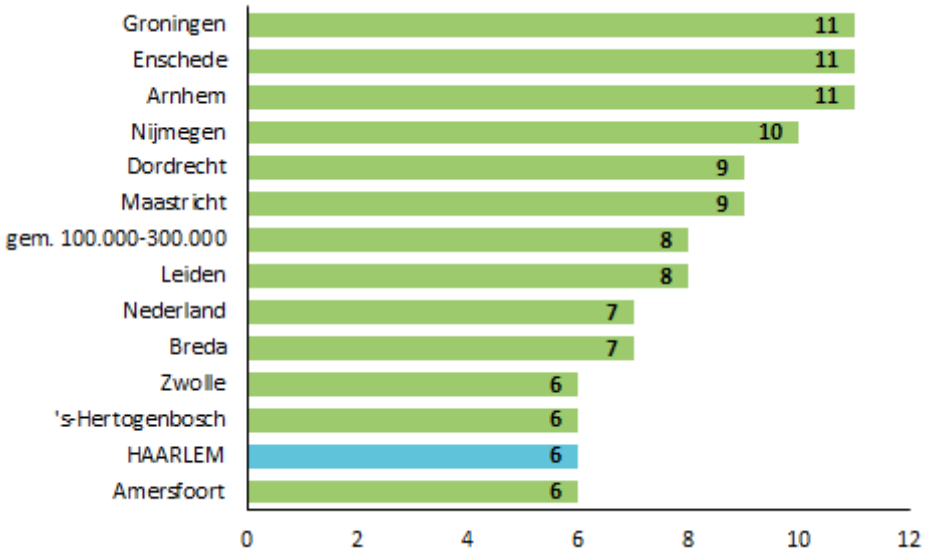

Bron: CBS

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijstandsuitkeringen in Haarlem en vergelijkbare steden, 2019
Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners.

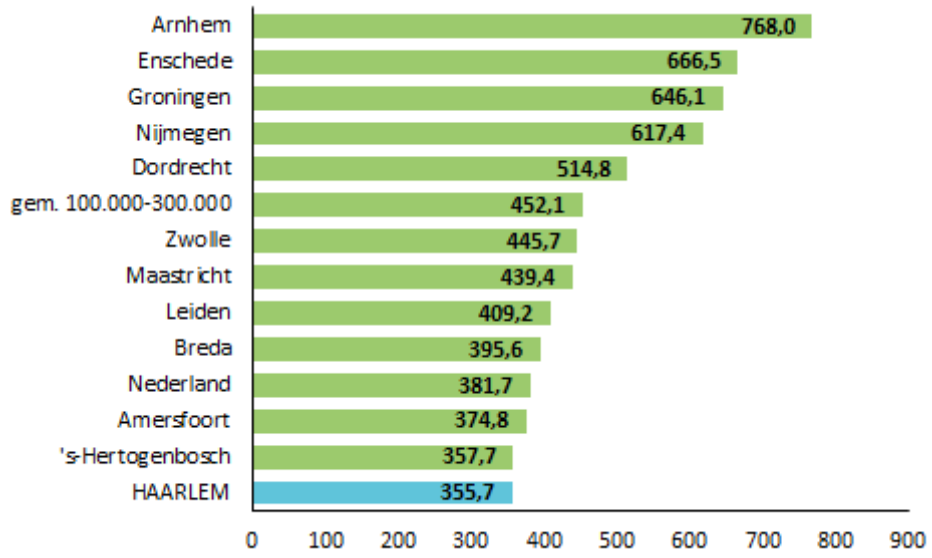

Bron: CBS

Programma 4 Duurzame stedelijke vernieuwing

Demografische druk in Haarlem en vergelijkbare steden, 2019
De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

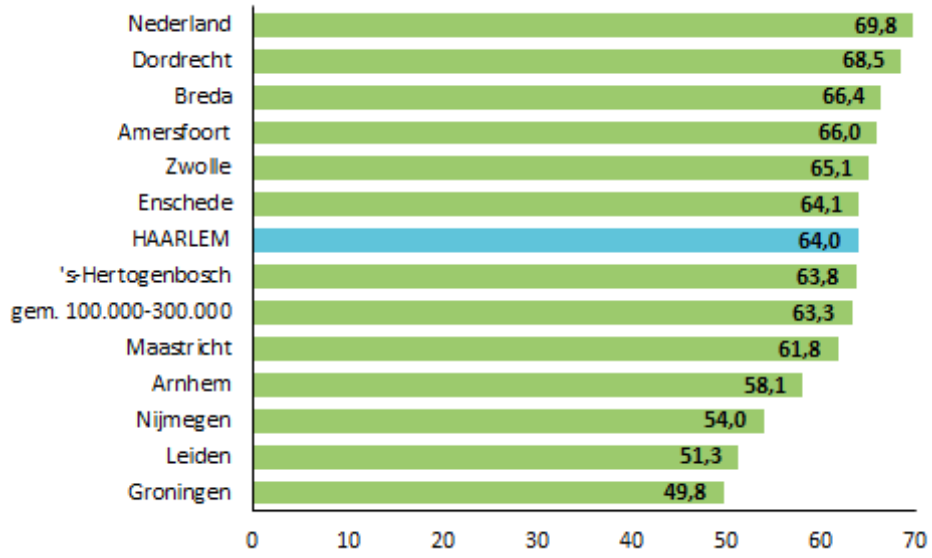

Bron: CBS

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

WOZ waarde van woningen in Haarlem en vergelijkbare steden, 2019
De gemiddelde WOZ-waarde van woningen in duizenden euro's.

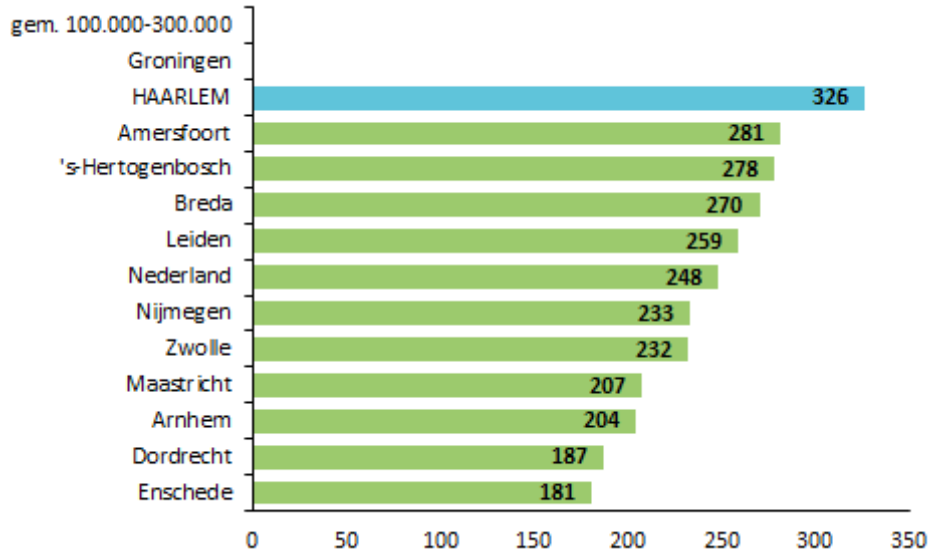

Geen cijfers voor Groningen en gemiddelde gemeenten 100.000-300.000 inwoners beschikbaar.
Bron: CBS

Nieuw gebouwde woningen in Haarlem en vergelijkbare gemeenten, 2019
Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen.

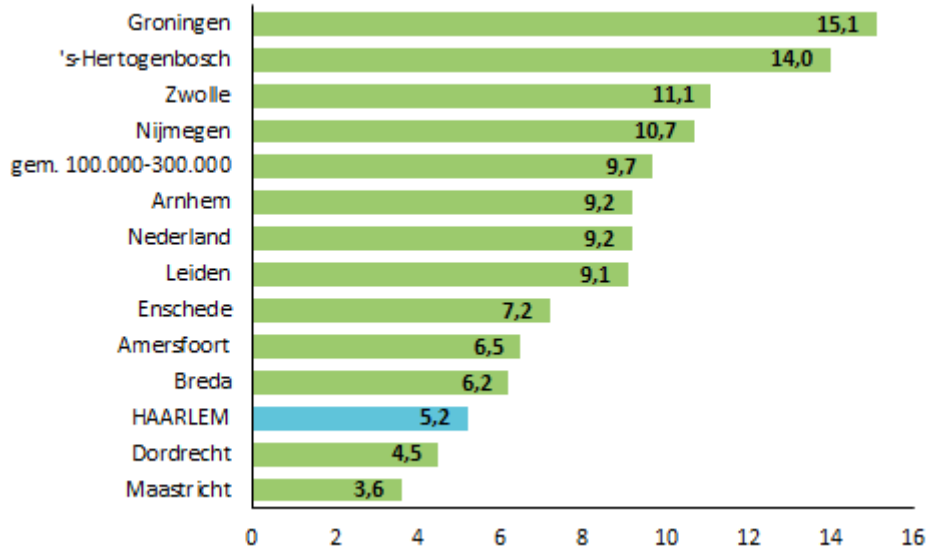

Bron: BAG

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Hernieuwbare elektriciteit in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Percentage hernieuwbare elektriciteit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.

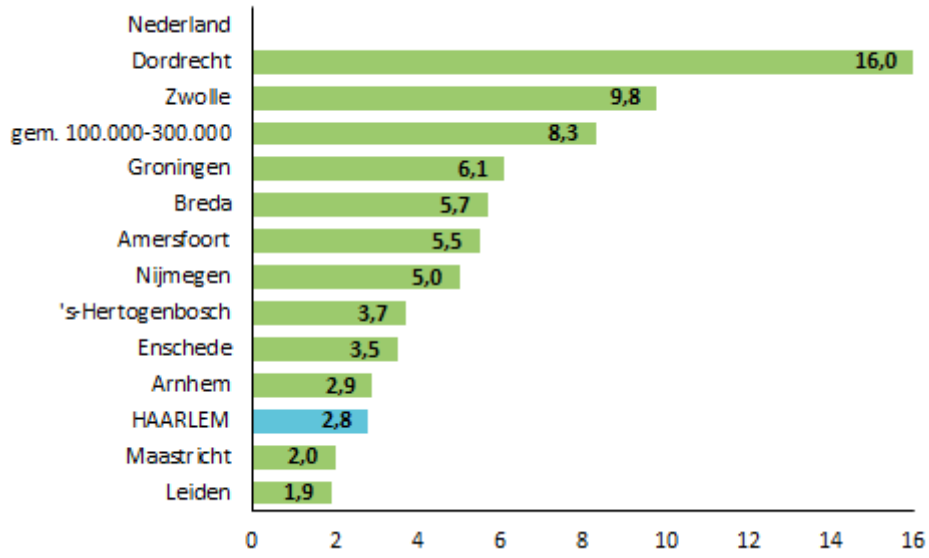

Geen cijfers voor Nederland beschikbaar.
Bron: Rijkswaterstaat Klimaatmonitor

Vestigingen van bedrijven in Haarlem en vergelijkbare steden, 2019
Aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar.

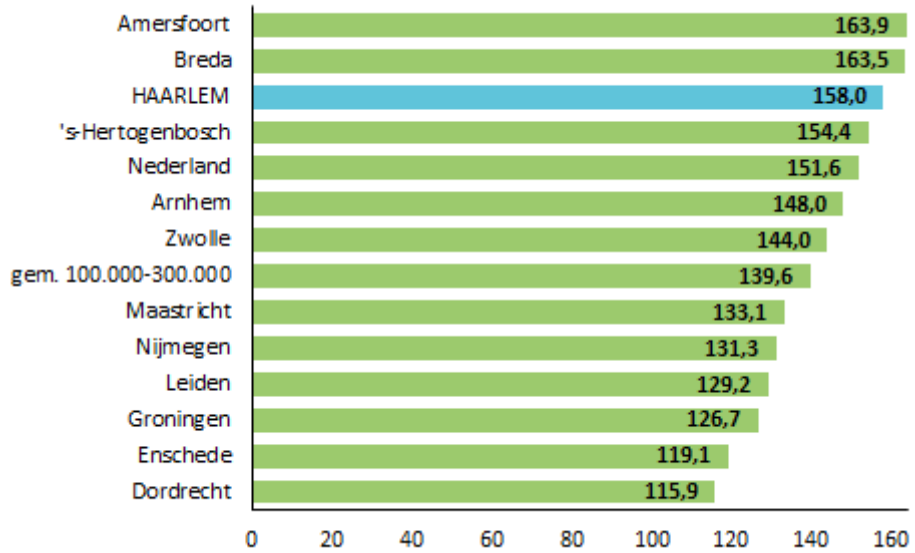

Bron: LISA

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Functiemenging in Haarlem en vergelijkbare steden, 2019
Percentage functiemenging: de verhouding tussen banen en woningen.
De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

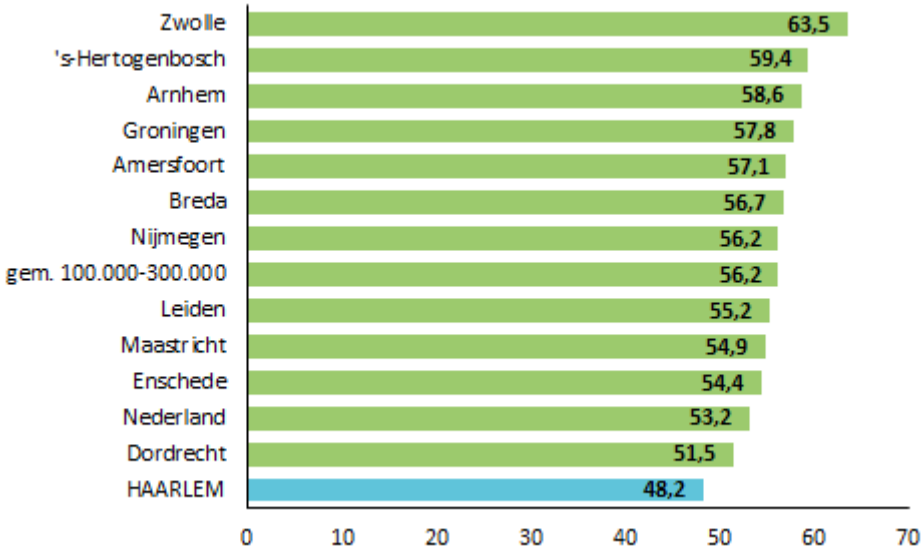

Bron: CBS, BAG, LISA

Programma 5 Beheer en onderhoud

Huishoudelijk restafval in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Omvang huishoudelijk restafval in kg per inwoner.

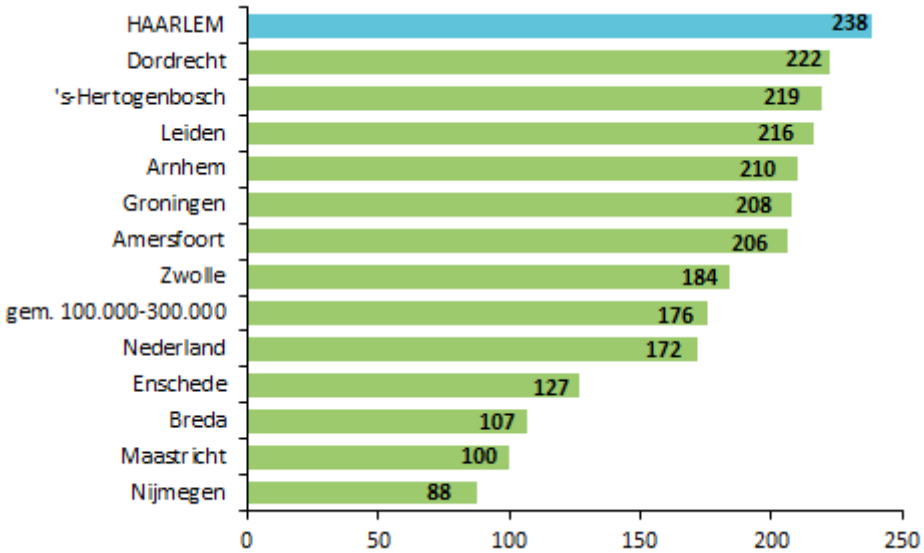

Bron: CBS

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 6 Burger, bestuur en veiligheid

Verwijzingen naar Halt in Haarlem en vergelijkbare gemeenten, 2019
Aantal verwijzingen HALT in de leeftijd van 12-17 jaar per 10.000 jongeren van 12-17 jaar.

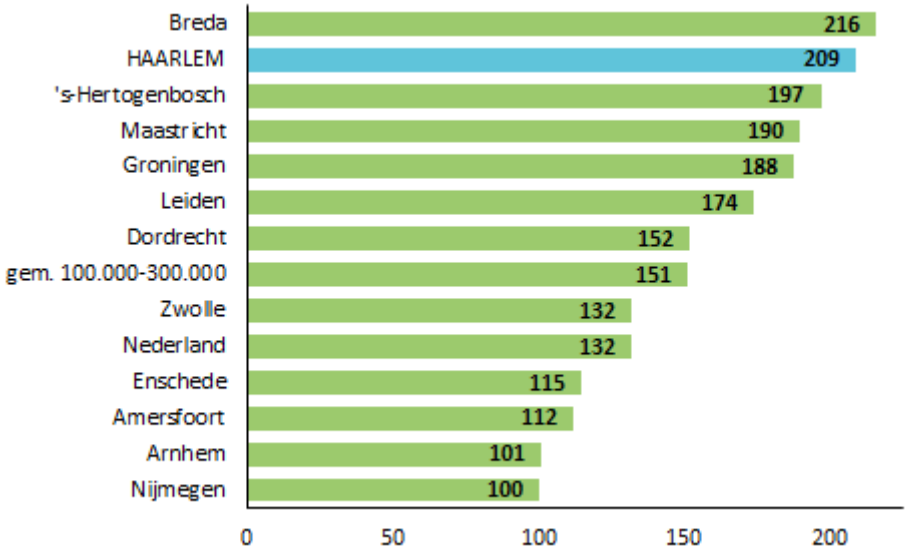

Bron: Halt

Jongeren met delict voor de rechter in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Percentage jongeren 12-21 jaar dat met een delict voor de rechter is verschenen.

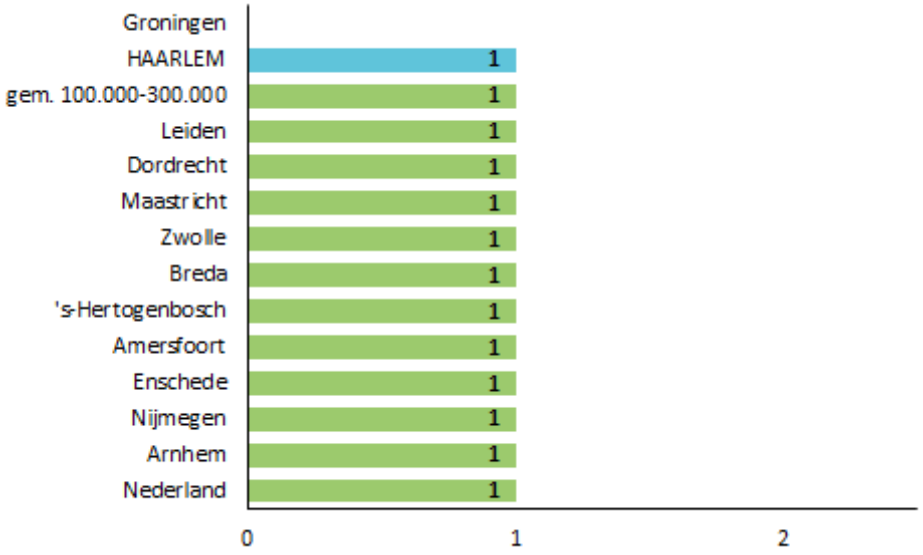

Geen cijfers voor Groningen beschikbaar.
Bron: CBS

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Winkeldiefstallen in Haarlem in vergelijkbare steden, 2018
Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

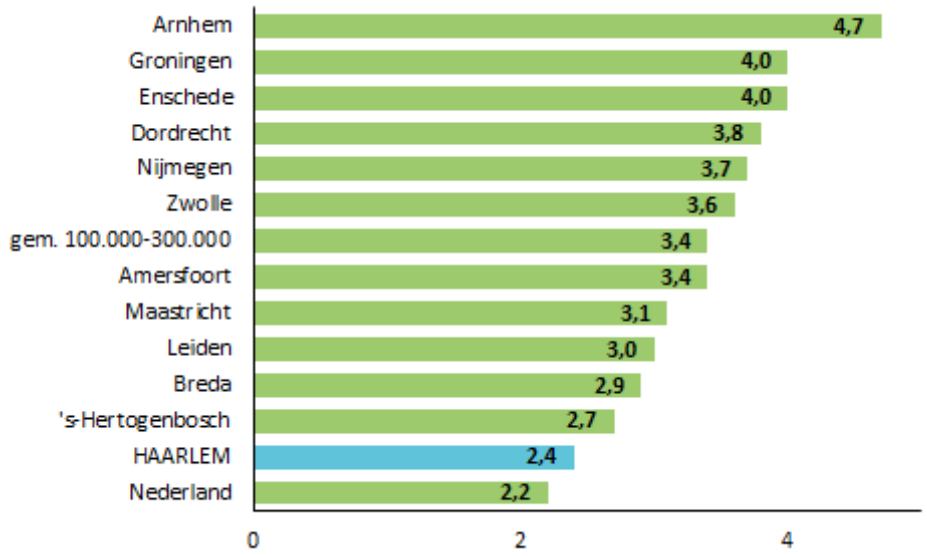

De peildatum van deze indicator is hier 1 maart 2020. Vanwege aanpassingen in de gebruikte bron voor deze indicator na maart 2020 zal deze indicator aangepast worden.
Bron: CBS

Geweldsmisdrijven in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners.

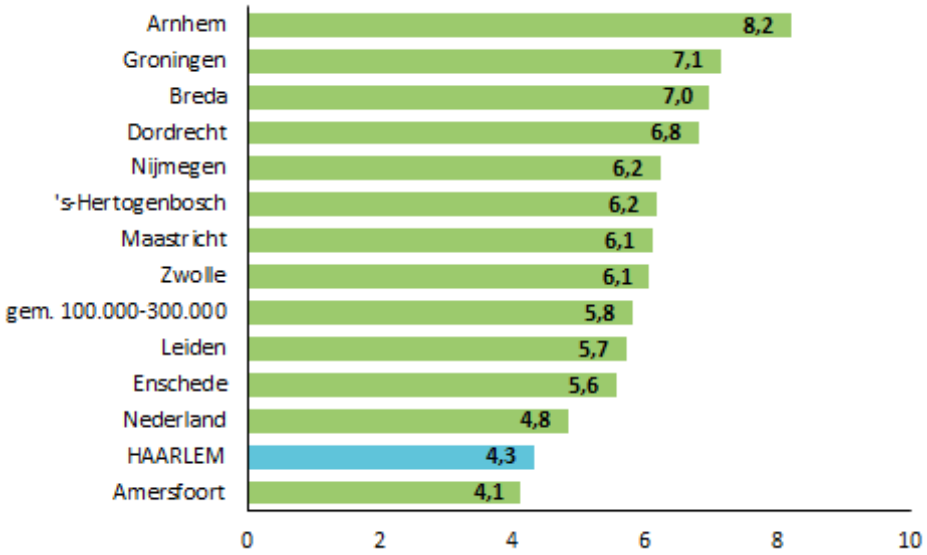

De peildatum van deze indicator is hier 1 maart 2020. Vanwege aanpassingen in de gebruikte bron voor deze indicator na maart 2020 zal deze indicator aangepast worden.
Bron: CBS

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Diefstal uit woningen in Haarlem en vergelijkbare steden, 2018
Aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.

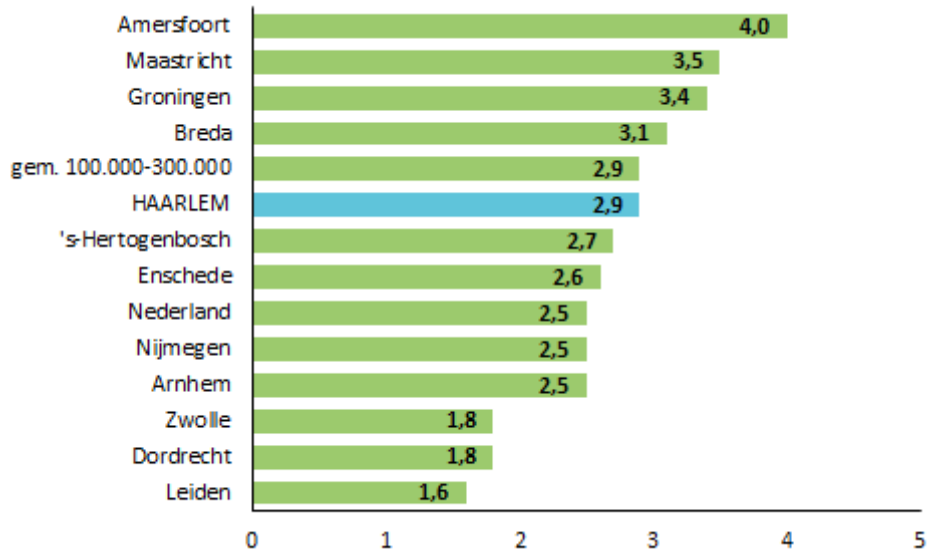

De peildatum van deze indicator is hier 1 maart 2020. Vanwege aanpassingen in de gebruikte bron voor deze indicator na maart 2020 zal deze indicator aangepast worden.
Bron: CBS

Vernieling en beschadigingen in Haarlem en vergelijkbare steden, 2019
Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte per 1.000 inwoners.

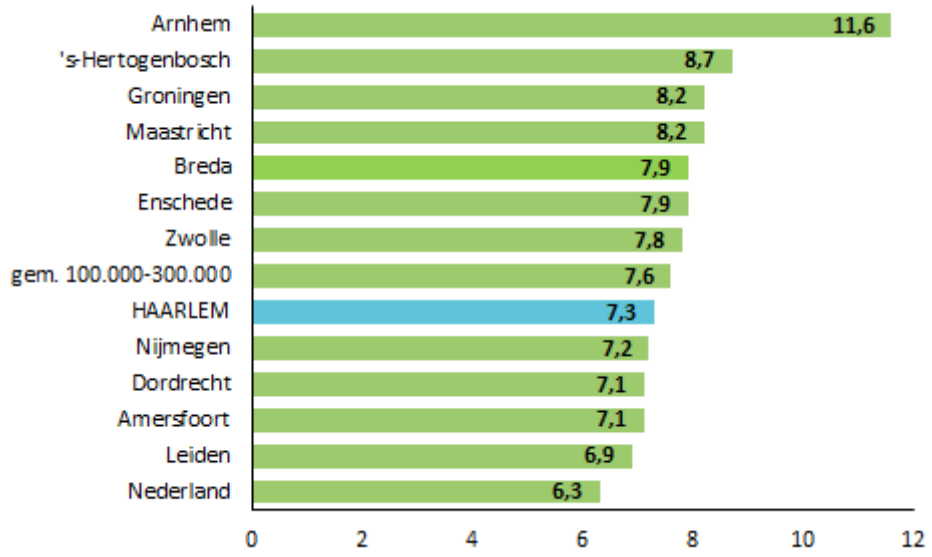

Bron: CBS

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen en overhead

Woonlasten eenpersoonshuishoudens in Haarlem en vergelijkbare steden, 2019
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens in euro.

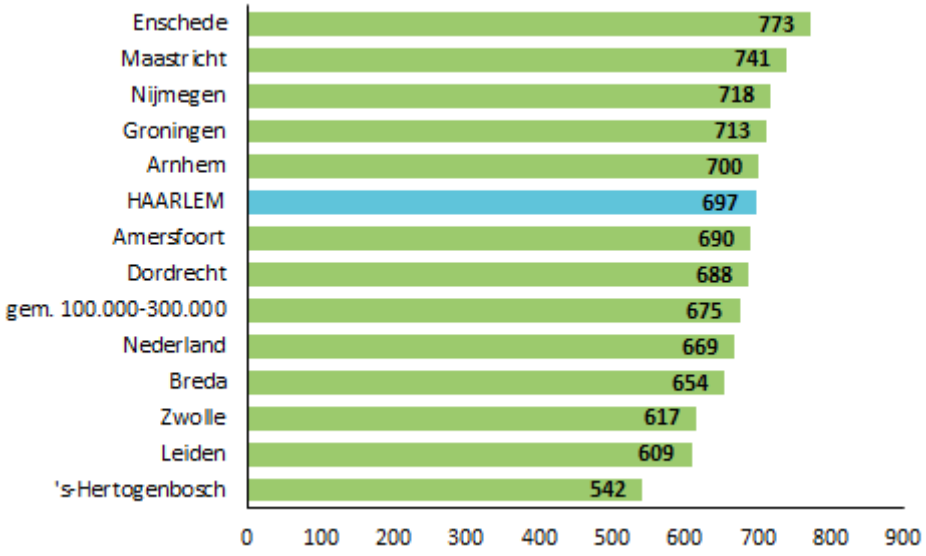

Bron: Coelo

Woonlasten meerpersoonshuishoudens in Haarlem en vergelijkbare steden, 2019
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens in euro.

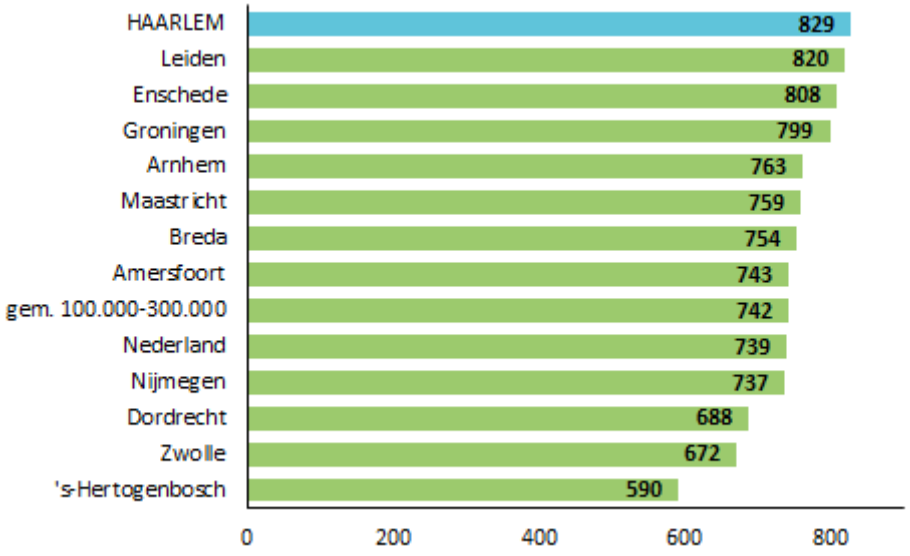

Bron: Coelo

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6.3 Samenstelling huidig bestuur

College van burgemeester & wethouders

Dhr. J. Wienen, Burgemeester
Voorzitter van het college van burgemeester en wethouders en voorzitter van de gemeenteraad

Dhr. R.H. Berkhout, Wethouder (GLH)
Portefeuille: Duurzaamheid, economie en mobiliteit

Dhr. J. Botter, Wethouder (D66)
Portefeuille: Jeugd, onderwijs, vastgoed, bedrijfsvoering, dienstverlening en nieuwe democratie

Mw. M-Th. Meijs, Wethouder (GLH)
Portefeuille: Zorg, welzijn & volksgezondheid, wonen en cultuur

Dhr. F. Roduner, Wethouder (PvdA)
Portefeuille: Ruimtelijke ontwikkeling, monumenten, sociale zaken en schulden & minima

Dhr. M. Snoek, Wethouder (CDA)
Portefeuille: Financiën, sport en openbare ruimte

Mw. C.M. Lenstra, Gemeentesecretaris (vanaf 1-2-2020)

Gemeenteraad

Groenlinks (9 zetels)
dhr. J.P.J. Drost, dhr. P. van den Doel, dhr. B. Gün, mw. S.K. Klazes, mw. I.J. van der Sluis (vanaf 21-11-2019), mw. M.E. Oosterbroek, mw. S.M.L.M. Schneiders, dhr. N. Zohri, mw. R.E.E. Timmer-Aukes

PvdA (6 zetels)
mw. C.M. Verhoeff, dhr. J. Oomkes, dhr. I.D. Sepers, dhr. M.H. Wiedemeijer, mw. I.P. Wisse, dhr. I. Yerden

D66 (5 zetels)
mw. D.C. Leitner, mw. M. Çimen, dhr. M. de Groot, dhr. B. van Leeuwen, mw. Th. van der Windt (vanaf 19-12-2019)

VVD (4 zetels)
dhr. W.J. Rutten (vanaf 21-11-2019), dhr. J. Boer, dhr. J.W. Blokpoel, dhr. P.W. van Kessel

CDA (4 zetels)
mw. E. de Raadt, Dhr. A.R. Dreijer, dhr. M. El Aichi, dhr. J.L. Visser

SP (2 zetels)
dhr. F.H. Garretsen, mw. S. Özogul-Özen

OPHaarlem (2 zetels)
dhr. F.N.G. Smit, mw. A. Kok

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Trots (2 zetels)
dhr. A.P.D. van den Raadt, dhr. J.J.L. Amand

Actiepartij (1 zetel)
dhr. G. Hulster

Hart voor Haarlem (1 zetel)
mw. L.C. van Zetten

Jouw Haarlem (1 zetel)
dhr. M. Aynan

Christenunie (1 zetel)
dhr. F.C. Visser

LiberaalHaarlem (1 zetel)
mw. M. Otten

Griffier
mw. J.S. Spier (tot 01-04-2020)

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6.4 Overzicht personeel

	Peildatum 31-12-2019	
Leeftijdsopbouw medewerkers gemeente Haarlem	**Aantal**	**Percentage**
< 30 jaar	134	9%
30 -39 jaar	243	17%
40 - 49 jaar	387	27%
50 - 59 jaar	468	32%
> 60 jaar	222	15%
Totaal	**1.454**	**100%**

	Peildatum 31-12-2019
Gemiddelde leeftijd	**Leeftijd**
Vrouw	46,4
Man	48,4
Man/vrouw	**47,2**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Afdeling	Toegestane formatie in FTE 31-12-2019	Bezetting in FTE 31-12-2019	Totale begrote personeelslasten 2019	Totale werkelijke personeelslasten 2019
Bestuur				
Raad			1.111	1.127
College van burgemeester en wethouders			1.072	1.058
Totaal Bestuur	**-**	**-**	**2.183**	**2.184**
Huidig personeel				
Bedrijven	52,8	56,0	2.858	2.953
Beheer en Beleid Openbare Ruimte	38,7	38,4	3.083	3.149
Bestuur en Communicatie	36,9	37,3	3.067	3.013
Concerncontrol	27,1	27,6	2.701	2.656
Data, Informatie en Analyse	30,5	32,9	2.379	2.541
Directie	5,0	4,0	778	875
Economie, Cultuur, Duurzaamheid en Wonen	40,4	48,1	3.430	3.692
Facilitaire Zaken	45,2	42,9	2.926	2.977
Financiën	34,4	32,2	2.571	2.493
Griffie	7,6	7,3	666	621
HRM	33,9	36,9	2.793	2.825
Informatievoorziening	61,2	57,4	4.689	4.494
Interne Dienstverlening	69,2	62,6	5.461	5.334
Jeugd, Onderwijs en Sport	41,3	48,8	3.324	3.478
Juridische Zaken	29,4	28,2	2.270	2.200
Klantcontactcentrum	56,0	53,5	3.641	3.639
Maatschappelijke Ondersteuning	93,7	94,7	6.801	6.778
Managementondersteuning	64,3	64,7	3.968	4.060
Omgevingsbeleid	45,8	47,5	3.753	3.515
Programma- en Gebiedsmanagement	35,8	47,0	3.710	4.574
Project - en Contractmanagement	50,6	48,3	4.508	4.088
Schulden Minima en Sociale Recherche	77,6	72,6	4.914	4.773
Vastgoed	24,6	23,7	1.944	1.893
Veilgheid en Handhaving	97,4	111,7	6.255	6.606
Vergunningen, Toezicht en Handhaving	70,3	66,2	5.299	5.084
Werk en Inkomen	95,8	99,8	6.375	6.437
Totaal huidig personeel	**1.265,6**	**1.290,3**	**94.163**	**94.746**
Boven de sterkte		3,7		
Totaal	**1.265,6**	**1.294,0**	**96.346**	**96.930**

De personele lasten Boven de sterkte zijn ten laste gebracht van de daarvoor bestemde voorzieningen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6.5 Analyse en toelichting per beleidsveld

1.1 Onderwijs en sport

11 Onderwijs en sport	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	39.425	40.608	1.183
Baten (exclusief mutaties reserves)	-8.145	-7.685	460
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**31.280**	**32.922**	**1.642**
Toevoegingen aan reserves	100	100	
Onttrekkingen aan reserves	-457	-457	
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**30.923**	**32.565**	**1.642**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal	**1.183**
Peuterspeelzalen/OAB Bij de beoordeling van de mogelijkheid tot inzet van OAB rijksmiddelen (zoals aangekondigd in de Informatienota financieel resultaat 2019 sociaal domein) is geconstateerd dat eenmalig € 200.000 aan lasten op het gemeentelijk Peuteropvangbudget ten laste van de OAB rijksmiddelen gebracht kan worden. Dit eenmalige overschot is ontstaan, omdat de nieuwe wettelijke eisen voor de OAB rijksmiddelen pas per 1-8-2020 geïmplementeerd moeten worden, maar de rijksmiddelen al per 1-1-2019 stegen. Het restant van de OAB rijksmiddelen wordt ingezet voor het beleidskader Onderwijskansen 2020 en verder, zoals mag met rijksdoeluitkering en besproken is met de raad via de nota Onderwijskansen (vastgesteld op 30-1-2020). Hiermee ontstaat op het gemeentelijk peuterspeelzaalbudget een voordeel van € 200.000.	-200 v
Onderwijs Algemeen Een voordeel € 132.606 waarvan € 68.606 een optelsom van een aantal kleinere verschillen waarvan € 64.000 een extra incidentele bijdrage voor 2020 aan Perspectief betreft. Deze bijdrage komt uit de opheffing van de reserve WWB per 2019 en had ten gunste van de begroting van 2020 geraamd moeten worden. Er zijn reeds afspraken gemaakt met Perspectief en de deelnemende gemeenten uit de gemeenschappelijke regeling Leerplicht, daarom volgt voor 2020 een voorstel bestemming rekening resultaat van € 64.000.	-133 v
OKE De onderbesteding bij OKE wordt veroorzaakt door lagere subsidies Peuteropvang. Er moet voldoende aanbod peuteropvang geboden kunnen worden voor de VVE doelgroepkinderen, maar doordat niet alle VVE doelgroepkinderen werkelijk deelnemen aan peuteropvang is de realisatie van de subsidies lager dan begroot. De baten zijn lager, omdat alleen de werkelijke bestedingen aan OKE kunnen worden gedeclareerd op de rijksmiddelen. Het budget van de rijksuitkering valt binnen de afrekenperiode 2019-2022. Omdat het aantal uur per doelgroep kind in 2020 toeneemt van 10 naar 16 uur heeft de raad in januari 2020 besloten het budget in te zetten voor 2020.	-727 v
Exploitatie SRO In 2019 is voor de buitensportaccommodaties slechts een gedeelte van de kostprijs dekkende huur in rekening gebracht bij SRO. Dit is eind 2019 gecorrigeerd door extra huur te innen bij SRO van € 1.921.929. Dit levert extra baten op bij Overige Beheertaken/Beheer en Onderhoud/Vastgoed. Deze extra huur dient op beleidsveld Maatschappelijke participatie/Sport/JOS gecompenseerd te worden aan SRO. Bij Maatschappelijke participatie is er dus een nadeel van € 1.921.929. Per saldo is dit dus budgetneutraal. Tevens loopt het gebruik van een sportaccommodatie langer door. Hiermee komt het totaal van de lasten op dit onderdeel op een nadeel van € 1.941.934.	1.942 n
Overige verschillen < € 100.000	301 n
Baten subtotaal	**460**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

OKE	727 n
De baten zijn lager, omdat alleen de werkelijke bestedingen aan OKE kunnen worden gedeclareerd op de rijksmiddelen. Zie voor inzet van de middelen de verklaring bij de lasten.	
Overige verschillen < € 100.000	-267 v
Totaal analyse	**1.643 n**

1.2 Sociale basis

12 Sociale basis	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	30.838	30.315	-523
Baten (exclusief mutaties reserves)	-105	-166	-62
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**30.733**	**30.149**	**-584**
Toevoegingen aan reserves	1.135	1.135	
Onttrekkingen aan reserves	-704	-704	
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**31.164**	**30.580**	**-584**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal	**-522**
Het budget Transformatie sociaal domein laat een overschrijding zien van € 262.481. Deze wordt verklaard door de uitgaven die zijn gedaan ten behoeve van de Aanpak Versterking Sturing Sociaal Domein en zal worden opgelost via een onttrekking uit de reserve Sociaal domein, te verwerken in de jaarrekening 2019.	262 n
Door een twee maanden latere start van het extra wijkteam (start per 1 december) en door incidenteel lagere personeelskosten is er een eenmalig voordeel van € 322.219.	-322 v
CJG De subsidie aan het CJG is lager toegekend dan geraamd. Het voordeel wordt verrekend binnen het totaal van het jeugdhulp.	-367 v
Overige verschillen < € 100.000	-95 v
Baten subtotaal	**-62**
Overige verschillen < € 100.000	-62 v
Totaal analyse	**-584 v**

2.1 Voorzieningen volwassenen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

21 Voorzieningen volwassenen	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	35.686	37.979	2.292
Baten (exclusief mutaties reserves)	-1.099	-1.281	-182
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**34.588**	**36.698**	**2.110**
Toevoegingen aan reserves	9.547	8.885	-662
Onttrekkingen aan reserves	-15.470	-15.551	-82
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**28.665**	**30.031**	**1.366**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal	**2.292**
Wmo woonvoorzieningen: Er is sprake van een overschrijding van € 127.670 door toename van het aantal aanvragen in combinatie met gebrek aan geschikte woningen om naar te verhuizen en een stijging van de kosten per woningaanpassing.	128 n
Wmo rolstoelvoorzieningen: Per 1 mei 2019 is er een nieuw contract afgesloten voor hulpmiddelen met het Hulpmiddelencentrum wat geresulteerd heeft in een gemiddelde tariefsverhoging van 30%. Door administratieve problemen bij het Hulpmiddelencentrum heeft de gemeente Haarlem daarnaast een aantal hulpmiddelen moeten kopen in plaats van huren. Dit alles heeft geleid tot € 168.566 aan extra uitgaven.	169 n
Wmo collectieve vervoersvoorziening: De uitgaven voor het collectief vervoer vallen € 294.116 hoger uit dan begroot. Deze overschrijding heeft meerdere oorzaken die allemaal tot extra kosten hebben geleid. De belangrijkste oorzaken zijn een toename van het aantal pashouders met ruim 6% en de start van een pilot, waardoor er sprake was van meer collectief vervoer naar dagbesteding.	294 n
Huishoudelijke ondersteuning: In 2019 is het aantal inwoners dat gebruik heeft gemaakt van huishoudelijke ondersteuning gestegen. Dit leidt tot een overschrijding van € 159.264. De belangrijkste oorzaak lijkt de invoering van het abonnementstarief te zijn waardoor huishoudelijke ondersteuning via de Wmo voor een grotere groep inwoners financieel aantrekkelijk is.	159 n
Gezinsbegeleiding en jongvolwassenen: De uitgaven voor gezinsbegeleiding en jongvolwassenen vallen € 588.299 hoger uit dan begroot door een toename in het aantal cliënten en een incidenteel nadeel uit 2018 van € 100.000. De toename in cliënten en de gerelateerde kostenoverschrijding was deels onvoorzien, omdat een grote aanbieder in de laatste periode van 2019 haar administratieachterstand met terugwerkende kracht heeft ingediend. De omvang van deze achterstand was slechts deels bij de gemeente bekend.	588 n
Begeleiding individueel: In 2019 is het aantal inwoners dat gebruik maakt van begeleiding ambulant toegenomen. Inwoners wonen tegenwoordig langer zelfstandig thuis. Dit brengt een stijging van de kosten op individuele begeleiding mee van € 447.729.	448 n
Begeleiding groep: De overschrijding van € 109.080 op dagopvang is incidenteel en wordt veroorzaakt door een onvoorziene factuur uit 2018.	109 n
Overige verschillen < € 100.000	397 n
Baten subtotaal	**-182**
Wmo collectieve vervoersvoorziening: Omdat er meer gebruik is gemaakt van de collectieve vervoersvoorzieningen zijn niet alleen de kosten gestegen, maar zijn er ook meer eigen bijdragen geïnd. Dit levert een voordeel van € 108.230 op. Daarnaast is de te betalen eigen bijdrage per rit ook verhoogd.	-108 v
Overige verschillen < € 100.000	-74 v

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Mutaties reserves

Lasten subtotaal	**-662**
Storting saldo reserve sociaal domein in algemene reserve	8.306 n
Geen dotatie hek sociaal domien als gevolg van saldering (zie baten)	-8.968 v
Baten subtotaal	**-82**
Opheffing reserve sociaal domein ten gunste van de algemene reserve	-8.306 v
Lagere onttrekking hek sociaal domein als gevolg van saldering (zie lasten)	8.224 n
Totaal analyse	**1.366 n**

2.2 Voorzieningen jeugd

22 Voorzieningen jeugd	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	30.415	32.910	2.495
Baten (exclusief mutaties reserves)	-90	-169	-79
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**30.325**	**32.741**	**2.415**
Toevoegingen aan reserves			
Onttrekkingen aan reserves			
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**30.325**	**32.741**	**2.415**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal **2.495**

Transformatieplan Jeugd Zuid Kennemerland -267 v
In 2019 zijn de voorgenomen acties op de diverse projecten van het Transformatieplan Jeugd gedeeltelijk tot uitvoering gekomen. Deze deelprojecten lopen door in 2020. Hierover zijn afspraken gemaakt met de deelnemende gemeenten uit de regio Zuid Kennemerland. Het saldo van € 267.000 wordt opgenomen in de aanvraag bestemming rekening resultaat 2019.

Jeugdhulp met verblijf 346 n
Alhoewel meerdere producten onder Jeugdhulp met verblijf een afname laten zien aan cliënten dat gebruik maakt van Jeugdzorgplus, stijgt het aantal jeugdigen die gebruik maken van residentiele behandelgroepen. Een afname in jeugdzorgplus is een gunstige ontwikkeling, aangezien de gemeente een gesloten plaatsing wil voorkomen. Echter de gemeente ziet dat deze kosten nu op de residentiele behandelgroepen drukken en al met al niet lager uitvallen, omdat er vaker om maatwerk wordt gevraagd.

Jeugdbescherming & -reclassering -436 v
De lagere lasten zijn voor een groot deel te verklaren door de afname van het product Drang, dat is vervangen door het succesvolle product Samenwerken aan Veiligheid. Een drangtraject werd door een Gecertificeerde Instelling (GI) uitgevoerd met als doel het gezin een laatste mogelijkheid te geven om op vrijwillige basis de veiligheid te herstellen, waarbij het niet duidelijk was wie de regie had. Bij Samenwerken aan Veiligheid ligt de regie bij het CJG. Het CJG kijkt samen met het gezin en indien nodig met de GI hoe de veiligheid kan worden hersteld. Er heeft dus een verschuiving plaatsgevonden die onder andere heeft geleid tot een efficiencyslag, waarbij de inzet korter is en er geen werk dubbel wordt gedaan.

Inhuur derden jeugdzorg 112 n
Er is in 2019 extra inhuur gepleegd ten bate van jeugdzorg.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Ambulante jeugdhulp 2.566 n
De kosten voor ambulante jeugdhulp vallen hoger uit dan begroot. Er zijn verschillende oorzaken voor deze overschrijding. Zo is er in 2019 door meer kinderen gebruik gemaakt van ambulante begeleiding, onder andere door een jeugdige met een zeer intensieve zorgvraag die een kostbare 1 op 1 behandeling vraagt. Daarnaast ontvangen meer kinderen in 2019 een vorm van dagbehandeling. De zorgintensiteit en daarmee de gemiddelde zorgkosten per cliënt op deze behandelgroepen nam daardoor toe. De toename in cliënten en de gerelateerde kostenoverschrijding was deels onvoorzien, omdat een grote aanbieder in de laatste periode van 2019 haar administratieachterstand met terugwerkende kracht heeft ingediend. De omvang van deze achterstand was slechts deels bij de gemeente bekend.

Overige verschillen < € 100.000 174 n

Baten subtotaal **-79**

Overige verschillen < € 100.000 -79 v

Totaal analyse **2.416 n**

2.3 Opvang, wonen en herstel

23 Opvang, wonen en herstel	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	63.616	60.573	-3.043
Baten (exclusief mutaties reserves)	-4.718	-3.825	893
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**58.899**	**56.748**	**-2.150**
Toevoegingen aan reserves		166	166
Onttrekkingen aan reserves	-134	-134	
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**58.765**	**56.780**	**-1.984**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal **-3.043**

Steunpunt Huiselijk Geweld: -141 v
De projectgelden voor het project 'Geweld hoort nergens thuis' zijn niet volledig uitgegeven door achterblijvende besluitvorming over de inrichting van de multidisciplinaire aanpak (MDA++).

Opvangvoorzieningen MO: 302 n
Aangezien baten en lasten afzonderlijk in beeld gebracht moeten worden, is er een overschrijding ontstaan. Hier tegenover staan de hierna genoemde huurbaten van € 269.267.

Huisvesting kwetsbare doelgroepen: -1.251 v
De uitgaven voor de beoogde tussenvoorziening voor (ex)-dakloze jongvolwassenen (perron 18) kon in 2019 nog niet worden gerealiseerd, waardoor er sprake is van een onderschrijding van € 1.250.843. De voorbereiding en besluitvorming bleken meer tijd te vergen dan voorzien. Het werk en daarmee de lasten zullen in de eerste helft van 2020 worden gemaakt.

Doorbelaste inhuur: 270 n
Per saldo is er een negatief resultaat van € 270.243. Dit wordt veroorzaakt door meer inhuur op het beleidsveld in verband met extra uitvoeringskosten.

Beschermd wonen: -1.308 v
De onderschrijding van € 1.308.457op Beschermd Wonen (BW) wordt met name verklaard door een toename van de rijksbijdrage BW (mei- en septembercirculaire 2019) die aan de begroting is toegevoegd, maar waar uiteindelijk beperkte lasten tegenover stonden.

Beschermd wonen PGB: -141 v
De toegekende persoonsgebonden budgetten (PGB) zijn niet volledig uitgenut.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

AMHK (sociaal deelfonds): De subsidie aan deelnemende gemeenten wordt met ingang van 2019 niet meer door Haarlem verstrekt en geïnd. Dit zorgt bij de lasten voor een voordeel dat wegvalt bij de begrote baten.	-1.041 v
Overige verschillen < € 100.000	267 n
Baten subtotaal	**893**
Opvangvoorzieningen MO: Aangezien baten en lasten van de huur afzonderlijk in beeld gebracht moeten worden, staan hier de opbrengsten. Hier tegenover staan de eerder genoemde kosten van € 301.509.	-269 v
Beschermd wonen eigen bijdrage: Er is sprake van een verschuiving van intramuraal naar beschut wonen. Aangezien voor beschut wonen het abonnementstarief van toepassing is, heeft deze ontwikkeling geleid tot een € 125.715 minder geïnde eigen bedragen.	125 n
AMHK (sociaal deelfonds): De subsidie aan deelnemende gemeenten wordt met ingang van 2019 niet meer door Haarlem verstrekt en geïnd. Dit zorgt bij de lasten voor een voordeel dat wegvalt bij de begrote baten.	1.124 n
Overige verschillen < € 100.000	-87 v
Mutaties reserves	
Lasten subtotaal	**166**
De dit jaar niet bestede regionale middelen bedragen per saldo € 165.896 en worden toegevoegd aan de Reserve Regionaal Kompas.	166 n
Totaal analyse	**-1.984 v**

3.1 Werk

31 Werk	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	23.748	23.703	-45
Baten (exclusief mutaties reserves)	-926	-1.352	-426
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**22.822**	**22.352**	**-471**
Toevoegingen aan reserves			
Onttrekkingen aan reserves	-38	-38	
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**22.785**	**22.314**	**-471**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie	
Lasten subtotaal	**-45**
Voor het project ESF 17 - 18 Zuid Kennemerland Pro en VSO is een subsidie toegekend. In 2019 is deze subsidie niet in de begroting beland, maar is de tweede tranche wel afgewikkeld. Daarom zijn zowel de baten als de lasten die samenhangen met de ESF subsidie geboekt. Per saldo is de afwijking daarmee 0.	200 n
Voor de ESF subsidie Werken aan Werk 2 is in 2019 een voorschot uitbetaald aan de deelnemende projecten die lager is dan oorspronkelijk begroot. Het restant zal in 2020 geboekt worden tijdens de afrekening van deze subsidie. Het traject houdt dan op. Tegenover de lagere lasten staan ook lagere baten. Per saldo is de afwijking daarmee € 0.	-112 v
Bij de Jaarrekening 2017 is een voordeel gepresenteerd van € 924.000 dat werd veroorzaakt door overloop van no cure no pay contracten met externe partners die in 2018 tot kosten zouden leiden. Deze kosten hebben zich in werkelijkheid voor € 610.650 in 2018 voorgedaan. Het restant van de geraamde kosten zou alsnog in 2019 gemaakt worden, maar valt lager uit dan verwacht doordat niet alle inzet tot resultaat geleid heeft.	-120 v

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Overige verschillen < € 100.000	-13 v
Baten subtotaal	**-426**
Paswerk heeft 2018 afgesloten met een positief resultaat. Het bestuur heeft vervolgens besloten een deel van dit positieve resultaat terug te laten vloeien naar de deelnemende gemeenten in de GR. Deze baat wordt toegevoegd aan de reserve Sociaal domein.	-205 v
Doordat de lasten van de ESF subsidies ESF 17 - 18 Zuid Kennemerland Pro en VSO en ESF subsidie Werken aan Werk 2 afwijken van begroot, laten de samenhangende baten een evenredige afwijking zien.	-88 v
Overige verschillen < € 100.000	-133 v
Totaal analyse	**-471 v**

3.2 Inkomen

32 Inkomen	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	68.801	67.361	-1.440
Baten (exclusief mutaties reserves)	-55.810	-58.190	-2.379
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**12.991**	**9.171**	**-3.819**
Toevoegingen aan reserves	3.517	4.009	492
Onttrekkingen aan reserves	-4.410	-4.410	
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**12.098**	**8.770**	**-3.327**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal	**-1.440**
Het aantal bijstandsgerechtigden is in 2019 verder gedaald en dit heeft geleid tot een daling in de uitkeringslasten. De daling is te verklaren door groei van werkgelegenheid, het afvlakken van de instroom van statushouders in het uitkeringsbestand en het realiseren van meer banen voor mensen met een arbeidsbeperking.	-598 v
Door wijzigingen in de vaststelling van de benodigde hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren Werk en inkomen is er in 2019 een incidentele vrijval geboekt in plaats van de gebruikelijke dotatie. De begrote dotatie heeft daarom niet plaatsgevonden. Zie ook de afwijking aan de baten kant die de vrijval verklaart.	-253 v
De kosten geassocieerd met de projecten 023-Steunfonds en NewFuture worden conform het BBV niet uit de exploitatie gedekt, maar als verstrekte leningen op de balans gezet. De begroting kon hierop niet meer aangepast worden.	-109 v
Overige verschillen < € 100.000	-480 v
Baten subtotaal	**-2.379**
Zoals gemeld in de Informatienota financieel resultaat 2019 leidt de vaststelling van de rijksbijdrage Besluit bijstandverlening zelfstandigen (BBZ) 2018 tot een neerwaartse bijstelling van het saldo BBZ 2019 met € 458.000.	458 n
In de laatste maanden van 2019 zijn er enkele incidentele uitschieters in fraudevorderingen geboekt waardoor de baten hoger uitvallen dan begroot. Dit is reeds gemeld in de Informatienota financieel resultaat 2019. Ten opzichte van voorgaande jaren is het totaal aan opgeboekte vorderingen gelijk gebleven.	-318 v

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet. In oktober heeft het Rijk de definitieve beschikking BUIG bekendgemaakt. De begroting kon daarop niet tijdig worden bijgesteld. De definitieve beschikking valt voor Haarlem iets hoger uit dan de nader voorlopige beschikking die verwerkt is bij de bestuursrapportage.	-277 v
Door wijzigingen in de methodiek ter vaststelling van de benodigde hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren SZW is er dit jaar een incidentele vrijval geboekt. De belangrijkste wijziging is dat krediethypotheken niet langer voorzien worden. Daarnaast zijn individuele vorderingen groter dan € 75.000 op individuele basis beoordeeld en wordt er gemiddeld genomen iets meer geïnd op openstaande vorderingen.	-1.962 v
Overige verschillen < € 100.000	-280 v
Mutaties reserves	
Lasten subtotaal	**492**
De reserve Minimagelden is bedoeld voor onder- of overbestedingen van gelden voor minimabeleid. De in 2019 niet besteden middelen minima en bijzondere bijstand bedragen per saldo € 492.000 en worden toegevoegd aan de reserve Minimagelden.	492 n
Totaal analyse	**-3.327 v**

3.3 Schulden

33 Schulden	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	2.877	2.323	-554
Baten (exclusief mutaties reserves)	-220	-263	-43
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**2.657**	**2.060**	**-597**
Toevoegingen aan reserves			
Onttrekkingen aan reserves	-295	-295	
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**2.362**	**1.765**	**-597**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal	**-554**
Er is sprake van onderbesteding op het inhuurbudget van SMSR in 2019. Deze onderbesteding is ontstaan, doordat het inhuren van voldoende budgetcoaches gedurende 2019 niet volledig is gelukt. Dit komt doordat het een redelijk nieuwe functie in gemeenteland is en zodoende is het ook moeilijk gebleken om goede en ervaren budgetcoaches te vinden. Voor 2020 en verder zijn deze inhuurgelden omgezet in vaste formatie.	-285 v
Bij de Financiële voortgangsrapportage 2019 zijn tijdelijke gelden omgezet naar structurele fte's voor de werving van budgetcoaches. Doordat de werving van een aantal fte's pas kon starten nadat de Kadernota 2019 was vastgesteld zijn de middelen die bedoeld waren om de loonsom van een heel jaar te dekken niet volledig uitgegeven.	-147 v
Overige verschillen < € 100.000	-122 v
Baten subtotaal	**-43**
Overige verschillen < € 100.000	-43 v
Totaal analyse	**-597 v**

4.1 Duurzame sted. ontwikkeling

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

41 Duurzame sted. ontwikkeling	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	11.450	11.124	-327
Baten (exclusief mutaties reserves)	-128	-832	-704
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**11.323**	**10.292**	**-1.031**
Toevoegingen aan reserves	2.170	2.614	444
Onttrekkingen aan reserves	-2.453	-2.012	440
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**11.041**	**10.893**	**-147**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie	
Lasten subtotaal	**-326**
Programma Duurzaamheid: De intensieve inzet op Duurzaam Doen! heeft geleid tot een overschrijding op het duurzaamheidsprogramma. Met name zijn er veel kosten gemaakt voor de ontwikkeling van het warmtenet en extra inhuur voor het Haarlems Klimaat Akkoord. Daarnaast is extra aandacht besteed aan de beleidsontwikkeling en uitvoer van concrete projecten voor zero emission mobiliteit en sociale energietransitie.	477 n
Participatie en Leefbaarheid: In 2019 is voor € 639.000 uitgegeven binnen de doelstellingen van de middelen Participatie en Leefbaarheid. De start van activiteiten verschilt en soms hebben deze een langere doorlooptijd. Daarom vloeit de onderbesteding van € 444.000 terug naar de reserve Participatie en Leefbaarheid conform besluitvorming.	-444 v
Met betrekking tot het project ruimtelijk beleid Metropool Regio Amsterdam zijn uitgaven gedaan die niet begroot waren maar gedekt zijn door een subsidie.	89 n
Er zijn meer declarabele uren geschreven door vaste medewerkers, daardoor is een groter deel van de loonkosten aan projecten toegerekend.	-124 v
Bodemsanering/onderzoek is vertraagd in de uitvoering doordat bodemsanering moeilijk planbaar is. Dit komt omdat er vaak samenloop is met ontwikkelingen en de gemeente voor de planning afhankelijk is van derden. Daarnaast is het lastig om onder de grond te kijken en kan de verontreinigingssituatie daardoor complexer zijn dan verwacht, waardoor de sanering langer duurt en de kosten op een later moment komen. De impact hiervan is verwaarloosbaar, omdat het geld dat nodig is voor de sanering in latere jaren beschikbaar blijft in de bestemmingsreserve Bodemprogramma.	-324 v
Baten subtotaal	**-704**
Van de gemeente Zandvoort is € 60.000 ontvangen betrekking hebbend op de werkzaamheden die de gemeente Haarlem heeft verricht in het kader van de Implementatie Omgevingswet; voor onder andere inzet ambtelijke uren, alsmede overige interne en externe kosten. Dit bedrag is gebaseerd op de afspraak dat 10% van de gemaakte kosten worden doorberekend aan de gemeente Zandvoort.	-60 v
Programma Duurzaamheid: Betreft bijdrage MRA en regiogemeenten voor de duurzaamheidsprojecten klimaatadaptatie en Regionale Energie Strategie (RES).	-202 v
NRF/SVN: Betreft de jaarlijkse afrekening van volkshuisvestingsleningen aan particulieren die via NRF en SVN lopen. Het gaat om ontvangen rente.	-139 v
Met betrekking tot het project ruimtelijk beleid Metropool Regio Amsterdam zijn subsidies ontvangen die niet begroot zijn. Zie ook toelichting op de lasten.	-89 v
Diverse < € 100.000	-214 v
Mutaties reserves	
Lasten subtotaal	**444**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Participatie en Leefbaarheid: zie toelichting bij de lasten.	444 n
Baten subtotaal	**440**
Doordat bodemsanering/onderzoek vertraagd is in de uitvoering wordt er minder onttrokken aan de reserve Bodemprogramma. Zie toelichting lasten.	324 n
Diverse < € 100.000	116 n
Totaal analyse	**-146 v**

4.2 Economie, toerisme en cultuur

42 Economie, toerisme en cultuur	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	30.838	30.737	-100
Baten (exclusief mutaties reserves)	-1.392	-1.510	-118
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**29.446**	**29.228**	**-218**
Toevoegingen aan reserves			
Onttrekkingen aan reserves	-860	-610	250
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**28.586**	**28.618**	**32**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie	
Lasten subtotaal	**-100**
Mediafonds: In de Kadernota 2018 is eenmalig € 250.000 beschikbaar gesteld voor het stimuleren van kwaliteitsjournalistiek door lokale media. Budget is in 2019 niet besteed, maar blijft gereserveerd in de reserve Participatie en Leefbaarheid en wordt volledig beschikt en afgewikkeld in 2020.	-250 v
Diverse < € 100.000	150 n
Baten subtotaal	**-118**
Diverse < € 100.000	-118 v
Mutaties reserves	
Baten subtotaal	**250**
Mediafonds: zie toelichting bij de lasten.	250 n
Totaal analyse	**32 n**

4.3 Grondexploitaties

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

43 Grondexploitaties	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	14.504	7.392	-7.112
Baten (exclusief mutaties reserves)	-14.632	-9.758	4.874
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**-128**	**-2.366**	**-2.238**
Toevoegingen aan reserves	539	2.808	2.268
Onttrekkingen aan reserves	-411	-311	100
Totaal saldo incl. mutaties reserves		**130**	**130**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal	**-7.112**
Lagere lasten grondexploitaties. Voor financiele toelichting zie de paragraaf 3.7 Grondbeleid.	-7.112 v
Baten subtotaal	**4.874**
Lagere opbrengsten verkopen grondexploitaties	6.202 n
(Tussentijdse) winstneming grondexploitaties	-1.328 v

Mutaties reserves

Lasten subtotaal	**2.268**
Hogere toevoeging aan de reserve Grondexploitatie	2.268 n
Baten subtotaal	**100**
Lagere onttrekking aan de reserve Grondexploitatie	100 n
Totaal analyse	**130 n**

5.1 Openbare ruimte en mobiliteit

51 Openbare ruimte en mobiliteit	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	73.499	76.242	2.743
Baten (exclusief mutaties reserves)	-39.673	-40.317	-645
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**33.826**	**35.925**	**2.099**
Toevoegingen aan reserves	6.305	5.049	-1.256
Onttrekkingen aan reserves	-3.328	-1.535	1.794
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**36.803**	**39.439**	**2.636**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal	**2.743**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Openbare ruimte ondergronds: Hogere lasten door niet activeerbare kosten voor riolering vanwege BBV regels.	843 n
Geen dotatie aan de voorziening cofinanciering Dorpshuis Spaarndam, omdat het geen voorziening is. Pas als de subsidie formeel wordt aangevraagd, moet de toegezegde cofinanciering worden betaald. Op dat moment zijn deze middelen nodig.	-70 v
Er heeft nog geen overdracht van areeaal uitbreiding van Entree Oost plaatsgevonden. Dit vindt plaats in eerste kwartaal 2020.	-130 v
Een aantal initiatieven is nog niet opgestart. Dat heeft voor een deel te maken met het feit dat de initiatieven nog niet ver genoeg ontwikkeld waren, dan wel dat binnen de gemeente de ambtelijke capaciteit ontbrak voor begeleiding. De verwachting is dat deze projecten in 2020 alsnog begeleiding gaan vragen.	-146 v
Door toegenomen ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente Haarlem zijn significant meer Anterieure overeenkomsten gesloten waarmee het kostenverhaal van de ontwikkeling in rekening is gebracht bij de ontwikkelaar, zie ook baten.	586 n
Bij de gebieden is sprake van lagere lasten door vertraging in de voorbereiding en uitvoering van de projecten Preventiegelden en Delftwijk paraplu.	-125 v
Beheer openbare ruimte: Hogere lasten door niet activeerbare onderzoekskosten voor onder andere Groenmarkt en de autoluwe binnenstad, het project Toegankelijke stad, Haarlem lichtstad, extra asfaltering voor herstel wegen vanwege geluidstrillingen, extra kosten vanwege vervangen bollards, kosten van Prorail voor onderhoud tunnels, onderzoekskosten bomen Schalkwijk en extra kosten door storingen aan riool vanwege onderhoudsachterstand.	1.708 n
Afvalinzameling en reiniging: Hogere lasten dan begroot door niet begrote zwerfafvalprojecten van € 158.000. Deze lasten worden gedekt door een subsidie die ook niet begroot was waardoor het geen exploitatieresultaat tot effect heeft. Daarnaast hogere lasten voor verschillende extra opruim- en bestrijdingswerkzaamheden.	172 n
Diverse < € 100.000	-95 v
Baten subtotaal	**-644**
Voor Zuidstrook Blok 2 was de verwachting dat er in 2019 € 200.000 zou binnenkomen vanuit een tender voor de grondverkoop. Dit is niet gerealiseerd en zal in 2020 plaatsvinden.	200 n
Meer in rekening gebracht bij de ontwikkelaar in het kader van de Anterieure overeenkomsten door toegenomen ruimtelijke ontwikkelingen dan begroot, zie ook lasten.	-528 v
Beheer openbare ruimte: Meer inkomsten uit onder andere kabels en leidingen, waar ook weer hogere lasten tegenover staan.	-475 v
Afvalinzameling en reiniging: De geplande vrijval uit de voorziening afvalstoffenheffing van € 300.000 is niet gerealiseerd, omdat de voorziening volledig is aangewend ter dekking van het negatieve resultaat 2018. Daarnaast lagere baten afvalstoffenheffing door minder areaaluitbreiding dan gepland en lagere baten grondstoffen (grondstoffenbalans) van € 464.000. Deze nadelen worden deels gecompenseerd door hogere baten op nascheiding AEB van € 293.000 door een terugvordering wegens niet nagekomen afspraken, ontvangen uitgestelde baten plastic door brand bij de afvalverwerker van € 230.000 en een niet begrote subsidie zwerfafval van € 158.000 die ook in de lasten is opgenomen.	268 n
Diverse < € 100.000	-109 v
Mutaties reserves	
Lasten subtotaal	**-1.255**
Geen toevoeging aan de reserve Leefomgeving vanwege het feit dat er geen grondverkoop Zuidstrook blok 2 heeft plaatsgevonden.	-200 v
De storting in de reserve Kapitaallasten maatschappelijk nut is lager dan begroot, doordat projecten in Haarlem Oost (Zuidstrook) zijn vertraagd, zie ook onttrekking reserve Leefomgeving.	-1.689 v
Beheer OR reserve: Er heeft een hogere toevoeging plaatsgevonden dan geraamd.	634 n
Baten subtotaal	**1.794**
Ingeschat was dat het Delftwijk paraplu project in de bestemmingsreserve Leefomgeving in 2019 zou worden aangewend. Omdat dit niet het geval is, wordt de voorgenomen onttrekking niet gerealiseerd.	21 n
Ingeschat was dat de resterende preventiegelden 40+ Zomerzone in de bestemmingsreserve Leefomgeving in 2019 zouden worden aangewend. Omdat dit niet het geval is, wordt de voorgenomen onttrekking niet gerealiseerd.	104 n

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De onttrekking uit de reserve Leefomgeving is lager dan geraamd. Dit wordt vrijwel geheel veroorzaakt, doordat projecten in Haarlem Oost (zuidstrook) zijn vertraagd. Dit wordt gecompenseerd door een lagere storting dan begroot in de reserve Kapitaallasten maatschappelijk nut.	1.548 n
Beheer OR reserves: Er heeft een lagere onttrekking plaatsgevonden dan geraamd.	259 n
Diverse < € 100.000	-138 v
Totaal analyse	**2.638 n**

5.2 Parkeren

52 Parkeren	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	13.188	13.313	125
Baten (exclusief mutaties reserves)	-22.309	-22.959	-650
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**-9.121**	**-9.646**	**-525**
Toevoegingen aan reserves			
Onttrekkingen aan reserves	-366	-366	
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**-9.487**	**-10.012**	**-525**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal	**125**
Straatparkeren: Hogere kosten van Cocensus door uitbreiding van het parkeergebied en het verwerken van aanslagen en bezwaren. Hier staan hogere baten tegenover.	122 n
Parkeren algemeen: Extra kosten uit 2018 vanwege uitbreiding van het areaal parkeerautomaten.	311 n
Parkeergarages: Lagere onderhoudslasten in de aanloop naar structurele vernieuwingen en een lagere dotatie aan de parkeervoorziening Schalkwijk, omdat er minder bezoekers zijn vanwege nieuwbouwactiviteiten.	-432 v
Diverse < € 100.000	124 n
Baten subtotaal	**-650**
Parkeergarages: Hogere baten uit parkeergarages.	-525 v
Door de maatregelen uit het project 'modernisering parkeren' zijn er meer fiscale naheffingen geschreven dan vooraf begroot. Dit komt onder andere door de fiscalisering van zone C. Daarnaast kunnen handhavers efficiënter werken door de digitalisering van de bezoekerskaart.	-143 v
Diverse < € 100.000	18 n
Totaal analyse	**-525 v**

5.3 Overige beheertaken

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

53 Overige beheertaken	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	23.925	22.426	-1.499
Baten (exclusief mutaties reserves)	-21.209	-25.811	-4.602
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**2.716**	**-3.385**	**-6.101**
Toevoegingen aan reserves	1.455	3.595	2.140
Onttrekkingen aan reserves	-4.823	-2.638	2.184
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**-652**	**-2.429**	**-1.777**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal	**-1.499**
Voor het realiseren van een inhaalslag in de verkoop van vastgoed en vervanging wegens verlof is extra capaciteit ingehuurd. De verkooplasten worden gedekt door de reserve Vastgoed.	175 n
Voor de begraafplaatsen is een hoger bedrag toegevoegd aan de voorziening dan begroot. De dotatie dient om aan toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen, zoals grafonderhoud en het ter beschikking stellen van een graf.	101 n
Voor begraafplaats Kleverlaan is in de Bestuursrapportage 2019 € 132.000 beschikbaar gesteld vanuit de reserve Baggeren voor het relinen van een duiker. Naar nu blijkt worden de werkzaamheden in 2020 uitgevoerd.	-132 v
Verkoop Fietsznfabriek/Houtmanstraat 7 is uitgesteld vanwege probleem met de vergunningverlening in verband met de monumentale status van een deel van het pand. Door uitgestelde wetgeving is de asbestinventarisatie opgeschort. Daarnaast zijn onderhoudskosten verplicht geactiveerd conform administratieve richtlijnen in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). In 2019 hebben zich minder storingen voorgedaan waardoor het storingsonderhoud lager is uitgevallen.	-2.332 v
In 2018 is een risicoinventarisatie uitgevoerd bij de Havendienst. Uit de inventarisatie bleek dat er tal van (urgente) maatregelen moeten worden genomen. In de Financiële voortgangsrapportage 2019 is € 287.625 vrijgemaakt om een pakket aan fysieke maatregelen met betrekking tot veiligheid volgens ARBO-wetgeving en organisatorische maatregelen uit te kunnen voeren. Nog niet alle maatregelen konden in 2019 gerealiseerd worden. Een voorstel tot overheveling van het resterende budget zal bij de jaarrekening worden opgenomen. Met dit budget zullen de resterende maatregelen in 2020 worden uitgevoerd.	-225 v
Extra lasten in verband met verkopen vastgoed in de periode na de Bestuursrapportage 2019. Daarnaast zijn voorbereidingskosten gemaakt voor toekomstige verkoop van De Egelantier. Conform vastgesteld beleid lopen de baten en lasten via de reserve Vastgoed.	784 n
Er is meer uitgegeven aan onderhoudswerkzaamheden (onder andere onkruidbestrijding). Er wordt gewerkt aan verbeteringen, zodat de kosten van dit onderhoud beter ingeschat kunnen worden. Tevens zijn er monumentale graven gerestaureerd.	119 n
Afwijkingen < € 100.000	11 n
Baten subtotaal	**-4.602**
Meeropbrengst in verband met verkopen vastgoed. De begroting is op de extra verkopen niet bijgesteld, omdat dat pas wordt gedaan als de transportdata bekend zijn. Dit betreft eveneens verkopen in de periode na de Bestuursrapportage 2019.	-2.497 v
Meeropbrengst in verband met grondverkopen vastgoed. De begroting is op de extra verkopen niet bijgesteld, omdat dat pas wordt gedaan als de transportdata bekend zijn. Dit betreft eveneens verkopen in de periode na de Bestuursrapportage 2019.	-412 v

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

In 2019 is voor de buitensportaccommodaties slechts een gedeelte van de kostprijs dekkende huur in rekening gebracht bij SRO. Dit is eind 2019 gecorrigeerd door extra huur te innen bij SRO van € 1.922.000. Dit levert extra baten op bij Overige Beheertaken/Beheer en Onderhoud/Vastgoed. Deze extra huur is op beleidsveld Maatschappelijke participatie/Sport/JOS gecompenseerd aan SRO. Bij Maatschappelijke participatie is er dan ook een nadeel zichtbaar van € 1.922.000. Per saldo is deze correctie dus budgetneutraal.	-1.922 v
Afwijkingen < € 100.000	229 n
Mutaties reserves	
Lasten subtotaal	**2.140**
Vastgoed hogere storting reserve Vastgoed vanwege verkopen na Bestuursrapportage 2019. Alle verkoopopbrengsten worden conform beleid aan de reserve Vastgoed toegevoegd.	2.140 n
Baten subtotaal	**2.184**
Vastgoed lagere onttrekking door niet doorgaan sloop Fietznfabriek.	273 n
Vastgoed lagere onttrekking aan de reserve in verband met lagere kosten onderhoud.	1.684 n
Vastgoed lagere onttrekking aan de reserve Dolhuys vanwege vertraging in de verbouwing.	335 n
Vastgoed hogere onttrekking als gevolg van verkopen na Bestuursrapportage 2019.	-344 v
De reserve Baggeren dient om de kosten te kunnen dragen die worden gemaakt om gemeentelijke wateren op diepte te houden. Voor begraafplaats Kleverlaan is in de Bestuursrapportage 2019 € 132.000 beschikbaar gesteld vanuit de reserve voor het relinen van een duiker. De werkzaamheden worden nu in 2020 uitgevoerd.	132 n
Afwijkingen < € 100.000	104 n
Totaal analyse	**-1.777 v**

6.1 Dienstverlening

61 Dienstverlening	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	7.644	7.746	102
Baten (exclusief mutaties reserves)	-2.482	-2.633	-151
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**5.161**	**5.113**	**-48**
Toevoegingen aan reserves			
Onttrekkingen aan reserves	-300	-300	
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**4.861**	**4.813**	**-48**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie	
Lasten subtotaal	**102**
Overige verschillen < € 100.000	102 n
Baten subtotaal	**-150**
Overige verschillen < € 100.000	-150 v
Totaal analyse	**-48 v**

6.2 Gemeentelijk bestuur

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

62 Gemeentelijk bestuur	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	5.975	8.422	2.447
Baten (exclusief mutaties reserves)		-858	-858
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**5.975**	**7.565**	**1.589**
Toevoegingen aan reserves	100	100	
Onttrekkingen aan reserves	-80	-30	50
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**5.995**	**7.635**	**1.639**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie	
Lasten subtotaal	**2.447**
In 2019 zijn de fractievergoedingen over 2014-2018 gecontroleerd en heeft een afrekening plaats gevonden.	-130 v
Door personele wisselingen zijn diverse projecten niet uitgevoerd waardoor voor communicatie € 115.000 minder is uitgegeven dan begroot.	-115 v
De loonkosten zijn hoger (€ 129.000), omdat er meer inzet is gedaan voor gemeentelijke samenwerking. Hier staan ontvangsten tegenover.	129 n
Als gevolg van een aanzienlijke verlaging van de rekenrente moet meer vermogen worden aangehouden in de voorziening wethouderspensioenen (€ 2,4 miljoen). Daarnaast worden ontvangen uitkeringen uit pensioenverzekeringen en een waardeoverdracht gedoteerd aan de voorziening wethouderspensioenen (€ 0,5 miljoen).	2.895 n
Overige verschillen < € 100.000	-332 v
Baten subtotaal	**-858**
Voor de inzet van medewerkers in het kader van gemeentelijke samenwerking zijn gelden ontvangen. Hier staan lasten tegenover.	-246 v
In 2019 zijn enkele pensioenverzekeringen voor voormalig wethouders tot uitkering gekomen en is een waardeoverdracht ontvangen. Deze middelen worden gedoteerd aan de voorziening Wethouderspensioenen.	-497 v
De berekening van de benodigde voorziening Wachtgeld (voormalig) wethouders is geactualiseerd. Door hogere eigen inkomsten daalt de wachtgeldverplichting. Een deel van de voorziening kan daarom vrijvallen.	-115 v
Mutaties reserves	
Baten subtotaal	**50**
Lagere ontrekking budgetoverheveling	50 n
Totaal analyse	**1.639 n**

6.3 Openbare orde en veiligheid

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

63 Openbare orde en veiligheid	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	30.478	28.901	-1.577
Baten (exclusief mutaties reserves)	-10.770	-11.950	-1.180
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**19.708**	**16.951**	**-2.757**
Toevoegingen aan reserves			
Onttrekkingen aan reserves	-133	-133	
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**19.575**	**16.818**	**-2.757**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal	**-1.577**
Het Regionaal informatie- en expertisecentrum (Riec) is een regionaal samenwerkingsverband waarvoor Haarlem optreedt als beheersorganisatie. De exploitatie van het Riec mag daarom geen impact hebben op het resultaat van Haarlem. Per saldo (lasten en baten) zit het Riec neutraal in het resultaat van Haarlem. Het Riec heeft minder besteed dan begroot. In 2019 zijn meerdere projecten gestart waarvoor rijksgelden beschikbaar zijn gesteld. Echter de start van de projecten nam meer tijd in beslag dan verwacht waardoor er minder is uitgegeven dan begroot. Hier staan ook lagere baten tegenover.	-1.300 v
Door krapte op de arbeidsmarkt zijn diverse vacatures voor integraal handhaver niet ingevuld. Veel gemeenten in Nederland breiden het aantal handhavers uit. Daarnaast stromen veel handhavers door naar de politie of de marechaussee. Bij de Programmabegroting 2020 is besloten de capaciteit van handhaving te verminderen. De verwachting is dat in 2020 de bezetting op orde zal zijn.	-271 v
De kosten voor de uitvoering van de WABO zijn lager dan begroot, terwijl er wel veel grotere aanvragen zijn geweest die voor een hoge legesopbrengst hebben gezorgd. De hoogte van de legesopbrengst is niet altijd te koppelen aan de inspanning. Als een grote aanvraag binnen het bestemmingsplan past, is soms extra inspanning niet noodzakelijk. Ingediende zienswijzen, bezwaar, beroep zijn al afgehandeld bij de bestemmingsplanprocedure.	-197 v
De kosten voor de kerstmarkt zijn in 2019 opgelopen tot ongeveer € 190.000 door onder meer extra veiligheidsmaatregelen. Deze kosten zijn niet opgenomen in de begroting. Begin 2020 zal de opzet en financiering van de kerstmarkt worden geëvalueerd.	190 n
De bijdrage aan de Veiligheidsregio Kennemerland (VRK) is over 2019 € 340.000 lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door een lagere bijdrage aan de VRK in de kosten voor de uitkering functioneel leeftijdsontslag (FLO) voor oud-medewerkers van de gemeente Haarlem die hiervoor in aanmerking komen. Dit bedrag is door de VRK moeilijk van te voren in te schatten.	-340 v
Overige verschillen < € 100.000	341 n
Baten subtotaal	**-1.180**
Zoals bij de lasten verklaard zijn de baten ook lager voor het Riec dan begroot.	1.300 n
In de Informatienota financieel resultaat 2019 is aangegeven dat er € 900.000 meer WABO leges worden verwacht, waarbij is aangetekend dat dit budget lastig is in te schatten doordat de voortgang van projecten soms moeilijk te voorspellen is. De vraag is of vergunningen nog verleend worden in 2019 of toch in 2020 of later. Er is toch voor een aantal grote projecten nog een vergunning verleend in 2019, waardoor de legesopbrengst € 900.000 meer dan de schatting in december is geworden.	-1.825 v
In 2019 is het aantal aanvragen op het onderwerp 'niet-WABO' toegenomen. Op dit moment is nog niet in te schatten in hoeverre deze toename structureel is.	-198 v
Het positief rekeningresultaat 2018 van de Veiligheidsregio Kennemerland is in 2019 terugbetaald aan de deelnemende gemeenten.	-90 v
Overige verschillen < €100.000	-367 v
Totaal analyse	**-2.757 v**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

7.1 Lokale belastingen & heffingen

71 Lokale belastingen & heffingen	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	5.116	5.168	51
Baten (exclusief mutaties reserves)	-50.356	-51.221	-865
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**-45.240**	**-46.054**	**-814**
Toevoegingen aan reserves	5.519	5.519	
Onttrekkingen aan reserves			
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**-39.721**	**-40.535**	**-814**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal	**51**
Op basis van de analyse van het debiteurenstand volstaat een storting in de voorziening dubieuze debiteuren van € 372.000. De benodigde storting is € 178.000 lager dan begroot.	-178 v
De invorderingskosten zijn € 178.000 hoger dan geraamd. Hier tegenover staat dat ook de baten uit invordering hoger zijn. Er zijn dus meer inspanningen verricht om de belastingbedragen in te vorderen.	178 n
Overige verschillen < € 100.000	51 n
Baten subtotaal	**-865**
In december 2019 is een Informatienota financieel resultaat 2019 ter informatie aangeboden (210/948016). Hierin is vermeld dat vanwege een toename van het aantal meters kabels en leidingen van nutsbedrijven de precario-opbrengst € 345.000 hoger uitvalt dan begroot.	-345 v
De baten uit invordering zijn € 306.000 hoger. Daar staan ook hogere lasten tegenover (zie toelichting bij de lasten).	-306 v
Bij de Haarlemse belastingvoorstellen voor 2019 (2018/710392) was al opgenomen dat de opbrengsten van de OZB-woningen en de OZB niet-woningen gebruikers respectievelijk € 107.000 en € 124.000 hoger zouden uitvallen dan geraamd in de begroting. Omdat voor de OZB-niet woningen gebruikers een lagere opbrengst van € 286.000 werd voorzien, is besloten de ramingen niet te herzien, omdat de totaalopbrengst nauwelijks wijzigt. De jaarrekeningcijfers bevestigen die verwachting. De opbrengst OZB woningen is € 220.000 hoger uitgevallen vanwege een iets hogere areaaluitbreiding. De opbrengst OZB niet woningen gebruikers is € 171.000 hoger geworden. Het voordeel is ontstaan vanwege minder leegstand dan geraamd. De OZB van de niet woningen eigenaren is € 181.000 lager, als gevolg van toename WOZ-waarden en het opleggen van aanslagen over voorgaande jaren die nog niet waren geraamd.	-210 v
Overige verschillen < € 100.000	-4 v
Totaal analyse	**-814 v**

7.2 Algemene dekkingsmiddelen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

72 Algemene dekkingsmiddelen	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	-485	-1.158	-674
Baten (exclusief mutaties reserves)	-314.892	-318.251	-3.359
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**-315.377**	**-319.409**	**-4.032**
Toevoegingen aan reserves	4.074	4.074	
Onttrekkingen aan reserves	-9.308	-9.308	
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**-320.610**	**-324.642**	**-4.032**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie

Lasten subtotaal	**-674**
Per 1 oktober 2019 is de nieuwe CAO gemeenten ingegaan. De extra kosten die deze nieuwe CAO met zich mee brengt zijn op één plek in de begroting opgenomen. Vanwege de korte doorlooptijd vanaf de bekendmaking van de definitieve CAO en het vaststellen van P&C producten was de tijd ontoereikend om in 2019 dit effect te verdelen naar beleidsvelden. De daadwerkelijk gemaakte kosten zijn wel gerealiseerd op de verschillende beleidsvelden. Daarom leidt dit tot een voordeel op dit beleidsveld, maar gemeentebreed is het effect neutraal.	-1.185 v
Op basis van de vaste beoordelingssystematiek van de debiteuren moet er een storting van € 461.000 in de voorziening Dubieuze debiteuren worden gedaan.	461 n
Er is vennootschapsbelasting verschuldigd over het resultaat uit garageparkeren. Het belastbaar bedrag is in 2019 lager door het wegvallen van de opbrengsten uit een garage vanaf mei 2019. Ook zijn de toegerekende kosten parkeren toegenomen. Hierdoor is de last lager dan was voorzien in de begroting. De begroting was nog gebaseerd op de voorschotnota en de bedragen van vorig jaar.	-127 v
Overige verschillen < € 100.000	177 n
Baten subtotaal	**-3.359**
Overige verschillen in de algemene uitkering, waaronder verrekening over de jaren 2017 en 2018, geven per saldo een voordelig verschil van ruim € 100.000.	-112 v
Herberekening van de te verwachten kosten van de bovenformatieven en bijstelling van het aantal leidt tot een vrijval van een deel van de voorziening.	-127 v
Gedurende het jaar hebben vanuit het Rijk actualisaties plaatsgevonden die als basis dienen voor de algemene uitkering. Omdat de gemeente deze gegevens slechts één keer per jaar actualiseert en deze actualisatie bekend was na de laatste bestuursrapportage, ontstaat een positief verschil van € 800.000.	-803 v
De extra baten in de algemene uitkering, volgend uit de septembercirculaire (-€ 50.000 v) en decembercirculaire (-€ 2.148.000 v), konden niet meer worden geraamd en geven daarom een voordelig verschil van € 2.199.000. Het grootste deel van deze extra baten is bestemd voor de beleidsterreinen en wordt mogelijk via het rekeningresultaat bestemd voor uitgaven in 2020.	-2.199 v
Overige verschillen < €100.000	-118 v
Totaal analyse	**-4.033 v**

7.3 Overhead

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

73 Overhead	Begroting na wijz. 2019	Rekening 2019	Verschil 2019
Lasten (exclusief mutaties reserves)	62.574	62.988	414
Baten (exclusief mutaties reserves)	-10.932	-11.438	-505
Saldo (exclusief mutaties reserves)	**51.642**	**51.550**	**-91**
Toevoegingen aan reserves	111	111	
Onttrekkingen aan reserves	-185	-175	10
Totaal saldo incl. mutaties reserves	**51.568**	**51.486**	**-81**

Een '-' (negatief saldo) is voordelig.

Toelichting verschillen jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting

Exploitatie	
Lasten subtotaal	**413**
Er zijn meer calamiteiten geweest in de panden Raakspoort, Zijlpoort en Grote Markt 2. Daarnaast zijn er meer brandpreventiemaatregelen (compartimentering/brandscheidingen) getroffen, doordat er niet voldaan werd aan de huidige wet en regelgeving. Op beleidsveld 5.3 Vastgoedbeheer algemeen is er een onder uitputting te zien op de onderhoudskosten die als compensatie geldt voor deze overschrijding.	150 n
De verdeling van de loonkosten in de begroting tussen beleidsveld overhead en de andere beleidsvelden is in een enkel geval niet juist. De realisatie van de loonkosten is wel goed toegerekend. Dit leidt tot een nadeel van € 244.000.	244 n
De gerealiseerde kosten voor voormalig arbeidsongeschikt of werkloos personeel zijn lager dan begroot. Beide zijn lastig exact te begroten. Actief re-integratiebeleid heeft geleid tot uitstroom uit de WGA (Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten) en uit de Ww (Werkloosheidswet), mede hierdoor vielen deze kosten in 2019 lager uit.	-315 v
De gemeente Haarlem heeft extra werkzaamheden voor Zandvoort gedaan. Hiervoor zijn meer kosten gemaakt dan begroot en deze zijn ook vergoed, zie baten.	278 n
Overige verschillen < € 100.000	56 n
Baten subtotaal	**-505**
Er zijn werkzaamheden verricht voor derde partijen. Deze inkomsten waren niet begroot, maar is wel een factuur in rekening gebracht.	-158 v
De gemeente Haarlem heeft meer werkzaamheden gedaan voor Zandvoort dan in de begroting was opgenomen. Hiervoor is extra opbrengst ontvangen. Er staan natuurlijk ook extra lasten voor Haarlem tegenover.	-278 v
Overige verschillen < € 100.000	-69 v
Mutaties reserves	
Baten subtotaal	**10**
Overige verschillen < € 100.000	10 n
Totaal analyse	**-82 v**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6.6 Investeringskredieten

Programma 1: Maatschappelijke participatie

Cluster onderwijs

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
77.01	SHO Bouw De Schelp	3.089	2.809	181	99
77.01	Phoenixstraat, gymzaal	225	84	83	58
77.01	SHO BO Molenwiek - Dalton	4.186	2.755	1.426	5
77.01	SHO VO Rudolf Steiner	16.038	600	4.000	11.438
77.01	Ter Cleeff	3.887	3.533	354	0
77.01	H.Schaft voorbereid.krediet	449	421	28	0
77.01	SHO L.Couperusstr.	100	76	24	0
77.01	SHO Cruqius	3.078	150	2.928	0
77.01	Hannie Schaft onderhoud	400	0	400	0
77.01	SHO renovatie Al Iklaas	176	0	176	0
77.01	Liduinaschool uitbreiding	200	0	0	200
77.01	Stedelijk Gymnasium renovatie	3.800	0	190	3.610
77.01	Schoter Scholengemeenschap	5.222	0	261	4.961
	Subtotaal onderwijs	**40.850**	**10.427**	**10.051**	**20.371**

Cluster sport

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
76.02	MF sporthal Duinwijck	4.938	4.526	87	325
81.06	Haarlem Kennmerland kantelen	268	0	241	27
81.27	Kleedgebouw rugby v.d. Aart	775	416	356	3
81.27	Dio beachvolleybal	200	116	95	-11
81.28	DSK/van Zeggelenpln toplaag	284	277	0	7
81.28	Skatehal	310	310	27	-28
81.28	v.d.Aart/OG kunstgras veld 1	265	258	0	6
81.28	Zomervaart/Ons Kinn. verv.topl	107	65	0	42
81.28	Eindenhout THB, toplaag	104	31	72	1
81.28	EDO Hoofdveld voetbal	305	0	283	22
81.28	HC Haarlem kunstgrasveld led	128	0	77	51
81.28	HKC Auroroa korfbal kunstgras	258	0	155	103
81.28	Olympia veldverl. en toplaag	343	0	353	-9
81.28	Aart sportpark verlichting	223	0	172	51
81.29	Sporthal Sportweg; Bouw hal	10.146	26	554	9.566
81.30	Sportweg Haarlem Kennemerland	415	0	415	0
81.30	Egelantierlaan SV Alliance	410	0	369	41
81.30	Aart sportpark velden	512	0	504	9

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
81.30	Kenn. Sportcenter brandscheid.	320	0	80	240
81.30	Kenn. Sportcenter luchtbehand.	425	0	106	319
	Subtotaal sport	**20.737**	**6.026**	**3.945**	**10.766**
	Totaal programma 1 Maatschappelijke participatie	**61.587**	**16.454**	**13.996**	**31.137**

Programma 4: Duurzame stedelijke ontwikkeling

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
GOB.75	Middengebied Schalkwijk	2.800	71	399	2.330
	Entree het Verre Oosten Schalkwijk	183	0	4	179
GOB.92	Slachthuisterrein, Popcentrum	4.300	0	369	3.931
SZ.111	Patronaat Verv. 2018 5 jr.	153	83	70	0
SZ.111	Patronaat Verv. 2018 5 jr.	180	0	180	0
SZ.123	Schouwburg W-install.2018 15jr	117	109	8	0
	Subtotaal programma 4 (lasten)	**7.733**	**263**	**1.029**	**6.441**

Inkomsten / bijdragen derden programma 4: Duurzame stedelijke ontwikkeling

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
GOB.75	Middengebied Schalkwijk bijdragen partijen	-300	-200	0	-100
	Subtotaal programma 4 (baten)	**-300**	**-200**	**0**	**-100**
	Totaal programma 4 Duurzame stedelijke vernieuwing	**7.433**	**63**	**1.029**	**6.341**

Programma 5: Beheer en onderhoud

Cluster Wegen, straten en pleinen

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
81.29	Sporthal Sportweg; Opnb.Ruimte	264	0	264	0
GOB.20	Amsterdamsevrt rijbaan versmalling	1.713	1.529	98	87
GOB.23	Groenmarkt,autoluwe binnenstad	896	321	437	138
GOB.39	Kerklaan & parkeervoorziening	300	32	61	206
GOB.60	Kennemerbrug/Schoterweg trace	200	0	0	200
GOB.62	Houtplein e.o., herinricht/rio	375	217	217	-59
GOB.70	Amerikaweg kruispunten	750	0	162	588
GOB.78	Meerwijk integr vern.OR GOB.78	950	314	0	636

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
GOB.86	Schipholweg, veiliger maken	200	122	9	69
GOB.90	GO openb verlichting (LED)	1.600	0	369	1.231
GOB.91	Investeringen Maatschappelijk Nut	21.459	16.076	5.383	0
SOR.01	Ramplaanspad SOR.01	40	0	9	31
SOR.01	Voortingplantsoen SOR.01	325	0	2	323
WZ.06	Molenwijk, wandelpromenade	6.300	750	915	4.635
	Subtotaal Wegen, straten en pleinen	**35.372**	**19.361**	**7.925**	**8.087**

Cluster Riolering, groen en overig

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
63.19	Riolering	17.371	8.158	7.591	1.622
64.04 a	Waarderpolder,Centrale watergang	4.231	3.822	206	203
64.04 b	Waterplan Schalkwijk (Aziëweg)	1.000	342	393	265
GOB.43	Schoterbos	2.920	1.798	1.065	57
GOB.44	Haarlemmerhout, herinrichting	769	486	41	243
GOB.47	Bakenessergracht	1.490	1.372	0	118
GOB.48	Noorder Emmakade verv. kade	1.735	188	1.324	223
GOB.52	verv.walmuur Z.B.S. Vijverlaan	80	0	83	-3
GOB.55	Waarderhaven IP GOB.55	4.198	3.992	0	206
GOB.60	Brug over Bolwerken	150	102	0	48
GOB.71	Industriehavenbrug	1.887	1.791	42	54
GOB.73	Groenherstel Schalkwijk	2.500	104	0	2.396
SOR.00	Haarlem-Velsen Snelfietsroute	140	0	5	135
WZ.05	Buitenrustbruggen IP W.05	7.235	5.397	218	1.620
WZ.07	Spaarne Walmuur	4.130	316	2.373	1.441
	Subtotaal Riolering, groen en overig	**49.836**	**27.868**	**13.341**	**8.627**

Cluster Parkeren

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
12.18	Backoffice parkeren,vervanging	640	397	64	179
12.20	Parkeerautomaten vervanging	1.814	1.615	142	56
GOB.61	Raaks, Fietsparkeergarage	1.700	6	2	1.692
GOB.65	Schalkstad parkeervoorziening	1.600	0	1.200	400
	Subtotaal parkeren	**5.754**	**2.018**	**1.408**	**2.328**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Cluster Overige Beheertaken

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
GOB.81	Parkeerautomaten waterparkeren	368	300	72	-5
SZ.127	Museum het Dolhuys, herinrichting	3.200	93	1.244	1.863
VG.ON	Grote Mrkt 2 restauratie gevel	65	31	4	31
VG.ON	Grote Markt 2, verv verdeelinr	320	263	29	28
VG.ON	Ter Spijtstraat 1 huisaansluiting	196	110	86	0
VG.ON	Bijvoetstraat 5 E&W inst	0	0	179	-179
VG.ON	Magdalenahof 2 totaal onderh	0	0	345	-345
	Subtotaal Overige beheertaken	**4.148**	**797**	**1.960**	**1.392**
	Subtotaal programma 5 (lasten)	**95.110**	**50.044**	**24.633**	**20.433**

Inkomsten / bijdragen derden programma 5: Beheer en onderhoud

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
63.19	Riolering	-895	0	-895	0
64.04 a	Waarderpolder,Centrale watergang	-2.590	-1.895	0	-695
64.04 b	Waterplan Schalkwijk (Aziëweg)	0	0	-236	236
GOB.20	Amsterdamsevrt rijbaan versmalling	-213	-199	-3	-11
GOB.43	Schoterbos	0	0	-39	39
GOB.71	Industriehavenbrug	-1.998	-1.972	0	-26
GOB.81	Vervanging parkeerautomaten waterparkeren	-23	-23	0	0
GOB.91	Investeringen Maatschappelijk Nut	-840	0	-892	52
SZ.127	Museum het Dolhuijs	0	-18	0	18
	Subtotaal inkomsten / bijdragen derden	**-6.559**	**-4.107**	**-2.065**	**-387**
	Totaal programma 5 Beheer en onderhoud	**88.551**	**45.937**	**22.568**	**20.046**

Programma 6: Burger bestuur en veiligheid

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
11.03	Kassaruimte publiekshal Zijlv.	100	0	65	35
DV.07	Zaakgericht Werken fase 2	450	260	173	17
DV.12	ZBB Actieve Wachten	135	80	0	55
	Totaal programma 6	**685**	**340**	**238**	**107**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 7: Algemene dekkingsmiddelen

Ip-nr.	Omschrijving	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
21.01	Glasvezelnetwerk	400	289	154	-44
21.01	E-HRM	300	33	0	267
21.01	Upgrade Self Service Portal	140	50	0	90
21.01	Upgrade Financieel systeem GFS	112	0	0	112
21.01	Mobiele comm. middelen 2019	450	0	457	-7
MS.100	Vervanging Datacenter/software	5.300	4.061	825	414
MS.102	Huisvesting organisatie, ICT	275	0	0	275
MS.105	ICT middelen agv fusie Zandv.	177	110	0	67
MS.106	Huisvesting org, meub en geb	323	0	0	323
	Totaal programma 7	**7.477**	**4.544**	**1.436**	**1.497**

Investeringskredieten totaal

Prog nr	Programma	Krediet	Realisatie t/m 2018	Realisatie 2019	Restant krediet
1	Maatschappelijke participatie	61.587	16.454	13.996	31.137
4	Duurzame stedelijke ontwikkeling	7.433	63	1.029	6.341
5	Beheer en onderhoud	88.551	45.937	22.568	20.046
6	Burger, bestuur en veiligheid	685	340	238	107
7	Algemene dekkingsmiddelen	7.477	4.544	1.436	1.497
	Totaal	**165.733**	**67.338**	**39.267**	**59.128**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6.7 Overzicht verworven subsidies

Verstrekker	Onderwerp	Verleend bedrag
EU - Ministerie van SZW	ESF Duurzame Inzetbaarheid regio's en sectoren	600
Provincie - Provincie Noord-Holland	Fietsknelpunten Noord-Holland 2018	1.023
Provincie - Provincie Noord-Holland	Algemene wet bestuursrecht	10
Rijk - Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Procesondersteuning Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie	150
Derden - ZON MW	actieprogramma lokale intiatieven mensen met verward gedrag (ZON MW)	50
Provincie - Provincie Noord-Holland	Uitvoeringsregeling Woonvisie Noord-Holland 2016	10
Provincie - Provincie Noord-Holland	Uitvoeringsregeling subsidie kleine infrastructuur NH 2019	570
Rijk - Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	Subsidieregeling advies bij klimaatneutraal en circulair inkopen (AKCI)	10
Derden - MRA	MRA platform Ruimte	490
Provincie - Provincie Noord-Holland	Uitvoeringsregeling subsidie Kleine Infrastructuur Noord-Holland 2019	459
Provincie - Provincie Noord-Holland	Uitvoeringsregeling subsidie ondersteuning toekomstbestendige werklocaties Noord-Holland 2017	20
Rijk - Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	Projectenpool Van denken naar doen	123
Rijk - Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	Regeling Reductie Energiegebruik	1.079
Derden - ZonMw	Netwerksubsidie living labs sport en bewegen	25
Provincie - Provincie Noord-Holland	buiten uitvoeringsregeling OV Doorstroming	115
Provincie - Provincie Noord-Holland	Uitvoeringsregeling Woonvisie Noord-Holland 2016	12
Derden - ZonMw	Uitvoering regionale plannen Beschermd wonen en maatschappelijke opvang	50
Derden - MRA	Bijdrage Bureau MRA	100
Provincie - Provincie Noord-Holland	Uitvoeringsregeling subsidie Water als Economische Drager, thema waterrecreatie, Noord-Holland 2017	10
Provincie - Provincie Noord-Holland	Uitvoeringsregeling subsidie restauratie rijksmonumenten Noord-Holland 2019	183
Provincie - Provincie Noord-Holland	Uitvoeringsregeling subsidie Kleine Infrastructuur Noord-Holland 2019	340
Totaal		5.428

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6.8 Overzicht WOB verzoeken en ingediende bezwaren

Het college behandelt Wob-verzoeken en bezwaren en beroepen, gericht aan college en raad (op grond van het Delegatiebesluit). Over die taakuitvoering brengt het college verslag uit aan de raad.

In 2019 zijn er geen Wob-verzoeken in behandeling genomen namens de raad. Er is wel een Wob-verzoek binnengekomen bij het college waarbij werd verzocht om openbaarmaking van documenten waarop door de raad geheimhouding is opgelegd. Het gaat om een verzoek waarin wordt verzocht om openbaarmaking van financiële gegevens uit twee documenten (prijsafspraken met aannemer over de straatstenen aan het Floraplein). Wordt een verzoek tot openbaarmaking ingevolgde de Wob ingediend ten aanzien van dergelijke geheime informatie, dan is een dergelijk verzoek tegelijkertijd ook een verzoek tot opheffing van voornoemde geheimhouding. Tegen de beslissing op dit Wob-verzoek, waarbij de informatie deels wel en deels niet is verstrekt, is inmiddels een beroepschrift ingediend.

In 2019 heeft het college zelf 31 Wob-verzoeken ontvangen. Dit aantal is iets gedaald ten opzichte van het jaar ervoor (58 verzoeken). De verzoeken zijn echter omvangrijker en betreffen diverse beleidsterreinen, waarbij er geen aandachtsgebieden uitspringen. Opvallend is dat verschillende verzoeken afkomstig zijn van personen die herhaaldelijk Wob-verzoeken indienen, net als het jaar ervoor. De meeste verzoeken zijn toegekend door toezending van de gevraagde informatie. Afhandeling van Wob-verzoeken vindt nagenoeg in alle gevallen plaats binnen de daarvoor gestelde wettelijke termijnen.

Jaaroverzichten Wob verzoeken	Aantal
2017	75
2018	58
2019	31

In 2019 is één nieuwe bezwaar en beroepsprocedure gestart tegen een besluit van de raad (afwijzing opheffing geheimhouding, zoals hierboven reeds vermeld).

Onderwerp	Ontvangen	Afgehandeld	Toelichting
Kantine 'The Haarlemse Boys' locatie Wagenweg 240 B, Haarlem (pand eigendom gemeente)	11-12-2018	2-1-2019	
WOZ en waarde-drukkende factoren	24-12-2018	18-1-2019	Afgedaan
Beïnvloeding Herinrichting Dreef-deel 3	27-12-2019	24-1-2019	
Geheimhouding/vertrouwelijkheid stukken	7-1-2019	31-1-2019	
Omgevallen boom Emmaplein	8-1-2019	1-2-2019	
Contact met Crowdprofessionals vloer Verweijhal te Haarlem	16-1-2019	13-2-2019	
Documenten inzake de herontwikkeling van de koepel (met name een eventuele ontwikkeling van een bioscoop)	24-1-2019	2-4-2019	
Documenten inzake begrenzingen tuinen Oostermoer 2 t/m 28	28-1-2019	5-2-2019	
Taxatie gemeentegrond boven riolering	28-1-2019	5-2-2019	
Ongevallen Rijksstraatweg t.h.v. 418, Haarlem	30-1-2019	21-2-2019	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Onderwerp	Ontvangen	Afgehandeld	Toelichting
Straatstenen omgeving Floraplein	7-2-2019	4-4-2019 -5-2020	Verzoek tot opheffing geheimhouding (raad). Besluit genomen op 14-5-2019
E-mails m.b.t. Hells Angels		12-3-2019	
Inzage in e-mails/ persberichten in relatie met Hells Angels m.c. Haarlem en e-mails/ met persberichten in relatie met de bedreiging van burgemeester J. Wienen	12-2-2019	9-4-2019	
Documenten m.b.t. de Wob-verzoek inzake Johannes de Deoplein Johannes de Deoplein	26-3-2019	9-5-2019	
Klachten/meldingen en andere documenten inzake openbare ruimte (Amsterdamstraat/ Vooruitgangstraat	23-4-2019	23-5-2019	
Documenten m.b.t. parkeerbeleid en- boetes	26-4-2019	17-5-2019	
Alle correspondentie uitwisseling, inclusief brieven, rapporten, tekeningen, e-mails, enzovoorts die heeft plaatsgevonden tussen (1.) de gemeenteambtenaren onderling en (2.) tussen gemeente en projectontwikkelaar Beelen Investments B. V. over de periode van 1 december 2017/ tot heden betreffende de Izaak Enschedeweg 32	29-5-2019	13-6-2019	
Documenten inzake Herinrichting Houtplein-Dreef	4-6-2019	25-10-2019	Omvangrijk verzoek
Documenten m.b.t. ontwikkeling Dreefzicht-Fonteinlaan 5	4-6-2019	18-7-2019	
Documenten m.b.t. handhaving parkeerbeleid	5-6-2019	31-7-2019	
(Ver)koopovereenkomsten (en daaraan gelijkwaardige documenten) van de directeurswoningen van de koepel met bijlagen; -alle (juridische) adviezen rondom de verkoop en ontwikkeling van het Koepel-complex die aan uw college zijn uitgebracht, waaronder de adviezen van externe partijen; -alle documenten (waaronder overzichten) die inzicht geven in uitgaven, inkomsten en vorderingen van Stichting Panopticon.	15-7-2019	10-10-2019	
Openbaarmaking van besluiten/ bescheiden en alle communicatie zowel binnen de gemeente als met externe partijen, met betrekking tot de plaatsing en verplaatsing van (ondergrondse) afvalcontainers in de omgeving van het "Aldi-terrein, Tempelierstraat, Raamsingel en het Lorentzplein.	22-8-2019	22-10-2019	
Documenten m.b.t. beleid Participatiewet (inzage in interne stukken)	3-10-2019	14-10-2019	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Onderwerp	Ontvangen	Afgehandeld	Toelichting
Documenten inzake afhandeling klacht dhr. Slewe over afhandeling integriteitsmelding	4-10-2019	18-11-2019	
Documenten m.b.t. Teylers museum (vergunningen)	15-10-2019	16-11-2019	
Documenten inzake City Marketing	21-10-2019	7-1-2020	
Stukken inzake Frans Hals museum	14-11-2019	31-1-2020	
Documenten m.b.t. Tuin van Jonker	26-11-2019	6-1-2020	
Documenten inzake opvolging integriteitsmeldingen op opvolgende klacht van dhr. S.	26-11-2019	20-1-2020	
Afschrijvingen gemeentelijke creditcards	26-11-2019	19-12-2019	
Documenten m.b.t. brandalarm oefeningen	26-11-2019	24-12-2019	

Meervoudige Verzoeken	2017	2018	2019
Verzoeker a	16	3	1
Verzoeker b	7	6	9
Verzoeker c			2
Verzoeker d	5		
Verzoeker e	2		

Bezwaarschriftenafhandeling

In 2019 is er één bezwaar ingediend tegen een besluit van de raad. Het ging hierbij om de openbaarmaking van gegevens. Voorts loopt er nog een bezwaarschrift, dat in 2017 is ingediend, tegen het raadsbesluit om de bebouwde komgrens Schalkwijkerweg te verleggen. De beslissing op dit bezwaarschrift is aangehouden in afwachting van bestuurlijk overleg. Voor zover het gaat om bezwaar tegen een besluit van het college wordt vermeld dat er in 2019, totaal 1275 bezwaarschriften zijn ingediend. Ten opzichte van 2018, namelijk 709, is dit een toename van 80%. In het jaarverslag van de commissie bezwaarschriften dat voor 1 mei verschijnt wordt hier een toelichting op gegeven.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6.9 Productenrealisatie

1101 Onderwijsbeleid

Algemene onderwijszaken zoals leerlingenvervoer, schoolzwemmen, Web-participatiebudget en Onderwijs achterstanden beleid (aparte uitkering van het Rijk).

1101 Onderwijsbeleid	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	10.135	4.033	9.830	8.779	-1.051
Baten	-6.442	-1.188	-5.942	-5.187	755
Totaal (excl. reserves)	**3.693**	**2.846**	**3.888**	**3.592**	**-296**

1102 Leerplicht regionaal

De kosten op regionaal niveau voor leerplicht en de registratie daarvan.

1102 Leerplicht regionaal	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	850	2.095	2.399	2.390	-9
Baten	-1.598	-1.135	-1.681	-1.771	-89
Totaal (excl. reserves)	**-748**	**960**	**718**	**619**	**-99**

1103 Onderwijshuisvesting

Alle kosten inzake de huisvesting van basis- speciaal en voortgezet onderwijs. Kosten bestaan grotendeels uit rente, afschrijving en publieke heffingen.

1103 Onderwijshuisvesting	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	16.549	14.061	15.288	15.581	294
Baten	-711	-330	-521	-722	-201
Totaal (excl. reserves)	**15.838**	**13.731**	**14.766**	**14.859**	**92**

1104 Sportbeleid

Binnen dit deelproduct worden de subsidies aan de SRO en de Stichting SportSupport verantwoord.

1104 Sportbeleid	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	5.579	5.457	7.799	9.740	1.940
Baten	-3	-1	-1	-5	-5
Totaal (excl. reserves)	**5.576**	**5.456**	**7.798**	**9.734**	**1.936**

1105 Sportaccommodaties

De overige kosten met betrekking tot de gemeentelijke sportaccommodaties, anders dan beheerskosten (SRO) worden op dit product verantwoord. Voornamelijk rente, afschrijving en loonkosten inclusief overheadkosten.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1105 Sportaccommodaties	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	4.025	4.006	4.110	4.119	9
Baten					
Totaal (excl. reserves)	**4.025**	**4.006**	**4.110**	**4.119**	**9**

1201 Publieke gezondheid

Kosten om de gezondheid van inwoners te bevorderen en te beschermen. Dit betreft voornamelijk de gemeentelijke bijdrage aan de Veiligheidsregio Kennemerland.

1201 Publieke gezondheid	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	3.781	3.912	4.011	4.014	3
Baten					
Totaal (excl. reserves)	**3.781**	**3.912**	**4.011**	**4.014**	**3**

1202 Sociale basis

Onder basisinfrastructuur wordt verstaan: de activiteiten en voorzieningen die er voor zorgen dat burgers zich in hun eigen kracht geholpen en ondersteund voelen. Hierdoor kunnen zij zelfstandig blijven functioneren en zo veel mogelijk meedoen, nu of in de toekomst. Het gaat om laagdrempelige, vrij toegankelijke, niet individueel geïndiceerde en veelal collectieve voorzieningen.

1202 Sociale basis	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	14.682	15.605	15.871	16.074	202
Baten	-113			-52	-52
Totaal (excl. reserves)	**14.569**	**15.605**	**15.871**	**16.022**	**150**

1203 Sociale wijkteams

Lasten voor het uitvoeren van werkzaamheden voor Centrum voor Jeugd en Gezin en de sociale wijkteams.

1203 Sociale wijkteams	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	831	1.851	1.801	1.440	-362
Baten	-102	-105	-105	-114	-9
Totaal (excl. reserves)	**729**	**1.746**	**1.696**	**1.326**	**-371**

1204 CJG

Lasten voor het uitvoeren van werkzaamheden door het centrum voor jeugd en gezin(CJG) en de Jeugdgezondheidszorg (JGZ).

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1204 CJG	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	7.772	9.495	9.155	8.788	-367
Baten					
Totaal (excl. reserves)	**7.772**	**9.495**	**9.155**	**8.788**	**-367**

2101 Vervoersvoorzieningen

Wmo maatwerkvoorziening: collectief vraagafhankelijk vervoer voor mensen met een beperking.

2101 Vervoersvoorzieningen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	4.515	5.029	5.132	5.713	581
Baten	-548	-200	-200	-316	-116
Totaal (excl. reserves)	**3.967**	**4.829**	**4.932**	**5.396**	**465**

2102 Woonvoorzieningen

Maatwerkvoorziening: woningaanpassingen voor mensen met een beperking.

2102 Woonvoorzieningen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	1.357	2.145	2.648	2.788	140
Baten	-910			-9	-9
Totaal (excl. reserves)	**447**	**2.145**	**2.648**	**2.779**	**130**

2103 Huishoudelijke ondersteuning

Wmo maatwerkvoorziening: huishoudelijke ondersteuning voor ouderen en mensen met een beperking met als doel een schone en leefbare woning voor deze inwoners.

2103 Huishoudelijke ondersteuning	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	9.605	9.672	10.980	11.157	178
Baten	-2.077	-755	-855	-846	9
Totaal (excl. reserves)	**7.528**	**8.917**	**10.125**	**10.311**	**186**

2104 Begeleiding en dagbesteding

Wmo-maatwerkvoorziening: dit product betreft kosten voor individuele begeleiding en dagopvang.

2104 Begeleiding en dagbesteding	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	15.428	11.496	14.513	15.331	818
Baten				-12	-12
Totaal (excl. reserves)	**15.428**	**11.496**	**14.513**	**15.319**	**806**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2105 Gezinsbegeleiding en jongvolwassenen

Lasten voor het uitvoeren van werkzaamheden door gecontracteerde jeugdzorg aanbieders in de vorm van ambulante hulp en begeleiding voor cliënten in de leeftijd vanaf 18 jaar en/of het gezin die voor een cliënt en/of het gezin passender is dan een Wmo maatwerkvoorziening.

2105 Gezinsbegel.en jongvolwassenen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	493	1.163	1.114	1.693	578
Baten				-2	-2
Totaal (excl. reserves)	**493**	**1.163**	**1.114**	**1.690**	**576**

2106 Overige voorzieningen volwassenen

Overige Wmo maatwerkvoorzieningen, zoals gehandicapte parkeerplaatsen en medische adviezen.

2106 Ovrg voorzieningen volwassenen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	1.378	1.122	1.299	1.297	-3
Baten	-195	-44	-44	-94	-51
Totaal (excl. reserves)	**1.182**	**1.078**	**1.256**	**1.203**	**-53**

2201 Ambulante jeugdhulp

Lasten voor het uitvoeren van werkzaamheden door gecontracteerde jeugdzorg aanbieders in de vorm van ambulante hulp en begeleiding.

2201 Ambulante jeugdhulp	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	16.139	11.121	17.521	20.149	2.627
Baten					
Totaal (excl. reserves)	**16.139**	**11.121**	**17.521**	**20.149**	**2.627**

2202 Jeugdhulp met verblijf

Lasten voor het uitvoeren van werkzaamheden door gecontracteerde jeugdzorg aanbieders voor hulp en begeleiding in instellingen.

2202 Jeugdhulp met verblijf	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	10.155	10.537	8.820	9.161	341
Baten					
Totaal (excl. reserves)	**10.155**	**10.537**	**8.820**	**9.161**	**341**

2203 Hoogspecialistische jeugdhulp

Lasten voor werkzaamheden op het gebied van kinderbescherming en jeugdreclassering.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2203 Hoogspecialistische jeugdhulp	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	2.817	2.600	2.700	2.264	-436
Baten	-70			-23	-23
Totaal (excl. reserves)	**2.746**	**2.600**	**2.700**	**2.242**	**-458**

2204 Overige voorzieningen jeugd

Lasten voor de uitvoering van het programma Transformatieplan Jeugdzorg Zuid Kennemerland.

2204 Overige voorzieningen jeugd	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	3.550	3.784	1.374	1.336	-38
Baten	-190	-90	-90	-146	-56
Totaal (excl. reserves)	**3.360**	**3.694**	**1.284**	**1.189**	**-95**

2301 Maatschappelijke opvang

Betreft lasten met betrekking tot opvang daklozen, huiselijk geweld/vrouwen opvang en Bed Bad en Brood.

2301 Maatschappelijke opvang	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	17.360	16.356	21.810	19.854	-1.956
Baten	-1.780	-1.131	-1.618	-838	780
Totaal (excl. reserves)	**15.580**	**15.225**	**20.193**	**19.016**	**-1.176**

2302 Beschermd wonen

Het bieden van een traject op maat voor inwoners met psychiatrische en/of psychosociale problematiek die ondersteuningsvragen hebben ten aanzien van én het wonen én het herstellen.

2302 Beschermd wonen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	41.409	43.311	41.806	40.719	-1.087
Baten	-3.414	-2.900	-3.100	-2.987	113
Totaal (excl. reserves)	**37.994**	**40.411**	**38.706**	**37.732**	**-974**

3101 Reïntegratie

Taken op grond van de participatiewet. Het betreft uitvoering van de taken zoals re-integratie, beschut werk en arbeidsmatige dagbesteding, garantiebanen en loonkostensubsidies.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3101 Re-integratie	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	8.728	8.151	7.958	7.823	-135
Baten	-1.155	-1.047	-926	-1.146	-221
Totaal (excl. reserves)	**7.574**	**7.103**	**7.033**	**6.677**	**-356**

3102 Participatie

Lasten ter bevordering van de participatie voor de doelgroep uit het uitkeringsbestand met een onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt.

3102 Participatie	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	493	425	297	301	4
Baten					
Totaal (excl. reserves)	**493**	**425**	**297**	**301**	**4**

3103 Sociale werkvoorziening

Lasten op grond van de WSW. Het betreft de vergoeding aan de gemeenschappelijke regeling die de sociale werkvoorziening in de regio Zuid-Kennemerland uitvoert. De middelen worden ingezet voor zowel de salariskosten van de inwoners die werkzaam zijn binnen de sociale werkvoorziening als de materiële kosten en begeleidingskosten ten behoeve van de sociale werkvoorziening. De opbrengsten die de sociale werkvoorziening genereert worden in mindering gebracht op de kosten.

3103 Sociale werkvoorziening	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	16.023	15.341	15.493	15.580	87
Baten				-206	-206
Totaal (excl. reserves)	**16.023**	**15.341**	**15.493**	**15.374**	**-119**

3201 Inkomen

Uitkeringslasten voor Participatiewet uitkeringen inclusief de IOAW (Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers) en IOAZ (Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen) en daarmee samenhangende overige lasten.

3201 Inkomen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	58.785	60.405	57.608	56.503	-1.105
Baten	-56.637	-55.296	-55.121	-57.534	-2.413
Totaal (excl. reserves)	**2.148**	**5.109**	**2.488**	**-1.031**	**-3.519**

3202 Inkomensondersteuning

Het betreft de kosten van de door de raad vastgestelde regelingen in het kader van de minimaregelingen en bijzondere bijstand.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3202 Inkomensondersteuning	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	9.594	10.212	10.192	9.905	-286
Baten	-791	-630	-630	-604	26
Totaal (excl. reserves)	**8.804**	**9.582**	**9.562**	**9.302**	**-260**

3203 Fraudebestrijding

Lasten van fraudebestrijding.

3203 Fraudebestrijding	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	707	1.031	1.001	953	-48
Baten	-59	-60	-60	-52	8
Totaal (excl. reserves)	**647**	**972**	**941**	**901**	**-41**

3301 Schulddienstverlening

Lasten van uitvoering van schulddienstverlening.

3301 Schulddienstverlening	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	2.857	2.404	2.504	2.153	-351
Baten	-242	-220	-220	-263	-43
Totaal (excl. reserves)	**2.616**	**2.184**	**2.284**	**1.890**	**-393**

3302 Budgetondersteuning

Lasten van uitvoering van budgetondersteuning.

3302 Budgetondersteuning	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	262	489	373	170	-203
Baten					
Totaal (excl. reserves)	**262**	**489**	**373**	**170**	**-203**

4101 Wonen

Sociale woningbouw, woningbouwregie en woonvisie.

4101 Wonen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	2.233	2.114	2.557	2.141	-416
Baten	-668	-22	-22	-202	-180
Totaal (excl. reserves)	**1.565**	**2.092**	**2.536**	**1.939**	**-596**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

4102 Ruimtelijke ontwikkeling

Bestemmingsplannen en beleidsontwikkeling.

4102 Ruimtelijke ontwikkeling	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	3.052	3.526	3.861	3.776	-86
Baten	-144		-50	-214	-164
Totaal (excl. reserves)	**2.907**	**3.526**	**3.811**	**3.562**	**-250**

4103 Omgevingskwaliteit

Leefomgeving, bodemonderzoeken en sanering.

4103 Omgevingskwaliteit	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	3.493	4.153	4.335	4.513	178
Baten	-247	-56	-56	-412	-356
Totaal (excl. reserves)	**3.246**	**4.097**	**4.279**	**4.101**	**-178**

4104 Erfgoed

Product Erfgoed bevat alle taken op het gebied van erfgoed (archeologie, bouwhistorie en cultuurhistorie, waaronder monumenten). Het behoud van erfgoed is van groot belang voor Haarlem en vormt een belangrijke voorwaarde voor stedelijke ontwikkeling.

4104 Erfgoed	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten		697	697	694	-3
Baten				-4	-4
Totaal (excl. reserves)		**697**	**697**	**690**	**-7**

4201 Economie

Versterking ondernemersklimaat.

4201 Economie	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	1.797	1.935	2.076	2.170	94
Baten	-103	-45	-1.010	-1.089	-78
Totaal (excl. reserves)	**1.695**	**1.890**	**1.065**	**1.081**	**16**

4202 Toerisme

Toerisme en recreatie.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

4202 Toerisme	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	1.551	1.418	1.421	1.427	6
Baten	-281	-139	-139	-164	-25
Totaal (excl. reserves)	**1.269**	**1.280**	**1.283**	**1.263**	**-19**

4203 Cultuur

Met name de subsidies van de culturele instellingen zijn binnen dit product begroot.

4203 Cultuur	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	26.276	24.417	27.341	27.141	-200
Baten	-38	-44	-243	-257	-14
Totaal (excl. reserves)	**26.238**	**24.373**	**27.098**	**26.883**	**-214**

4301 Grondexploitaties

De lasten en baten van alle grondexploitaties in Haarlem. Lasten kunnen bestaan uit verwerving, sanering, bouwrijp maken, woonrijp maken, tijdelijk beheer en andere kosten. Baten bestaan hoofdzakelijk uit grondverkopen.

4301 Grondexploitaties algemeen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	9.950	4.451	14.504	7.392	-7.112
Baten	-12.531	-4.239	-14.632	-9.758	4.874
Totaal (excl. reserves)	**-2.581**	**212**	**-128**	**-2.366**	**-2.238**

5101 Afvalinzameling en reiniging

Lasten voor afvalinzameling en reiniging, en de baten (afvalstoffenheffing) die daar tegenover staan.

5101 Afvalinzameling en reiniging	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	21.072	22.153	22.963	23.135	172
Baten	-21.587	-24.649	-24.649	-24.381	268
Totaal (excl. reserves)	**-516**	**-2.496**	**-1.686**	**-1.246**	**440**

5102 Openbare ruimte ondergronds

De lasten voor het beheer en onderhoud van riolering en drainage en de kapitaallasten van in het verleden aangelegde rioleringen. Hier tegenover staan baten uit de rioolheffing.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

5102 Openbare ruimte ondergronds	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	9.419	9.941	9.941	10.784	843
Baten	-12.469	-13.061	-13.061	-13.144	-82
Totaal (excl. reserves)	**-3.050**	**-3.120**	**-3.120**	**-2.360**	**761**

5103 Beheer openbare ruimte

Lasten voor het maken van beleid en beantwoorden van vragen over verkeer, verkeersveiligheid, groen, waterwegen en afval. De baten komen uit concessies voor buitenreclame via reclameborden, abri's (bushokjes) en mupi's (verlichte reclamezuilen).

5103 Beheer openbare ruimte	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	5.852	2.246	31.398	33.105	1.708
Baten	-1.216	-775	-1.125	-1.600	-475
Totaal (excl. reserves)	**4.635**	**1.471**	**30.272**	**31.505**	**1.233**

5104 Haarlem: Wegen, straten , pleinen

Dit cluster bevat de lasten van het dagelijks (via DDO) en groot onderhoud aan wegen straten en pleinen, aan openbare verlichting en aan verkeersregelinstallaties. Daarnaast worden hier de lasten van de DDO's (Domein Dienstverlening Overeenkomsten) voor de coördinatie meldingen en de audits op de DDO's geboekt. Tevens staan hier de lasten en de baten als gevolg van de graafwerkzaamheden in opdracht van nutsbedrijven.

5104 Haarlem:Wegen,straten,pleinen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	14.270	17.334			
Baten	-409	-350			
Totaal (excl. reserves)	**13.861**	**16.984**			

5105 Haarlem: Groen en overige

Dit cluster bevat de lasten van het dagelijks (via DDO) en groot onderhoud aan groen, speelgelegenheden, bruggen, oevers en water.

5105 Haarlem: Groen & overige	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	13.573	16.010	4.572	4.525	-47
Baten	-107			-6	-6
Totaal (excl. reserves)	**13.466**	**16.010**	**4.572**	**4.519**	**-54**

5106 Haarlem: Initiatieven en anterieure overeenkomsten

Dit cluster bevat de lasten en baten van initiatieven en anterieure overeenkomsten.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

5106 Haarlem:Initiat.&anter.ovkmstn	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	1.610	975	1.226	1.666	440
Baten	-410	-637	-637	-1.165	-528
Totaal (excl. reserves)	**1.201**	**338**	**589**	**500**	**-89**

5107 Gebied Noord

De kosten voor groot onderhoud aan alle domeinen in Haarlem Noord en de kosten voor wijkraden en gebiedsregie.

5107 Gebied Noord	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	639	580	819	660	-158
Baten	-23				
Totaal (excl. reserves)	**616**	**580**	**819**	**660**	**-158**

5108 Gebied Schalkwijk

De kosten voor groot onderhoud aan alle domeinen in Schalkwijk en de kosten voor wijkraden en gebiedsregie.

5108 Gebied Schalkwijk	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	604	720	775	633	-142
Baten	-23				
Totaal (excl. reserves)	**581**	**720**	**775**	**633**	**-142**

5109 Gebied Oost

De kosten voor groot onderhoud aan alle domeinen in Haarlem Oost en de kosten voor wijkraden en gebiedsregie.

5109 Gebied Oost	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	724	443	647	576	-71
Baten	-21		-200	-21	179
Totaal (excl. reserves)	**703**	**443**	**447**	**555**	**108**

5110 Gebied Centrum

De kosten voor groot onderhoud aan alle domeinen in Haarlem Centrum en de kosten voor wijkraden en gebiedsregie.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

5110 Gebied Centrum	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	466	434	477	479	2
Baten	-23				
Totaal (excl. reserves)	**443**	**434**	**477**	**479**	**2**

5111 Gebied Zuid

De kosten voor groot onderhoud aan alle domeinen in Haarlem Zuid-West en de kosten voor wijkraden en gebiedsregie.

5111 Gebied Zuid	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	600	744	680	678	-2
Baten	-30	-50			
Totaal (excl. reserves)	**570**	**694**	**680**	**678**	**-2**

5201 Fietsparkeren

De kosten en baten van openbare fietsenstallingen. De lasten zijn vooral kapitaallasten en huur. Baten bestaan uit een bijdrage van Prorail en de verhuur van het fietspoint in de stationsstalling.

5201 Fietsparkeren	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	312	475	930	1.018	87
Baten	-67	-57	-272	-142	130
Totaal (excl. reserves)	**245**	**418**	**658**	**876**	**217**

5202 Parkeren algemeen

Dit cluster bevat de algemene kosten van het product parkeren, die zowel op straat- als op garageparkeren betrekking hebben. Hieronder vallen de kosten van personeel, en de DDO (Domein Dienstverlening Overeenkomst) voor parkeren, waarin het dagelijks beheer en de administratie van het parkeren is belegd.

5202 Parkeren algemeen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	4.086	4.337	4.440	4.751	311
Baten					
Totaal (excl. reserves)	**4.086**	**4.337**	**4.440**	**4.751**	**311**

5203 Straatparkeren

Dit cluster bevat de lasten en de baten van het straatparkeren. Hierbij gaat het om de baten uit het kort parkeren op straat en uit het vergunning parkeren. De kosten beslaan vooral de kosten ten behoeve van het betalingsverkeer.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

5203 Straatparkeren	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	298	379	349	471	122
Baten	-9.731	-10.324	-10.919	-11.009	-90
Totaal (excl. reserves)	**-9.433**	**-9.945**	**-10.570**	**-10.538**	**32**

5204 Parkeergarages

Dit cluster bevat de lasten en de baten van het garageparkeren. Het gaat hierbij om de baten van parkeren in garages. De kosten beslaan hoofdzakelijk kapitaalslasten van garages in bezit van de gemeente en de huur van de garages waar de gemeente geen eigenaar van is.

5204 Parkeergarages	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	4.654	4.852	5.235	4.803	-432
Baten	-10.593	-10.054	-9.754	-10.279	-525
Totaal (excl. reserves)	**-5.939**	**-5.201**	**-4.519**	**-5.476**	**-958**

5205 Parkeren handhaving

De kosten van parkeerhandhaving. De baten bestaan uit de opgelegde fiscale naheffingen.

5205 Parkeren Handhaving	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	1.268	2.039	2.234	2.271	37
Baten	-1.344	-1.364	-1.364	-1.529	-164
Totaal (excl. reserves)	**-76**	**675**	**870**	**742**	**-128**

5301 Havendienst

De lasten van de Havendienst voor onder meer de brugbediening en de afgifte van ligplaatsvergunningen. De baten bestaan uit doorvaart- en liggelden.

5301 Havendienst	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	1.460	1.534	1.939	1.727	-213
Baten	-1.035	-1.023	-1.023	-1.086	-62
Totaal (excl. reserves)	**425**	**511**	**916**	**641**	**-275**

5302 Begraafplaatsen

De kosten voor het beheren van graven en de begraafplaatsen, het delven van graven en het voorlopen bij uitvaarten. De baten bestaan uit de grafleges ter dekking van het grafonderhoud.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

5302 Begraafplaatsen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	1.597	1.693	1.625	1.779	154
Baten	-1.403	-1.288	-1.288	-1.324	-36
Totaal (excl. reserves)	**194**	**405**	**337**	**455**	**118**

5303 NME/Kinderboerderij

Kosten voor het open houden en onderhouden van de kinderboerderijen en de NME, het aanbieden van natuur- en milieueducatie aan scholieren en alle andere Haarlemmers.

5303 NME/Kinderboerderij	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	941	935	901	946	45
Baten	-15	-18	-18	-13	5
Totaal (excl. reserves)	**927**	**917**	**883**	**933**	**50**

5304 Dierenbescherming

Uitgaven voor dierenbescherming.

5304 Dierenbescherming	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	259	268			
Baten					
Totaal (excl. reserves)	**259**	**268**			

5305 Vastgoedbeheer

Dit product betreft alle baten en lasten aangaande het beheer en onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel hiervan zijn ook erfpacht en verkoop (voorbereiding en advies) en parkeergarages.

5305 Vastgoedbeheer	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	17.498	14.796	19.460	17.974	-1.486
Baten	-17.580	-14.328	-18.880	-23.388	-4.508
Totaal (excl. reserves)	**-82**	**468**	**580**	**-5.414**	**-5.994**

6101 Dienstverlening

Het betreft alle baten en lasten die betrekking hebben op het leveren van burgerzakenproducten en het organiseren van verkiezingen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6101 Dienstverlening	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	5.523	4.635	5.314	5.433	120
Baten	-3.425	-2.182	-2.482	-2.542	-60
Totaal (excl. reserves)	**2.098**	**2.452**	**2.831**	**2.891**	**60**

6102 Basisregistraties

Budget ten behoeve van gemeentelijke informatie in basis- en kernregistraties.

6102 Basisregistraties	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	1.645	2.266	2.330	2.313	-17
Baten	-40			-91	-91
Totaal (excl. reserves)	**1.605**	**2.266**	**2.330**	**2.222**	**-108**

6201 Gemeenteraad

Budget ten behoeve van de gemeenteraad en van de ondersteuning van de gemeenteraad. Meer specifiek betreft het in hoofdzaak salarissen en onkostenvergoedingen van raadsleden, de raadsgriffie en de rekenkamercommissie.

6201 Gemeenteraad	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	2.010	2.136	2.245	2.007	-238
Baten					
Totaal (excl. reserves)	**2.010**	**2.136**	**2.245**	**2.007**	**-238**

6202 College van B&W

Budget ten behoeve van het dagelijks bestuur en de ondersteuning daarvan. Meer specifiek betreft het in hoofdzaak salarissen en onkostenvergoedingen van collegeleden, bestuursondersteuning, kosten van gemeentelijke samenwerking en communicatie.

6202 College van B&W	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	3.358	3.483	3.730	6.415	2.685
Baten	-41			-858	-858
Totaal (excl. reserves)	**3.316**	**3.483**	**3.730**	**5.558**	**1.827**

6301 Openbare omgeving & veiligheid

Budget ten behoeve van aanpak Integrale veiligheid, handhaving en criminaliteit. Meer specifiek betreft het de projecten zoals beschreven in het actieprogramma van de gemeente Haarlem en de uitvoering RIEC, het samenwerkingsverband tussen politie, justitie, belasting, provincie Noord-Holland en gemeenten in Noord-Holland ten behoeve van aanpak criminaliteit.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6301 Openbare orde en veiligheid	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	5.916	4.788	8.746	7.292	-1.453
Baten	-1.340		-3.527	-2.405	1.122
Totaal (excl. reserves)	**4.576**	**4.788**	**5.218**	**4.887**	**-331**

6302 WABO

Budget ten behoeve van vergunningen. Meer specifiek de inkomsten uit leges WABO (Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht) vergunningen.

6302 WABO	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	3.803	4.257	4.264	4.066	-197
Baten	-6.049	-5.127	-5.927	-7.751	-1.825
Totaal (excl. reserves)	**-2.246**	**-870**	**-1.663**	**-3.685**	**-2.022**

6303 Handhaving en overig

Budget ten behoeve van Handhaving. Meer specifiek de bijdrage aan de Omgevingsdienst IJmond, regionale samenwerking tussen Noord-Hollandse gemeenten op het gebied van milieu, bestemmingsplannen, taken handhaving en vergunningverlening en het dossier Schiphol. De opbrengsten zijn leges APV (Algemeen Plaatselijke Verordening) vergunningen, kermis- en marktgeld.

6303 Handhaving & overig	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	4.873	4.653	4.921	5.335	414
Baten	-1.407	-1.316	-1.316	-1.705	-389
Totaal (excl. reserves)	**3.466**	**3.338**	**3.606**	**3.631**	**25**

6304 Branden en crisis

Budget voor het uitvoeren van taken Crisisbeheersing. Meer specifiek de bijdrage aan de Veiligheidsregio Kennemerland (VRK), samenwerkingsverband tussen gemeenten in de regio Kennemerland voor crisisbeheersing en het uitvoeren van taken zoals brandweer en ambulance.

6304 Branden en crisis	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	12.031	12.059	12.548	12.207	-341
Baten	-390			-88	-88
Totaal (excl. reserves)	**11.641**	**12.059**	**12.548**	**12.119**	**-429**

7101 Belastingen

Het betreft in hoofdzaak de bijdrage aan Cocensus, kosten van kwijtschelding en kosten van dubieuze debiteuren.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

7101 Belastingen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	4.612	4.980	5.116	5.168	51
Baten	-617	-449	-449	-755	-306
Totaal (excl. reserves)	**3.995**	**4.531**	**4.668**	**4.413**	**-255**

7102 OZB

Opbrengst OZB van eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van niet-woningen.

7102 OZB	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten					
Baten	-39.768	-40.303	-40.583	-40.793	-210
Totaal (excl. reserves)	**-39.768**	**-40.303**	**-40.583**	**-40.793**	**-210**

7103 Precariobelasting

Dit betreft de opbrengst van precariobelasting.

7103 Precariobelasting	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten					
Baten	-6.083	-6.060	-6.227	-6.511	-284
Totaal (excl. reserves)	**-6.083**	**-6.060**	**-6.227**	**-6.511**	**-284**

7104 Overige belastinginkomsten

Opbrengst overige belastingen (roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting, hondenbelasting, toeristenbelasting, precariobelasting, reclamebelasting en BIZ-heffing).

7104 Overige belastinginkomsten	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten					
Baten	-3.196	-3.531	-3.097	-3.162	-65
Totaal (excl. reserves)	**-3.196**	**-3.531**	**-3.097**	**-3.162**	**-65**

7201 Algemene uitkering

Inkomsten uit de algemene uitkering van het gemeentefonds.

7201 Algemene uitkering	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten					
Baten	-299.465	-309.857	-313.511	-316.625	-3.114
Totaal (excl. reserves)	**-299.465**	**-309.857**	**-313.511**	**-316.625**	**-3.114**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

7202 Financiering

Voor de komende jaren zijn hier de lasten voor extra afschrijving materiële vaste activa geraamd. Resultaat van geraamde rentelasten op schulden en doorberekende rente voor investeringen aan de beleidsvelden.

7202 Financiering	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	-1.869	-1.340	-2.798	-2.789	9
Baten	-176	-167	-167	-156	11
Totaal (excl. reserves)	**-2.046**	**-1.507**	**-2.965**	**-2.945**	**20**

7203 Dividend

Inkomsten uit dividenden.

7203 Dividend	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	1	1	1	1	
Baten	-1.175	-864	-1.214	-1.272	-58
Totaal (excl. reserves)	**-1.174**	**-864**	**-1.214**	**-1.272**	**-58**

7204 Algemene baten en lasten

Saldo van stelposten en taakstellingen, kosten accountant en kosten traineepool.

7204 Algemene baten en lasten	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	1.738	1.241	1.837	1.281	-556
Baten	-160			-198	-198
Totaal (excl. reserves)	**1.579**	**1.241**	**1.837**	**1.083**	**-754**

7205 Saldo kostenplaatsen

Wijzigingen in de overhead worden gedurende het begrotingsjaar niet doorberekend aan de beleidsvelden, omdat de tarieven tussentijds niet worden aangepast. De verschillen worden geraamd op dit product saldo kostenplaatsen.

7205 Saldo kostenplaatsen	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	453		-224	-224	
Baten	-6				
Totaal (excl. reserves)	**447**		**-224**	**-224**	

7206 Onvoorzien

Verplichte stelpost voor dekking van onvoorziene uitgaven.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

7206 Onvoorzien	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten		176			
Baten					
Totaal (excl. reserves)		**176**			

7207 Vennootschapsbelasting

Hier worden de lasten vennootschapsbelasting verantwoord.

7207 Vennootschapsbelasting	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	746	700	700	573	-127
Baten					
Totaal (excl. reserves)	**746**	**700**	**700**	**573**	**-127**

7301 Facilitair huisvesting materieel

Op dit product worden de kosten voor de centrale gemeentelijke huisvesting (stadhuis, Raakspoort, Zijlpoort) verantwoord.

7301 Facilitair huisvest. materieel	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	7.000	6.756	7.474	7.819	346
Baten	-3			-18	-18
Totaal (excl. reserves)	**6.997**	**6.756**	**7.474**	**7.802**	**328**

7302 ICT materieel

Op dit product worden de organisatiebrede kosten voor ICT verantwoord (waaronder infrastructuur, PC's, generieke software).

7302 ICT materieel	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	4.981	5.306	5.133	5.506	373
Baten	-13			-52	-52
Totaal (excl. reserves)	**4.968**	**5.306**	**5.133**	**5.454**	**321**

7303 Overige materiele overhead

Onder 'overig materieel overhead' worden de kosten voor facilitaire zaken, documentaire informatievoorziening, voertuigen en de verzekeringsportefeuille verantwoord, voor zover deze kosten niet direct zijn toe te rekenen aan de producten.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

7303 Overige materiele overhead	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	2.948	3.255	3.580	3.387	-193
Baten	-8	-16	-66	-64	2
Totaal (excl. reserves)	**2.940**	**3.239**	**3.514**	**3.323**	**-191**

7304 Personeel centraal besturend proces

Dit betreft de personele kosten van de afdelingen in het ondersteunen van het bestuur.

7304 Pers.centr.besturend proces	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	6.866	6.944	7.137	7.211	74
Baten	-108			-79	-79
Totaal (excl. reserves)	**6.758**	**6.944**	**7.137**	**7.133**	**-5**

7305 Personeel ondersteunend proces

Dit betreft de personele kosten van de afdelingen in het ondersteunend proces.

7305 Pers.centr.ondersteund.proces	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	31.947	32.035	34.126	33.680	-446
Baten	-10.051	-9.729	-10.867	-11.145	-279
Totaal (excl. reserves)	**21.896**	**22.306**	**23.259**	**22.534**	**-725**

7306 Personeel decentrale overhead

Dit betreft de kosten van het management van de overige afdelingen.

7306 Personeel decentrale overhead	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	5.793	4.936	6.493	6.738	244
Baten					
Totaal (excl. reserves)	**5.793**	**4.936**	**6.493**	**6.738**	**244**

7307 Stelposten en doorbelaste overhead

Op dit product worden de nog in te vullen taakstellingen met betrekking tot de overhead verantwoord. Tevens wordt hier de doorbelasting van de overhead naar de investeringen en grondexploitaties geboekt.

7307 Stelposten & doorbel.overhead	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na wijz.	Rekening 2019	Afwijking
Lasten	-1.098	-1.100	-1.369	-1.353	16
Baten				-80	-80
Totaal (excl. reserves)	**-1.098**	**-1.100**	**-1.369**	**-1.433**	**-64**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6.10 Financiële risico's > € 50.000

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Risico's met financieel gevolg: Jaarrekening 2019 (per 3-3-2020)

Programma 1: Maatschappelijke participatie

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	1309	Uitbreiding btw-sportvrijstelling en mogelijk niet toereikende SPUK	50%	900.000	Sport & recreatie	Financieel
Opmerking		Met ingang van 1 januari 2019 is de btw-sportvrijstelling uitgebreid. Het geven van gelegenheid tot sportbeoefening zonder winstoogmerk is dan niet meer belast met btw. Het beheer en de exploitatie van gemeentelijke sportaccommodaties wordt voor de gemeente door SRO uitgevoerd. Op dit moment ligt een aanvraag bij de Belastingdienst om een uitspraak te doen over de winstbeogendheid van SRO. Het al dan niet winstbeogend zijn van SRO is bepalend voor het BTW regime dat van toepassing is. Stel dat SRO door de Belastingdienst als niet winstbeogend wordt aangemerkt dan is daarmee de sportvrijstelling van toepassing, dit betekent dat SRO de BTW die aan hen in rekening wordt gebracht niet langer kan verrekenen. De btw wordt daarmee een kostenpost. Dit zal zich doorvertalen naar de exploitatie van Haarlem. Compensatie van het BTW-nadeel is mogelijk via de compensatieregeling speciale uitkering sport (SPUK) die met ingang van 2019 in het leven is geroepen voor gemeenten. Omdat er een onzekerheid zit in de BTW positie van SRO heeft Haarlem voor 2019 een aanvraag gedaan om het eventuele BTW nadeel te compenseren indien blijkt dat SRO niet winstbeogend is. Tot op heden gaan Haarlem en SRO er van uit dat SRO een winst beogende onderneming is en hebben we ook de btw in vooraftrek gebracht. De in eerste instantie aangevraagde SPUK zal daarom voor 2019 niet verantwoord worden en het ontvangen bedrag zal teruggestort worden. Indien de sportvrijstelling wel van toepassing zou zijn, bedraagt het nadeel voor de gemeente Haarlem, op basis van de realisatie 2019, € 0,9 miljoen. In 2019 is duidelijk geworden dat de realisatie van de Sporthal Sportweg en de gymzaal aan de Phoenixstraat onder het oude BTW-regime van voor 2019 vallen, dit heeft geleid tot verlaging van het eerder geraamde risico van € 2,2 miljoen tot de huidige € 0,9 miljoen. Voor 2020 is het begrote BTW-nadeel ca € 0,9 miljoen. en in 2021 is dat ca € 0,6 miljoen. Voor de jaren 2022 en 2023 bedraagt het geraamde nadeel € 0,5 miljoen. De SPUK regeling kent echter een plafond per jaar. Op basis van het totaal door alle gemeenten aangevraagde bedrag voor 2019 kan daarom gesteld worden dat de compensatie van het btw-nadeel niet volledig dekkend is. In 2019 is een vergoeding van circa 80% toegekend aan de gemeente Haarlem. Op basis van deze vergoeding zou het nadeel voor Haarlem ca 18,3 % bedragen van € 0,9 miljoen is € 161.000. Voor de jaren 2020 e.v.is dit nadeel nog niet in te schatten om dat het uitkeringspercentage afhankelijk is van de landelijke aanvraag. Een ander risico is het feit dat de looptijd van de SPUK 5 jaar is (2019 tot en met 2023). Daarna wordt het totaalbedrag van de SPUK via het gemeentefonds verdeeld. Ook dan is onduidelijk of de toevoeging aan het Gemeentefonds het nadeel volledig dekt. Uitkomst kan zijn dat er minder geld beschikbaar is voor sport of dat er meer middelen beschikbaar moeten komen om dezelfde faciliteiten te realiseren. De gemeente gaat er voorlopig vanuit dat SRO winstbeogend is. In samenspraak met anderen, SRO en accountant, is besloten om in 2019 geen gebruik te maken van de SPUK. Het maximale risico dat hiermee gemoeid is bedraagt € 0,9 miljoen., ervanuit gaande dat er geen mogelijkheid is om met terugwerkende kracht alsnog gebruik te maken van de SPUK 2019 (Herziening SiSa verantwoording 2019 en/of uitputting SPUK). Het minimale risico bedraagt € 161.000 als er nog wel een mogelijkheid is om gebruik te maken van de SPUK-2019. Voor 2020 t/m 2023 zal afhankelijk van de uitspraak van de belastingdienst over het al dan niet winstbeogend zijn van SRO een SPUK aanvraag worden ingediend, gelijk aan de werkwijze voor 2019.				
Maatregel		Met de Belastingdienst wordt onderzocht en afgestemd of SRO na de verruiming van de btw-sportvrijstelling als winstbeogend kan worden aangemerkt. Alleen dan blijft de btw aftrekbaar. Uitsluitsel hierover wordt in het tweede kwartaal van 2020 verwacht. Dit is niet tijdig genoeg om het nadeel dat hierdoor ontstaat te compenseren via de SPUK. Verantwoording van de SPUK 2019 vindt namelijk plaats via de (gecontroleerde) jaarrekening 2019, deze wordt al eerder vastgesteld door de Raad. Haarlem is daarom een uitgebreide lobby gestart om dit probleem landelijk zo veel mogelijk op de kaart te zetten, om te voorkomen dat geen aanspraak meer gedaan kan worden op de SPUK 2019. De raad is naar aanleiding van het collegebesluit nr. 2019/434939 dd 28-5-2019 geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot de aanvraag van de SPUK 2019. In 2020 zal de gemeente Haarlem ook weer een aanvraag doen voor de SPUK 2020 en zal de raad geïnformeerd worden over het collegebesluit.Als achteraf blijkt dat SRO als niet winstbeogend wordt aangemerkt, moet een verzoek ingediend worden bij het ministerie om voor 2019 alsnog gebruik te kunnen maken van de SPUK. Het is onzeker of dit verzoek gehonoreerd zal worden en of er dan nog middelen beschikbaar zijn in de SPUK.				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1363	Taakstelling in begroting 2020 van Werkpas Holding B.V.	50%	250.000	Financien	Financieel
Opmerking		In de begroting 2020 van Werkpas Holding B.V. is een taakstelling opgenomen van € 275.000 inzake de frictiekosten als gevolg van de sluiting van de scheepswerf Chinook per 1 januari 2020. Het risico bestaat dat deze taakstelling in 2020 niet of niet volledig wordt gerealiseerd. In dat geval komen de (niet-afgedekte) frictiekosten voor rekening van de aandeelhouders i.c. de gemeenten Haarlem en Zandvoort. Het maximale risico voor Haarlem bedraagt € 250.000.				
Maatregel		De taakstellling is in de begroting 2020 van Werkpas Holding B.V. opgenomen. Specifieke maatregelen zijn op dit moment nog in onderzoek. Het verloop van de taakstelling wordt gemonitord.				

pwc
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 2: Ondersteuning en zorg

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1215	Open einde regeling WMO: jaarlijks toegekende WMO-budget is ontoereikend om de kosten van de voorzieningen en de uitvoeringskosten te financieren.	90%	2.500.000	WMO	Financieel
Opmerking		Bij de WMO is sprake van een open-einde regeling. Uit onderzoek blijkt dat er voor de komende jaren een toename wordt verwacht van het aantal meldingen Wet Maatschappelijke ondersteuning (WMO). De kans dat het risico zich voordoet is zeer groot. De verhoging heeft twee oorzaken: 1) als gevolg van externe ontwikkelingen zoals onder andere extramuralisering, langer zelfstandig thuiswonen en met name de invoering van het abonnementstarief is er sprake van een toename aan ondersteuningsvragen 2) als gevolg van ons eigen beleid zijn we beter in staat om ondersteuningsvragen te vinden die voorheen verborgen bleven. Het financieel risico van € 2,5 miljoen is bepaald op basis van de begroting 2020 en de daadwerkelijke kosten in 2019 op voornamelijk de voorzieningen.				
Maatregel		Periodiek monitoren en signaleren van de ontwikkeling van de uitgaven. Inzet om ondersteuning toe te leiden naar de sociale basis en in gesprek gaan met de aanbieders over inzet zorg vanuit andere wettelijke kaders. Daarom is gestart met een analyse op beleid, sturing en beheersing naar de structurele oorzaken voor het ontstaan van het tekort. Deze analyse moet leiden tot verbetervoorstellen die structureel bijdragen aan een betere financiële balans in het sociaal domein. Deze maatregelen zullen hooguit bijdragen aan een beperking van de oplopende kosten.				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1356	Jeugdzorg: Open einde karakter ten aanzien van de financiering jeugdzorg	90%	1.500.000	Juegdzorg	Financieel
Opmerking		Ten aanzien van jeugdzorg is sprake van een open-einde-regeling. Daarnaast kunnen we niet volledig sturen op de toegang, omdat deze deels wettelijk is belegd bij huisarts of rechtelijke macht. Omdat er sprake is van budget-financiering, zal pas na het einde van het jaar blijken of budget en feitelijke realisatie met elkaar in de pas lopen. Bij de jeugdzorg worden meer inwoners bereikt: die toename van cliënten in zorg, leidt bij onvoldoende financiële compensatie door het Rijk, tot tekorten. Landelijk is er sprake van dezelfde ontwikkeling. Het financiële tekort op de jeugdzorg bedroeg over 2018 € 3,2 miljoen. Door een verdere stijging van het aantal jeugdigen in zorg is dit budget in de Kadernota 2019 structureel met € 3,0 miljoen verhoogd en nog eens met ca. € 1,0 miljoen in de 2e Bestuursrapportage 2019 en de begroting 2020. Ondanks deze bijstellingen is in de jaarrekening 2019 een verder tekort gerealiseerd van ca. € 1,5 miljoen. Indien deze kosten structureel van aard zijn, leidt dit waarschijnlijk tot een tekort van ca. € 1,5 mijoen in 2020. Bij een verdere toename in het aantal cliënten in zorg kan dit risico nog hoger uitvallen.				
Maatregel		Versterken van het actueel beschikbaar stellen van de juiste stuurinformatie. Versterken van de programmering op de verschillende vormen van jeugdhulp op het gebied van aantallen, zorgduur en intensiteit. Een model van shared savings, waarbij aanbieders die het goed doen ook beloond worden voor hun inspanning, wordt onderzocht. Verlaging van de kosten voor buitencontractueel maatwerk wordt in afstemming met het CJG en de Gecertificeerde Instellingen ingezet door beter inzicht in verbruik en onderliggende oorzaken. Door de zorg rondom de kinderen met een intensieve zorgvraag beter te organiseren kan de effectiviteit worden vergroot en potentieel kosten worden bespaard. Door meer passende woonvoorzieningen voor jongeren tussen 16-27 kan er een betere doorstroming plaatsvinden waardoor jongeren minder lang in zorg blijven.				

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1127	Opvang, wonen en herstel: Budgetten Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen niet toereikend.	50%	1.000.000	Zorg & Welzijn	Financieel
Opmerking	Onder opvang, wonen en herstel vallen zowel Beschermd wonen (hierna: BW) als de Maatschappelijke opvang (hierna: MO) (dak- en thuislozenopvang). De dak- en thuislozen problematiek is sterk toegenomen. Bij de MO was er de afgelopen jaren sprake van een tekort. Dit tekort is in 2019 sterk toegenomen door meer instroom, verzwaring van doelgroep, beperkte uitstroom mogelijkheden in verband tekort aan goedkope sociale huurwoningen en wachtlijsten voor instellingen. Met betrekking tot BW is er, net als in voorgaande jaren, sprake van een overschot. Tegelijkertijd is er ook sprake van een wachtlijst voor BW, dat wordt veroorzaakt door een tekort aan beschermd of beschut wonen plekken en sociale huurwoningen. De actuele situatie op de woningmarkt is hier debet aan. Het tekort bij de MO kon in 2019 nog gedekt worden uit het overschot bij beschermd wonen. In 2020 wordt een zelfde beeld, mogelijk nog een grotere druk op de MO verwacht. We zetten ook in 2020 in op uitbreiding van de (BW-)voorzieningen. Indien uitbreiding van de (BW-)voorzieningen kan worden gerealiseerd heeft dit als consequentie dat het budget voor BW geen danwel onvoldoende ruimte kan bieden voor dekking van de meerkosten op MO. Voor zowel Beschermd wonen als Maatschappelijke opvang zijn per 1 juli 2018 nieuwe contracten afgesloten. Deze contracten kennen een nieuw bekostigingsmodel. Bij BW zien we dat hierdoor de beweging gestimuleerd wordt dat meer mensen beschut dan wel zelfstandig gaan wonen en meer zelfstandigheid krijgen. Bij MO wordt het beoogde effect van zo kort mogelijk in de opvang en daar wonen waar de kans op herstel het grootst is, niet gerealiseerd door de grote toestroom, complexiteit van de doelgroep en beperkte uitstroom. In 2020-2022 zal er in alle waarschijnlijkheid sprake zijn van een nieuwe financiële situatie. Hier spelen vier ontwikkelingen op rijksniveau: 1)Doordecentralisatie van budgetten MO en BW naar de regiogemeenten, waarbij Haarlem niet langer centrumgemeente is voor deze taken (deze maatregel is van 2021 uitgesteld naar 2022). 2) Invoering van een nieuw objectief verdeelmodel BW en MO vanaf 2022 (idem). 3) Overgang van een deel van de beschermd wonen cliënten, en daarmee budget, naar de Wet Langdurige Zorg. in 2020 vinden alle voorbereidingen voor de overgang van de cliënten per 01-01-2021 plaats. De financiële gevolgen van het WLZ traject zijn pas in 2021 helder. 4) Het rijk heeft eind 2019 aangekondigd dat ze maatregelen wil treffen om het aantal dak- en thuislozen te verminderen. Het is nog onduidelijk op welke wijze. Deze herverdelingen vallen naar verwachting voor Haarlem ongunstig uit, met name omdat Haarlem de meeste voorzieningen op haar grondgebied heeft en daarmee de hoogste kosten.				
Maatregel	-Monitoren en sturen op nieuwe contracten. -Monitoren en sturen op de instroom en uitstroom.-Monitoring en sturen op in gebruik name van zorglocaties, starten van nieuwe initiatieven door aanbieders en het realiseren van beschikbare sociale huurwoningen. Nadelig resultaat wordt voor zover het budget Beschermd wonen dit toelaat ten laste gebracht van de regionale middelen sociaal domein (beschermd wonen en maatschappelijke opvang).					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1365	Oplopen wachtlijsten Veilig Thuis ten gevolge van onvoldoende budget of onvoldoende beschikbaar personeel	90%	500.000	Jeugdzorg	Financieel
Opmerking	Veilig Thuis heeft aangegeven dat er mogelijk in 2020 een stijgend aantal meldingen kan binnen komen. Het huidige budget is onvoldoende om aan een stijgende vraag tegemoet te komen. Als deze situatie zich voordoet en er gekozen wordt de wachtlijst niet te laten stijgen is extra budget nodig (wettelijke verantwoordelijkheid gemeente).					
Maatregel	Verbeteren van de ketensamenwerking met partners zodat Veilig Thuis de juiste zaken oppakt. De keuze om VT onder te brengen in de GR maakt de organisatie minder kwetsbaar. Op termijn zal blijken of er sprake is van inverdieneffecten op met name de kosten van overhead.					

pwc
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 3: Werk en inkomen

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R96	Indien het aantal bijstandsgerechtigden oploopt draagt de gemeente het risico op een overschrijding van de BUIG tot op het punt dat aan de voorwaarden van de vangnetuitkering wordt voldaan.	10%	413.000	Sociale uitkeringen	Financieel
Opmerking		Dit risico heeft betrekking op het budget dat het Rijk beschikbaar stelt voor het betalen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet (de bijstandsuitkeringen). Deze middelen worden separaat aan de gemeente toegekend via de BUIG (Bundeling uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten). Het financiële gevolg is afgeleid van de huidige uitgaven aan uitkeringen. De vangnetuitkering biedt gemeenten financiële compensatie voor grote(re) tekorten op het budget als bedoeld in artikel 69 van de Participatiewet. Ten opzichte van 2018 zijn de voorwaarden om op de vangnetuitkering een beroep te kunnen doen gewijzigd. Om over 2020 in aanmerking te komen voor de vangnetuitkering moet worden voldaan aan de volgende financiële en procedurele voorwaarden: a. over 2020 moet sprake zijn van een tekort dat meer bedraagt dan 7,5% van de definitief over dat jaar toegekende gebundelde uitkering als bedoeld in artikel 69 Participatiewet; b. over 2018, 2019 en 2020 moet sprake zijn van een gecumuleerd tekort dat meer bedraagt dan 7,5%, berekend over alleen de definitief over 2020 toegekende gebundelde uitkering als bedoeld in artikel 69 Participatiewet; Totdat aan deze voorwaarden voldaan is, is een eventueel tekort voor eigen rekening. Twee factoren hebben invloed op de kans op voordoen van het risico: 1. Het is onduidelijk hoe het bestand van uitkeringsgerechtigden zich het komende jaar zal ontwikkelen. Op het ogenblik is een stabilisering van het aantal personen in de bijstand zichtbaar. Daarnaast zien we stijgende kosten van loonkostensubsidie en beschut werk. Op basis van de laatste prognoses wordt een overschot op het BUIG budget verwacht. 2. De hoogte van de rijksbijdrage is (mede als gevolg van de verdeelsystematiek) onzeker. Op basis van de huidige prognoses wordt voor 2020 een positief BUIG saldo verwacht.				
Maatregel		Vanaf 2019 zal dit risico volledig gedekt worden uit de algemene reserve, De uitkeringen in het kader van de participatiewet betreft een openeinde regeling. Als beheersmaatregel wordt monitoring op overschrijding ingezet. Bijsturing is gezien het open eind karakter van de bijstand problematisch. Daar waar mogelijk worden maatregelen om de instroom te beperken voorgesteld en tevens extra maatregelen genomen om de uitstroom te stimuleren.				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1209	Toename van het aantal burgers dat een beroep doet op de open einde regelingen Minima/Bijzondere bijstand	75%	200.000	Sociale uitkeringen	Financieel
Opmerking		Als gevolg van open einde regelingen voor bijvoorbeeld minimabeleid en bijzondere bijstand, loopt de gemeente een financieel risico omdat de vraag van tevoren niet precies is in te schatten. Door brede communicatie vanaf 2016 wordt geconstateerd dat de doelgroep steeds beter bereikt wordt. Hierdoor is een duidelijke groei in de HaarlemPas-houders zichtbaar. Dat heeft er in 2018 toe geleid dat het risico zich daadwerkelijk heeft voorgedaan. Door het succes van het bereiken van de minima zullen de kosten voor de minima-regelingen verder stijgen. Dit is een gewenst resultaat, maar budgettair gezien in het algemeen een risico. Kortom, het risico blijft bestaan maar kans op voordoen wordt verhoogd door de volgende oorzaken: 1 De inkomensgrens is in 2019 verhoogd naar 120%. Budgettair is deze stijging in principe volledig voorzien, echter het realiseren van bereik van de nieuwe doelgroep vindt gefaseerd plaats. 2 Er is een flinke toename te zien in het aantal deelnemers gemeentelijke zorgpolis. Zet deze trend zich door dan is de huidige begroting onvoldoende. 3 De kosten beschermingsbewind zien wij stabiliseren. De begroting gaat uit van dalende kosten. Dit zien wij tot op heden nog niet terug in het gebruik van deze regeling.				
Maatregel		Spreken van alle klanten in beschermingsbewind in overleg met externe bewindvoerders om te bezien of deze klanten kunnen bewegen naar budgetondersteuning op maat. Vereist wel rechtelijke tussenkomst., Afzien van bestuurlijke ambitie om inkomensgrens te verhogen naar 130%., Inkomensgrens van 120% verlaagd naar 100% voor aanvraag kosten beschermingsbewind., Budget ondersteuning op Maat (BooM) is een structureel onderdeel van schulddienstverlening geworden., De verstrekkingen in het kader van de minima en de gemeentelijke regelingen betreffen open einde regelingen, als beheersmaatregel wordt monitoring ingezet. Als overschrijdingen voorzien worden, zullen beleidsaanpassingen nodig zijn, hetgeen een doorlooptermijn kent die snelle bijsturing bemoeilijken.				

Programma 4: Duurzame stedelijke vernieuwing

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1353	Geaggregeerd risico Ontwikkeling van woningbouw programma's, plannen en projecten (zowel ontwikkelprojecten als projecten in de openbare ruimte) vertragen	50%	2.000.000	Uitvoering	Financieel
Opmerking		Door verschillende financiële redenen, zoals bijv. stijgende rentelasten en dalende grondprijzen kan vertraging ontstaan bij ontwikkeling van programma's, plannen en projecten				
Maatregel		Aanhouden marges in tijd en financieel (onvoorzien)				

pwc
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1348	De grondopbrengst valt lager uit door onrendabele top van het parkeren	40%	1.750.000	Grondexploitatie	Financieel
Opmerking	Betreft Haarlemmer Stroom (Dekking uit Grex Minckelersweg e.o.) Er zijn nog twee kavels door de gemeente uit te geven. De parkeerbehoefte van deze kavels is nog onbekend. De parkeeroplossing kan onrendabel zijn en daarmee een drukkend effect hebben op de verkoopwaarde van de kavels.. Een eventueel onrendabele parkeerbehoefte van Lingotto, is niet voor de rekening van de gemeente (en dus ook geen risico voor de gemeente).					
Maatregel	Op zoek gaan naar elementen in het masterplan die wel binnen hun bereik liggen, voldoende voor de gemeente opleveren en geen afbreuk doen aan het masterplan. Alternatief is het tenderen van de gemeentelijke kavels, waarbij een integrale ontwikkeling op het spel komt te staan.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1284	Saneringskosten als gevolg van verontreinigingen op het Haarlemmer Stroom terrein	35%	1.400.000	Grondexploitatie	Financieel
Opmerking	Betreft GREX Minkelersweg e.o. In geval er bij de herontwikkeling verontreinigingen worden aangetroffen die conform de afspraken voor rekening van de gemeente gesaneerd dienen te worden, dan kost dit de gemeente geld.					
Maatregel	In gesprek blijven met de beoogde nieuwe ontwikkelaar om te sturen op zo min mogelijk roering van de grond.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1124	(Nogmaals uitstel van) Invoering Omgevingswet naar verwachting (mogelijk later dan) 1-1-2021	60%	1.000.000	Ruimtelijke ordening	Financieel
Opmerking	Het voorbereiden van de komst van de Omgevingswet is complex en intensief. De onderstaande risico's worden herkend: • De invoering van de wet brengt hoge kosten met zich mee. De kosten van de implementatie (transitie en materieel) komen voor rekening van de gemeente, waaronder de kosten van een omvangrijke digitaliseringsopgave. • Er is onvoldoende of niet tijdig beschikbare ambtelijke capaciteit voor het implementatietraject waardoor we per 2021 onze wettelijke taken niet kunnen uitvoeren. - Het ontwikkelen van benodigde applicaties door externe leveranciers kost meer tijd dan gedacht waardoor de tijd aanbesteding, implementratie en testen door de gemeente korter wordt. • Er is onvoldoende bestuurlijke daadkracht (keuzes maken), inzet (voor afstemming intern en contacten met de stad) en/of draagvlak (om tot bepalende bestuurlijke keuzes te komen). • De gemeente is m.b.t. de informatievoorziening afhankelijk van de kwaliteit van de gegevens die onder andere door de ketenpartners beschikbaar worden gesteld. • De financiële impact op termijn is naar verwachting groot. Zo vervalt mogelijk een deel van de legesinkomsten voor de gemeenten en worden op rijksniveau al besparingen ingeboekt. • De invoeringsdatum is verschoven naar 1 januari 2021. Deze extra tijd komt een zorgvuldige voorbereiding ten goede en geeft ons meer tijd de organisatie voor te bereiden op de nieuwe wet.					
Maatregel	In de programmabegroting is een eerste inzicht gegeven in de kosten voor implementatie. Op landelijk niveau wordt al enige tijd gewerkt aan een effecten model, dat bij de keuzes die gemaakt worden in Omgevingsvisie en vooral Omgevingsplan, kan worden ingezet. Dit model moet helpen om ook de financiële effecten van de omgevingswet inzichtelijk te krijgen. De gemeente Haarlem draait inmiddels mee in de pilot van de VNG om te werken met dit effectenmodel. Bij de programmabegroting 2020-2024 zullen de benodigde middelen waar mogelijk verder in beeld worden gebracht.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1352	Geaggregeerd risico: Woningbouw en andere projecten zorgen voor extra onverwachte kosten	25%	1.000.000	Planning	Financieel
Opmerking	Bij ontwikkelplannen en -projecten kan een burger of ondernemer hinder ondervinden van dit plannen en planschade of nadeelcompensatie claimen. Dit wil niet zeggen dat de claim ook wordt toegekend. Bij het opstellen van ontwikkelvisies, ontwikkelplannen en -projecten kan de inbreng uit de stad de plannen en uitvoering inhoudelijk verrijken, maar ook tot hogere kosten leiden (als gevolg van bijvoorbeeld vertraging of extra wensen)					
Maatregel	- bij hogere kosten a.g.v. participatie en inspraak en bij schaarste op de arbeidsmarkt en materialen: aanhouden marges in tijd en financieel (onvoorzien)					

pwc
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R84	Garantstelling van een lening van oorspronkelijk € 1,3 miljoen aangegaan aan de culturele instelling Hart.	25%	650.000	Cultuur	Financieel
Opmerking	De Culturele instelling Hart is ten behoeve van het nieuwe organisatiemodel een lening van oorspronkelijk € 1,3 miljoen aangegaan. Hiervoor staat de gemeente garant. De garantstelling vormt een zeker risico. De lening wordt in 10 termijnen van € 130.000 afgelost. De stand van deze lening bedraagt per ultimo 2019 € 650.000.					
Maatregel	Conform de nota verbonden partijen en de subsidieverordening (het stellen van randvoorwaarden en monitoring door middel van gesprekken en toetsing p&c-documenten) wordt dit risico beheerst. Vanwege de lening met garantstelling van de gemeente staat Hart sinds 2014 onder verhoogd toezicht, ook nu de risicoclassificatie van Hart onder de norm van 25 uitkomt. Het jaar 2019 wordt afgesloten met een positief resultaat van circa € 266.000. (2018: € 231.000 positief). Als gevolg van personeelsverloop zijn de loonkosten eenmalig iets lager. Ook vertonen de inkomsten uit verhuur en horeca nog steeds een stijgende lijn. Het negatieve eigen vermogen wordt ten gevolge van het positieve resultaat over 2019 verminderd tot circa € 0,58 miljoen. Hart voldoet aan haar verplichtingen met betrekking tot aflossing van de door Haarlem gegarandeerde lening. Alhoewel de financiële positie van Hart kwetsbaar blijft, kan het risico op 25% worden gehandhaafd.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1354	Burger en/of ondernemer starten een beroepsprocedure op woningbouw programma en andere projecten	20%	500.000	Algemeen juridisch	Juridisch/aansprekelijkheid
Opmerking	Als burger(s) en/of ondernemer(s) het niet eens zijn met de onwikkelplannen van de gemeente kunnen zij beroepsprocedures opstarten n.a.v. te realiseren woningbouwprogramma's en andere projecten en zal het risico niet alleen financieel-juridische gevolgen hebben, maar kan dit ook zorgen voor vertraging van ontwikkelprogramma's en -projecten met negatieve pers en imagoschade tot gevolg.					
Maatregel	Juridisch risico aanvaarden, geen beheersmaatregel.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1288	Onzekerheid over uitgifte van kavel	20%	420.000	Grondexploiatie	Financieel
Opmerking	Betreft GREX Ripperda Indien de kavel niet verkocht wordt, dan heeft dit impact op het resultaat van de grondexploitatie					
Maatregel	De kavel op een gedegen wijze op de markt zetten of eventueel genoegen nemen met lagere opbrengsten.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1369	Lagere opbrengst uit grondverkoop project Tempeliersstraat	90%	200.000	WRO procedures	Financieel
Opmerking	Betreft Tempeliersstraat De grond (Tempeliersstraat) is verkocht en er zijn afspraken contractueel vastgelegd die in de huidige werkwijze niet (meer) zouden worden gemaakt: de gemeente is nu financieel verantwoordelijk voor onderwerpen die nu bij de ontwikkelaar gelegd zouden worden. Nu de financiële afwikkeling van de verkoop is uitgesteld tot na de bestuurlijke procedures heeft dit tot gevolg dat de opbrengst uit de grondverkoop (mogelijk) lager uitvalt dan bestuurlijk is gecommuniceerd.					
Maatregel	Onderhandelen					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1346	Verbreding van Oorkondelaan en het noodzakelijk moeten verleggen van 50Kv kabels blijkt een te dure oplossing.	50%	160.000	Grondexploitatie	Financieel
Opmerking	Betreft GREX Slachthuistterrein (dekking uit GREX reserve) Extra kosten voor het aanleggen van een zwaarverkeersbrug wordt voorlopig geraamd op €160.000 euro Deel van de dekking (€410.000-€160.000=€250.000) als risico opgenomen, onder het voorbehoud dat er uberhaupt een autobrug komt. Deel van dekking is nu opgenomen in grex; bedrag aangepast (was €410.000)					
Maatregel	Aanleggen van een zwaarverkeersbrug, en mogelijk combineren met de langzaamverkeersbrug die de ontwikkelaar wil aanleggen. Het hiervoor gereserveerde budget kan dan gebruikt worden voor een gecombineerde brug. Wenselijkheid van een gecombineerde brug moet uitgezocht worden					

pwc
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1371	Remise: Het opleveren van de openbare ruimte is niet conform de gemeentelijke normen	60%	100.000	Ruimtelijkbeleid/planologie	Financieel
Opmerking	Betreft proces Remise Het herstel van de omissies brengen hoge kosten met zich mee. Bij niet herstellen van de gebreken dreigt een juridische strijd. Tevens zal het voor bewoners effect hebben. Het risico vervalt wanneer de betwiste afwijking van de norm door de ontwikkelaar wordt aangepast en door de gemeente akkoord wordt bevonden.					
Maatregel	In gesprek blijven met de eigenaar. Het herstel van de omissies brengen hoge kosten met zich mee. Bij het niet herstellen van de gebreken dreigt een juridische strijd. Tevens zl het voor de bewoners een negatief effect hebben.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1273	Marktpartij verzilvert optie niet.	40%	100.000	Grondexploitatie	Financieel
Opmerking	De impact van twee jaar vertraging a.g.v. niet uitoefenen optie is 2 jaar extra rentelasten, er komen namelijk geen grondopbrengsten binnen (alleen de optievergoeding, maar deze is onvoldoende om de boekwaarde te compenseren). Betreft Slachthuisterrein.					
Maatregel	Geen beheersmaatregel mogelijk					

Programma 5: Beheer en onderhoud

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1111	Achterstallig onderhoud vastgoed wordt komende jaren niet ingelopen door achterblijvende verkoopopbrengsten.	5%	4.100.000	Vastgoed	Financieel
Opmerking	Eind 2019 is geraamd dat een verkoopopbrengst van 8,1 miljoen euro boven boekwaarde benodigd is om het achterstallig onderhoud 12,5 miljoen in te lopen. Gezien de verbeterde marktomstandigheden is er voor de komende jaren nog een gering risico dat de gewenste opbrengst niet zal worden behaald. Met de verkoop van de Minckelersweg (2 miljoen netto; januari 2020) wordt al een groot gedeelte van het benodigde budget opgehaald. Bij de bepaling van het maximale financiële gevolg bij dit risico is uitgegaan van een realisatie van 50% van de verwachte verkopen in 2020. Oorzaken kunnen vertragingen in het verkoopproces zijn of de gewenste sturing op herontwikkelingen en daarmee gepaard gaande bestemmingswijzigingen die waardedrukkend werken. Het inlopen van het achterstallig onderhoud is in 2020 gestart met het opnemen van gespecificeerd achterstallig onderhoud in het werkplan 2020.					
Maatregel	In de situatie dat de Reserve Vastgoed onvoldoende middelen bevat om het achterstallig onderhoud in te lopen zal er worden getemporiseerd bij het inlopen van het achterstallig onderhoud.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1200	Kosten uitvoering overschrijden de door de PNH vastgestelde plafondbedrag subsidie (> € 2.887k)	10%	100.000	Project- en programmamanagemet	Financieel
Opmerking	Betreft project HOV Noord Verschillende relatief kleine tegenvallers kunnen bij elkaar leiden tot een overschrijding Een beperkte afwijking in de aanneemsom leidt al tot een overschrijding. Het grootste risico zit op de doorstromingsmaatregelen, omdat daar het verschil tussen budget en verplichtingen het kleinst is.					
Maatregel	Met provincie overeenkomen dat overschrijdingen financieel door de provincie kunnen worden opgevangen. Provincie verklaart zich hiertoe bereid maar reserveert pas daadwerkelijk geld als de overschrijding zeker is. Risico op overschrijding budget is 60%. Risico dat provincie niet kan bijspringen is 20%. Totaalrisico afgerond op 10%.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1370	Stack: aansluiting riool niet conform gemeentelijke norm	90%	50.000	Ruimtelijkbeleid/planologie	Financieel
Opmerking	Betreft rioolstelsel beheer en onderhoud. De gevolgen van een juridische uitspraak kan aanleiding zijn tot het maken van andere, maar duurdere afspraken met ontwikkelaars, waardoor er een financieel risico ontstaat.					
Maatregel						

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 6: Burger, bestuur en veiligheid

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R88	Calamiteiten: onverwachte gebeurtenissen kunnen leiden tot hoge, niet begrote kosten.	5%	10.000.000	Crisisbeheersing	Financieel
Opmerking		Verzamelrisico van alle grootschalige calamiteiten die de gemeente kunnen overkomen en een lage kans van voordoen hebben. Hieronder vallen alle grotere rampen, zoals trein- en vliegtuigongelukken of andere grootschalige incidenten.				
Maatregel		De situaties hebben zich tot en met 2018 niet voorgedaan. Voor algemene rampen e.d. mogen geen voorzieningen worden getroffen. Derhalve is geen voorziening opgenomen. Intern worden medewerkers opgeleid in de regionale crisisorganisatie.Preparatie en repressie brandweerzorg (VRK)				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1117	Lagere inkomsten bouwleges.	50%	1.000.000	Omgevingsvergunning (V	Financieel
Opmerking		Het risico is permanent aanwezig dat de geraamde begroting niet behaald wordt. Immers het is voorshands nooit exact te voorspellen welke of wanneer bouwactiviteiten plaatsvinden.				
Maatregel		Maandelijks wordt een prognose gemaakt door de accounthouders naar aanleiding van de contactmomenten met de (toekomstige) vergunning afnemers van grote projecten (> ca 1 miljoen bouwsom).				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1341	Kwaliteit van informatie voldoet niet aan de (wettelijke) eisen	50%	1.000.000	Archief	Financieel
Opmerking		De juiste kwaliteit van informatie is de verantwoordelijkheid van de eigenaren van de informatie; te kort komende kwaliteit kan leiden tot risico's in de uitvoering van de taken van de gemeente, van inefficiënte in de uitvoering van taken tot juridische en financiële risico's i.v.m. het gebruiken en/of verstrekken van onjuiste informatie of het ontbreken van informatie. De inschatting van het financiële risico is gebaseerd op juridische kosten van bijv. schadeclaims als gevolg van de verstrekking van incorrecte informatie, imagoschade en kosten ten gevolge van transacties die gebaseerd zijn op incorrecte data (denk aan: vastgoedtransacties). Voorbeelden zijn het niet of niet tijdig digitaal archiveren van informatie.				
Maatregel		Voor het toetsen van de kwaliteit van informatie worden monitoringsinstrumenten opgezet in het kader van de uitvoering van het programma Gegevensmanagement; dit betreft het al opgezette kwaliteitssysteem voor Informatiebeheer en de geplande uitbreidingen en aanvullingen daarop om daarmee het gehele informatiedomein te kunnen gaan bestrijken.				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1340	Afstel invoering 2e tranche van de WKPB	25%	1.000.000	Vergunning en handhaving	Financieel
Opmerking		De invoering van de 2e tranche op de Wet Kenbaarheid Publiekrechtelijke Beperkingen (WKPB) is afgesteld. De eerste tranche van de Wet Kenbaarheid Publiekrechtelijke Beperkingen (WKPB) is reeds doorgevoerd. De tweede tranche bestaat voornamelijk uit het toevoegen van de gemeentelijke bestemmingsplannen aan de reeds ingevoerde publieksrechtelijke beperkingen. Het risico op financiële gevolgen blijft bestaan. De financiële risico's bestaan uit het feit dat de gemeenten aansprakelijk kunnen worden gesteld, als iemand bvb. een pand koopt, waarvan de publiekrechtelijke beperkingen (bvb een monumentstatus) niet goed is geregistreerd bij de gemeente. Omdat het bijbehorende brondocument van de beperking op dit moment niet in de huidige registratie is opgenomen, bestaat dat risico. In de nieuwe registratie moet dat verholpen zijn. Naar verwachting wordt het in het jaar 2020 opgelost.				
Maatregel						

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1342	Duurzame toegankelijkheid van informatie voldoet niet aan de wettelijke eisen:	20%	1.000.000	Archief	Financieel
Opmerking		Informatie is niet meer toegankelijk doordat het onterecht is vernietigd of niet leesbaar meer is; dit kan leiden tot inefficiënte in de uitvoering van taken of tot juridische en financiële risico's i.v.m. het niet meer kunnen gebruiken en/of verstrekken van informatie of het ontbreken van informatie. De inschatting van het financiële risico is gebaseerd op juridische kosten van bijv. schadeclaims als gevolg van de verstrekking van incorrecte informatie en imagoschade. Daarnaast kan de toezichthouder (gemeentearchivaris) een dwangsom opleggen mocht de gemeente zich niet aan de Archiefwet houden. Een voorbeeld hiervan is het niet of niet tijdig ontwikkelen van een e-Depot.				
Maatregel		Voor duurzame toegankelijkheid van informatie vindt continue toezicht plaats door de Gemeentearchivaris; dit toezicht is gebaseerd op de rapportage van het kwaliteitssysteem informatiebeheer, aangevuld met steekproeven en interviews; daarnaast zorgt de stuurgroep Informatiebeheer voor continue toezicht op de uitvoering en verbetering van de duurzame toegankelijkheid; de stuurgroep bestaat uit de CIO, de strategisch adviseur Informatiebeheer van de gemeente Haarlem en de gemeentearchivaris van het Noord-Hollands Archief.				

pwc
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1282	De gemeente Haarlem is wettelijk aansprakelijk ingeval een wethouder overlijdt, om levenslang nabestaanden en/of wezenpensioen te betalen.	5%	1.000.000	College	Financieel
Opmerking		Het kortleven-risico treedt op wanneer een wethouder overlijdt wanneer hij in functie is, of wachtgeld geniet. De gemeente moet dan levenslang nabestaanden en/of wezenpensioen betalen. Bij een actieve wethouder en de voormalige wethouder met wachtgeld wordt altijd het grootste risico gelopen bij overlijden, aangezien er bij overlijden (fictieve) doortelling van de pensioenopbouw tot de AOW-leeftijd plaatsvindt. Mocht het risico zich voordoen, dan zal de gemeente de totale verplichting in één keer moeten doteren aan de voorziening. De gemeente is niet wettelijk verplicht dit risico af te dekken. De gemeente Haarlem heeft er voor gekozen dit risico niet te verzekeren.				
Maatregel						

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1121	Verlaging rekenrente voor pensioenen (oud)wethouders waardoor dotatie aan de voorziening pensioenverplichtingen nodig is.	40%	800.000	College	Financieel
Opmerking		Kosten pensioenen wethouders: Verlaging van de te hanteren rekenrente voor Appa-pensioenen. (Appa = Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers). Wethouders bouwen pensioen op, gemeenten zijn verantwoordelijk voor de toekomstige pensioenverplichtingen. Voor (een deel van) de toekomstige pensioenverplichtingen is een voorziening gevormd. Jaarlijks wordt een actuariële berekening gemaakt van de benodigde voorziening. Hierbij moet de rekenrente in lijn zijn met de rekenrente die wordt gehanteerd voor waardeoverdrachten. Er bestaat een kans dat deze rekenrente wordt verlaagd door de huidige lage markrente. Een lagere rekenrente kan ertoe leiden dat bijgestort moet worden in de voorziening voor pensioenverplichtingen. De rekenrente 2018 bedroeg 1,648% en is in 2019 gedaald naar 1,577%. De kans bestaat dat de rekenrente verder daalt (max 40%). De impact wordt ingeschat op maximaal € 800.000.				
Maatregel		Het betreft een extern risico waarvoor geen beheersmaatregelen kunnen worden getroffen.				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1052	Claims inzake uitvoering functioneel leeftijdsontslag veiligheidsregio Kennemerland	50%	500.000	Personeel	Financieel
Opmerking		Personeel dat voor de gemeente werkte is overgegaan naar de VRK. Voor hen bestaan nog wel een risicogarantie inzake functioneel leeftijdsontslag (FLO). De berekening en consequenties hiervan zijn onvoorspelbaar.				
Maatregel		monitoring op de individuele dossiers en de prognose door deskundige arbeidsrecht.				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1110	Tussentijds aftreden van een wethouder, waardoor recht op wachtgeld ontstaat.	20%	300.000	College	Financieel
Opmerking		De gemeente is risicodrager voor het betalen van wachtgelden in geval een wethouder voortijdig vertrekt. Dat is een permanent risico dat niet beheerst kan worden.				
Maatregel		Het betreft een extern risico waarvoor geen beheersmaatregelen kunnen worden getroffen.				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1053	Planschade: Claims inzake foutieve planadviezen bij bouwvergunningen	30%	200.000	Bouwvergunning	Financieel
Opmerking		Als er een vergunning voor de bouw van een object of gebouw wordt afgegeven, kan dat inhouden dat er als gevolg hiervan schade door derden wordt ervaren. Dat kan ook als een bouwadvies ondeugdelijk blijkt te zijn. De schade als gevolg hiervan wordt gedragen door de gemeente.				
Maatregel		Planschade wordt niet specifiek als voorziening opgenomen. Indien deze zich wel voordoet zal deze gefinancierd worden uit de alg. middelen.				

pwc
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma 7: Algemene dekkingsmiddelen

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R61	Daadwerkelijke Algemene Uitkering wijkt af van de raming	10%	12.200.000	Economische situatie	Financieel
Opmerking	Algemene uitkering: De algemene uitkering uit het gemeentefonds bedraagt ongeveer € 245 miljoen. Een afwijking van 5% leidt tot een begrotingsrisico van ruim €12 miljoen.					
Maatregel	bijstellen.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1132	Grote/langdurige uitval van ICT-systemen (als gevolg van problemen in de interne infrastructuur)	35%	10.000.000	ICT	Bedrijfsproces
Opmerking	Doordat Haarlem er naar streeft 100% digitaal te werken wordt de infrastructuur steeds belangrijker. Eén van de kritische factoren is de uitwijk (kan de gemeente Haarlem – indien zich storing intern voordoet – andere infrastructuur benutten om de continuïteit van ICT-bedrijfsvoering te waarborgen), deze is beperkt georganiseerd. In verband met de voortgang van Project Any is er een afnemende kans dat veroudering de oorzaak is van een verstoring, maar in 2020 is er een reële kans dat een aantal verstoringen zullen zijn die te maken hebben met de overgang van de oude naar de nieuwe omgeving. Er wordt gerekend met maximaal 5 incidenten die ieder kunnen leiden tot extra uitgaven ter grootte van 100.000 Euro.					
Maatregel	Op dit moment wordt een nieuwe (professionelere) infrastructuur aangelegd die meer toekomstgericht is en verdeeld zal zijn over twee fysieke locaties, waarbij één locatie volledig uit kan vallen. In de loop van 2020 zal deze nieuwe infrastructuur volledig geïmplementeerd zijn., Binnen de huidige infrastructuur zijn diverse componenten (fysieke servers, netwerkcomponenten, firewalls en verbindingen) dubbel uitgevoerd, om zo het risico op uitval te reduceren. Het datacenter van de Gemeente Haarlem voldoet aan de hoogste standaarden voor uptime, beveiliging en brandveiligheid. In geval van grote calamiteiten kan er beperkt uitgeweken worden naar de interne infrastructuur. Hiervoor is een continuïteitsplan opgesteld dat periodiek verder wordt aangescherpt en up-to-date blijft.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1267	Verzamelrisico met betrekking tot de ambtelijke fusie tussen Haarlem en Zandvoort	10%	1.750.000	Bestuur & Management	Bedrijfsproces
Opmerking	1. Uit evaluaties blijkt dat de (vanuit samenwerking) gestelde doelen van Haarlem en Zandvoort niet of onvoldoende worden bereikt. 2. De couleur locale Zandvoort wordt onvoldoende gerealiseerd. Het ontbreken van een uitgewerkte visie leidt tot een hogere ambitie dan de eigen inbreng van Zandvoort rechtvaardigt. 3. Stagnatie onderling vertrouwen tussen Haarlem en Zandvoort met nadelige gevolgen voor de samenwerking. Voor goede samenwerking is onderling vertrouwen nodig. 4. De samenwerking tussen Zandvoort en Haarlem wordt beëindigd. De kans bestaat dat door wijzigende omstandigheden de samenwerking wordt beëindigd, de kans hierop is echter zeer klein. De eerste vijf jaar is ontvlechting van de samenwerking niet mogelijk, mocht binnen deze periode toch de wens ontstaan om de samenwerking te beëindigen dan dient een ontvlechtingsplan te worden opgesteld. Intensivering van het bestuurlijk gesprek in Zandvoort over de samenwerking met Haarlem zorgt voor een verlaging van de kans van 15% naar 10%.					
Maatregel	1. Wanneer geconstateerd wordt dat de doelen mogelijk niet of onvoldoende bereikt worden vindt bijsturing plaatst en worden de consequenties van deze bijsturing in beeld gebracht. 2. De beschrijving van de couleur locale in Dienstverleningskader zichtbaar Zandvoort is het uitgangspunt. 3.1 Per kwartaal wordt overleg gevoerd tussen college Zandvoort en directie ten behoeve van de monitoring van de samenwerking en (naleving van) de gemaakt afspraken. 3.2 Voortzetten van de huidige goede samenwerking op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau. 4. Door onder andere periodiek overleg tussen college Zandvoort en directie en veelvuldig onderling overleg blijven wederzijdse verwachtingen en bevindingen goed in beeld. Hierdoor is tijdige (bij)sturing mogelijk en wordt de kans op beëindiging van de samenwerking tussen Haarlem en Zandvoort verkleind.					

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1123	Uitval van kritische applicaties/systemen in verband met een cyberaanval	50%	1.000.000	ICT	Imago/ Politiek
Opmerking		Het risico op schade door een cyberaanval neemt toe. Jaarlijks brengt het Nationaal Cyber Security Centrum een 'Cyber Security Beeld Nederland' uit, waarin o.a. voor alle sectoren wordt aangegeven waar de risico's zitten. Voor overheden is de laatste jaren een trend zichtbaar: Het risico op verstoring van de ICT door 'cybervandalen en scriptkiddies' was al hoog en neemt toe, het risico van verstoring van de ICT door beroepscriminelen is ongewijzigd hoog. Een grote verstoring van de ICT door een cyberaanval is van een andere aard dan het risico 'uitval van ICT systemen'. Bij een Cyberaanval is sprake van ICT voorzieningen die normaliter afdoende zijn maar kortdurend en herstelbaar worden verstoord. Een dergelijke verstoring kan bijvoorbeeld bestaan uit een gijzeling van data (ransomware), wijziging of vernietiging ervan, of diefstal (en evt. publicatie) van privacygevoelige informatie. Een incident van enige omvang brengt direct hoge schade met zich mee. Die te maken heeft met (1) Opzetten van een tijdelijke organisatie waarin veel aandacht is voor externe en interne communicatie, (2) Mogelijk betalen van losgeld, (3) Herstelacties die langdurig kunnen zijn en waarvoor moet worden ingehuurd, (4) Treffen van voorzieningen om bedrijfsprocessen te kunnen continueren ook als de ICT er niet is, (5) Na herstel alle informatie uit de tijdelijk ingerichte processen met terugwerkende kracht invoeren in de herstelde systemen, (6) Actieve nacontroles en herstellen van bevindingen, (7) Evalueren en investeren in maatregelen om herhaling te voorkomen. Afhankelijk van de omvang van de hack zijn schadebedragen van meerdere miljoenen denkbaar. Het bedrag van 10 miljoen is gebaseerd op gepubliceerde schattingen van de kosten die bij Amerikaanse steden bij dit soort incidenten zijn gemaakt.				
Maatregel		De gemeente geeft uitvoering aan het Strategisch Informatiebeveiligingsbeleid, en heeft maatregelen genomen om digitale aanvallen te weren. Denk hierbij aan het aanstellen van een Chief Information security officer, security officer, toegangsbeveiliging en inhuren van professionele hackers.				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1088	Het niet volledig realiseren van de te ontvangen belastingen en rechten	10%	1.000.000	Belastingen	Financieel
Opmerking		Belastingheffing: De gemeente heft jaarlijks voor een bedrag van bijna € 100 miljoen aan belastingen en rechten. Er bestaat een risico van het niet-realiseren van een gedeelte van deze opbrengst. Indien tarieven onjuist in de tarieventabel zijn opgenomen of een verordening wordt onverbindend verklaard op basis van een beroepschrift, wordt een gedeelte van de geraamde opbrengst niet gerealiseerd. Het beeld is dat er minder incidenten met onnauwkeurigheden plaatsvinden dan dat in het verleden het geval was. Dit risico bestaat grotendeels bij precario kabels en leidingen (gelet op het bezwaar). Omdat de einddatum van het mogen heffen van precario op kabels en leidingen nadert daalt de kans van 15% naar 10%.				
Maatregel		De verordeningen worden opgesteld door JZ en getoetst door Cocensus.De tarieven worden voorbereid door concerncontrol en ter toetsing voorgelegd aan de specifieke budgethouder (vier ogen principe).				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1376	Consequenties van de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB)	80%	800.000	Personeel & Organisatie	Financieel
Opmerking		Als gevolg van de WAB zullen de inhuurtarieven stijgen. Ook verandert de hoogte en toekenning van transitievergoedingen. Pas in de loop van 2020 zullen de consequenties inzichtelijk worden, omdat ook de uitzendbureaus en de detacheerders zich nog beraden. Vooralsnog is een globale inschatting gemaakt op een inhuurbudget van € 16 miljoen waarvan de kosten met 6% zullen stijgen in 2020 agv de WAB.				
Maatregel		De bedoeling van de wet is meer zekerheid bieden aan medewerkers, dit sluit aan op het beleid van de gemeente en van de Raad. Bedoeling is de inhuur terug te dringen tot alleen noodzakelijk.				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R68	Brandschade: Eigen risico bij verzekering tegen brandschade aan eigendommen van de Gemeente.	50%	800.000	Gebouwenbeheer	Financieel
Opmerking		De gemeente heeft haar eigendommen verzekerd via de beurs met een lage premie en eigen (rest)risico van maximaal € 800.000 per jaar. De polis loopt steeds af op 1 juli, waardoor er formeel 2 schades kunnen ontstaan in één jaar waardoor een maximale impact per jaar 2x € 400.000 eigen risico ontstaat.				
Maatregel		Geen voorzieningen getroffen, situatie doet zich thans nog niet voor en assurantie eigen risico is niet gebruikelijk binnen gemeenten., Het is niet gebruikelijk om een voorziening hiervoor te treffen.				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1360	Consequenties van het Cao-akkoord en stijging sociale lasten	50%	740.000	Personeel & Organisatie	Financieel
Opmerking		Het is goed mogelijk dat de sociale lasten in 2020 als gevolg van de nieuwe CAO zullen stijgen. Om een inschatting van de impact hiervan te maken is een doorrekening gemaakt van de stijging van de pensioenpremie met 1%, dit zou leiden tot een extra stijging van de loonsom van ruim € 0,5 miljoen. Ook is in het CAO akkoord is een voorstel voor transitievergoedingen opgenomen. Een grove inschatting van de maximale kosten van transitievergoeding in 2020 is € 0,2 miljoen.				
Maatregel						

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R929	Kosten (realisatie) van investeringen zijn hoger dan geraamd	10%	650.000	Financiele Administratie	Financieel
Opmerking	In de begroting wordt er van uit gegaan dat van de geplande investeringen in een jaar 70% ook in dat jaar wordt uitgevoerd. Indien de realisatie hoger uitvalt, betekent dit een financieel nadeel. Omdat de realisatie van investeringen al enige jaren niet boven de 70% uitstijgt is de kans verlaagd van 20% naar 10%.					
Maatregel	Bij de 2e Bestuursrapportage van elk jaar worden afwijkingen t.o.v. verwachting t.l.v. de begroting gebracht.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1266	De dienstverlening van Haarlem voldoet niet aan de Zandvoortse verwachtingen en/of de samenwerking brengt minder efficiencyvoordeel dan beoogd.	40%	500.000	Bestuur & Management	Bedrijfsproces
Opmerking	De betekenis van het Dienstverleningshandvest is onvoldoende doorgrond en/of de daadwerkelijke uitvoering voldoet niet aan de verwachting. Het beoogde efficiencyvoordeel van € 500.000 door harmonisatie van werkwijzen wordt niet behaald, het financieel risico hierbij wordt met name bij de organisatiekosten zichtbaar. De kans dat het efficiencyvoordeel niet gehaald wordt kan als klein ingeschat. Bij het niet of later realiseren van het efficiencyvoordeel ontstaat een financieel nadelig gevolg. Het inschatten van de grootte van dit mogelijke gevolg is lastig te bepalen omdat kwantificering van efficiencyvoordelen niet altijd mogelijk is. Het gaat om het totaal aan efficiencyvoordelen, dus zowel om voordelen in beleid(sbepaling) als om voordelen bij het uitvoeren van de bedrijfsvoering. De beleidsefficiency wordt reeds behoorlijk gerealiseerd, de efficiency op bedrijfsvoering vraagt (inherent aan het type efficiency en in lijn met landelijke ervaringen) meer tijd. Vooralsnog wordt een maximaal financieel gevolg van € 500.000 gehandhaafd. De kans op het niet volledig realiseren van het efficiencyvoordeel wordt voor 2020 (net als in 2018 en 2019) ingeschat op 40%. De evaluatie medio 2020 kan meer zicht geven op de omvang van het risico en de kans van voordoen.					
Maatregel	- Overleg is het startpunt, afstemming en bijstelling is een verantwoordelijkheid van het management. Bij blijvende verschillen van inzichten is er een geschillenregeling en een Haarlemse klachtenregeling. - De aanvullende wensen van Zandvoort worden vertaald naar de P&C-producten Zandvoort. - De kaders en monitoring van de uitvoering worden actief bewaakt.- Er wordt prioriteit gegeven aan harmonisatiewerkwijzen.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1168	Naheffing voor niet afgedragen belastingen en premies voor ingehuurde medewerkers (inlenersaansprakelijkheid, Wet Waadi en Wet DBA).	30%	400.000	Contractbeheer	Financieel
Opmerking	Op grond van de wet op de inlenersaansprakelijkheid kan de gemeente een naheffing krijgen voor niet afgedragen belastingen en premies van ingehuurde medewerkers waarvan de werkgever inmiddels failliet is. Op grond van de Wet WAADI kan de gemeente een boete krijgen voor het inlenen van arbeidskrachten bij bureaus die zich niet hebben geregistreerd in het Handelsregister. De handhaving omtrent de Wet DBA is opgeschort tot 2020 indien niet kwaadwillend gehandeld wordt. De voortgang omtrent de invoering en naleving van de wetgeving met betrekking tot DBA wordt gevolgd en zo nodig worden acties ondernomen.					
Maatregel	getoetst door Inkoop. Bij gunningen in de lijn – zonder tussenkomst van Inkoop – zal door middel van analyse en voorlichting geborgd gaan worden.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1130	Voordoen van een substantieel datalek	50%	250.000	Data	Imago/Politiek
Opmerking	Per 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing Op grond van de AVG wordt de boetebevoegdheid van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) verder uitgebreid. De boetes kunnen dan maximaal €20.000.000 of 4% van de wereldwijde jaaromzet bedragen. Afhankelijk van de omstandigheden van het geval (in hoeverre valt de organisatie iets te verwijten, heeft de organisatie aan haar zorgplicht voldaan etc.) kan die schade oplopen. De maximale impact bestaat uit een wettelijke boete, onderzoekskosten en herstel en juridische kosten. Voor het jaar 2019 geeft de AP aan dat ze waarschijnlijk géén of een lage boete zullen opleggen, tenzij gemeentes niet de intentie hebben om het te verbeteren. De inschatting van het risico is daarom gebaseerd op een gematigde boete, onderzoekskosten en herstel, juridische kosten en kosten door imagoschade.					
Maatregel	Functionaris Gegevensbescherming is aangesteld in 2018. Verwerkingsregister wordt bijgehouden. DPIA's worden uitgevoerd (in kader van privacy by design). BewustwordingscampagnesInformatiebeveiligingsmaatregelen worden getroffen die voortvloeien uit het beleid zoals, autorisatiebeheer, fysieke beveiliging etc.					

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1343	Kleine/kortstondige uitval van ICT-systemen (als gevolg van problemen in de interne infrastructuur)	50%	250.000	ICT	Bedrijfsproces
Opmerking	Doordat Haarlem er naar streeft 100% digitaal te werken wordt de infrastructuur steeds belangrijker. Eén van de kritische factoren is de uitwijk (kan de gemeente Haarlem – indien zich storing intern voordoet – andere infrastructuur benutten om de continuïteit van ICT-bedrijfsvoering te waarborgen), deze is beperkt georganiseerd. Dit risico kwantificeert de kans en impact van kortstondige (en/of beperkte) uitval van ICT-systemen. Door de technische stappen die reeds gezet zijn, zal de schade beperkter zijn dan op de oude IT infrastructuur. Het financieel gevolg is daarom verlaagd naar € 250.000.				
Maatregel	Binnen de huidige infrastructuur zijn diverse componenten (fysieke servers, netwerkcomponenten, firewalls en verbindingen) dubbel uitgevoerd, om zo het risico op uitval te reduceren. Het datacenter van de Gemeente Haarlem voldoet aan de hoogste standaarden voor uptime, beveiliging en brandveiligheid. In geval van grote calamiteiten kan er beperkt uitgeweken worden naar de interne infrastructuur. Hiervoor is een continuïteitsplan opgesteld dat periodiek verder wordt aangescherpt en up-to-date blijft., Op dit moment wordt een nieuwe (professionelere) infrastructuur aangelegd die meer toekomstgericht is en verdeeld zal zijn over twee fysieke locaties, waarbij één locatie volledig uit kan vallen. In de loop van 2020 zal deze nieuwe infrastructuur volledig geïmplementeerd zijn.				

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1378	Een incident bij een leverancier waardoor processen van Haarlem niet kunnen beschikken over noodzakelijke informatie	10%	250.000	ICT	Bedrijfsproces
Opmerking	Als voorbeeld: als systemen bij Centric niet meer bruikbaar zijn dan zal Haarlem dat direct merken. In geval van ransomware zal zo'n partij mogelijk bij alle klanten aankloppen.					
Maatregel	Voor kwetsbaarheid van leveranciers (1) contracten goed managen en (2) voor grote partijen zoals bv Centric en Microsoft het onderwerp agenderen op VNG niveau.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1167	Dividenduitkeringen van verbonden partijen zijn lager dan geraamd	10%	250.000	Deelnemingen	Financieel
Opmerking	Wanneer er minder dividend wordt uitgekeerd dan begroot leidt dit tot een financieel nadeel voor de gemeente. Er is op dit moment sprake van een hoogconjunctuur, er kan een vermindering in dividenduitkering plaatsvinden, maar géén dividenduitkering van de grootste dividendverstrekkers is niet realistisch.					
Maatregel	Dit is een extern risico waar geen beheersmaatregelen tegen te treffen zijn					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1345	Geplande eindtermijn 'Borgen voor de toekomst' wordt niet behaald.	25%	211.250	Facilitaire Zaken	Bedrijfsproces
Opmerking	'Borgen voor de toekomst' omvat: •Het afronden van de bewerking en het overbrengen van het analoge archief van Haarlem naar de archiefbewaarplaats het Noord-Hollands Archief (NHA). •Het inhalen van achterstanden op termijn gestelde te vernietigen analoge archieven en het borgen van een adequaat jaarlijks vernietigingsproces ook na opheffen team Archiefbeheer. •Het zorgdragen van het dagelijkse adequaat sorteren en digitaliseren van de inkomende post voor de gemeente Haarlem (en inmiddels inclusief Zandvoort) en borgen van dit postverwerkingsproces na opheffen team Archiefbeheer. •Het opheffen van team Archiefbeheer nadat alle te bewaren archieven zijn overgebracht naar het NHA, planning oktober 2022. Mogelijk wordt de geplande eindtermijn niet behaald. Factoren die vertragend werken Er zijn twee zaken die negatieve invloed hebben op het aantal in te zetten 'VVA-ers' en daarmee vertragend werken: 1)Daling van de formatieruimte team Archiefbeheer. 2)Het uitblijven van een digitale postkamer per 1 januari 2020, waardoor verschuiven van formatie vanuit het werkproces 'postverwerking' naar het werkproces 'archiefverwerking' minder kan plaatsvinden, dan voorzien.					
Maatregel	Begin 2020 wordt een tussentijdse evaluatie opgesteld over voortgang afronden archiefplan 'Borgen voor de toekomst' met een update op de planning.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1295	Frictie bij grote organisatieveranderingen	25%	200.000	Personeel & Organisatie	Financieel
Opmerking	Door de economische opleving is sprake van een toename aan werk en stijgt het aantal vaste medewerkers. Wanneer de economische situatie verslechtert kan dat leiden tot verlaging van de formatie en frictielasten.					
Maatregel	De ontwikkeling tot een flexibele netwerkorganisatie en versterking van de vaardigheden en competenties van medewerkers maken dat medewerkers een sterkere positie op de arbeidsmarkt krijgen. Hierdoor maken zij een grotere kans op nieuw werk en betekent dit lagere frictielasten voor de gemeente.					

pwc
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1089	Bezwaarprocedures binnen het sociaal domein	10%	200.000	Juridische Zaken	Juridisch/Aansprakelijkheid
Opmerking	Door de veranderingen in de wetgeving in het Sociaal Domein (Schuldhulpverlening, AWBZ, Wet werken naar vermogen, Jeugdzorg en WMO) is het de verwachting dat er in aanzienlijk meer bezwaarprocedures gevoerd zullen gaan worden. Het aantal bezwaren binnen het sociaal domein neemt de afgelopen tijd af en daarom is de kans op risicoprocedures ook afgenomen van 25% naar 10%.					
Maatregel	Er zijn op dit moment beheersmaatregelen getroffen bij Juridische Zaken. Daar is 1 fte geworven voor bezwaar en beroep sociaal domein.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1171	Er is een dubbele betaling van inkoopfacturen door de gemeente.	5%	200.000	Financiele Administratie	Financieel
Opmerking	Het risico bestaat dat een factuur ten onrechte dubbel in de administratie (s) terecht komt of dubbel betaald wordt.					
Maatregel	In de reguliere processen zijn verschillende maatregelen opgenomen om het risico op dubbele betalingen van inkoopfacturen te mitigeren. In Qlikview is een functionaliteit ontwikkeld waarmee data-analyses en visuele controles kunnen worden uitgevoerd om na te gaan of er zich ook werkelijk geen dubbele betalingen hebben voorgedaan.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1377	Als gevolg van Cyberdreigingen en adviezen van NCSC en IBD uitschakelen van diensten	30%	100.000	ICT	Bedrijfsproces
Opmerking	Door het uitschakelen van de diensten worden: (1) diensten aan burgers verstoord en/of (2) de interne processen van de gemeente verstoord. Dit is een intrinsiek risico doordat (1) connectiviteit via Internet het uitgangspunt is, (2) software altijd kwetsbaarheden zal bevatten en (3) er een kat-en-muis-spel is tussen aanvallers en verdedigers waarbij ook statelijke actoren betrokken zijn.					
Maatregel	Voor verkleinen van het risico zorgen dat de eigen software goed wordt bijgehouden. Voor kwetsbaarheid van leveranciers (1) contracten goed managen en (2) voor grote partijen zoals bv Centric en Microsoft het onderwerp agenderen op VNG niveau.					

	Nr.	Risico	Kans	Maximaal €	Risicogebied	Risicocategorie
Risico	R1297	Een toename van de personeelslasten	25%	50.000	Personeel & Organisatie	Financieel
Opmerking	De krapte op de arbeidsmarkt kan leiden tot hogere personeelslasten bij specifieke groepen functies. Het kan gaan om duurdere inhuur maar ook aan arbeidsmarkttoelagen voor medewerkers met een vast dienstverband. Het financiële gevolg hiervan is lastig te kwantificeren en betreft daarom een inschatting.					
Maatregel	Op dit moment wordt nog onderzocht wat de beste maatregelen zijn om dit risico te vermijden. Gedacht wordt onder andere aan het opleiden van vaste medewerkers, vooruitlopend op het vrijkomen van vacatures bijvoorbeeld door pensionering.					

pwc
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6.11 Gebiedsjaarverslag 2019

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Gemeente Haarlem

Gebiedsjaarverslag 2019

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4

2. Centrum 5

2.1 Programma Maatschappelijke participatie 5
2.2 Programma Ondersteuning en zorg 5
2.3 Programma Werk, inkomen en schulden 5
2.4 Programma Duurzame stedelijke vernieuwing 5
2.5 Programma Beheer en onderhoud 7
2.6 Programma Burger, bestuur en veiligheid 7

3 Oost en Waarderpolder 9

3.1 Programma Maatschappelijke participatie 9
3.2 Programma Ondersteuning en zorg 9
3.3 Programma Werk, inkomen en schulden 10
3.4 Programma Duurzame stedelijke vernieuwing 10
3.5 Programma Beheer en onderhoud 11
3.6 Programma Burger, bestuur en veiligheid 12

4. Schalkwijk 13

4.1 Programma Maatschappelijke participatie 13
4.2 Programma Ondersteuning en zorg 13
4.3 Programma Werk, inkomen en schulden 14
4.4 Programma Duurzame stedelijke vernieuwing 14
4.5 Programma Beheer en onderhoud 15
4.6 Programma Burger, bestuur en veiligheid 16

5. Zuid-West 17

5.1 Programma Maatschappelijke participatie 17
5.2 Programma Ondersteuning en zorg 18
5.3 Programma Werk, inkomen en schulden 18

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

5.4 Programma Duurzame stedelijke vernieuwing 18
5.5 Programma Beheer en onderhoud 20
5.6 Programma Burger, bestuur en veiligheid 21

6. Noord 22

6.1 Programma Maatschappelijke participatie 22
6.2 Programma Ondersteuning en zorg 23
6.4 Programma Duurzame stedelijke vernieuwing 23
6.5 Programma Beheer en onderhoud 24
6.6 Programma Burger, bestuur en veiligheid 24

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

1. Inleiding

De vijf gebieden hebben eigen kenmerken, sterke en aandachtspunten. Het werken vanuit de opgave van het gebied vergroot de effectiviteit van ons handelen. We leveren de juiste inzet op de juiste plaats; rond de gebiedsgebonden thema's ontstaan samenwerkingsverbanden en afstemming.

De opgave komt tot stand door de analyse van het gebied en de inbreng van onze stakeholders en partners te verbinden aan onze bestuurlijke ambities. De opgave wordt voor meerjaren geschreven; voor elk jaar worden per gebied ca. vier speerpunten benoemd.
In dit jaarverslag wordt een algemene terugkoppeling gegeven van de gebiedsresultaten. Per beleidsveld wordt aangegeven wat er aan gebiedsspecifieke resultaten is te melden.

Het jaarverslag van 2020 zal meer gaan over de resultaten op de speerpunten of centrale thema's van het gebied. De versterking van het gebiedsmanagement door de verbreding van aandachtgebieden - fysiek, sociaal, duurzaamheid, economie - ligt aan deze wijziging ten grondslag.

De afgelopen jaren is verder gewerkt aan het veranderen van het onderling afstemmen tussen de beleidsvelden naar het samenwerken en prioriteren op de thema's uit de gebieden. De resultaten van deze gebiedsgerichte aanpak nodigen uit om ook de verslaglegging hier naar in te richten. We zijn er nog niet. Voor sommige beleidsvelden is het minder relevant om een sterke verbinding te maken met het gebiedsmanagement. Maar met name de relatie tussen fysiek en sociaal, komt meer tot uitdrukking in het opgavegerichte werken. Leefbaarheid gaat over fysiek en sociale componenten. Leefbaarheid is een centraal thema voor gebiedsmanagement.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

2. Centrum

2.1 Programma Maatschappelijke participatie

Bewoners in het centrum hebben in 2019 24 subsidieaanvragen voor het leefbaarheid- en initiatievenbudget ingediend. De initiatieven liepen uiteen van het aanleggen van geveltuinen, een pleinpicknick, gezamenlijk vergroenen, wijkverhalenboek, een fotoproject, straatfeest en buurtbarbecues. De initiatieven uit het centrum die zijn opgepakt via Bestuur op maat hadden voornamelijk betrekking op ruimtevragen en (ver)bouwen.

De Centrum wijkraden hebben dit jaar o.a. buurtmaaltijden, buurtbarbecues, groendagen en koffieontmoetingen georganiseerd. Daarnaast heeft de wijkraad Vijfhoek, Raaks, Doelen participatie georganiseerd over haar wijkvisie Verkeer voor de eigen buurt.

Door diverse particuliere organisaties zijn er debatavonden georganiseerd over bijvoorbeeld toerisme, energietransitie, de nieuwe Groenmarkt (kerk) en de invulling van de Hudson's Bay.

2.2 Programma Ondersteuning en zorg

Samen met subsidiepartners is verder gewerkt aan meer ruimte voor (bewoners)initiatieven en ondersteuning die laagdrempelig is en goed aansluit op wat inwoners in wijken en gebieden nodig hebben. Ondersteuning en zorg via subsidiepartners worden vanaf verschillende plekken in het centrum gegeven: het jongerencentrum Flinty's aan de Gedempte Oude Gracht, het wijkcentrum aan de Nieuwe Groenmarkt en de 24-uursopvang voor dak- en thuislozen aan de Wilhelminastraat. Het sociaal wijkteam (voor centrumgebied en Rozenprieel) opereert vanuit wijkcentrum De Til in het Rozenprieel.

Aan het begin van de Kruisweg heeft de gemeente Haarlem een langer leegstaand pand gehuurd met als doel hier jongvolwassenen tijdelijke huisvesting te bieden. Deze jongvolwassenen zijn in afwachting van eigen huisvesting en kunnen gedurende de wachttijd hier verblijven. Over het voornemen zijn wijkbewoners en wijkraad geïnformeerd via een informatiebijeenkomst. In 2019 is gewerkt aan de opening, die medio 2020 zal plaatsvinden. De kamerverhuur zal onder de titel "Perron18" van start gaan.

2.3 Programma Werk, inkomen en schulden

Het BCT (Brede Centrale Toegang) aan de Wilhelminastraat 2 geeft ondersteuning, advies en hulp aan kwetsbare groepen waaronder dak en thuislozen. De klantmanagers Werk en Inkomen nemen deel aan het BCT loket en verlenen ondersteuning op het gebied van Werk en Inkomen bijvoorbeeld bij het aanvragen van een uitkering.

2.4 Programma Duurzame stedelijke vernieuwing

Door de economische groei is ook de woningbouw in de binnenstad aangetrokken. Zo zijn in de Nobelstraat en Zijlstraat dertig nieuwe appartementen gebouwd. Voor de voormalige rechtbank

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

aan de Jansstraat en de naastgelegen panden Jansstraat 48-50 heeft de eigenaar een aanvraag voor de bouw van circa zestig stadsappartementen ingediend. De gemeente heeft voor Jansstraat 58-62 een verkoopstrategie opgesteld: dit parkeerterreintje komt op de markt met als doel woningbouw met een toegangspoort als entree naar de Wijngaardtuin. De bouw van Raaks fase 3, met een openbare fietsenstalling, is eind 2019 gestart. De bouw duurt ca 2,5 – 3 jaar.
Het plan voor Gonnetstraat 22 en 26 is aangepast op het aandeel sociale woningen, mogelijkheden voor ondergronds parkeren en aardgasvrij bouwen. Het nieuwe bestemmingsplan voor de Gonnetstraat is eind 2019 onherroepelijk geworden.
Voor het Brinkmann-complex aan de Grote Markt is een omgevingsvergunning verleend.

Vanuit het Programma Circulaire economie is het sociaal en duurzaam ondernemen in de binnenstad gestimuleerd. Voor het doel van emissievrije goederendistributie vanaf 2025 is een werkgroep van ondernemers en gemeente aan de slag om pilots en concrete maatregelen voor te bereiden. De duurzaamheidsdoelstellingen zijn ook vastgelegd in het nieuwe Convenant voor de binnenstad, dat door de Centrum Management Groep en de gemeente samen is opgesteld. Duurzame mobiliteit heeft bijzondere aandacht. Het deelproject 'Green Collecting' is succesvol afgerond en vindt het verzamelen van bedrijfsafval in het centrum door één zogenaamde White Collecting vrachtwagen plaats.

Ook het thema 'tegengaan van voedselverspilling' is stevig op de kaart gezet. Er is een project gestart om hiervoor aandacht te vragen voor en om bewustwording en gedragsverandering te genereren. Met een aantal partijen is de samenwerking gebundeld in de Haarlem Food Future (HFF). Er zijn meer projecten rond dit thema geïnitieerd, zoals de 'koplopergroep circulaire restaurants', die gezamenlijk toewerken naar een circulaire bedrijfsvoering. Er zijn Doggy Bags geïntroduceerd die door steeds meer restaurants in het centrum worden gebruikt.

In week van de duurzaamheid, 7 t/m 12 oktober, is voor het eerst meegedaan aan de Dutch Sustainable Fashion Week. Er was een duurzame textielroute met 30 deelnemende ondernemers, een paneldiscussie en een documentaire. Daarnaast lieten Spaarnelanden en Paswerk het sorteerproces van ons huishoudelijk textiel zien op de Grote Markt tijdens duurzaamheidsfestival Mugfest op 6 oktober.

Begin van het jaar is de BedrijvenInvesteringsZone (BIZ) gestart. Met de BIZ is een sterke gespreks- en samenwerkingspartner voor de gemeente en andere partijen (vastgoedeigenaren) ontstaan. Een organisatie met een grote achterban (1100) en financiële slagkracht. Uitvoering van de publiek-private afspraken in het Convenant Binnenstad worden mogelijk gemaakt. Als gemeente investeren wij veel in de binnenstad en de investeringen die de ondernemers via de BIZ doen, komen hier bovenop, waardoor een stevige basis ontstaat voor het behoud van een gezamenlijk een bereikbare, veilige en aantrekkelijke binnenstad.

De Raad heeft opnieuw ingestemd de Egelantier te verkopen en te transformeren naar een hotel (minimaal 55% van het bruto vloeroppervlakte), stadswoningen (minimaal 10) en – mede naar aanleiding van het Burgerinitiatief – tevens ruimte te bieden voor maatschappelijke en culturele voorzieningen (minimaal 1500 m2 van het bruto vloeroppervlakte). De verkoopprocedure van de Egelantier aan de Gasthuisvest is vervolgens eind november 2019 gestart. Voorafgaand aan de start van de verkoop heeft de gemeente een evaluatiebijeenkomst van de vorige verkoopronde, een informatiebijeenkomst voor bewoners, een netwerkborrel en inspiratiemarkt georganiseerd, waarbij verschillende partijen (hoteliers, projectontwikkelaars en cultureel-maatschappelijke organisaties) met elkaar in contact konden komen om tot een integraal hotel, woon en maatschappelijk/cultureel ontwikkelconsortium te komen. Dat veel ontwikkelconsortia

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

geïnteresseerd zijn in de aankoop van de Egelantier bleek uit het grote aantal aanwezigen bij de startbijeenkomst van de verkoopprocedure.

Meerdere panden in eigendom zijn dit jaar opgeknapt, waaronder de Kleine Houtstraat 70, het Noord Hollands Archief aan de Jansstraat, Spekstraat 5 en het Magdalenahof.

2.5 Programma Beheer en onderhoud

Samen met de provincie Noord-Holland wordt een Integrale Toekomstvisie 2020-2040 voor het Stationsgebied gemaakt. Voor deze visie is in december 2019 een startnotitie vastgesteld. Daarvoor is eerst een analyse van de huidige en toekomstige knelpunten op mobiliteitsgebied gemaakt. Er zijn verschillende oplossingen verkend die de problemen verminderen of verhelpen. Uitgangspunt voor het stationsgebied is dat de groei van bussen niet wordt opgevangen op het Stationsplein. Daarvoor moet er een hub komen rondom de Europaweg.

De besluitvorming over de herinrichting van de nieuwe Groenmarkt wacht op de besluitvorming omtrent een ondergrondse fietsenstalling op de Nieuwe Groenmarkt.
Eind september is een communicatiecampagne gestart om de gemeentelijke fietsenstallingen onder de aandacht te brengen. Er worden diverse communicatiemiddelen en stewards ingezet om fietsparkeerders te verwijzen naar de stalling in de Smedestraat.

De autoluwe binnenstad is per 1 juli 2019 uitgebreid. Meer straten in de binnenstad zijn autoluw. Al het gemotoriseerd verkeer heeft daar alleen toegang tussen 6.00 en 11.00 uur om te kunnen laden en lossen. Iedereen parkeert buiten het autoluwe gebied. Parkeerplaatsen worden hierbij omgevormd tot groenvakken met bomen en (tijdelijke) fietsvakken.

Het nieuwe rioolgemaal aan de Parklaan is opgeleverd. Ook zijn er diverse asfalteringswerkzaamheden uitgevoerd, waaronder aan de Raaksbruggen en de Naussaulaan. De realisatiefase van de kademuur aan het Spaarne loopt door tot 2020. Ter verbetering van de verkeersdoorstroming is de verkeersregelinstallatie bij de Prinsenbrug aangepast. De werkzaamheden aan de Kinderhuisvest -Kenaupark zijn afgerond. Vanwege het ervaren van trillinghinder door omwonenden zijn op de Gedempte Oude Gracht tijdelijke maatregelen getroffen door aanpassing van kruisingen.

In 2019 zijn er in het centrum 61 extra bomen geplant. Ook zijn er twee steenbreeklocaties in de openbare ruimte gerealiseerd bij parkeergarage De Kamp en op het Piet van Heerdenplein.

2.6 Programma Burger, bestuur en veiligheid

Handhaving richt zich op jeugdoverlast bij bekende hotspotlocaties, vooral bij speeltuinvoorzieningen en parkeergarages (Appelaar, Raaks, Stationsplein, Kamp). Er is intensief overleg over afstemming van de inzet van jongerenwerkers, handhaving en politie. Jeugd wordt voor activiteiten doorverwezen naar het stedelijk jongerencentrum Flinty's. Dagelijks wordt gehandhaafd op fout geparkeerde fietsen op het station en worden weesfietsen en fietswrakken verwijderd.

Verhoogde aandacht is gebleven voor de 24-uurs opvang voor thuis- en daklozen aan de Wilhelminastraat en de directe omgeving, vanuit politie, handhaving en beveiliging (Alpha Security). Eveneens werd handhaving ingezet op het verminderen van uitgaansoverlast. Aandachtspunten met betrekking tot de horeca waren: aanpak alcoholgebruik onder jeugd,

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

cameratoezicht, calamiteitenverlichting, toezicht bij evenementen en festivals, uitstallingen en terrassen, keuring coffeeshops. In samenspraak met de winkeliers werd ook dit jaar, vanuit het project Samen Veilig Ondernemen, ingezet op schoon, heel en veilig in het kernwinkelgebied.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

3 Oost en Waarderpolder

3.1 Programma Maatschappelijke participatie

In 2019 is in Oost verder gewerkt aan maatschappelijke participatie in het gebied, in navolging van wat in het coalitieakkoord over heel Haarlem staat: “een ongedeelde stad waar iedereen kan meedoen, waar we solidair zijn met elkaar en we elkaar gelijkwaardig behandelen.” De samenwerkingsdriehoek sociaal wijkteam, gebiedsverbinder en opbouwwerker is versterkt met een extra opbouwwerker voor de Slachthuisbuurt. Het project Wijkfabriek, waarbij initiatieven van bewoners worden aangejaagd en ondersteund is in 2019 goed op stoom gekomen.

Op een laagdrempelige kleinschalige manier zijn bewoners betrokken geraakt bij verschillende buurtactiviteiten, zoals een succesvolle rommelmarkt op het Slachthuisterrein, de wensboom en de oliebollenactie.

Ook is ingezet op versterken van de partnernetwerken in heel Haarlem Oost. In Parkwijk-Zuiderpolder is onder andere een netwerkbijeenkomst georganiseerd om elkaar te ontmoeten en activiteiten uit te wisselen. Deze bijeenkomst werd zeer gewaardeerd door de partners.

3.2 Programma Ondersteuning en zorg

Vanuit het nieuwe wijkcentrum Alleman op de Jan Sluyterslaan zijn door Dock verschillende activiteiten georganiseerd voor ondersteuning aan bewoners. Dock heeft in 2019 Buurtbloemetjes uitgereikt in Parkwijk, een succesvol project dat zeer gewaardeerd is door bewoners. Vanuit de verschillende wijkcentra in Oost zijn diverse activiteiten (jong tot oud) aangeboden. Het opbouwwerk is in Oost actief om inwoners te ondersteunen bij ideeën en initiatieven.

De sociale wijkteams Oost 1 en Oost 2 opereren vanuit het Broederhuis en buurtcentrum de Sprong. De bekendheid van beide sociaal wijkteams is groot: bij het omnibusonderzoek gaf 72 % van de respondenten aan wel eens gehoord te hebben van de sociaal wijkteams in hun buurt. Beide Sociaal Wijkteams nemen deel aan het project Krachtige Basiszorg Haarlem Oost, dat geïnitieerd is door een aantal huisartsen- en fysiotherapie praktijken. Doel van dit project is om de afstemming tussen het medisch- en sociaal domein te verbeteren voor mensen met complexe problematiek, zodat er integrale zorg en ondersteuning geboden.

Op het gebied van gezondheid is in 2019 het project Haarlem Oost Rookvrij uitgevoerd door de GGD in samenwerking met andere partners. Er is een stoppen met roken spreekuur opgestart bij de huisartsenpraktijk Leonard Springer. Ook is het schoolplein en de stoep voor de ingang van de Sint Bernardusschool rookvrij geworden.

Wijkcentrum de Sprong functioneert goed als multidisciplinair wijkcentrum. Daarom wordt hard gewerkt aan een plek voor dit centrum in de nieuwbouw op en rondom het Prinses Beatrixplein in de vorm van een Huis van de Wijk.

In Parkwijk is een OV chip oplaadpunt gerealiseerd. Omdat Parkwijk een hoge gemiddelde leeftijd heeft en met het oog op langer zelfstandig wonen is dit een welkome extra voorziening in de buurt.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

In Zuiderpolder is er veel inspanning geweest om het Polderhuis open te houden. De centrale benedenruimte van het Polderhuis is vooral een ontmoetingsruimte. In 2019 is een plan opgesteld om dit te behouden.

3.3 Programma Werk, inkomen en schulden

Het Buurtbedrijf Haarlem Oost zorgt waar mogelijk voor uitstroom van werknemers naar betaald werk en voor opleidingen, zodat haar werknemers hun kans vergroten op de arbeidsmarkt. Voor diegenen die (nog) niet uit kunnen stromen, bieden zij een uitstekende vorm van dagbesteding, zoals onderhoud, diverse klussen en het ophalen van illegaal grofvuil.

Afdeling Werk en Inkomen is een samenwerking aangegaan met leerwerkbedrijf MEO in de Waarderpolder en de Rabobank, waarbij MEO via social impact financiering 24 mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt uit de Participatiewet gaat opleiden en een betaalde werkplek aanbiedt.

3.4 Programma Duurzame stedelijke vernieuwing

De bewoners van het Scheepmakerskwartier zijn intensief betrokken geweest bij het ontwerp van De Koepel. Samen met de buurt is er aan het ontwerp gewerkt om het zo passend mogelijk te maken binnen de gestelde eisen. Het eindresultaat ligt nu voor aan de buurt.

De oude slachthuisgebouwen op het slachthuisterrein worden tot herontwikkeling gebracht. Doelstelling is het Slachthuisterrein een icoon van de buurt en de stad te maken met een duidelijk profiel en economisch duurzaam. Dit jaar hebben verschillende activiteiten plaatsgevonden die de plek in een nieuw daglicht zetten. Van slachthuis tot culturele hotspot, spookhuis en huttenbouwlocatie. Niet alleen voor een nieuw publiek, maar vooral ook voor de bestaande buren van het slachthuis, de bewoners van de Slachthuisbuurt. Het ontwerp van het nieuwe Slachthuisterrein is voorgelegd aan de buurt en op punten aangepast.

Impressie toekomstig beeld Slachthuisterrein

Het Beatrixplein staat nog helemaal aan het begin van de ontwikkelprocedure. Nog voor de startnotitie gemaakt was, kozen gemeente en ontwikkelaars ervoor om kennis te maken met de buurt. Bewoners en bezoekers van het Beatrixplein gaven tips mee en zijn blij dat zij zo vroeg in proces al worden betrokken.
Ook bij de ontwikkeling van De Blauwe Wetering en Haarlemmer Stroom zijn de buren betrokken. De bouwactiviteiten langs de Zuidstrook / Schipholweg vorderen gestaag.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Dit jaar is vanuit Vastgoed het pand van de FightClub aan de Bijvoetstraat opgeknapt.

De gemeente formuleerde samen met een alliantie van betrokken partijen een ontwikkelvisie voor Oostpoort. De bewoners van de aangrenzende wijken (de Amsterdamse buurten en Parkwijk/Zuiderpolder) werden uitgenodigd voor een fietstocht door het gebied. Tijdens de verschillende fietstochten gaven de betrokken ambtenaren uitleg over het project en de bewoners vertelden over hun geschiedenis en de betekenis die het gebied nu voor hen heeft. Het bleek een mooie vorm om tot elkaar te komen en naar elkaar te luisteren. De visie is inmiddels vastgesteld. Op het terrein is al een eerste aanzet voor activiteiten gerealiseerd. In de vorm van het evenement Kerstival is gedurende de kerstperiode levendigheid in het gebied gecreëerd. Hierbij zijn de buurten aan de andere zijde van het spoor betrokken.

In het coalitieakkoord is opgenomen dat “we kansen zien om de Waarderpolder verder te ontwikkelen tot een duurzaam en toonaangevend bedrijventerrein. Voor de versnelling naar een circulaire economie is een kwartiermaker aangesteld vanuit het C-district. Door Stec Groep is gestart met een onderzoek naar de kansen en mogelijkheden om het gebied verder te ontwikkelen tot een duurzaam en toonaangevend bedrijventerrein.

Het Project Strijdig wonen in de Waarderpolder is gestart met een onderzoek naar 180 adressen naar strijdig wonen in bedrijfspanden. Tot nu toe ligt de focus op strijdig wonen in ‘legale’ bedrijfswoningen.

3.5 Programma Beheer en onderhoud

In dit jaar is vooral ingezet op het afronden van de lopende werken aan de openbare ruimte, waaronder in Oost en Waarderpolder de Centrale Watergang, de Nagtzaamstraat en de Amsterdamse Vaart. Daarnaast is gewerkt aan het opstellen van een nieuw onderhoudsplan voor de openbare ruimte. Er is gestart met een onderzoek naar een veiligere kruising op de Oudeweg en Fustweg. Met een financiële bijdrage van 50% door de ontwikkelende partijen is de voorbereiding van de herinrichting van de Harmenjansweg tot fietsstraat opgestart. Over de voorgenomen herinrichting van de Prins Bernhardlaan is met de gemeenteraad afgesproken om te onderzoeken of het voor minder geld kan worden uitgevoerd, als groot onderhoud project, met een eventuele plus als een provinciale subsidie mogelijk blijkt.

Verder ging in de Waarderpolder operatie Steenbreek van start: tegels eruit en groen erin. Tienduizend vierkante meters aan tegels zijn vervangen door halfverharding en groen. Daarnaast wordt de hoofdbomenstructuur versterkt door het aanplanten van bomen zoals aan de Amsterdamsevaart, De Bazellaan, Pladellastraat, Nagtzaamstraat, Schalkwijkerstraat, Gedempte Herensingel, Oudeweg en Waarderweg. Aan het eind van het jaar is een aantal asfaltwerken uitgevoerd, zoals op de Minckelersweg, de Bernhardlaan en het Liewegje. Verder zijn de voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een minibos aan de Vrijheidsweg in de Zuiderpolder.

Bij kleinere projecten zoals aanpassingen aan de ventweg Amsterdamsevaart, de Waarderveldweg en speeltuin de Zuiderparker worden de buren betrokken bij het ontwerp en uiteraard goed voorbereid op uitvoering van deze projecten.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.6 Programma Burger, bestuur en veiligheid

Het gebiedsteam Oost stelde eens per maand een spreekuur op locatie (De Sprong) in waar bewoners terecht kunnen met vragen, tips en opmerkingen over de wijk. Hier kwamen in 2019 met name de mensen die de gemeente al goed weten te vinden, zoals de leden van verschillende wijkraden in Oost.

Veiligheid en handhaving richt zich op jeugdoverlast rondom de pleintjes en onder viaducten via hotspotlocaties, maar is ook betrokken bij parkeeroverlast en drugsdeal-problematiek in het Reinaldapark. Hierin trekken ze samen met de politie op. Ook zijn er veel meldingen over afval.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

4. Schalkwijk

4.1 Programma Maatschappelijke participatie

De jeugd heeft de toekomst. In Schalkwijk wordt daarom de komende jaren fors geïnvesteerd in vernieuwing en uitbreiding van de scholen.

Op 9 april 2019 stelde het college van B&W het definitief ontwerp van de nieuwbouw en de renovatie van de Rudolf Steinerschool vast. Er is een aannemer gecontracteerd na een uitgebreide aanbestedingsprocedure. Het voortgezet onderwijs is inmiddels verhuisd van het gebouw aan de Belgiëlaan naar de tijdelijke huisvesting aan het Tennispad op het voormalige terrein van de Young Boys. Het schoolgebouw aan de Belgiëlaan en de naastgelegen gymzaal zijn intussen gesloopt.

Definitief ontwerp nieuwe Rudolf Steinerschool

In de verschillende centra in Schalkwijk worden activiteiten georganiseerd voor verschillende doelgroepen. Op het gebied van sportvoorzieningen zijn de nodige stappen gezet om de jeugd actief te laten bewegen. In 2019 is er nieuwe huisvesting gevonden voor de Fightclub in Schalkwijk. De Fightclub is meer dan een kick-boksschool. Verschillende kwetsbare doelgroepen trainen daar en veel jongeren vinden tijdens deze sportbeoefening een bevestiging van hun talenten. Een aantal jongeren bokst inmiddels op hoog niveau.

In het voorjaar is gestart met een landelijk leer- en verandertraject rondom het terugdringen van gezondheidsachterstanden. Er is voor gekozen om aan de slag te gaan in Boerhaavewijk waar grote gezondheidsachterstanden zijn ten opzichte van andere wijken in Haarlem. Het traject richt zich op het terugdringen van overgewicht bij de jeugd. In 2019 is een coalitie gevormd van partijen die actief zijn in Boerhaavewijk, zoals de huisartsenpraktijk, sociaal wijkteam, fysio, kinderarts, GGD, SportSupport, om met elkaar in te zetten op het verkleinen van de gezondheidsachterstanden.

4.2 Programma Ondersteuning en zorg

De pilot Wijkdorp Meerwijk, richt zich op het langer zelfstandig laten wonen, is voortgezet. Aan deze pilot doen naast de gemeente ook de woninbouwcorporaties, Stichting Dock en Zorgbalans mee. OOK is doorgegaan met community building in de Thomas Moreflat. Er is intensief gewerkt aan het wekelijks contact leggen en vertrouwen opbouwen. Dit resulteerde onder andere in vroegtijdige signalering en activering op het gebied van zorg en welzijn.

De toegankelijkheid van de openbare ruimte rond de Thomas Moreflat en van het gebied tussen de flat en Da Vinci, centrum voor ontmoeting, is aangepakt. Alsmede de herinrichting van de groene ontmoetingsruimte voor de flat op initiatief van de bewoners. Wijkdorp Meerwijk heeft

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

bijgedragen aan de community vorming van Da Vinci en zocht daarbij de verbinding met partners zoals BUUV.

Om ouderen ook in de toekomst een fijne woonplek aan te kunnen bieden gaat Stichting Sint Jacob in de Boerhaavewijk de voormalige Boerhaavekliniek slopen en vervangen door nieuwbouw. Er komen ongeveer 240 nieuwe zorgwoningen en zorgfuncties. Stichting St. Jacob werkte afgelopen jaar aan een schetsontwerp voor de stedenbouwkundige inpassing van het bouwplan.

4.3 Programma Werk, inkomen en schulden

Het lukt steeds beter om naast de ondersteuning op het gebied van zorg en inkomen, de klant ook te ondersteunen naar werk en participatie. Indien de klant een overbrugbare afstand naar werk heeft, wordt een re-integratietraject naar betaald werk ingezet. Is een klant aangewezen op participatie dan wordt bezien of dat mogelijk is in Schalkwijk zelf, bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk en mantelzorg. Het voordeel is dat het 'loket' in de wijk zit en dus laagdrempelig voor de mensen in de wijk.

Vorig jaar is, als aanvulling op het loket, voor de derde keer de participatiemarkt georganiseerd in de bibliotheek. De participatiemarkt is een samenwerking tussen gemeente Haarlem, Pasmatch en de bibliotheek. Op deze markt komt het aanbod van alle mogelijkheden op het gebied van onbetaald werk en activering samen.

4.4 Programma Duurzame stedelijke vernieuwing

De kansen om woningen toe te voegen in Schalkwijk zijn in verhouding tot de rest van Haarlem groot. Dit gebeurt onder meer bij het project Aziëweg waar vijf woontorens worden gebouwd in een nieuw aan te leggen park. Fase 1 van het park is 6 juni officieel geopend door wethouder Roduner.
In Entree West worden 376 woningen en appartementen gebouwd. Afgelopen jaar zijn drie bouwblokken opgeleverd en is gestart met de laatste bouwblokken.

In Entree Oost (Vijverpark) worden circa vierhonderd woningen gebouwd. Met de vrijgave van het Voorlopig Ontwerp (VO) voor de openbare ruimte is de Ontwikkelcombinatie Entree 023 het afgelopen jaar met de voorbereidingen voor het laatste deel van Entree Oost gestart.

Project de Entree (Vijverpark)

Het gebied Schalkwijk Midden wordt getransformeerd tot een stedelijk woon-werkgebied. In mei is het gebouw 'de Keizer', het voormalige UWV-gebouw dat door Certitudo Capital BV is

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

getransformeerd naar een appartementencomplex met 111 woningen, samen met de nieuwe bewoners feestelijk in gebruik genomen.
Het stedenbouwkundig plan voor de herontwikkeling van het voormalig Fluorgebouw is vastgesteld.

Voor de ontwikkellocatie Damiate worden circa 150 duurzame, gasloze grondgebonden woningen en appartementen in de huur- en koopsector gebouwd. Begin 2019 is het kavelpaspoort voor de 16 zelfbouwwoningen vastgesteld. Hierin staan de spelregels voor de zelfbouwwoningen.

Het gebied op de Stockholmstraat is een zelfbouwlocatie. Daarom is er een selectieprocedure uitgeschreven om een geschikte bouwgroep te vinden. Het Groene Hofje heeft gewonnen en start medio 2020 met de bouw van 9 woningen in collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO).

Het project Centrum Schalkwijk gaat over een grootschalige vernieuwing van het voormalige winkelcentrum. In september is ontwikkelaar AM gestart met de bouw van 2 supermarkten, winkels, een openbare parkeergarage met 600 plaatsen, 156 woningen, waarvan 36 zorgwoningen voor Philladelphia en een nieuw marktplein. De bouw duurt ongeveer 2 jaar.

Schalkwijk Midden (impressie)

Met het Spaarne Gasthuis en woningbouwvereniging Pré wonen is sinds mei 2019 hard gewerkt aan het masterplan en de anterieure overeenkomst. Deze zijn 12 november 2019 vastgesteld.

De strategie ‘Ontwikkelzone Europaweg’ gaat zorgen voor een aanzienlijke verandering van de zone langs Europaweg. De ontwikkelstrategie helpt bepalen hoeveel en op welke manier nieuwe woningen kunnen worden toegevoegd aan dit gebied. Ook het omvormen van de Europaweg naar ‘Stadsstraat Schalkwijk’ is een belangrijke doelstelling in de ontwikkelstrategie. De Gemeenteraad heeft inmiddels de ontwikkelvisie definitief vastgesteld.

De planvorming voor de locatie Zwemmerslaan is stilgevallen als gevolg van prioriteitstelling.

De gemeentelijke panden aan de Stresemannlaan 60 en Floris van Adrichemlaan 98 zijn opgeknapt.

4.5 Programma Beheer en onderhoud

In Schalkwijk is ook letterlijk aan de weg getimmerd. In de eerste plaats is ingezet op het verder brengen van lopende werken waaronder de 30 km maatregelen aan de Engelandlaan, de vernieuwde openbare ruimte rond de LidL aan de Prof. Donderslaan en het betonherstel aan de Wandelpromenade.
Er is onderzoek gedaan naar het benodigde onderhoud voor de Professor Eijkmanlaan en de Amerikaweg, met name in relatie tot de kruising Schipholweg. In 2020 wordt de besluitvorming

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

voor deze projecten afgerond. Door de ontwikkelende partijen van Schalkwoud is de voorbereiding van de herinrichting van het middengebied opgestart. Ook voor Schalkstad wordt de herinrichting van de openbare ruimte voorbereid als onderdeel van de lopende grootschalige gebiedsontwikkeling. Samen met de provincie is de kruising Schipholweg – Europaweg geoptimaliseerd voor de HOV bussen. In aansluiting zijn ook de eerste stappen gezet voor een onderzoek naar een HOV overstap “hub” in Schalkwijk, deels ter ontlasting van de binnenstad, deels voor een betere ontsluiting aan de oostkant van Haarlem.

Het Masterplan voor de openbare ruime van Meerwijk is met een klein jaar vertraagd. De integrale vernieuwing van de wijk bleek duurder dan aanvankelijk voorzien. Vanaf 2025 zal er extra geld opzij worden gezet. Het haalbaarheidsonderzoek naar een open warmtenet in Schalkwijk loopt nog.
Het project Bomen in Schalkwijk heeft vertraging opgelopen. Aanleiding zijn bezwaren op de kapvergunningen van een nieuwe belangenbehartiger: de Bomenridders. Er wordt een second opinion uitgevoerd naar de categorie meest gevaarlijke bomen, voordat er gekapt gaat worden. Verder zijn de beschoeiingen vervangen aan de Kamillevaart, is de vervanging van de damwand aan het Zuider Buiten Spaarne in uitvoering, en zijn enkele bruggen aan het Meikeverpad vervangen. Tot slot is het eind van het jaar een aantal asfaltwerken uitgevoerd, waaronder op de Kennedylaan en de Zuid Schalkwijkerweg.

4.6 Programma Burger, bestuur en veiligheid

De gemeente heeft de regie op de woninginbrakenpreventie. Er is een zomercampagne en wintercampagne geweest. Er is een tekstkar aangeschaft om bewoners alert te maken wanneer er inbrekers actief zijn en er is een subsidie verleend aan de woningcorporatie Elan om woningen in Schalkwijk te laten voldoen aan het Keurmerk Veilig Wonen. Ook hebben we een bijdrage geleverd aan het programma ‘alleen jij bepaalt’. Dit programma wordt uitgevoerd door o.a. Triple Threat, vooral actief in Schalkwijk, en beoogt jongeren sterker te maken in het ‘varen van hun eigen koers’, zodat ze minder beïnvloedbaar zijn voor negatieve groepsdruk en de daarmee vaak samenhangende criminaliteit.
De gemeente heeft de buurtouders van De Brug financieel ondersteunt ten behoeve van de aanpak van de jeugdoverlast in Meerwijk en Europawijk. In Schalkwijk is onder regie van de gemeente integraal ingezet op de overlastgevende/criminele jeugd. Als onderdeel daarvan is de overlastgevende jeugdgroep op de locatie Middengebied in Molenwijk in kaart gebracht. Na een gedegen probleemanalyse heeft een integrale samenwerking met professionele partners, met wijkraad en buurtouders ervoor gezorgd dat de overlast weg is. Er is veel aandacht voor ondermijnende criminaliteit. Er is een meldpunt aangemaakt om signalen te clusteren. Er is ingezet op bewustwordingsbijeenkomsten/trainingen signaleren mensenhandel, waardoor de drempel om te melden is verlaagd.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

5. Zuid-West

5.1 Programma Maatschappelijke participatie

Het Nova College realiseert bij haar locatie aan de Zijlweg een Campus. De bouw is inmiddels in volle gang. Fase 1 nadert zijn voltooiing. Om de tweede fase mogelijk te maken moet het bestemmingsplan worden aangepast. Vanwege de nieuwe stikstofregels zijn aanvullende onderzoeken ten behoeve van het bestemmingsplan noodzakelijk gebleken.

In de Leidsebuurt blijft toegangelijkheid een belangrijk thema. Het gaat dan om de doorgang van voetgangers, rolstoelgebruikers en andere verkeersdeelnemers met een beperking op de stoep. Door een werkgroep wordt structureel gecontroleerd wanneer de toegankelijkheid in het geding is. Hierop worden samen met de gemeente acties in gang gezet. In deze werkgroep is er een 'deurhanger' ontwikkeld, die mensen attendeert op hun eigen verantwoordelijkheid voor een veilige en toegankelijke omgeving. Er wordt gereageerd op overhangend groen, het plaatsen van bankjes of het laten slingeren van fietsen. Ook in het Garenkokerskwartier wordt deze werkwijze nu intensief toegepast.

Het Platform Haarlem Zuid-West is van onder andere, wijkraden, bewoners en professionals uit de wijk. De gemeente is deelnemer aan het platform en faciliteert. Er zijn door bewoners en wijkraden verschillende platformbijeenkomsten georganiseerd, onder andere over duurzaamheid.

Als onderdeel van de wijkaanpak zijn in het Rozenprieel veel activiteiten gehouden, die bijdragen aan de sociale cohesie, zoals het buurtrestaurant, het springlevend café, burendag en een buurtbbq.

In west is gestart met een zogenaamd wijklab. Stadsmakers uit de buurt worden gefaciliteerd om samen activiteiten te starten, die bijdragen aan nieuwe netwerken in de buurt. Dit wordt gedaan samen met de wijkraad, ontwikkelaars van de zone Zuid-West en de gemeente. Het eerste resultaat is een goedbezochte wintermarkt op het terrein van voetbalvereniging Geel-Wit.

In Oosterduin en de Koninginnebuurt is gewerkt aan versterking van de sociale netwerken. Bewoners organiseerde met de hulp van gemeente en welzijnspartners koffieochtenden. Burenhulp Haarlem is een uniek netwerk dat in meer dan tien wijken in Haarlem actief is. In Zuid-West loopt dit zowel in de Koninginnebuurt, als in het Ramplaankwartier goed.

Voor de buitensport zijn vervangingsinvesteringen voor bestaand areaal sportaccommodaties uitgevoerd op de sportparken, in Zuid-West is dit Eindenhout. Anticiperend op de groei van Haarlem (groei areaal) is geïnvesteerd in de ombouw van een gras- naar kunstgrasveld bij SV Alliance ’22 (voetbal).

Om schade door vandalisme op sportaccommodaties tegen te gaan, is het project vandalisme op de buitensportcomplexen voortgezet. Bij Geel Wit is een pilot gestart, waarbij buurtbewoners ’s ochtends het complex openen en de vereniging ’s avonds afsluiten. Door deze samenwerking kon de buurt overdag gebruik maken van het sportcomplex en was er in de avonduren minder overlast.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Judovereniging In de Toelast (Tai Chi) heeft in samenwerking met Kennemerhart, een aanbod ontwikkeld voor mensen met dementie en mensen met niet aangeboren hersenletsel. Dagbesteding de Blinkert maakte gebruik van de mogelijkheid om te tennissen in de Fablohal.

Het initiatief om een ontmoetingsplek te maken van de speeltuin aan de Croesenstraat in het Ramplaankwartier, heeft een traag verloop gehad. Daarbij zijn de initiatiefnemers Haarlem Effect en de speeltuinvereniging uit elkaar gegaan. Dit heeft consequenties voor de ambitie; verzelfstandiging met uitbreiding van het terrein is voor de speeltuin een optie. De speeltuinvereniging denkt na over het alternatief op het oorspronkelijke plan.

5.2 Programma Ondersteuning en zorg

Het Diaconessenplein is een plein waar veel bewoners met een grotere zorgvraag wonen. Om de leefbaarheid van deze bewoners te vergroten is de samenwerking, met het sociaal wijkteam, opbouwwerk en de gemeente voortgezet. Het plein zelf is aantrekkelijker gemaakt. Zo zijn de fietsenrekken verplaatst, van de stoep naar autoparkeervakken. Hierdoor is de stoep beter toegankelijk, vooral ook voor de minder mobiele bewoners. Rollators en scootmobielen worden namelijk in deze wijk veel gebruikt. Daarnaast oogt het plein nu ook minder rommelig. Bewoners zijn zelf ook aan de slag gegaan met vergroening van het plein en ontvingen hiervoor ook een kleine subsidie. Tijdens een gezamenlijke plantdag is hard gewerkt aan de uitstraling van het plein. Met succes. Het plein is meer uitnodigend en groener.

In de wijkaanpak van het Rozenprieel staat veiligheid en sociale weerbaarheid centraal. De samenwerking met partijen die werkzaam zijn op deze thema's is daarom voortgezet. Waaronder ook de inzet van de extra opbouwwerker en de vier studenten van de academie van de stad, die actief zijn voor de buurt. Deze samenwerking heeft geleid tot mooie resultaten. Zo is de website sterk verbeterd. Ook is er weer een glossy verschenen met onder andere een fotoreportage over Rozenpriëlers met hun hond. Het tijdschrift is gemaakt voor en door Rozenpriëlers en er is een wijkredactie voor nieuws en weetjes. Wekelijks wordt er gekookt voor de buurt in de Tulp en er zijn cursussen in de avonduren. In september was er een succesvolle burendag. Daarmee is de Tulp steeds meer een ontmoetingsplek voor de bewoners.

Het experiment, waarbij het sociale wijkteam, de opbouwwerker en het gebied- de verbinder- intensief samenwerkt, is geëvalueerd. De samenwerking is een succesvolle formule, om de ervaringen van verbinder, opbouwwerker en sociaal wijkteam te delen en de thema's in de wijk gezamenlijk te (kunnen) formuleren en te voorzien van actie.

5.3 Programma Werk, inkomen en schulden

Sociaal economisch staat stadsdeel Zuid-West er goed voor. In het Rozenprieel loopt de wijkaanpak. Hierbij wordt ook naar sociaal economische factoren gekeken.

5.4 Programma Duurzame stedelijke vernieuwing

De visie voor de ontwikkelzone Zuid-West – een toevoeging op de stad met 2000 woningen, inclusief PlazaWest, voorzieningen, groen en werkgelegenheid - is vastgesteld. De besluitvorming heeft onder grote belangstelling van de buurt plaatsgevonden. In de reacties op de plannen komen zorgen over verkeer, parkeren, en leefbaarheid aan de orde. Met name de eerste twee thema's refereren aan klachten die bewoners nu ook al hebben.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De concept-visie voor de ontwikkelzone Zijlweg-West – samenhang in ontwikkelingen langs de Zijlweg en overzijde ringweg van 600 woningen, werkgelegenheid, groen, en verbetering van fietsverbinding – is afgerond en de besluitvorming ingebracht.

Koningstein (Zuider Buiten Spaarne 22) wordt herontwikkeld tot 18 woningen. Er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd waaronder die naar asbest en de aanwezigheid van vleermuizen. Hoewel deze laatste niet zijn aangetroffen is er wel voor vervangende woonruimte voor deze dieren gezorgd, in de nabijheid van het gebouw. Inmiddels is de sloop gestart, met de intentie deze circulair uit te voeren. Uit het gebouw is het kunstwerk van Bouke Ylstra opgeslagen in het landelijk kunstarchief.

Foto van de kunststeenintarzia van Bouke Ylstra. Het kunstwerk is demontabel en nog vrijwel onbeschadigd.

Voor de funderingsproblematiek is er in het Rozenprieel een bouwloket met een wekelijks inloopspreekuur. In het Rozenprieel hebben de eerste funderingsherstelprojecten plaatsgevonden. Inmiddels zijn er ook signalen uit de Leidsebuurt over verwachte funderingsproblemen, waarop wordt geanticipeerd.

De Houtwachters aan de Claus Slüterweg, een complex met 180 appartementen - is opgeleverd.

Op het voormalige EKP-terrein (PlazaWest) worden volgens plan circa 600 woningen gebouwd. De ontwikkeling vindt in twee fasen plaats. Voor de eerste fase is de vergunning verstrekt en is de bouw gestart. Op het gebied zijn ook winkels. De bouwactiviteiten en de toegankelijkheid van het gebied voor bezoekers houdt risico in. Er zijn regelmatig controles uitgevoerd en samen met de gemeente en de verkeerspolitie is steeds gezocht naar de optimale oplossing.

Aan de Tempeliersstraat/Raamsingel zullen op het voormalig terrein van de Aldi appartementen en woningen worden gebouwd. Het stedenbouwkundig plan is goedgekeurd, en ook het bestemmingsplan is vastgesteld. Na de afgifte van de vergunning kan de bouw starten.

Op het Remiseterrein zijn ruim 200 woningen gerealiseerd. Dit jaar is de openbare ruimte afgemaakt en de ontwikkelaar en gemeente zijn in gesprek over de overdracht.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Voor de Stephensonstraat 38-46 is dit jaar een startnotitie vastgesteld. In dit project zijn ongeveer 70 sociale huurwoningen en 16 vrije sectorwoningen voorzien, naast enkele commerciële ruimten. Met deze ontwikkeling voldoet de ontwikkelaar aan de opgave van sociale woningen in het remiseterrein.

Het initiatief Spaargas heeft verder vorm gekregen. Spaargas heeft als doel, het aardgasvrij maken van het Ramplaankwartier en is een co-creatie tussen de wijk, TU Delft en gemeente. Er is gewerkt aan drie thema's: een technisch plan; een financieel plan; en een organisatieplan. Het initiatief is daarmee steeds concreter en meer van betekenis voor het programma duurzaamheid.

Aan de Nicolaas van der Laanstraat in het Garenkokerskwartier is een oud schoolgebouw gerenoveerd en opnieuw ingericht. Het pand uit 1934 werd omgebouwd tot een gasvrij schoolgebouw. De gemeente Haarlem financierde mee in de renovatie en verduurzaming van het schoolgebouw. Het gebouw is sinds begin 2019 in gebruik genomen.

Er is een beeldenroute in de Haarlemmerhout gerealiseerd. De beelden staan gedurende een jaar in het park. De beeldenroute is goed ontvangen.

5.5 Programma Beheer en onderhoud

Het project groot onderhoud Julianastraat en omgeving is afgerond. Ook het project Floraplein en omgeving is dit jaar opgeleverd. De werkzaamheden voor het vervangen van de kademuur aan de Noorder Emmakade en het Tuinlaantje zijn afgerond. Om de kademuurplantjes te beschermen zijn tijdens het herstel bewaard in de kweektuin en daarna teruggeplaatst in de nieuwe kademuur. Het ontwerp van de Entree van de Grote Hout bij Dreefzicht heeft het afgelopen jaar tot veel commotie geleid. Er zijn verschillende scenario's voor de Entree uitgewerkt; de keuze en uitvoering ervan zal in 2020 plaatsvinden.

Voor de herinrichting van het Houtplein heeft het definitieve ontwerp vertraging opgelopen. De grote hoeveelheid inspraakreacties heeft geleid tot een tussenstap in de vorm van een voorlopig ontwerp plus.

De fietsverbinding langs de N208 (Westelijke Randweg), een project van de provincie, heeft ook in 2019 vertraging opgelopen. Naar verwachting zullen in 2020 vervolgstappen worden gezet; wanneer de uitvoering plaatsvindt is nog onzeker.

Er is een start gemaakt met de voorbereidingen van de herinrichting van de Ruychaverstraat. Door mogelijke funderingsproblemen bij een aantal huizen aan de westzijde was extra onderzoek nodig. Uit dit onderzoek is gebleken dat extra maatregelen nodig zijn voor de uitvoering van de rioolwerkzaamheden.

In het kader van de aanplanting van 1700 extra bomen in de stad zijn er in de Leidsebuurt circa 70 bomen aangeplant.

Een resultaat uit de wijkaanpak Rozenprieel is de herinrichting van het Voortingplantsoen. Het schetsontwerp is gemaakt in co-creatie tussen de gemeente, de buurtbewoners en de woningbouwvereniging. Ook wijkraad, kinderen van de Hannie Schaftschool en de kinderwijkraad hebben meegedacht over de inrichting van het plein en de speelvoorzieningen. In 2020 zal de uitvoering plaatsvinden.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

5.6 Programma Burger, bestuur en veiligheid

De wijkaanpak van het Rozenprieel heeft Inmiddels resultaten geboekt op de verbetering van veiligheid, het verbeteren van de sociale infrastructuur van de buurt en het betrekken van bewoners bij hun leefomgeving.

In het kader van het programma Nieuwe democratie zijn eind 2019 twee experimenten benoemd in Zuid-West. Dit zijn de gelote wijkraad in Zijlweg-West en een wijkcontract in Bosch en Vaart.

Vertegenwoordigers van de bewoners van het Emmaplein, de wijkraden Leidsebuurt en de Leidsevaartbuurt en van de stichting Kathedrale Basiliek Sint Bavo, hebben een initiatief ingediend om het plein rondom de Koepelkathedraal te herinrichten en te vergroenen. De initiatiefgroep heeft gewerkt aan een businesscase; een landschapsarchitect heeft samen met de buurt een ontwerp gemaakt.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

6. Noord

6.1 Programma Maatschappelijke participatie

Samen met partners is verder gewerkt aan de verbetering van de leefbaarheid en sociale cohesie in specifieke delen van Haarlem Noord. Zo zijn er weer drie netwerkbijeenkomsten georganiseerd. Doel van de bijeenkomsten is om organisaties en andere betrokkenen samen te brengen, waardoor er dwarsverbanden en initiatieven ontstaan, die bijdragen aan de leefbaarheid.

Netwerkbijeenkomst juni 2019

De parkeerdruk werkt verstikkend op het woonplezier. Er is weinig ruimte op trottoirs, een tekort aan speelruimtes en voor mindervaliden is in veel gevallen de rijweg de enige plek om vooruit te kunnen. Om de toegankelijkheid van de trottoirs optimaal te houden zijn deurhangers gemaakt waarmee de bewoner geattendeerd wordt op fietsen en andere obstakels die in de weg staan en voor een goede doorgang weggehaald zouden moeten worden. Met name in de Frans Halsbuurt is een groepje bewoners zeer actief om mede-bewoners te attenderen het belang van een toegankelijke buurt.
In de Vroom- en Holsteijnstraat is een groep actieve bewoners bezig om voor de twee straten een andere inrichting te maken. Samen met gemeente wordt onderzocht hoe er een autoluwe zone kan komen.
In de Indische buurt Noord is onder aanvoering van de wijkraad een grote groep bewoners actief om de wijk te vergroenen. Een aanvraag om aan de Rijksstraatweg (bij de Spaarnhovenstraat) een groot stuk trottoir te vergroenen (“Steenbreek”) is ingediend. Dezelfde groep heeft een integraal groenplan voor de hele wijk opgesteld. Een landschapsarchitect werkt dit plan nu verder uit.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Het aantal Leefstraten is in de dubbele cijfers terechtgekomen. Bij een Leefstraat gaat een (deel van de) straat in de zomerperiode enkele weken dicht voor al het verkeer. Bewoners organiseren allerlei activiteiten voor hun straat waardoor meer betrokkenheid bij de buurt ontstaat.
Het (elektrisch) autodeelproject i-zoof levert grote resultaten op. Inmiddels is er een aantal auto's met verbrandingsmotor verdwenen en in de plaats daarvan zijn er enkele e-auto's in de buurt verschenen. Een van de resultaten is dat er meer ruimte komt in de wijk, die ingevuld kan worden voor bijv. fietsenrekken, groen of speelplekjes.
Dertig bewoners(organisaties) hebben een beroep gedaan op het leefbaarheids- en initiatiefbudget om iets te organiseren in de buurt (buurt- en ontmoetingsfeesten, vergroening, kerstviering etc.).
Er zijn diverse activiteiten georganiseerd voor verschillende doelgroepen. Rond de thema's ontmoeten, spelen, en activeren zijn veel activiteiten georganiseerd, waarbij bewoners een belangrijke rol hebben gespeeld.

6.2 Programma Ondersteuning en zorg

Een van de speerpunten is het verbeteren van de leefbaarheid en sociale cohesie in Delftwijk. Er is een wijkplatform Delftwijk opgezet, dat gezamenlijk wordt beheerd door bewoners, organisaties, woningbouwcorporaties en de gemeente. Met de wijkraad, Pré Wonen en Dock is een start gemaakt om knelpunten en kansen in de wijk in kaart te brengen. Centraal staat de positie van bewoners bij de sloop en nieuwbouw van acht woonblokken van Pré Wonen en de ontwikkeling van woningbouw op het Delftplein.

De twee sociale wijkteams hebben een informatiemarkt georganiseerd rond het thema Langer Zelfstandig Wonen.

6.4 Programma Duurzame stedelijke vernieuwing

Voor zowel Orionzone als de Spaarndamsewegzone is de concept-visie opgeleverd. Voor het opstellen van deze visie is de omgeving intensief betrokken. In beide zones kunnen rond de 600 woningen worden gebouwd.

De uitbreiding van de woningvoorraad zit niet alleen in de ontwikkelzones. Aan de Pim Mulierlaan is een appartementencomplex met 59 woningen opgeleverd. Voor het project sloop/nieuwbouw Aart van der Leeuwstraat is het stedenbouwkundigplan vrijgegeven voor inspraak, hier zullen 280 sociale huurwoningen gerealiseerd. Voor het Ripperdaproject worden de plannen voor de allerlaatste fase aan de Kleverlaan uitgewerkt.
Aan de IJsbaanlaan en het Delftplein wordt samen met Elan gewerkt aan de woningbouwplannen. De omwonenden zijn betrokken bij de keuze van de externe bureaus voor het opstellen van het Stedenbouwkundig Programma van Eisen wat een vernieuwende werkwijze is.
Aan de Sportweg zijn de plannen voor de nieuwe sporthal verder uitgewerkt en ligt het ontwerpbestemmingsplan inmiddels ter inzage.

Na veel discussie is in samenspraak met omwonenden en andere belanghebbenden een nieuwe indeling van de kermis aan de Zaanenlaan gemaakt. Uit de evaluatie is gebleken dat de nieuwe opstelling er voor zorgt dat de kermis de komende jaren doorgang kan vinden.

Vanuit Vastgoed is het Mausoleum op de begraafplaats Kleverlaan opgeknapt. Ook het Molenaarshuis aan de Schoterveenpolder is geheel opgeknapt.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

6.5 Programma Beheer en onderhoud

Om diverse projecten in 2020 uit te kunnen voeren zijn voorbereidingen getroffen. Dit geldt bijvoorbeeld voor het vervangen van de riolering en herinrichting van de Jan Gijzenkade West - Generaal Spoorlaan; de vervanging van verharding van en aanleg van parkeerplaatsen aan de Kerklaan in Spaarndam; vervanging van de riolering en het groot onderhoud aan de verharding van De Mr. J. Gerritszlaan en Willem Klooslaan. Als ook het verbeteren van het watersysteem van de poldersloten rondom Van der Aartsportpark, groot onderhoud van de fietstunnel Rijklof van Goensplein. Met de realisatie van het Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) Rijksstraatweg is gestart; de herinrichting van het Schoterbos fase 1 is opgeleverd, de voorbereiding fase 2 loopt door in 2020.

6.6 Programma Burger, bestuur en veiligheid

In het kader van het project Lelie werken de gemeente, politie, Openbaar Ministerie, FIOD en Belastingdienst samen aan een veilige woon- en leefomgeving in de Transvaalwijk.
De functie van Cronjé 1a is voortgezet. Onder andere DOCK, Stichting Woon, Handhaving en het Sociaal Wijkteam werken samen vanuit Cronjé 1a. De zichtbaarheid en bereikbaarheid van de gemeente en partners is vergroot. In mei is na drieënhalf jaar het project Lelie geëvalueerd. Aan de hand van deze evaluatie hebben de partners besloten door te gaan met de integrale aanpak. De gemeenteraad heeft voor een nieuwe periode van drie jaar geld beschikbaar gesteld.

.

Cronjestraat 1 a

Twee winkelgebieden zijn aangesloten bij het samenwerkingsverband Samen Veilig Ondernemen (SVO): Winkelcentrum Marsmanplein, en de Generaal Cronjéstraat. In dit verband werken gemeente, politie, brandweer, ondernemers en het Regionaal Platform Criminaliteitsbeheersing samen aan de bestrijding van overlast en criminaliteit in de genoemde winkelgebieden. De samenwerking tussen publieke en private partijen maakt het tot een effectieve krachtenbundeling.

Er heeft een discussie gespeeld over een grenscorrectie in Spaarndam. Tijdens de behandeling in de Tweede Kamer van het wetsvoorstel tot herindeling van de gemeenten Haarlemmermeer en Spaarnwoude en Haarlemmermeer op 18 april 2018, is een motie aangenomen inzake de positie van het dorp Spaarndam. GS heeft geconcludeerd dat er geen maatschappelijk draagvlak is en dat er geen noodzaak is om Spaarndam-Oost bij Haarlem te voegen.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Dit is een uitgave van gemeente Haarlem,
24 maart 2020

Postbus 511
2003 PB Haarlem
Tel. 14 023

haarlem.nl

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Gemeente
Haarlem

Adres:
Postbus 511
2003 PB Haarlem

T 14 023

Foto omslag:
Bibi Veth

Oplage:
85 exemplaren

Reageren
info@haarlem.nl

Vragen
14 023

Meer informatie
www.haarlem.nl

De omslagfoto is onderdeel van de campagne Haarlem wordt steeds gasvrijer.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden